

ΕΤΑΙΡΙΑ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 38 - ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 126

ΑΡΧΕΙΟΝ ΘΡΑΚΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
ΠΟΥΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

37



ΑΘΗΝΑΙ

1974

ΔΗΜ. ΔΙΟΝ. ΖΑΓΚΛΗ

Στρατηγοῦ ε. α.

Θ Ρ Α Κ Ι Κ Α Ι Φ Υ Λ Α Ι

Ἰπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων ἀναφέρονται οἱ κάτωθι λαοὶ (φυλαὶ) τῆς Θράκης:

1) Ἄβαντες, 2) Ἀγάθουροι, 3) Ἀγραῖοι ἢ Ἀγριᾶνες ἢ Ἀγριεῖς ἢ Ἀγρίαι, 4) Ἀδριανεῖς, 5) Ἄλογχοι, 6) Ἄορσοι, 7) Ἀρδιᾶσιοι, 8) Ἄρπιοι, 9) Ἄρριανοί, 10) Ἀρτάκιοι ἢ Ἀρτάκιοι, 11) Ἀρτεμησιεῖς, 12) Ἄσται — Ἄστοι, 13) Ἀψίνθιοι, 14) Βάντιοι, 15) Βέβρυκες, 16) Βένγοι, 17) Βέσσοι, 18) Βιθύται, 19) Βιθυνοί, 20) Βίστορες, 21) Βισάλται, 22) Βρένοι, 23) Βριτολόγοι, 24) Βρύγες, 25) Γάβιοι ἢ Ἄδιοι, 26) Γέται, 27) Γεωργοί, 28) Γραιαῖοι, 29) Δάα: — Δασί, 30) Δάσα: — Δάκες, 31) Δάλειφοι, 32) Δανθηλῆται, 33) Δαρσοὶ ἢ Δερσαῖοι ἢ Δερραῖοι, 34) Δασσαρηται, 35) Δατύλεπτοι, 36) Δέσιλοι, 37) Δηλόπται, 38) Δίγηροι, 39) Διμήγριοι, 40) Διόδεσσοι, 41) Διοί, 42) Διόπλοι, 43) Δολιόνες, 44) Δόλογοι, 45) Δρῶσι, 46) Ζηράνιοι, 47) Θύνοι, 48) Θρανίφαι ἢ Τρανίφαι, 49) Καινοί ἢ Καινικοί, 50) Κεδρήριοι, 51) Καλλιπίδοι, 52) Καρπιανοί, 53) Κίκονες, 54) Κίνδραι ἢ Γόνδραι, 55) Κοιληται ἢ Κοιλαληται, 56) Κοιλπίλοι ἢ Κορπίλοι, 57) Κόραλοι, 58) Κροβύξιοι, 59) Λαῖται — Λαῖνοί, 60) Μαγγάλοι, 61) Μαῖδοι — Μεδάροι, 62) Μελάνδοι ἢ Μελανδίται, 63) Μελινοφάγοι, 64) Μοισσοί — Μυσοί, 65) Νομαῖοι, 66) Νιψαῖοι, 67) Ξάνθιοι, 68) Ὀδουλῆγριοι, 69) Ὀδρύσοι, 70) Ὀδόμαντες, 71) Ὀψδοκητικοί, 72) Παῖτοι, 73) Παναῖοι, 74) Πιαιρίνσιοι, 75) Ποδαργοί, 76) Σάδοι, 77) Σάιοι, 78) Σάτρα: ἢ Σκῦραι, 79) Σάκες ἢ Σάκα: 80) Σαραπάραι, 81) Σίνται ἢ Σίντιες ἢ Σάπαι ἢ Σαπαῖοι, 82) Σέλλαι ἢ Σελιῶται, 83) Σέρδοι, 84) Σίθωνες, 85) Σινδομαναῖοι, 86) Σχαιοί, 87) Σκόμβροι, 88) Σκυρμιάδοι, 89) Σμιόλενοι, 90) Τέριζοι, 91) Τιλκαῖοι, 92) Τράλεις ἢ Τραλῆται, 93) Τραυσοί, 94) Τρηρες, 95) Τρίζοι, 96) Τριδαλλοί, 97) Τρισῶλαι, 98) Τρωγλοδῶται, 99) Ὑφάλται.

Ὁ Στράβων⁽¹⁾ ἀναφερόμενος εἰς τὴν Θράκην γράφει: «Ἔστι δὲ ἡ Θράκη σύμπασα ἐκ δυεῖν καὶ εἰκοσιν ἔθνων συνεστῶσα δύνταται δὲ στέλλειν καίπερ

1) Στράβων. Ζ. 331.48.— Ἐκδοσις Λειψίας 1877.

οὐσα περισσῶς ἐκπεπονημένη μυρίους καὶ πεντακισχιλίους ἱππέας, πεζῶν δὲ καὶ εἴκοσι μυριάδας», δηλαδή «καίπερ οὐσα περισσῶς ἐκπεπονημένη» ἦτο ἀκόμη παλῦν ἄνθρωπος, διὰ τὰ δύναται τὰ ἀποδώσῃ τόσον στρατόν. Βεβαίως ὁ Στράβων παραθέτει τὰ στοιχεία τῆς ἐποχῆς του, δηλαδή τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐξ ἄλλων ὁμως συγγραφέων φαίνεται ὅτι αἱ Θρακικαὶ φυλαὶ ἦσαν πολὺ περισσότεραι, εἰς παλαιότερους χρόνους, καὶ ἄλλαι μὲν τούτων μετώκι-σαν ἐκ Θράκης, ἄλλαι δὲ ὑπαχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα ἀπετέλεσαν μέρος τῆς Μακεδονίας, ἄλλαι δὲ ἐξέλιπον κατόπιν πολέμων ἐξοντωτικῶν εἴτε μεταξὺ των, εἴτε μετ' ἄλλων μὴ Θρακικῶν, καὶ ἄλλαι συνεχωνεύθησαν σὺν τῇ χρό-νω μὲ ἄλλας. Θὰ ἀναφέρωμεν περαιτέρω τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας περὶ αὐτῶν.

1) ΑΒΑΝΤΕΣ

Ἡ φυλὴ αὕτη φαίνεται ὅτι εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν, πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, μετώκισεν ἐκ Θράκης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος κατ' ἀρχάς, ὅπου ἔκτισε καὶ τὴν πόλιν Ἄβαν. Ἐκεῖθεν ἐξοριήσασα κατέλαβε τὴν Εὐβοίαν, ἢ ὅποια ἐξ αὐτῶν ὠνομάσθη Ἄβαντις⁽²⁾ καὶ οἱ κάτοικοι Ἄβαντες, ὡς τοιοῦται δὲ ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν Ἰλιάδα, ὡς λαδόντες μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ἐρευνητὰς (Γερμανὸς Βάλκκιγκερ, Γάλλος Ντεζαρντέν κλπ.) ἡ ὀνομασία Ἄβαντες ἀποκαλύπτει τὴν προϊστορικὴν καὶ ἔθναλογικὴν ἐνότητα τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων φυλῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν μυθολογίαν προμήτωρ αὐτῶν ἦτο ἡ νύμφη Ἄβα ἐρωμένη τοῦ Ποσειδῶνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγέννησε τὸν Ἐργίσκον ἥρωα τῆς Θράκης καὶ ἰδρυτὴν τῆς πόλεως Ἐργίσκης, τῆς σημερινῆς Στράντζας. Ὁ Εὐστάθιος εἰς Διονύσιον (Οἰκουμένης περιήγησις) γράφει ὅτι οἱ Ἄβαντες Θράκιον ἔθνος ἐκλήθησαν οὕτως ἀπὸ τινος Ἀργεῖου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος Ἄβαντος⁽³⁾. Οἱ Ἄβαντες ἦσαν λαὸς πολεμικὸς καὶ ἀγχιέμαχος (ἐμάχοντο σῶμα πρὸς σῶμα), ἔκειρον δὲ τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῆς κεφαλῆς ἵνα μὴ δίδωσιν λαθῆν εἰς τοὺς ἐχθροὺς κατὰ τὸν ἀγχιέμαχον ἀγῶνα. Οἱ Ἄβαντες δὲν ἐγκατεστάθησαν μόνον εἰς τὴν Εὐβοίαν, πληθυνθέντες ἐξηπλώθησαν καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν Μικρασιατικὴν Ἴωνίαν, ταυτισθέντες μὲ τοὺς Ἴωνας⁽⁴⁾, καὶ εἰς τὰς νῆσους τοῦ Αἰγαίου Χίου καὶ Κρήτην. Οἱ ἐκστρατεύσαντες μετὰ τοῦ Ἐλαφῆγορος Ἄβαντες εἰς Τροίαν⁽⁵⁾

2) Σ τ ρ ά β ω ν. 1(10). 145.β. Οὐ μόνον δὲ Μάχρις ἐκλήθη ἡ νῆσος, ἀλλὰ καὶ Ἄβαντις. Εὐβοίαν γοῦν εἰπὼν ὁ ποιητὴς τοὺς ἀπ' αὐτῆς Εὐβοέας οὐδέποτε εἴρηκεν ἄλλ' Ἄβαντας καὶ οἱ δ' Εὐβοῖαν ἔχον μένεα πνεύοντες Ἄβαντες», «τῇ δ' ἅμα Ἄβαντες ἔποντο». Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐξ Ἄβας τῆς Φωκικῆς Θράκης ὀρμηθέντας ἐποικῆσαι τὴν νῆσον καὶ ἐπονομάσαι Ἄβαντας αὐτήν...».

3) Ὀ μ ἦ ρ ο υ Ἰ λ ι ά ς. Β. στ. 536. Οἱ δ' Εὐβοῖαν ἔχον μένεα πνεύοντες Ἄβαντες, Χαλικιά τ' Ἐρέτριάν τε πολυστάφυλον θ' Ἰστικίαν, Κήρινθόν τε ἔφαλον Δίου τ' αἰπὺ πτολίεθρον, οἱ τε Κάρυστον ἔχον ἦδ' οἱ Στύρα ναιετάσκον, τῶν αὐθ' ἠγαμέθου Ἐλε-

κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, ἐπιβαίνοντες ὀκτὼ πλοίων περιεπλανήθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου, παρὰ τὴν Θεσπρωτικὴν ἐνθα ἀποδοσθέντες, ἀναμίχθησαν μετὰ τῶν ἐντοπίων καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν Θρόνιον, ἣ δὲ περιοχὴ ὠνομάσθη Ἄβαντις.

2) ΑΓΑΘΥΡΣΟΙ.

Οὗτοι κατοικοῦν πρὸς βορρᾶν τοῦ Δουνάδεως, ἐπὶ δὲ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἔλαβον ὡς ἐθνικὸν ὄνομα τὸ ὄνομα Δάκες. Ἐλαβον τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ Ἀγαθύρσου υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείους καὶ τῆς Ἐχίδνης⁽¹⁾. Περὶ αὐτῶν ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος⁽²⁾ ὅτι ἦσαν ἀβρότατοι καὶ πλουσιώτατοι, εἶχον δὲ τὰς γυναῖκας κοινὰς. Κατὰ τὰ ἄλλα ἦθη καὶ ἔθιμα ἦσαν παρόμοιοι πρὸς τοὺς Θρακίους. Κατὰ τὸν Ἰβηρίον (Αἰνεΐας, 1). 103), εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ βάψωσι τὴν κόμην των καὶ νὰ στίζωσι τὸ σῶμα των καλοῦνται δὲ ὑπ' αὐτοῦ «*PICTI AGATHYRSI*», κατ' ἄλλους δὲ μόνον τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἦσαν πολύχρωμα καὶ πλούσια.

3) ΑΓΡΑΓΟΙ — ΑΓΡΙΑΝΕΣ — ΑΓΡΙΒΙΣ — ΑΓΡΙΑΙ.

Ὁ Ἀχιλλεὺς Θ. Σαμοθράκης εἰς τὸ Γεωγραφικὸν καὶ ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Θράκης, κατατάσσει τοὺς Ἀγριάνας μετὰ τῶν Θρακικῶν φύλων, παρερ-

ρήνωρ ὄξος Ἄρηος, Χακωδοντιάδης μεγαθύμων ἄρχος Ἀβάντων».

4) Διονύσιος. Οἰκουμενικὸς Περιήγησις. στ. 520. «*Εὐρώπης δ' ἦται μὲν Ἀβαντιὰς ἐπλετο Μάκρης...*».

5) Εὐστάθιος εἰς Διονυσίου Περιήγησιν. «*Καὶ τὴν μὲν Μάκριν, ὅ ἐστι τὴν Εὐβοίαν, Ἀβαντιάδα λέγει, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ἔθνους τῶν Ἀβάντων, Θρακίου ἔθνους, ὡς φησὶν Ἀρριανὸς, κληθέντος οὕτως ἀπὸ τινος Ἀργείου υἱοῦ Ποσειδῶνος Ἀβαντος. τοῦτους ὁ Ὀμηρὸς κομᾶν τε τὰ ὄπισθεν φησὶ τῷ Θρακίῳ νόμῳ, καὶ μεγαθύμους ὀνομάζει.*».

6) Ἡρόδοτος. Α. 146. «*...Τὰτα θυώδεα μέρη γὺν Ἀχαιῶν ἐστὶ καὶ τότε γὰρ Ἰώνων ἦν. Τούτων δὲ εἶνεκα καὶ οἱ Ἴωνες θυώδεα πόλεις ἐποιήσαντο, ἐπεὶ γὰρ ὡς γέ τι μᾶλλον οὕτοι Ἴωνες εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιον τι γέγονασι, μωρὴ πολλὴ λέγειν, τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσι οὐκ ἔλαχιστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μετὰ οὐδὲ τοῦ σὺννόματος...*».

7) Παισανίας V. 22.3. «*Ἡ δὲ Ἀβαντις καλομένη χώρα, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ Θρόνιον, τῆς Θεσπρωτικῆς ἦσαν Ἠπείρου κατὰ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια. Σκεδασθεισῶν γὰρ Ἑλλήνων, ὡς ἐκομίζοντο ἐξ Ἰλίου, τῶν νεῶν, Ἀσκραί τε ἐκ Θρονίου τῆς ἐπὶ Βοαγρίῳ ποταμῷ καὶ Ἀβαντες ἀπὸ Εὐβοίης ναυσὶν ὀκτὼ συναμψότεροι πρὸς τὰ ὄρη κατηνέβησαν τὰ Κεραύνια. Οἰκήσαντες δὲ ἐντεῦθα καὶ πόλιν οἰκίσαντες Θρόνιον, καὶ τῆς γῆς ἐφ' ἑσὸν ἐνέμνοντο, Ἀβαντιδὸς ὄνομα ἀπὸ κεινοῦ λόγου θέμενοι, ἐκπίπτουσιν ὕστερον ὑπὸ Ἀπολλωνιατῶν ἐμύρων κρατηθέντες πολέμῳ.*».

1) Βλέπε Μαγ. Ἑλλήν. Ἑγκυκλοπαίδεια, εἰς λέξιν Ἀγάθουροι.

2) Ἡρόδοτος IV. 104. «*Ἀγάθουροι δὲ ἀβρότατοι ἄνδρες εἰσι καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα, ἐπίκουρον δὲ τῶν γυναικῶν τῆι μίξιν ποιῶνται, ἔτι κασίγνητοὶ τε ἀλλήλων ἔσσι καὶ οἰκίῃσι: ἔοντες πάντες μῆτε φθόνῳ μῆτ' ἔχθει γρέωνται ἐς ἀλλήλους.*».

μηγεύων τὸν Ἡρόδοτον (V. 16). Οἱ Ἀγριᾶνες ἦσαν φύλον Παιονικόν, ὡς ρη-
τῶς ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης⁽³⁾. "Ὅταν γράφει: «Ἀνίστη δὲ (ὁ Σιτάλικης) καὶ
Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὄσα ἔθνη Παιονικά, ὧν ἦρχε καὶ ἔσχατο:
τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἦσαν». Τὰ αὐτὰ ὑποστηρίζει καὶ ὁ Γερμανὸς ἱστορικός
BELOCH⁽⁴⁾.

4) ΑΔΡΙΑΝΕΙΣ — ΑΔΡΙΑΝΙΣ ἢ ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ φυλὴ.

Μία τῶν ὀκτὼ φυλῶν τῶν ἀρχαίων Φιλίππουπολιτῶν, γνωστῶν ἐξ ἐπιγρα-
φῶν τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἀποτελεσθεῖσα ἐξ ὠρισμένων γενεῶν τῆς πόλεως πρὸς
τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (117 - 138 μ.Χ.)⁽⁵⁾.

5) ΑΛΟΓΧΟΙ.

Θρακικὸς λαὸς, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου. «Ἀλόγχους μμιεῖσθαι ὃ
ἔστιν ἔθνος Θρακικόν», (ἀλόγχον δὲ δόρυ τὸ σίδηρον).

6) ΑΟΡΣΟΙ.

Καίτοι οἱ Ἄορσοι, κατὰ τὸν Στράβωνα⁽⁶⁾, ἐκατόκουν παρὰ τὸν Τάναϊν
(Δόν) παταμὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, ὁ Σαμοθράκης ἀναφέρει τούτους ὡς
ἔθνος Θρακικόν.

7) ΑΡΔΙΑΙΟΙ.

Θρακικὴ φυλὴ κατοικοῦσα βορειότερον τῶν Ἀγριᾶνων.

8) ΑΡΗΙΟΙ.

Ἀρχαῖος λαὸς τῆς κάτω Μοισίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεω-
γραφικά. Γ'. 10.7.), ἐκατόκει δὲ οὗτος βορείως τοῦ βορειότερου στομίου τοῦ
Ἰστρου, ὅχι μακρὰν τῆς νήσου Πεύκης. Πιθανῶς νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς ἀνα-
φερομένους ὑπὸ τοῦ Σκύμνου τοῦ Χίου (στ. 841) Καρπίδες.

3) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 96. «Ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὄσα
ἔθνη Παιονικά, ὧν ἦρχε καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν».

4) BELOCH. GRIECHISCHE GESCHICHTE. Τόμ. Ιορ.
Ἔκδ. Β'. 1926. σελ. 57.

5) Βλέπε Θρακικά. 1929. σελ. 19, καὶ Λεξικὸν Θράκης Α. Σαμοθράκη.

6) Σ τ ρ ά β ω ν. ΙΑ'. 506.8. «Οἱ δ' ἐπεξῆς ἦδη νομάδες οἱ μεταξὺ τῆς Μαιώτι-
δος καὶ τῆς Κκαπίας Ναβινοὶ καὶ Πανξανοὶ καὶ ἦδη τὰ τῶν Σιράκων καὶ Ἀόρων φύλα.
δοκοῦσι δ' οἱ Ἄορσοι καὶ Σιράκες φυγάδες εἶναι τῶν ἀνωτέρω... καὶ προσάφρτικοι μάλλον
Ἀόρων».

9) ΑΡΡΙΑΝΟΙ.

Περιοχή και ὀμώνυμος λαός τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου (Θουκυδίδης, VIII 104).

10) ΑΡΤΑΚΙΟΙ ἢ ΑΡΤΑΚΟΙ.

Ἡ μικρὰ αὕτη φυλή, ἣ ὁποία ἀναφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ Δίονος τοῦ Κασσίου, φαίνεται ἔτι κατώκει βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Τούντζα ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο καὶ Ἄρτακος καὶ ἡ περιοχὴ Ἄρτακία. Ἡ φυλὴ αὕτη ἐξέλιπε συγχωνευθεῖσα μετ' ἄλλων γειτονικῶν ἢ μεταναστεύσασα εἰς Μ. Ἀσίαν, πιθανῶς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς χερσονήσου τῆς Κυζίκου, ἔνθα ἡ ἀρχαία πόλις Ἄρτάκη.

11) ΑΡΤΕΜΗΣΙΑΣ.

Μία τῶν ὀκτὼ φυλῶν τῆς Φιλιππουπόλεως, γνωστὴ ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων.

12) ΑΣΤΑΙ ἢ ΑΣΤΟΙ.

Ἡ Θρακικὴ αὕτη φυλὴ κατώκει ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου καὶ βορείως φθάουσα καὶ πέραν τῆς Σαλιμηδουσοῦ (Μηδεΐας) πιθανῶς μέχρι τῆς Ἀπαλλωνίας (Ζωζοπόλεως). Πρωτεύουσα αὐτῆς ἦτο ἡ Βιζύη. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (1) ὡς ὑπερκειμένη τοῦ Βυζαντίου, καὶ ὅτι ὑπῆρχεν εἰς αὐτὴν πόλις Καλύδη τὴν ὁποίαν ἰδρυσεν Φίλιππος ὁ Β' καὶ ἐγκατέστησεν εἰς αὐτὴν τοὺς πλέον κακοὺς τῶν ὑπηκόων του. Ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου, ὡς ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζαντινός (2) ἀναφέρεται ἡ χώρα τῶν Ἀστών ὡς τοιαύτη τοῦ Βυζαντίου.

13) ΑΨΙΝΘΙΟΙ.

Ἡ μικρὰ αὕτη φυλὴ ἐκατώκει παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου καὶ ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἔνθα καὶ ἡ πόλις Λίνος, ἣτις καὶ Ἄψινθος ἐκαλεῖτο. Ἀναφέρον-

1) Σ τ ρ ά β ω ν . Ζ. 319. 1. "Ἔστι δ' οὗτος ἔρημος κίτριαλός καὶ λιθόδης, ἀλίμενος, ἀκαπεπταμένος πολὺ πρὸς τοὺς βορέας, σταδίων ὅσων ἑπτακοσίων μέχρι Κυζιανῶν τὸ μήκος, πρὸς δὲ οἱ ἐκπίπτοντες ὑπὸ τῶν Ἀστών διαρπάζονται τῶν ὑπερκειμένων, Θρακίου ἔθνους".

2) Ο ἴ δ ι ο ς Ζ. 320. 2. "ὑπερκείται δὲ τοῦ Βυζαντίου τὸ τῶν Ἀστών ἔθνος ἐν ᾧ πόλις Καλύδη, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τοῦς πονηροτάτους ἐνεκλήθη ἰδρύσαντος".

2) Σ τ έ φ ά ν ο ς Β υ ζ ά ν τ ι ο ς . "Ἀσται ἔθνος Θράκης Ἄρτεμίδωρος ἐν ἐπιτομῇ τῶν κ'. τὸ κτητικὸν Ἀστικός, Ἀστικὴ χώρα Βυζαντιῶν, ὡς Θεοπόμπος με'α".

τα: ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου (1), καθ' ὃν, ὁ πόλεμος αὐτῶν πρὸς τοὺς Δολόγους ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, ὅπως οὗτοι (οἱ Δόλογοι) ἀπευθυνθῶσι πρὸς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, κατόπιν τοῦ χρησμοῦ τοῦ ὁποίου οἱ Ἄθηναῖοι ἐπεμφαν τύραννον αὐτῶν τὸν Μιλιτιάδην τὸν Κυφέλου καὶ θραδύτερον τὸν Μιλιτιάδην τὸν Κίμωνος τὸν Μαραθωνομάχον. Φαίνεται ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη συνεχωνεύθη θραδύτερον μετ' ἄλλων.

14) BANTIOI.

Ἀρχαῖος λαὸς Θρακικός, παρ' Ἑκαταίῳ (περίοδος γῆς 146). Οὐδὲν ἕτερον γνωστὸν περὶ αὐτῶν.

15) ΒΕΒΡΥΚΕΣ.

Θρακικός λαὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, καὶ ὁ ὁποῖος ἐξέλιπεν μεταναστεύσας ἴσως ἐξ Εὐρώπης εἰς Μ. Ἀσίαν (2).

16) BENNOI ἢ ΒΡΕΝΝΟΙ.

Ἀρχαία Θρακική φυλὴ, ἡ ὁποία κατεῖχε τὴν μεταξὺ Βεσσῶν καὶ Κορπύλων περιοχὴν παρὰ τὸν Ἔβρον. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὠνομάσθη Βεννική μία τῶν Στρατηγιῶν τῆς Θράκης ἡ ὁποία περιελάμβανε τὴν χώραν αὐτῶν. Μνημονεύεται καὶ πόλις Βέννα ἢ Βείνα ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Β', πιθανῶς εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βέννων. Ταύτην ὁ ΤΟΜΑΣΤΣΕΚ τοποθετεῖ εἰς τὴν θέσιν τῆς μετὰ ταῦτα Πλωτινουπόλεως ἢ Διδυμοτείχου τῶν Βυζαντινῶν.

17) ΒΕΣΣΟΙ ἢ ΒΕΣΣΟΙ ἢ ΒΗΣΣΟΙ.

Οἱ Βέσσοι ὑπῆρξαν κλάδος τῆς φυλῆς τῶν Σατρέων ἡ ὁποία ὑπῆρξεν μία τῶν πλέον πολεμικῶν φυλῶν τῆς Θράκης. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει δι' αὐτούς, ὅτι: ὡς αὐτὸς γνωρίζει, μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ οὐδενὸς ὑπήκουσεν ἐγένοντο, οὐδ'

1) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. ΣΤ'. 34. «Οὔτοι ὦν, οἱ Δόλογοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπ' Ἀφινθίων εἰς Δελφοὺς ἐπεμφαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρυσομένους». (Εἶχον Δόλογοι Θρήϊκες τὴν Χερσονήσον ταύτην).

— Σ τ ρ ἄ θ ω ν. Ζ. 331. 58. «Ἡ μὲν γὰρ Αἴνος κείτα: κατὰ τὴν πρότερον Ἀφινθίωνων δὲ Κορπιλικὴν λεγομένην, ἡ δὲ τῶν Κικόνων ἐφεξῆς πρὸς ὄσιν».

— Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. Θ. 119. «Οἰόμαζον μὲν νῦν ἐκφυγόντα εἰς τὴν Θρητικήν Θρήϊκες Ἀφινθιοὶ λαδόντες ἔθυσαν Πλειστοῖρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ τρόπῳ σφετέρῳ, τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν».

2) Σ τ ρ ἄ θ ω ν. Ζ. 295. 2. «...Καὶ αὐτοὶ οἱ Φρύγες Βρίγες εἰσί, Θράκιον τι ἔθνος, καθάπερ, καὶ Μυγδόνες καὶ Βέδρυκες καὶ Μαιδοβιθνοὶ καὶ Θυνοὶ, δοκῶ δὲ καὶ τοὺς Μαρριανθουούς».

αὐτοῦ τοῦ Εὐέρξου, ὅψ' ὄν ὑπετάγησαν αἱ πλείστα τῶν Θρακικῶν φυλῶν. Οἱ Βέσσοι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν τὸ γνωστὸν Μαντεῖον τοῦ Διονύσου ἐπὶ τῆς Ροδόπης, αὐτοὶ ἦσαν οἱ χειριζόμενοι τὰ τοῦ Μαντείου καὶ οἱ προφητεύοντες εἰς τοὺς Σάτρας (3).

Εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ἐθνικοῦ θεοῦ τῶν Θρακῶν, τοῦ Διονύσου, ἐτέλεσε θυσία, ὡς ἀναφέρεται καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅταν, κατὰ τὸ 335 π.Χ., ὄρμηθεὶς ἐξ Ἀμφιπόλεως, ὑπέταξε πάντα τὰ αὐτόνομα Θρακικὰ φυλά. Ἐπίσης, ὡς ἀναφέρει ὁ Σουετόγιος (Βίος Αὐγούστου, 94), τὸ μαντεῖον τοῦ Διονύσου συνεβουλεύθη καὶ ὁ Ὀκταβίος διὰ τὸν υἱόν του, θυσίας κατὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Βεσσῶν. Ὅταν δὲ ὁ Ρωμαῖος ὑπάτος Κράσος (1) ἀφήρесе τὸ μαντεῖον μετὰ τῆς περιοχῆς του καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τοὺς Ὀδρύσας, οἱ Βέσσοι ἐξαπτόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Μαντείου Βολογέξου ἢ Οὐολογέσου ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Ρωμαίων. Καίτοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Λουκούλου τὸ 72 π.Χ. καὶ θραυότερον ὑπὸ τοῦ Ὀκταβίου, συνέχισαν τὸν ἀγῶνα ἐπὶ τριετίαν καὶ τέλος ὑπετάγησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Αὐγούστου Πίσσωνας. Κατὰ τὸ 400 μ.Χ. ἐνεργείαις τοῦ ἐπισκόπου Νικήτα προσήλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

18) ΒΙΘΥΛΙ.

Ὁ Στέφανος Βυζάντιος ἀναφέρει: ὅτι ὑπῆρξεν φυλὴ Θρακικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βίθυες, λαβόντες τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Βίθυος υἱοῦ τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Αἰήτης ἀδελφῆς τοῦ Ρήσου.

19) ΒΙΘΥΝΟΙ.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς κατοικῶν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (2) περὶ τὸν

3) Σ τ ρ ά ε ω ν. Ζ. 318. «Βίθ' οἱ περὶ τὸν Αἴμον καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ οἰκοῦντες μέχρι τοῦ Πόντου Κόραλλοι καὶ Βέσσοι καὶ Μαίθων τινές καὶ Δανθηλητῶν. Πάντα μὲν σὺν ταῦτα ληστρικώτατα ἔθνη, Βέσσοι δέ, οἱ περὶ τὸ πλεόν τῶ ὄρου γέμονται τοῦ Αἴμου, καὶ ὑπὸ τῶν ληστῶν ληστὰι προσαγοροῦνται...».

Ἡ ρ ό θ ο τ ο ς. Ζ. 111. «Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ...οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήτιον εἰσι ἐκτεθμένοι. Τὸ δὲ μαντήτιον τοῦτο ἐστὶ μὲν ἐπὶ τῶν ὁρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσὸι δὲ τῶν Σατρῶν εἰσι οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέεωα κατὰ περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλιώτερον».

1) Δ ί ω ν ό Κ ά σ ο ς. LI. 25. «...Καὶ τὴν χώραν, ἐν ἣ τὸν θεὸν ἀγάλλουσι ἐχαρίσατο (εἰς τοὺς Ὀδρύσας), Βησσούς τοὺς κατέχοντες αὐτῆρι ἀφαλόμανος».

— Ὁ ί θ ι ο ς. XIV. 34. (ἱστορία Ρωμαίων). «Ὀυολόγχιος Θραξ Βησσός ἱερεὺς τοῦ Διονύσου».

— AMMIANI MARSELINI, RERUM GESTARUM XXVII. 4. 2 «LUCULLUS QUI CUM DURISSIMA GENTE (AUDACIMA GENTE) BESSORUM CONFLIAT...».

2) Ἡ ρ ό θ ο τ ο ς. Ζ. 75. «Θρήικες δέ... Ο἗τοι δὲ διαβάντες μὲν εἰς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βίθυοι, τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκόντες ἐπὶ Στρυμόνι: ἐξαναστῆναι δὲ φασ: ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν».

Στρυμόνα, ἐξ οὗ ἐκαλοῦντο καὶ Στρυμόνιοι. Κατ' ἄλλους οὗτοι ἐκατώκουν παρά τὸν Θρακικὸν Βόσπορον (3). Ὁ λαὸς οὗτος μετηγάστειυσεν ὀλόκληρος εἰς Μ. Ἀσίαν, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν καταληφθεῖσα περιοχή ὠνομάσθη Βιθυνία, καὶ σήμερον ἐτι καλουμένη, ἀποτελοῦσα ἐπαρχίαν τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ κειμένη μεταξὺ Παφλαγονίας — Εὐξείνου Πόντου — Πραποντίδος — Μυσίας καὶ Φρυγίας (4). Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Βιθυνίς Θράκη.

20) ΒΙΣΤΩΝΕΣ.

Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θράκης. Οὗτος ἐκατώκει νοτίως τῆς Ρωδῶπης, ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ αὐτῶν ἡ χώρα αὐτῶν ἐκλήθη Βιστωνίς. Σήμερον Βιστωνίς καλεῖται ἡ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ὑπάρχουσα λιμνοθάλασσα, καὶ μὲ τὸ Τευρικὸν αὐτῆς ὄνομα Μπουρού Γκιόλ ἢ λίμνη τοῦ Πόρτο Λάγο. Ὁ Ἡρόδοτος (5) μνημονεύει τοὺς Βιστονας μεταξὺ τῶν λαῶν διὰ τῆς χώρας τῶν ὁποίων διήλθεν ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου.

21) ΒΙΣΑΛΤΑΙ.

Λαὸς Θρακικῆς καταγωγῆς κατοικῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, μεταξὺ τῶν ὀρέων, τὰ ὁποῖα χωρίζουν τὴν πεδιάδα τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τῆς Μυθδονίας. Ἡ χώρα αὐτῶν Βισαλία ἀπὸ τοῦ 479 π.Χ., ἀπετέλεσε μέρος τῆς Μακεδονίας καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. Οἱ Βισάλται μετὰ τῶν πρὸς δυσμὰς αὐτῶν κατοικούντων Κρηστωνῶν, πιθανῶς καὶ μετ' ἄλλων Θρακικῶν φύλων, ἐκ τῶν κατοικούντων μεταξὺ Ἐρεθώρου (Γαλλικοῦ ποταμοῦ) καὶ Στρυμόνος, μέχρι τοῦ Ε'. αἰῶνος ἀπετέλουσαν

3) Σ τ ρ ὰ ὄ ν. 1Β'. 541. 3. «Οἱ μὲν οὖν Βιθυνοὶ διότι πρότερον Μυσοὶ ὄντες μετωνομάσθησαν ὅπως ἀπὸ τῶν Θρακῶν τῶν ἐποικισάντων, Βιθυνῶν τε καὶ Θυνῶν, ὁμολογεῖται παρά τῶν πλείστον, καὶ σημεῖα τίθεντα τοῦ μὲν τῶν Βιθυνῶν ἔθους τὸ μέχρι νῦν ἐν τῇ Θράκῃ λέγεσθαί τινες Βιθυνούς, τοῦ δὲ τῶν Θυνῶν τὴν Θυνιάδα ἀκτὴν τὴν πρὸς Ἀπολλωνίᾳ καὶ Σαλμυδησοῦ. Καὶ οἱ Βέβρυκες δὲ οἱ τούτων προεποικισάντες τὴν Μυσίαν Θράκας, ὡς εἰκάξω ἐγώ. Ἐῖρηται, δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Μυσοὶ Θρακῶν ἔποικοι εἰσι τῶν νῦν λεγομένων Μόισῶν».

4) Ξ ε ν ο φ ῶ ν τ ο ς. Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ. III. 2. 2. «...ἐλθὼν δὲ ὁ Δερκυλίδας εἰς τὴν Βιθυνίδα Θράκην ἔκει' διεχειμάζεν, οὐδὲ τοῦ Φαρναδάξου πάῃ τι ἀχθομένου' πολλάκις γὰρ οἱ Βιθυνοὶ αὐτῷ ἐπολέμουν».

5) Ἡ ρ ὰ ὄ τ ο ς. Ζ. 110. «...ἔθνεα δὲ τῶν Θρητικῶν δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο τοσάδε, Παῖτοι, Κίκοιες, Βιστονες, Σκαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠθωνοί, Σάτραι».

— Σ τ ρ ὰ ὄ ν. Ζ. 331. 44. «Μετὰ δὲ τὸν εἰς Θάσον πορθμὸν Ἀδδῆρα καὶ τὰ περὶ Ἀδδῆρου μυθευόμενα. Ὀκνησαν δι' αὐτῶν Βιστονες Θράκες, ὧν Διομήδης ἤρχεν' οὐ μένει δ' ὁ Νέστος ἐπὶ ταύτου ρεῖθρου διὰ παντός, ἀλλὰ κατκλύζει τὴν χώραν πολλάκις. Εἴτε Δίκαια πόλις ἐν κόλπῳ κειμένη καὶ λιμὴν' ὑπέρκειται δὲ τούτων ἡ Βιστωνίς λίμνη κύκλον ἔχουσα ὅσον διακοσίων σταδίων».

μίαν χώραν ὑπὸ κοινὸν βασιλέα. Ὡς δὲ ὁ Ἡρόδοτος (1) γράφει, ὁ κοινὸς οὗτος βασιλεὺς τῶν Βισαλτῶν καὶ Κρηστωνῶν, Θραξ, τὸ γένος, ὄχι μόνον δὲν ἐδέχθη νὰ γίνῃ ὑποτελής τοῦ Ξέρξου, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀλλ' ἀπεσύρθη εἰς τὰ ὄρη, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἕξ (6) υἱοὺς τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ. Οὗτοι ὁμῶς, εἴτε διότι δὲν συνεφώνουν μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἴτε ὀρμώμενοι ἐκ περιεργείας ἠκολούθησαν τὸν Ξέρξην κατὰ τὴν ἐκστρατείαν. Ὅταν ὁμῶς ἐπέστρεψαν, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Περσῶν, καὶ οἱ ἕξ ἀδελφεοὶ, ὁ πατὴρ αὐτῶν ἐπακελθὼν ἐκ τῶν ὄρων, διέταξε τὴν τύφλωσιν αὐτῶν, πρὸς τιμωρίαν των.

Οἱ Βισάλται ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀνδρείαν των. Διὰ τοῦτο λέγεται ὅτι, ὅταν ὁ Περσεὺς μετὰ τὴν ἐν Πύδνᾳ μάχην, ἐπληροφορήθη ὅτι ἐγκατελήφθη ὑπὸ τῶν Βισαλτῶν ἀπηλπίσθη τελείως (Τίτος Λίβιος, XLIV. 45). Ἀναφέρονται ὑφ' ἄλλων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

22) ΒΡΙΤΟΛΟΓΑΙ.

Θρακικὸς τις λαὸς τῆς Κάτω Μοισίας, κατοικῶν κατὰ τὸν Πτολεμαῖον Κλαύδιον (Γεωγραφικὰ 111.10.7) «ὑπὲρ τοὺς Πευκίλους». Οὐδὲν ἕτερον εἶναι γνωστὸν περὶ αὐτῶν.

23) ΒΡΙΓΕΣ ἢ ΦΡΥΓΕΣ.

Οἱ Βρίγες ὑπήρξαν μία τῶν ἀρχαιστάτων Θρακικῶν φυλῶν. Αὕτη φαίνεται ὅτι ἐκατόκει κατὰ μέγαν μέρος εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον καὶ

1) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. VIII. 116. «Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς (Θρηξ) ἔργον ὑπερφυεὶς ἐργάσατο ὅς οὔτε αὐτὸς ἐφη τῷ Ξέρξῳ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἶχετο ἄνω εἰς τὸ ἕρος τὴν Ροδόπην, τοῖσοι τε παῖσι ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεήσεσθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμια τῷ Πέρσῃ. Ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν αἰνέες πάντες ἕξ ἑόντες ἐξέωρυξε αὐτῶν ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην».

— Σ τ ρ ἄ θ ω ν. Ζ. 329. Π. «...Θρακῶν δὲ Πίερες μὲν ἐνέμοντο τὴν Πιερικὴν καὶ τὰ περὶ τὸν Ὀλυμπον... Ἠθωνοὶ δὲ καὶ Βισάλται τὴν λοιπὴν μέχρι Στρυμόνος».

— Ὁ ἰ δ ι ο ς. Ζ. 331. 36. «Ἔστι δ' ἡ χώρα ἢ πρὸς τὸ Στρυμόνος πέραν, ἢ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ καὶ τοῖς περὶ τὸ Δᾶτον τόποις Ὀδομάντας καὶ Ἠθωνοὶ καὶ Βισάλται, οἳ τε αὐτόχθονες καὶ οἱ ἐκ Μακεδονίας διαβάντες, ἐν οἷς Ρῆσος ἐδρασίλευσεν. Ὑπὲρ δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως Βισάλται καὶ μέχρι πόλεως Ἠρακλείας, ἔχοντες αὐλῶνα εὐκαρπον, ὃν διαρρεῖ Στρυμῶν ὀρμημένος ἐκ τῶν περὶ Ροδόπην Ἀγριάνων...».

— Θ ο υ κ υ δ ἰ δ η ς. Β. 99. «Ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἔθων οἱ Μακεδόνας οὗτοι ἅ καὶ νῦν ἐτι ἔχουσιν, τὸν τε Ἀνθεμοῦντα καὶ Γρηστωνίαν καὶ Βισαλίαν...».

— Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. Ζ. 115. «Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατός, ἐθώκτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶν αἰγιάλος ἐν τῷ οἰκουμένην Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήτε· αὕτη δὲ καὶ ἡ κατὰπερθε ταύτης καλεῖται Βισαλίη».

κατά τὴν Ὀμηρικὴν ἀκόμη ἐποχὴν διάφορα Θρακικὰ φύλα, καὶ ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο τότε Θράκη (1). Ἡ φυλὴ αὕτη ἢ ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν ἢ οἰκεία βουλήσει μετηνάστευσεν ἅπαντα ἢ μέρος εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἐν μέρος αὐτῆς κατεῖχε τὴν περιοχὴν τῶν Περσῶν, ἐξ οὗ αὐταὶ ἐκαλοῦντο Βρυγηεῖδες, καὶ πόλις Βρυγιᾶς ὑπῆρχεν, ἕτερον δὲ μέρος αὐτῶν κατεῖχε τὸ Βέρμιον, τὸ ὁποῖον ἢ μέρος αὐτοῦ, κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Ἡρόδοτον (2), μετηνάστευσεν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ἢ ὁποία ἐξ αὐτῶν μετωνομάσθη εἰς Φρυγίαν, καὶ ἡ ὁποία ταισῦτην ἔκτασις ἔλαβεν. Ἡ διαφορὰ εἰς τὴν ὀνομασίαν ἐγκρατεῖται εἰς τὸ ὅτι οἱ Μακεδόνες ἀντὶ τοῦ γράμματος Φ μετεχειρίζοντο τὸ Β, ὡς ἀντὶ Φίλιππος — Βίλιππος, ἀντὶ Φερενίκη — Βερενίκη κλπ. Μετέφερον δὲ οὗτοι εἰς τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα τὴν λατρείαν τῶν θεῶν αὐτῶν ὡς καὶ τὰς δοξασίας τῶν. Αἱ γενόμεναι ἔρευμαι ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων ἐπιβεβαιοῦν ὅσα ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρουν. Πλὴν τῶν ἄνω φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. τμήμα αὐτῶν ἐπροχώρησε μέχρις Ἐπιδάμνου (Δυρραχίου) καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀδριατικῆς, ὅπου αἱ Βρυγηεῖδες νῆσοι, ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, καὶ ἐπὶ μίᾳ τῶν ὁποίων ἔκτισαν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐτερον τμήμα τῶν Φρυγῶν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος κατῴκει εἰς Μακεδονίαν εἰς τὰ ὄρεια τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν πρώτην ἀπόπειραν τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸ 493 π.Χ. ὑπὸ τὸν Μαρδόνιον, ἐπετέθη κατὰ τῶν Περσῶν κατὰ τινα νύκτα, στρατοπεδευμένων εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἐπέφερον εἰς αὐτοὺς μεγάλην καταστροφὴν, ἐτραυματίσθη δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Μαρδόνιον, πλὴν ὑπετάγη ἀργόπε-

1) Σ τ ρ ἄ β ω ν. Ζ. 329. 11. «Ἡμαθία ἐκαλεῖτο πρότερον ἢ νῦν Μακεδονία... κατεῖχον δὲ τὴν χώραν ταύτην Ἡπειρωτῶν τινὲς καὶ Ἰλλυριῶν, τὸ δὲ πλεῖστον Βοττιαῖοι καὶ Θράκες».

— Ὁ ἴ δ ι ο ς. Ζ. 330. 24. «... Ἐκ δὲ τοῦ Κισσοῦ τούτου ὑπονοήσασιν ἂν τις γενέσθαι καὶ τὸν παρ' Ὀμήρῳ Ἰφιδάμαντα, οὗ ὁ πάππος Κισσὸς εἰσέβησεν αὐτὸν φησὶν ἐν Θρήκη, ἢ νῦν Μακεδονία καλεῖται».

— Ὁ ἴ δ ι ο ς. Ζ. 321. 1. «Ἐτι μέντοι μᾶλλον πρότερον ἢ νῦν, ὅπου γε καὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι Ἑλλάδος ἀναντιλέκτως οὔσης τὴν πολλὴν οἱ θάρβαροι ἔχουσι, Μακεδονίαν μὲν Θράκες καὶ τινα μέρη τῆς Θεσσαλίας...».

2) Σ τ ρ ἄ β ω ν. Ζ. 330. 25. «Ὅτι αὐτοῦ που καὶ τὸ Βέρμιον, ὃ πρότερον κατεῖχον Βρίγες Θρακικὸν ἔθνος, ὧν τινες διαβάντες εἰς τὴν Ἀσίαν Φρύγες μετωνομάσθησαν».

— Ὁ ἴ δ ι ο ς. Ζ. 295. 2. «Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Φρύγες Βρίγες εἰσὶ, Θράκιόν τι ἔθνος καθάπερ καὶ Μυγδόνες καὶ Βέβρυκες καὶ Μαιδοθύνοιοι καὶ Βίθυνοιοι καὶ Θῆνοιοι... Οὗτοι μὲν οὖν τελέως ἐκλελοιπασιν πάντες τὴν Εὐρώπην».

— Ὁ ἴ δ ι ο ς. IB. 550. 20. «Ὅμοίως δὲ καὶ Βρύγοι καὶ Βρύγες καὶ Φρύγες οἱ αὐτοί...».

— Ὁ ἴ δ ι ο ς. Ζ. 326. 76. «Τῆς γὰρ Ἐπιδάμνου (Δυρραχίου) καὶ τῆς Ἀπολλωνίας μέχρι τῶν Κεραινῶν ὑπεροικοῦσι Βυλλιόνες τε καὶ Τκυλάντισιοι καὶ Παρθῖνοιοι καὶ Βρύγοιοι».

— Ἡ ρ ὀ β ο τ ο ς. Ζ. 73. «Οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλεῖντο Βρίγες χρόνον ὄσον Εὐρωπιῆσιν· ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόνι, μεταβάλλοντες δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἔμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ ὄνομα μετέβηλον εἰς Φρύγας».

ρον εἰς τοὺς Πέρσας (1). Βραδύτερον δὲν ἀναφέρονται ὡς κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἢ Θράκης, ἀλλ' ὡς κάτοικοι τῆς Μ. Ἀσίας.

24) ΓΕΤΑΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαὸς, ὃ ὁποῖος ὡς γράφει ὁ Στράβων (2) ἐκατέρωθεν ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Ἰστρου. Τοῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐστάθιος (3) ὃ ὁποῖος ἀναγράφει: ἔλας τὰς μέχρι τότε ἐκδόσεις περὶ τοῦ χώρου κατοικίας τῶν Γετῶν. Ὁ Θουκυδίδης (4) ἀναφέρων τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σιτάλκου τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρουσῶν κατὰ τοῦ Περδίκκα τοῦ Μακεδόνοιο βασιλέως, ἀναφέρει τοὺς Γέτας ὡς συμμάχους τοῦ Σιτάλκου καὶ ὡς κατοικοῦντας πέραν τοῦ Αἴμου. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος (5) ἀναφέρει: τοὺτους ὡς Θρακικὸν ἔθνος. Πρῶτος ἀναφέρει αὐτοὺς ὁ Ἡρόδοτος (6) κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν τὸ 513 π.Χ. προσθέτων ὅτι ἦσαν οἱ μόνοι ἐκ τῶν Θρακῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντέστησαν εἰς τὸν Δαρεῖον. Οἱ Γέται φαίνονται ὅτι κατ' ἀρχὰς κατώκουν βορείως τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Δουναβέως (Ἰστρου) καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἰσπερ καὶ Γιάντρα.

1) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς ΣΤ'. 45. «...Μακρονίη δὲ καὶ τῆ πεζῇ στρατοπεδευομένη ἐν Μακεδονίῃ νυκτὸς Βρόγες Θρήϊκες ἐπεχείρησαν· καὶ σφῶν πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρόγοι, Μακρόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. Οὐ μὲν οὐδ' αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρῶν τούτων Μακρόνιος πρὶν ἢ σφέας ὑπαχειροῦς ἐποιήσατο...».

— Σ τ ρ ἄ θ ο υ. II'. 586. 8. «Τότε μὲν οὖν τοιαῦτα ὑπῆρχεν, ὕστερον δὲ ἠκολούθησαν μεταβολαὶ παντοῖαι· τὰ μὲν περὶ Κόζικον Φρύγες ἐπώκησαν· ἕως Πρακτίου, τὰ δὲ περὶ Ἄβυδον Θράκας...».

2) Σ τ ρ ἄ θ ο υ. Ζ. 295. 2. «Οἱ τοίνυν Ἕλληνας τοὺς Γέτας Θράκας ὑπελάμβανον ἄκουον δ' ἐφ' ἐκάτερα τοῦ Ἰστρου, καὶ οὗτοι καὶ οἱ Μυσοὶ Θράκας...».

— Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. V. 3. «...Τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται· οἱ ἀθανατίζοντες παθεῖσι εἰρηγαί μοι...».

3) Ε ὀ σ τ ἄ θ ο ς. Εἰς Δι ο ν ο σ ί ο υ π ε ρ ῖ ῆ γ η σ ι ν. «...Ὅτι τοὺς Γέτας Διονύσιος μὲν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰστρου αἶθεν... Ἡρόδοτος δὲ μέρος αἶεται εἶναι τῶν Θρακῶν τοὺς Γέτας, ὃ δὲ Γεωγράφος (Στράβων) ἐφ' ἐκατέρου τοῦ ποταμοῦ αὐτοὺς οἰκεῖν ἱστορεῖ».

4) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 96. «Ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν Ὀδρουσῶν ὁρμώμενος (ὁ Σιτάλκης) πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἴμου τε καὶ τῆς Ροδόπης Θράκας δεσιν ἤρχε μέχρι θαλάσσης (...), ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντι Αἴμον Γέτας καὶ δεσ ἀλλὰ μέρη ἐντὸς τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου Πόντου κατώκειτο».

5) Σ τ ἔ φ α ν ο ς Β υ ζ ἄ ν τ ι ο ς. «Γετία ἡ χώρα τῶν Γετῶν, Γέτης γὰρ τὸ ἐθνικόν, οὐ τὸ κύριον. Ἔστι δὲ Θρακικὸν ἔθνος... Ἀρρικῶν δὲ Γετηνοὺς αὐτοὺς φησί».

6) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. IV. 93. «Πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἰστρον (ὁ Δαρεῖος), πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. Οἱ μὲν γὰρ τῶν Σαλμυδρασῶν ἔχοντες Θρήϊκας καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίας πόλιος οἰκημένοι, καλεόμενοι δὲ Σκυριμάδα· καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνομήσθησαν τραπέμιοι· ἀπὸ τῶν ἐδουλώθησαν, Θρακῶν οὖν τῶν ἀδραχότατοι καὶ δικαιοτάτοι».

Βραδύτερον πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν γειτόνων των Τριβαλλῶν ἐπροχώρησαν ἀνατολικώτερον καὶ ἔτι θραδύτερον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διέβησαν τὸν Δούναβιν καὶ ἐκατώκησαν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἴσον αἰῶνα π.Χ. οἱ Γέται ἦσαν ὑποτελεῖς τῶν Ὀδρυσῶν, καὶ ἠκολούθησαν τὸν βασιλέα αὐτῶν Σιτάλκην, ἐνισχύσαντες αὐτὸν διὰ τοῦ ἱππικοῦ των (?) κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τούτου κατὰ τοῦ Περδίκα, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς συμμάχου τῶν Ἀθηναίων καὶ ὑποκινήσει αὐτῶν.

Ὅταν τὸ 342 π.Χ. ὁ Φίλιππος ὁ Β΄, ὑπέταξεν τοὺς Ὀδρύσας οἱ Γέται συνηψαν συμφωνίαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τῷ παρέχουν στρατόν. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς εἰς Μ. Ἀσίαν ἐκστρατείας του ἤθελῆσε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς στασιάζοντας Τριβαλλοὺς καὶ ἐπεχείρησε τὴν γνωστὴν ἐκστρατείαν του κατ' αὐτῶν. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Τριβαλλῶν δλέπων τοὺς Γέτας συγκεντρωμένους καὶ μὴ φιλικῶς διατεθειμένους πρὸς αὐτόν, διέδῃ τὸν Δούναβιν ἵνα ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν. Οὗτοι φοβηθέντες ἐγκατέλειψαν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰς στέππας, μὴ διωχθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, περιορισθέντος εἰς τὴν λεηλασίαν τῆς πόλεως (1). Κατὰ τὸ 326 π.Χ. ὁ Μακεδῶν στρατηγὸς Ζωπυρίων διοικητὴς τῆς Θράκης κατενίκησεν αὐτούς. Βραδύτερον τὸ 292 π.Χ. ὁ Λυσίμαχος θέλων νὰ ὑποτάξῃ αὐτούς, ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν κατ' αὐτῶν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Κλέαρχου. Ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Μέμνων (2) ἀμφότεροι: συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν Γετῶν, παραπλανηθέντες ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς στέππας. Παρὰ τὴν ἐπιμονὴν τῶν Γετῶν ὅπως θανατωθῶσιν οὗτοι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δρομιχαίτης ἀφῆκεν αὐτούς ἐλευθέρους, μᾶλλον διὰ πολιτικῶς λόγους. Βραδύτερον κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν ὑπὸ τὸν Κομοντόριον, οἱ Γέται ὑπέστησαν μεγάλην φθορὰν ὑπ' αὐτῶν. Γενικῶς οἱ Γέται ὑπῆρξαν λαὸς γαυγαῖος καὶ δίκαιος κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (IV. 95). Ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἀκολουθοῦντες τοὺς Πυθαγορείους, καὶ τὰς θεωρίας τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Ζαμόλξις, ὁ ὁποῖος ὡς λέγεται, παρηκολούθησε μαθήματα παρὰ τῷ Πυθαγόρᾳ καὶ παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὸν

7) Θ ο υ κ υ δ ε ι δ η ς. Β. 96. «Ἐπειτα τοὺς ὑπερβάντι Αἴμιον Γέτας (ἀνίστησι ὁ Σιτάλκης)... εἰσι δὲ οἱ Γέται: καὶ οἱ ταύτη θμοροὶ τε τοῖς Σκύθαις, καὶ ἠμόσκειοι, πάντες ἱπποτοξόται».

— Θ ο υ κ υ δ ε ι δ η ς. Β. 98. «...Τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλείστον αὐτοὶ Ὀδρύσαι παρείχοντο καὶ μετ' αὐτοὺς Γέται...».

1) Ἀ ρ ρ ι κ α ν ο ὺ ἄ ν ἄ β α σ ι ς. Ἀ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ. Α. 111. 5. «Ἐνθα δὲ Ἀλέξανδρος ἀπαγαγὼν τὰς ναῦς ἔγνω διαβαίνειν τὸν Ἴστρον ἐπὶ τοὺς Γέτας, τοὺς πέραν τοῦ Ἴστρου ὠκειμένους... (βλέπε Ἀρριανός, Α. 111. 3 - 6 καὶ IV. 1 - 5. Βλέπε καὶ Στράβων. Ζ. 301. 8.)».

2) Μ έ μ ν ω ν. Γτ: V. «Κλέαρχος... καὶ κατὰ Γετῶν Λυσιμάχῳ συστρατευόμενος ἐάλω τε σὴν αὐτῷ ἀφεθέντος τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνου, καὶ αὐτὸς ὕστερον τῇ Λυσιμάχου προνοίᾳ ἀφρίετο». Βλέπε καὶ Διόδωρος, XXI: 18 - 23.

ὁποῖον οὗτοι ἐλάτρευον ὡς θεόν³⁾. Ἦσαν περίφημοι ἱππεῖς. Ἀπὸ κοινωνικῆς πλευρᾶς οὗτοι ἦσαν πολύγαμοι⁴⁾. Ὁ Στράβων παραθέτει ἐν παράδειγμα τοῦ Μενάνδρου ἅστις ἦτο τὴν καταγωγὴν Γέτης. Κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ Γέται μετώκησαν βορειότερον εἰς τὴν σημερινὴν Βεσσαραβίαν, καὶ ὅτι ἀπόλεσαν καὶ τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ὄνομα μετωνομασθέντες εἰς Δακούς μετὰ τῶν ὁποίων ἀνεμείχθησαν, δεδομένου ὅτι ἦσαν ἐμόγλωττοι, ἀνεμείχθησαν δὲ ἐπίσης καὶ μετὰ τῶν Μοισῶν⁵⁾.

25) Γ Ρ Α Α Ι Ο Ι .

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς, κατοικῶν περὶ τὸν Στρυμόνα. Ὁ Σαμισθράκης τοποθετεῖ τὴν περιοχὴν αὐτῶν οὐχὶ μακρὰν τῆς Γαζώρου.

26) Δ Α Λ Ε Ψ Ο Ι .

Ἀρχαία Θρακικὴ φυλὴ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου, μετὰ τῶν Τραυφῶν, κατοικοῦσα εἰς τὰ ΝΑ παράλια τῆς Θράκης.

27) Δ Α Ν Θ Η Λ Η Τ Α Ι .

Ἀρχαῖον Θρακικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατ' ἄλλους κατοικεῖ εἰς τὴν ἀνω κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος μὲ κέντρον τὴν ἀρχαίαν πόλιν Πανταλίαν (Κιουστενδὶλ) κατ' ἄλλους περὶ τὸν Αἴμον¹⁾ ὡς ὁ Στράβων ἀναφέρει. Φαίνεται ὅτι οἱ Δανθελῆται ἀπετέλουν παραφυάδα τῶν Σατρῶν, τῆς ὁποίας μέρος ἀπετέλουν καὶ οἱ Βέσσοι. Αἱ φυλαὶ αὗται κατοικοῦν περὶ τὸν Αἴμον, τὸ Σκόμιον καὶ τὴν Ροδόπην. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι δὲν εἶχον ὑποταγὴν εἰς τοὺς Ὀδρύσας, διότι οὔτε αὐτοὶ οὔτε οἱ Βέσσοι ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου εἰς τοὺς μετὰ τῶν Ὀδρυσῶν ὑπὸ τὸν Σιτάληκην ἐκστρατεύσαντας κατὰ τοῦ Παρδίου τοῦ Β' εἰς Μακεδονίαν.

3) Σ τ ρ ά β ω ν . Ζ. 297. 5. «Λέγεται γὰρ τινὰ τῶν Γετῶν ὄνομα Ζάμολεξιν δουλεῦσαι Πυθαγόρα καὶ τινὰ τῶν οὐρανίων παρ' ἐκείνου μαθεῖν, τὰ δὲ καὶ παρ' Αἰγυπτίων πλανηθέντα καὶ μέχρι δεῦρο... παρὰ δὲ τοῖς Γέταις ὠνομάζετο Θεός».

4) Σ τ ρ ά β ω ν . Ζ. 297. 4. «Ὅρα δ' ἂ λέγει Μένανδρος περὶ αὐτῶν (τῶν Γετῶν) οὐ πλάσας, ὡς εἰκόσ, ἀλλ' ἐξ ἱστορίας λαβόν πάντες μὲν οἱ Θρακίαι, μάλιστα δ' οἱ Γέται ἡμεῖς ἀπάντων (καὶ γὰρ αὐτὸς εὐχομικὴ ἐκείθεν εἶναι τὸ γένος) οὐ σφόδρ' ἐγκρατεῖς ἐσμέν. καὶ ὑποδᾶς μικρὸν τῆς περὶ τὰς γυναικῆς ἀκρασίας τίθησι τὰ παραδείγματα γαμῆ γὰρ ἡμῶν οὐδὲ εἷς, εἰ μὴ δέκ' ἢ ἑνδεκά γυναικῆς θούδεκά τ' ἢ πλείους τινὰς, ἂν τέτταρας ἢ πέντε γεγαμηκῶς τήγῃ καταστροφῆς τις, ἀνυμνῆταιος ἄθλιος ἀνυμνος οὗτος ἐπικαλεῖτ' ἐν τοῖς ἐκεί».

5) Σ τ ρ ά β ω ν . Ζ. 305. 13. «Ὁμόγλωττοι δ' εἰσὶν οἱ Δακοὶ τοῖς Γέταις. παρὰ μὲν οὖν τοῖς Ἑλλησιν οἱ Γέται γνωρίζονται μᾶλλον διὰ τὸ συνεχεῖς τὰς μεταστάσεις ἐφ' ἐκᾶτερὰ τοῦ Ἴστρου ποιῆσθαι καὶ τοῖς Μοισοῖς ἀνμείχθαι».

Βραδύτερον φαίνεται ὅτι ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους εἶχον ὑποταγῆ ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β', μετὰ τῶν ἄλλων Θρακικῶν φυλῶν, καὶ ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Δάρδανοι, κατὰ τὸ 330 π.Χ., καὶ ἐπὶ Δημητρίου τὸ 239—235 π.Χ. ὡς καὶ κατὰ τὸ 183 π.Χ. ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ε', ὅτε ὑπερέβη οὗτος τὸν Αἴμον. Καὶ κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐξηγέρθησαν μετὰ τῶν ἄλλων τὸ 85 π.Χ. Βραδύτερον ἡ χώρα των ὑπήχθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Θράκης. Ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας τῆς Θράκης, ἡ χώρα τῶν Δαυθηλιτῶν ἀπατέλεσεν μίαν τῶν 14 Στρατηγιῶν τῆς Θράκης (PRAEFECTURAE).

28) ΔΕΡΣΑΙΟΙ—ΔΕΡΡΑΙΟΙ.

Περὶ τῆς Θρακικῆς αὐτῆς φυλῆς, ὃ μὲν Ἡρόδοτος⁽¹⁾ γράφει ὅτι διὰ τῆς χώρας αὐτῶν διήλθεν ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου, κατὰ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν, ὃ δὲ Θουκυδίδης⁽²⁾ ἀναφέρει: ὅτι, μετὰ τῶν φυλῶν αἱ ὁποῖαι ἐφοδῆθησαν μὴπως ὁ Σιτάλικης στραφῆ καὶ κατ' αὐτῶν, ἦσαν δὲ αὐταὶ αὐτόνομοι, ἦτο καὶ ἡ τῶν Δερσαίων. Φαίνεται δὲ ἐκ τῶν γραφομένων ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη κατώκει παρὰ τὴν Νοτίαν Ροδόπην ἢ παρὰ τὸν νότιον Ὀρβηλον (περιοχὴν Κάτω Νευροκοπίου), διότι ἄλλως δὲν συμβέβηκεν: τὰ δύο παρατιθέμενα χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

29) ΔΑΣΣΑΡΗΤΑΙ — ΔΑΣΣΑΡΗΤΙΟΙ — ΔΑΣΣΑΡΗΤΙΝΟΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαὸς κατοικῶν πρὸς δυσμὰς τῶν Βέσσω. Οἱ Δασσαρήται ἦσαν ἄσημος ἀλλὰ ληστρικοτάτη φυλὴ καὶ σχεδὸν ἐν ἡμεγρίᾳ καταστάσει καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Σχορδίσκων⁽³⁾.

30) ΔΑΤΥΛΕΠΤΟΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου (142).

1) Σ τ ρ ά θ ω ν. Ζ. 318. 12. «Εἶθ' οἱ περὶ τὸν Αἴμον καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ οἰκοῦντες μέχρι τοῦ Πόντου Κόραλλοι καὶ Βέσσοι καὶ Μκίδων τινὲς καὶ Δαυθηλιῶται. Πάντα ταῦτα ληστρικοτάτα ἔθνη, Βέσσοι δὲ...»

1) Ἡ ρ ό δ ο τ ο ς. Ζ. 110. «Ἐθνη δὲ Θρακικῶν, δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, τοσαῦτα, Παίτιοι, Κίονες, Βίστονες, Σαππαῖοι, Δερσαῖοι, Ἡδωνοί, Σάτραι.»

2) Θ ο υ κ υ δ ί δ η ς. Β. 101. «...ἐφοδῆθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν τοῦ Στρυμόνος πρὸς ἄρκον Θρακικῆς ὄσοι πεδίον εἶχον, Πανναῖοι καὶ Ὀδομανταὶ καὶ Ἀρβῆοι καὶ Δερσαῖοι αὐτόνομοι εἰσὶ πάντες.»

3) Σ τ ρ ά θ ω ν. Ζ. 318. 12. «Μετὰ δὲ τούτων τε καὶ τῶν Ἀρδισίων οἱ Δασσαρήταιοι εἰσὶ καὶ Ἄγριανες καὶ ἄλλα ἄσημα ἔθνη, ἃ ἐπόρθον οἱ Σχορδίσκοι μέχρι ἡρήμωσαν τὴν χώραν καὶ θρυμῶν ἀβάτων ἐφ' ἡμέρας πλείους ἐποίησαν μεστὴν.»

31) ΔΕΣΙΑΟΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑκταταίου (141).

32) ΔΙΓΗΡΟΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαός, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πολυδίου, καὶ Πλινίου (Φυσ. ἱστορία IV. 18) καὶ κατοικῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ μεταξὺ Δαυθηληγῶν καὶ Βέσσων.

33) ΔΙΜΗΝΣΙΟΙ.

Ἄρχαιος Θρακικὸς λαός ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γ. 10. 4) καὶ κατοικῶν εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν καὶ παρὰ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἰστρου πρὸς βορρᾶν τῶν Κροβύζων.

34) ΔΙΟΙ (ΔΙΟΒΕΣΣΟΙ).

Μία τῶν ἀρχαιότερων Θρακικῶν φυλῶν. Ἑκατόκαι εἰς τὴν Ροδόπην, συνορεύουσα μὲ τοὺς Βέσσους. Ἐκ τῆς γειτονίας αὐτῆς ἐδημιουργήθη καὶ ἡ παραφυὰς αὐτῶν φυλὴ Διόδεσσοι (Διοί - Βέσσοι). Ἦτο φυλὴ πολεμική, ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης¹⁾ ἐκαλοῦντο «μαχαιροφόροι» λόγῳ τοῦ ὅτι ὡς ὅπλισμόν ἔφερον μάχαιραν. Οὗτοι συνεχῆστράτευσαν μετὰ τοῦ Σιτάλκου κατὰ τοῦ Περδίκκα Β'. εἴτε ὡς μισθοφόροι, εἴτε ὡς ἐθελονταί, δεδομένου ὅτι τότε ἦσαν αὐτόνομοι. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρησιμοποιοῦν πελταστὰς Δίους ὡς μισθοφόρους. Ὁ TOMASCHEK ἀναφέρει ὅτι οἱ Διοί ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἀρχαιότερους περὶ τὴν Ροδόπην λαούς, Δὲν ἀναφέρονται ἑραδύτερον. Φαίνεται ὅτι συνεχωνεύθησαν μετ' ἄλλων ἰσχυροτέρων φυλῶν, ὡς οἱ Βέσσοι καὶ οἱ Ὀδρύται.

35) ΔΙΟΠΑΟΙ.

Φυλὴ Θρακική, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα γνωστὴ ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ δευτέρου μ.Χ. αἰῶνος, εὐρεθεῖσθης εἰς Βερόην (Στάρα Ζαγορά). Βλέπε Θρακικά 1937 σελ. 91.

36) ΔΟΛΟΓΚΟΙ.

Ἀρχαιότατος Θρακικὸς λαός θεωρούμενος ὡς αὐτόχθων. Κατείχε τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο καὶ Δολογιάς. Τὸ

1) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 96. «Παρεκάλει δὲ (ὁ Σιτάλκης) καὶ τῶν ὄρεινῶν Θρακικῶν πολλοὺς τῶν αὐτόνομων καὶ μαχαιροφόρων οἱ Διοί καλοῦνται τὴν Ροδόπην, δὲ οἱ πλείστοι οἰκοῦντες καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ μισθῷ ἔπειθεν, οἱ δὲ ἐθελονταί ξυνηκολούθησαν».

ὄνομα αὐτῶν ἔλαβον κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀπὸ τοῦ Δολόγκου υἱοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς νύμφης Τιτανίδος. Οὗτοι πιεζόμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν γειτόνων τῶν Ἀφινθίων, κατόπιν χρησιμοῦ τῆς Πυθίας, πρὸς τὴν ὁποίαν κατέφυγον, κατέστησαν τύραννον αὐτῶν τὸν Ἀθηναῖον Μιλτιάδην τὸν υἱὸν τοῦ Κυψέλου, κατὰ τὸ ἔτος 560 ἢ 559 π.Χ. τυράννων ὄντων ἐν Ἀθήναις τοῦ Περισιστράτου. Τοῦτον θανόντα ἔτεκνον διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Στρυαγόρας υἱὸς τοῦ Κίμωνος, καὶ τοῦτον φονευθέντα ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Κίμωνος ὁ Μιλτιάδης ὁ Μακραθωνομάχος. Ὁ Ἡρόδοτος (Βιβλίον Στ.' κεφ. 34 - 41) περιγράφει λεπτομερῶς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

37) Δ Ρ Ω Ο Ι.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαός. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου²⁾ μεταξὺ τῶν αὐτόνομων Θρακικῶν φύλων τὰ ὅποια δὲν ἠκολούθησαν τὸν Σιτάλκην, τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρουσῶν, εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μακεδόνος Περδίκου ἐκστρατείαν του. Κατόικουν κατὰ τὸν Θουκυδίδην πέραν τοῦ Στρυμόνος.

38) Ζ Η Ρ Α Ν Ι Ο Ι.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαός ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοπόμπου.

39) Θ Υ Ν Ο Ι.

Ἀρχαία φυλὴ τῶν Θρακῶν κατέχουσα τὴν λεγομένην ἐξ αὐτῶν Θυνιάδα ἄκραν³⁾ ὡς ὁ Στράβων γράφει, τὴν πρὸς τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Σαλμηδυσσὸν (Μήδειαν) καὶ ἡ ὁποία μετὰ τῶν Βιθυνῶν μετηγάστειυσεν εἰς Μ. Ἀσίαν εἰς ἀρχαίους χρόνους, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν μετοικισθεῖσα χώρα ὠνομάσθη Βιθυνία (δὲ λέπε σγόλια εἰς Βιθυνούς).

40) Κ Α Ι Ν Ο Ι ἢ Κ Α Ι Ν Ι Κ Ο Ι.

Ἀρχαία Θρακικὴ φυλὴ κατοικοῦσα κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνης. Ἐπὶ Ρωμαϊκῆς κατοχῆς μία τῶν στρατηγιῶν τῆς Θράκης ὠνομάζετο ἐκ τούτων

2) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 101. «Ἐφοθήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν τοῦ Στρυμόνος πρὸς Βορέαν Θρακίαι ὅσοι πεδία εἶχον, Παναῖοι καὶ Ὀδόμαντες, καὶ Δρόιοι καὶ Δερακιοὶ κατόνομοι δ' εἰσὶ πάντες».

3) Θυνιάς ἄκρα ἢ τὸ Θυνῶν πεδίου, ὠνομάζετο ἔκον τὸ περὶ τὸν ποταμὸν τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀπολλωνίας μέχρι τῆς Σαλμηδυσσοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατόικουν τὸ πάλαι οἱ Θυνοὶ καὶ ἐνθα ἔκειτο καὶ τὸ ἁμῶνιμον ἀκρωτήριον.

«... — Ξ ε ν ο φ ῶ ν τ ο ς Κ ὕ ρ ο υ Ἀ ν ἄ δ α σ ε ς. Ζ. 2. 22. «... ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοὶ, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νικητῆς πολεμικώτατοι».

Καινική. Βασιλεὺς αὐτῶν ὑπῆρξεν καὶ ὁ Διήγγυλις, ὁ ὁποῖος λέγεται ὅτι διακρίνετο διὰ τὴν θηριωδίαν του. Κατὰ τοῦτου ἐστράτευσεν ὁ Ἄτταλος τῆς Περγᾶμου ὁ ἐπιτροπεύων τὸν μικρὸν Ἄτταλον υἱὸν τοῦ Εὐμένους, ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ κληθέντος φιλομήτορος, καὶ καθυπέταξεν αὐτόν, ὡς γράφει ὁ Στράβων (1).

41) ΚΕΒΡΗΝΙΟΙ.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς κατοικῶν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄρισσον (Γούτζαν) (2).

42) ΚΙΚΟΝΕΣ.

Ἀρχαῖον ἔθνος τῆς Θράκης, τὸ ὁποῖον κατώκει τὸ ἀνατολικῶς τῆς λίμνης Βιστονίδος καὶ μέχρι τοῦ Ἐδρου τμήμα τῆς Θράκης. Ἡ χώρα αὐτῶν ἐκαλεῖτο Κικονία. Οἱ Κίκονες ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν Ἰλιάδα (B. 846) ὡς ἐκστρατεύσαντες ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Εὐφημον πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων, καὶ τὴν Ὀδυσσεῖαν (I. 39), εἰς τῶν ὁποίων τὴν χώραν τὸ πρῶτον ὄψησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν Ὀδυσσεύα, ὁ ὁποῖος κατέλαθε τὴν πόλιν αὐτῶν Ἰσμάρων εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγκατεστάθη προσωρινῶς. Ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (3) ἀναφέρεται ἡ χώρα τῶν Κικόνων, ὡς μία ἐκείνων ἐξ ὧν διήλθεν ὁ Ξέρξης κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὸν παρὰ τὴν πόλιν αὐτῶν Δορίσκον χώρον ἐγένετο ἡ καταμέτρησις τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ.

43) ΚΙΝΔΡΑΙ ἢ ΓΟΝΔΡΑΙ.

Θρακικὸν ἔθνος ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανου, ὡς ὁ Στέφανος Βυζάντιος γράφει.

44) ΚΟΙΑΝΤΑΙ ἢ ΚΟΙΑΛΛΗΤΑΙ.

Γενναῖα καὶ πολεμικὴ φυλὴ τῆς Θράκης. Οὗτοι μετὰ τῶν Ὀδρουσῶν καὶ

1) Σ τ ρ ἄ β ω ν. II. 624. 2. «...ἐχειρώσατο δὲ καὶ Διήγγυλιν τὸν Καινῶν βασιλέα στρατεύσας εἰς τὴν Θράκην» (ὁ Ἄτταλος).

2) Σ τ ρ ἄ β ω ν. II. 590. 21. «Ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς Ἄρισσος ἐν Θράκῃ, ὡς περ εἴρηται, καὶ τοῦτου πλησίον οἱ Κεβρήνιοι Θράκες».

3) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. Ζ. 59. «Ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς Θρητικῆς αἰγίχλος τε καὶ πεδίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ρεῖσι ποταμὸς μέγας Ἐβρος ἐν τῇ τείχῃ τε ἐδέεμηντο βασιλῆϊον τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῇ κατεστήκαε ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπαίτε ἐπὶ Σκόθας ἐστρατεύετο... Ὁ δὲ χώρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν τῶν Κικόνων».

Ὁ ἱ β ι ο ς. Ζ. 110. «...ἔθνεα δὲ Θρητικῶν δι' ἃν τὴν χώρην ὁδὸς ἐποιεῖτο τσαῖδε, Πάϊτοι, Κίκονες, Βιστονες, Σαπκίοι, Δεραζίοι, Ἠθωνοί, Σάτραι».

τῶν Δίων ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου (14 - 37 μ.Χ.). Ὁ Τάκιτος τοὺς θεωρεῖ ἐκ τῶν πλέον ἰσχυρῶν ἐθνῶν τῆς Θράκης (1), ὁ δὲ Πλίγιος (NAT. HIST. IV. 18. 2) διακρίνει τοὺτους εἰς Μεγάλους κατοικοῦντας περὶ τὸν Αἶμον καὶ εἰς Μικροὺς κατοικοῦντας περὶ τὴν Ροδόπη. Κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ χώρα τῶν ἀπετέλεσεν μίαν τῶν 14 Στρατηγιῶν τῆς Θράκης.

45) ΚΟΛΗΙΑΟΙ ἢ ΚΟΡΗΙΑΟΙ.

Ἀρχαῖος λαὸς τῆς Θράκης. Ἐκατόκει: μεταξὺ Ἐβρου πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῶν Κιχόνων πρὸς δυσμὰς. Πάντως ἡ περιοχὴ αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἦτο μικρά. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος, ὡς αὐτὸς γράφει (2) ὠνομάζετο καὶ τὸ ὅλον ἢ μέρος τῶν Ἀψινθίων, μεταξὺ τῶν ὀπίων καὶ ἡ πόλις Αἶνος, Κορπιλική. Κατὰ τὸν 2ον αἰῶνα μ.Χ. ἀπετέλεσε καὶ αὐτὴ μίαν τῶν 14 στρατηγιῶν τῆς Θράκης. Καὶ ἐν ᾧ ὁ Στράβων τὴν χώραν τῶν Κορπίλων τοποθετεῖ παρὰ τὸν Ἐβρον καὶ ἰππαστί ἐπ' αὐτοῦ, εἰς τοὺς χάρτας (Στρατιωτικοὺς) παλαιούς τε καὶ νέους, ἀναφέρονται ὡς «Στενὰ Κορπίλων», ἡ στενωπὸς διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ ὁδὸς καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ Δράμας πρὸς Παρκενέστιον καὶ ἀμέσως δυτικῶς τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

46) ΚΟΡΑΛΛΟΙ;

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς κατοικῶν περὶ τὸν Αἶμον καὶ ὑπὲρ αὐτὸν μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (3) ὡς ληστρικώτατος.

47) ΚΡΟΒΥΖΟΙ.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαός. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (4) καταῖχον τὴν ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ἄθρου (Γιάντρα), Νόη καὶ Ἀρτάνη διαρροισμένην χώραν. Κατὰ

1) Tacitus. Annal. III 28. Coelitae, Odrysaeque et alii validae Nations.

2) Σ τ ρ ά β ω ν. Ζ. 331. 48. «Παραίκοι δὲ τὸν Ἐβρον Κορπίλοι καὶ Βρέναι ἐτι ἀνωτέρω εἴτ' ἔσχατοι Βέσσοι».

3) Ὁ Ἰ δ ι ο ς. Ζ. 331. 57. «Ἡ μὲν γὰρ Αἶνος καίται κατὰ τὴν πρότερον Ἀψινθίων δὲ Κορπιλικὴν λεγομένην, ἡ δὲ τῶν Κιχόνων ἐφεξῆς πρὸς Δύον».

4) Σ τ ρ ά β ω ν. Ζ. 318. 12. «Εἶθ' οἱ περὶ τὸν Αἶμον καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ οἰκοῦντες μέχρι τοῦ Πόντου Κόραλλοι καὶ Βέσσοι καὶ Μαιδῶν τινές καὶ Δανθιλήτων. Πάντα μὲν ταῦτα ληστρικώτατα ἔθνη, Βέσσοι δέ...».

4) Ἡ ρ ό δ ο τ ο ς. IV. 49. «Διὰ δὲ Θρηάκης καὶ Θρηάκων τῶν Κροβύζων βέοντες Ἄθρου καὶ Νόης καὶ Ἀρτάνης ἐκδικοῦσι εἰς τὸν Ἰστρον».

τὸν Στράβωνα (²) κατώκειον παρὰ τὸν Δούναδιον εἰς τὴν σημερινὴν Δοβρουτσάν καὶ παρὰ τὰς Ἑλληγίδας πόλεις Ἰστρον, Τόμους (Κωνσταντζαν) καὶ Κάλλατιν (Μαγγάλαια). Ὁ Σκύμνος ὁ Χίος τοποθετεῖ τούτους περὶ τὴν Ὀδησσὸν (Βάρναν) καὶ Διονυσόπολιν (Κρουνοὶ — Μπαλτζίκ) (³).

48) ΛΑΙΑΙΟΙ — ΛΑΪΝΟΙ.

Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς, κατοικῶν βορειότερον τῶν Ἀγριάνων, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος, ὡς γράφει ὁ Θουκυδίδης (⁴).

49) ΜΑΙΔΟΙ ἢ ΜΑΙΔΑΡΟΙ.

Ἰσχυρὰ ἀρχαία Θρακικὴ φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὴν μέσην κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος, καὶ ἡ χώρα τῶν ὁποίων ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐκλήθη Μαϊδική. Ἡ Μαϊδικὴ ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β', ἀπετέλεσεν μέρος τῆς Μακεδονίας. Οἱ Μαῖδοι ἐπανεστάτησαν πολλάκις κατὰ τῶν Μακεδόνων, ἡ πρώτη δὲ ἐπανάστασις αὐτῶν ὑπῆρξεν καὶ ἡ αἰτία τῆς πρώτης νίκης τοῦ Μαγ. Ἀλεξάνδρου 16ετοῦς ὄντος, ὅταν τοῦ Φιλίππου εὐρισκομένου εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὴν Θράκην, καὶ ἀνηγγέλη ἡ ἐπανάστασις τῶν Μαΐδων ὁ Ἀλέξανδρος ὁ ὁποῖος ἀντικαθίστα τὸν πατέρα του εἰς Πέλλαν, ἔσπευσε κατὰ τῶν Μαΐδων καὶ ἀφ' οὗ ἐνίκησεν αὐτοὺς μετωνόμασε τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ἰαμφορίαν εἰς Ἀλεξανδρούπολιν. Οἱ Μαῖδοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε', καὶ ἐπέδραμον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Φίλιππος τὸ 211 π.Χ. κατενίκησεν αὐτοὺς καὶ κατέλαβεν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ἰαμφορίαν. Οἱ Μαῖδοι κατὰ τοὺς Μιθριδατικούς πολέμους κηρυχθέντες ὑπὲρ τοῦ Μιθριδάτου VI τοῦ Μεγάλου (120 - 63 π.Χ.) καὶ κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἐπέσυραν τὴν ὀργὴν τοῦ Σύλλα, ὁ ὁποῖος εἰσβαλὼν εἰς τὴν χώραν των κατέστρεψεν αὐτήν. Πόλεις τῆς Μαϊδικῆς ἀναφέρονται ἡ Πέτρα τὸ ἴδν Πατρίτσι τὸ ὁποῖον διετεθήρησε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα, ἡ πρωτεύουσα Ἰαμφορίνα καὶ ἡ Δεσοῦδαδα τῶν ὁποίων αἱ θέσεις δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωσταί. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εὕρισκοντο εἰς τὰς

5) Σ τ ρ ά β ω ν. Ζ. 318. 12 «ὑπερικοθαί δ' οὔτοι τε καὶ Κροβύζοι καὶ οἱ Τρωγλοδοῦται λεγόμενοι τῶν περὶ Κάλλατιν καὶ Τομέα καὶ Ἰστρον τόπων».

6) Σ κ ύ μ ν ο ς ὁ Χ ί ο ς. στ. 742. «Ὀδησσὸν οἱ Μιλήσιοι κτιζουσιν, Ἀστιάγης δὲ ἦρθε Μηθίας, αὐτὴ Κροβύζους Θράκας ἐν κύκλῳ ἔχει. Ἡ Διονυσόπολις πρότερον ὠνομάζετο Κρουνοί... Ἦν μεθόριος δὲ τοῖς Κροβύζων καὶ Σκυθῶν χώρας μεγάδας Ἑλληνίας οἰκητὰς ἔχει».

7) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 96. «Ἀρίστη δὲ καὶ Ἀγριάνας καὶ Λακίους καὶ ἄλλα ἕσα ἔθνη Παιονικὰ ὧν ἦρχε καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν μέχρι Λακίων, Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκόμβρου ἔρους δι' Ἀγριάνων καὶ Λακίων ρεῖ, οὗ ὠρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παιονίας κτητόνους...». Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι οἱ Λακίιοι ἦσαν Παιόνες καὶ ὄχι Θράκες, ὡς ἀναγράφει ὁ Α. Σαμοθράκης.

νῶν θέσεις τῶν πόλεων Μελενίκου καὶ Πετσόβου. Κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν περίοδον ἡ Μαιδικὴ ἀπετέλεσε μίαν τῶν 14 Στρατηγιῶν τῆς Θράκης.

50) ΜΕΛΑΝΔΙΟΙ ἢ ΜΕΛΑΝΔΙΤΑΙ.

Ἀρχαία φυλὴ τῆς Θράκης κατοικοῦσα περὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Σηλυμβρίαν. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (1) ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του μετὰ τῶν μυρίων, συνήψε μετ' αὐτῶν συνθήκην. Ὁ TOMASCHEK ἀναφέρει καὶ πόλιν Μελαγδίαν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἀθύρα, εἰς τὸ νῦν Μπουγιούκ Τσεκμεντζέ.

51). ΜΕΛΙΝΟΦΑΓΟΙ.

Ἀρχαία φυλὴ τῆς Θράκης. Κατόικει περὶ τὴν Σαλμυδησσὸν καὶ ΝΑ ταύτης κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Ὀνομάσθησαν Μελινοφάγοι ὡς τρεφόμενοι ἐκ μελίνης (2). Φαίνεται ὅτι οὗτοι ἀπετέλουν παραφυάδα τῆς φυλῆς τῶν Ἀστῶν τῆς κατεχούσης τὴν περιοχὴν ταύτην. Ἀναφέρονται ὑπὸ Ξενοφῶντος (3).

52) ΜΟΙΣΟΙ (1).

Λαὸς Θρακικὸς ὅστις μετὰ τῶν Γετῶν ἐκατώκει τὴν μεταξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Δουναβίου περιοχὴν. Ἦτο λαὸς εὐσεβῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀπαίχεν ἐμφύχων, ὡς γράφει ὁ Ποσειδώνιος, καὶ ὠρισμένων τροφῶν. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὑπῆρξαν σύμμαχοι τῶν Τρώων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐδοθήθησαν. Φαίνεται ὅτι μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐν μέγα τμήμα αὐτῶν μετηνάστευσεν εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ

1) Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις. Ζ. 2. 32. «Μαισάδης ἦν πατήρ μου, ἐκείνου δὲ ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρανίφται».

2) Μελίνη. Γένος τῆς οἰκογενείας τῶν ἀγροστοειδῶν περιλαμβάνον πόας ἰθαγενεῖς τῶν εὐκράτων καὶ ψυχρῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης (εἶδος ἀραβοσίτου).

3) Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις. Ζ. 5. 12. «Καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπέισθησαν, συνεστρατεύοντο καὶ ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινοφάγων καλομένων Θρακῶν εἰς τὸν Σαλμυδησσόν».

1) Στράβων. Ζ. 296. 2. «Οἱ τοίνυν Ἕλληνες τοὺς Γέτας Θράκας ὑπελάμβανον ὄφλου δ' ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Ἰστροῦ καὶ οὗτοι καὶ οἱ Μυσοὶ Θράκας ὄντες καὶ αὐτοὶ καὶ οὗς νῦν Μοισοὺς καλοῦσιν, ἀφ' ὧν ὠρμήθησαν καὶ οἱ νῦν μεταξὺ τῶν Λυδῶν καὶ Φρυγῶν καὶ Τρώων οἰκοῦντες Μυσοί... Καὶ Ὅμηρον δ' ὁρθῶς εἰκάζειν μοι δοκεῖ Ποσειδώνιος τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μυσοὺς κατονομάζειν (λέγω δὲ τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ) ἔτι φησὶ αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ἕσπε φαιεῖν νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθαρῶμιος αἰάν Μυσῶν τ' ἀγγεμάχων» ἐπεὶ εἶγε τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Μυσοὺς δέχαιτό τις, ἀπηρτημένους ἂν εἶη ὁ λόγος».

— Ὁ Ἰδιός. Ζ. 296. 3. «Λέγει δὲ τοὺς Μυσοὺς ὁ Ποσειδώνιος καὶ ἐμφύχων ἀπέχεσθαι κατ' ἐσέβαιαν, διὰ τοῦτο καὶ θρημιμάτων».

— Ὁ Ἰδιός. Ζ. 296. 3. «Ἀγγεμάχους δὲ τοὺς Μυσοὺς, ὅτι ἀπόρθητοι, καθὰ οἱ

κατέλαβεν τὴν μεταξὺ Βιθυνῶν, Τρώων, Λυδῶν καὶ Φρυγῶν χώραν τὴν ἐπικληθεῖσαν ὑπὸ αὐτῶν Μοισίαν. Φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους κατώκουν λίαν εὐρείαν περιοχὴν τὴν καλουμένην Μοισίαν, καὶ ἡ ὁποία θραδύτερον ἐχωρίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς τὴν Ἄνω καὶ Κάτω Μοισίαν. Ἡ χώρα αὕτη ὠρέζετο ἀπὸ βορρᾶ μὲν ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σαύου καὶ Δουνάδεως μέχρι τῶν ἐκβολῶν τούτου, ἀπὸ δυσμῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Δρίνου, συναρεούοντες μὲ Ἴλλυρικά φύλα (Αὐταριάτας κλπ.), πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Μακεδονίας διαχωριζομένης ἀπὸ ταύτης διὰ τῆς ἐκ τοῦ Σκάρδου ὄρους ἐκσπυμιμένης πρὸς ἀνατολὰς ὄρεινῆς γραμμῆς (Σκάρδος — Καρὰ δὲγ ἢ Τσέρνα Γκόρα — Ρούγιεν — Δογανίτσα — Ρουζᾶν — Βερίλα — Βιτόσα — Σκόμιον (Ρήλα), μέχρι συναντήσεως τοῦ Αἴμου καὶ ἐκεῖθεν διὰ τούτου μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, διαχωρίζοντες οὕτω αὐτὴν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Θράκης, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Βραδύτερον ὅμως εἴτε ἐπιέσθησαν ὑπὸ τῶν Αὐταριατῶν, τῆς μεγαλυτέρας φυλῆς τῶν Ἰλλυριῶν, τῶν Δαρδανίων, τῶν Σκορδίσκων καὶ ἄλλων καὶ μετέδθησαν ἀνατολικώτερον, εἴτε ἐξ αὐτῶν ἐδημιουργήθησαν μικρότεραι φυλαί, παραφυάδες αὐτῶν, ἐλέπημεν τούτους κατοικούντας μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ Μάργου (Μοραύα) τοὺς Δαρδανίους, τοὺς Αὐταριάτας καὶ κυρίως τοὺς μεγάλους καλουμένους Σκορδίσκους, πρὸς ἀνατολὰς τούτων τοὺς μικροὺς Σκορδίσκους, τοὺς Ταυρίσκους, τοὺς Τριβαλλοὺς, τοὺς Γέτας, τοὺς Πευκίους, τοὺς Κριδύζους, τοὺς Τρωιγλοδύτας, τοὺς Κορκαλλοὺς, Δανθιλήτας, τοὺς Τρήρας, τοὺς Τιλκαταίους καὶ ἄλλας φυλάς αἱ ὁποῖαι ἀνεκατέστησαν τὸ κύριον ὄνομα τῶν Μοισῶν, καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων Ἡροδότου, Στράβωνος, Θουκυδίδου, Πρωσεδωνίου, Δίωνος τοῦ Κασσίου κλπ.

53) ΝΟΜΑΙΟΙ.

Ἔθνος Θρακικόν, μετονομασθέντες κατὰ τὸν Στέφανον Βυζάντιον εἰς Σκυ-

ἀγαθοὶ πολεμισταὶ δεῖν δὲ ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ γραφαί, ἀντὶ τοῦ «Μουσῶν ἀγγεμάχων» «Μοισῶν τ' ἀγγεμάχων».

— Δίωυδὸς Κάσσιος. ΑΙ. 22. «Τὸ μὲν γὰρ πάλαι Μοισίαι τε καὶ Γέται πάσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αἴμου καὶ τοῦ Ἰστρου οὖσαν ἐλέμοντο» προϊόντες δὲ τοῦ χρόνου καὶ εἰς ἄλλα τινὰς αὐτῶν ὀνόματα μετέδραλλον, καὶ μετὰ τούτ' εἰς τὸ τῆς Μοισίας ὄνομα πάνθ' ὅσα ὁ Σαῦος εἰς τὸν Ἰστρου ἐμβάλλων συγκεχώρηκε.

— Αἰλιανός. περὶ ζώων. ΙΔ. 25. «Μουσὸς δὲ οὗχ οἱ τοῦ Τηλέφου τὸ Πέργαμον οἰκούντες, ἀλλ' ἐκεῖνους τοὺς πρὸς τῇ Πόντῳ μοι νόαι τῆς κάτω».

— Στράβων. Ζ. 318. 12. «Ὁκνησάν δ' οὗτοι (οἱ Σκορδίσκοι) παρὰ τὸν Ἰστρου διηρημένοι εἶχα, οἱ μὲν μεγάλοι Σκορδίσκοι καλούμενοι οἱ δὲ μικροί· οἱ μὲν μεταξὺ δυεῖν ποταμῶν ἐμβαλλόντων εἰς τὸν Ἰστρου, τοῦ τε Νοῦρου (Μοῦρ) τοῦ παρὰ τὴν Σεγεστικὴν ρέοντος καὶ τοῦ Μάργου (Μοραύα) (τινὲς δὲ Βάργου φασί), οἱ δὲ μικροὶ τούτου πέραν, συνάπτοντες Τριβαλλοὺς καὶ Μοισίαις... Μετὰ δὲ τὴν τῶν Σκορδίσκων γῶρῃν παρὰ μὲν τὸν Ἰστρου ἢ τῶν Τριβαλλῶν καὶ Μοισῶν ἐστίν, ὧν ἐμνήσθημεν πρότερον...».

θας, ἀπὸ Σκυθῶν παιδὸς Ἡρακλέους. «Τινὲς δὲ ὑπὸ τοῦ σκυζέσθαι. Ὅγιαιώτατοι γάρ».

54) ΝΙΨΑΙΟΙ.

Λαὸς Θρακικός. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (1) οἱ Νίψαιοι κατόικουν βορείως τῶν πόλεων Ἀπολλωνίας (Σωζοπόλεως) καὶ Μεσημβρίας τῆς νῦν Βουλγαρίας μετὰ τῆς φυλῆς τῶν Σκυρμιαδῶν, καὶ παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Δαρεῖον κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ κατὰ τῶν Σκυθῶν τὸ 513 π.Χ. Ὁ Στέφανος Βυζάντιος ἀναφέρει καὶ πόλιν Νίψαν πρωτεύουσαν αὐτῶν.

55) ΕΑΝΘΙΟΙ ἢ ΕΑΝΘΙΟΙ ΘΡΑΚΕΣ.

Ἀρχαῖος Θρακικός λαὸς μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (2). Τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη ἐκατόκει περὶ τὴν σημερινὴν πόλιν τῆς Εἰάνθης, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται ἀληθές. Ὁ Στράβων κάμνων σύγκρισιν μεταξὺ τῶν ὀνομάτων πόλεων, ποταμῶν καὶ προσώπων τῆς Θράκης καὶ τῆς περιοχῆς τῆς Τροίας, διὰ τὰ ἀποδείξει τὴν συγγένειαν μεταξὺ αὐτῶν γράφει: «...Εἰάνθοι: Θράκες, Εἰάνθος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ. Ἄρισθος ὁ ἐμβάλλων εἰς τὸν Ἐβρον. Ἄρισθῆ ἐν Τροίᾳ. Ῥήσος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Ῥήσος δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν...». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω οὐδὲν εἰς τὸν ὅτι οἱ Εἰάνθοι Θράκες μετηγάστεισαν εἰς Μ. Ἀσίαν, ὡς ὑποστηρίζεται ὑπὸ τινῶν. Σχετικῶς δὲ μετὰ τὴν πόλιν Εἰάνθειαν τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Στράβων (3) γράφει: ὅτι ἡ πόλις αὕτη εὐρισκομένη ἀμέσως μετὰ τὴν λίμνην Βιστονίδα ἦτο πόλις τῶν Κικόνων.

56) ΟΒΟΥΛΗΝΣΙΟΙ.

Φυλὴ Θρακικὴ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγραφικά. Γ. 10. 4) καὶ κατοικοῦσα εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν κατὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρὸς βορρᾶν τῶν Κροδύζων.

1) Ἡ ρ ὀ δ ο τ ο ς. IV. 93. «Οἱ μὲν γάρ τὸν Σαλμυδρασὸν ἔχοντες Θρηήτες καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσημβρίας πόλιος οἰκημένοι, καλεῖσθαι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νίψαιοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωκαν Δαρείῳ...».

2) Σ τ ρ ἄ β ω ν. IG. 590. 21.

3) Σ τ ρ ἄ β ω ν. Z. 331. 44. «...Μετὰ δὲ τὴν ἀνά μέσον λίμνην (τὴν Βιστονίδα) Εἰάνθειαν Μαρώνεια καὶ Ἰσμαρος, αἱ τῶν Κικόνων πόλεις...».

57) Ο Δ Ο Μ Α Ν Τ Ε Σ (*).

Θρακική φυλή ἢ ὁποῖα κατοῖκε μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ἀγγίτου καὶ Παγγαίου χώραν. Μετὰ τὴν διαίαν ὁμῶς μεταφορὰν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ὑπὸ τοῦ Μεγαδάξου, ἐντολῇ τοῦ Δαρείου, τῶν Σιροπαιόνων καὶ Πασιόπλων, τῶν κατοικούντων μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου καὶ βορείως τοῦ Ἀγγίτου, Πασιονικῶν φυλῶν, κατὰ τὸ 507 π.Χ. οἱ Ὀδομαντες κατέλαβον τὴν χώραν αὐτῶν ὑπερδάντες τὸν Ἀγγίτην. Μέχρι Φιλίππου τοῦ Β' ἦσαν ἀνεξάρτητοι, ὑπετάγησαν ὁμῶς ὑπὸ τούτου, καὶ ἔκτοτε ἢ ὑπ' αὐτῶν κατοικουμένη περιοχὴ Ὀδομαντικὴ καλουμένη, ἀπετέλεσεν Ἐπαρχίαν τῆς Μακεδονίας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σίριν (Σέρρας). Μυθικὸς αὐτῶν βασιλεὺς φέρεται ὁ Σίθων, πατὴρ τῆς Παλλήνης, τῶν δὲ ἱστορικῶν χρόνων μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (1) βασιλεὺς αὐτῶν ὁ Πολλῆς, τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου ἐζήτησε ὁ Κλέων, κατὰ τοῦ Βρασίδα τὸ 422 π.Χ.

58) Ο Δ Ρ Υ Σ Α Ι.

Οἱ Ὀδρύσαι ὑπῆρξαν ἐκ τῶν πλέον ἰσχυρῶν καὶ πολεμικῶν φυλῶν τῆς Θράκης. Οὗτοι κατοικοῦν εἰς τὴν μέσην κοιλάδα τοῦ Ἐθρου. Μέσῳ τῆς χώρας αὐτῶν ἔρρεον οἱ παραπόταμοι τοῦ Ἐθρου Ἐργίνης, Τούντζας, Ἀρδας (2),

1) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 101. «Ἐφοβήθησαν δὲ (τὸν Σιτάλην) καὶ οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορρᾶν Θράκες ὅσοι πεδία εἶχον. Παναῖοι καὶ Ὀδομαντες καὶ Ἀρῶσι καὶ Δερραῖοι αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες».

— Ἡ ρ ὁ δ ο τ ο ς. Ζ. 112. «...Ταύτη μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο (ὁ Σέρρης), ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Παγγαῖον ὄρος ἀπέργων, ἐν μέγα τε καὶ ὕψηλόν, ἐν τῇ χρόσσει τε καὶ ἀργύρσει ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέραι τε καὶ Ὀδομαντοὶ καὶ μάλιστα Σάτραι».

1) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 6. «Καὶ πέμφας ὡς Περδίκκην πρέσβει (ὁ Κλέων), ὅπως παραγένωτο στρατιᾷ κατὰ τὸ βῆμιμαχικόν, καὶ εἰς τὴν Θράκην ἄλλους παρὰ Πολλῆν τὸν Ὀδομάντων ἐκσιλέα, ἄξιοντα μισθοῦ Θράκας ὡς πλείστους...».

2) Σ η μ ε ἰ ω σ : ς. Ὁ Ἡρόδοτος (IV. 92) ἀναγράφει ὅτι ὁ Δαρεῖος «...ἀπίνατο ἐπ' ἄλλον ποταμὸν τῆ ὄνομα Ἀρτίσκος ἔστι, ὅς διὰ Ὀδρυσέων ῥεεῖ». Παρ' τοῦ ποῖος ἐκ τῶν νῦν ποταμῶν τῆς Θράκης ἔφερεν τὸ ὄνομα Ἀρτίσκος εἰς τὴν ἀρχαιότητα διίστανται οἱ γνώμη. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι ὁ νῦν Ἀρδας ποταμὸς, ὁ ὁποῖος πηγάζων ἐκ τῆς περιοχῆς Πασμακλή τῆς Ροδόπης ῥεεῖ κατ' εὐθείαν πρὸς ἀνατολὰς καὶ συμβάλλει εἰς τὸν Ἐθρον παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἄλλοι ὅτι εἶναι ὁ ποταμὸς Τούντζας ὁ ἀπὸ βορρᾶ συμβάλλων εἰς τὸν Ἐθρον καὶ κητὸς παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἄλλοι ὅτι εἶναι ὁ διὰ τοῦ Μπαμπᾶ Ἐσκή διερχόμενος παραπόταμος τοῦ Ἐργίνης Μπουγιούκ Ντερέ (βλέπε Γ. Λιμπουσιᾶδου, Θρακικαὶ Μελέται. 1911, σελ. 75 - 83) καὶ ὁ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς χρότους 1/200. 000 ἀναφερόμενος Μπαμπᾶ Ἐσκή Δερέ. Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι ὁ Λιμπουσιᾶδης ἔχει δίκαιον, κατὰ τοῦτο ὅτι ὁ Ἀρτίσκος δεῖον νὰ ἀναζητηθῆ μεταξὺ τῶν παραποτάμων τοῦ Ἐργίνης καὶ οὐ τοῦ Ἐθρου. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Δαρεῖος ἀναχωρήσας ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ἐθρου ποταμοῦ (πόλις Πηγὰ νῦν Μπουνάρ Χιζάρ) τῆς ἀνατολικῆς Θράκης κατηρθύνετο πρὸς ΒΔ καὶ ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν πρὸς βορρᾶν, μὲ σκοπὸν νὰ φθάσῃ τὸ τεχύτερον εἰς τὸν Ἴστρον.

ἦτοι κατώκουν ἀμέσως ἀνατολικῶς τῶν Βέσσων μετὰ τῶν ὁποίων ἐγατενιάζον. Ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν (513 π.Χ.) μετὰ βασιλεία τῶν Τήρων. Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὴν ἐκστρατείαν ταύτην τοῦ Δαρείου, ἀφῆγει· νὰ ἐγνωθῆ ὅτι οἱ Ὀδρύσαι δὲν ἀντέστησαν κατὰ τὴν διάδοσιν τῶν Περσῶν διὰ τῆς χώρας των³⁾. Ὁ βασιλεὺς Τήρης ἐπωφεληθεὶς μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην τῆς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων φυλῶν, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του εἰς ὅραρον αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σιτάλκου, φίλου καὶ συμμάχου τῶν Ἀθηναίων, ὡς γράφει ὁ Θουκυδίδης⁴⁾ τὸ κράτος τῶν Ὀδρυσῶν ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν, περιλαμβάνουσαν σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν Θράκην, ἦτοι ἀπὸ τοῦ Νέστου ποταμοῦ μέχρι Ἰστρου καὶ Εὐξείνου Πόντου. Ὁ Σιτάλκης ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων ἐξεστράτευσεν μετὰ στρατοῦ ἐξ 100.000 πεζῶν καὶ 50.000 ἵππέων κατὰ τῆς Μακεδονίας, βασιλεύοντος Περδίκκα τοῦ Β', τὸ 429 π.Χ. τὴν ὁποίαν καὶ ἐληλάτησεν. Ὁ Θουκυδίδης (B. 95 - 102) περιγράφει τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σιτάλκου Σάδοκος ἐγένετο Ἀθηναῖος πολίτης. Τὸν Σιτάλκην φονευθέντα εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Τριβαλλῶν τὸ 424 π.Χ. διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἐπ' ἀδελφῆ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σεύθης ὁ Α', ὁ λαβῶν σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Περδίκκα Β' τὴν Στρατονίκην. Βραδύτερον διηρέθη εἰς μικρότερα βασιλείαι, δύο ἢ τρία εἰς τὰ ὅποια ἐδασίλευσαν οἱ Μήδοκος, Σεύθης ὁ Β', ὁ Κερσοβλέπτης, ὁ Ἐδρυζέλμης, οἱ Κότυς Α', Β', Γ', Δ', κλπ. Τὰ βασιλείαι ὅμως ταῦτα κατελύθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' καὶ ὑπετάγησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Οἱ Ὀδρύσαι ἐπανεστατήσαν τὸ 313 π.Χ. ἀλλὰ ἡ ἐπανάστασις αὐτῶν κατεστάλη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου. Ἐπαναστατήσαντες καὶ πάλιν, ὑπετάγησαν τὸ 184 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'. Τέλος συγκεστρατεύσαντες τὸ 168 π.Χ. μετὰ

Οὗδαις λόγος ὑπῆρχε νὰ διαθῆ τὸν Ἔθρον διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν Ἄρδαν. Ἐξήρχετο τοῦ δρομολογίου αὐτοῦ καὶ τῆς κατευθύνσεώς του, ποῦ ἦσαν αἱ ἐγγύς τῆς παραλλῆλς τοῦ Εὐξείνου ὁδοὶ πρὸς Ἰστρον.

3) Ἡ ρ ὁ ὁ τ ο ς. IV. 92 - 94.

4) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. B. 97. «Ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν μέγεθος ἐπὶ μὲν θάλασσαν καθήκουσα ἀπὸ Ἀδδῆρων πόλεως εἰς τὸν Εὐξείνου Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ».

— Ὁ Ἰ θ ῖ ο ς. B. 29. «...οἱ Ἀθηναῖοι... βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρει Θρακῶν βασιλέα, ξύμμαχον γενέσθαι. Ὁ δὲ Τήρης οὗτος ὁ τοῦ Σιτάλκου πατὴρ πρῶτος Ὀδρύσαις τὴν μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλέον τῆς ἄλλης Θράκης ἐποίησεν...». Οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρειω, Θρακῶν βασιλεὺς, ξύμμαχος ἐγένετο Ἀθηναῖοις καὶ Περδίκκας ὁ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνων βασιλεὺς».

— Σ τ ρ ἄ δ ω ν. Ζ. 331. 48. «Ἀπῆλτα δὲ τὰ ἔθνη ληστρικά ταῦτα, μάλιστα δ' οἱ Βέσσοι, οὓς λέγει γαιτονέαι» Ὀδρύσαις καὶ Σακκίοις. Ἀστῶν δὲ δασίλειον ἦν Βιζύη. Ὀδρύσαις δὲ καλοῦσιν ἔνοιον πάντας τοὺς ἀπὸ Ἔθρου καὶ Κυψέλων μέχρι Ὀδηρσοῦ τῆς παραλλῆλς ὑπεροικούντες, ὧν ἐδασίλευσεν Ἀμάρδοκος καὶ Κερσοβλέπτης καὶ Βηρισάδης καὶ Σεύθης καὶ Κότυς».

—Plinius, Nat. Hist. IV. II. 18. «Odryssarum gens fundit Hebrum Adcolentibus Cabyletis».

του τελευταίου Μακεδόνος βασιλέως του Περσέως κατά των Ρωμαίων, επί βασιλείας Κότους Β'. ήττήθησαν εις τήν Πύδναν υπό του Αιμιλίου Παύλου. Μετά τήν ήτταν όμως συνετάχθησαν μετά των νικητών. Έκτοτε υπήρξαν φίλοι των Ρωμαίων και εξυπηρέτησαν πιστώως αυτούς. Κότους ο Γ'. ο βασιλεύσας των Όδρουσών από του 57 - 48 π.Χ. υπήρξε φίλος του Πομπηίου και ύπεστήριξεν αυτόν κατά του Καίσαρος άποστείλας δούθειαν εκ 5.000 άνδρων. Ο Κότους ο Ε'. βασιλεύσας από του 12 - 19 μ.Χ. υπήρξε φίλος του Αυγούστου και διεκρίνετο δια τήν αγάπην του προς τά γράμματα. Υπήρξε και φίλος του Όβιδίου, ο όποιος εύρισκόμενος εξόριστος εις Τόμους (Κωνσταντζαν) τῷ άπηύθυνε μίαν των Ποντικών του (εκ Πόντου) επιστολήν του (1) εις τήν όποιαν τῷ γράφει ότι ή Βιστονίς χώρα θα ύπερηφανεύεται δι' αυτόν, άφ' ου εις τήν άρχήν άποκαλει αυτόν άπόβρογον βασιλέων και ότι ή καταγωγή του εξικνείται μέχρι του Εύμόλπου (2). Επί Βυζαντινής αυτοκρατορίας μετά των άλλων φυλών, αι όποια: από πολλών κλώνων ειχον εξελληνισθή, άπετέλεσαν τό προπύργιον τής πρωτεύσης.

59) ΠΑΙΤΟΙ.

Μικρός Θρακικός λαός αναφερόμενος υπό του Ήροδότου (Ζ. 110) και δια τής χώρας των όποιων διήλθεν ο στρατός του Ξέρξου. Φαίνεται ότι κατώκει περί τον κάτω ρουν του ποταμού Έδρου.

60) ΠΑΝΑΙΟΙ.

Θρακικός λαός αυτόνομος, αναφερόμενος υπό του Θουκυδίδου (3).

61) ΠΙΑΡΗΝΣΙΟΙ.

Θρακικός λαός, ο όποιος κατά τον Πτολεμαίον (Γεωγραφικά. Γ. 10. 4) κατώκει εις τήν Κάτω Μουσίαν προς βορράν των Κροβύζων παρὰ τον Δούναβιν; εις τήν περιφέρειαν του νῦν Ρουχτσουκίου.

62) ΠΟΔΑΓΡΟΙ.

Θρακικός λαός, αναφερόμενος υπό του Στεφάνου του Βυζαντιου. Κατά

1) Σελ. άριθ. «Ovidius. Epistola IX. Cotyi Regi: Nove sub hic tractu vales foret unicus Orpheus, Bistonis ingenio terra suberbaluo est».

2) Ovidii. Epistola IO, Cotyi Regi. «Regia pro genies cui nobilitatis origo, nomen in Eumolpi pervenit usque Coty, και περαιτέρω: «Hoc tibi et Eumolpus generis clarissimus auctor, et prior Eumolpe suader Erichtonius».

3) Θ ο υ κ υ δ ῖ δ η ς. Β. 101. «Έφοδθήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορρᾶν Θρακικῆς ἕσσι πεδία εἶχον, Παναῖοι καὶ Ὀδόμαντοι καὶ Δρωοὶ καὶ Δερακιοὶ· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες».

τινας ἐπιγραφὰς εὑρεθείσας εἰς τὴν Πέρινθον (Ἡράκλειαν) ἐνθα ἀναφέρονται ὀνόματα Ποδαργῶν Θρακῶν, φαίνεται ὅτι οὗτοι κατώκουν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην (DUMONT — HOMOLLE. σελ. 383).

63) Σ Α Β Ο Ι.

Θρακικὸς λαὸς περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Εὐστάθιος γράφει: «ἦσαν δὲ καὶ ἔθνος Θρακικὸν Σάδοι, ὅπερ τοὺς Βάκχους δηλοῖ Φρυγία διαλέκτω, ἐξ οὗ καὶ ὁ Διόνυσος ἔοικε Σαδάζιος λέγεσθαι».

64) Σ Α Τ Ρ Α Ι.

Λαὸς τῶν Θρακῶν ἐκ τῶν πλέον πολεμικῶν. Ὁ Ἡρόδοτος (1) πλὴν τῶν ἄλλων γράφει ὅτι οἱ «Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελέουσι τὸ μέχρις ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι μῦθοι Θρητικῶν». Ἐκατώκουν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος πιστοποιεῖ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, δηλαδή ἐπὶ τῆς Ροδόπης καὶ πιθανῶς καὶ ἐπὶ τοῦ Φιλακροῦ ὄρους δυτικῶς τοῦ Νέστου. Τὸ Μαντήιον τοῦ Διονύσου τὸ ὁποῖον εὕρισκτο ἐπὶ κορυφῆς τινὸς τῆς Ροδόπης ἀνήκεν εἰς αὐτούς, πλὴν τῆς λειτουργίας αὐτοῦ προΐσταντο ἱερεῖς ἐκ τῶν Βέστων, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὅτι ἦτο παραφυάς αὐτῶν. Τμημα τῶν Σατρῶν εἶχε κατέλθῃ μέχρι τοῦ Παγγαίου καὶ ἐξεμεταλλεύετο τὰ μεταλλεῖα αὐτοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου (2). Τὸ τμημα τοῦτο τῶν Σατρῶν κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ξέρξου ἀπεσύρθη ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Παγγαίου εἰς τὰ ὄρη. Φαίνεται ὅτι κοιτίς τῶν Σατρῶν ἦτο ἡ Ροδόπη, αἱ δὲ μικρότεραι φυλαὶ Βέσσοι, Δῖοι Διόβησοι κλπ. ἦσαν παραφυάδες αὐτῶν καὶ μάλλον ὑπήγοντο ὑπ' αὐτούς.

65) Σ Α Υ Ρ Α Ι.

Λαὸς Θρακικὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου. Οὐδὲν ἕτερον γνωστόν.

66) Σ Α Κ Ε Σ ἢ Σ Α Κ Α Ι.

Λαὸς Θρακικὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου. Οὐδὲν ἄλλο γνωστόν.

1) Ἡ ρ ὁ δ ο τ ο ς Ζ. 110. «Ἔθνεα δὲ Θρητικῶν δι' ὧν τῆς χώρης ὁδὸν ἐποιέετο ποσάδε, Παιτοί... Σάτραι... Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελέουσι τὸ μέχρις ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι μῦθοι Θρητικῶν. Οἰκοῦσι τε γὰρ οἄρα ὑψηλὰ, ἔθνη τε παντοίησι καὶ χιόνι συνηρεφέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι, οἷτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτεμημένοι. Τὸ δὲ μαντήϊον τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν ὄρων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρῶν εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέωσα κατὰπερ ἐν Δελφοῖσι. καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον».

2) Ἡ ρ ὁ δ ο τ ο ς Ζ. 112. «Τχύτη μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τεῖχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Πάγγαιον ὄρος ἀπέργων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, ἐν τῇ χύρῳα τε καὶ ἀργύρια ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρεις τε καὶ Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα Σάτραι».

67) ΣΙΝΤΑΙ — ΣΙΝΤΙΕΣ — ΣΑΪΟΙ — ΣΑΠΑΙ ἢ ΣΑΠΑΙΟΙ.

Φυλὴ Θρακική. Κατὰ τὸν Στράβωνα (1) οὗτοι ἐκαλοῦντο Σίντιες εἴτα Σιντοί, εἴτα Σάιοι, καὶ ὅτι εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Σαπαίους καὶ οὗτοι κατώκουν περὶ τὰ Ἄβδηρα καὶ τὰς περὶ τὴν Λήμινον νήσου. Φαίνεται ὅτι ἐκατώκουν ἐκατέρωθεν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, ἐξ οὗ καὶ ἡ στενὴ δίοδος μεταξὺ θαλάσσης καὶ τῶν ἀντιερίδων τοῦ Τσάλ Δάγ (ὄρη τῆς Καβάλας ἢ Μούντζουνας) καὶ ἀνατολικῶς τῆς Καβάλας ἐκαλεῖτο «Στενὰ τῶν Σαπαίων». Ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ὄρειώς τοῦ Τσάλ Δάγ «Στενὰ τῶν Κορπίλων» ἀπετέλουν τὰς μόνας διαβάσεις ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας πρὸς τὴν Θράκην. Τὸ ὅτι δὲ ἐκατώκουν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἐξάγεται· καὶ ἐκ τοῦ σχετικοῦ χωρίου τοῦ Ἡροδότου (2) ὅστις συγκαταλέγει τὴν χώραν τῶν Σαπαίων μεταξὺ ἐκείνων διὰ τῶν ὁποίων διήλθεν ὁ Ξέρξης μετὰ τοῦ στρατοῦ του. Δὲν εἶναι δυνατόν οἱ Σιντοὶ τῆς Μακεδονικῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Θουκυδίδης γράφει ὅτι ἦτο ἀμέσως παρὰ τὸν Κερκίην ἕρος, καὶ ἀμέσως νοτίως αὐτοῦ (3), γὰρ ἀποτελοῦν μέρος μιᾶς ἐνιαίας περιοχῆς κατοικουμένης ὑπὸ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἀρχομένης ἀπὸ τῶν Ἀβδήρων καὶ ληγούσης εἰς τὴν Παιονικὴν Δόδηρον (Δοϊράνην), δεδωμένου, ὡς εἶναι τοῦτο γνωστόν, ὅτι· μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιοχῶν παρενεθάλλοντο αἱ Μακεδονικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἡδωνίδος καὶ τῆς Ὀδομαντικῆς, κατοικούμεναι ὑπὸ τῶν Θρακικῶν φυλῶν τῶν Ἡδωνῶν καὶ τῶν Ὀδομάντων. Ἄν πράξειται περὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς (Σίνται — Σάπαι) ὡς ὑποστηρίζει· ὁ Στράβων, τότε αὕτη ἦτο κεχωρισμένη εἰς δύο τμήματα, τῶν ὁποίων τὸ ἓν κατεῖχεν τὴν Μακεδονικὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιντικῆς, τὸ δὲ ἕτερον, οἱ Σάπαι ἢ Σαπαῖοι κατεῖχον τὴν ἐτέρωθεν τοῦ Κάτω Νέστου περιοχὴν, διότι οὕτω μόνον εἶναι δυνατόν γὰρ συμβεβηκέναι τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Στράβωνος πρὸς τὰ ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου καὶ Ἡροδότου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Μακεδονικῆς ἡγεμονίας, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πausανίου (4) βασιλεὺς τῶν Σαπαίων ὁ Ἀθρούπολις, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν σύμμαχος τῶν Ρωμαίων, καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου

1) Σ τ ρ á β ω ν. IB. 549. 20. «Σίντιες γὰρ ἐκαλοῦντο τινὲς τῶν Θρακῶν, εἴτα Σιντοί, εἴτα Σάιοι, παρ' οἷς φησὶν Ἀρχίλοχος τὴν ἀσπίδα ρίψαι... Οἱ δ' αὐτοὶ οὗτοι Σαπαῖοι νῦν ὀνομάζονται πάντες γὰρ οὗτοι περὶ Ἄβδηρα τὴν οἰκισιν εἶχον καὶ τὰς περὶ Λήμινον νήσου».

2) Ἡ ρ ó δ ο τ ο ς. Z. 110. «...ἔθνεα δὲ Θρητικῶν δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸ ἐποιέετο τοσάδε, Παῖτοι, Κίκονες, Βίστορες, Σαπαῖοι, Δερραῖοι, Ἡδωνοί, Σάτραι».

3) Θ ο υ κ υ δ í δ η ς. B. 98. «...ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν (ὁ Σιτάλης) πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ἔπειτα δὲ διὰ Κερκίης ἕρους ἐρήμου, ὃ ἐστὶ μεθόριον Σιντῶν καὶ Παιόνων».

4) Π α υ σ α ν í ο υ Ἀ χ α ῖ κ á. 10. 6. «Περσεὶ τῷ Φιλίππου πρὸς Ρωμαίους ἄγοντι εἰρήνην κατὰ συνθήκας, ἃς ὁ πατὴρ Φίλιππος (ὁ Β΄.) ἐποίησεν, ἐπέλθεν ὑπερβῆναι· τοὺς ἕρκους καὶ ἐπὶ τῆς (Σαπαίων καὶ) Σαπαίων ἐκτελέξ. Ἀθρούπολιν στρατεύμα ἄγαγὼν ἐποίησεν ἀναστάτους Ρωμαίων συμμάχους ὄντας Σαπαίων δὲ τούτων καὶ Ἀρχίλοχος ἐν ἰσχυρῇ μνήμῃ ἐσχεν».

ἐκίνησε πόλεμον ὁ Περσεύς. Ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας ἡ χώρα τῶν Σαπκίων ἀπετέλεσε μίαν τῶν 14 Στρατηγιῶν τῆς Θράκης.

68) Σ Ε Λ Λ Α Ι ἢ Σ Ε Λ Λ Ι Ω Τ Α Ι.

Θρακική φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τόνζου (Τούτζας) παραποτάμου τοῦ Ἐδρου. (Βλέπε Σαμοθράκης. Λεξικὸν εἰς λέξιν).

69) Σ Ε Ρ Δ Ο Ι ἢ Σ Ε Ρ Δ Ο Γ Ι.

Ὁ Δίων ὁ Κάσσιος (ΑΙ. 25. 4) ἀναγράφει ὅτι ὁ Λικίνιος Κράσσος στρατηγὸς τῶν Ρωμαίων «Τοὺς Σερδούς μάχαις κατακρατῶν ἔχειρώσατο». Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτων ἢ γὺν πόλις Σόφια τῆς Βουλγαρίας, ὠνομάζετο Σαρδική ἢ Σαρδική. Ἐξ οὗ καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔλεγε, ὅταν τὸ πρῶτον ἐσκέφθη νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσάν του ἐκ τῆς Ρώμης εἰς τὴν γὺν Σόφιαν, «Ἡ ἐμὴ Ρώμη, Σαρδική ἐστίν» (MEA ROMA SARDICA EST). Φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν συνοικισμὸς ἢ πολίχνη τῆς φυλῆς τῶν καλουμένων Σέρδων, ἡ ὁποία ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἡ ὁποία ἐξηλίχθη θραδύτερον εἰς ὀμώνυμον πόλιν.

70) Σ Ι Θ Ω Ν Ε Σ.

Φυλὴ Θρακική, ἡ ὁποία εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐκατώκει εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ αὐτῶν ἢ μία τῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς καλεῖται Σιθωνία. Μετὰ τὸν ἀποικισμὸν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων, οἱ ὁποιοὶ κατὰ τὸν Στράβωνα (?) ἔκτισαν τριάκοντα πόλεις, ἡ χώρα ὠνομάσθη Χαλκιδική, καὶ ὡς τοιαύτη παρέμεινε καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων τοῦ Φιλίππου Β'. Ἐκτοτε δὲν ἀναφέρονται οἱ Σιθωνες, ἢ φονευθέντες ἢ συγχωνευθέντες μετὰ τῶν νέων ἀποίκων ἢ ἄλλων Θρακίων φυλῶν.

71) Σ Ι Ν Δ Ο Μ Α Ν Α Ι Ο Ι.

Λαὸς Θρακικὸς παρ' Ἐκαταίῳ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου.

2) Σ τ ρ ἄ θ ω ν. Ζ. 329. 11. «... ὧν οἱ μὲν αὐτὸ τοῦτο προηγοροῦντο Βισάλται, Ἠζωνῶν δι' οἱ μὲν Μυγδόνες οἱ δὲ Ἠθῶνες οἱ δὲ Σιθωνες· τούτων δὲ πάντων οἱ Ἀργεᾶδες καλούμενοι κατέστησαν κύριοι καὶ Χαλκιδεῖς οἱ ἐν Εὐβοίᾳ. Ἐπῆλθον δὲ καὶ Χαλκιδεῖς οἱ ἐν Εὐδαίᾳ ἐπὶ τὴν τῶν Σιθωνίων καὶ συνώκησαν πόλεις ἐν αὐτῇ περὶ τριάκοντα, εἰς ὧν ἕστατον ἐκβαλλόμενοι συνῆλθον εἰς μίαν οἱ πλείους αὐτῶν, εἰς τὴν Ὀλυμπον ὠνομάζοντο δ' οἱ ἐπὶ Θράκης Χαλκιδεῖς».

— Ἡ ρ ὀ ὀ τ ο ς. Ζ. 122. «...ἐκ τῶν νέων τε καὶ στρατικῆν παρελάμβανε, Τορώνην, Γαληψόν, Σερμόλην, Μηγῶβερναν, Ὀλυμπον. Ἡ μὲν γὺν χώρα αὕτη Σιθωνίη καλεῖται».

72) ΣΚΑΙΟΙ.

Ὁ Στράβων (1) ἀναφέρει: Σκαιὸς Θράξας καὶ Σκαιὸν ποταμὸν καὶ Σκαιὸν τείχος, κατὰ τὴν ἀντιπαράβολὴν ὁμοίων ὀνομάτων καὶ λαῶν μεταξὺ Θρακῶν καὶ Τρώων διὰ τὴν ἀποδείξιν τὴν συγγένειαν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν.

73) ΣΚΟΜΒΡΟΙ.

Λαὸς Θρακικὸς παρ' Ἡσυγίῳ. Πιθανῶς γὰρ ἐκατόκουν παρὰ τὸν Σκόμβρον ὄρος (γὺν Σκόμιον - Ρήλα), ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα.

74) ΣΚΥΡΜΙΑΔΑΙ.

Μικρὰ Θρακικὴ φυλὴ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (2). Κατὰ τοῦτον ἐκατόκει: αὕτη μετὰ τῶν Νιψαίων βορείως τῆς πόλεως Ἀπολλωνίας καὶ Μεσημβρίας παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου, καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ εἰς τὸν Δαρσίον κατὰ τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν του.

75) ΣΜΟΛΕΝΟΙ.

Τὸ Θρακικὸν τοῦτο φύλον τῶν Σμολένων, ἐγένετο γνωστὸν ἐκ τινος εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Τσάρου τῶν Βουλγάρων Συμεών (893 - 927 μ.Χ.), ὅπου καὶ μνημονεύεται καὶ ἐπισκοπὴ Σμολένων. Βραδύτερον δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ XII αἰῶνος, ἀναφέρεται καὶ θέμα Σμολένων. Οἱ Σμολένοι κατοικοῦν ἐπὶ τῆς Ροδόπης μέχρι Ἐανθείας (3).

76) ΣΟΥΚΟΙ.

Φυλὴ Θρακικὴ παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὰ Σουκιδανά, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ στενοῦ Σουκίς, μεταξὺ Ροδόπης καὶ Αἴμου, ὡς γράφει ὁ Σαμοθράκης (4). Ἐδῶ σφάλλει ὁ Σαμοθράκης, διότι ἢ στενωπὸς Σουκίς ἢ ὅποια δὲν εἶναι: ἄλλη ἀπὸ τὴν τοιαύτην τοῦ SUCCI ἢ SUCORUM AUGUSTAE τοῦ Ἀμμιανῶς Μαρκελίνου ἢ ὅποια ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκαλεῖτο Νταμίρ Καποῦ (Σιδηρὰ πύλη) καὶ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Πύλη τοῦ Τραϊανῶ. Ἀλλὰ αὕτη καὶ μὲν

1) Σ τ ρ ά ξ ω ν. ΠΓ. 590. 21. «Πολλὰ δ' ὁμωνυμία: Θραξί καὶ Τρωσί, οἷον Σκαιοὶ Θραξῆες τινες καὶ Σκαιὸς ποταμὸς καὶ Σκαιὸν τείχος καὶ ἐν Τροίᾳ Σκαιοὶ πύλαι...».

2) Ἡ ρ ό δ ο τ ο ς. Δ. 93. «...Οἱ μὲν γὰρ τὸν Σκλημοθησοῦν ἔχοντες Θρήϊκες καὶ ὑπερ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσημβρίας πόλεις οἰκημένοι, καλούμενοι δὲ Σκυρμιάδοι καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφάξας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρσίῳ...».

3) Βλέπε καὶ Θρακικὸν Λεξικόν Ἀγ. Σαμοθράκη εἰς λέξιν. Ἐκδ. 1963.

4) Βλέπε καὶ Θρακικὸν Λεξικόν Ἀγ. Σαμοθράκη εἰς λέξιν. Ἐκδ. 1963.

σχηματίζεται: μεταξύ Ροδόπης και Αἴμου, πλὴν ὁμοῦς αὕτη σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Ἰχτιμάνσκη τοῦ συνδέοντος τὸ Σκόμιον καὶ τὴν Ροδόπην μετὰ τοῦ Αἴμου, καὶ διὰ τῆς ὁποίας διήρχετο ἡ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως — Φιλιππουπόλεως πρὸς Σόφραν Ῥωμαϊκὴ ὁδός.

77) ΤΕΡΙΖΟΙ.

Μικρὰ φυλὴ Θρακικὴ κατοικοῦσα μετὰ τῶν Κρωδύζων εἰς τὴν σημερινὴν Δοδρουτζάν. Μνημονεύεται παρὰ τοῦ Ἐκαταίου καὶ κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἑλληνοῦ ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φωτίου καὶ Σουΐδα οὗτοι ἐπίστευον, ὡς καὶ οἱ Γέται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Ζαμόλξιος καὶ τῶν Πυθαγορείων «Περὶ Ἀθανασίας» καὶ γράφουσι «ἄθανατίζουσι δὲ καὶ Τέριζοι καὶ Κρόδουζοι καὶ τοὺς ἀποθανόντας εἰς Ζάμολξιν φασὶν οἴχεσθαι, ἤξειν δὲ αὐθις». Ἐκαλείτο ἐξ αὐτῶν καὶ Τίριζα τὸ ἀκρωτήριον ἐπὶ τοῦ Βῦξείνου, τὸ νῦν καλούμενον «Καλὴ Ἀκρα» καὶ κείμενον παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Βυζώνην (Καθάραν).

78) ΤΙΛΑΤΑΙΟΙ.

Φυλὴ Θρακικὴ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (B. 96) ὁ ὁποῖος ἀναφερόμενος πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς κατοικοῦντας κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Σκομίου γράφει: «...τὰ δὲ πρὸς Τριβαλλοὺς, καὶ τούτους αὐτονόμους Τρήρες ὠρίζον καὶ Τιλαταῖοι οἰκοῦσι δὲ οὗτοι πρὸς βορρᾶν τοῦ Σκομίου (Σκομίου) ὄρους καὶ παρήκουσι πρὸς ἡλίου δύσιν μέχρι τοῦ Ὀσκίου (Ἰσκηρ) ποταμοῦ». Ἐκ τούτου ἐξάγεται: ὅτι αἱ δύο αὐταὶ φυλαὶ ἐκατόκουν εἰς τὰ νότια τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν περιοχὴν Σαμακόδου — Σόφρας καὶ ἦσαν γείτονες πρὸς βορρᾶν τῶν Τριβαλλῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Βέσσων, οἱ ὅποιοι παρὰ τὸ σημερινὸν Τατάρ Παζαρτζίκι εἶχον τὴν πόλιν αὐτῶν Βεσσαπάραν. Δὲν ἀναφέρονται ὁραδύτερον. Φαίνεται: ὅτι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Τρήρες ὡς καὶ οἱ Βέσσοι ἦσαν παραφυάδες τῶν Σατρῶν, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς διαμερισματοποιήσεως τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν διαφόρων ὀρειῶν ὄγκων, καὶ ὄντες ἀπομιμονωμένοι τῶν ἄλλων, ἐλάβαν ἄλλα ὀνόματα ἄγνωστον πῶθεν.

79) ΤΡΑΛΛΕΙΣ καὶ ΤΡΑΛΛΑΙΟΙ.

Ἀρχαία Θρακικὴ φυλὴ κατοικοῦσα μᾶλλον παρὰ τὸν Ἑλλησποντον, ἄγνωστον ὅμοῦς τοῦ ἀκρωτίως. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι, ὅτε ὁ Ἀγησίλαος () ἐπι-

1) Πλοῦταρχου. Βίος Περὶ Ἀλλήλων. Ἀγησίλαος. 16. Ὡς δὲ διὰ τὰς (ὁ Ἀγησίλαος) τὸν Ἑλλησποντον ἐβάδιζε διὰ τῆς Θράκης, ἐδεήθη μὲν οὐδέως τῶν ἑκράρων πέμπων δὲ πρὸς ἑκάστους, ἐπυθάνετο, πότερον ὡς φίλων, ἢ ὡς πολεμίων, διαπαρένηται τὴν χώραν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες φιλικῶς ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον,

στρέφων ἐκ Μ. Ἀσίας διέβη τὸν Ἑλλάσποντον, μεταξὺ τῶν ἄλλων φυλῶν, διὰ τῶν χωρῶν τῶν ὁποίων διήλθεν, συγγήνησε τοὺς Τράλλεις οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ, διὰ τὰ ἐπιστρέψουσαν τὴν διαδοσιν, ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου καὶ ἰσαριθμούς γυναικῶν. Ὁ ἴδιος γράφει ὅτι καὶ ὁ Ξέρξης κατέβαλεν εἰς αὐτοὺς δίοδια. Ὁ Ἀγησίλαος ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐπετέθη κατ' αὐτῶν, παρατεταγμένων ὄντων, καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν φονεύσας πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Οἱ Τράλλεις ἐθεωροῦντο λαὸς ὁμός καὶ φονικὸς καὶ διὰ τοῦτο, ὡς γράφει ὁ Ἡσύχιος⁽²⁾ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῶν βασιλέων ὡς μισθοφόροι, διὰ τὰς φονικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις. Ὁ Στράβων⁽¹⁾ γράφει ὅτι ἡ πόλις Τράλλεις τῆς Μ. Ἀσίας, παρὰ τὸ σημερινὸν Ἀϊδίνιον, ἦσαν κτίσμα τῶν Ἀργείων καὶ τινῶν Θρακῶν Τραλλίων, ἐξ ὧν ἔλαθε καὶ τὸ ὄνομα.

80) ΤΡΑΝΙΨΑΙ καὶ ΘΡΑΝΙΨΑΙ.

Θρακικὴ φυλὴ κατοικοῦσα περὶ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος⁽²⁾ ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν «Μυρίων» καὶ ἀμείσως μετὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον ἦλθεν εἰς συγγενήσεις μετὰ τοῦ Σεύθου υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν Μαισάδου, βασιλεύοντος ἄλλοτε τῶν Τρανιψῶν, Θυνῶν καὶ Μελανδιτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον στασιάσει κατ' αὐτοῦ, καὶ συνεφώνησε μετὰ τοῦ Σεύθου διὰ τὴν καταπολέμησιν αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ Στέφανος Βυζάντιος ἀναφέρει αὐτοὺς ὡς παραφυάδα τῶν Θυνῶν⁽³⁾.

81) ΤΡΑΥΣΟΙ.

Λαὸς Θρακικὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου⁽⁴⁾ διὰ τὸ ἰδιορρυθμον

ὡς ἕκαστος δυνάμειος εἶχαν· οἱ δὲ καλούμενοι Τράλλεις, οἷς καὶ Ξέρξης ἔδωκεν, ὡς λέγεται, δῶρα τῆς διοδοῦ, μισθὸν ἦσαν τὸν Ἀγησίλαον, ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, καὶ τοσαύτας γυναικῶν. Ὁ δὲ κατεριωνευμένος αὐτοῦς, καὶ φήσας: «Τί οὖν οὐκ εὐθὺς ἦλθον ληψόμενοι;» προήγαγε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς παρατεταγμένοις, ἔτρεψατο, καὶ διέφθειρε πολλοὺς».

2) Ἡ σ ὄ χ ι ο ς. «Τράλλεις ἔκαλοῦντο μισθοφόροι: Θρακῶν, οἱ τοῖς βασιλεῦσι τὰς φονικὰς χρεῖας πληροῦντες».

1) Σ τ ρ ὶ β ω ν. ΙΔ. 649, 42. «Κτίσμα δὲ εἶναι φασὶν τὰς Τράλλεις Ἀργείων καὶ τινῶν Θρακῶν Τραλλίων, ἀφ' ὧν τούνομα».

2) Ξ ε ν ο φ ῶ ν τ ο ς. Κύ ρ ο υ. Ἀ ν ὶ β α σ ι ς. Ζ. 32. «Ὁ δὲ (Σεῦθης) εἶπεν ὅδε· Μαισάδης ἦν πατήρ μοι, ἐκείνου δὲ ἦν ἀρχὴ Μελανδιτῶν καὶ Θυνῶν καὶ Τρανίψων. Ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπαὶ τὰ Ὀδρυσῶν πράγματα ἐνόησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατήρ αὐτοῦ μὲν ἀποβήσκει νόσῳ, ἐγὼ δὲ ἐξετράφη...».

3) Σ τ έ φ α ν ο ς. Β υ ζ ἄ ν τ ι ο ς. «Αχδεφοὶ καὶ Τρανίψαι ἔθνη Θυνῶν».

4) Ἡ ρ ὶ δ ο τ ο ς. Ε. 3. «Πλὴν Γετέων καὶ Τραυσῶν... τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀπαθνακτίζοντες ποιεῖσι εἰρηγαί μοι, Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι θρηγγίξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γενόμενον σφι καὶ ἀπογενόμενον ποιεῖσι τοιάδ'· τὸν μὲν γενόμενον περιοριζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται... τὸν δὲ ἀπογενόμενον παίζοντές τε καὶ ἠρόμενοι: γῆ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κικῶν ἐξαπκλαχθεῖς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ».

ἔθιμον τὸ ὅποιον εἶχον, νὰ θρηγοῦν κατὰ τὴν γέννησιν τέκνου καὶ νὰ χαίρωνται κατὰ τὸν θάνατον οἰουδῆποτε ἐξ αὐτῶν, διότι οὕτω ἀπηλλάσσεται τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. Φαίνεται ὅτι κατοικοῦν εἰς τὰς νοτίας ὑπωρεῖας τῆς Ροδόπης καὶ πιθανῶς παρὰ τὸν ποταμὸν Τραῦν ("Ακ τοῦ) ὁ ὅποιος μετὰ τὴν διαδρομὴν 35 περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον χύνεται εἰς τὴν Βιστονίδα λίμνην παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Δίκαιαν⁵⁾ ἐγγὺς τοῦ σημερινοῦ Πόρτο Λάγο.

82) ΤΡΗΡΕΣ.

Λαὸς Θρακικὸς κατοικῶν μετὰ τῶν Τιλταταίων εἰς τὰ ἕρεια τῆς Μακεδονίας (περιοχὴ Σαμάκοβον — Σόφια). Πλὴν τοῦ Θουκυδίδου (Β. 96) ἐπιθεωροῦν τοῦτο καὶ ὁ Πλίνιος. Ἰσχύουν τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς Τιλταταίους. Κατὰ τὸν Στράβωνα⁶⁾ ἀναφέροντα τὰς μεταβολὰς τὰς ἐπελθούσας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Τρωάδος ἐν Μ. Ἀσίᾳ, γράφει ὅτι καὶ Τρήρες Θράκες μετηγάστεισαν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Ἐκτοτε δὲν ἀναφέρονται.

83) ΤΡΙΖΟΙ.

Λαὸς Θρακικὸς κατοικῶν νοτίως τοῦ Δουνάβειως, παρ' ἑκαταίψ.

84) ΤΡΙΒΑΛΛΟΙ.

Ἐπῆρξεν εἰς τῶν ἰσχυροτέρων λαῶν τῆς Θράκης. Κατόκει εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν ἤτοι μεταξὺ Αἴμου καὶ Δουνάβειως. Ὁ Στράβων¹⁾ καὶ ὁ Ἀρριανὸς²⁾ προσδιορίζουν τὴν χώραν τούτων. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμοίως³⁾ γράφει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁ Ἄγγρος (Ἰμπάρ) ποταμὸς ρέων ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰλλυριῶν πρὸς βορρᾶν εὐστέρχεται διὰ τῆς χώρας τῶν Τριβαλλῶν ἔνθα συμβάλλει εἰς τὸν Βράγγον (Μοραύαν) ποταμόν. Οὕτω φέρει τὴν χώραν τῶν Τριβαλλῶν δυτικῶς

5) Ἡ ρ ὁ ὁ τ ο ς. Ζ. 109. «...κατὰ δὲ Δίκαιαν Βιστονίδος εἰς τὴν ποταμῶν δύο εἰσιεῖσι τὸ ἕθνος, Ἰσχυοὶ τε καὶ Κόμφατος».

6) Σ τ ρ ἄ β ω ν. Π. 586. 8. «Τότε μὲν οὖν τοιαῦτα ὑπῆρχεν, ὕστερον δὲ ἠκολούθησαν μεταβολαὶ παντοδααί. Τὰ μὲν γὰρ περὶ Κόζικον Φρύγας ἐπώκησαν ἕως Πρακτίου, τὰ δὲ περὶ Ἀεθρον Θράκας ἔτι δὲ πρότερον τούτων ἀμφοῖν Βέδρυκες καὶ Δρύοες· τὰ δὲ ἐξῆς Τρήρες καὶ οὗτοι Θράκας».

1) Σ τ ρ ἄ β ω ν. Ζ. 318. 12. «Μετὰ δὲ τὴν Σκορδίσκων χώραν παρὰ μὲν τὸν Ἰστρὸν ἢ τὴν Τριβαλλῶν καὶ Μυσῶν ἐστίν».

2) Ἀ ρ ρ ι κ ν ὁ ς. Α. 2. 1. «...αὐτὸς δὲ (ὁ Ἀλέξανδρος) τὸ ἄκρον ὑπερθαλῶν προήκειν τῶν Αἴμου ἐς Τριβαλλοὺς καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν Λύγινον ποταμὸν ἀπέχει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἰστρου ὡς ἐπὶ τὸν Αἴμον ἰόντι σταθμῶς τρεῖς».

3) Ἡ ρ ὁ ὁ τ ο ς. Δ. 49. «Ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ρέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἄγγρος ποταμὸς εἰσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικόν καὶ ἐς ποταμὸν Βράγγον, ἢ δὲ Βράγγος εἰς τὸν Ἰστρὸν».

καὶ τοῦ κυρίως Μοραύα (Βουλγαρικοῦ Μοραύα).

Κατὰ τὸν Στράβωνα οἱ Τριβαλλοὶ ὑπέστησαν ἀναμίξεις μετὰ Σκυθῶν, Βεσαρηνῶν καὶ Σκυροματιῶν, οἱ ὅποιοι πιεζόμενοι ἀπὸ βορρᾶ διέβαινον τὸν Δούναβιον. Καὶ ἐπέστρεφον μὲν εἰς τὰ ἴδια ὡς ἐξέλιπεν ὁ κίνδυνος πλὴν ἀριθμὸς ἐξ αὐτῶν ἐγκαθίστατο εἰς τὴν Θράκην. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Τριβαλλῶν τὸ κράτος αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἔφθανε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, διότι ὡς ὁ Στράβων (1) καὶ ὁ Ἀρριανὸς (2) γράφουν ὅτι οἱ Τριβαλλοὶ πρὸ τοῦ κινδύνου, μετέφερον τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν εἰς τὴν νῆσον Πεύκη, ἔπου μετέβη καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σύρμος, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος ἐλλείπει πλοίων. Κατὰ τὸν Στράβωνα (3) ἡ νῆσος Πεύκη ἀπέχει ἐκ τοῦ Στοιμίου τοῦ Δουνάβεως 120 στάδια, παρ' αὐτὴν δὲ καὶ ὁ Δαρείος ἐξουξεν τὸν ποταμὸν κατὰ τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείαν του. Οἱ Τριβαλλοὶ, νικῆσαντες τὸν βασιλέα τῶν Ὀδρυσῶν Σιτάλκην, κατὰ τὴν περίσδον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (424 π.Χ.) ἔβη ἐφρονέθη καὶ αὐτὸς ὁ Σιτάλκης, ἐπαξέτεινον τὸ κράτος αὐτῶν μέχρι τῶν Ἀδδῆρων, ὁπόθεν ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Χαθρίου τὸ 376 π.Χ. βοήθουντα τὸν διαδεχθέντα τὸν Σιτάλκην ἀνεψιὸν αὐτοῦ Σεύθηγ Α'. τὸν καὶ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Παρδίκα. Οἱ Τριβαλλοὶ ὑπῆρξαν πολέμιοι τῶν Μακεδόνων, καὶ διὰ τοῦτο ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν ὅτε Φίλιππος ὁ Β' καὶ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, οἱ ὅποιοι κατέστησαν ἄπασαν τὴν Θράκην ὑποτελῆ αὐτῶν, διοικουμένην ὑπὸ Μακεδόνας στρατηγοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀπετέλεσε τμήμα τῆς ὑπὸ τὸν Λυσίμαχον χώρας. Ὁ Ἀρριανὸς (4) ὁ ὅποιος

1) Ἀρριανός. Ἀλεξάνδρου Ἀνάεσις. Α. 2. 2. Σύρμος δὲ ὁ τῶν Τριβαλλῶν βασιλεὺς, ἐκ πολλοῦ πυνθανόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν στόλον, γυναίκα μὲν καὶ παῖδας Τριβαλλῶν προὔπεμψεν ἐπὶ τὸν Ἰστρον, διαδεχταίνον καλεῖσας τὸν ποταμὸν ἐς νῆσον τινὰ τῶν ἐν τῇ Ἰστροίᾳ Πεύκη ὀνομα τῇ νήσῳ ἐστίν. Ἐς ταύτην δὲ τὴν νῆσον καὶ οἱ Θρακῆς οἱ πρόσχωροι τοῖς Τριβαλλοῖς προσάγοντος Ἀλεξάνδρου συμπεφευγότες ἦσαν καὶ αὐτὸς ὁ Σύρμος εἰς ταύτην ἔμπεφεύγει ἔξιν τοῖς ἄμφ' αὐτόν τὸ δὲ πολὺ πλῆθος τῶν Τριβαλλῶν ἔφυγεν ὀπίσω ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἔνθεπερ τῇ προτεραιᾷ ἠρμήθη Ἀλέξανδρος.

2) Στράβων. Ζ. 301. 8. Ἀλέξανδρος γὰρ ὁ Φίλιππου κατὰ τὴν ἐπὶ Θρακίαν τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἄϊμου στρατείαν ἐμβάλλον εἰς Τριβαλλούς, ὄρῳν μέχρι τοῦ Ἰστροῦ κατήκοντας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ νήσου Πεύκης, τὰ πέραν δὲ Γέτας ἔχοντας, ἀπίχθη. λέγεται μὲν μέχρι δεῦρο, καὶ εἰς μὲν τὴν νῆσον ἀποδῆναι μὴ δύνασθαι σπᾶναι πλοίων (ἐκαίσε γὰρ καταφυγόντα τὸν τῶν Τριβαλλῶν βασιλέα Σύρμον ἀντισχεῖν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν) εἰς δὲ τοὺς Γέτας διαδόντα εἰεῖν αὐτῶν πόλιν καὶ ἀναστρέφαι διὰ ταχέων εἰς τὴν οἰκίαν, λαβόντα θῶρα παρὰ τῶν ἐθνῶν καὶ παρὰ Σύρμου.

3) Στράβων. Ζ. 305. 15. «...μέγιστον δὲ τὸ ἱερὸν στόμα καλούμενον, δι' ὃ στάδιον ἀνάπλους ἐπὶ τὴν Πεύκην ἕκατὸν εἴκοσι, ἧς κατὰ τὸ κάτω μέρος ἐποίησε τὸ ζεύγμα Δαρείος».

4) Ἀρριανός. Ἰλλυρία. 3. «Σκορδίσκοι καὶ Τριβαλλοὶ εἰς τοσοῦτον ἀλλήλους πολέμῳ διέφθειραν, ὥς Τριβαλλῶν εἴ τι ὑπόλοιποι εἰς Γέτας ὑπὲρ Ἰστρον φυγεῖν, καὶ γένος αὐτὸ ἀμάσαν μέχρι Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου νῶν ἔρημον καὶ ἀνόνημον τοῖς τῆς εἶναι».

ἔζησε τὸν 2ον μ.Χ. αἰῶνα γράφει ὅτι οἱ Τριβαλλοὶ λόγῳ τῶν πολλῶν πολέμων πρὸς τοὺς Σκορδίσκους ἐξέλιπον ἑνωρίς, μὴ ὑπάρχοντες κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔγραφεν αὐτός. Τοῦτ' αὐτὸ ὑποστηρίζει καὶ ὁ Στράβων (1).

85) ΤΡΙΣΩΛΛΙ.

Ἔθνος Θρακικὸν μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου κατὰ τὸν Στέφανον Βυζάντιον.

86) ΤΡΩΓΛΟΔΥΤΑΙ.

Μικρὰ Θρακικὴ φυλὴ ἢ ὁποῖα κατὰ τὸν Στράβωνα (2) ἑκατόκει μετὰ τῶν Κροβύζων εἰς τὴν σημερινὴν Δοβρουτσᾶν περὶ τὰς πόλεις Κάλλατιν (Μαγγάλια), Τόμους (Κωνσταντζαν) καὶ Ἴστρον (Ἰστρόπολιν).

87) ΥΨΑΛΤΑΙ.

Μικρὸς Θρακικὸς λαὸς ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου (NAT. HIST. IV. 41) καὶ κατοικῶν παρὰ τὰ Κύφελα καὶ τὸν Ἔθρον ποταμὸν.

1) Σ τ ρ ά β ω ν. Ζ. 315. 6. «Οἱ γὰρ πλείστον δυνάμενοι πρότερον τελέως ἐταπεινώθησαν καὶ ἐξέλιπον, Γαλατῶν μὲν Βοῖοι καὶ Σκορδίσται, Ἰλλυριῶν δὲ Αὐταριάται καὶ Ἀρδιαῖοι καὶ Δαρδάνιοι, Θρακῶν δὲ Τριβαλλοί, ὑπ' ἀλλήλων μὲν ἐξ ἀρχῆς, ὕστερον δὲ ὑπὸ Μακεδόνων καὶ Ρωμαίων ἐκπολεμούμενοι».

2) Σ τ ρ ά β ω ν. Ζ. 318. 12. «Ἰπερβοιοῦσι δὲ οὗτοι τε καὶ Κροβύζοι καὶ οἱ Τρωγλοδῦται λεγόμενοι τῶν περὶ Κάλλατιν καὶ Τομέα καὶ Ἴστρον τόπων».

ΣΤΙΛΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΘΡΑΚΩΝ

Οἱ ἀρχαῖοι Θράκες, τῶν ὁποίων ἡμεῖς σήμερον φέρομεν τὸ ὄνομα, ἦσαν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν λαὸς ἰνδοευρωπαϊκός, συγγενής πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' ὄχι καὶ Ἑλληνας. Πρὸς τοὺς Θράκας τούτους νομίζω ὅτι ἡμεῖς, οἱ σήμερον λεγόμενοι Θράκες, οὐδεμίαν ἔχομεν συγγένειαν, δὲν καταγόμεθα ἐξ αὐτῶν, δὲν εἴμεθα δηλ. ἐξελληνισμένοι Θράκες. Πολὺ μᾶλλον πιστεύω ὅτι εἴμεθα Ἑλληνας ἐξ Ἑλλήνων, τὸ δὲ ποσοστὸν τοῦ παλαιοῦ θρακικοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ἐνδεχομένως ρέη εἰς τὰς φλέδας μας, εἶναι ἀσήμαντον. Τὸ πρᾶγμα, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται: παράδοξον, ἐλπίζω ὅτι θὰ ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς περαιτέρω ἐξετάσεως.

Ὅπως οἱ Ἑλληνας, οὕτω καὶ οἱ Θράκες κατήλθον ἀπὸ βορρᾶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν καταληφθεῖσαν καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔκτοτε ὀνομασθεῖσαν χώραν, τὴν Θράκην, περὶ τὴν δευτέραν χιλιετηρίδα π.Χ. Πρὸ αὐτῶν ἡ Θράκη ὀρεινῶς δὲν ἦτο ἀκατοίκητος. Πολυάριθμοι εἶναι οἱ σημειωθέντες νεολιθικοὶ ἐν Θράκῃ συνοικισμοὶ τῶν ὁποίων τὰ εὐρήματα μαρτυροῦν ἀρκετὰ προωδευμένον πολιτισμόν. Ἡ ἀνασκαφή, τὴν ὁποίαν, ὅπως εἶπον, ἐκάμαμεν ἐγὼ καὶ ὁ συγὰδελφός μου Πελεκίδης εἰς ἓνα τοιοῦτον συνοικισμόν, μᾶς ἔδωκεν ἄφθονα καὶ ὠραῖα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα εὐρήματα. Ποῖοι ἦσαν οἱ νεολιθικοὶ αὐτοὶ κάτοικοι τῆς Θράκης δὲν γνωρίζομεν, ὅπως ἐπίσης δὲν γνωρίζομεν εἰς ποίαν φυλὴν ἀνήκον καὶ οἱ νεολιθικοὶ κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Πάντως οἱ συνοικισμοὶ τῶν κατεστράφησαν, αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι: εἴτε ἐξωντιώθησαν εἴτε ὑπεδουλώθησαν εἰς τοὺς ἐπιδρομείς, ὑπὸ τῶν ὁποίων σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἀπεροφήθησαν.

Οἱ Θράκες κατέλαβον ἕλον τὸν χῶρον, ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται ἀπὸ θυσμῶν μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τῶν Πιερῶν καὶ τοῦ Βερμίου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ πέραν ἀκόμη τῆς Προποντίδος εἰς τὴν Βιθυνίαν, ἀπὸ βορρᾶ δὲ πρὸς νότον ἀπὸ τοῦ Δουνάδαιος μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου. Ὑπάρχουν δ' ἀρκετοὶ ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι πρὸς Δυσμὰς ἔφθα-

* Ἡ δημοσιευομένη διάλεξις ἐγένετο ἐν τῇ Λέσχῃ Κομοτινῆς τὴν 29ην Νοεμβρίου 1959 τῇ προσκλήσει τοῦ Μορφωτικοῦ Ὁμίλου Κομοτινῆς.

νον και μέχρι της Ἀδριατικῆς. Ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος ἐταξίδευσεν εἰς τὰς ἐλληνικὰς πόλεις τῆς Θράκης και ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν Θρακῶν, θεωρεῖ τὸ ἔθνος αὐτῶν ὡς τὸ μέγιστον μετὰ τοῦ Ἰνδοῦς, ἐὰν δὲ κατώρθωνε νὰ ἐνωθῆ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἐνός, πιστεύει ὅτι θὰ ἦτο και ἰσχυρότατον. Ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἦτο ἀδύνατον, διότι οἱ Θραῖκες ἦσαν διεσπασμένοι κατὰ τόπους εἰς χωριστὰς φυλάς, ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων. Ὡς πρὸς τὸν εἶον αὐτῶν παρατηρεῖ ὅτι ἀριστον ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ μένη τις ἀργὸς και νὰ ζῆ ἀπὸ τοῦ πολέμου και τῆς ληστείας, ἀτιμότερον δὲ τὸ νὰ καλλιεργῆ τὴν γῆν. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὅρους οὔτε συγκέντρωσις εἰς ἓν ἀξιόλογον κράτος ἦτο δυνατὴ οὔτε και πρόσοδος τις σημαντικὴ πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ.

Τὴν ὀρθότητα τῶν παρατηρήσεων τοῦ Ἡροδότου ἀπέδειξεν ἡ μετὰ ταῦτα ἱστορία τῶν Θρακῶν. Παροδικῶς μόνον ἐμφανίζονται κράτη τινὰ Θρακικὰ με σχετικῶς ἀξιόλογον δύναμιν, ὅπως λ.χ. τὸ κράτος τῶν Ὀδρουσῶν, ἡ δὲ ἀγάπη πρὸς τὸν ληστρικὸν εἶον και τὸ ἐντεῦθεν φιλελεύθερον μὲν, ἀλλ' ἀνυπότακτον και ἄγριον πνεῦμα, ὑπῆρξαν σταθερὰ γνωρίσματα τῶν Θρακῶν μέχρι τῆς ἐξαρνήσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς ἱστορίας. Πόλεις κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐλληνικῶν οἱ Θραῖκες δὲν ἔκτισαν, ζῶντες κατὰ συνοικισμοὺς και κατὰ κώμας. Μολοντοὶ δὲ ἦλθον εἰς στενοτάτην ἐπαφὴν με τοὺς Ἕλληνας και ἐδέχθησαν παρ' αὐτῶν διάφορα προϊόντα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τούτοις ἴδιοι ἀξιόλογον πολιτισμὸν δὲν κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν, ἀλλ' οὔτε και τὸν ἐλληνικὸν ν' ἀφομοιώσουν πλήρως.

Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ εὐρίσκονται εἰς τοὺς θρακικοὺς τάφους ἀγγεῖα και ἄλλα ἔργα ἐλληνικῆς τέχνης, ἐπιγραφαὶ δ' ἐλληνικαί, ὅχι θεβαῖα τόσον παλαιαί, δεικνύουν ὅτι μαζί με τὴν ἐλληνικὴν γραφὴν ἔκαμνον πιθανῶς οἱ Θραῖκες χρῆσιν και τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ἐν τούτοις δὲν κατώρθωσαν οὔτε ἴδιον ἀξιόλογον τέχνην νὰ δημιουργήσουν οὔτε και τὴν ἰδικὴν των γλῶσσαν νὰ γράφουν. Τὸ μόνον γραπτὸν δεῖγμα τῆς θρακικῆς γλώσσης εἶναι ἐπιγραφή ἐπὶ ἐνός δακτυλίου, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον δὲν κατωρθώθη νὰ ἐρμηνευθῆ.

Οἱ Θραῖκες με ὅλους τοὺς χαρακτήρας αὐτῶν, τοὺς ὁποίους μᾶς δίδει ὁ Ἡρόδοτος, παρέμειναν Θραῖκες μέχρι και τῶν ἐσχάτων δι' αὐτοὺς χρόνων, δηλ. μέχρι τοῦ 5' και τοῦ 4' αἰῶνος μ. Χρ. «Παρὰ τὰς στενοτάτας ἐμπορικὰς σχέσεις με τοὺς Ἕλληνας, γράφει περὶ αὐτῶν νεώτερος ἱστορικὸς, και παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁ θρακικὸς λαὸς οὐδέποτε ἐξελληνίσθη». Ἀλλὰ τότε πῶς ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ὅτι ἀπὸ τοῦ 5' μ. Χρ. αἰῶνος και ἐφεξῆς ὀλόκληρος ἡ Θράκη μέχρι τοῦ Αἴμου, και πέραν ἀκόμη, εἶναι ἐλληνική; Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος νομίζω ὅτι παρέχει ἡ ἱστορία, μολοντοὶ τὰ ὑπάρχοντα τεκμήρια δὲν εἶναι πολυάριθμα. Ἄς ἴδωμεν τί συνέβη.

Καθὼς εἶναι γνωστὸν, διάφοροι ἐλληνικαὶ πόλεις ἦδη ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος

εἴτε ἕνεκα τοῦ ἔμπορίου αὐτῶν εἴτε καὶ διότι ἦτο στενόχωρον τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον κατεῖχον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς διαθρέψῃ, εἴτε καὶ ἕνεκα ἐσωτερικῶν ἐρίδων, ἤρχισαν νὰ ἀποστέλλουν ἀποικίας εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἦτο φυσικὸν τὰ παράλια τῆς Θράκης, τὰ ὅποια ἦσαν τόσον πλησίον, νὰ προσελκύσουν ἐνωρὶς τὴν προσοχὴν των. Οὕτως ἤρχισεν ὁ ἀποικισμὸς αὐτῶν καὶ διήκατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν Χαλκιδικέων, οἵτινες ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς χερσονήσου, ἢ ὁποία ἔκτοτε ὠνομάσθη ἀπ' αὐτῶν Χαλκιδική. Ἀνατολικώτερον ἄλλαι νῆσοι καὶ πόλεις ἑλληνικαὶ κατέλαβον τὰς θρακικὰς νήσους Θάσον καὶ Σαμοθράκην καὶ ἴδρυσαν εἰς διάφορα κατάλληλα σημεῖα τῆς θρακικῆς παραλίας διαφόρους πόλεις, ὅπως εἶναι: εἰς μὲν τὰ πρὸς τὸ Αἰγαῖον παράλια τὰ Ἀόδηρα, ἢ Δίκαια πρὸς τὸ σημερινὸν Πορτολάγο, ἢ Στρώμη, ἢ Μαρώνεια, ἢ Μεσημόρια, τὰ Τέμπυρα, ἢ Ζώνη, τὸ Χαράκωμα, ἢ Δύμη, ἢ Αἶνος, ἢ Ἀφροδισία, ἢ Πακτύη, εἰς τὸν Ἑλλησποντον ὁ Ἐλαιούς, ἢ Σηστός, ἢ Μάδυτος, εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Βόσπορον τὸ Πάριον, ὁ Γάνος, ἢ Τειρίστασις, ἢ Βυσάνθη, ἢ Πέρινθος, ἢ Σηλυβρία, τὸ Βυζάντιον, καὶ τέλος εἰς τὸν Πόντον ἢ Φιλία, ἢ Σαλμυδηστός, ἢ Ἀπολλωνία, ἢ Ἀγγιάλος, ἢ Μεσημόρια, ἢ Ὀδηστός καὶ ἀρκεταὶ ἄλλαι μέχρι τῆς Ὀλβίας, τῆς εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βορουθένους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλόκληρος ἡ θρακικὴ παραλία ἐστεφανώθη δι' ἑλληνικῶν ἀποικιῶν.

Ἡ ἐγκατάστασις αὕτη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ θρακικὰ παράλια φυσικὰ δὲν ἐγένεν ἄνευ ἀντιδράσεως τῶν Θρακῶν. Οἱ σφριζόμενοι συγγραφεῖς δὲν μᾶς δίδουν πληροφορίας διὰ τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ἴδρυσιν ἐκείτης πόλεως καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσας ὁμοίως μᾶς δίδουν εἶναι ἀρκεταί, διὰ νὰ θεοαἰώσουν τὸ πρᾶγμα. Οὕτω π.χ. ὁ Ἡρόδοτος μᾶς πληροφορεῖ διὰ τὴν κτίσιν τῶν Ἀοδηρῶν ὅτι πρῶτος οἰκιστὴς τούτων ὑπῆρξεν ὁ Κλαζομένιος Τιμήσιος, ἀλλ' ἢ ἀποικία δὲν ἠδουκίμησε, ἐκόλληθησα ὑπὸ τῶν Θρακῶν. Μετὰ χρόνους ἀρκετοὺς οἱ Τήϊοι, ὅτε ἐκυριεύθη τὸ τεῖχος αὐτῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρπάγου, μὴ θέλοντες νὰ ὑποδουλωθῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας, εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα των καὶ ἤλθον εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὅπου πρότερον εἶχε κτίσει ὁ Τιμήσιος τὰ Ἀόδηρα, καὶ ἔκτισαν ἐκ νέου αὐτὰ, ἐτίμησαν δὲ καὶ τὸν παλαιὸν οἰκιστὴν ὡς ἥρωα. Ἀλλὰ καὶ οἱ νέοι Ἀοδηρίται δὲν ἔπαυσαν ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν Θρακῶν, πολλάκις μετὰ τῶν Θασίων, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ περισηθέντα ἀποσπάσματα τοῦ ποιητοῦ Ἀρχιλόχου, ὅστις μάλιστα μαχόμενος ὁ ἴδιος ἐγκατέλειπε κάποτε φεύγων τὴν ἀσπίδα του εἰς χεῖρας τῶν Θρακῶν. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Θρακῶν κατὰ τῶν ἑλληνίδων πόλεων δὲν ἔπαυσαν. Π.χ. κατὰ τὸ 376 τὰ Ἀόδηρα ὑπέστησαν νέαν σοβαρὰν καταστροφὴν ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν Τριβαλλῶν, μόλις σωθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Χαδρίου, αἱ πόλεις τῆς Προποντίδος συχνότατα ἀναγκάζονται νὰ ἀμύνωνται κατὰ τῶν περιόικων Θρακῶν, ἢ δὲ Μαρώνεια καὶ Φιλίππου τοῦ Β' ὑπέστη ἐπίσης ἐπιδρομὴν καὶ λεηλασίαν. Παρ' ὅλα ταῦτα αἱ

Ἑλληνίδες πόλεις κατόρθωσαν οὐ μόνον νὰ κρατηθῶσι σταθερῶς εἰς τὰ παράλια, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν νὰ ἐκτείνουσι τὰς κτήσεις των, πάντως ὅμως ὄχι εἰς μέγα βάθος. Ἐὐὸ πρᾶγμα δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι διεπίστωσα εἰς μικρὰ ἐρευνητικὰ ταξείδια, τὰ ὁποῖα ἔκαμα προπολεμικῶς, διὰ τὴν περιοχὴν, ἣ ὁποῖα ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Δικαίας μέχρι τῆς Μαρωνείας. Πολλαχού, ὄχι μόνον εἰς τὴν παραλίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἰς ἄρκετον βάθος, μέχρι ἀκόμη τῶν προθύρων τῆς Κομοτινῆς, ἀνεύρουσι ὄστρακα ἑλληνικῶν ἀγγείων, καὶ μάλιστα ἀρκετὰ παλαιῶν, εἰς πλῆθος μαρτυροῦν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μικρῶν ἑλληνικῶν συνοικισμῶν. Ὡστε, ἂν κατὰ ταῦτα εἴπωμεν ὅτι ὀλόκληρος ἡ θρακικὴ παραλία μετὰ λιωρίδος γῆς πλάτους μέχρι δέκα καὶ δεκαπέντε χιλιομέτρων κατὰ τόπους ἀπετέλει: ζώνην ἑλληνικὴν, δὲν σφαλλόμεθα. Οὕτως ἡ ἐγκατάστασις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης ἐξετόπισε τοὺς Θράκας πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας.

Πλὴν ὅμως τῆς ἐκτοπίσεως ταύτης οἱ Θράκες ὑπέστησαν καὶ ἄλλην σπουδαιότεραν ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολᾶς. Ἡ ἐκτόπισις αὕτη ὀφείλεται εἰς τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὅποιοι ὀρμώμενοι ἀπὸ τῆς παλαιᾶς πρωτεύουσος αὐτῶν, τῶν Αἰγῶν, δηλ. τῆς Ἐδέσσης, κατέλαβον σὺν τῷ χρόνῳ ὀλόκληρον τὴν μέχρι τοῦ Στρυμόνος χώραν. Τὰ κατοικοῦντα τὰς περιοχὰς ταύτας θρακικὰ φύλα ἢ ἐξηφανίσθησαν ἢ ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου καὶ διατηρήθησαν ἐπὶ τινα χρόνον, ἢ καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς ὄρειοτερας ὄρεινὰς περιοχὰς.

Ἡ προώθησις ὅμως τῶν Μακεδόνων δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ. Ὁ Φίλιππος ὁ Β', ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφίπολιν, ἐπροχώρησε πρὸς ἀνατολὰς ὑποτάσσων τοὺς Θράκας διὰ νὰ διατηρήσῃ δὲ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ εἰς τὴν σημερινὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, ἵδρυσεν εἰς τὰς παλαιὰς Κρηγίδας τοὺς Φιλίππους. Βραδύτερον ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι θέλει νὰ προστατεύσῃ τὰς ἑλληνίδας πόλεις τῆς Θράκης ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Κερσοδλέπτου, διαβαίνει καὶ τὸν Νέστον καὶ, νικήσας ἐπαγγελματικῶς τοὺς Θράκας, οὐ μόνον ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς φόρον, ἀλλὰ, κατὰ τὸν Διόδωρον κτίσας εἰς ἐπικαίρους τόπους ἀξιολόγους πόλεις κατέπαυσε τὸ θράσος τῶν Θρακῶν. Δυστυχῶς ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀναφέρει τὰς πόλεις, πάντως ὅμως μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ Φιλιππούπολις, ἣ ὁποῖα ἐκτίσθη ὄχι πλέον εἰς τὰ παράλια, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν τῆς Θράκης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου οἱ Θράκες ἐπεχείρησαν νὰ ἀνακτήσουσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς ἠγάχασεν ἐκ νέου εἰς ὑποταγὴν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ Θράκη περιήλθεν εἰς τὸν Λυσίμαχον, ὅστις καὶ ἐπεξέτεινε τὰ ὄρια τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας πιθανότατα μέχρι τοῦ Ἰστρου, ἔκτισε δὲ ὡς πρωτεύουσαν αὐτοῦ εἰς τὴν θρακικὴν χερσόνησον τὴν Λυσιμάχεια. Ἡ κυριαρχία ὅμως αὕτη ἦτο μᾶλλον ὀνομαστική. Οἱ Θράκες οὐδέποτε ὑπετάγησαν πλήρως εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ὅχι μόνον βασιλεῖς αὐτῶν μνημονεύονται σποραδικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι καὶ

καταστροφῆν εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Μακεδόνες, δηλ. κυρίως τὴν περὶ τὰς ἑλληνίδας πόλεις. Παρὰ ταῦτα ἡ κατοχὴ τῶν Μακεδόνων συνετέλεσεν ἀσφαλῶς ὥστε νὰ ἀποσυρθῶσιν οἱ Θρακῆς ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῶν παραλίων καὶ τῶν ἀναπεπταμένων πεδίων πρὸς τὰ ἐνδότερα καὶ ἰδίως τὰ ὀρεινότερα καὶ μᾶλλον δυσπρόσιτα. Τοῦτο προκύπτει σαφῶς καὶ ἐκ τῆς διὰ τῆς νοτίου Θράκης διόδου τοῦ Ῥωμαίου ὑπάτου Γναίου Μανλίου Οὐδόλσιου κατὰ τὸ ἔτος 188, τὴν ὁποίαν μᾶς περιγράφουν ὁ Πολύβιος, ὁ Ἀππιανὸς καὶ ὁ Λίβιος. Ὁ Οὐδόλσιος οὗτος, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκστρατείας του μετὰ πλουσίων λαφύρων καὶ οὐδῶν ἀμελέστερον διὰ τῆς Θράκης, ὑπέστη ἐπανειλημμένως ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν παρὰ τὰ Κύψελα καὶ δεῦτερον εἰς τὰ λεγόμενα στεγὰ τῶν Τεμπύρων. Τὰ Κύψελα, ὡς γνωστὸν, ἔκειντο βορειότερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐβρου, ἐσώθη δὲ ὁ συνοικισμὸς καὶ τὸ ὄνομα μέχρι σήμερον ὑπὸ τὴν μορφὴν "Γψαλα, παρ' αὐτὰ δ' ὑπῆρχε διάδοσις τοῦ Ἐβρου, ἀλλ' ὁ τόπος ἦτο δασώδης καὶ δυσόδευτος καὶ διηυκόλυνε τὰς ἐνέδρας καὶ τὰς ληστρικὰς ἐπιθέσεις. Τὰ στεγὰ τῶν Τεμπύρων εὐρίσκονται ὀλίγον δυτικώτερον τῆς σημερινῆς Μάκρης, δι' αὐτῶν δὲ διέρχεται καὶ σήμερον ἡ ὁδὸς, ἡ ἄγουσα ἐξ Ἀλεξανδρουπόλεως εἰς Κομοτινήν. Ἡ δίοδος εἶναι ὀρεινὴ καὶ κατὰλληλος ἐπίσης διὰ ληστρικὰς ἐπιθέσεις. Εἰς τὰ δύο λοιπὸν ταῦτα σημεῖα, καὶ ἰδίως εἰς τὸ πρῶτον, ὑπέστη ὁ Οὐδόλσιος ἐπιθέσειν ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν, ἐν ᾧ εἰς τὰ πεδινὰ, τὰ προφανῶς κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Αἴνου, τῆς Μαρωνείας, τῆς Δικαίας, τῆς Ἀπολλωνίας, τῶν Ἀδδῆρων καὶ τῶν ἄλλων μικροτέρων ἑλληνικῶν πόλεων, ὅχι μόνον οὐδεμίαν ἐνόησεν ἔσχειν, ἀλλ' ἤδυνήθη καὶ νὰ ἀναπαυθῆ ἐπὶ τριήμερον καὶ νὰ ἀνεφοδιασθῆ ἐπαρκῶς διὰ τροφίμων, τὰ ὁποῖα προσεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Μαρωνειτῶν καὶ τοῦ στόλου του. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Λίβιου, ἥτις εἶναι καὶ ἡ διεξοδικωτέρα ἔκθεσις, ἐξάγεται ὅτι τὸ Βριαντικὸν πεδίου, ἢ πεδινὰς δηλ. τῆς σημερινῆς Κομοτινῆς, κατεῖχτο καὶ ἐκαλλιέργειτο ὑπὸ τῶν Μαρωνειτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Νεαπόλεως, τῆς σημερινῆς δηλ. Καθάλλας, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Λίβιου, ὤδευσεν ἐπίσης εἰρηνικῶς διὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν.

Κατὰ τὸ 148 μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀνδρίσκου ὑπετάγη πλεόν ὀριστικῶς ἡ Μακεδονία εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ μετεβλήθη εἰς ἐπαρχίαν ρωμαϊκὴν. Ὀλίγον ὀραδύτερον, τὸ 129, οἱ Ῥωμαῖοι ἤνωσαν πρὸς αὐτὴν καὶ ὅλα τὰ παράλια τῆς Θράκης μετὰ τῆς Χερσονήσου. Τὸ ἐσωτερικὸν ὁμοῦς ἐξηκολούθει νὰ παραμένῃ ἐλεύθερον ὑπὸ διαφόρους κατὰ φυλὰς καὶ τόπους δυνάστας, οἱ ὁποῖοι φέρουν ἐνίοτε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως. Οἱ δυνάσται οὗτοι ἀκολουθοῦντες τὴν παλαιὰν ληστρικήν παράδοσιν πολλάκις ἐπετίθοντο κατὰ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τῆς ρωμαϊκῆς ζώνης προκαλοῦντες φρικῶδεις καταστροφάς. Ἰδίως περιφημοὶ διὰ τὴν ἀγριότητα αὐτῶν ὅχι μόνον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον αὐτῶν τῶν Θρακῶν ὑπηκόων των, ὑπῆρξαν ὁ Διήγγυλις, δυνάστης τις παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Ἐβρου Ἐργί-

νην, ὅστις κατέστρεψε τὴν Λυσιμάχεια, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζιβέλιμος, τοὺς ὀποίους ἐν τέλει οἱ ἴδιοι οἱ Θράκες ὑπήκοοί τῶν ἐπαναστατήσαντες ἐφόνευσαν κατὰ τρόπον ἀγριώτατον. Ἡ διαγωγή αὕτη τῶν Θρακῶν ἦτο φυσικὸν νὰ προκαλέσῃ στρατιωτικὰ μέτρα τῶν Ῥωμαίων, ἐπανειλημμένα: δὲ κατ' αὐτῶν ἐκστρατεῖαι ἐγένοντο, αἱ ὁποῖαι: ὅμως δὲν κατέληξαν εἰς πλήρη ὑποταγὴν αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος καὶ βραδύτερον μεταξὺ Βρούτου καὶ Ὀκταβίου ἔλαδον μέρος καὶ Θράκες ἠγεμόνες ἐκατέρωθεν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ὀκταβίου ἐσχηματίσθη θρακικὸν τι κράτος, ὑποκείμενον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, τοῦ ὁποίου οἱ βασιλεῖς ἀνέλαθον νὰ φυλάττουν τὰ ρωμαϊκὰ ὄρια τοῦ Δουναβέως, τὴν Ὀχθὴν λεγομένην τῆς Θράκης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Θράκες ἐξετέλουν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην στρατευόμενοι: ὑπὸ ἰδίους ἄρχοντας, βραδύτερον ὅμως οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχισαν νὰ ζῆτοῦν νὰ στρατολογήσουν διὰ τὰς ρωμαϊκὰς λεγεῶνας. Τοῦτο ἐξήγειρεν αὐτοὺς καὶ ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐναντίον τῶν ἰδίων βασιλέων. Δύο ἐπαναστάσεις ἐγένοντο ἐντὸς πέντε ἐτῶν, ἡ μία τὸ 21 μ.Χ. καὶ ἡ ἄλλη τὸ 26, αἱ ὁποῖαι: ἀμφότεραι ἐπνίγησαν εἰς τὸ αἶμα. Οἱ Θράκες ὑπετάγησαν πλέον πλήρως. Βραδύτερον ὁ αὐτοκράτωρ Καλιγούλας διώρισε νέον βασιλέα, τὸν ὁποῖον ὅμως καὶ αὐτὸν ἐφόνευσαν οἱ Θράκες. Ὀλίγον βραδύτερον, ἐπὶ τοῦ Βεσπασιανοῦ, κατηργήθη τελείως ἡ ἐλευθερία τῶν Θρακῶν καὶ ἡ Θράκη μετεδότηθη εἰς ἐπαρχίαν ρωμαϊκὴν. Ἐκτοτε ἡ στρατολογία τῶν Θρακῶν, οἱ ὁποῖοι διεκρίνοντο διὰ τὰς πολεμικὰς τῶν ἀρετὰς, ὑπῆρξε λίαν ἐντατικὴ, πολυάριθμοι δ' ἀναφέρονται θρακικαὶ λεγεῶνες, αἱ ὁποῖαι ὑπηρετοῦν ὄχι μόνον εἰς τὴν ὁρειῶς τοῦ Αἴμου Μυσίαν φρουροῦσαι τὴν ὄχθην τοῦ Δουναβέως, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ παρουσιάζετο ἀνάγκη. Ἡ σημασία τῶν θρακικῶν ἢ θρακοϊλλυρικῶν ταύτων λεγεῶνων ἐν τῇ ρωμαϊκῇ στρατῷ καταφαίνεται: καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐξ αὐτῶν προήλθον καὶ Ῥωμαῖοι τινὲς αὐτοκράτορες, ὅπως π.χ. Μαξιμίνοσ ὁ Θράξ, ὁ Αὐρηλιανός, ὁ Γαλέριος, τοῦ ὁποίου τὰς κατὰ τῶν Πάρθων νίκας εἰκονίζουσιν αἱ γλυπτὰ παραστάσεις τῆς Καμάρας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς τις ἄλλοσ. Ἄλλ' ἡ ἐντατικὴ τῶν Θρακῶν στρατολογία συνετέλει ἀσφαλῶς εἰς τὴν μείωσιν τοῦ θρακικοῦ πληθυσμοῦ, εἰ δὲ καὶ εἰς τὸν ἐκλατινισμόν τοῦλάχιστον τῶν στρατιωτῶν. Διὰ τοῦτο πολυάριθμοι ἐπιγραφαὶ λατινικαὶ Θρακῶν στρατιωτῶν εὐρίσκονται, ἡ δὲ ὁρειῶς τοῦ Αἴμου Θράκη, ἡ ἄλλως καλουμένη Μοισία, φαίνεται ὅτι κατὰ τόπους ἐξελατινίσθη γλωσσικῶς, μολοντί: δὲν λείπουν καὶ ἐκεῖ ἐλληνικαὶ ἐπιγραφαί.

Οἱ Θράκες καὶ ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν δὲν μετέβαλον δίον, ἐξακολουθοῦντες νὰ ζοῦν κατὰ κόμας ὡς ἀγρόται. Κατ' αὐτὴν ὅμως ἀκριβῶς τὴν περίοδον, καθ' ἣν χρόνον ὁ θρακικὸς πληθυσμὸς ἠλαττοῦτο θαυμάσιον ἕνεκα τῆς στρατολογίας, ἀντιθέτως ἠυξήθη ὁ ἐλληνικὸς χάρις εἰς τὰ μέτρα κυρίως τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος μετὰ τὴν νίκην αὐτοῦ κατὰ τῶν Δακῶν καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας τῶν

τῆς σημερινῆς δηλ. Ῥουμανίας, διὰ τὴν ἀσκή, καθὼς λέγει ὁ Ῥώσος ἱστορικός Ροστόπότζεφφ, εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τοῦ κράτους του, καθὼς καὶ τὴν Μοισίαν καὶ τὴν Θράκην, ἰσχυρὰν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν τελουμένων εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἶχεν ἀνάγκην μεγαλυτέρων καὶ καλύτερον ὠργανωμένων κέντρων, ὅπως εἶναι αἱ πόλεις. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ προσέθη εἰς τὴν Ἱδρυσιν νέων πόλεων. «Νεαὶ πόλεις ἰδρῦθησαν, λέγει· ἐπὶ λέξει ὁ Ροστόπότζεφφ, ὅλαι μὲ ἐλληνικά ὀνόματα καὶ πληθυσμὸν καὶ ἦθη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦρτον ἐλληνικά, ὡς ἡ Αὐγούστα Τραζάνα (ἢ Βερόη), ἡ Πλωτινούπολις καὶ ἡ Τραϊανούπολις... Ἡ δημιουργία τῶν πόλεων πιθανῶς, ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὴν Δακίαν, προσεῖλκυσε κατοίκους ἐξ Ἀνατολῆς. Ὁ Ἀδριανὸς συνέχισε τὴν πολιτικὴν τοῦ προκατόχου του. Ἡ ὠραία πόλις Ἀδριανούπολις ὑπάρχει· ἀκόμη μὲ τὸ παλαιὸν τῆς ὀνομα». Αὐτὰ λέγει ὁ Ροστόπότζεφφ. Νομίζω ὁμως ὅτι ταῦτα πρέπει κατὰ τι νὰ διορθωθοῦν καὶ συμπληρωθοῦν. Ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων τούτων δὲν ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦρτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλληνικός, δεδομένου ὅτι οἱ Θραῖκες ἦσαν ἀγρόται· καὶ ποιμένες καὶ οὐδεμίαν εἶχον κλίσιν πρὸς τὸν ἀστικὸν δίον. Ἐπειτα δὲν εἶναι μόνον ὁ Ἀδριανός, ὅστις ἠκολούθησε τὴν πολιτικὴν τοῦ Τραϊανοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ μετέπειτα αὐτοκράτορες, ὅθεν ἔχομεν καὶ Μαξιμιανούπολιν καὶ Ἀρχαδιούπολιν καὶ Διοκλητιανούπολιν καὶ Σεβαστούπολιν καὶ κοντὰ εἰς αὐτὰς καὶ Διόσπολιν καὶ Ἀφροδισίαν καὶ Νικόπολιν καὶ εἰ τινα ἄλλην.

Ὁ συγκεντρωθεὶς εἰς τὰς πόλεις ἐλληνικός πληθυσμὸς ἤρχισεν, ὅπως ἦτο φυσικόν, νὰ εἰσδύῃ καὶ εἰς τὰς κώμας τῆς ὑπαίθρου καὶ νὰ ἔρχεται εἰς ἐπιμεξίαν πρὸς τοὺς Θραῖκας. Τὸ πρᾶγμα βεβαιοῦται ἀπὸ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας μᾶς δίδουν αἱ ἐπιγραφαί, καὶ ἰδίως ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν Ἱδρυσιν τοῦ ἐμπορίου Πίξου εἰς τὴν Βόρειαν Θράκην. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τὰς ἐξηγήσω τί εἶναι· τὸ ἐμπόριον τοῦτο. Οἱ Θραῖκες δὲν εἶχον μὲν πόλεις, εἶχον ὁμως κέντρα τινὰ εἰς τὴν ὑπαίθρον δι' ἀγορᾶς, εἰς τὰ ὁποία καὶ συνεκεντροῦντο καθ' ὠρισμένας ἡμέρας. Τὰ ἐμπόρια ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες ἠθέλησαν νὰ ἐνισχύσουν καὶ νὰ καταστήσουν μόνιμα, ἕως διὰ νὰ ἀναπτυχθῶσι βραδύτερον εἰς πόλεις. Ἐχομεν λοιπὸν μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ἐπιγραφὴν ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Σεπτιμίου Σευήρου, ἡ ὁποία μᾶς ἐκθέτει τὰ τῆς ἰδρύσεως ἐνὸς τοιοῦτου ἐμπορίου, τοῦ Πίξου, μᾶς ἀναφέρει δὲ καὶ ὀνομαστὶ τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποία ἐδέχθησαν νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς αὐτὸ ἀπὸ διαφόρους κώμας τῆς περιοχῆς, καθὼς καὶ τὰ προνόμια, τὰ ὁποία ἐδόθησαν εἰς αὐτὰ, ἀκριβῶς διὰ νὰ δεχθοῦν νὰ ἀφήσουν τὰς κώμας τῶν καὶ συγκεντρωθοῦν εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀνέρχονται περίπου εἰς 170, τὰ πλεῖστα δὲ εἶναι θρακικά, ὅπως λ.χ. Βραστήραλις, Μουκατράλις, Μουκάτραλις, Βρεζίνεος, κ.τ.τ., ὀλίγα λατινικά καὶ τινα ἐλληνικά, ἄλλα μὲν καθ' ὀλοκληρίαν, δηλαδὴ κατὰ τε τὸ ὄνομα καὶ τὸ πατρώνυμον, ἄλλα δὲ κατὰ τὸ ἔταρον τῶν ὀνομάτων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς: Μουκάπορις, Ἀντιόχου, Διομήδης Διομήδους, Δημοσθένης Τήρου, Δριγγέιστας Βριναζέρεος Ἐρμιόγηνης, Ἀπτικὸς Δοτουτράλις, Κάστωρ Αὐλουζένης, Θύλης

Ἀπολλοδιώρου καὶ Φίλιππος Φιλίππου. Ἀξιόσημειώτον δὲ εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ἐγγέα ὀνομάτων τῶν πρώτων οἰκιστῶν οὐδὲν εἶναι ἀπολύτως θρακικόν, ἀλλ' εἶναι ταῦτα ἢ ἑλληνικὰ ἢ λατινικὰ ἢ μεικτά, οἷον Ἀρχέλαος, Ἀκύλου, Ἀντώνιος, Ἀντωνίου, Γάιος Οὐαλέριος Ροῦφος, Ρουφᾶς Στεφάνου κ.τ.τ. Λέγω ὅτι εἶναι ἀξιόσημειώτον, διότι δεικνύει ὅτι τὰ προεξάρχοντα εἰς τὰς κόμας πρόσωπα δὲν ἦσαν Θραῖκες, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἢ οἱ ἐκλατινισμένοι Θραῖκες!

**

Ἡ Θράκη ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν εἰρηνεύσασα καὶ ἀπαλλαγείσα πολέμων καὶ ἐπιδρομῶν ἐπὶ ἄρκετον χρόνον ὡς ἐσωτερικὴ ἐπαρχία, ἠὲ δαίμωνησε μέχρι τῶν χρόνων τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν λαῶν, τὴν ὁποίαν προκάλεσεν, ὡς γνωστόν, ἡ εἰσβολὴ τῶν Οὐννων εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπέστη θεοαίως ἐν τῷ μεταξὺ εἰσβολᾶς τινος τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως βαρβάρων, ἀλλ' αὐταὶ ἦσαν παροδικαὶ καὶ δὲν προκάλεσαν μεγάλην καταστροφάς. Ἀφ' οὗτο ἄνωγ κατατὸ 376 μ.Χ. οἱ Γότθοι διέβησαν τὸν Δούναβιν μετὰ τὴν ἄδειαν τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντος, ἡ Θράκη ὑπέστη φοβεράς καταστροφάς καὶ εἰς πλοῦτον καὶ εἰς ἀνθρώπους. Ὁ ἱστορικὸς Εὐνάπιος ὡς ἐξῆς περιγράφει τὰ γεγονότα:

«Ἡ Θράκη, λέγει, πᾶσα καὶ ἡ συνεχομένη πρὸς αὐτὴν Μακεδονία καὶ Θεσσαλία εἶναι τόσοι πολυῖμνητοι, ὥστε οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ τὸ γράψωμεν. Ἐνῶ δὲ ἦτο τοιαύτη καὶ τόσοι πολυάνθρωπος καὶ εὐδαίμων καὶ εὐάνδρος, ἡ ἄπιστος καὶ παράλογος ἐπανάστασις τῶν Γότθων μετὰ τὸς συμφοράς τὴν κατασυνέτριψεν, ὥστε ἡ παροιμιώδης Μυσῶν λεία νὰ ἀποδειχθῆ χρυσὸς ἐν σχέσει πρὸς τὰ θρακικὰ πάθη... πόλεις ὀλίγαι διεσώθησαν ἕνεκα τῶν τειχῶν καὶ τῶν οἰκοδομημάτων ἢ ὑπαίθρος κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστράφη καὶ εἶναι ἀοίκητος καὶ ἄδατος ἕνεκα τοῦ πολέμου». Ὡστε κατὰ τὸν Εὐνάπιον ἔπαθον μὲν καὶ μερικαὶ πόλεις, ἀλλ' ἡ ὑπαίθρος ὅδῳς ὑπέστη μεγάλην καταστροφάς. καταστᾶσα ἄδατος καὶ ἀοίκητος.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐξηκολούθησεν ἕκτοτε ἐπὶ ἄρκετους αἰῶνας. Ὁ ἀγρότης πληθυσμὸς ἢ ἐξωντώνετο ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν ἢ ἠναγκάζετο νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὰ ὄρη. Συνήθως λέγεται ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν ὅτι ἡ θρακικὴ γλῶσσα διετηρήθη ἐπὶ τινος χρόνον εἰς τὰ ὄρη. Ὁρθότερον θὰ ἦτο νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ γηγενὴς θρακικὸς πληθυσμὸς διετηρήθη εἰς τὰ ὄρη, ὅπου κατέφυγεν, ἐνῶ ἡ πεδινὴ ὑπαίθρος σχεδὸν ἠρημώθη. Οἱ κίνδυνοι ἀκριβῶς οὗτοι τῆς ὑπαίθρου ἠνάγκασαν καὶ τὸν Ἰουστινιανὸν νὰ κτίσῃ τὰ πολυάριθμα κάστρα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀπαριθμεῖ ὁ ἱστορικὸς αὐτοῦ Προκόπιος, διὰ νὰ δημουργήσῃ καταφύγια διὰ τοὺς ἀγρότας ἐν καιρῷ ἐπιδρομῶν. Ἀλλ' ὅτε ἐκτίσθησαν ταῦτα, ζήτημα εἶναι ἂν ὑπῆρχεν ἀξιόλογος θρακικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰς πεδιάδας. Ἀναφέρονται ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀναστασίου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ

οἱ Βέσσοι, ἡ βορειοτάτη καὶ ἀγριωτάτη τῶν θρακικῶν φυλῶν, ὡς ὑπερητοῦντες εἰς τὰ αὐτοκρατορικά στρατεύματα, αὐτὴ ἄνω εἶναι ἢ τελευταία μνεῖα αὐτῶν. Ἐκτοτε ἡ ἱστορία σιωπᾷ περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν, μολοντί θά ὑπῆρχον καὶ σποραδικὰ υπολείμματα αὐτῶν.

Τί ἀπέγιναν τὰ υπολείμματα ταῦτα τῶν Θρακῶν οὐδεμία ὑπάρχει πληροφορία. Πιθανώτατα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελληνίσθησαν ἢ βραδύτερον, ὅτε ἐπῆλθον αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σλάβων καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις αὐτῶν εἰς τὰ ὄρεϊνὰ πῆξ Ῥοδόπης περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου, ἐξεσλαδίσθησαν. Ὑπάρχει ἄνω καὶ μία ἀρκετὰ παράδοξος ἐκ πρώτης ὄψεως θεωρία, ἡ ὁποία ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ λείψανα τῶν Θρακῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Βέσσιων εἶναι οἱ σημερινοὶ Ἄλβανοί. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἀνέπτυξεν ὁ Γερμανὸς βαλκανιολόγος Βέϊγκαντ, ὁ γνωστὸς ἰδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας Βαλκανιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ θεωρία εἰς οὐδεμίαν ἱστορικὴν μαρτυρίαν στηρίζεται, ἀλλὰ μόνον εἰς γλωσσικὰς τινὰς ὁμοιότητας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ σημερινὴ ἀλβανικὴ πρὸς τὴν ἀρχαίαν θρακικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἐφαίνοντο ἀρκετὰ, διὰ νὰ πείσουν περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς. Ἄλλ' ἂς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν Θράκην καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς.

Τὰ κενά, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν αἱ ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν ὑπαίθρον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμπληρωθῶσιν εἰμὴ κατὰ δύο τρόπους, ἢ διὰ τοῦ ἐποικισμοῦ βαρβάρων, ὅπως συνήθως ἔπραττον οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ἢ διὰ τῆς φυσικῆς ἐξαπλώσεως τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ εἰς τὴν κενὴν ὑπαίθρον. Τὸ πρῶτον ἐγένετο πράγματι σποραδικῶς ὑπὸ διαφόρων αὐτοκρατόρων, ἀλλ' αἱ ἀναφερόμενα ἐν ταῖς πηγαῖς ἐγκαταστάσεις βαρβάρων καὶ ἀρχιόταται εἶναι καὶ λίαν περιωρισμένα ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐγκατασταθέντων, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβάλουν τὴν ἐθνολογικὴν ὄψιν τῆς χώρας. Ὡς πρὸς τὸ δευτέρον, συνηθεστέρα θεοαίως καὶ ἐντονωτέρα εἶναι ἡ κίνησις ἐκ τῆς ὑπαίθρου πρὸς τὰς πόλεις, μολοντί οἱ Θράκες δὲν ἠρέσκοντο εἰς τὸν ἀστικὸν βίον, ἀλλ' ἴσταν ἢ ὑπαίθρος εἶναι κενή, φυσικὸν εἶναι νὰ ἐνισχυθῇ ἢ ἀντίθετος κίνησις, ἢ ἐκ τῶν πόλεων πρὸς τὴν ὑπαίθρον. Ταιούτην τινὰ κίνησιν ἐσημειώσαμεν ἤδη εἰς παλαιότερους χρόνους στηριζόμενοι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἐμπορίου Πίξου. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου ἄτοπον νὰ υποθέσωμεν ὅτι αὕτη ἔλαβε τώρα πολὺ μεγαλύτεραν ἔντασιν καὶ ἔκτασιν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε χώρα προσδοκῶρος, ἄνευ μάλιστα τῆς καλλιέργειας τῆς ὁποίας ἐδυσχεραίνετο καὶ ἡ ζωὴ τῶν πόλεων. Οὕτως ἢ ἑλληνικὴ κατὰ τὰς πόλεις Θράκη ἐξελληνίσθη οαθμηδὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπαίθρον καὶ ἡ Θράκη σύμπασα ἀπέδη ἑλληνικὴ. Αὐτὸ θεοαίως δὲν σημαίνει ὅτι μετὰ τῶν Ἑλλήνων Θρακῶν δὲν ὑπῆρχον καὶ ἐξελληνισμένα υπολείμματα παλαιῶν Θρακῶν, οὔτε καὶ πρέπει νὰ λαμβάνωμεν κατὰ γράμμα τὰς φράσεις τῶν συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περὶ πλήρους ἐξοντώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου καὶ τελείας ἐρημώσεως. Τὸ ποσοστὸν ἕως τῶν ἐξελληνισθέντων ταύτων Θρακῶν μετὰ τὰς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν καταστροφὰς δὲν δύναται

νά είναι μέγα, ή δ' εθνολογική θάσις τοῦ νέου πληθυσμοῦ τῆς Θράκης, ὅπως διεμορφώθη σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς, πρέπει νὰ θεωρηθῆται ἑλληνική. Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Θράκες, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἀπόγονοι τῶν Θρακῶν τοῦ Βυζαντίου, ὅπως εἶπον καὶ ἐν ἀρχῇ, πολὺ ὀλίγην σχέσιν ἔχομεν πρὸς τοὺς ἀρχαίους Θράκας. Εἰς τὰς φλέδας ἡμῶν ρέει πρωτίστως αἷμα ἑλληνικόν, αἷμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀποίκων καὶ τῶν ὀραδύτερον εἰς τὰς θρακικὰς κώμας ἐγκατασταθέντων Ἑλλήνων. Αὐτό, νομίζω, τὸ συμπέρασμα προκύπτει ἐκ τῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν τυχῶν τῆς Θράκης μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 5' αἰῶνος.

*

**

Αὐτὰ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 5' αἰῶνος. Ἄς ἴδωμεν τώρα τὰς τύχας αὐτῆς ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἐφεξῆς. Ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων Θράκην λέγοντες ἐννοοῦμεν κυρίως τὴν νοτίως τοῦ Αἴμου, διότι ἐν τῷ μεταξῷ ἢ βορείως τοῦ Αἴμου καὶ μέχρι τοῦ Δουνάβεως ἐκτεινομένη ὄχι μόνον εἶχε λάβει ἤδη ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ ὄνομα Μοισία, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς παραμονῆς ἐν αὐτῇ ρωμαϊκῶν λεγεῶνων πρὸς φύλαξιν τῆς Ὀχθῆς τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς στρατολογίας τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε γλωσσικῶς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκλατινισθῆ, ὅπως δεικνύουν καὶ αἱ ἐπιγραφαί, αἱ ὁποῖαι βορείως μὲν τοῦ Αἴμου εἶναι κατὰ πλειονότητα λατινικαί, πλὴν, ἐννοεῖται, τῶν προσερχομένων ἐκ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων ἑλληνικῶν πόλεων, νοτίως δ' αὐτοῦ, πλὴν τινῶν στρατιωτικῶν, ἑλληνικαί. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτό, τὸ ὅποσον διακρίνει τὴν βορείως τοῦ Αἴμου Θράκην ἀπὸ τὴν νοτίως αὐτοῦ κειμένην. Καὶ αἱ τύχαι αὐτῶν ὑπῆρξαν διάφοροι ἀπὸ τοῦ τέλους ἀκριβῶς τοῦ αἰῶνος τούτου.

Μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ αυτοκράτορος Μαυρικίου τὰ θόρεια ὄρια τοῦ κράτους ἀπετέλει ὁ Δουνάβης. Πέραν αὐτοῦ συνωθῶντο διάφορα σλαβικά φύλα, τὰ ὁποῖα ἠκολούθουν τοὺς Ἀβάρους εἰς τὰς ἐπιδρομὰς των ἢ ἐπεχείρουν καὶ μόνα των τοιαύτας. Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Μαυρικίου κατώρθωνον ὄχι μόνον νὰ συκρατοῦν τοὺς νέους τούτους θαρβάρους πέραν τοῦ Δουνάβεως, ἀλλὰ καὶ νὰ διαδίκνουν τὸν ποταμὸν καὶ νὰ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν των χώραν. Ὅτε ὅμως ὁ Μαυρικός διέταξε νὰ παραχειμάσουν τὰ στρατεύματα πέραν τοῦ Δουνάβεως, τότε ταῦτα ἐπαγεστιάτησαν καὶ θέσαντα ἐπὶ κεφαλῆς ἄξεστον τινα καὶ αἰμοχαρῆ ἑκατόνταρχον, τὸν Φωκᾶν, ἐπῆλθον κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξεθρόνισαν τὸν Μαυρικίον καὶ ἀνεκήρυξαν αυτοκράτορα τὸν Φωκᾶν, ὅστις κατέσφαξε τὸν Μαυρικίον μὲ ὄλην του τὴν οἰκογένειαν. Στάσεις τότε ἡγήρθησαν κατ' ἅπαν τὸ κράτος καὶ σφαγαὶ καὶ καταστροφαὶ ἠκολούθησαν, τὸ δὲ χειρότερον παρημελήθη ἡ φρουρῆσις τῶν πρὸς βορρᾶν συνόρων. Ὅσως ἔλαβον τὴν εὐκαιρίαν σλαβικὰ φυλαὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν βορείως τοῦ Αἴμου Θράκην καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσι εἰς αὐτήν. Μόνον αἱ εἰς τὰ παράλια τοῦ Πόντου πόλεις φαίνεται

ὅτι παρέμενον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ἀπολεσθείσης τῆς θοραείως τοῦ Αἴμου Θράκης, ἢ νοτίως αὐτοῦ κειμένη, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἐπαρχία ἐσωτερικὴ καὶ ὀλίγον ὑπέφερον ἐκ τῶν θαρσαρικῶν ἐπιδρομῶν, μετεδλήθη εἰς ἐπαρχίαν συνοριακὴν, εἰς ἐπαρχίαν ἀκριτικὴν, μὲ ὅλα τὰ συμπαρομαρτοῦντα εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην κακὰ. Τὸ πρᾶγμα ἔγινε χειρότερον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ' αἰῶνος, ὁπότε οἱ Βούλγαροι κατόπιν τῆς ἀτυχοῦς κατ' αὐτῶν ἐκστρατείας τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου ἐγκαταστάθησαν εἰς τὴν θοραείωσ τοῦ Αἴμου χώραν, τὴν ἔκτοτε ἀπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Βουλγαρίαν. Ἐκτοτε ἢ Θράκη οὐδέποτε ἠσύχασεν ἀπὸ τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς τοῦ λαοῦ τούτου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐνῶ πρότερον ὑπέκειτο ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτῆς ἀπετέλουν τὸ Ὀψικίον, δηλ. τὴν συνοδείαν αὐτοῦ, καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἄμυναν τῆς πρωτεύουστος, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν, φέρων τὸν τίτλον τοῦ ὑποστρατήγου Θράκης καὶ κόμητος τοῦ Ὀψικίου, ἀπετέλει μέλος τῆς αὐτῆς τοῦ αὐτοκράτορος, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Βουλγάρων ὠργανώθη καὶ αὐτὴ εἰς θέμα μὲ ἴδιον στρατηγὸν ἐπὶ κεφαλῆς, διὰ νὰ δύναται ταχέως καὶ διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων τῆς νὰ ἀποκρούῃ τὰς ἀδιαλείπτους αὐτῶν ἐπιδρομὰς. «Ἀπ' οὗ δέ, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, τὸ θεομισήτον τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἐπεραιώθη εἰς τὸν Ἰστρον ποταμόν, τότε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σκυθῶν καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων εἰς θέματος τάξιν ἀγαγεῖν αὐτὸ καὶ στρατηγὸν ἐν αὐτῷ χειροτονῆσαι».

Ὀλίγον θραδύτερον, πιθανώτατα ἐπὶ τῆς βασιλείας Εἰρήνης, τὸ θοραϊότερον μέρος τῆς Θράκης, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐχωρίσθη εἰς νέον θέμα μὲ τὸ ὄνομα Μακεδονία, ἔκτοτε δὲ καὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ θέμα τοῦτο ὀνομάζονται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς Μακεδόνες, διὰ τὸν ἴδιον δὲ λόγον καὶ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Α' ἔλαβεν εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ ἐπώνυμον Μακεδῶν καὶ ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐνδοξὸς δυναστεία ὀνομάσθη Μακεδονική, ἐνῶ κατ' οὐσίαν εἶναι Θρακική.

Συμφώνως πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῶν θεμάτων ἢ ἄμυνα τῆς χώρας ἀνετίθετο εἰς ἐντοπίους στρατιώτας, οἱ ὅποιοι πλὴν τινος ἐτησίου στρατιωτικοῦ μισθοῦ, τῆς ρόγας, ἐλάμβανον παρὰ τοῦ κράτους γαίας, ἐκ τῆς καλλιιεργείας τῶν ὁποίων καὶ ἀπέζων. Ἀπέναντι τῶν χορηγιῶν τούτων εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἔχωσι τὸν ὀπλισμὸν των καὶ νὰ συντηρῶσι τὸν πολεμικὸν των ἵππον, νὰ εἶναι δὲ ἔτοιμοι εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἀνάγκης νὰ προσέρχωντα: καλούμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὑπὸ τὰς σημαίας. Ἐπειδὴ δὲ, ὅπως εἰς τὴν Καππαδοκίαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀράβων ἦσαν συνεχεῖς, οὕτω καὶ εἰς τὴν Θράκην αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ λεηλασίαι τῶν Βουλγάρων οὐδέποτε σχεδὸν ἔπαυσαν, ἀνεπτύχθη καὶ ἐν Θράκῃ πνεῦμα καὶ ἦθος στρατιωτικόν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Καππαδοκίαν. Ἡ Μακεδονία ὑπῆρξε θέμα ἀκριτικόν, ὅπως θέμα ἀκριτικὸν ὑπῆρξε καὶ ἡ Καππαδοκία, ἢ πατρίς τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτου. Δυστυχῶς δὲν ἐμορφώθη καὶ ἐν Θράκῃ ἠρωϊκὴ ποίησις ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀκριτικὴν ἢ, καὶ ἂν ἐμορφώθη, δὲν ἔχομεν

λείψανα αυτής μέχρι σήμερα. "Οτι όμως το ίδιο ηρωϊκόν πνεῦμα διέπνεε και τούς Θράκας πολεμιστάς και τὰ μεγάλα στρατιωτικά γένη, τῶν ὁποίων πατρίς ἦτο ἡ Ἀδριανούπολις, μανθάνομεν ἀπὸ τὸν ὠραῖον χαρακτηρισμόν, τὸν ὁποῖον δίδει δι' αὐτὰ ὁ Ψελλός. Οὗτος ἀφηγοῦμενος τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Τορνικίου ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου ὁμιλεῖ περὶ μακεδονικῆς μερίδος. Οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἀγέρωχοι καὶ μεγάλαυχοι στρατιωτικοί, κατοικοῦντες ἀρχαίῳθεν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἦσαν, ὡς λέγει, «ἄνδρες δεινοὶ τὰς γνώμας καὶ τὴν γλῶσσαν ἀντίστροφον ταῖς ἐνθυμήσεσιν ἔχοντες — δηλ. ἄλλα ἔλεγον καὶ ἄλλα ἐσκέπτοντο — ὀδυλεύεσθαί τι τῶν ἀτίμων ἐτοιμώτατοι καὶ καταπράξασθαί δρασιμώτατοι, κρύψαι τε λογισμοὺς ἀκριβέστατοι καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίας πιστότατοι». Οἱ ἄνδρες λοιπὸν οὗτοι ὠρρίζοντο κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ δὲν ἠγείνοντο τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, θέλοντες νὰ ἔχουν στρατιωτικὴν αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς νὰ προκινδυνεύῃ καὶ ἐμποδίζῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων. Διὰ τούτους λόγους τούτους, λέγει ὁ Ψελλός, οὗτοι προθυμώτατα συνετάχθησαν μὲ τὸν Τορνίκιον, δεικνύοντα ἤθους στερρότητα καὶ «μακεδονικὴν καὶ αὐτὸν μεγαλαυχίαν ἐρυγγάνοντα».

Καὶ τὸ πολεμικόν καὶ ἠρωϊκόν πνεῦμα διετηρήθη μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ βασιλέως ἱστορικοῦ Καντακουζηνοῦ μία μικρὰ μόνον περιοχὴ τῆς Θράκης, ἡ περιοχὴ τῆς Στενιμάχου καὶ τῆς Τζεπαίνης, παρείχεν εἰς τοὺς χρόνους αὐτοῦ «ἵπποις χιλίῳν οὐκ ἐλάσσους μαχημωτάτους καὶ πλῆθος πεζῶν». Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἠρωϊκὴν αὐτὴν Θράκην δὲν ἐγενήθη ἠρωϊκὴ ποίησις, ὅπως εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἐξεδηλώθη ὅμως διὰ πρώτην φοράν κάτι ἐξ ἴσου πολυτιμὸν, ἂν μὴ πολυτιμώτερον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Ἐξεδηλώθη τὸ ἐθνικόν πνεῦμα. Ἐξηγοῦμαι.

Συνήθως λέγεται ὅτι εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πνεῦμα ἐθνικόν, ἀλλὰ μόνον πνεῦμα θρησκευτικόν, δηλ. ὅτι τούς πολεμιστάς, οἱ ὅποιοι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ αὐτοῦ, δὲν ἐνέπνεεν ἐθνικόν, ἀλλὰ χριστιανικόν καὶ κρατικόν πνεῦμα, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ὡς ἀγωνιστάς τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ ὄχι ὡς ἀγωνιστάς τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον συνεκρέτει τὸ κράτος. Τοῦτο μέχρι τινὸς εἶναι ἀληθές. Ὁ μέγας βασιλεὺς Ἡράκλειος, ἐκστράτευον κατὰ τῶν Περσῶν, παρακινεῖ τούς στρατιώτας του νὰ πολεμήσουν γενναίως κατ' αὐτῶν, διότι ἐπραξάν πολλά κακά κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ διότι ἐπρεπε νὰ ἐντραποῦν τὸ αὐτοδέσποτον τῶν Ῥωμαίων κράτος; οὐχὶ δὲ διότι ἦσαν κατὰ τὸ ἔθνος Ῥωμαῖοι καὶ ἐπρεπε ὡς τοιοῦτοι νὰ ἀγωνισθοῦν κατὰ τῶν ἀλλοφύλων βαρβάρων, οἱ ὅποιοι ἠπειλοῦν τὴν ὑπάρσασιν τοῦ ἔθνους των. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον κατὰ τοὺς συνεχεῖς κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνας ὅτι ἐνέπνεε τούς πολεμιστάς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο τὸ θρησκευτικόν καὶ ὄχι τὸ ἐθνικόν πνεῦμα καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νικηφόρος ἐζήτησεν ὅπως ἡ Ἐκκλησία θεωρήσῃ ὡς μάρτυρας τῆς Χριστιανικῆς πίστεως τούς πίπτοντας ἐν τῷ πολέμῳ. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον. Οἱ ἐν Ἀσία ἀγῶνες διεξήχθησαν κυ-

ρίως ἐναντίον ἀλλοπίστων, τῶν Περσῶν πρῶτον, ἔπειτα τῶν Ἀράβων καὶ τελευταίον τῶν Τούρκων, εἰς χρόνους μάλιστα, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἦτο κυρίαρχον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν λαῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἐλαττήριον αὐτῶν ἔμενε πάντοτε ἡ θρησκεία. Τὰ πράγματα ὁμῶς ὑπῆρξαν διάφορα εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐδῶ οἱ ἀγῶνες διεξήχθησαν κυρίως κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος εἶχον ἀπασθῆ τὸν Χριστιανισμόν. Δέν ἦτο λοιπὸν ἡ θρησκεία, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τοὺς πολεμιστάς, ἐφ' ὅσον οἱ πολέμιοι ἦσαν ὁμόθρησκοι καὶ ὁμόδοξοι, ἀλλὰ μόνον ἡ κρατικὴ ἰδέα, ἡ ἰδέα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη κατὰ τὸν ΙΓ' τοῦλάχιστον αἰῶνα ἐταυτίσθη καὶ πρὸς τὸ ἀποτελεῖν τὸ κράτος ἔθνος, δηλ. πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ὅπως ὠνόμαζον τότε ἑαυτοὺς οἱ Ἕλληνες. Ἀψευδῆ τούτου τεκμήρια ἔχομεν δύο τινά, πρῶτον τοὺς λόγους τοῦ Μελενικίου Νικολάου τοῦ Μαγκλαδίτου καὶ δευτέρον τοὺς λόγους τοῦ Μιχαήλ τοῦ Η' τοῦ Παλαιολόγου. Ὁ πρῶτος δημηγορῶν πρὸς τοὺς πατριώτας του καὶ παροτρύνων αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Ἰωάννην τὸν Βατάτζην, εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ὁ τε γὰρ ἡμέτερος χώρος τῆ τῶν Ῥωμαίων προσήκει ἀρχῆ, πλεονεκτικώτερον γὰρ οἱ Βούλγαροι τοῖς πράγμασι χρησάμενοι καὶ τοῦ Μελενικοῦ γεγέννηται ἐγκρατεῖς, ἡμεῖς δὲ πάντες καὶ ἐκ Φιλιππουπόλεως ὀρμώμεθα καθαρὸι τὸ γένος Ῥωμαῖοι». Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως ταύτης, δηλ. «ὃ τε ἡμέτερος χώρος τῆ τῶν Ῥωμαίων προσήκει ἀρχῆ» δεικνύει ἀπλῶς τὸ κρατικὸν ρωμαϊκὸν αἶσθημα, τὸ δευτέρον ὁμῶς μέρος «ἡμεῖς δὲ πάντες καὶ ἐκ Φιλιππουπόλεως ὀρμώμεθα καθαρὸι τὸ γένος Ῥωμαῖοι» δεικνύει τὴν πλήρη συναίσθησιν τῆς ἐθνικῆς τῶν κατοίκων ὄντοῦτος, καθαρὸι τὸ γένος Ῥωμαῖοι. Πόσῃν ἐθνικῇν ὑπερηφάνειαν ἐκφράζουσιν αἱ τρεῖς αὐταὶ λέξεις

Ὁ δευτέρος, ὁ Μιχαήλ Η' ὁ Παλαιολόγος, ὑποσχθεὶς εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας Κωνσταντῖνον ὡς προίκα τῆς ἀνεψιᾶς του Μαρίας τὰς θρακικὰς πόλεις Μεσημόριαν καὶ Ἀγγιάλον, ὅταν μετὰ τὸν γάμον ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ὑποσχέσεως, ἀνέβαλλε ταύτην προφασιζόμενος ὅτι δέν δύναται νὰ παραδῶσῃ αὐτάς ἀμέσως, διότι: εἶναι μέρος τῆς Ῥωμανίας καὶ οἱ κάτοικοι Ῥωμαῖοι καὶ δέν δέχονται, οὔτε καὶ εἶναι εὐλογον Ῥωμαῖοι νὰ ἀρχωνται ὑπὸ Βουλγάρων. Καθὼς λέγει: ἐπὶ λέξει: ὁ ἱστορικὸς Παχυμέρης «προφάσεις ἐπλάττετο πιθανὰς, ἄλλας τε καὶ τὸ μὴ ἔχειν εὐθέως δοῦναι, μὴ τῶν ἐποίκων καταδεχομένων τῶν πόλεων Ῥωμανίας γὰρ εἶναι μέρος ἐκείνας καὶ Ῥωμαίους αὐτούς, μὴ εἶναι δ' εὐλογον Ῥωμαίους ὑπὸ Βουλγάρων τελεῖν». Καὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς βλέπομεν τὰ δύο, τὰ ὁποῖα εἶδομεν καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Νικολάου Μαγκλαδίτου, δηλ. τὴν ἰδέαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς τὰς λέξεις «Ῥωμανίας μέρος εἶναι ἐκείνας», ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἔθνους εἰς τὰς λέξεις «καὶ Ῥωμαίους (εἶναι) αὐτούς, μὴ εἶναι δ' εὐλογον Ῥωμαίους ὑπὸ Βουλγάρων τελεῖν».

Τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ἐθνικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἐσφυρηλατήθη εἰς τοὺς ἀδια-

λείπτους ἀγῶνας τῶν Θρακῶν πρὸς τὸ θρασύτερον ἔθνος τῶν Βουλγάρων, διετήρησαν οὗτοι ἀμείωτον καὶ ὑπὸ τὸν μακροχρόνιον τῶν Τούρκων ζυγόν, ἀγωνιζόμενοι, λόγῳ καὶ ἔργῳ κατὰ τοῦ αὐτοῦ φυλετικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐχθροῦ. Δυστυχῶς ἀντὶ μετὰ τοὺς τόσους καὶ τόσους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ γένους νὰ λάμψη καὶ εἰς τὴν Θράκην ὀλόκληρον τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας, τὸ πλεῖστον τῶν τέκνων αὐτῆς ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίον γῆν, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος ἐπὶ αἰῶνας μακροῦς ἐπότισε μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸν ἰδρῶτα του, καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐλευθερίας ταύτης γωνίας, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἂν καὶ μακρὰν τῆς πατρίου γῆς, ὁ πόθος αὐτῆς καὶ ἡ νοσταλγία δὲν ἔπαυσαν νὰ πληροῦν τὰς καρδίας τῶν τέκνων τῆς καὶ νὰ γεννοῦν τὴν ἐλπίδα ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος. Ὁ μαρμαρωμένος θασυλιᾶς τῆς ἑλληνικῆς Θράκης ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων Θρακῶν κοιμᾶται ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΟΡΦΕΥΣ ΚΑΙ Η ΘΡΑΚΗ

ΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΡΟΦΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατά τήν ἀρχαίαν παράδοσιν ὁ Ὀρφεύς φέρεται γεννηθεῖς ἐν Θράκῃ ἐκ τοῦ μυθικοῦ Θρακῆς Βασιλέως Οἰάγρου καί τῆς Μούσης Καλλιόπης, εἰς χρόνον προγενέστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καί ἐλέγετο ἐπίσης ὅτι ἦτο υἱὸς μιᾶς ἱερείας τοῦ Ἀπόλλωνος. Θεωρεῖται ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Θρησκείας καί ὑπῆρξεν ἐμπνευσμένος ποιητὴς καί θεῖος Μουσικός.

Ὁ Συρὲ περιγράφων τὸν Ὀρφέα λέγει: «Ἡ μελωδικὴ φωνὴ του εἶχεν μίαν ἐξωτικὴν γοητείαν. Ὀμιλεῖ περὶ τῶν Θεῶν ἐπὶ νέων ὁάσεων καί ἐφαίνετο ἐμπνευσμένος. Ἡ ξανθὴ κόμη του καύχημα τῶν Δωριέων, ἐπιπτεν εἰς χρυσοῦς κυματισμοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων του καί ἡ μουσικὴ ἢ ὅποια ἐξήρχετο τῶν χειλέων του προσέδιδεν ἡδυπαθῆ καί μελαγχολικὴν μορφήν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ στόματός του. Οἱ θαθεῖς γαλανοῦ χρώματος ὀφθαλμοὶ του ἠκτινοσόλουν ἰσχύον, πραότητα καί μαγείαν. Αἱ γυναῖκες αἰ εἰδικαί εἰς τὴν τέχνην τῆς γοητείας ἔλεγον, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοὶ συνήρουν εἰς τὸ γαλάζιον φίλτρον των, τὰ δάκρυα τοῦ ἡλίου μὲ τὰς θωπείας τῆς σελήνης. Καί αὐταὶ ἀκόμη αἱ Βακχίδες ἐλκυόμεναι ἀπὸ τὴν ὄραιότητά του περιεφέροντο συχνὰ γύρω ἀπὸ αὐτὸν ὡς ἐρωτευμένοι πάνθηρες διὰ τὸ διεστιγμένον δέρμα των». Εἶναι καταφανὲς ὅτι ὁ Ὀρφεύς καί ὡς μορφή καί ὡς πνευματικὴ ὄντοτης παρουσίαζε χαρακτηριστικὰ ἐξαιρετικά. Ἀνάλογος ὑπῆρξεν καί ἡ ζωὴ του. Νέος μετέσχεν τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, τῆς ὁποίας ἀντικειμενικῶς σκοπὸς ἦτο τὸ χρυσοῦν δέρας τοῦ Κριοῦ, ὁ ὁποῖος μετέφερεν τὸν Φριξὸν καί τὴν Ἑλλην. Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς ἦτο ὡς γνωστὸν ὁ Ἰάπων καί μετείχον αὐτῆς ἐκτὸς τοῦ Ὀρφέως, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, οἱ Διόσκουροι, ὁ Τελαμών καί ὁ Πηλεΐδης, υἱοὶ τοῦ Αἰακοῦ καί οἱ υἱοὶ τοῦ Βορέως. Ὅλα δηλαδὴ τὰ ἐνδοξότερα ὀνόματα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, γεγονότες μαρτυροῦν τὴν φυλετικὴν ἐνότητα καί τὸν στενὸν πνευματικὸν δεσμὸν ὄλων τῶν κατοίκων τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἡ ἐκστρατεία αὐτή, ἡ διήγησις τῆς ὁποίας προκαλεῖ τόσην συγκίνησιν μὲ τὰς ἀφαντάστους περιπετείας καί τὰς σκληρὰς δοκιμασίας εἰς τὰς ὁποίας ὑπεδλήθησαν οἱ μετασχόντες αὐτῆς εἶναι πλήρως ἀπὸ ἀλληγορικὰς εἰκόνας. Καί εἶναι

ἀρετὸν γὰ ἐνθυμηθῆ κανεῖς τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο ἐπεισόδιον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς Ἀργῶς, τοῦ θρυλικοῦ πλοίου τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Θράκη, εἰς τὸ Βασιλείον τοῦ Μυθικοῦ Βασιλέως Φινέας, υἱοῦ τοῦ Ἀγήνορος ἢ τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ ὁποῖος εἶχαν προικισθῆ διὰ τοῦ χαρίσματος τῆς Μαντικῆς καὶ ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἔκαμε κατάχρησιν τοῦ χαρίσματος ποῦ εἶχε γὰ προβλέπη τὰ μέλλοντα τὰ ὁποῖα ἀσυνέτως προέλεγεν, ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπιπροσθέτως ἐξαπέστειλεν ἐναντίον του καὶ τὰς Ἀρπυΐας αἵτινες ὕταν ἐκάθητο γὰ φάγη ἐπέτων ὑπεράνω τῆς τραπέζης του καὶ τοῦ ἤρπαζον τὰ φαγητὰ ἢ τὰ ἐγέμιζαν ἀπὸ δυσσομίαν, ὥστε γὰ βασανίζεται ὑπὸ διαρκοῦς πείνης. Οἱ Ἀργοναῦται ὅταν ἐφθασαν ἐκεῖ ἐλυπήθησαν τὸν Φινέα τόσον πολὺ, ὥστε γὰ ἀποφασίσουν γὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸ φρικτὸν του μαρτύριον. Δύο ἀπὸ τοὺς Ἀργοναῦτας οἱ πτερωτοὶ υἱοὶ τοῦ Θρακῆς Βορέως, οἱ Ζήτης καὶ Κάλαις, ἀλλὰς μὲν τῶν Ἀρπυϊῶν ἐφόνευσαν καὶ ἀλλὰς κατεδίωξαν μακρὰν, καὶ διὰ τοῦτο εὐγνωμονῶν ὁ Φινεὺς ὑπέδειξεν εἰς τοὺς Ἀργοναῦτας τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Κοχλίδα καὶ κυρίως πῶς γὰ διέλθωσιν ἀκινδύτως ἀπὸ τὰς Συμπληγάδας πέτρας. Πόσαι ἀλληγορία: κρύπτονται εἰς τὸν ὥραϊον αὐτὸν μῦθον. Σημειωτέον ὅτι οἱ Ἀργοναῦται κατὰ τὸν πλοῦν των ἐμέλποντο ἐκ τῆς θείας λύρας τοῦ Ὀρφέως καὶ λέγεται: ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ συμπληγάδες μένουσι ἔκτοτε ἀκίνητοι, γοητευθεῖσαι ἐκ τῆς θείας μουσικῆς του. Ἐπίσης ὁ Ὀρφεὺς ἔσωσεν τοὺς Ἀργοναῦτας ἀντεπεξεληθῶν μὲ τὴν μελωδίαν του πρὸς τὰ ἄσματα τῶν Σειρήνων. Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ὡς γνωστὸν ἐτεριακίσθη ὕταν ὁ Ἰάσων μετὰ τὴν νίκην του κατὰ πυρινοπνῶν ταύρων καὶ τῶν ἀκαταμαχῆτων δρακόντων ἐν Κοχλίδι, ἔλαβεν μὲ τὴν δοθήθειαν τῆς Μηδείας τὸ χρυσόμαλον δέρας, ὅτε καὶ ὅλοι οἱ μετέχοντες αὐτῆς ἤρωες ἐπανήλθον εἰς τὰς πατρίδας των. Ὁ Ὀρφεὺς ἐπαγελθῶν εἰς τὴν Θράκην κατέφυγεν εἰς τὰ ὄρη καὶ κατέγιγεν μὲ τὴν ἐξημέρωσιν διὰ τῆς λύρας του τῆς ἀγρίας φύσεως. Ἐκεῖ ἐγνώρισεν τὴν Εὐρυδίκην ἢ ὁποῖα ἦτο Δρυὰς - Νύμφη. Πρὸς τὴν Εὐρυδίκην ἔτρεφεν ἔρωτα καὶ ὁ Θεὸς καταγωγῆς Βοσκῆς Ἀριστεύς, ὁ ὁποῖος κατὰ μίαν παράδοσιν ὑπῆρξεν καὶ ἡ ἀφορμὴ τοῦ θανάτου τῆς, ἐπειδὴ μίαν ἡμέραν κατεδίωξεν τὴν Εὐρυδίκην καὶ αὐτὴ τρέχουσα διὰ γὰ ἀποφυγῆ τὴν δίκην του ἐδέχθη δειγμια δηλητηριώδους ἄφαις κρυμμένου ἐντὸς τῶν χόρτων, ἐξ οὗ καὶ ἀπέθανεν ἀμέσως. Ὁ Ὀρφεὺς τότε περίλυπος ἐκ τοῦ θανάτου τῆς ἐφθασεν μέχρι τοῦ Ἄδου καὶ μὲ τὴν ἁρμονίαν τῆς θαυμασίας λύρας του, τοὺς θρήνους καὶ τὰ δάκρυά του συνεκίνησεν τόσον τὸν Θεὸν τοῦ Ἄδου Πλούτωνα καὶ τὴν σύζυγόν του Περσεφόνην, ὥστε γὰ τοὺς κάμη γὰ ἐπιτρέψουν γὰ ἐκινεῖσθαι εἰς τὴν ζωὴν ἢ ἀγαπημένη του Εὐρυδίκη, ὑπὸ τὸν ἀπαράδατον ὄρον ὅμως γὰ μὴ στρέψη γὰ τὴν δὴ πρὶν φθάσουν εἰς τὴν γῆν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἢ ὁ Ὀρφεὺς μὴ συγκατατούμενος ὕταν ἐφθασε ἐκεῖ ὅπου διαχωρίζεται τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος ἔστρεφεν γὰ τὴν ἰδὴ ἢ ἢ Εὐρυδίκη ἀγνοοῦσα τὴν συμφωνίαν

ἠνάγκασε ἐξ ἀνησυχίας τὸν Ὀρφεὺν νὰ στρέψῃ πρὸς αὐτὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Εὐρυδικὴ ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ σκοτεινὸν Βασιλεῖον τοῦ Ἄδου.

Κατὰ μίαν ἄλλην διήγησιν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Θράκην ἀρχηγὸς τῶν Βακχίδων ἦτο ἡ ἐκ τῆς Θεσσαλίας καταγομένη Ἀγλαονίκη, φῶτος καὶ τρόμος τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἰέρεια τῆς ὑποχθονίου Ἐκάτης παρέσυρεν μὲ τὴν μαγικὴν τέχνην τῆς τὰς νεάνιδας καὶ τὰς ἐμίαι εἰς τὴν λατρείαν τῆς. Ἡ Ἀγλαονίκη εἶχεν προσέξει τὴν Εὐρυδικὴν καὶ ἤθελεν νὰ τὴν παρασύρῃ εἰς τὴν λατρείαν τῶν Βακχίδων. Κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν εὗρέθη εἰς τὸν τόπον τῆς μυήσεως ὁ Ὀρφεύς ὁ ὁποῖος ἐπενέβη καὶ ἐματαιώσεν τὰ σχέδια τῆς Ἀγλαονίκης. Τὸ ἐπιπέδιον αὐτὸ ὑπῆρξεν ἀφορισμὸς νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Ὀρφεύς τὴν Εὐρυδικὴν καὶ νὰ τὴν κάμῃ σύζυγόν του. Ἀλλὰ βραδύτερον ἡ Ἀγλαονίκη φέρουσα ἐκρέως τὸ πάθημά της ἐξώθησεν μίαν Βακχίδα νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Εὐρυδικὴν ἓνα κύπελλον οἴνου τὸ ὁποῖον ὡς τῆς εἶπαν θᾶ τῆς ἔδιδεν τὴν γνώσιν τῶν φίλτρων καὶ τῶν μαγικῶν δοσάνων. Ἡ Εὐρυδικὴ ἐξ ἀφελούς περιεργείας τὸ ἐπιεν καὶ ἔπασεν κεραυνόπληκτος ἐπειδὴ τὸ κύπελλον περιεῖχεν θανάσιμον δηλητήριον. Ὁ Ὀρφεύς ἀπηλπισμένος μετὰ τὸν θάνατόν της ἐξίτηται τὴν ψυχὴν της. Περιεπλανήθη εἰς ἕλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐξήτησεν ἀπὸ τούτων ἱερεῖς τῆς Σαμοθράκης νὰ ἐπικαλεσθῶν τὸ πνεῦμα της, τὴν ἐξήτησεν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἀλλὰ ματαιῶς. Ἐφθασεν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου, τὸ ὁποῖον εὕρισκεται εἰς τὴν Λειβαδιὰν καὶ εὕρισκεται ὡς θὰ ἐνθυμῶνται ὅσοι ἐπισκέφθησαν τὴν πόλιν αὐτὴν, παρὰ τὰς πηγὰς μικροῦ ποταμοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πόλεως. Διὰ τοῦ Τροφωνίου ἄντρον κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην καὶ ἤκουσεν τὴν Εὐρυδικὴν κλαίουσα νὰ τοῦ λέγῃ: Ἐάν θέλεις νὰ μὲ ἐλευθερώσῃς σῶσε τὴν Ἑλλάδα δίδων εἰς αὐτὴν τὸ φῶς. Γάτε θὰ ἐπανεύρω τὰ πτερά μου καὶ θὰ μὲ ἐπανεύρῃς εἰς τὸ φῶς τῶν Θεῶν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ Εὐρυδικὴ ζῶσα τοῦ εἶχεν χαρίσει τὴν εὐτυχίαν, νεκρὰ τὸν ἔχοιεν νὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ δύο ὠραῖοι αὐτοὶ θρόνοι ἀναφέρονται εἰς τὰς περιπετείας τῆς ζωῆς τοῦ Ὀρφέως καὶ περιέχουν ἓναν θαυτὸν συμβολισμὸν τοῦ αἰωνίου δράματος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀγωνιζομένης πρὸς τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ Ὀρφεύς ἑμῶς ὑπῆρξεν καὶ ἓνας ἐκπαιδευτὴς τῆς μόλις ἐξερχομένης ἀπὸ τὰ σπάργανα ἀνθρωπότητος. Ἀνέπτυξεν ἴδιον ἠθικοφιλοσοφικὸν σύστημα καὶ συνεπλήρωσεν ἐπὶ τὸ τελειότερον τὴν κρατούσαν θρησκευτικὴν λατρείαν, προσδίδων εἰς αὐτὴν πνευματόδοξον περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσεν τὸ ὑπόβαθρον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐστηρίχθη ὁ μεταγενέστερος πολιτισμὸς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Διὰ νὰ κριθῇ ἑμῶς ἐν ἕλῃ τῇ μεγαλοπρεπεῖα τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ Ὀρφεύς, θὰ πρέπει νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν μακρυνὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐξήσεν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν συντόμως ποία ἦτο ἡ

σύνθεσις τῶν λαῶν οἱ ὅποιοι κατοικοῦν τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, ποῖαι αἱ θρησκευτικαὶ δοξασταὶ καὶ κοσμογονικαὶ παραδόσεις, ποῖα ἡ ἰδιαιτέρα θέσις τῆς Θράκης καὶ ποῖος ὁ ρόλος αὐτῆς ἐν τῇ περαιτέρῳ διαμορφώσει καὶ ἐξελίξει τῆς πνευματικῆς ἀρχαϊότητος. Ὡς γνωστὸν οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος. Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους ἡ Ἑλλάς κατοικεῖτο ἀπὸ τοὺς Αἰγαιοὺς, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐπίσης δημιουργήσει ἕνα λίαν ὑψηλὸν ἐπίπεδον πολιτισμοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐνεφανίσθησαν βραδύτερον προερχόμενοι ἀπὸ τὰ Βορειανατολικά τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ 2.000 π.Χ. Λέγεται ὅτι ἦσαν ὑψηλοὶ καὶ λευκοὶ μετὰ ξανθὴν κόμην καὶ οφθαλμοὺς γαλανοὺς καὶ ἐξεχύθησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης. Τὸ πρῶτον τμήμα τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐκαλοῦντο Ἀχαιοὶ καὶ ποὺ ἐκυρίευσαν τὴν Ἑλλάδα, ἐδημιούργησαν ἕνα νέον πολιτισμὸν γνωστὸν ὡς Μυκηναϊκόν. Οἱ ὑπέλοιποι Ἕλληνες εἶχον παραμείνει εἰς τὰς χώρας τοῦ Δουνάβεως καὶ μετ' οὗ πολὺ κατήλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναγκάσαντες τοὺς Ἀχαιοὺς ἄλλους μὲν νὰ ὑποταγοῦν καὶ ἄλλους νὰ διαφύγουν πρὸς τὴν Ἀσίαν. Ἡ νέα αὐτῆ ἀναστάσις εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος εἶναι γνωστὴ ὡς κάθοδος τῶν Δωριέων. Οἱ Θράκες γνωστοὶ ὡς βοσκοὶ τῶν κοιλάδων καὶ πολεμιστὰι τῶν πεδιάδων ἀνήκον εἰς τὴν αὐτὴν ἰσχυρὰν λευκὴν φυλὴν καὶ ἀπετέλουν τὴν μεγάλην ἐφεδρείαν τῶν Δωριέων. Τοῦτο διαπιστοῦται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν λατρευμένων Θεῶν καὶ ἀπὸ τοῦ γεγονὸς ὅτι ἐθεωροῦντο συγγενεῖς τῶν Ἀθηναίων. Δὲν θὰ ἐκταθῶμεν εἰς γενικὴν ἱστορικὴν ἀνασχόλησιν ὅλων τῶν τμημάτων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει τὸ θέμα μας εἶναι ἡ Θράκη. Τὸ ὄνομα Θράκη κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀσχοληθέντων μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς, πιθανῶς προήλθεν ἐκ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς λέξεως τραχεῖα, ὀνομασθεῖσα οὕτω διὰ τὸ τραχὺ καὶ δυσχεῖμερον τοῦ κλίματος καὶ ἀπεκαλεῖτο δυσχεῖμερος, εὐπωλις, ἵπποτρόφος, ἐριβόλαξ καὶ μήτηρ μῆλων, ἔφορος δηλαδὴ καὶ ἔχουσα μεγάλην κτηνοτροφίαν. Κατ' ἄλλην ἐξήγησιν ὀνομάσθη Θράκη ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Παρθενότητος. Ἀρχικῶς ἐθεωρεῖτο Θράκη ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Δουνάβεως.

Μεταγενεστέρως ὅμως Θράκη ἐθεωρεῖτο ὅπως καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας ἀπὸ τοῦ Νέστου ποταμοῦ μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Δουνάβεως. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅμως τὸ τμήμα τῆς Θράκης, τὸ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ Ἐβρου, δηλ. ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ Θράκη εἶναι τὸ ἱστορικώτερον. Εἰς τὸν χρόνον αὐτὸν ἀνεπτύχθη ἕνας ξεχωριστὸς πολιτισμὸς καὶ ἐθεωρήθη πάντοτε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὡς κατ' ἐξοχὴν ἄγιος ὡς τόπος τοῦ φωτὸς καὶ ἡ ἀληθινὴ πατρίς τῶν Μουσῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι τὰ πρῶτα σπέρματα καὶ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας προέρχονται ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ εἶναι ἐνδεικτικὴ ἡ ἐπιμονὴ μετὰ τὴν ὁποῖαν ἀναγνωρίζεται τὸ γεγο-

νός τούτο ἀπὸ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς ἱστορικοὺς, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις θρησκός καὶ θρησκεία παρήχθη ἐκ τῆς λέξεως Θράξ. Πῶς ὅμως ἐξηλίχθη ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ ποῖα τὰ σπέρματα αὐτὰ καὶ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί; Κοῖνοι θεοὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ δώδεκα θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου. Αἱ λατρεῖαι ὅμως τῶν θεῶν τούτων δὲν εἶχον ἰδιαίτερον τύπον. Ἐκάστη οἰκογένεια εἶχεν ἓνα θωμὸν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας. Ἡ θρησκευτικὴ λατρεία ἦτο πρὸ πάντων ἡ λατρεία τῆς ἐστίας ἢ ὁποῖα ἀπετέλει καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς καθημερινῆς ἱεροτελεστίας καθὼς καὶ ὁ ξενῶν τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος. Ἡ ἀρχαία οἰκία δὲν ἔδωκεν εἰς τὴν ὁδὸν οὔτε εἶχεν παράθυρα εἰς τὸ ἰσόγειον. Ἀπὸ τὸν ὁρόμιον ἐφαίνετο ὡς τοίχος ἀπλοῦς μὲ μίαν θύραν. Ὅλα τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι ἔδωκεν πρὸς τὴν αὐλὴν πέραξ τῆς ὁποίας ἦσαν τὰ δωμάτια. Ἀκριθῶς εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς αὐτῆς εὐρίσκετο καὶ ὁ θωμὸς τοῦ Διὸς. Φαίνεται ἕμως ὅτι μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς ὑπὸ τῆς οἰκογενείας συνεδέετο καὶ ἡ λατρεία εἰς μνήμην τῶν ἀποβιώσαντων οἰκείων. Ὅταν μάλιστα ἀπέθνησκεν μέλος τῆς οἰκογενείας ἐβόυετο ἢ ἐστία, ἢ οἰκία ἐθεωρεῖτο μυανθεῖσα καὶ ἐγίνοντο ὠρισμένα τελετὰ διὰ τὸν ἐξαγνισμόν. Προϊόντος τοῦ χρόνου αἱ οἰκογένειαὶ αἱ συνδεόμεναι διὰ συγγενείας ἀπετέλουν ομάδας αἱ ὁποῖαι εἶχον κοινὸν εἶδος οἰκογενειακῆς λατρείας καὶ κοινὴν οἰκογενειακὴν θρησκευτικὴν ζωὴν. Ἐκ τῆς ἐνώσεως περισσotέρων ἐκ τῶν ομάδων αὐτῶν ἤρχισεν ν' ἀναπτύσσεται, ἐκ τῆς περιορισμένης οἰκογενειακῆς ταύτης θρησκευτικῆς ζωῆς μία ἄλλη μορφή ταυτῆς εἰς ἀνοικτοὺς χώρους, ἢ ὁποῖα τελικῶς ἐπεκράτησεν καὶ ἐγένε κοινὴ δι' ὅλους τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως, οἱ ὅποιοι ἀνήγειρον εἰς κοινούς χώρους καὶ τὰ ἱερὰ καὶ ἡ λατρεία ἔλαβεν χαρακτῆρα δημοσίας τελετῆς. Βραδύτερον εἰς τὰς ἐορτὰς αὐτὰς προσεκαλοῦντο καὶ ἄλλα πόλεις, οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι οἱ καλούμενοι σποδοφόροι μεταβαίνοντες ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐθεωροῦντο ἐκπροσωποῦντες τὸν Θεόν καὶ τὴν δύναμίν του. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐορτῶν διεκόπτετο ὁ πόλεμος καὶ συνήπτετο ἱερὰ ἀνακωχή, οἱ δὲ θρησκευτικοὶ τύποι προσέδιδον ἓναν τότεν ὑπέροχον διάκοσμον εἰς τὴν ζωὴν τῆς πόλεως ὥστε νὰ προκαλῆται μία ἐξυψώσις τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν μεγάλων αὐτῶν Ἑλληνικῶν ἀδελφότητων. Μάλιστα τελικῶς ἡ πολιτικὴ συνεδέθη στενῶς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ πολλὰ πόλεις συνεδέθησαν εἰς ἐνότητάς περιφερειακάς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀμφικτυονία, πού ἦσαν αἱ πρῶται ἀπόπειραι ἐθνικῆς συνδέσεως διὰ τῆς θρησκευτικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Μαντεῖα τὰ ἱδρυθέντα εἰς ὅλα τὰ ἱερὰ κέντρα τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν πανηγύρεων συνέδωλον ἀποφαστικῶς εἰς τὴν ἐνότητα αὐτῆν καὶ αἱ πόλεις συνεδουλεύοντο κατὰ τὰς παραμονὰς μεγάλων γεγονότων τὰ πλέον περίφημα ἐξ αὐτῶν, ὡς ἦσαν τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Δωδώνης. Ἡ θρησκεία ὅμως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν περιορίσθη εἰς μίαν φαντασμαγορικὴν τυπολατρείαν, ἀπέκτησεν οὐκ ἄλλο νόημα καὶ πνευματικὸν περιεχόμενον. Οἱ περὶ θεῶν μῦθοι περικλείοντες κοσμογονικὰς ἀληθείας ἔθετον προβλήματα τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν διακρίνουσαν

αὐτοὺς ὀξύνουσαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀντιπαρέλθουν. Οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων κοινοὶ εἰς ὅλην τὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου ὅσο καὶ ἂν ἔθελγον αὐτοὺς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἰκανοποιήσουν τὸ βαθύτερον θρησκευτικὸν συναίσθημα οὔτε νὰ λύσουν τὰ προβλήματα ἅτινα ἔθετεν ἡ ἀναπτυσσομένη φιλοσοφικὴ σκέψις καὶ τὸ ἀφυπνιζόμενον κριτικὸν πνεῦμα.

Ἡ τάσις αὕτη ἐνεφανίσθη ἐνωρίτερον εἰς τὴν Θράκην, ἔνθα ἐτέθησαν καὶ αἱ πρῶται βάσεις συστηματικωτέρας ἐρμηγείας τῶν κοσμογονικῶν ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκρύπτοντο εἰς τὰς θεογονικὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἰδρύσεως κλειστῶν κύκλων ὡς ἦσαν τὰ μυστήρια τῶν Καθεύρων τῆς Σαμοθράκης καὶ τοῦ Διονύσου.

Ἡ Διονυσιακὴ λατρεία ὑπῆρξεν μίαν ἀπὸ τὰς πρῶτας λατρείας τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ πλέον ἀρχαιοτέρα μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν λατρεῶν εἶναι ἡ τοῦ Διονύσου τοῦ θεοῦ τοῦ Οἴνου. Ὁ Οἶνος ὑπῆρξεν πάντοτε ἓνα ποτὸν ἰσχυρὸν καὶ μεθυστικὸν χρησιμοποιοῦμενον εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς. Ὁ Διόνυσος ὁ θεὸς τοῦ Οἴνου, τῆς ἱερᾶς μέθης, ὑπῆρξεν γρήγορα μίᾳ θρησκείᾳ ἡ ὁποία συνυφάνθη μὲ ἀγροτικὰς ἐφορτάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν συνδεδεμέναι μὲ τὸν ρυθμὸν τῶν ἐποχῶν.

Ὁ Διόνυσος ἦτο ἀρχαῖος Θρακικὸς θεὸς, θεὸς τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος βραδυτέρον εἰσέδυσεν βαθύτατα εἰς τὰς λατρείας τῶν Ἑλλήνων. Ὑπῆρξεν ἡ πρωτότυπος πηγὴ ἢ ἀνευρισκομένη μέσα εἰς τοὺς θρησκευτικὸς τύπους, εἰς παλαιὰς φιλοσοφικὰς εἰκόνας καὶ τὰς πρῶτας περὶ θεογονίας ἰδέας. Ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Διονύσου μετεφέρθη μὲ τὴν πρωτογενῆ τῆς μορφῆν ὑπὸ τῶν Θρακῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος καὶ ἐκείθεν καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις θρησκεία καὶ θρήσκος, παρήχθη ἐκ τοῦ Θράξ — Θρακός.

Οὕτω ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν λατρεῶν τοῦ κλασσικοῦ Ἐθνισμοῦ ἦτο τοῦ Βάκχου ἢ Διονύσου, ἥτις εἶχεν κοιτῆδα τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑδρου. Κατὰ τὴν Θρακικὴν παράδοσιν ὁ Διόνυσος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θεᾶς Δῆμητρος. Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Θρακῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς μῦθος ἐτροποποιήθη, διὰ τῆς πολιτογραφίσεως τρόπον τινὰ τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν Θηβαίων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐθεώρουν ὡς υἱὸν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως τῶν Κάδμου. Κατὰ τὸν μῦθον αὐτὸν ἡ Σεμέλη κατόπιον πλεκτάνης τῆς ζηλοτύπου συζύγου τοῦ Διὸς Ἦρας, πλεκτάνης ἡ ὁποία ἐστοίχισεν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἐγέννησεν τὸν Διόνυσον προῶρως ὅστις καὶ διὰ τοῦτο συνεπλήρωσεν τὸν χρόνον τῆς κυοφορίας εἰς τὸν μῆρον τοῦ Διὸς. Μετὰ τὴν κατὰ τὸν ἀνώμαλον αὐτὸν τρόπον γέννησιν, ὁ Διόνυσος παρεδόθη εἰς τὸν Ἑρμῆν ὅστις τὸν ἐνεπιστεῦθη εἰς τὴν Ἰνῶ, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀνετράφη εἰς ἓνα σπήλαιον ἀπόκεντρον τῆς κοιλάδος τῆς Νύσσης, ὅρους μὲ ἀναριθμήτους πηγὰς καὶ δάση ἐξ οὗ καὶ ὀνομάσθη Διόνυσος ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Νύσσης. Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἀνεφύη μία χιμπελος ἡ ὁποία μὲ τοὺς κλάδους τῆς ἐκάλυψεν ἄλλον τὸ ἐσωτερικόν του. Ὁ

Διόνυσος γευθεὶς τὰς σταφυλὰς τῆς ἀμπέλου αὐτῆς ἐμέθυσεν, διέδωκεν δὲ ὅταν ἠνδρώθη καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειάν τῆς, ἐξ οὗ καὶ ἀπεκλήθη θεὸς τοῦ Οἴνου. Ἡ θεὰ Ἥρα ὁμῶς, μισοῦσα τὸν Διόνυσον, ἠρέθησε κατ' αὐτοῦ τοὺς Τιτάνες οἱ ὅποιοι τὸν κατεσπάραξαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ θεὰ Ἀθηναῖα ἔσωσεν αὐτόν, ἀρπάσασα τὴν σφύζουσαν ἀκόμη καρδίαν του, τὴν ὅποιαν ἔφεραν εἰς τὸν Δία, ὁ ὅποιος ἀνεγέννησεν τὸν υἱὸν του διὰ δευτέραν φοράν. Ἡ παράδοσις ἡ σχετικὴ μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Διονύσου θραυότερον εὑρεν τοὺς ἐριμηνευτὰς τῆς καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἀπέβη ὁ κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸς θεὸς καὶ διὰ τοῦτο μεταξὺ τῶν μυστηρίων διαφόρου τύπου ὡς ἦσαν τὰ Καδεΐρια, τὰ Διονύσια, τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Ὀρφικὰ καὶ τὰ Πυθαγόρεια ὑπάρχει μία θεοκλίμα συγγένεια καὶ μία ὁριζομένη ἀναλογία λειτουργιῶν.

Τὴν ἀρχαίαν λατρείαν τοῦ Βάκχου — Διονύσου ἰδιοποιήθησαν ἐν Θράκῃ αἱ ἱέρειαι τῆς σελήνης, αἱ ὅποια προσέδωσαν εἰς αὐτὴν ἕνα χαρακτηριστὴν αἵματηρὸν καὶ ἐπιφοβόν. Ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ ἐν Θράκῃ διήρχετο ἀπὸ μίαν θαθεῖαν κρίσιν τὴν ὅποιαν προσκάλει εἰς τραχὺς καὶ αἵματηρὸς ἀγῶν. Αἱ ἱέρειαι αὐταὶ ἠγωνίζοντο πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ Διὸς διεκδικήσασαι τὴν κυριαρχίαν. Αἱ πρῶται ἐκυριαρχοῦν εἰς τὰς θαθεῖας κοιλάδας καὶ τὰ δάση, εἶχον τελετὰς ἠδονιστικὰς, τάσιν πρὸς ὀργαστικὰς διεγέρσεις καὶ ἐκρησιμποιοῦν τὰς ἀποκρύφους τέχνας. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Διὸς ἀντιθέτως εἶχον τὰ ἱερά των εἰς τὰ ὄρη καὶ ἱερεῖς ἄρρενας μὲ νόμους αὐστηροῦς. Πόλεμος μέχρι θανάτου ὑφίστατο μεταξὺ τῶν ἱερέων τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἱερείων τῆς σελήνης, δηλαδὴ ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον μεταξὺ τῶν δυνάμεων τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκοτός. Αἱ ἱέρειαι τῆς σελήνης ἰδιοποιήθησαν τὴν λατρείαν τοῦ Βάκχου — Διονύσου, ὡς σημεῖον τῆς Νίκης των εἶχον λάθει τὸ ὄνομα Βακχίδες. Ἐναλλὰξ μάγισσαι, γόητρες καὶ αἵματηροὶ θῦται ἀνθρωπίνων θυμάτων εἶχον τὰ ἱερά των εἰς ἀγρίας καὶ ἀποκρύφους κοιλάδας. Γυμναὶ μορφαί, ἠδυπαθεῖς χοροὶ εἰς τὸ θάθος ἐνὸς δάσους, κατόπιν γέλιωτες, μία μεγάλη κραυγὴ καὶ ἑκατὸν θακχίδες ἐρρίπτοντο ἐπὶ τοῦ ξένου διὰ γὰρ τὸν ἐκμηδενίσουν. Ὅφειλε γὰρ ὀρκισθῆναι εἰς αὐτὰς ὑποταγὴν καὶ γὰρ ὑποταχθῆναι εἰς τὰς τελετὰς των ἢ γὰρ ἀποθάνει.

Αἱ Βακχίδες ἐπιθάσσεον πάνθηρας καὶ λέοντας τοὺς ὁποίους ἐνεφάνιζον εἰς τὰς ἐορτὰς των καὶ τὴν νύκτα μὲ ἐρπετὰ περιελιγμένα εἰς τοὺς θραυχίονας ἐγονυπέτου προ τῆς Ἐκάτης. Δυστυχία εἰς τὸν ἱερέα τοῦ Διὸς ἢ Ἀπόλλωνος ὁ ὅποιος θὰ ἤρχετο γὰρ τὰς κατασκοπεύσει. Κατεσπαράσσεται εἰς τεμάχια. Οὕτω ἡ Θράκη εἶχεν διαίρεθῆναι εἰς δύο στρατόπεδα. Πρὸς τὰς Βακχίδας εὐρέθη ἀντιμέτωπος ὁ Ὀρφεὺς ὁ ὅποιος συνεχῶνευσε τὴν θρησκείαν τοῦ Διὸς μὲ τὴν τοῦ Διονύσου εἰς μίαν καθολικὴν ἰδέαν. Διὰ τῆς ποιήσεως, τῆς μουσικῆς καὶ γοητευτικῶν ἐορτῶν ἐχάρισεν τὸ ἀγνὸν φῶς τῶν ὑφίστων ἀληθειῶν καὶ ἀπέβη ὁ μέγας ἱερεὺς τῆς Θράκης. Ἐγκατεστημένος ὁ Ὀρφεὺς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ραδόπη ἔκλιε ὑψοῦτο τὸ ἀρχαιότερον ἱερόν τοῦ Διὸς ἐθαύλασεν ἐπ' ὀλοκλήρου τῆς Θράκης. Ἐν μέσῳ πυκνῶν δασῶν ἐκ Δρυῶν, περιζωνιωμένων ἀπὸ θρά-

χους καὶ ἐπιστεφομένων ἀπὸ κυκλωπέους λίθους, ἀπὸ χαλκῶν ἐτῶν εὐρίσκατο τὸ ἱερὸν τοῦτο. Δὲν θὰ ἦτο ἀνακρίθαι εἰς ἐλέγομεν ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἦ ἐνδεχομένως ἄλλο ἱερὸν τοῦ Διὸς εὐρίσκατο πλησίον τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Ὁ Ἐκαταίος καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξεν πόλις ὀνομαζομένη Ζώνη καὶ ἀνήκουσα εἰς τοὺς Κίκονας, οἱ ὁποῖοι ὅπως θὰ ἐνθυμησθε ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἐκατόκουν τὴν περιουσίαν ἀπὸ Πόρτο Λάγο μέχρι τῶν ἐκδοσῶν τοῦ Ἐβρου, ὅπου προσήγγισε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἔνθα τοῦ ἐδώρησεν ὁ Μάρων τὸν γλυκὺν οἶον διὰ τοῦ ὁποῖου ἐμάθυσεν τὸν κύκλωπα Πολύφημον. Ἡ ἀρχαία αὕτη λοιπὸν πόλις εὐρίσκατο εἰς τὴν παραλίαν μετὰ τὸν Δορίσκον καὶ μεταξὺ Βουωνῶν καὶ Αἰγιαλοῦ. Τοπογραφικῶς φαίνεται νὰ ἦτο ἀριστερώτερον τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἐγγὺς τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐπὶ τῶν λόφων εὐρίσκατο τὰ ἄλση τοῦ Ὀρφέως. Ἐκεῖ εἶναι λίαν πιθανὸν ὅτι ὁ Ὀρφεὺς συνέλαθεν τὸ πρῶτον τὴν ἐννοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνέπτυξεν τὴν διδασκαλίαν του, ἣ ὁποία ἀπέβλεψεν ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπίπεδον ἠθικώτερον, νὰ τὸν κάμῃ ἱκανὸν νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ τὸν ἀνυψώσῃ μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν πραγμάτων τῆς Δημιουργοῦ Τριάδος, ἣ ὁποία λάμπει εἰς τὸν ἀσπίλον οὐρανόν. Προσεπάθησε ὄντως νὰ ἐξευγενίσῃ τὴν σκέψιν του καὶ νὰ τὸν ἀποσπάσῃ τῆς ὕλης ὅπως ἀποσπᾶται ἡ φλόγα ἀπὸ τὸ ξύλον τὸ ὁποῖον κατατρώγει. Ἡθέλησε νὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὸ μυστικὸν τοῦ κόσμου, πρὸς τὴν ψυχὴν τῆς φύσεως, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, διακηρύττων τὸ ἀγαπάτε, διότι πᾶν ἀγαπᾷ, ἀγαπάτε τὸ φῶς καὶ ὄχι τὸ ἔρεθος ἀγαπάτε διότι τὸ πᾶν ἀγαπᾷ, ζητῶν βοήθειαν διὰ τοὺς ἀδυνατοὺς, παρηγορίαν εἰς τὸν πόνον, τὴν ἐλπίδα δι' ὅλους, ἀπειλῶν τοὺς κακοὺς μετ' ὀδυνηρίαν, τοὺς ἁμαρτωλοὺς μετ' ἐλεῶν καὶ αἰῶνιον θάνατον. Διεκήρυξεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ μέγας Δημιουργὸς καὶ ὁ Διόνυσος πνεῦμα ἀκτινοβολοῦν, ζῶσα νόησις, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρει ἐν ἑαυτῷ ἕνα στοιχεῖον θεῖον καὶ οὐράνιον καὶ ἕνα γήινον. Ἐδῶ παρατηρεῖ τις ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἕνα σωματικὸν δυαδισμόν, ἐπιμαρτυροῦντα τὴν ἰδέαν ἐνός ρύπου, ἐνός αἵσχυρος ἀποτυπωμένου εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, δι' οὗ τίθενται τὰ ὅρια τοῦ προδλήματος τῆς σωτηρίας. Ἡ ἀνάγκη τῆς σωτηρίας εἶναι μία ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικὰς ἀρχὰς τῆς Ὀρφικῆς θεωρίας. Ἡ ψυχὴ κλεισμένη εἰς τὸ σῶμα ὅπως εἰς τὴν φυλακὴν, εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὸν πόνον, τὴν δοκιμασίαν καὶ τὸ ἁμάρτημα, ἐκτίουσα ποιῶν ὡς φέρουσα τὸ θάρος ἐνός ἁμαρτήματος. Αἱ διδασκαλῖαι αὗται εἶναι βέβαιον ὅτι ἔσχον ἕνα σημερινὸν ρόλον εἰς τὰς μυστηριακὰς λατρείας. Καὶ ὁ Ὀρφεὺς δεδουλολογημένος θεωρεῖται ὡς ὁ θεμελιωτὴς ἕλων τῶν μυστηρίων καὶ πρὸ παντὸς τοῦ Διονύσου. Οὗτοι εἰς τὴν περίπτωση τοῦ Ὀρφέως ἐπαληθεύεται ἡ σήμερον ὑποστηριζομένη ἀρχὴ τοῦ σπερματικῶν λόγου καθ' ἣν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολλοὶ ἄνθρωποι ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεκάλυψαν διὰ τῶν λόγων τῶν μέρος τῶν θεῶν ἀληθειῶν. Συνεπῆς εἰς τὸν θεῖον αὐτὸν ρόλον, διὰ τῆς σαφείας του καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του ὁ Ὀρφεὺς, παρέστρεψεν τὸ μεγαλύτερον

μέρος τῶν Θρακῶν καὶ μετέδωκεν ριζικῶς τὴν λαρείαν τοῦ Βάκχου Διονύσου. Ἐκλιθάρισεν τελείως καὶ μετεμόρφωσε τὸν λαϊκὸν Βάκχον εἰς Οὐράνιον Διόνυσον, σύμβολον τοῦ θείου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐξελίσσεται δι' ὄλων τῶν βασιλείων τῆς φύσεως. Ἡ ἀγαθοποιὸς αὐτῆ δράσης τοῦ Ὀρφέως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ ὑπὸ τῶν Βακχίδων, αἱ ὁποῖαι δάλεπυσα τὴν θρησκευτικὴν των ἐπιρροὴν μειομένην καὶ ἐξάλλοι πρὸ τοῦ διαφαινομένου κινδύνου τῆς πλήρους αὐτῶν ἐκμηδενίσεως διήγειραν ἓνα τμήμα τῶν Θρακῶν ἐναντίον τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ὑπορείων τῆς Ροδόπης ἐγκαταστημένου ἱερατείου τοῦ Διὸς μὲ προφανῆ σκοπὸν τὸν θάνατόν του. Ὁ Συρὸς μᾶς περιγράφει τὴν τελευταίαν νύκτα τοῦ Ὀρφέως καὶ τὸν δραματικὸν θάνατόν του ὡς ἑξῆς: Κατὰ τὴν νύκταν ἐκείνη τὰ δάση τῶν ὄρυθων ἐμυκῶντο μαστιζόμενα ὑπὸ τῆς καταγίδος καὶ ὁ κεραυνὸς ἐδρόντα μὲ διπλασιασμένα κτυπήματα ἐπὶ τῶν γυμνῶν βράχων καὶ ἔκαμε νὰ τρέμῃ ἐκ θεμελίων ὁ γαδὸς τοῦ Διὸς. Οἱ ἱερεῖς συνηθροισμένοι εἰς μίαν θολωτὴν κρύπτῃν τοῦ θυσιαστηρίου, καθήμενοι ἐπὶ τῶν ὀρειχαλκίων ἐδωλίων των ἐν ἡμικυκλίῳ, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν Ὀρφέα συνεχέπτοντο πῶς θὰ ἀντιμετώπιζον τὰς ἐπερχομένας Βακχίδας.

Ὁ γηραιότερος τῶν ἱερέων ἠγέρθη καὶ ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ὀρφέα μὲ θαρεῖαν φωνὴν λέγει: «Βασιλεύεις ἐν τῇ Θράκῃ διὰ τῆς βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς τέχνης. Ἀνήγειρες εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἱερά τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἔκαμες νὰ λάμπῃ ὁ ἥλιος τοῦ Διονύσου. Γνωρίζεις ὅμως τί μᾶς ἀπειλεῖ. Αἱ ἄγριαι Βακχίδες, αἱ καταραμέναι ἱερεῖαι, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ἐκάτης, ὀδηγούμεναι ὑπὸ τῆς Θεσσαλῆς μαγίσσης Ἀγλαονίκης καὶ ἀπειλοῦν νὰ καταστρέψουν τοὺς γαοὺς καὶ τοὺς βομβοὺς τοῦ ὑψίστου. Ἐξημμένοι ἀπὸ φλογεροῦς λόγους, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῶν ἐμπρηστικῶν δαυλῶν τῶν μωνάδων, χίλιοι Θρακῆες πολεμισταὶ στρατοπεδεύουν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους καὶ πρόκειται μόνις ἀνατεῖλη ἡ ἡμέρα νὰ ἐπιδράμουν εἰς τὸν γαόν. Ἡ Ἀγλαονίκη ἡ μεγάλη ἱερεῖα τῆς Ἐκάτης τοὺς ὀδηγεῖ. Εἶναι ἡ τρομερωτέρα τῶν μαγισσῶν, ἀμείλικτος καὶ λυσσαλέα ὡς Ἐριννὺς ὀδηγεῖ τὰς Βακχίδας καὶ αἱ Βακχίδες τοὺς Θρακῆς». Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ ἱερεὺς, ἐγερθεὶς ὁ Ὀρφεύς καὶ ἀποτεινόμενος εἰς τὸ ἀνήσυχον ἱερατεῖον λέγει μὲ φωνὴν εἰς γλυκὺν καὶ πρᾶον τόνον: «Ἔστ' ἦσυχοι. Θὰ ὑπάγω μόνος μου. Κανεὶς δέδηλος δὲν θὰ διασκευίση καὶ θὰ παραδίασῃ τὸν ἱερὸν περίβολον. Αὐρίον θὰ λήξῃ ἡ βασιλεία τῶν αἱμοσταγῶν ἱερείων». Καὶ ἐξῆλθεν διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Θρακῶν μόνος, ἔχων ὡς συνοδὸν ἓνα ἐκ τῶν πλέον ἀγαπητῶν φίλων του. Ἐδάδιζον ὑπὸ τὰς ὄρυς. Ἡ καταγίς εἶχεν παρέλθει. Διὰ μέσου τῶν πυκνῶν φυλλωμάτων ἐλαμπύριζον οἱ ἀστέρες. Βαδίζοντες εἶχον φθάσει ἄνευ ἐμποδίου εἰς τὸ δάθος τῆς κοιλάδος. Πρὸ αὐτῶν ὑπῆρχον ἄδενδροι λειμῶνες καὶ μεγάλαι συστάδες δένδρων ὑπὸ τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο σκηναὶ καὶ ἄνθρωποι κατακεκλιμμένοι κατὰ γῆς. Εἰς τὸ δάθος τοῦ δάσου σθενύμενα πυρά, ὑποτρέμοντες πυροὶ. Ὁ Ὀρφεύς ἐδάδιζεν ἦσυχος μετὰ τῶν καιμωμένων ἄλλων ὕπνον λόγῳ τῆς ἐξ ὄλονυκτίων

ὀργίων κοπιώσεως. Εἷς φρουρός ὁ ὁποῖος ἠγγρύπκει εἰσέτι, τὸν ἠρώτησεν τὸ ὄνομά του. Ὁ Ὀρφεύς ἀπήντησεν εἰς ἱερεὺς τοῦ γαοῦ. Εἷς τὸ ἀκουστικὸν τῆς λέξεως ὁ φρουρός ἀνετινάχθη καὶ ἐπανελάθει εἰς ἱερεὺς τοῦ γαοῦ ὡς σῆμα κινδύνου. Οἱ ἀρχηγοὶ ἀνήσυχοι ἔσπευσαν καὶ περιεκύκλωσαν τὸν Ὀρφέα ὁ ὁποῖος μὲ ἀπαλήν, ἤμερον καὶ γλυκεῖαν φωνήν τοὺς ζητεῖ γὰ παρατιθηθῆν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα. Κάτωθεν μᾶς ὑψηλῆς πετέας ἐκάθησεν ὁ Ὀρφεύς μὲ τοὺς ἀρχηγούς καὶ τοὺς ὠμίλησε διὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν Θεῶν, τὴν γοητείαν τοῦ οὐρανοῦ φωτός καὶ τὴν ἀγῆν ζῶην, ὑποσχόμενος γὰ καταπαύσει τὰς διχονομίας, γὰ θεραπεύσει τοὺς ἀσθενεῖς, γὰ διδάξει τὴν σποράν ἢ ὅποια παράγει τοὺς ὠραιότερους καρπὸς τῆς γῆς καὶ ἐκείνην ἢ ὅποια παράγει τοὺς πολυτιμότερους θεῖους καρπούς, τὴν χαρὰν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὠραιότητα. Ἐφ' ὅσον δὲ ὠμίλει ἢ γλυκεῖα καὶ σοδαρά φωνή του ἀντήχει ὡς αἱ καρδαὶ λύρας καὶ κατήρχετο διαρκῶς θαυότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν τετραγαμμένων Θρακῶν. Ἀπὸ τὸ δάθος τοῦ δάσους αἱ Βακχίδες περιέργοι μὲ τοὺς πυρσοὺς ἀνὰ χεῖρας εἶχον προσέλθει προσελκυσθεῖσαι ἐπίσης ἀπὸ τὴν μουσικὴν μᾶς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἐνδεδυμένοι μὲ δέρματα πανθήρων μὲ λάμποντας ὀφθαλμοὺς ἀπὸ λαγνείαν καὶ σκληρότητα, συνηθροίσθησαν πέριξ αὐτοῦ γοητευθεῖσαι καὶ ἐκάθησαν παρὰ τοὺς πόδας του ὡς δαμασθέντα ζῶα καὶ καταληφθεῖσαι ὑπὸ τύψειν προσήλου κατὰ γῆς τὸ δλέμμα. Οἱ πολεμισταὶ Θραῖκες συγκινηθέντες ἐψιθύριζον. «Εἷς θεὸς ὀμίλει, ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων, ὁ ὁποῖος ἐγοσητεύσει τὰς Βακχίδας». Ἡ Ἀγλαονίκη ὅμως εἰς τὸ δάθος τῶν δαυῶν ἐκαρὰδόκει. Βλέπουσα τοὺς Θράκας καὶ τὰς Βακχίδας δεσμευομένας ἀπὸ μαγνητικὴν δύναμιν ὑπερτέραν τῆς ἰδικῆς τῆς ἠσθάνθη ἀπειλούμενον τὸν Ἄδην ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς κρημνιζομένην εἰς τὰ Τάρταρα ἐξ ὧν εἶχεν ἐξέλθῃ καὶ βρυχωμένη ὤρμησε πρὸ τοῦ Ὀρφέως, ἀποτεινομένη δὲ πρὸς τοὺς Θράκας τοὺς φωνάζει: δὲν εἶναι Θεός, εἶναι ὁ Ὀρφεύς, ἀνθρωπος ὅπως καὶ σεῖς, ἕνας μάγος ὁ ὁποῖος σὰς ἐξαπατᾷ, ἕνας τύραννος πού φιλοδοξεῖ στέμμα δι' ἑαυτόν, ριφθῆτε ἐναντίον του. Ἐὰν εἶναι Θεός ἄς ἀμυνθῇ καὶ ἐὰν ψεύδομαι κατασπαράξατέ με. Καὶ ἐπροχώρησεν ἀκολουθουμένη ἀπὸ μερικὸς ἀρχηγούς ἐξημένους ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὰς βασκανίας τῆς κατὰ τοῦ Ὀρφέως. Ὁ ἱεροφάντης ἐξέβαλεν μεγάλην κραυγὴν καὶ κατέπεσεν διάτρητος ἀπὸ τὰς ρομφαίας των, λέγων εἰς τὸν ἀγαπητόν του φίλον, ὁ ὁποῖος παρίστατο εἰς τὴν σκηνὴν αὐτὴν «ἀποθνήσκω ἀλλ' οἱ Θεοὶ εἶναι ζῶντες» καὶ ἐξέπνευσε, Ἡ μάγισσα τῆς Θεσσαλίας ἐδύλεπε μὲ «ἀγρίαν χαρὰν» τὴν τελευταίαν πνοὴν τοῦ Ὀρφέως. Ποῖος ὅμως ὁ τράμος τῆς ὄταν εἶδε τὴν θνήσκουσαν αὐτὴν κεφαλὴν ν' ἀναζωογονῆται: εἰς τὴν ὑποτρέμουσαν ἀνταύγειαν τῆς δαδὸς καὶ ἐν ὠχρὸν ἐρύθημα ν' ἀπλοῦται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ, οἱ ὀφθαλμοὶ του ν' ἀνοίγονται ὑπέριμετροι καὶ θαυθὺ δλέμμα ἠδὺ καὶ τραμερόν γὰ προσηλοῦται ἐπ' αὐτῆς, ἐνῶ φωνὴ παράδοξος, ἢ φωνὴ τοῦ Ὀρφέως διέφευγεν μίαν εἰσέτι φορὰν διὰ γὰ προσέφη τὰς τέσσαρας αὐτὰς ἀρμονικὰς καὶ ἐκδικητρίας συλλαβὰς «ΕΥΡΥΔΙΚΗ». Πρὸ τοῦ δλέμματος αὐτοῦ, εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν ἢ

ιέρεια τρομοκρατηθεῖσα ὀπισθοχώρησεν κραυγάζουσα. Δὲν ἀπέθανε. Θὰ μὲ καταδιώξουν διὰ παντός «Ὀρφεῦ! Εὐρυδίκη!» Μὲ τὰς κραυγὰς αὐτὰς ἡ Ἀγλαονίκη ἐξηφανίσθη ὡς διωκομένη παρ' ἑκατὸν μαινάδων. Αἱ Βακχίδες παράφρονες καὶ οἱ Θράκες τρομοκρατηθέντες ἀπὸ τὸ ἐγκληματικὸν τῶν διέφυγον εἰς τὴν νύκτα ἐκθάλλοντες κραυγὰς ἀπαλπιδίας. Ἀργότερα οἱ Θράκες διηγούντο ὅτι κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην διὰ τὴν ζήτησιν τὴν ψυχὴν τῆς συζύγου του καὶ ὅτι αἱ Βακχίδες ζηλότυποι διὰ τὴν αἰωνίαν του ἀγάπην τὸν εἶχον κατασπαράξει καὶ ὅτι ἡ κεφαλὴ του ριφθεῖσα εἰς τὸν Ἐδρον καὶ παρασυρθεῖσα ἀπὸ τὰ τρικυμώδη κύματα ἐκάλει πάντοτε «Εὐρυδίκη, Εὐρυδίκη».

Μάρτυς τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ Ὀρφέως ἦτο ὁ πιστός του φίλος ὁ ὁποῖος ὅταν μία ἀπαισία ἀκτὺς τῆς Ἐκάτης ἐφώτισεν τὸν αἵματόδροστον χιτῶνα καὶ τὴν ὄχραν μορφήν τοῦ διδασκάλου καὶ φίλου του, ἐνόμισεν, ὅτι ἡ κοιλιάς, οἱ ποταμοί, τὰ ὄρη καὶ τὰ ἀπέραντα δάση ἀντεδόουν ὡς τεραστία λύρα. Τὸ σῶμα τοῦ Ὀρφέως ἐκάη ἀπὸ τοὺς ἑρεῖς του καὶ ἡ τέφρα ἐκομίσθη εἰς μακρὸν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὅπου ἐλατρεύθη ὡς ἰσόθεος ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου του κατήγαγε θρίαμβον κατὰ τῶν ἀντικάλων του, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ροδόπης.

Ἡ παράδοσις τοῦ Ὀρφέως, ἡ σοφία του καὶ τὰ μυστήριά του διαιωρίσθησαν καὶ διεδόθησαν εἰς ὅλα τὰ ἱερά τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ὀρφεύς ὑπῆρξε τὸ ἐμπυχωτικὸν δαιμόνιον τῆς ἱεράς Ἑλλάδος, ὁ διεγέρτης τῆς θείας ψυχῆς τῆς. Ἡ ἐπιτάχοδος λύρα του περιβάλλει τὸ σύμπαν, κάθε χαρδὴ ἀνταποκρίνεται εἰς ἓνα εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, περιέχει τὸν νόμον μιᾶς ἐπιστήμης καὶ μιᾶς τέχνης. Ἐχομεν ἀπωλέσει τὴν κλειδα τῆς ἀρμονίας τῆς ἀλλ' οἱ διάφοροι τόνοι δὲν ἔπαυσαν νὰ ἤχουσι εἰς τὰ ὅλα ἡμῶν. Ἡ Θεουργία καὶ ἡ Διονυσιακὴ ὄθησις τὴν ὁποίαν ὁ Ὀρφεύς ἠδυνήθη νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διεδόθη δι' αὐτῆς εἰς δλόκληρον τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Εὐρώπην.

Ἡ ἐποχὴ μας δὲν πιστεῦει πλέον τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ζωὴν. Ἐὰν παρὰ ταῦτα διατηρεῖ θαθεῖαν ἀνάμνησιν, μίαν κρυφίαν καὶ ἀκατανίκητον ἐλπίδα, ὀφείλει αὐτὸ εἰς τὸν ὑπέροχον αὐτὸν ἐμπνευσμένον. Ὑπῆρξεν ὁ μέγας μυσταγωγὸς τῆς Ἑλλάδος ὁ πρόγονος τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς, αἵτινες θεωροῦνται ὡς ἀποκαλύψεις τῆς αἰωνίας ἀληθείας. Ὁ Ὀρφικὸς λόγος διεποιήθη εἰς τὰς φλέδας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ὀρφέως ἀπέβη τὸ πνεῦμα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Μετεφέρθη ἡ διδασκαλία του εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. Ὁ Διόνυσος εἶναι ὁ ἥλιος, ὁ Ἀπόλλων, τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀμφικτύονες οἱ φύλακες τῆς δικαιοσύνης. Τῶν Διονυσίων, τῶν Παναθηναίων, τῶν Θεσμοφορίων καὶ τῶν Ἐλευσινίων τὰς τελετὰς Ὀρφεύς ἀνὴρ Θράξ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκόμισεν λέγει ὁ Πλούταρχος. Καὶ ὁ ρήτωρ Δημοσθένης ὅτι φησὶ τὸν Ὀρφέα τὰς ἀγιωτάτας αὐτὰς τελετὰς καταδειξάει. Τὸ χαρακτηριστικὸν μάλιστα εἰς τὰς τελετουργίας αὐτὰς ἦτο ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ μετάρχουν αὐτῶν ἀποκλεισόμενοι, οἱ μὴ ἀποδεδειγμένως Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, οἱ φονεῖς, οἱ

προδότηι, οἱ ἀσεβεῖς καὶ οἱ μάγοι, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο ἀνθρώποι ἀγῦρται. Ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων διαπιστοῦται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι λίαν ἐνωρὶς ἤρχισαν διαμορφώνοντες τὰς θρησκευτικὰς τῶν ἀντιλήψεις ἐπὶ πνευματοδόξων ἀρχῶν. Συνέλαβον ὅλας τὰς ἐννοίας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι μέχρι σήμερον παραμένον ἀσάλευτοι πνευματικαὶ ἀλήθειαι καὶ ὁργάνωσαν τὴν ζωὴν τῶν ἐπὶ δάσεων ἠθικῶν καὶ ἐναρτέων. Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους εὐρίσκομεν τοὺς Θράκας εἰσερχομένους εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ διεισδύοντας εἰς τὴν Φωκίδα. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς τῶν ἡ μουσικῆ καὶ ἡ ποίησις τελοῦν ἐν ἀδιελεύπτῳ συνδέσμῳ. Ἀπὸ τῆς μυθολογικῆς ἐποχῆς ἐμφανίζεται ὁ Θρακικὸς λαὸς σχετιζόμενος καὶ ἐπικοινωνῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔκτοτε ἡ Θράκη θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν ἱερὰ χώρα, χώρα τοῦ φωτός καὶ ἡ πραγματικὴ πατρίς τῶν Μουσῶν. Ἀπὸ τὰ ὑψηλά της ὄρη κατήλθεν μὲ Εὐμολπίους ρυθμούς ἡ ποίησις, οἱ νόμοι καὶ αἱ ἱεραὶ τέχναι. Ὁ Εὐμολπος τοῦ ὁποῖου τὸ μῦθμα ἦτο ἐν Ἐλευσίνῃ καὶ ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἐκ τῆς Χιδῆνης κόρης τοῦ Βορέου. Θεότητος ἀποκλειστικῶς Θρακικῆς καὶ ἡ ὁποία εἶχεν ἀδελφούς τοὺς πτερωτοὺς ἥρωας τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ζήτην καὶ Κάλαιν οἱ ὁποῖοι ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν ἀπήλλαξαν τὸν μάντιν Φινέαν ἀπὸ τὰς Ἀρπυιάς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔγινε βασιλεὺς τῆς Ἐλευσίως καὶ ἔλαβεν παρ' αὐτῆς τῆς θεᾶς Δήμητρος τὴν φυλακὴν καὶ Διοίκησιν τῶν μυστηρίων αὐτῆς καὶ τῆς Περσεφόνης τὰ ὁποῖα ἀνεμόρφωσεν, ὑπῆρξεν δὲ καὶ Ἀρχηγέτης τῆς Γενεᾶς τῶν Εὐμολπίδων, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ὁποῖων ὑποχρεωτικῶς ἐλαμβάνετο ὁ Μέγας ἱερεὺς τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων καὶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν ἐπίσης ἐξελέγοντο οἱ Δαδοῦχοι.

Θράξ ἦτο καὶ ὁ ἀρχαιότερος αἰεὶδὸς Θάμυρις ὁ τυφλωθεὶς ὑπὸ τῶν Μουσῶν, ὡς τολμήσας γὰ προκαλέσῃ αὐτὰς εἰς διαγωνισμόν καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ εἰκὼν εὐρίσκατο εἰς τοὺς Δελφούς. Ὁ Αἴγιος ἐπίσης, ὅστις ἐθεωρεῖτο καὶ πατὴρ τῆς μουσικῆς τέχνης καὶ φέρεται ὡς διδάσκαλος τῆς μουσικῆς τοῦ Ὀρφῆως, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Μουσαίου. Ἡ Θράκη ἐπίσης ἐμφανίζεται μετὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσωποῦμένη ἀπὸ ἐξόχους διανοίας, ὅπως ὁ ἐξ Ἀδδῆρων φιλόσοφος Δημόκριτος, ὁ εὐφυέστατος σοφιστῆς Πρωταγόρας, ὁ φιλόσοφος καὶ ἱστορικὸς Ἐκκαταῖος, ὁ ἐπίσης φιλόσοφος Ἀνάξαρχος, ὁ μηχανικὸς Διοκλεῖδης, ὁ Αἴσωπος, ὁ Σπάρτακος καὶ ἄλλοι. Ἡ Θράκη ἡ ἐριθύλαξ καὶ ἡ μήτηρ μύλων ὡς τὴν ἀπεκάλει ὁ Ὅμηρος ὑπῆρξε κοιλίς τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Εἰς τὰ ὀνομαστά ὄρη καὶ τὰς ἐκτετατάς πεδιάδας τῆς συνήφθησαν τὸ πρῶτον οἱ σκληρότεροι ἀγῶνες διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιών καὶ δυνάμεων. Ἐδῶ ἐτέθησαν αἱ πρῶται δάσεις διὰ μίαν ὁργανωμένην καὶ πειθαρχοῦσαν εἰς ἠθικὰς προσταγὰς ἀνθρωπίνην ζωὴν. Καὶ ἂν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ γ' ἀναπολήσομεν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῶν ὁποῖων ὑπῆρξεν μάρτυς ἡ ἐνδοξὸς αὐτῆ γωνία τῆς Ἑλλάδος, ἀνέλθωμεν εἰς μίαν τῶν κορυφῶν τῶν ἠραίων καὶ γραφικῶν βουνῶν τῆς

καὶ ἀρίστων τὸ δῆγμα μᾶς νὰ περιπλανηθῆ εἰς τὸν ἐκτεταμένον Θρακικὸν ὄριζοντα, πόσα καὶ ποῖα ἱστορικὰ γεγονότα δὲν θὰ μᾶς ἔλθουν εἰς τὴν μνήμη. Ἐκεῖ εἰς τὸ βάθος τοῦ Θρακικοῦ πελάγους ἡ Τροία ὅπου οἱ Ἕλληνες μὲ τοὺς Τρώας διεξήγαγον τὸν πλέον φονικὸν πόλεμον ὠθούμενοι ἀπὸ τὸν ἀνδροφόνον Ἄρην καὶ τὴν ἀδελφὴν του καὶ σύτροφόν του Ἐρίδα τὴν γαμιάτην λύσαν αὐτὴν θεότητα, ἡ ὅποια, ὅπως γράφει ὁ Ὀμηρὸς ζήτηκίονεται στὴν ἀρχὴ μικρὴ καὶ ἔπειτα μεγαλώνει καὶ φθάνει νὰ στηρίξῃ τὸ κεφάλι τῆς στόν οὐρανὸν καὶ τὰ πόδι τῆς στὴ γῆ, ὅπου περιπατῶντας ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἰς φονικὰς ἐριδας. Ἀπέναντι εἰς τὴν Τροίαν ἡ Τένεδος, ὅπου ἐκρύβθησαν οἱ Ἀχαιοὶ διὰ νὰ ἐξυπατήσουν τοὺς Τρώας. Εἰς τὸ μέσον τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους ἡ θασιωμένη Σαμοθράκη, ἡ ἱερὰ νῆσος τῶν Καδεῖρων, ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῆς ὁποίας ἐκάθητο ὁ Ποσειδῶν διὰ νὰ θαυμάσῃ τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην τῶν Τρώων, πονῶν τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ θυμῶνων μὲ τὸν Δία ὅταν ἐδοθηθῆσε τοὺς Τρώας. Ἐντεῦθεν τὰ μαγευτικὰ Θρακικὰ παράγια ὅπου ἔζησαν οἱ Κίκοι καὶ οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Μάρινος προσέφερον εἰς τὸν περιπλανώμενον Ὀδυσσεῖα ἀσκὸν μέλανος οἴνου ἡδέος. Καὶ ἀπέναντι τὴν Αἴνον ὅπου ὁ Αἰνεΐας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας λέγεται ὅτι κατέφυγεν. Καὶ ἐδῶ κάπου εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου τὸν Ὀρέστην εἰσχωροῦντα καὶ ἀναπλέοντα τὸν ποταμὸν διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐνοῦται μετὰ τῶν ἄλλων δύο ποταμῶν Τούντζα καὶ Ἀρδα, ἐνθα λουσθεὶς ἐκαθαρίσθη καὶ ἐθεραπεύθη ἀπὸ τὴν μακίαν εἰς ἣν περιήλθεν μετὰ τὴν ἀθώωσίν του ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, διὰ τὸν φόνον τῆς μητρὸς του Κληταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου τῶν φονέων τοῦ πατρὸς του Ἀγαμέμνονος, βασιλέως τοῦ Ἀργούς, κατήσας εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ τὴν πόλιν Ὀρεστιάδα. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ν' ἀναμνησθῆ ποῖα δεῖνὰ ὑπέστη ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς ἡ Θράκη, τὴν θάλασσαν τῆς ὁποίας ἐπλημμύρισαν τσακίς αἱ τριήρεις τῶν Περσῶν καὶ αἱ γαλέραι τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Φράγκων καὶ τὰς πεδιάδας τῆς οἱ πολυαριθμότεροὶ βαρβαρικοὶ στρατοὶ πού ἐγνώρισεν ὁ κόσμος. Οἱ στρατοὶ τῶν Περσῶν, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Οὐνῶν, τῶν Ἀράβων, τῶν Ἀδάρων, τοῦ Κρούμου, τῶν Τούρκων, τῶν Σταυροφόρων καὶ ἐσχάτως τῶν Γερμανῶν καὶ Βουλγάρων, στρατοὶ οἱ ὅποιοι ὡς ὀμηρικῶν χεῖμαρραι ἀπεφίλωσαν καὶ κατέστρεψαν τὴν χώραν. Καὶ πέραν εἰς τὸ βάθος ν' ἀφήσῃ τὴν σκέψιν του νὰ περιπλανηθῆ κατὰ μῆκος τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου, πόσοι θεῶλοι, πόσα ὄνειρα καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ φαντασθῆ τὴν θασιλίδα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τὴν πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου τὴν μαρτυρικὴν καὶ ἔνδοξον, τὴν πόλιν τῶν ἀεμινήστων ὑμῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων καὶ τῶν ὀνομαστῶν Πατριάρχων. Χῶροι ἱεροί, χῶματα καθηγιασμένα, πού μέσα ἐπάνω καὶ πέραν, εἰς τὸν τρισδιάστατον χῶρον, οἱ αἰῶνες διέγραφαν ἀμετάθετα πνευματικὰ ὄρσημα, πρὸς αἰώνιον δόξαν τῆς ἀθανάτου Ἑλλάδος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΣΑΠΗ

Ἀστρονόμου

ΟΡΦΕΥΣ, ΟΡΦΙΚΑ ΕΠΗ ΚΑΙ ΟΡΦΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ Β' ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΟΣ π.Χ. ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΟΡΦΙΚΟΥΣ ΥΜΝΟΥΣ

Α' Ὁ Ὀρφεύς. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ εἰς τὸ ἀκανθῶδες θέμα τῆς ἱστορικότητος τοῦ Ὀρφέως (1), ἀλλὰ καὶ δὲν παραλείπω νὰ ἀποσαφηνίσω τὴν θέσιν, τὴν ὁποῖαν λαμβάνω ἐπὶ τούτου. Δέχομαι τὴν ἄποψιν, ὅτι ὁ Ὀρφεύς ὑπῆρξε καὶ μάλιστα ὅτι ἔζησε πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, τοῦλάχιστον δὲ κατὰ τὰ μέσα τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ. Τὴν θέσιν ταύτην θὰ στηρίξω, δι' ἄτων θὰ λεχθῶσιν, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν Ὀρφικῶν Ὑμνων, ὡς αὕτη προσδιορίζεται ἀστρονομικῶς, ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ.

Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶ εἰς μίαν πολὺ περιληπτικὴν ὑπόμνησιν τῶν περὶ Ὀρφέως ἀρχαίων πληροφοριῶν.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Πίμπλαν τῆς Πιερίας, παρὰ τὰς ΒΑ. ὑψορείας τοῦ Ὀλύμπου (Στράβων VIII 330 καὶ X 47) καὶ ἐλέγετο Θράξ, ἐπειδὴ ἡ περιοχὴ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ὠνομάζετο, τότε, Θράκη. Ὁ Διόδωρος (II 64) λέγει, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Οἰάγρου, τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιοῦται καὶ εἰς τὰ Ἀργοναυτικά, ὅπου λέγεται: Ὀρφεῦ, Καλλιόπης τε καὶ Οἰάγρου φίλε κοῦρε (77), ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀποσπασμάτιον Ὀρφεὺς ὁ παῖς Οἰάγρου (40, 511).

Κατὰ τὸν Ἑλλάνικον (485 - 405 π.Χ.) εἶναι πρόγονος τοῦ Ὀμήρου (2) καὶ κατὰ τὸν Εὐσέβιον (265 - 339 μ.Χ.) ἐγεννήθη 85 ἔτη πρὸ τῆς καταστρο-

1) Πλέον τῶν τριάκοντα συγγραφέων, οἵτινες κατανέμονται εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος, ἠμίλουν περὶ τοῦ Ὀρφέως, ὡς προσώπου ὑπάρχοντος, καὶ παραθέτουν ἀποσπάσματα τῆς διδασκαλίας του. Αὐτὸ καὶ μόνον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ὑπὸ τινῶν ἀμφισβήτησις τῆς ἱστορικότητος του εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτος. Δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ πάντας τοὺς συγγραφεῖς τούτους εἰς τὰ «Ὀρφέως ἀποσπασμάτια», (40, 187 κ.ε.).

2) «Ἑλλάνικος δὲ καὶ Δαμάστιος καὶ Φερεικίδης, εἰς Ὀρφέα τὸ γένος ἀνάγουσι τοῦ Ὀμήρου» (Πρόκλου, Βίος Ὀμήρου 26, 14).

φῆς τῆς Τροίας. Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀπεδείχθη διὰ τῆς μεθόδου τοῦ C¹⁴, ἡ ἄλωσις τῆς Τροίας ἐγένετο τὸ 1183 π.Χ., ὁ Ὄρφεύς πρέπει νὰ ἐγεννήθη, κατ' Ἐδσέδιον, τὸ 1268 π.Χ., ἤτοι 40 περίπου ἔτη πρὸ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας (1225 π.Χ.).

Ἐταξίδευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα ἐμυήθη ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς Μέμφιδος εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν σοφίαν, ἐν συνεχείᾳ δέ, κατὰ Διόδωρον (V 64), μετέβη εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν Ἰθαίων Δακτύλων. Ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος (II 81) καὶ ὁ Ἀπολλόδομος (I 15), ἐπιστρέψας εἰς Θράκην, εὔρε (εἰσήγαγεν) καὶ τὰ Διονύσου μυστήρια, ἔχων προηγουμένως δεχθῆ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Αἰγυπτιακῆς λατρείας. Ἐξῆρσε καὶ ἔδρασεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Λαϊθιθρων. Ἀναφέρεται, ὅτι ἐφρονεύθη ἀπὸ τὰς Θράσσας καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Ἄντισσαν, τὸ σημερινὸν χωρίον Γαδοθατῆς Λέσβου ἢ εἰς τὰ Λαίδηθρα, τὴν σημερινὴν Δεσποκαρυάν, παρὰ τὸν Ὀλυμπον, ὅπου ἐσιώζετο ὁ τάφος του, ἀκόμη μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φέρον ἐπ' αὐτοῦ καὶ «ξόανον» ἐκ κυπαρίσσου. Καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (X 7), ὅταν δραδύτερον μεταφέρθησαν τὰ ὀστέα του εἰς τὸν Δίον τῆς Περσίας, ἐπιλημμύρισεν ὁ ποταμὸς Σήης, ὁ σημερινὸς Ζηλιανᾶς καὶ κατεπόντισε τὰ Λαίδηθρα.

Β' Ὁ Ὄνομάκριτος καὶ τὰ «Ὄρφικὰ». Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 527 καὶ 514 π.Χ., ἄρχει εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου Ἰππάρχος. Οὗτος συνεκρότησεν ἐπιτροπὴν, ἣ ὅποια ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς συγκεντρώσεως ἄλλων τῶν Ὄρφικῶν, δηλ. ἄλλων τῶν παραδιδωμένων, μέχρι τότε, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, πνευματικῶν δημιουργημάτων τοῦ Ὄρφεύς καὶ τῶν μαθητῶν του, σπουδαιότερος τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ Μουσαῖος, ὁ πρῶτος γνωστὸς Ἑλλήν ἀστρονόμος τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος. Ἐκ τῶν πρωτοστατούντων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, (VII 6) ἦτο ὁ Ὄνομάκριτος (560 - 490 π.Χ.) καὶ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ Κέρκιψ καὶ Βροντίνος, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Στρομικταῖς I κεφ. 21, 131, 3 - 5). Ὁ Ὄνομάκριτος μάλιστα εἶχε μίαν αὐθεντικότητα, ὡς συλλογεύς, διότι παλαιότερον, ὁ πατήρ του Ἰππάρχου, ὁ Πεισίστρατος, εἶχεν ἀναθέσει εἰς αὐτὸν τὴν συγκέντρωσιν καὶ καταγραφὴν καὶ τῶν Ὀμηρικῶν ἔπων.

Παρὰ ταῦτα, ὁ διδάσκαλος τοῦ Πινδάρου Λάσος ὁ Ἑρμιονεύς, κατηγόρησε τὸν Ὄνομάκριτον, ὅτι εἰς τὴν ἐνεργουμένην συλλογὴν τῶν Ὄρφικῶν, παρενέβαλε καὶ μερικὸς ἰδικὸς του στίχους, οἱ ὅποιοι ἀνεφέροντο εἰς τὴν καταδύθισιν ἀπαιῶν νήσων πλησίον τῆς Λήμνου. Τόσον δὲ μεγάλη σημασία ἀπεδόθη εἰς τὴν ἐν λόγῳ παρεμβολήν, ὥστε, καθ' ἃ λέγει ὁ Ἡρόδοτος (VII 6), διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὁ Ἰππάρχος ἐξώρισε τὸν Ὄνομάκριτον. Τὸ ἐν λόγῳ γεγονὸς ἐπιτρέπει νὰ ἐκτιμήσωμεν τὸν θαυμὸν ἀκριθείας τῶν διασωθέντων Ὄρφικῶν κειμένων, ὡς πρὸς τὴν παναρχαίαν μορφήν των ὡς πρὸς τὸ ἀρχικόν

των περιεχομένων. Ἡ ἀκρίβεια αὕτη, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, δύναται νὰ θεωρηθῆται τοῦλάχιστον ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην τῶν διασωθέντων Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ὡς πρὸς τὴν ἀρχικὴν τῶν μορφήν.

Διότι οὐδαίς δύναται νὰ διασχυρισθῆ ποτε, ὅτι τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, ἀναφερόμενα εἰς γεγονότα τοῦ 1200 π.Χ., διετυπώθησαν διὰ πρώτην φοράν τὸ 850 π.Χ., ἢτοι: ἐπειτα ἀπὸ 350 ἔτη, ὅτε δεχόμεθα ὅτι ἔζησεν ὁ Ὀμηρος. Εἶναι ὡσὰν νὰ ἐλέγομεν ὅτι τὸ 230 μ.Χ. θὰ εὕρεθῆ κάποιος ποιητὴς ἵνα στιχομυθῆσῃ τὰ γεγονότα τοῦ Ἀλδανικοῦ ἔπους τοῦ 1940, περιγράφων συγχρόνως καὶ ὅλα τὰ γνωρίσματα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, εἰς ἓν μέγα ποίημα 20.000 καὶ πλέον στίχων. Ἡ μόνη ἀληθοφανὴς ἀποφῆς εἶναι ὅτι ὁ Ὀμηρος διήθρωσε τὰ παλαιὰ λαϊκὰ τραγούδια καὶ τὰ συνεκρότησεν εἰς ἓν σύνολον, τὸ ὄψιον «ἐτραγουδοῦσαν» καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους οἱ Ἕλληνες ὡς «ἔπη τοῦ Ὀμήρου» τὸ ἴδιον ἄλλωστε συνέθεσαν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὀνομακρίτου, ὅτε ἐγένετο ὑπὸ τούτου ἡ συλλογὴ τῶν. Καθ' ἕμοιον τρόπον οἱ Ὀρφικοὶ Ὕμνοι, οἵτινες συνιστῶσιν ὄχι, ἀπλῶς, τὸ περιεχόμενον ἐνθὲ ἱστορικοῦ γεγονότος, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον μιᾶς λατρείας καὶ μιᾶς θρησκείας, ἣτις διηρθρώθη ἀπὸ τὸν Ὀρφέα καὶ ἔζησε μέχρι τῶν μεταχριστιανικῶν ἀκόμη χρόνων, διετήρησαν καὶ περισσότερον μάλιστα ἀπὸ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη τὴν ἀρχικὴν τῶν μορφήν, ὡς ἐκ τῆς θρησκευτικῆς φύσεώς των καὶ ὡς ἐκ τοῦ λατρευτικοῦ τῶν προσορισμοῦ. Τὸ περιεχόμενον τοῦτο περυσυλέεξε καὶ κατέγραψεν ἡ περὶ τὸν Ὀνομακρίτον Ἐπιτροπὴ ἢ ἰδία, ἣτις συνέλεξε τότε καὶ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη.

Τὰ Ὀρφικὰ κείμενα δὲν εἶναι γραμμένα εἰς τὴν καθαρῶς Ὀμηρικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ παρουσιάζουσιν ἰδιωματισμούς τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐρμηνεύεται εὐκόλως, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ὀρφισμὸς ἦτο μία πλήρης θρησκεία καὶ ὃς καὶ διάφορος τῆς «δωδεκαθεϊκῆς», τῆς γνωστῆς μας, ὡς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας. Ὁ Ὀρφισμὸς ἦτο συγχρόνως καὶ μία ἀνωτέρα μύθισις τῶν ὀπαδῶν του, μία παναρχαία μυθικὴ μύθισις, τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν εἰς καμπαλαίους χρόνους ὁ Ὀρφεὺς καὶ ἡ ὁποία, διατηρηθεῖσα εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἐδιδάσκατο εἰς τὰ Ἐλευσίνα Μυστήρια (28 κεφ. II), ἢτοι, καὶ πάλιν μόνον εἰς τοὺς μεμνημένους εἰς αὐτήν. Καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες σχετίζονται μὲ τὴν περισυλλογὴν τῶν Ὀρφικῶν, ὁ Ὀνομακρίτος, ὁ Κέρκιψ, ὁ Λάσος, ὁ Ἰππαρχος, παρουσιάζονται εἰς τὰ σωζόμενα ἔργα ἄλλων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος (Ἡρόδοτος. VII 6, Παυσανίας VIII 31, Πλάτωνος Τίμαιος XIII 40, Ἀριστοτέλους Μεταφ. ΙΑ' 1071 κλπ.) ὡς μεμνημένοι εἰς τὸν Ὀρφισμόν. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε καὶ ἐφρόντισαν οὗτοι: τὸ ἔργον τῆς περισυλλογῆς τῶν Ὀρφικῶν. Ὅθεν, συναγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Ὀρφισμοῦ, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀπὸ τῆς Β' χιλιετηρίδος μέχρι τοῦ 5' π.Χ. αἰῶνος, ὅτε ἐγένετο ἡ καταγραφή τῶν Ὀρφικῶν, ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Ὀνομακρίτου, δικαιολογεῖ τὴν διαφοροποίησιν τῆς γλῶσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν ταῦτα. Εἶναι: ἡ γλῶσσα, ἣτις κρατεῖ μὲν τὸ χρῶμα

τῆς Ὀμηρικῆς, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἡ γραφομένη τὸν ς' π.Χ. αἰῶνα. Εἶναι ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεδόθησαν, βαθμικῶς, τὰ ἀρχαιότερα κείμενα, ὥστε νὰ καθίστανται ἀντιληπτὰ ἀπὸ τοὺς μυουμένους.

Εἶναι ἐξ ἄλλου ἡ διάλεκτος τῶν Ὀρφικῶν ἡ «Αἰολική» μὲ ὑπέρπολλα στοιχεῖα τῆς «Ἀττικῆς» διαλέκτου, ὡς ἀκριθῶς συμβαίνει καὶ προκειμένου περὶ τῶν Ὀμηρικῶν ἔπων, ὅπως δ' ἀκριθῶς ἔπρεπε καὶ νὰ τὸ περιμένωμεν. Διότι, τόσον τὰ Ὀμηρικά, ὅσον καὶ τὰ Ὀρφικά, προέρχονται ἀπὸ τὴν παναρχαίαν «Ἀχαϊκὴν» διάλεκτον, τῆς ὁποίας κλάδος εἶναι ἡ Αἰολική ἢ πρόσμικτις δὲ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἐγένετο κατὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν καταγραφήν, τόσον τῶν Ὀμηρικῶν, ὅσον καὶ τῶν Ὀρφικῶν, ὑπὸ Ἴώνων καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἦτο ὁ Ὀνομακρίτους.

Δ' ἔλων αὐτῶν θέλομεν νὰ ἀποσαφηνίσωμεν τὴν ἐξῆς θέσιν: γὰρ μὲν τὰ Ὀρφικά κείμενα εἶναι μία συγγραφή, ἀναγκασιάζουσα εἰς τὸν ς' π.Χ. αἰῶνα, πλὴν ὅμως, α') τὸ περιεχόμενόν της ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς ἰδέας τῶν χρόνων τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ., ὡς θ' ἀποδειχθῆ καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον, ἀστρονομικῶς καὶ δ') αὕτη, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ὕμνους, ἀποτελεῖ ἀκριθῆ παράφρασιν — διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν μετάφρασιν — τῶν Ὀρφικῶν ὕμνων, ὡς οὗτοι ἀπηγγέλλοντο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ. Τὴν περὶ ἧς γίνεται λόγος ἀκρίθειαν τῶν Ὀρφικῶν ἰδεῶν, τῶν περιεχομένων εἰς τοὺς ὕμνους κυρίως, μαρτυρεῖ, ἄλλωστε, κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον, ἡ τόσον εὐστηρὰ τιμωρία τοῦ Ὀνομακρίτου, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ γνήσια Ὀρφικά μερικὸς ἰδικὸς του στίχους. Διότι, τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει δύο τινά: α') ὅτι ὑπῆρχον οἱ δυνάμενοι νὰ ἐλέγξουν τὴν ἀκρίθειαν τῆς συλλογῆς Ὀρφικοὶ ὁπαδοί, ὡς ὁ Λάσος, καὶ δ') ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ἔλεγχος ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ, πραφανῶς, διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς ἀρχαιότερα κείμενα, τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦντο ἀπὸ τοὺς μεμνημένους εἰς τὸν Ὀρφισμὸν καὶ τὰ ὅποια παρεδίδοντο εἰς αὐτούς, κατὰ τόπους, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Γ' Τὰ «Ὀρφικά» καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς «ὕμνοι». Τὰ διασωθέντα Ὀρφικά κείμενα, ἅτινα εἶναι γνωστὰ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔπωνυμίαν Ὀρφικά εἶναι:

α') Τὰ Ἀργοναυτικά ἐκ 1384 στίχων

β') Οἱ ὕμνοι, ἦτοι 88 ὕμνοι: τῆς Ὀρφικῆς λατρείας, ἐκ 1133 στίχων

γ') Τὰ Λιθικά, ἐξ 768 στίχων, εἰς τὰ ὅποια ὁ Ὀρφεύς διδάσκει τὸν Θεοδάμαντα περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς μωτικῆς ἀξίας εἰκόσιν πολυτέμων καὶ ἡμιπολυτέμων λίθων καὶ

δ') Τὰ Ἀποσπάσματα καὶ αἱ Ἐπιγραφαὶ (Orphicorum fragmenta), τὰ ὅποια εἶναι α') περιλοπαί, ἀπολεσθέντων Ὀρφικῶν κειμένων, διασωθεῖσα: εἰς ἔργα ἄλλων ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ δ') παρρωθεῖσα ἐπιγραφαί, εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρονται πληροφορίαι, σχετικαὶ πρὸς τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Ὀρφισμὸν.

Ἐνταῦθα ἀναφερόμεθα εἰδικῶς εἰς τοὺς ὕμνους καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτουσιν αἱ πληροφορίαι περὶ τῶν ἀστρονομικῶν ἰδεῶν καὶ τῶν γνώσεων, αἵτινες ἐκράτουν εἰς τὴν Β' χιλιετηρίδα π.Χ.. Παρὰλλήλως ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν καὶ πάντα τὰ χωρία, τῶν ἄλλων Ὀρφικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα σχετίζονται πρὸς τὴν Ἀστρονομίαν.

Δ' Τὸ Σύμπαν κατὰ τοὺς Ὀρφικούς.

Δὲν πρόκειται γὰρ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον εἰμὴ μόνον, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην¹ εἰς τὰς ἰδέας δηλαδὴ, τῶν Ὀρφικῶν, αἵτινες δύνανται γὰρ συγκριθῶσι πρὸς τὰς κλασσικὰς ἀστρονομικὰς ἀντιλήψεις⁽¹⁾. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν περιλαμβάνονται ἐνταῦθα αἱ Κοσμογονικαὶ διδασκαλίαι τῶν Ὀρφικῶν, αἵτινες συνδέονται στενῶς πρὸς τὰς Θεογονικὰς τῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν, ἐν πολλοῖς, αἱ φιλοσοφικοαστρονομικαὶ ἀντιλήψεις τῶν μετέπειτα Ἑλληνικῶν χρόνων, μέχρι ἀκόμῃ καὶ τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνος.

1. Οὐρανός, Φύσις, Κόσμος. Εἰς τὴν λέξιν Οὐρανός, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ὕμνου τοῦ Οὐρανοῦ, οἱ Ὀρφικοὶ δὲν νοοῦσι μόνον ὅτι σήμερον καλούμενον οὐρανὸν ἢ οὐράνιον σφαῖραν, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν, ὅτι ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἀστρικὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Οὐρανός καλεῖται οὐράνιος καὶ χθόνιος (3, 5), ὡς περιλαμβάνων καὶ τὴν γῆν ἀκόμῃ.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς Φύσεως. Ἡ Φύσις, ὡς ἐπίσης συναίεται ἐκ τοῦ εἰς αὐτὴν ἀφιερωμένου ὕμνου, εἶναι διὰ τοὺς Ὀρφικούς τὸ ἐπιστητόν, τὸ ὑποπύπτον εἰς τὴν ἀντίληψίν μας² εἶναι τὸ πᾶν, τὸ περὶ ἡμᾶς, γῆ, θάλασσα, αἰθήρ, ἀλλὰ καὶ ὁ οὐρανός³ Φύσις χθονίη τε καὶ εἰναλίη, αἰθερίη (9, 14), ἀλλὰ καὶ οὐρανίη (9, 2).

Συνεπῶς οἱ δύο οὗτοι ὕμνοι⁽²⁾ ἀφορῶσιν, κατ' οὐσίαν, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον: εἰς τὸν Κόσμον³ τὸ Σύμπαν. Τὴν σύμπτωσιν ταύτην Οὐρανοῦ

1) Εἰς σὺνθεσιν ἄλλων ἐκ τῶν ἀρχαίων λαθῶν ἀνευρίσκομεν τὰς ἰδέας ταύτας τῶν Ὀρφικῶν, ἀναπτυσσομένης κατὰ τὴν Β' χιλιετ. π.Χ.. Εἶναι, συνεπῶς, αὐταὶ καθαρῶς Ἑλληνικαί.

2) Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ θρησκευτικῶν ὕμνων, ἀπευθυνόμενων πρὸς θεοὺς «θεότητας», καλούμενας «Οὐρανός» καὶ «Φύσις», δὲν θὰ ἔπρεπε γὰρ ταυτίσασθαι αὐτὰς πρὸς ὅτι ὀνομάζομεν σήμερον διὰ τῶν ἰδίων ὀνομάτων. Ἐν τούτοις ἕως ἡ ἐνοστασις αὐτῆ δὲν εὐσταθεῖ, διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς Ὀρφικούς ὕμνους ὁ διαχωρισμὸς αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ὁ φυσικὸς οὐρανός καὶ ἡ θεότης Οὐρανοῦ π.χ. συμπίπτουσι, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ ὕμνου, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποδεικνύουσι κατὰ τρόπον λίαν ἔμφαντῃ καὶ περικοπαί, καθ' ὅσον οὗτος φαίνεται σφαιρικὸν ἐλιτισσόμενος περὶ γαίαν (3, 3) καὶ δὴ καὶ ὡς σφῶρα³ ῥόμβου δίνῃσιν ὁδεύων (3, 4). Ἐπὶ πλεόν κατὰ τὸν ὕμνον τοῦτον, ἔπις καὶ σήμερον λέγεται, ὁ οὐρανός εἶναι ὁ τόπος διαμονῆς τῶν θεῶν οἶκος θεῶν μακάρων (3, 4). Δὲν θὰ εἶχεν ἕως ἡμεῶν ἔννοιαν γὰρ εἶναι ὁ Οὐρανός - θεότης θεῶν οἶκος.

καὶ Φύσεως δεικνύει· ἐξ ἄλλου, χαρακτηριστικῶς, τὸ ὅτι ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν ὕμνον τοῦ Οὐρανοῦ, περιλαμβάνονται· ἕλα καὶ εἰς τὸν ὕμνον τῆς Φύσεως. Ὁ διαχωρισμὸς εἰς δύο διακεκριμένας ἐγνοίας, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ Ὄρφικοί, ὑπὸ τὸν ὄρον «Οὐρανός» νοοῦσι κυρίως τὸ μέρος τοῦ κόσμου, τὸ μακρὰν ἡμῶν κείμενον, τὸ μακροκόσμον, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανὸν ὅπως ἀκριβῶς λέγομεν καὶ σήμερον· ἐνῶ ἡ Φύσις εἶναι καὶ διὰ τοὺς Ὄρφικούς, τὸ ἀμέσως πλησίον ἡμῶν καὶ περιβάλλον ἡμᾶς μέρος τοῦ Κόσμου.

Ἐξ ἄλλου καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ὄρισμός τοῦ Σύμπαντος, ὁ διδόμενος παρ' ἡμῶν σήμερον, ἔλκει· τὴν ἀρχὴν του ἐκ τοῦ ὕμνου τούτου, τῆς Φύσεως. Διότι ἐν στίχῳ 9,28 λέγεται: πάντα σὺ ἔσαι· τὰ πάντα σὺ γὰρ μόνῃ τάδε τεύχεϊ· τὰ πάντα σὺ εἶσαι, διότι σὺ καὶ μόνῃ κατασκευάζεις τὰ πάντα.

Ὅθεν, πᾶσαι αἱ πληροφορίαι· περὶ τῶν ἰδεῶν τῶν Ὄρφικῶν ἐπὶ τοῦ Σύμπαντος, ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἐγνοίαν τῆς λέξεως, προκύπτουσι ἐκ τῶν ὕμνων τοῦ Οὐρανοῦ (3ου) καὶ τῆς Φύσεως (9ου), ἀπὸ κοινοῦ θεωρουμένων.

2. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Κόσμου. Κατὰ τὰς Ὄρφικὰς ὑπάρχει ἀρχὴ τοῦ κόσμου. Τὸ Σύμπαν ἐγεννήθη εἰς κάποιαν χρονικὴν στιγμήν. Τοῦτο ὁμῶς ἔλαθε χώραν πρὸ ἀμνημονούτων ἐτῶν.

Ὡς τω, ὁ μὲν Οὐρανὸς χαρακτηρίζεται ὡς πρεσβυγένεθλος (3, 2), ἦτοι ὡς τὸ πρῶτον γεννηθεὶς, ἡ δὲ Φύσις ὡς πρωτογένεια (9, 5), πρωτότοκος, παναρχαία, ἀλλὰ καὶ ὡς παλαιάφατος (9, 5), ἀρχέγονος, παμπαλαιά.

Ἐξ ἄλλου ἡ γένεσις αὕτη δὲν προσεκλήθη ἐκ τινος ἄλλου προϋπάρχοντος κοσμικοῦ γεγονότος· διότι ἐν 9, 10 λέγεται διὰ τὴν Φύσιν, ὅτι εἶναι ἀπάτωρ καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν, ἐν συνεχείᾳ καλεῖται αὐτοπάτωρ, ὡς ἐξ ἑαυτῆς γενομένη.

3. Ἡ ἀφθαρσία καὶ ἡ αἰωνιότης τοῦ κόσμου. Καίτοι τὸ Σύμπαν ἔχει ἀρχὴν, ἐν τούτοις, δέχονται οἱ Ὄρφικοί, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀφθαρτὸν ἀκατάβλητον καὶ αἰώνιον.

Ἀκατάβλητος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἄκαμptos αἰὲν ἀτειρὲς μέρος κόσμου (3, 1) χαρακτηρίζεται ὁ Οὐρανός, ἀκόμη δὲ καὶ ἀδάμαστος (3, 7), διὰ τὴν ἰδέαν, ὅτι δὲν καταβάλλεται, οὔτε ἀπὸ τῶν παράγοντα τοῦ χρόνου, οὔτε ἀπὸ καμμιᾶν ἄλλῃν ἰδύναμιν. Ὅμοίως ἀδάμαστος (9,3), ἀφθιτος (9,5) καὶ ἀτελής (9, 8), ἦτοι ἀκατάβλητος, ἀθάνατος καὶ ἄνευ τέλους λογίζεται ἡ Φύσις, ἐνῶ ἐν 9, 9 λέγεται, ὅτι εἶναι μὲν ἡ Φύσις τὸ τέλος ὄλων τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων, ἡ ἰδία ὁμῶς — καὶ μόνῃ αὕτη — δὲν ἔχει τέλος· ἀκοινώνητος δὲ μόνῃ τελευτῆς. Ἐπαναλαμβάνεται ἰδὲ ἡ ἰδία ἰδέα τῆς αἰωνιότητός της ἐν τῷ ἐπιθέτῳ αἰδιῆ (9, 21).

4. Τὸ μέγεθος τοῦ Κόσμου. Μετ' ἀπιθάνου ἀκριβολογίας ὁ μὲν Οὐρανὸς θεωρεῖται μέρος τοῦ κόσμου (3, 1), προφανῶς ἵνα ἀντιδια-

σταλή πρὸς τὴν Γῆν, ἢ τις συνιστᾷ τὸ ἄλλο μέρος αὐτοῦ.

Ἡ δ' ἄλλη Φύσις, περιέχουσα καὶ τὸν Οὐρανόν, ὡς οὐρανίη (9,2) δὲν λογίζεται ἀπειρος, ἀλλ' ἀπλῶς μεγίστη (9,10).

δ. Ἡ φύσις τοῦ Κόσμου. Ὡς πρὸς τὴν φύσιν του, προσδίδονται εἰς τὸ Σύμπαν δύο χαρακτηρισμοί.

Πρῶτον, εἶναι πυρίπνοον (9,26). Εἶναι, συνεπῶς πυρίνη ἢ κατάστασις του καὶ ὅλα τὰ μέρη του εἶναι πύρινα καὶ ἀποπνέουσι τὸ πῦρ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου, δλόκληρος ἡ Φύσις λάμπει· εἶναι πανταυγής (9,3) καὶ σελασφόρος (9,6), φέρουσα τὸ φῶς καὶ τὴν λαμπρότητα, δίκην ἐνδύματος, οὐ μόνον τὴν ἡμέραν (συνεπεία τοῦ διαχύτου φωτός), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὡς ἐγνουχίη (9,6)· διότι ὁ πύρινος οὗτος καταυγασμός της διαχέεται καὶ τότε ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἀφοῦ ἡ Φύσις εἶναι καὶ οὐρανίη (9,2).

Δεύτερον, εἶναι τὸ Σύμπαν καὶ ἡ ἀίδιος ζωὴ (9,27). Εἶναι ἡ ζωὴ καὶ μάλιστα ἡ ἀτελειώτος. Αὐτὴ αὕτη ἡ «ὑπαρξίς τοῦ κόσμου» εἶναι, κατὰ τοὺς Ὀρφικούς, «ζωή» εἰς τρόπον ὅστε κόσμος καὶ ζωὴ γὰ καθίστανται συνώνυμα. Ἡ δὲ ζωὴ συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὸ πῦρ, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ κατὰ συνέχειαν παράθεσις τῶν δύο χαρακτηρισμῶν: «πυρίπνοος», «αἰδὸς ζωή». Χάρις λοιπὸν εἰς τὸ πῦρ του, τὸ Σύμπαν ζῆ τὸ ἴδιον, ὡς ὄλον, ἀλλὰ καὶ παρέχει τὴν ζωὴν - ὑπαρξίν εἰς τὰ μέρη του.

6. Ἡ δημιουργική δύναμις τῆς Φύσεως. Ἐφ' ὅσον τὸ Σύμπαν εἶναι διὰ τοὺς Ὀρφικούς εἰς ζῶν ὀργανισμός, παρέχων εἰς τὰ μέρη του τὴν δυνατότητα ὑπάρξεως, τὴν ζωὴν, τοῦτο τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὁ γεννητὴρ ὄλων, ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον· εἶναι ὁ παγγενέτωρ Οὐρανός (3,1) καὶ ἡ παμμήτειρα Φύσις (9,1), ἡ πάντων πατήρ, (καὶ συγχρόνως) μήτηρ (9,18).

Ἡ γενετικὴ καὶ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ Σύμπαντος καθορίζεται ἐπακριδῶς εἰς τὸν ὕμνον τῆς Φύσεως. Διότι, αὕτη α') ὅλα τὰ κτίζει· πάντα οὐ γὰρ μόνον τάδε τεύχεις (9,28), β') κτίζει πολλά, ὡς πολύκιτος (9,2 καὶ 9,20), γ') δίδει εἰς αὐτὰ μορφήν, ὡς πλάστειρα (9,20) καὶ δ') κίνησιν, ὡς κινήσιφόρος (9,21).

Συνεπῶς εἶναι τὸ Σύμπαν ἡ ἀρχὴ ὄλων. Ἀλλ' εἶναι καὶ τὸ τέλος ὄλων· ἀρχὴ πάντων, πάντε τε τελευτή (3,2) χαρακτηρίζεται ὁ Οὐρανός· κοινή πάντεσσιν τελευτή (9,8-9) λέγεται καὶ διὰ τὴν Φύσιν. Γενῶνται ἐπομένως, ὅλα ἐκ τοῦ Σύμπαντος καὶ εἰς αὐτὸ ὑπάρχουσι, θνήσκοντα δὲ εἰς αὐτὸ καὶ πάλιν παραμένουσι.

7. Ἡ «κοσμοκρατορικὴ» ἰσχὺς τοῦ Σύμπαντος. Ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ Σύμπαντος συνεπάγεται τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐξου-

σιαστικῆς ἰσχύος του ἐπὶ τῶν δημιουργημάτων του. Οὕτω τὸ Σύμπαν ἐμφανίζεται, ὡς κυβερνῶν τὰ μέρη του, ὅπως ἀκριδῶς, θεωροῦμεν καὶ ὀνομάζομεν σήμερον τὸν Ἥλιον «κυβερνήτην» τῶν κόσμων, τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος. Ὑπ' αὐτὴν ἀκριδῶς τὴν ἔννοιαν ὁ Οὐρανὸς μὲν ἀποκαλεῖται: Κοσμοκράτωρ (3,3) ἢ δὲ Φύσις Παντοκράτειρα (9,4).

Καί, ἐκείνος μὲν, εἶναι ὁ φυλάσσειν τὰ πάντα εἰς τὸν οὐράνιον θόλον καὶ εἰς τὴν γῆν, ὑπὸ πάντων δὲ περιβάλλομενος, (οὐράνιος χθονίος τε φύλαξ πάντων περιδληθεὶς [3,5]), ἀλλὰ καὶ θλέπων τὰ πάντα, ὡς πανδερκῆς (3,8) ἢ Φύσις δέ, ὡς κυβερνήτειρα, κράντειρα (9,3 καὶ 9,12) κυβερνᾷ εἰς τὴν Γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ τὸν αἰθέρα (αἰθερίη, χθονίη τε καὶ εἰναλίη μεδέουσα [9,14]), ὑποτάσσουσα εἰς αὐτὴν ὅλα ταῦτα καὶ τὰ πεπωμμένα τούτων ὀρίζουσα, ὡς πανδαμάτειρα πεπωμένη αἶσα (9,3 καὶ 9,26).

8. Τὸ Σύμπαν - «Κόσμος» (στολισμός). Ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς Φύσεως προϋποθέτει τὴν δυνατότητα τῆς ἀρμονικῆς συγκροτήσεως τῶν δημιουργημάτων τῆς. Πράγματι: δέ, ἡ ἀρμονικὴ αὕτη συγκρότησις ὑφίσταται εἰς τὸν κόσμον (3,1), δι' ὃ καὶ ἡ δημιουργὸς Φύσις εἶναι: καὶ ὀνομάζεται κοσμητήειρα (9,8), ἀλλὰ καὶ ὠραιᾶς (9,19), ὡς προκαλοῦσα τὰς ἐποχικὰς ἐναλλαγὰς. Ἐξ ἄλλου, ἡ ὠραιότης τῆς Φύσεως εἶναι ἀπόρροια, τόσον τῆς τελειότητος καὶ τῆς παντοδυναμίας τῆς Φύσεως, δι' ὃ καὶ αὕτη ἀποκαλεῖται κρατίστη (9, 25), ὅσον καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι οὐδενὸς αὕτη στερεῖται ἢ ἔχει ἀνάγκη, ἐφ' ὅσον εἶναι αὐτάρκεια (9,13).

Ὡς ἐκ τῶν γνωρισμάτων τοῦ «κόσμου» ἡ Φύσις ἀποκαλύπτεται: πάνσοφος (9,16), πλήρης συνέσεως (περίφρων [9,21]), καὶ πολλὰς βουλὰς ἔχουσα, «πολύμητις» [9,10], ἀλλ' ἔτι: πλέον, πολυπεῖρος (9,6 καὶ 9,21) καὶ πολυμήχανος (9,1), τέλος δέ, εἰς ὅλα εἰδήμων (δαήμων [9,11]).

Ἐπειδή, τέλος, τὰ συνιστῶντα τὸν «κόσμον» σώματα προέρχονται ἐκ τῶν ἰδίων τῆς συστατικῶν πάντοτε, αὕτη ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ πολυπλέκεται, ὡς πλοκή (9,11) καὶ νὰ πολυμείγνεται, ὡς πολύμικτος (9,11).

9. Ἡ Φύσις ὁσότηρ καὶ συντηρητικὴ τῆς ζωῆς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως γνώρισμα τοῦ «κόσμου» εἶναι ἡ ζωὴ, (τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων), ἣν ἐπέσης παρέχει: ἡ Φύσις, ὡς φερέσδιος (9,12) καὶ δὴ καὶ πολυσπορος (9,19), ἀκόμη δὲ καὶ ὡς ὠκυλόχεια (9,19).

Αὕτη, ἐπὶ πλέον, μεριμνᾷ, διὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν αὔξησιν τῶν ζώντων ὄντων, ἔχουσα ἀφθόγους τὰς δυνατότητας τῆς διατροφῆς των, ὡς ἀξιτρόφος πίειρα (9,17) καὶ, παρέχουσα εἰς ὅλα, τὰ πάντα, ὡς κομιστρια (9, 16), τροφὴς καὶ τιθηγὸς (9,18), πανθώτειρα (9,16) καὶ πάντροφος (9,12), φροντίζει ἀτελευτήτως δι' αὐτά, ὅπως φροντίζει: καὶ διὰ τὴν συντήρησιν παντὸς δημιουργημάτων τῆς, ὡς ἀθάνατος πρόνοια (9,27).

Οὐδὲν ἕμως ἐκ τῶν ζώντων ὄντων διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν ἐπ' ἄπειρον χρόνον. Ὅλα αὐξάνουσι, ὠριμάζουσι καὶ ἐν συνεχείᾳ παρακμάζουσι, ἐν τέλει δὲ ἡ Φύσις τὰ ἀναλαμβάνει ἐκ τῆς ζωῆς, ὡς πεπαινομένων τε λύττειρα (9,17).

10. Ὁ «παγκόσμιος νόμος» καὶ ὁ χρόνος. Ὅτι ἐλάκληρος ὁ ὀργανισμὸς τοῦ Σύμπαντος ὑπακούει εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ διασφαλίζεται ὑπὸ τούτου, διδάσκεται κατὰ τρόπον σαφέστατον εἰς τὸν 63ον ὕμνον, τοῦ Νόμου, ὅστις καὶ ἀναφέρεται ἐδικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν «παγκόσμιον νόμον» (Κεφ. Η'). Ἐν τούτοις, εἰς τὸν ὕμνον τοῦ Οὐρανοῦ - Σύμπαντος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγγοηθῇ ὁ «παγκόσμιος νόμος» δι' ὃ καὶ προλέγεται ἐναυθῆ, ὅτι ὁ Οὐρανὸς «κρατεῖ ἐν ἑαυτῷ τὸν φοβερὸν καὶ ἀσύλληπτον νόμον», ὑπὸ τοῦ ὁποῖου διέπεται· ἐν στέργουσι ἔχων φύσεως ἄπλητον ἀνάγκην (3,6).

Καθ' ὅμοιον τρόπον, ἐνῶ ὁ ἱγ' ὕμνος ἀφιεροῦται εἰς τὸν χρόνον (ὅπου καὶ δίδεται ὑπὸ τοῦ ὕμνογράφου ἢ ἐρμηνεία, ὅτι ὁ Κρόνος εἶναι ὁ χρόνος· καὶ ὅτι οὗτος εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη ἀφ' ὅτου καὶ μόνον ὑπάρχει καὶ ὁ ὕλικὸς κόσμος, ὁ Οὐρανός, ὅστις διὰ τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῆται γεννήτωρ τοῦ Κρόνου - χρόνου) ἐν τούτοις, δὲν παραλείπεται, οὐδ' εἰς τὸν ὕμνον τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ γίνῃ νύξις περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, χρησιμοποιουμένου διὰ τὸν Οὐρανὸν τοῦ ἐπιθέτου Κρονότεχνος (3,8)· ἀλλ' ἐπὶ τούτου, διεξοδικώτερος λόγος γίνεται εἰς τὸ κεφ. Ζ'.

ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ

Προέδρου τῆς Ἑταιρίας Ὁρακικῶν Μελετῶν

Ἡ ΕΠΙΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ἐπάρχουν διάχυτοι εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἔθνῶν δύο μεγάλοι πνευματικοὶ δυνάμεις, ποὺ ἀντιμάχονται διαρκῶς, ἢ μία τὴν ἄλλην. Εἶναι: δέ, αἱ δυνάμεις αὗται ἡ Μνήμη καὶ ἡ Λήθη. Ἀλλοίμονον ὅμως εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη ἐκείνα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ δευτέρα, ἢ ἡλ. ἡ λήθη, ἐπισκιάζει τὴν πρώτην, τοῦτέστι, τὴν Μνήμην. Τότε παραμελοῦνται ἕλα τὰ μεγάλα Ἐθνικὰ Ἰδανικά. Τότε ληθμονοῦνται αἱ λαμπραὶ σελίδες τῆς Ἐθνικῆς Ἱστορίας, τότε ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δόξα ἀμαυρώνονται.

Ὡς ἐκ τούτου, ἔχουμεν ἱεράν ὑποχρέωσιν νὰ διατηροῦμε ἀσβεστὴ τὴν Μνημοσύνην, ὅχι δὲ μόνον τῶν εὐτυχῶν καὶ ἐνδόξων ἡμερῶν τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ τῶν δυσαρέστων καὶ θλιβερῶν, ποὺ ἔχουν ἐπισκιάσει τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας.

Διατί ἄραγε; Διὰ νὰ διδασκώμεθα καὶ νὰ φρονημασιζώμεθα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Διὰ νὰ μᾶς διδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἐμδαθύνωμεν εἰς τὰ αἷτια ποὺ ᾠδήγησαν εἰς τὰ θλιβερὰ καὶ καταστρεπτικὰ αὐτὰ γεγονότα. Ἀκόμη δέ, καὶ διὰ ν' ἀποσοθῆσμεν καινούργιες καταστροφές, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ προσθέσωμεν καὶ νέες σελίδες δόξης εἰς τὴν πολὺ δοξασιμένην Ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας.

Πολλὰ ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν αἱ ἔθνικαὶ περιπέτειαί τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, λόγῳ τοῦ ὅτι εὐρίσκεται ἡ περιοχὴ αὕτη εἰς τὸ καίριον σταυροδρόμῳ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἀνεκδιήγητα ὑπῆρξαν τὰ θάσανά του. Λεηλασίαι, παντοσείδεις καταστροφαί, διωγμοί, αἰχμαλωσίαι καὶ φόνοι. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ δεινοπαθήματα αὐτὰ ποὺ ὑπέστη ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης διετήρησεν ἀκαταίτητον καὶ ἀδούλωτον τὸ ἔθνικόν του φρόνημα. Ἐπὶ 19 αἰῶνας, αἱ διάφοροι δάσκαροι λαοὶ καὶ ἄγριοι ἐπιδρομαῖς θέν κατῴρθωσαν ν' ἀλλοιώσουν τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τῆς. Καὶ ὑπέφερον ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης τὰ πάνδεινα ἀπὸ τὰς αὐθαιρέσιαις, τὰς καταπιέσεις καὶ τοὺς διωγμοὺς τῶν βαρβάρων κατακτητῶν τῆς ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας.

Ὁ σφετεριστὴς, ὁ ἄξεστος, ὁ ἀμόρφωτος καὶ ἀπολίτιστος κατακτητὴς μὴ ἀνεχόμενος νὰ βλέπῃ τὸν γείτονά του Χριστιανὸν νὰ εἶναι μαρτυρούμενος, προοδευτικὸς καὶ πολιτισμένος, δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ τὸν ταπεινώσῃ, νὰ

τόν καταπίεση, γὰ τὸν συντρίψῃ, ὅσῳκις τοῦ ἦτο δυνατόν. Αἱ συλλήψεις, αἱ βασανισμοί, αἱ ἀτιμώσεις, αἱ λεηλασίες, καὶ αἱ ἀπαγχονισμοί, ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Ἀπερίγραπτος ἦταν ὁ θρήνος, καὶ ὁ ὄδυρός τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, τῶν ὁποίων τὸ μόνον σφάλμα ἦτο, τὸ ὅτι ἦσαν πιστοὶ Χριστιανοὶ καὶ θερμοὶ Ἕλληνας τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα.

Ὡς ἐκ τούτου ἐξηναγκάζοντο πολλοὶ γὰ κρύβονται σὲ ρεματιές καὶ στὰ λαγκάδια, ἢ γὰ παίρνουν τὸν πικρὸ δρόμο τοῦ ἐκπατρισμοῦ. Ἰδίως δέ, ἔταν κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐφηρμόσθη τὸ ἐξοντωτικὸν μέτρον τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν Ἑλλήνων, τὸ λεγόμενον «σφεριμπελίκα» πού κυριολεκτικῶς ἦτο ἓνας ἐξανδραποδισμός. Ὅσοι συνελθοῦσαν τότε ὡς φυγάδες, ἐφονεύοντο. Καὶ ἐγνώρισε τότε ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θράκης τὸ Χατζάρι τῶν τσέτηδων καὶ τὰς ἐξοντωτικὰς μεθόδους τῶν ἄλλων ἐκείνων βαρβάρων καὶ μακρινῶν συγγενῶν τῶν κατακτητῶν τῶν Ὀσσηνων.

Σὰν τὰ πρόβατα πού τὰ καταδιώκει ἀγέλη ἀγρίων καὶ πεινασμένων λύκων, ἐφευγαν ὅσοι ἠμποροῦσαν στὴν ἐλεύθερην Ἑλλάδα.

Ὅταν μετὰ ἐξαιτίαν, ἦτοι, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1920 ἀνεκατελήφθη ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν ὅσοι ἐπέζησαν, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ἐστίας των, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξῷ πολλὰ εἶδαν καὶ ἔπαθον. Καὶ ἤρχισαν πάλιν γὰ ἐπιδίδονται εἰς τὰ εἰρηνικά των ἔργα.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, δὲν ἦτο πεπρωμένον, ὁ πολυδυσανισμένος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης γὰ γευθῆ ἐπὶ πολὺ τ' ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας, τὴν Ἑλλάδα μας.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἡ ὁποία ἔξ τὸ σήμερον καλὰ, δ' ἐν ἦτο ἀποτέλεσμα ἦτ τ α ς τ ο ὕ σ τ ρ α τ ο ὕ μ α ς, δοῦτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπολέμησε γενναίως, ὡς πάντοτε τὸ πράττει, καὶ οὐδέποτε ἐνικήθη, ἀλλὰ ἦτο ἡ καταστροφὴ αὐτὴ συνέπεια τοῦ καταραμένου διχασμοῦ καὶ τῆς ὑπουλγῆς προπαγάνδας πού ἐπραπαγάνδιζε συστηματικῶς καὶ μὲ κάθε μέσον γὰ ρίψουν τὰ ὄπλα οἱ στρατιῶται καὶ γὰ ἐπιστρέψουν «οὐκαδὲ». Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ Μετώπου, καὶ εἰδικώτερον μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Μουδανίων, ὑπεχρεώθη ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῆς Θράκης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἔτοιμος γὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ γὰ τὴν καταλάβῃ, ὑπεχρεώθη γὰ ἀποχωρήσῃ ἐξ αὐτῆς. Καὶ ἔτσι, διὰ δευτέραν φοράν ἐντὸς μιᾶς 20ετίας, ὁ βασανισμένος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἠναγκάσθη καὶ πάλιν γὰ ἐκπατρισθῆ καὶ γὰ καταφύγῃ στὴν μεγάλη τὴν Ἑλλάδα μας.

Καὶ ὅπως γράφει διὰ τὸ ξεφρέζωμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ὁ ἀείμνηστος θάρος τῆς, ὁ Π. Παπαχριστοδούλου, ὁ μεγάλος καὶ ἀγνὸς αὐτὸς Θρακιώτης, εἰς τοὺς Ὀρφικοὺς Δρυμῶνας, μὲ τὸν τίτλον «Ἡ θλιβερὴ πορεία». «...Ἐνας κόσμος ἀμέτρητος στέναξε καὶ θρηγολόγησε καὶ μοιρολόγησε θαιρειά.

Κλάματα, μοιρολόγια, θρηνηλογήματα, κατάρτες ἀνήκουστες γεμίζουν τὸν ἀγέρα, Στυχοῦργησεν ὁ λαὸς μονομάς, ὁ ποιητὴς λαός...·

Καὶ ὁ λαὸς τῆς Θράκης ἐθρήνησε μὲ λαϊκὰ τραγούδια τὸν μεγάλον αὐτὸν ξερριζωμόν...·

«Ἄρχισε χάρε μ' ἄρχισε καὶ γράψε μὲ μολύδι, γράψε σὲ μελκνὸ χαρτί, τῆ θλιθερῆ μου μοῖρα...»·

Ἐπέρασαν ἕκτοτε ἀπὸ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν, 50 ὀλόκληρα χρόνια...·

Βαρειά, πολὺ βαρειά εἶναι ἡ μνήμη τῆς μαύρης ἐκείνης ἡμέρας, πού χιλιάδες ἄνδρες, γέροι, νέοι, γυναῖκες, παιδιὰ, μὲ κάθε μέσον ἐφευγαν σὴν τὰ κυνηγημένα πρόβατα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μεγάλης μας Μάννας·

Γίνεται ἕμως πῶς βαρειά καὶ πῶς ἀθάσταχη ἡ μνήμη τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου ξερριζωμοῦ, ὅταν τὸν ξαναζοῦμε καὶ πάλι νοερώς·

Αὐτὴ δὲ ἡ τόσον πιστικὴ κατάθλιψις τῆς ψυχῆς μας, πού τόσον θαθειά τὴν νοιώθουμε ὅλοι μας, μαρτυρεῖ ὀλοφάνερα ὅτι ἡ ματωμένη πληγὴ τοῦ Ἔθνους μας ἀπὸ τὸ θάϊσιον ἐκεῖνο ξερριζώμα καὶ τὴν τραγικὴν καταστροφὴν, δὲν ἔχει κλείσει· ἀκόμη, μολοντί, ἔχουν περάσει ἕκτοτε, 50 χρόνια·

Ἄλλὰ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ξεχάσῃ ὁ Θρακιώτης καὶ ὁ Μικρασιάτης γνήσιος· «Ἕλληγ, τὸν τόπον ἔπου ἐγεννήθηκε κι' ἐμεγάλωσε· Πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀπαρηθῆ τὴν γλυκειὰ του ἐστία, καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων του;·

Καὶ νομίζω ὅτι θὰ ἦτο πολὺ ἐπίκαιρον νὰ ἐπαναλάβοιμε τὰ τόσον ἐκφραστικὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ ψαλμιαῖοῦ, πού ἀναφέρονται στὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰουδαίων τῆς Βαβυλωνος· (ψ.ρ.λ.ξτ.)·

Ἄλλὰ, μολοντί οἱ ξερριζωμένοι ἀπὸ τὰ πάτρια ἐδάφη Θρακιῶτες καὶ Μικρασιῆται ἀδελφοί μας ἔφ.σαν ὅλα τ' ἀγαθὰ τους, εἰς τὰς ἐστίας των, ἐν τούτοις ἕμως δὲν ἔφισαν ὀπίσω τους οὔτε τὸ θάρρος τῆς ζωῆς, οὔτε τὴν φιλεργία τους, οὔτε τὴν δημιουργικὴν τους φλόγα· Τὰ ἔφεραν ὅλα τὰ πνευματικὰ αὐτὰ ἀγαθὰ, τῆς πατρώας πνευματικῆς κληρονομίας, μαζί τους· Καὶ τὰ ἀξιοποίησαν μὲ τὸ παραπάνω·

Ἐφεραν μαζί τους τὰ μεγάλα Ἐθνικὰ καὶ πνευματικὰ Ἰδανικὰ μὲ τὰ ὁποῖα εἶχαν ζυμωθῆ καὶ εἶχαν μεγαλώσει· Ἐφεραν τὸν πολιτισμὸν τους, τὰ ἀγά τους ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν φιλοπονία τους, τὴν ζωντάνια τους·

Κι' ἐνῶ ἀκόμη οἱ φλόγες τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἔλαμπαν στὸν ὀρίζοντα, κι' ἐνῶ χιλιάδες ἐγκαταλελειμένων νεκρῶν ἔμειναν ἄταφαι στὰ χέρια τῶν βαρβάρων, κι' ἐνῶ ἀκόμη τὰ δωδάμαζα τῶν Θρακιωτῶν ἐσύροντο μὲ κόπο καὶ μόχθο μέσα στὸν ὄρομο τῆς προσφυγιάς, οἱ ξερριζωμένοι πρόσφυγες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τῆς Μ. Ἀσίας, μὲ τὴν δοθήθειαν καὶ τὴν συμπαράστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τῆς τότε Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922, ἤρχιζαν τὸ δημιουργικὸν τους ἔργον· Ἐρρίχθησαν μὲ πάθος στὴν ἐργασία τους· Ἐξεχέρωσαν ἀγρίδουνα καὶ τὰ μετέβαλαν σὲ χωράφια καὶ σὲ ἀνθήκηπους·

και σε καρποφόρα δάση. Μετέβαλαν τους άγονους και χέρσους τόπους σε πράσινους παραδείσους. Άπεξήραναν θάλτους και τέλματα...

Κι' έτσι με πάρα πολύν μόχθον έπολλαπλασίασαν τον πλούτον της καινούργιας των πατρίδας. Ήγιναν οι παράγοντες της σημερινής ευημερίας της. Καί ανταπέδωκαν πλουσιοπάροχα την στοργή και την προστασία του Κράτους μας. Χάρις λοιπόν εις την εργατικότητα των, την ευψυχία των την δημιουργικήν των αίσιοδοξίαν ή Ελλάς προώδευσεν, ανέδηκε τό βιωτικόν της επίπεδον κι ευημέρησεν...

Ό κόσμος κατάπληκτος έβλεπε τό θαύμα αυτό και δέν πίστευε τά μάτια του. Πώς έγιναν όλ' αυτά; Που όφείλεται αυτή ή άκατάδλητη ζωτικότητα του ξερριζωμένου Έλληνοσμου;

Που άλλου; παρά εις την άδούλωτην, την υπερέφρανην και γεμάτην από πίστιν ψυχήν, του Έλληνοσ;

Άπό την ευψυχίαν αυτήν, που είναι μία άσπείρευτη πηγή δραστηριότητος, ξεχύνεται: ένα όρμητικό ρεύμα ζωής μία άκατάδλητη πνοή δημιουργίας, μία αγωνιστική διάθεσις...

Άλλά από την ίδιαν πηγήν πηγάζει επίσης ή θαυσιά πίστις εις τον Θεόν και τον Χριστόν και άσίγαστη έλπίδα ότι θα έλθη μία ήμέρα, που οι ξερριζωμένοι από τις πατρίδες των θα ξαναγυρίσουν και πάλιν στα μέρη των.

Θά έρωτήσετε όμως. Πώς είναι δυνατόν νά γίνει τό άπίστευτο αυτό γεγονός, που φαίνεται σαν θαύμα;

Ναί, είναι θαύμα.

Άλλά, μήπως και τώρα, στην εποχήν μας, δέν γίνονται θαύματα;

Γίνονται, αλλά δέν τά βλέπομεν.

Μήπως, ό θραχίων του Κυρίου, έσμηκύνθη; Όχι, άσφαλώς.

Μήπως ή Ίστορία του Έθνους μας δέν είναι κατάσπαρτη από θαύματα;

Άν τό Έθνος μας έξακολούθη νά έπιζή, άκάμην δέ και νά μεγαλουργή, ύστερ' από τόσους αιώνας σκλαδιās, φτώχειας και αγώνων δέν τό όφείλει: στο θαύμα και στην άσθεστην πίστιν προς τον Θεόν και τον Χριστόν, που καιεί άδιάκοπα στην ψυχήν του κάθε Έλληνοσ; Είναι δέ πολύ ευλογημένη ή σπιθαμή αυτή της πίστεως, ή όποία άψηφεί τις φρόνιμες συμβουλές της λογικής και πιστεύει: στα αδύνατα; στο θαύμα, στον Θεόν;

Άς μή λησμονούν δέ, ότι όλιοι οι αγώνες του Έθνους μας ήσαν αγώνες του πνεύματος εναντίον της ύλης, του σκότους, της θαρραρότητας και οι ζούμεν σήμερα σε μίαν καινούργιαν εποχήν, όπου νέοι όρίζοντες ανοίγονται εμπρός μας, όπου συνεχίζονται μίεν οι αγώνες, πλην όμως έχουν προσλάβει καινούργια μορφήν και διαφορετικά μέσα επικρατήσεως, προς τά όποια όφείλομεν νά προσανατολισθούμε.

Διά τουτο χρειάζεαι περισσότερο από κάθε άλλην εποχήν, νά είναι ό Έλληνοσμός ένθιμένος και ισχυρός, νά είναι έμποτισμένος από τά Έλληνο—Χριστιανικά ιδεώδη.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

π. Ὑπουργοῦ

ΤΑ ΘΡΑΚΙΚΑ "ΕΠΙΛΗΝΙΑ",

Δημοσιεύομεν κατωτέρω, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ συγγραφέως κ. Κων-
σταντοπούλου, ἀπόσπασμα τοῦ θαυμασίου ἐπικολυρικοῦ καὶ σάτυρικοῦ συνάμα
ἠθικογραφικοῦ ποιήματός του. Σημειωτέον ὅτι τὰ «Θρακικὰ Ἐπιλήνια» ἔτυ-
χον λίαν τιμητικῆς διακρίσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία τὰ ἐδρά-
δευσεν. Ὁ κ. Νικόλαος Κ. Κωνσταντόπουλος, εἶναι ἐκ τῶν λίαν ἐπιφανῶν
Θρακῶν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Ὑπῆρξε διαπρεπῆς ἐκπαιδευτικός, διατε-
λέσας Καθηγητῆς εἰς Θράκην, Ρουμανίαν καὶ Ὀδησσόν, συγγράφας πολλὰ
βιβλία καὶ μελέτας φιλοσοφικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ περιεχομένου. Λόγω δὲ
τῆς μεγάλῃς του ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, καθ' ἣ διπλωματοῦχος τῆς Νομι-
κῆς, τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν Πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ κάτοχος ξένων γλωσ-
σῶν, ὡς καὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου ἥθους του καὶ τῶν ἐθνικῶν του ἀγώνων, ἐξετι-
μήθη πολὺ ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του Θρακῶν καὶ ἐπανειλημμένως ἐξελέγη
ὡς βουλευτῆς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ.
προσενεγκῶν πάντοτε καὶ παντοῦ ὅπου ὑπηρετήσεν, εἴτε ὡς Νομάρχης, εἴτε ὡς
Γεν. Διοικητῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας, σπουδαιστάτας ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος.

Δ.Ι.Μ.

ΦΥΛΛΟΝ 1ον

Βαθιά χαράματα...

βαριά τριζοβολοῦν τ' ἀμάξια,

καλάθια, βοῦτες καὶ ληνοὶ ὅλα τοῦ Βάχγου ἀντάξια.

Ἀρχίζει ὁ Τρύγος!... σύγκαιρο καὶ τ' ὄρθρινὸ τραγουδί:

— βαροῦν τὰ τουμπελέκια —

πάνω στ' ἀμάξι στριμωχτὸ τῆς νεότητος τ' ἄγιο χνοῦδι,

ματιές... ἀστροπελέκια!....

ᾠ γλυκοχάραμα ψυχῶν! (καρδιῶν ὃ θεία νάπη!)

— μὲς στὰ φτερά τοῦ τραγουδιοῦ φιλιάζει καὶ ἡ ἀγάπη —

καὶ τὸ παιδί τ' ἀμούστακο, δοσιμένο στὸν καῦμί του,

θὰ πῆ τὸ θάσσανό του:

«Αστροφεγγιά πῶχει: ὁ οὐρανὸς (τὸ ξαναλέει ὁ διπλανὸς)
 ἀστροφεγγιά πῶχει: ὁ οὐρανὸς καὶ τὴν κορτή μ' κοιμᾶσαι.
 (μὰ ποιὸν νὰ πρωτοθυμηθῆ κα' ἢ καψεροῦλα κόρη,
 πού στὸ χωριὸ δὲν ἔμεινε ἀλάδωτον ἀγόρι!)

Μὰς πῆρε ἡ μέρα!... φάνηκεν ἡ ὄροσερὴ ἢ Αὐγουῖα,
 μοιάζει: κι' αὐτὴ σὰν κοπελλιά, ροδόλουστη νυφοῦλα...
 Μὲς στ' ἀργυρᾶ τὰ κρόσσια τῆς, τὰ ζουμπούλια τὰ μάγια,
 θάφοντ' οἱ γύρω ρεματιές καὶ τὰ σγουρὰ τὰ πλάγια...
 θάφονται καὶ τῶν κοριτσιῶν τὰ ὄροσερὰ τὰ μάγουλα,
 πῶνας τὰ λέει ἀνθοβολιές, κι' ἄλλος... πῶς εἶναι φράουλα,
 π' ὅσο τους πλείοτερο κεντρᾶ τ' εἰς Αὐγῆς ἢ οὐράνια σφῆκα,
 τόσο καὶ πλιὸ σπιθοβολᾶ καὶ τῶν ματιῶν ἢ γλύκα,
 π' ἀντιφεγγίζουν χαρωπὰ μὲς στ' αὐγινὸ κρυστάλλι:
 (τούτη τὴν ὥρα τὴν καλὴ
 π' ὄρθιοι: αὐλοῦν κορυθαλλοί)
 τῆς ἀργοξυπνημένης γῆς τὰ μυρωμένα κάλλιη.

Μὲ τὸ τραγοῦδι φτάσαμε στ' ἀγαπημένο ἀμπέλι...
 στοὺς ἴσκιους τοῦ χοροπηδοῦν νάνοι: μαζί κι' ἀγγέλοι,
 σταλιμένοι, λέξ, ἀπὸ ψηλὰ γιὰ κάποια ἀθρὰ μηνύματα.
 ... γι' ἀγάπες καὶ φιλήματα!...
 Τώρα τ' ἀμπέλι μοναμιᾶς, στὸ φῶς, ἔχει γεμίσει:
 — διές — νειᾶτα ρόδι: ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν μελίτσι
 μὲ τὰ μαντιῆλια κόκκινα στήν ὄψη τους γιὰ σκιάδι,
 σὰν παπαροῦνες τ' Ἀπριλιοῦ μὲς στὸ χλωρὸ λειβάδι...
 στ' ἄσπρα τους χέρια κοφτερὰ γυαλίζουν κλαδευτήρια
 κι' ἀφῶς χιμάει: ὁ «Τρυγητής» (χαρὰς στὰ πατηρήρια!)
 Γλυκὰ σταφύλια, ζουμερὰ, γυαλιστερὰ, καθάρια
 στὸ κάθε κλῆμα κρέμονται — σφιχτόρωγα μαστάρια
 πού σὲ καλοῦν μεθυστικά, σὰν προξενιᾶς δδῆγγημα.
 γιὰ ρόφημα καὶ τρύγημα.

Ἀρχίστε τώρα, κοπελλιές, σταφύλια νὰ τρυγᾶτε
 καὶ μὲ τὸ τρύγημα μαζί γλυκὰ νὰ τραγοῦδατε,
 γεμίζοντας ἀπανωτὰ τ' ἀριόπλεχτα καλάθια...
 μὴ προσοχῆ στὸ μιάξιμα, γιὰτ' εἶναι κι' τ' ἀγκάθια

κ' εἶν' ἁμαρτία τόσο νιές αὐτοῦ νὰ πληγωθῆτε
καὶ στὴ ζωὴ σας ὄληνε μετὰ νὰ τὸ κρατῆτε.
Εἶναι γλυκὸ τὸ ραζακὶ καὶ τ' ἄλεξᾶτο μέλι,
καὶ πιὸ γλυκὸ, λέγ, τὸ φιλι πού σκᾶ μέσα στ' ἄμπέλι.
μὲς στὶς δρόδροσες πνοές στὴ γλιωρασιά τὴν πλοσύα,
πού ξεπετιέται κ' ἡ ζωὴ σὰν τὸ μπουμποῦκι αὐτούσια,



Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

κ' εἶν' ὅλα γλύκα καὶ χαρὲς καὶ ζεστὰ νειᾶτα αἰθέρια —
γλυκαίεες οἱ νύχτες καὶ οἱ αὐγές, γλυκὰ τὰ μεσημέρια!...
Μὰ καὶ φαρμάκι κᾶποτε ἡ γλύκα τούτη κρύβει:
(χτυπιὰ προδότρα τουφεκιοῦ μ' ὀλόχρυσο μολύδι,
π' ὡς σοῦρχετ' ἀνεπάντεχα καὶ στὴν καρδιά σὲ σφάζει,
νιώθει καὶ πιὸ πικρότερο τὸ αἷμα σου νὰ στάξῃ!).
Ἔτσι εἶναι κ' ὄλες οἱ χαρὲς στὸν κόσμο... ἀνθοῦν κ' ἀπλώνονται,
μὰ κᾶπου «τ' ἄφαντο» ξεσπᾶ καὶ σκιοῦνται καὶ μαπώνονται!...

Και σεις, χρυσές μου κοπελλιές, π' ώρες γλυκειές περνάτε,
 τσαμπιά τρυγάτε και φιλιὰ πού τόσο λαχταράτε,
 μὰ πάντα στο φτερό κι' αὐτά, σὰν ψέμα... και στὰ χωρατὰ
 (αὐτὸ μὴν τὸ ξεχνάτε!).



Ἄδειάστε τὰ καλάθια σας τώρα στὶς ὄρθιες θούτες
 κι' ἀπὸ τίς θούτες στὸ ληνὸ, πιὸ κοιλαρὰ πὸ τούτες
 (πού σὰν φρεγάτα τῆς στεριάς ἔχει ἄνωρις ἀράξει
 δίπλα στὸν ὄχθο τ' ἀμπελιού... συρτὸς πάνω στ' ἀμάξι)
 π' ὅσο τὸν δέρονουν και ζουποῦν μὲ τὸ βαρὺ τὸ φτυάρι,
 τόσο κι' ἀνάδει ὁ λαίμαργος κι' ἔλο ζητᾶ νὰ πάσῃ.
 Οἱ θούτες πᾶνε κ' ἔρχονται στῶν νεῖων ἀντρῶν τῆ ράχη
 (τῶν θουτατζήδων, ὡς τοὺς λέν,
 κ' εἶν' ἄσσο! — δὲν τὰ παραλέν!)
 ἔμωε πού νᾶδρη χορτασιμὸ τέτοιο θεριό... σταμάχι.
 στενόμυκρο μὰ και θαθιό (π' ὡς κρασοδόχα στέρνα
 θὰ μπόρειε αὐτὸς νὰ ξεδιψᾶσ' ὀλάκαρη ταδέρνα,
 ἀνοίγοντας ὑγρὸ τσιμποῦκι
 τὸ μυτερό του πίσω λοῦκι!)

Μὰ μὲ τίς ὥρες πού περνοῦν κοντεύει νὰ γαμίσῃ
 κ' ἔτσι χορτάτος πιά κι' ἔκνὸς μπορεῖ νὰ ξεκινήσῃ
 Μὰ πρέπει πρώτα νὰ φτιαχτῆ, νὰ στολιστῆ, κι' ὁ κόπος
 θαρρῶ δὲ θάταν περιττός, ὄχι δὲ κι' ἔπος — ὅπως...
 Κοπέλλες, εἶναι ἡ ὥρα σας, θάλτε τὰ δυνατὰ σας,
 πάνω του ἀκέρια νὰ χυθῆ ἡ χάρη κ' ἡ ἔρσιά σας
 (δροσοχάρεις λογιῶν λογῆς, / ρόδ' ἀνοιξιατικῆς αὐγῆς!)
 Σιάξτε τὰπάνω τοῦ ληνοῦ σὰν πορνευτὴ κορνίζα
 (πέε την κι' ἀέτωμα γλυκὸ / μεσόπλευρα τριγωνικὸ)
 π' ὅταν θὰ μπαίνη στὸ χωριό, σύγκορμο κι' ὡς τῆ ρίζα
 νὰ τρανταχτῆ, νὰ θαμπωθῆ και νὰ μὴ μείνη στόμα
 πού νὰ τὸν ψέξῃ γι' ἀσχημιὰ ἢ και γιὰ γούστο ἀκόμα.
 Καὶ μὴ ξεχάστε... στὴν κορφὴ, καταμεσίς, γιὰ γούρι,
 χλωρὸ νὰ στήσετε κλαρί, τ' ἀγκαθωτὸ παλιοῦρι,
 π' ὀλάνθιστο θὰ μαρτυρᾶ τῆς προσκοπῆς μας τῆ χαρὰ
 (μὰ και τὰ μύρια πάθια, / τῆς παλιουριάς τ' ἀγκάθια)
 κι' ὡς στὰ καρδιάτα τ' ἄλμπουρο,
 θὰ ἴνα: τ' ἀγνὸ μας φλάμπουρο!...

Στολίστε τότε σάν γαμπρό, γιατί τούτος... ποιός ξέρει;
 μέ τὸ γλυκό του τὸ πιστό κι' ἄλλους γαμπρούς θά φέρῃ
 κ' ἔσως πολλές — ἔ; — κι' ἀπὸ σᾶς, οἱ πιὸ μεστοδεμένες...
 πρὶν κλείσῃ ὁ γῦρος τῆς χρονιάς θᾶστε γευγαρωμένες...
 Κεῖνο τ' ἀγόρι πλάι ἐκεῖ μέ τὰ σμιχτὰ τὰ φρούδια
 εἶν' ἀφθαστο γιὰ τρυγητής, μὰ καὶ γι' ἀποτρυγίδια...
 κι' ἄλλος παρέκει ὁ πιὸ μεστός, πού λές κι' ἀλλοιθωρίζει
 μέ γουρλωμένες τίς ματιές κι' ὡς πίθηκος γρουλλίξει
 τί τάχα θέλουνε κ' οἱ δυό, π' ἀντίς μές στὰ καλόθια
 νᾶχουν τὸ νοῦ τους, σπέρνουνε τριγύρω τους ἀγκάθια
 πού διαπερᾶνε σάν σουδλιές τίς τρυφερές καρδοῦλες
 καὶ ρίχνουν σ' ἔγνοιες πειραξιμοῦ τίς ἄμαθες παιδοῦλες...
 Σάν τί νὰ θέλουν; ἄς τὸ ποῦν ἑκάθαρο καὶ γύμιο,
 ἂν εἶν' ὀρθὸ καὶ τίμιον!...

Μὰ κι' ἄλλοι πίσω ἀπ' τ' ἀμπελιοῦ τὸν μαγεμένον ὄχθο,
 π' ἀραδιασμένες οἱ μουριές μέ φροντισιὰ κι μόχθο
 σφιχτοφρουροῦν, λές, τὴν τιμὴ τ' ἀμπελονοικοκύρη —
 ὅπως τὸ ἴδιο κι ὀλονῶν πού φαίνονται: στήν πύρη
 συχὰ φθινόπωρου σκληροῦ — μήπως κρυφὸ καρτέρ:
 σᾶς ἔχουν στήσει;... τάχατες δροσίζονται στ' ἀγέρι
 οἱ δυό γεροπαθιάρηδες, ὁ Βάχχος... κι' ὁ κύρ Πάνας
 ἀπ' τὴν ἀντικρινὴ πλαγιά;

Ἄλιμονο στῆς μάνας
 τὴν ἄγια προσμονή!... γιατί δὲ θά γυρίσῃ ὅπως
 σᾶς ξεπροβάδισ' ὀρθρινές κι' ὅπως σᾶς ξέρει ὁ τόπος.
 Ἄλλιῶς σᾶς εἶδε τῆς αὐγῆς ἢ λάμψη μές στο σπίτι;
 κι' ἀλιῶς θά ὄητε ὀραδινὸ τὸ φῶς τ' Ἀποσπερίτη!...

Μὰ ἐμεῖς ζητᾶμ' ἀπ' τοῦ ληνοῦ τὴν ἀγιασμένη χάρη

(μιλάει ἢ κόρη ἢ μοναχή

μέ τὴν καθάρια τὴν ψυχὴ)

ζητᾶμε καὶ προσμένουμε ἀπ' τοῦ ληνοῦ τὴ χάρη
 τὸν πιὸ καλόδουλο γαμπρό πού θᾶρθη νὰ μᾶς πάρῃ
 μέ τῶν γονιῶν μας τὴν εὐχὴ κ' εὐλογητὸ στεφάνι,
 ταῖρι: μας ἀξεδιάλυτο γιὰ πάντα... ἀλλιῶς δὲν πιάνει!...
 ... ἄσπρη νυφοῦλα νὰ σταθῶ στήν ἐκκλησιὰ, πού θά ἴνα
 συναχτὸ κι' ὅλο τὸ χωριὸ κ' οἱ νεῖες θά τραγουδᾶνε,
 καθὼς αὐτὸς θά μ' ὀδηγᾷ στο πατρικό του σπίτι
 μ' ἄσπρες λαμπάδες τίς στερνές λάμπεις τ' Ἀποσπερίτη...

... βουϊζούν τὰ λαλούμενα;

ρύζι κ' εὐχές πετούμενα...

κ' ὕστερα... τ' ἄνθος κι' ὁ καρπὸς (ἄχ πότ' ὠρμάσεε καὶ πῶς;)
 ἔν' ἀγγελουδοὶ τὸ μωρὸ στήν κούνια του (Θεέ μου!
 πόσο γλυκειὰ θᾶν' ἡ ζωή! πές το καὶ σύ, καλέ μου
 ληγέ, τῶν πόθων μου ἀγίαστῆ κι' ὄνειροσύνητροφέ μου!)

Ἔτσι μὲ τέτοιες γνωστικὲς εὐχές καὶ χτυποκάρδια
 στολίζουσι καὶ ξεπροβολοῦσι οἱ κορασιῆς ἐγκάρδια
 τῶν θεοφόρητο ληγῶ, πού ξέχωρ' ἀπ' τὴν τόση
 μεγάλη του ἄλλη προσφορά στὸν ἄνθρωπο, θὰ διώσῃ
 καὶ τ' ἅγιο αἱμάτινο ὕλικό γι' ἀνάμια τελετουργικὰ,
 μὰ καὶ γιὰ τὸ «σωτήριον —ὦ γλύκα καὶ χαρὰ μου—
 «ποτήριον» τοῦ γάμου!...

Ἔτσι μὲς τὴν αἰὶναιὴν μαζὶ νὰ ξεκινήσουσι
 κι' ὄλο δροσιῆς στὴ στράτα τους τραγοῦδια ν' ἀρχινήσουσι...
 κι' ὅπου στὸν δρόμον ἴσωμα ἢ ξέγναντο στρωτῶ,
 χορὸ θὰ στήσουν μὲ τοὺς νειοῦς τυρτὸ καὶ πηδηχτό.

Ἐκεῖνα!... ἔμπρὸς τὴν ἄμαξᾶ, μὲ τὰ χοντρά δουδάλια,
 πού τὸ χιλιόκαδο ληγὸ τραβοῦν ἀγάλια-ἀγάλια,
 λές ν' ὕ φ η ἴνα: καμαρωτὴ μὲ χαῖμαλιά καὶ χάντρες...
 νυφοῦλες πού χορεύουσι κι' οἱ μακρομᾶλλες φοῦντες
 στῶν δουδαλιῶνε τὸ ζυγὸ μᾶζι γυναῖκες κι' ἄντρες
 στὴν πρώτη-πρώτ' ἀνηφοριὰ σπρώχνουσι, βοηθᾶν μὲ σκοῦντες...
 «ὦ χάα!... ὦ χά! —φωνάζουσι— Τσακίρη!... δῶ σὲ θέλω,
 γαλανομάτη καὶ τρανέ,... π' ὁ σδέρκος σου ἔχει: ἰδρώσει...
 ἔλα καὶ κρῖμα στὸν κινᾶ πού σοῦ ἴχα πορφυρώσει:
 τὸ κοῦτελό σου τ' ἀσπρουλό σὰν σκυριανὸ πιατέλλο...
 βάστα!... καὶ σκάρτη δὲν θὰ πάει, ἀσίκη μ' ἡ ἀντοχή σου,
 διπλῆ θὰ βρῆς τὴν πληρωμὴ ἀπόψε στὸ παχνὶ σου...
 λιγάκι ἀκόμη... λίγο, νά, καὶ σ' ἴσιο θρόμο φτάνουμε
 καὶ πιά,... μετὰ, ξεφκιάνομε.

Μὰ θάλτε, φίλοι, καὶ ζεμνιά (τὸ πρόσθετο ζευγάρι
 βοδιῶν μ' ὀλάσπερη τραχηλιά)
 γιὰτ' ἡ διπλόμοχθη δουλειά,

σὰν γίνεται μὲ προθυμιά, ἔχει διπλῆ τὴ χάρη.

Ἔτσι καὶ πάντα γίνεται: μόνος θέλει: εὐτυχίσει!

ὅποιος τὸν ἴδρω του μπορεῖ διπλό, τριπλό νὰ χύσῃ,
 κι' ὅποιος σ' ἀνήφορο σκληρό, δοσμένο ἀπὸ γραφτό του,
 δίπλα του νιώθει συμπονιὰ καὶ φίλο στὸ πλευρό του.

ΦΥΛΛΟΝ 2ον

Πιά... σώθηκε ὁ ἀνήφορος!... τώρα στὸν ἴσιο δρόμο
 (πῶχει καὶ ξάγναντο πλατὺ
 καὶ χοροδημοσιὰ στρωτή)

ἀκολουθώντας τὸν παλιό, τὸν πιὸ θρακιώτη νόμο,
 τὸν Βάχχον ἄε τιμήσουμε, τὸν κεραστή τὸ Λίνο
 (π' Ὀρφέα κάλλιο νὰ τὸν πῶ) στὴ γαῖα τῶν δυὸ τους πίνω
 καὶ μὲ τὴν γκάιντα συνοδεῖα / στὴν ἀμιασχάλη ἢ στὴν ποδιά.

μὲ χάντρες καὶ φλουρόπουλα —
 ἐλάτ' ἐδῶ Θρακόπουλα!...
 θρακιώτικα μιᾶνε,
 κι' ὡς νὰ προφτάσω νὰ τοὺς διῶ,
 τ' ἀρπᾶν καὶ τὸ ροφᾶνε,
 δέχως μὴδὲ γι' ἀρρωστικό
 ν' ἀφήσουνε λιγάκι
 καὶ γιὰ τᾶμένα μερτικό,
 κι' ἄε εἴμι' ἀπὸ τὴ Θράκη!...
 (ροφούν κι' οἱ δυὸ ὅς νὰ σκάσουνε
 στὸ κρασοραδάτσι:

—π' οὔτε μισὸς τους νᾶσουνε—
 στουπὶ κι' οἱ δυὸ... μεθύσι!)
 Θρακιώτες εἶναι, λέν, κι' ἐνὸς
 γονιοῦ, τοῦτος κι' ἐκεῖνος,
 ὁ Βάχχος εἶναι καὶ ληγὸς,
 ληγὸς εἶναι... κι' ὁ Λίνος,
 (γιὰ τὸν καλὸ μας τὸ λυράρη Ὀρφέα,
 αὐτός... δὲν χριγγεῖ μαρτυριὰν ἀρχαία,
 τὸ ξέφρον ὅλοι στὸ χωριὸ
 παλαιοὶ καὶ νέοι ἀνθρώποι,
 πῶς δένει μας συπεθεριὸ
 ἀπ' Ἔβρο καὶ Ροδόπη.)

Ἐμπρὸς λοιπόν... ἄς φάλομε, / τὴν γαῖντα σ' ἔργο ἄς θάλομε
 (ἔσού... κι' ἀστὴ κι' ἀγρότισσα,
 ὦ μοῦσα μου θρακιώτισσα!)



«Κάτω ἀπ' τὸν ὀλίγο οὐρανό, / χαρᾶς αἰώνιας τὸν κρουνοῦ,
 στὴ φύση τῆ γαλήνι' ἀ-
 πὸ θεϊκίαν ὀρμήνευα,
 σὰν τὸ πανάρχαιο βωμό / γιὰ τὸν ξανθόχρυσο χυμὸ
 ἑάλταμα ἀγνὸ τῶν κόπων
 θεῶν μαζί κι' ἀνθρώπων)
 χορεύοντας γιορταστικά / στ' ἀχνάρια τὰ προγονικά
 (Δελφοῦς ἢ Παναθήναια)
 ἄς φάλομε τὰ Λήναια
 (εἶναι τοῦ Βάχου ἐπίνοια / ληναῖα κι' ἐπιλήνια.)

Στάζουν διαμάντια οἱ οὐρανοί, / γαλάζιοι χύνονται κρουνοί.
 λαμποκοπάει ἡ Πλάση...
 Σὰν τοῦ κρασιοῦ τῆ θράση...
 ἄς ξεχειλίσουν κ' οἱ καρδιές!... γλυκειές τοῦ μούστου οἱ εὐωδιές
 μύρ' ἄς κερνοῦν ἀφράτα...
 εἶναι γλυκὰ τὰ νεῖατα
 (μέλι πανάρχραντης ροῆς / στὴ θεῖα γλύκα τῆς ζωῆς.)

Λιθέρια ἄς τὰ ραντίση / καὶ τῶν φιλιῶν ἡ ἔρυσση
 — ἀγνῶν ἐρώτων προῖκα—
 τῶν σταφυλιῶν ἡ γλύκα...
 Ὡσὰν μελισσοδόσιμα / τ' ἀμπελοφυλλοθρόσιμα...
 τρίλλιες νυμφῶν ἡ ἰθράκου
 σιγαλοφάλλον (ἄκου!)

«Βάχχε, στήν ἄγια τῆ γιορτῆ σου
 (τὰ Λήναια, τὰ Λήναια)
 φανέρωσέ μας τὴν εἰδή σου,
 τὸ κληματαῖο ἡ ραῖδι σου,
 τὴν θυρσοφόρα τρίαινα —
 ὦ φάλλετ' ὄλοι «Λήναια!»

Ἔλα!... δῶ τώρα ὅλα δικά σου
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 γαϊᾶτ' ἀπ' τὰ χαρίσματά σου
 ληνοὶ καὶ μοῦστοι!... ἡ εὐνοδιά σου
 στάζει παντοῦ στὴν γύρω φύση —
 καθέννας Λήγαια ἄς τονίση.

Ἐσὺ θεὸς τῶν ἀμπελιῶνε
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 μαζί καὶ κράχτης τῶν καρδιῶνε...
 ἀφέντη τῶν ἐρώτων μόνε,
 στὰ σπίτια, σὶς ἄσκαδες, στὰ δάση
 ἐσέν' ἀποζητάει ἡ πλάση!...

Ξανθιά μελίτσια, αὐγὴ καὶ δεῖλι:
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 σὲ τριγυροῦν,... π' ἀντίξ σταφύλι
 τώρα φιλοῦν τ' ἄγγιχτα χεῖλη
 τῶν κοριτσιῶν, π' ὡς σὲ τρυγοῦνε,
 τὰ Λήγαιά σου μελωδοῦνε.

Μὲ τὴν πνοή σου τὴ γεννήτρα
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 ποὺ ζωντανεύει κάθε μήτρα,
 ὦ! ρίζωσε τὴ θεία φύτρα
 στῆς γῆς τὰ γόνιμα λαγγόνια
 (Λήγαια ψάλλουν καὶ τ' ἀηδόνια)
 γενιὰ καινούργια νὰ φουντώση
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 σὰν τὸ πλατάνι... ν' ἀναδώση
 ἀγάπες καρπερές!... μὲ γνώση
 τῶν Λήγαιῶν σου τ' ἀγνά κάλλη
 καθέννας, καθειμὰ νὰ ψάλλη.

Δυναίμωνε τὰ νέα ζευγάρια
 (τὰ Λήγαια, τὰ Λήγαια)
 πλούσια ἀπὸ γάλα τὰ μαστάρια,
 γαϊᾶτ' ἀράδα τὰ πιθάρια

κρασί μοσχάτο, μέλι, σύκα —
τὰ Λήνιαιά σου, ὦ Βάκχε, γροίκα!»*

Μά, νά... κι' ὁ Πάν ἀπ' τὴν πλαγιά του,
ζητᾷ νὰ πῆ τ' ἀντίφωνά του,
καὶ μὲ τὴ σύριγγα στὸ χέρι,
καὶ τὸ τραγούδι του ἀσκέρι,
μικρὴ παράκληση νὰ κάμῃ
τοῦ Βάχχου, φίλου του καὶ ἐλάμῃ.

«Βλάμη καὶ γείτονα καλέ μου,
θὰ πῶ σου κάτι κι' ἀκουσέ μου...
ἄχ θόηθα με στὸ πῶχον ζῶρι —
ἀπ' τοῦ θρακιά τὸ ξεροδόρι:
ποῦ πρώϊμο μᾶς ἦρθε τόσο,
τὰ μικρὰ ζᾶ μου νὰ γλυτώσω,
τὸ νεογέννητο τ' ἀρνάκι,
τὸ τόσο δὴ τὸ κατσιτάκι,
ποῦ ξέρεις πόσο τὸ λυπάμαι...
ἄχ θόηθα κι' ὅπου κράξιγες, νάμε!...
Κάνε μου, Βάκχε, τὸ χατίρι:
κι' ἐγώ... θάρῶ στὸ πανηγύρι:
ποῦ σὺχουν στρώσει τὰ παιδιὰ σου,
Νύμφες καὶ δρόακοι κ' ἐγγονά σου

* [Μὰ ρίξε καὶ καμμιὰ ματιὰ σου
(ὦϊμέ!... σιωπᾶν τὰ Λήνιαια)
πέρα στὰ δύσμοιρα παιδιὰ σου,
ποῦ λαχταροῦν τὸ πέρασμά σου,
νήχτες ἀνύσταχτες μετρώντας
κι' ἀλλοίθωρες ἀγῆς ρωτώντας
...τάχα θ' ἀργήσῃ ἀκόμα ἡ ὥρα
ὅσπου τὰ φέγγη τ' ἀσπροφόρα
θὰ χύσουν (νεῦμα θεϊκό!)
τὸ φῶς τῆς Μάνας τὸ γλυκό,
γιὰ νὰ χαροῦν στὴν ἀγκαλιά της
μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ της:
Στὰ ξέφραγά τους τὴν ἀμπέλινα
τραγουδιὰ δὲν ἀκούς καὶ γέλι' ἄ
τὸ κοριτσιῶν παρθένω χεῖλη
(κλεισμένη τῆς χαρᾶς ἢ πύλη)
μόν' οὐρλιαχτὰ ἀπὸ γυναῖκα
κι' ἀλθναῖα... τὰ Λήνιαια!]

(πού μάντρες, χειμαδιά και σταύλοι
θ' ἀντιλαλᾶνε στὸ σουραῦλι.)

Μὰ δῶσε μου κι' ἐμὲ τὴν ἄδεια
νὰ σύρω ἀθῶα ἐδῶ κοπάδια,
τοὺς τραγοπέδαρους Σατύρους,
π' ὀσμίζοντ' ὄλο... ποδογύρους,
νὰ κυλιστοῦνε μιὰ νυχτιὰ
μέσ' στῶν νυμφῶν σου τὰ σκουτιά,
πού κάτασπρα λαμποκοποῦνε
κι' ἄνωρ ἀγόρια τυραννοῦνε
(γλυκὸ τυράννισ!... π' ὡς κι' οἱ γέροι:
θὰ θέλαν νάμπουν στὸ σεφέρι!)
ἄκακο θέδαια ξενύχτι
καὶ μόνο γιὰ' να μερονύχτι,
ὅσο τοὺς φτάνει νὰ τὰ σιάσουν
καὶ πλάγι πλάι νὰ κουδεντιάσουν
γι' αὐτὸ πού οἱ σοφοὶ δὲ φταίνε
ἄν «νόημα ζωῆς» τὸ λέγε,
κι' ἀξίζ' ἀλήθεια νὰ τὸ δοῦμε
κ' ἐμεῖς ἀπὸ κοντά... νὰ ποῦμε
ἄν εἶν' ὅπως τὸ λέν' αὐτοὶ
(τάχατ' «ὕπόθεση... καυτή!»)
πράγματα κάπως μπερδεμέν' ἀ-
πὸ θαμπὰ μάτια κυτταγμένα —
ἢ μήπως κ' εἶναι πιὸ σιμά,
παρ' ἔλγῃ τοὺς τὴν ἄγρια ἀσχήμια,
πρὸς τῆς ζωῆς τὸ νόημα
τ' ἀνθρωπομοῦτσουν' αὐτὰ ἀγρήμια!...

.....
μπορεῖ καὶ νάχουν, ὡς συννόμοι,
σοφοὶ καὶ Σάτυροι... μιὰ γνώμη
(μὴ γνώμη μιὰ, ἴς πολλὰ, δὲν ἔχουν κι' ἄλλοι:
σπουδαῖοι τοῦ καιροῦ μας καρναδάλοι,
πρῶτοι κι' ἀπ' αὔριο νὰ τὴν ἀλλάξουν,
μπουκιά καινούργια ἂν πρόκειται ν' ἀδράξουν;)

Κι' ἀχάμ' ἔνα μικρὸ χατίρι,
μικροῦλι κι' ὅσο τὸ ποτήρι:

(ἂν θιέλῃς πές το καί ρουσφέτι,
φτάνει νά ὀγγῆ μου τὸ σεκλέτι)
θὰ μού τὸ κάμῃς, Βάκχε ἐσύ,
μὲ τὴν καρδιά σου τὴ χρυσῆ.
Κεὶ τοῦ φτωχοῦ... στὸ καλυθάκι,
δῶσ' του νά πιῇ λίγο κρασάκι,
νά πᾶνε του π' ἀλλάργα οἱ κόποι: —
μ' ἀρέσουν οἱ φτωχοὶ οἱ ἀνθρώποι!...

Δέν τοῦ χαλάμε κι' οὔτε μεῖς τοῦ Πάνα τὸ χατίρι
νάρθῃ κι' αὐτὸς στὸ πανηγύρι...
μόν' νά ζητήσομε' ἀπ' τὸ Βάκχο
ἦ κι' ἀπ' τ' ἀγόρι του τὸν Ἰάκχο,
νά ποῦν τοῦ φίλου τους τοῦ Πάνα
κάτι γιὰ μᾶς νά σφάξῃ... κἄνα
ζαρκάδ' ἐλάφ' εἶτε καὶ τράγο,
πού θᾶταν ὄνειρο στὸ φαγο-
πότι τ' ἀπόβραδου γλεντιοῦ
στις τάβλες τ' ἀρχοντοσπιτιοῦ.
Κρασι γερὸ ζητάει ὁ τράγος,
αὐτὸς ὁ κέρατος «παμφάγος
τῶν φρέσκων φύλλων τ' ἀμπελιοῦ»
(τὸ 'πε τὸ στόμα ἐνὸς παλιοῦ)
τώρα... τοῦ φτάνουν τὰ δυὸ τοῦθλα,
γιὰ στήριγμα τῆς πόχει ἢ σοῦθλα
καθὼς γυρνᾷ... καὶ σκάζ' αὐτὸς
ροδάτος... καὶ σιγοψητὸς,
μὰ κι' ἐκδικιοῦμαστε λιγάκι
ραντζοντάς τον μὲ κρασάκι:
φυλλοθλαστάρια καὶ τσαμπιά
δὲ θὰ τολμᾷ ν' ἀγγίξῃ πιά!....
(σὲ ξένο διὸ δὲ θάζουν χέρι: —
αὐτὸ πιά τώρα... θὰ τὸ ξέρῃ.)

.....
"Ἔτσι μᾶς εἶναι πιὸ δεχτὸ / καὶ τὸ τραγήσιο τὸ ψητὸ
καὶ τοῦ Πανὸς μας τὸ χατίρι —
«ὡς μπῆ κι' αὐτὸς στὸ πανηγύρι!».

Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Η ΤΡΕΛΛΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς Ἱπποκρατικῆς Συλλογῆς (1), περιλαμβάνεται εἰς ὁλόκληρον βιβλίον ἢ ἀλληλογραφία τοῦ πατρὸς τῆς Ιατρικῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιγραφόμενον: Ἐπιστολαί, Δόγμα, Ἐπιθώμιος, Πρεσβευτικός, ἤμπορεῖ κυρίως γὰρ διαιρεθῆ εἰς τρία μέρη:

1ον. Τὸ ἀναφερόμενον εἰς τοὺς θωμικούς καὶ πρεσβευτικούς λόγους, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἀρνούμενος τὰ δῶρα τῶν βασιλέων τῆς Παιωνίας καὶ Ἰλλυρίας, ἀλλὰ σφῶζων δωρεὰν τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ θαρυτάτης πανώλους.

2ον Τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσώπων του καὶ τῶν κατοίκων τῆς Κῶ, καθὼς καὶ εἰς τὸ ψήφισμα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, τὸ ἐκδοθὲν πρὸς εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἱπποκράτους, ὁ ὁποῖος διὰ δευτέραν φοράν ἔσωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ σοβαρὰν ἐπιδημίαν

καὶ 3ον. Τὰς ἐπιστολάς τὰς περιγραφούσας τὴν ὑποτιθεμένην τρέλλαν τοῦ φιλοσόφου Δημοκρίτου.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη τὸ περισσότερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ τρίτον μέρος τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν τρέλλαν τοῦ Δημοκρίτου. Αἱ ἐπιστολαὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ ἐν ὅλῳ δώδεκα, διαπνέονται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀπὸ ἰδιαιτέρως ἐξαιρετικῆν λεπτότητα σκέψεως καὶ βαθύτερα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα διέκριναν τοὺς ἀρχαίους μας προγόνους. Ἐξ αὐτῶν ἡ ὀγδόη ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ἐξ Ἀδδῆρων ἀποστέλλει ὁ Ἱπποκράτης εἰς τὸν ἐν Ρόδῳ φίλον του Δημάγητον καὶ εἰς τὴν ὁποίαν περιγράφει τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὗρηκε τὸν Δημοκρίτον, εἶναι ἕνα σκληρὸν μαστίγωμα κατὰ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία δημιουργοῦσα διαρκῶς νέας ἀνάγκας ὅλως διόλου ἀσκόπους, συντελεῖ μόνη τῆς εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ καταστροφὴν τῆς.

Τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μεταφέρομεν εἰς τὴν παρούσαν μελέτην, διότι μολογῶντι ἐγγραφή πρὸ 2500 σχεδὸν ἐτῶν, ἤμπορεῖ κάλλιστα γὰρ ἐφαρμασθῆ καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν μας.

1) Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν δεκάτομον ἐκδόσιν τοῦ Ἱπποκράτους ὑπὸ τοῦ E. Littré.

ΠΟΙΟΣ ΗΤΟ Ο ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης, ἀκμάσας κατὰ τὸ 420 π.Χ. ἦτο μέγας φιλόσοφος καὶ φυσιοδίφης τῆς ἀρχαιότητος. Διακρινόμενος ἰδιαιτέρως διὰ τὴν φιλομάθειάν του καὶ κληρονομήσας τεραστίαν πατρικὴν περιουσίαν, ἐπεχείρησε μεγάλας περιηγήσεις ἀνὰ τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Περσίαν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ἀποκτῆσας ἐγκυκλοπαιδικὰς



Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. Τὸ ἀνευρεθὲν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Κῆ (1929) ἀγάλμα τοῦ Ἱπποκράτους.

γνώσεις ἀφαντάστους διὰ τὴν ἐποχὴν του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρῴδα, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν θεσπῶν καὶ νόμων τῶν Ἀβδηρῶν, θεσπίσας δόγματα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν συμπατριωτῶν του.

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὁ ὅποιος ἀναφέρει τὸν Δημόκριτον συχνὰ εἰς τὰ συγγράμματά του, ἡ κυριωτέρα τῶν θεωριῶν του ἦτο ἡ «θεωρία τῶν ἀτόμων»,

διὰ τῆς ὁποίας ἐξήγαγε ἐπισημονικῶς πάντα τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα.

Ἡ θεωρία αὕτη λησμονηθεῖσα τελείως ἐπὶ δύο σχεδὸν χιλιετηρίδας, ἐπανήλθε καὶ πάλιν ἐπὶ τάπητος κατὰ τὸ 1600 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ φυσιοδίφου Βάκωνος, ὁπόθεν παρελήφθη καὶ ἐτελειοποιήθη ὑπὸ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους, τόσον πολὺ ἦσαν διαδεδομένα εἰς τὸν λαὸν τὰ συγγράμματα τοῦ Δημοκρίτου, ὥστε ὅταν ὁ ἀντίπαλος καὶ προσωπικὸς αὐτοῦ ἐχθρὸς Πλάτων προσεπάθει νὰ τὰ περισυλλέξῃ καὶ νὰ τὰ καύσῃ, τοῦ ὑπεδείχθη ὅτι ἐματαισιπύνει τελείως εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος ἐγνωρίζεν ἀπὸ στήθους τὰς θεωρίας του.

Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ Ἴπποκράτης ὑπέργηρος πλέον, σχεδὸν ἐνενηκοντούτης, πλήρης δόξης καὶ τιμῶν, θέσας τὰς δάσαι τῆς νεωτέρας ἱατρικῆς καὶ περιθαλλόμενος ὑπὸ ἀτμοσφαιρας γεμάτης πολυτίμου μυστηρίου καὶ εὐγενοῦς παραδόσεως, ἀνεπαύετο εἰς τὴν πατρίδα του. Εἶχε τὰ τελευταῖα ἐκεῖνα χρόνια δοκιμάσῃ τὰς πρώτας αἰχογενειακὰς πικρίας τῆς ζωῆς του, διότι αὐτὸς ὁ ὁποῖος τόσον διὰ τῶν ἐργασιῶν του καὶ τῆς παρατηρητικότητός του εἶχε συντείνῃ εἰς τὴν καταπόλησιν τοῦ θανάτου, εἶχε τὸ δυστύχημα νὰ χάσῃ σχεδὸν ταυτοχρόνως τὴν γυναῖκα του καὶ τὴν δευτερότοκον θυγατέρα του. Μέγα κτύπημα τῆς μοίρας διὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν σὺζυγον, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ καταβάλλῃ τὴν ὑψηλὴν τοῦ σοφοῦ διάνοιαν. Ἀγέρωχος ἐμπρὸς εἰς τὸ σκληρὸν κτύπημα τοῦ θανάτου, ἐπνίξε τὸν πόνον του ὡς ἀληθῆς ἀσκληπιόδης καὶ ἐξηκολούθησε τὴν συνήθη του ζωὴν, καλλιεργῶν καὶ τελειοποιῶν τὴν ἱατρικὴν, προσφέρων δὲ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς ὅσους κατέφευγον εἰς τὰ φῶτα καὶ τὰς γνώσεις του.

Σεδάσμιος πλέον, περιδληθεὶς τὴν ἄλω τοῦ ὑπερανθρώπου, προήδρευε πάντοτε τῶν ἐπισήμων τοῦ Ἀσκληπιοῦ τελετῶν. Ἀκριδῶς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελετὰς αὐτὰς εἰδοποιήθη ὅτι ταχυδρόμος ἀφίχθεις ἐσπευσμένως ἀπὸ τὰ Ἀδδηρα τοῦ ἐκόμιξε ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολήν. Ὁ ταχυδρόμος δὲν τοῦ ἦτο ἄγνωστος. Ἦτο ὁ προύχων Ἀμελησαγόρης, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἄλλοτε γνωρίσῃ εἰς τὰ Ἀδδηρα. Ἐπλησίασε τὸν Ἴπποκράτην καὶ μὲ λόγους διακεκομμένους καὶ συγκαλητικούς, τοῦ ἐξήγησε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του.

Ἴδου τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς:

Ἡ Βουλή καὶ ὁ Δῆμος τῶν Ἀδδηριτῶν
πρὸς τὸν Ἴπποκράτην.

Πολὺ μεγάλος κίνδυνος, ὃ Ἴπποκράτες, ἐπικρέματα ἐπὶ τῆς πόλεώς μας, διότι κινδυνεύει ἔνας συμπολιτῆς μας, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου καὶ πρὸς τὸ παρὸν καὶ εἰς

τὸ μέλλον ἐστηρίζουμε τὴν δόξαν μας. Βέβαια τώρα κανείς, μὰ τοὺς Θεούς, δὲν ζηλεύει τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασε, διότι ἀπὸ τὴν μεγάλην σοφίαν ποὺ κατέχει, ἠσθένησε, καὶ ἐάν, ὅπως ὑπάρχει φόβος, ὁ Δημόκριτος χάσῃ τὸ λογικόν του, τότε ὅλοι μας εἴμεθα καταστραμμένοι.

Παραμελήσας τελείως τὸν ἑαυτὸν του, ἀγρυπνεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα, γελᾷ διὰ τὸ κάθε τι καὶ νομίζει ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι τίποτε· ὁ εἰς νυμφεύεται, ὁ ἄλλος ἀμπορεύεται, ὁ ἄλλος δημηγορεῖ, ὁ ἄλλος ἄρχει, ὁ ἄλλος ἀποστέλλεται πρὸς προσθεῖαν, ὁ ἄλλος ἀρρωστᾷ, ὁ ἄλλος πληγώνεται· καὶ ὁ ἄλλος ἀποθνήσκει. Αὐτὸς γελᾷ δι' ὅλους καὶ διὰ τοὺς λυπημένους καὶ διὰ τοὺς χαρούμενους. Ἀκόμη ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὰ πράγματα τοῦ Ἄθου, διὰ τὰ ὁποῖα μάλιστα καὶ συγγράφει. Λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι γεμάτος ἀπὸ φαντάσματα, ἀκούει φωνὰς πουλῶν, καὶ σηκωνόμενος ἐπανεληγμένως τὴν νύκτα, μόνος τραγουδεῖ σιγανὰ διαφόρους σκοπούς. Ἄλλοτε λέγει ὅτι ταξιδεύει εἰς τὸ ἄπειρον καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἀπειράριθμοι Δημόκριτοι παράμοιοί του. Τὸ χρώμα του δὲν ἤλλαξε ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ἰδέας του. Ἰδοὺ τί φοβούμεθα, Ἰππόκρατες, ἰδοὺ τί μᾶς ἀνησυχεῖ.

Τρέξε λοιπὸν γρήγορα νὰ μᾶς σώσης, τρέξε νὰ παρηγορήσῃς τὴν πατρίδα μας καὶ νὰ μᾶς συμβουλεύσῃς τί νὰ κάμωμεν. Ἐάν σώσης ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον δὲν θὰ σοῦ λείψῃ οὔτε ἡ δόξα, οὔτε τὸ χρῆμα, οὔτε αἱ γνώσεις. Βεβαίως διὰ σέ αἱ γνώσεις εἶναι καλύτεραι ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς τύχης, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ καλὰ θὰ σοῦ τὰ προσφέρωμεν ἐν ἀφθονίᾳ. Διότι· ἐάν σώσης τὴν ζωὴν τοῦ Δημοκρίτου, ἡ πόλις μας καὶ ἂν ἀκάμῃ ἦτο ὅλη ἀπὸ χρυσόν, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ πληρώσῃ ὅ,τι ἀξίζει ὁ ἐρχομός σου.

Νομίζομεν, ὦ Ἰππόκρατες, ὅτι οἱ νόμοι μας εἶνε ἀσθενεῖς. Νομίζομεν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη παραληροῦν. Σπεῦσε λοιπὸν, ὦ κάλλιστε τῶν ἀνθρώπων, νὰ θεραπεύσῃς αὐτὸν τὸν φημισμένον ἄνθρωπον. Δὲν θὰ θεωρηθῆς μόνον ἰατρός, θὰ θεωρηθῆς ὡς σωτὴρ ὅλης τῆς Ἰωνίας. Θὰ θεραπεύσῃς ὅλην τὴν πόλιν καὶ ὄχι μόνον ἓνα ἄνθρωπον. Θὰ ξανανοίξῃς τὴν Βουλὴν μας, ἡ ὁποία κινδυνεύει νὰ κλείσῃ. Σὺ θὰ γίνῃς δικαστής, Σὺ νομοθέτης, Σὺ ἄρχων, Σὺ σωτὴρ. Ὅλα αὐτὰ τὰ περιμένομεν ἀπὸ Σέ.

Ἡ πόλις μας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄσημος, καὶ κάτι περισσότερον, ἡ Ἑλλάς ὀλόκληρος, σέ παρακαλεῖ νὰ θεραπεύσῃς αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς σοφίας. Ἡ παιδεία σέ καλεῖ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὸ παραλήρημα.

Ἔχε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι θὰ ἔχῃς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἂν δὲν ἐγκαταλείψῃς τὸν Δημόκριτον. Σὺ συγγενεύεις πρὸς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ ὡς πρὸς τὸ αἷμα καὶ ὡς πρὸς τὴν τέχνην, αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ ἓνα ἀδελφὸν τοῦ Ἡρακλέους, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατάγεται καὶ ὁ Ἀθθῆρος, ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζεις ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πόλιν μας. Ἐπαμένως καὶ ὁ Ἡρακλῆς θὰ σέ εὐχαριστῇ διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ Δημοκρίτου.

Σέ παρακαλοῦμεν λοιπὸν, ὦ Ἰππόκρατες, νὰ σπεύσῃς πρὸς ἡμᾶς, ἀφ' οὗ

δoléπεις γὰρ ὑποφέρῃ ἕνας ὀλόκληρος λαός καὶ ἕνας ἐπιφανῆς σοφός. Ἄλλοί-
μονον! πόσον ἡ μεγάλη σοφία πούλλάκις καταντᾷ ἀρρώστεια.

Καὶ οἱ Ἀδδηρίται ἐξηκολούθουν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, παρακαλοῦντες τὸν
Ἴπποκράτην γὰρ σπεύσῃ εἰς σωτηρίαν τοῦ Δημόκριτου.

(Ἐπιστολὴ Ἀδδηρίτων πρὸς τὸν Ἴπποκράτην).

Μόλις ἔλαθεν ὁ Ἴπποκράτης γινῶσιν τῆς ἐπιστολῆς εἶπε εἰς τοὺς γύρω του:

— Τί εὐτυχισμένοι οἱ λαοὶ τοῦ γνωρίζουν γὰρ ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν τοῦ
σοφοῦ. Καὶ πόσον εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰς χώρας δὲν τὰς προσφυλάττουσιν οἱ πύρ-
γοι καὶ τὰ φρούρια, ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ τῶν ὑπερόχων πνευμάτων.

Καὶ μολονότι δὲν εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τρέλλας, ἀλλὰ
μᾶλλον περὶ ὑπερκοπώσεις, εἰδοποίησε τοὺς Ἀδδηρίτας ὅτι θὰ θέσῃ τὰ φῶτα
κῆς ἐπιστήμης του εἰς τὴν διακίεσιν των. Συγχρόνως ἔγραψε εἰς τὸν φίλον του
τὸν Ράδιον ἐφοπλιστὴν Δημιάγητον γὰρ τοῦ στείλῃ ἕνα ταχὺ πλοῖον, εἰδοποίησε
τὸν Κρατεῦσαν γὰρ τοῦ ἐτοιμάσῃ τὰ καλλίτερα ὀόματα καὶ φάρμακα καὶ τὴν ὡ-
ρισμένην ἡμέραν εὐρίσκετο εἰς τὰ Ἀδδηρα.

(Ἐπιστολαὶ Ἴπποκράτους πρὸς Ἀδδηρίτας,

πρὸς Φιλοποίμενα, πρὸς Διονύσιον, πρὸς Δημιάγητον).

Ἐκεῖ φθάσας, πλησιάζει τὸν Δημόκριτον καὶ τὰς πρώτας του ἐντυπώ-
σεις διαδιβάξει δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν φίλον του Δημιάγητον. Τὴν ἐπιστολὴν
αὐτὴν μεταφέρομεν σχεδὸν ὀλόκληρον:

Ἴ π π ο κ ρ ά τ η ς Δ η μ ι α γ ή τ ω χ α ί ρ ε ι ν .

Ἀκριθῶς, ὦ Δημιάγητε, τὰ πράγματα ἦσαν ὅπως τὰ ὑπεθέταμεν. Ὁ Δη-
μόκριτος ὄχι μόνον δὲν ἦτο τρελλός, ἀλλὰ περιεφρόνει τὰ πάντα καὶ διὰ τῆς
διαγωγῆς του μᾶς ἐδίδασκε, δι' ἡμῶν δὲ ἐδίδασκεν ὄλην τὴν ἀνθρωπότητα.

Σοῦ ἔξαπέστειλα, φίλτατε, τὸ πλοῖον σου, τὸ ὅποιον ἀληθινὰ εἶναι τοῦ
Ἀσκληπιοῦ. Παρὰ τὸ σῆμα τοῦ Ἥλιου, τὸ ὅποιον φέρει, γὰρ προσθέσῃς καὶ τὸ
σῆμα τῆς Ὑγείας, διότι ἀληθῶς μᾶς ἔκαμε ἕνα θαυμάσιον ταξίδι: καὶ ἔφθασεν
εἰς τὰ Ἀδδηρα ἀκριθῶς τὴν ἡμέραν τὴν ὅποιαν εἶχα ὀρίσῃ.

Ἐκεῖ εὐρήκα ὄλους ἐμπρὸς εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ μὲ ἀνέμενον
μὲ ἀνυπομονησίαν. Δὲν ἦσαν ἐκεῖ μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες καὶ
οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ νήπια ἀκόμη, ὄλοι κατηφείς καὶ λυπημένοι.
Ἡ λύπη των προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐνόμιζον τὸν Δημόκριτον τρελλόν, ἐν ὧ αὐτὸς
ἐκαίγη τὴν ὄραν ἦτο καθ' ὀλοκληρίαν ἀφωσιωμένος μὲ τὴν ἀνωτέραν φιλοσο-
φίαν. Ὅταν μὲ εἶδαν συνῆλθον λιγάκι, ἀνεθάρρησαν καὶ ἤλιπζον ὅτι θὰ τὸν
ἔσωζον.

(Ὁ Φιλοποίμην ἐπέμεινε γὰρ μὲ φιλοξενήσῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἀλλ' ἐγὼ ἐδῆ-

λωσα ὅτι: θιάζομαι νὰ ἰδῶ τὸν Δημόκριτον. Παρεδέχθησαν τὴν γνώμην μου καὶ χαρούμενοι με' ὠδήγησαν εὐθύς διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς, ἄλλοι προπορευόμενοι, ἄλλοι βαδίζοντες πλάγι μου καὶ ἄλλοι ὀπίσω μου, φωνάζοντες νὰ σώσω, νὰ ὀσθηθῆσω καὶ νὰ θεραπεύσω τὸν Δημόκριτον. Καὶ ἐγὼ τοὺς ἔβιδα θάρρος, τοὺς καθυσύχαζα καὶ τοὺς ἐβεβαίωνον ὅτι: λόγῳ τῆς ἐποχῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο τίποτε τὸ σοβαρὸν ἢ καὶ ἂν ἦτο κατὶ, θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ θεραπευθῆ. Ὀμιλοῦντες με' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπροχωρούσαμεν. Τὸ σπίτι δὲν ἦτο μακρὰν, ἄλλως τε καὶ ὀλόκληρος ἡ πόλις ἔδεν εἶναι μεγάλη.

Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον εὕρισκετο παρὰ τὰ ὀχυρώματα καὶ χωρὶς θόρυβον με' ὠδήγησαν εἰς ὑψηλὸν λόφον, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο ὀπισθεν τοῦ πύργου καὶ ἐσκιάζετο ἀπὸ τερραστίας καὶ πυκνὰς αἰγείρους. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔβλεπε κανεὶς εὐκόλως τὸ σπίτι τοῦ Δημοκρίτου καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Δημόκριτον, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο ἐπὶ ἐνὸς λίθου, κάτω ἀπὸ χαμηλὸν πυκνὸν πλάτανον, ἐνδεδυμένος με' χονδρσευθῆ χιτῶνα, ἀδυνατισμένος, κατακίτρινος, φέρων μακρὰν γενναίαν. Πλησίον του ἔτρεχε ἕνα μικρὸν ρυάκι, κἀνόντας εἰς τὸν δρόμον του ἕνα γλυκύτατον ψιθύρισμα. Ἐπὶ τοῦ λόφου αὐτοῦ εὕρισκετο ἕνα ἱερόν, τῶν νυμφῶν ὑποθέτω, σκεπασμένον ἀπὸ αὐτόφυτες κληματαριές. Ὁ Δημόκριτος κρατοῦσε προσεκτικὰ ἕνα βιβλίον εἰς τὰ γόνατά του. Μερικὰ ἄλλα βιβλία ἦσαν σκορπισμένα δεξιά καὶ ἀριστερά του καὶ ἄφθονα ζῶα κατακομματιασμένα ἦσαν ἐκεῖ συσσωρευμένα. Ἐκείνος, ἄλλοτε σκύδων ἔγραφε, ἄλλοτε ἔπαυε καὶ ἐπὶ ἀραιετῆν ὥραν ἐσκέπτετο. Ἐπειτα ἐσημῶνετο, ἐδημάτιζε, ἐξήταζε τὰ σπλάγχχνα τῶν ζῶων καὶ ἐπανερχόμενος ἐπανεκάθιζε εἰς τὴν ἔδραν του.

Οἱ γύρω μου Ἀθθηρίται, καταλυπημένοι, σχεδὸν ἔκλαιον. Βλέπετε μοῦ ἔλεγαν τὴν ζωὴν τοῦ Δημοκρίτου; Βλέπετε ὅτι εἶναι: τρελλὸς καὶ δὲν γνωρίζει τί κάνει; Καὶ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς θέλων νὰ δεῖξῃ ἀκόμη περισσότερον τὴν τρέλλαν του, ἐξέβαλεν ὀξύτατον ὄδυρμόν, ὅμοιον με' θρηῆνον γυναικὸς ἐμπρὸς εἰς τὸ νεκρὸν παιδί της, ἕνας δὲ ἄλλος αἰμῶζεν, ὅπως ὁ ταξειδιώτης ὅταν χάσῃ τὰς ἀποσκευὰς του. Ὁ δὲ Δημόκριτος ὁ ὁποῖος τοὺς ἤκουσε, ἐχαμογέλασε διὰ τὸν ἕνα, ἀνεκάγχασε διὰ τὸν δεύτερον καὶ ἔπαυσε νὰ γράφῃ, κινῶν συχρὰ τὸ κεφάλι του.

Ἐγὼ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἀθθηρίτας τοὺς λέγω:

— Σεῖς, ὦ Ἀθθηρίται, μείνατε ἐδῶ. Ἐγὼ θὰ πλησιάσω μόνος τὸν ἀνθρωπὸν μας, θὰ τὸν ἰδῶ, θὰ τὸν ἀκούσω καὶ θὰ καταλάβω τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους του.

Ἀφ' οὗ ὠμίλησα μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, κατέδηκα σιγανὰ σιγανὰ. Τὸ μέρος ἦτο κατηφορικὸν καὶ ἀνώμαλον, διολισθαίνων δὲ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐφθάσα μετὰ δυσκολίας. Ἐσταμάτησα λοιπὸν περιμένων νὰ παύσῃ γράφων, διότι ἐκείνην τὴν στιγμήν ἔγραφε με' ὀρμὴν καὶ ἐνθουσιασμόν. Καὶ ὄντως, ἀφ' οὗ μετ' ὀλίγον ἔπαυσε νὰ γράφῃ με' παρετήρησε ὅτι: ἐπροχώρουν καὶ μοῦ εἶπε:

— Χαίρε, ὦ ξένε.

— Καὶ σύ, χίλιες φορές χαίρε, ὦ Δημόκριτε, σοφώτατε τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἀπήντησα.

Καὶ ἐκεῖνος ντροπισμασμένος νομίζω διότι ἰδὲν μ' ἐφώνηξε μὲ τὸ ὄνομά μου, προσέθεσε:

— Καὶ σύ πῶς ὀνομάζεσαι; Ἡ ἄγνοια τοῦ ὀνόματός σου μ' ἔκαμε γὰρ σέ ὀνομάσω ξένον.

— Τὸ ὄνομά μου, τοῦ λέγω, εἶναι Ἴπποκράτης ὁ ἰατρός.

Καὶ ἐκεῖνος:

— Τὸ κλέος τῶν ἀσκληπιαδῶν καὶ τὸ ἀγλαΐσμα τῆς ἰατρικῆς ἐφθασε μέχρις ἐμοῦ. Ἀλλὰ τί ὑπόθεσις, φίλε, σ' ἔφερε ἐδῶ; Πρῶτον ἀπ' ὄλα κάθισε. Βλέπεις αὐτὸ τὸ κάθισμα ἀπὸ μαλακὰ πράσινα φύλλα, δὲν εἶναι ἰθυσάρεστο. Εἶναι καλλίτερο καὶ ἀπὸ τὰ πολυτελεῆ κάθισματα τῶν πλουσίων.

Ἐκάθισα καὶ ἐξηκολούθησε:

— Ἦλθες ἐδῶ διὰ δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν; Ὅμιλοι καὶ θὰ σέ δογηθῆσω ὅσον ἤμπορῶ.

Καὶ ἐγώ:

— Διὰ γὰρ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἦλθα ἰδιὰ σένα, μόνον καὶ μόνον διὰ γὰρ συζητήσω μ' ἓνα σοφόν. Εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲ μοῦ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν ἡ πατρίς μου, ἡ ὁποία μοῦ ἀνέθεσε δι' ἐδῶ μίαν ἀποστολήν.

— Τότε, μοῦ λέγει, πρὶν ἀπὸ ὄλα γὰρ μεταχειρισθῆς τὴν ξενίαν τοῦ σπιτιοῦ μου.

Θέλων γὰρ ἐξετάσω τὸν ἀνθρωπὸν μου ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη, ἂν καὶ ἔθλεπα πλέον καθαρὰ ὅτι δὲν παρελήρει, ἠρώτησα:

— Γνωρίζεις τὸν Φιλοπόφμενα, ὁ ὁποῖος εἶναι συμπολίτης σου;

— Πολὺ καλὰ, ἀπήντησε, τὸν υἱὸν τοῦ Δάμμωνος, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ κοντὰ εἰς τὴν Ἐρμωνίδα Κρήνην;

— Ἀκριθῶς αὐτὸν λέγω. Βῆμαι ξενιζόμενός του, ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ προτιμῶ τὸ σπῆτι σου, ὦ Δημόκριτε, καὶ εἰπέ μοι τί συγγράφεις;

Ἐσταμάτησε ἐπ' ὀλίγον καὶ εἶπε:

— Γράφω περὶ τῆς τρέλλας.

Καὶ ἐγὼ ἀνεφώνησα:

— ὦ Βασιλεῦ Ζεῦ! πόσον ἐπίκαιρον καὶ τί ἀπάντησις πρὸς τὴν πόλιν.

— Διὰ τὴν πόλιν, ἄμιλεις ὦ Ἴπποκράτες, μοῦ λέγει.

— Μὴ δίδεις σημασίαν εἰς αὐτὸ πού εἶπα, ὦ Δημόκριτε, δὲν γνωρίζω πῶς μοῦ διέφυγε, ἀλλὰ τί γράφεις διὰ τὴν τρέλλαν;

— Τί ἄλλο θὰ γράψω μοῦ ἀπήντησε, παρὰ ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας τῆς, τῆς φύσεώς τῆς, καὶ τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς μέσσα; Τὰ ζῶα πού βλέπεις ἐδῶ ἀνοικτά, δὲν τὰ ἀνοίγω διότι μισῶ τὰ ἔργα τῆς θείας προνοίας, ἀλλὰ διότι ἀναζητῶ τὴν φύσιν καὶ τὴν θέσιν τῆς χολῆς, διότι ὅπως γνωρίζεις, ὅταν πλεονάζῃ εἶναι αἰτία τῆς τρέλλας. Βεβαίως, φυσιολογικῶς ὑπάρχει εἰς ὄλους, ἀλλὰ εἰς ἄλ-

λους περισσότερα καὶ εἰς ἄλλους ὀλιγωτέρα, ὅταν ὁμως ὑπάρχη ἐν ἀφθονίᾳ ἐπέρχονται τὰ νοσήματα καὶ εἶναι οὐσία ἄλλοτε καλή, ἄλλοτε κακή. Καὶ ἐγώ:

— Μὰ τὸν Δία, ὦ Δημόκριτε, ὁμιλεῖς ἀληθινὰ καὶ σοφὰ καὶ σὲ θεωρῶ εὐτυχῆ διότι ἤμπορεῖς καὶ ἀπολαμβάνεις, μέσα εἰς τόσον θαθεῖαν ἡσυχίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς ἐμὲ δὲν ἐπιτρέπεται.

— Καὶ διατί δὲν ἐπιτρέπεται; εἰς σέ, ὦ Ἰππόκρατες;

— Διότι τοῦ λέγω, οἱ ἀγροί, ἡ οἰκογένεια, τὰ παιδιὰ, τὰ νοσήματα, οἱ θάνατοι, οἱ ὑπηρέται, οἱ γάμοι καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, δὲν μοῦ δίδουν τὸν καιρὸν δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Ἐν ἄνθρωπος μας περιπίπτων εἰς τὸ συνηθισμένον τοῦ πάθος ἤρχισε νὰ καγχάζῃ καὶ νὰ μὲ εἰρωνεύεται καὶ κατόπιν ἐσιώπησε.

Καὶ ἐγὼ τοῦ λέγω:

— Διατί γελάς ὦ Δημόκριτε; Γελάς δι' ὅσα εἶπα καλὰ ἢ κακά;

Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐγέλα ἀκόμη δυνατώτερα καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ μακρὰν παρετήρουν, ἄλλοι ἐκτύπων τὸ μέτωπον καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ἄλλοι ἐτραβούσαν τὰ μαλλιά των, βιότι ὅπως μοῦ εἶπαν κατόπιν τὸ γέλοιο τοῦ αὐτὴν τὴν φορὰν ἦτο ἐντονώτερον ἀπὸ ἄλλοτε. Ἐγὼ τοῦ λέγω:

— ὦ Δημόκριτε, κάλλιστε τῶν σοφῶν, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὴν αἰτίαν τοῦ γέλοιου σου καὶ διατί σοῦ ἐφάνηκα γελοῖος ἐγὼ ἢ τὰ πράγματα ποῦ εἶπα. Ἄν μὲν μὲ πείσης, θὰ παύσω νὰ λέγω παρόμοια πράγματα, ἂν ὁμως ὄχι, τότε καὶ σὺ πρέπει νὰ παύσης νὰ γελάς χωρὶς λόγον.

Καὶ ἐκεῖνος:

— Δι' ὄνομα τοῦ Ἡρακλέους, εἰάν, ὦ Ἰππόκρατες, ἤμπορέσης νὰ μὲ ἐλέγξης, τότε θὰ ἐπιτύχης μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας θεραπειὰς ποῦ ἤμπορέσης ποτὲ νὰ κάμης.

Καὶ πῶς, ἀγαπητέ, δὲν θὰ ἐλεγχθῆς, τοῦ εἶπα. Ἡ νομίζεις ὅτι δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ γελάς διὰ τὸν θάνατον, διὰ τὰ νοσήματα, διὰ τὸ παραλήρημα, διὰ τὴν τρέλλαν, διὰ τὰς σφαγὰς ἢ διὰ κατ' ἀκόμη χειρότερον; Ἡ ἀντιθέτως, διὰ τοὺς γάμους, τὰς πανηγύρεις, τὰς γεννήσεις, τὰ μυστήρια, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς τιμὰς, ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο καλόν; Διότι σὺ γελάς δι' ὅτι ἔπρεπε νὰ κλαῖς, καὶ κλαῖς δι' ὅτι ἔπρεπε νὰ σ' εὐχαριστῆ, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ σέ δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ.

Καὶ ἐκεῖνος:

— Αὐτὰ ὅλα ποῦ λές εἶναι πολὺ καλὰ, ὦ Ἰππόκρατες, ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις τὸν λόγον τοῦ γέλοιου μου.

— Νομίζεις, ὦ Ἰππόκρατες, ὅτι δύο εἶναι αἱ αἰτίαι τοῦ γέλοιου μου, τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά πράγματα, ἀλλ' ἐγὼ κατὰ θάθος δὲν γελῶ παρὰ δι' ἓν καὶ μόνον πρᾶγμα, διὰ τὸν ἄνθρωπον. Γεμᾶτος ἀπὸ παραλογοσμού, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε εἰς τὸ μυαλό του, μὲ ἰδέας καὶ σχέδια τελείως παιδικὰ, δημιουργεῖ χωρὶς κανένα λόγον τραμερὰς συμφορὰς καὶ φροντίδας, ἔρμαιον πάντοτε τῶν ἐπιθυ-

μῶν του. Τρέχει εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἀτέλειωτα θάραθρα διὰ τὴν καρδίᾳ ἄργυρον καὶ χρυσόν, χωρὶς ποτὲ νὰ εἶναι ἱκανοποιημένος διότι ἐκέρδισε ἄρκετά. Δὲν ἐντρέπεται νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι εὐτυχής, ἐν ᾧ ἰδιὰ νὰ ἀνοίγῃ τὰ θάθη τῆς γῆς μεταχειρίζεται ὁμοίους τοῦ ἀλυσσοδεμένους, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἀποθνήσκουν ἐργαζόμενοι, ἄλλοι δὲ ὑποκύπτουτες εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς μοίρας των, παραμένουν χρόνια καὶ χρόνια εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν, θεωροῦντες τὴν κόλασιν εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν ὡς πατρίδα των.

Ἀναζητοῦν τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσόν, κοσκινίζουσι τὰ ἔχνη τῆς σκόνης ποῦ εὐρίσκουν καὶ μαζεύουσι ἄμμον ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἄμμον ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἀνοίγουν τὰς φλέδας τῆς γῆς, σκίζουσι τὰ θάθη τῆς διὰ νὰ πλουτήσουν, κάθουσι τὴν μητέρα μας γῆν, μίαν γῆν ἐχθρικὴν καὶ ἐν ᾧ ἡ γῆ μένει πάντοτε ἡ ἴδια, αὐτοὶ ἢ τὴν θαυμάζουσι ἢ τὴν προδοπατοῦν. Δὲν εἶναι νὰ γελᾷ κανεὶς, ὅταν βλέπῃ αὐτοὺς νὰ καταθάλλουσι τόσους καὶ τόσους κόπους διὰ νὰ ἐρευνήσουν τὴν κρυμμένην γῆν, ἐν ᾧ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος περὶφρονοῦν τὴν γῆν ποῦ ἔχουσι ἐμπρὸς των;

Ἄλλοι ἀγοράζουσι σκύλους, ἄλλοι ἄλογα, ἄλλοι περιτριγυρίζουσι ἓνα μεγάλο κομμάτι γῆς καὶ τὸ θεωροῦν ἰδικόν των καὶ ἐν ᾧ θέλουσι νὰ εἶναι κύριοι μεγάλων ἐκτάσεων, δὲν ἠμποροῦν νὰ εἶναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των

Ἵπανδρεύονται γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἐντὸς ὀλίγου ἀπατοῦν. Ἀγαποῦν καὶ ἔπειτα μισοῦν. Θέλουσι νὰ κάμωσι παιδιὰ, τὰ ὁποία ἀπομακρύνουσι ἀπὸ κοντὰ των, μὲν μὲν μεγαλώσουσι. Ποῖος εἶναι ὁ λόγος τῆς ματαίας καὶ ἀκαταλογίστου αὐτῆς σπουδῆς, ἢ ὁποία δὲν διαφέρει: διόλου ἀπὸ τὴν τρέλλαν;

Προκαλοῦν ἐμφυλίους πολέμους, ἵδεν θέλουσι ποτὲ νὰ ἠσυχάσουσι, στήνουσι ἐνέδρας εἰς τοὺς θασυλεῖς των, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοὺς ἐνεδρεύουσι ἐξ ἴσου. Γίνονται ἰσολοφόνουσι. Ἀνασαλεύουσι τὴν γῆν διὰ νὰ ἔρωσι χρήματα καὶ μὲ τὸ χρήματα αὐτὸ ἀγοράζουσι χωράφια ἀπὸ τὰ χωράφια αὐτὰ ποῦ ἠγόρασαν πωλοῦν καρπούς καὶ ἀπὸ τὴν πώλησιν αὐτῶν ξανακάνουσι πάλιν χρήματα. Πόσας μεταβολὰς ἵδεν παθαίνουσι εἰς κάθε στιγμὴν καὶ πόσας κακίας δὲν δεῖχουσι. Ὅταν δὲν ἔχουσι χρήματα τὰ ἐπιθυμοῦν, ὅταν τὰ ἀποκτήσουσι ἢ τὰ κρύβουσι ἢ τὰ σπαταλοῦν.

Γελῶ διὰ τὰς ἀποτυχίας των. Καγγάζω διὰ τὰς κακοτυχίας των, διότι κατὰ θάθος παραβιάζουσι τοὺς νόμους τῆς ἰσότητος, ἀλληλομισοῦνται, φιλονικιοῦν μὲ ἀδελφούς, μὲ συγγενεῖς, μὲ συμπολίτας μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀποκτήσουσι πράγματα τὰ ὁποία μετὰ θάνατον ἵδεν ἀπομένουσι εἰς κανένα. Ἀλληλοσπαράσσονται καὶ διαρκῶς ἀνησυχοῦν χωρὶς νὰ φροντίζουσι οὔτε διὰ τοὺς φίλους των οὔτε διὰ τὴν πατρίδα των.

Θέλουσι νὰ ἀποκτήσουσι πράγματα ἀνάξια καὶ ἄψυχα. Ἐξοδεύουσι χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσουσι ἀγάλματα, ἐπειδὴ τὰ καλλιτεχνήματα τοὺς φαίνονται τόσο φυσικά, ὡσὰν νὰ ἑμιλοῦν, καὶ μισοῦν ἐκείνους οἱ ὅποιοι πραγματικὰ ἑμιλοῦν. Ζητοῦσι τὰ πράγματα ποῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουσι εὐκόλως. Ὅταν διαμέ-

νουν εις τήν ξηράν ἐπιθυμοῦν τήν θάλασσαν, ὅταν διαμένουν εις τὰ νησιά ἐπιθυμοῦν τήν ξηράν, διαστρέφουν ἰδὲ διαρκῶς τήν κάθε ἐπιθυμίαν των.

Λέγουν ὅτι δείχνουν ἰδιαίτερον θάρρος κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ὁμῶς καθημερινῶς κατανικῶνται ἀπὸ τὴν ἀσέλγειάν των, τὴν φιλαργυρίαν των καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη ἀπὸ τὰ ὅποια πάσχει ἡ ἄρρωστη ψυχὴ των. "Ὁ λ ο ι α ὕ τ ο ι ε ἴ ν α ι Θ ε ρ σ ῖ τ α ι τ ῆ ς ζ ω ῆ ς.

Διατί λοιπόν, ὦ Ἰππόκρατες, μέμψασαι τὸ γέλοιο μου; Δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ γελᾷ διὰ τὴν ἰδικήν του τρέλλαν, ἀλλ' ὁ καθεὶς γελᾷ διὰ τὴν τρέλλαν τοῦ ἄλλου. Ἄλλος γελᾷ διὰ τὸν μεθυσιμένον, ἰδιότι νομιζεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ νηφάλιο, ἄλλος διὰ τοὺς ἐρωτευμένους ἐν ὧ αὐτὸς ὁ ὕδιος ἤμπορεῖ νὰ εἶναι περισσότερο ἄρρωστος, ἄλλος διὰ τοὺς ναυτιλλομένους, ἄλλους διὰ τοὺς γεωργοὺς καὶ ὅλα αὐτὰ διότι ὄν εἶναι ποτὲ σύμφωνοι οὔτε διὰ τὰς τέχνας, οὔτε διὰ τὰ ἔργα.

Ἐπάνω σ' αὐτὸ ἐπῆρα τὸν λόγον.

— "Ὅλα αὐτὰ, ὦ Δημόκριτε, εἶναι πολὺ μεγάλα ἀλήθειαι. Δὲν ὑπάρχει γλῶσσα καλλιτέρα ἢ ἡ νὰ καταδειξῇ τὰς ἀθλιότητας τῶν θνητῶν. Ἄλλ' αἱ πράξεις τὶς περισσότερες φορὲς γίνονται ἐξ ἀνάγκης, εἴτε λόγῳ οἰκιακῶν εἴτε λόγῳ κρατικῶν υποθέσεων. Εἶναι ζητήματα τὰ ὅποια δημιουργοῦν οἱ ἄνθρωποι, διότι ἡ φύσις ἰδὲν μᾶς ἔκαμε νὰ μένωμε μὲ τὰ χέρια ἰσταυρωμένα. Βέβαια εἰς ὅλα αὐτὰ ἡ φιλοδοξία ἐγίνε ἀφορμὴ διὰ νὰ πάρῃ ἡ ὀρθὴ σκέψις τὸν κακὸν δρόμον, ἰδιότι νομιζεῖ πάντοτε ὁ καθεὶς ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ καὶ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸ ἀπρόοπτον. Ἀλλά, ποῖος, Δημόκριτε, θὰ ἐνυμφεῦετο ἐὰν ἐσκέπτετο τὸ διαζύγιον ἢ τὸν θάνατον ἢ ποῖος θὰ ἔκαμνε παιδιὰ ἐὰν ἐσκέπτετο ὅτι μίαν ἡμέραν ἤμποροῦσε νὰ τὰ χάσῃ; Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὴν βασιλείαν, τὴν ἡγεμονίαν καὶ ὅ,τιδήποτε ὑφίσταται εἰς τὸν αἰῶνα μας. Ὁ καθεὶς δὲν ὑπελόγισε ποτὲ τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ πάντοτε ἠγνίτησε θάρρος ἀπὸ τὰς καλὰς ἐλπίδας καὶ προγνώσεις, χωρὶς ποτὲ νὰ σκεφθῇ τὴν κακοτυχίαν. Ὅταν λοιπόν λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου αὐτὰ ὅλα, δὲν νομιζεις ὅτι τὸ γέλοιο σου δὲν ἔχει θέσιν νὰ εἶναι ὅλως διόλου ἀνάρμοστον;

Καὶ ὁ Δημόκριτος:

— Πόσο Ἰππόκρατες, ἔχεις πνεῦμα νωθρὸ καὶ πόσο ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὴν σκέψιν μου, διότι ἀπὸ ἀγνοίαν δὲν ἠμπορεῖς ν' ἀντιληφθῇς τὰ ὅρια τὰ ὅποια ὑπάρχουν μετὰξὺ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ταραχῆς. Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ ὅποια ἀπηρῆθυσες, ἰδ' ὅσους πηγαίνουν μὲ σκέψιν καὶ φρόνησιν διάνοιαν, αὐτοὶ βεβαίως εὐκόλως ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰς δυσχερείας καὶ ὁμολογουμένως δὲν εἶναι ἄξιοι τοῦ γέλοιου μου. Ἀντιθέτως ὁμῶς πρὸς αὐτό, τὸ πνεῦμα ἀνήσυχον καὶ ταραχμῆνο ἀπὸ τὰ καθημερινὰ ζητήματα τῆς ζωῆς, ὡς ἂν νὰ ἦσαν αὐτὰ πράγματα ὀριζιμένα καὶ στερεὰ, κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐναθρύνωνται διὰ τὴν παράλογον σκέψιν των καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ διδῶχθῶν ἀπὸ τὴν ἀκαλόγηστον

φορὰν τῶν πραγμάτων. Ὡς ἂν ἡ ζωὴ γὰ ἦτο κατὰ σταθερὸ καὶ μόνιμο, λησιμογὸν πάντοτε τὰ ἐπεισθῆναι τὰ ὅποια τοὺς συμβαίνουσι, εὐχονται πάντοτε ἐκείνο τὸ ὅποιον τοὺς συμφέρει, ἀναζητοῦν τὸ πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ὠφέλιμον καὶ ἐμπλέκονται εἰς μυριάς ὄσας συμφορὰς. Ἐν ᾧ ἂν ὁ καθεὶς ἐσκέπτετο τὰ πράγματα σύμφωνα πρὸς τὴν δύναμίν του, θὰ ἦσαν πάντοτε σκεπασμένοι ἀπὸ τὰς ἀντιθέτους περιστάσεις, διότι ὁ καθεὶς θὰ ἐγνώριζε τὴν κατάστασίν του καὶ δὲν θὰ ἐξετίθετο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐπιθυμιῶν του. Θὰ κατέφευγε πάντοτε εἰς τὴν πλουσίαν φύσιν, ἢ ὅποια εἶναι ἡ τροφὴ ὄλων.

Ὅπως εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν παχύν, ἡ ὑπερβολικὴ ὑγεία εἶναι διαρκῆς κίνδυνος, οὕτω καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐπιτυχία εἶναι διαρκῶς ἐπικίνδυνος καὶ διὰ τοῦτο γινόμεθα μάρτυρες τῶν κακοτυχιῶν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν.

Ἄλλοι ἀγνοοῦντες τὴν παλαιὰν ἱστορίαν χάνονται ἀπὸ τὴν κακὴν τῶν διαγωγῆν, διότι δὲν προβλέπουν διάφορα πράγματα ὡς ἂν γὰ ἦσαν ἄορατα, ἐν ᾧ ἡ ζωὴ μᾶς διδάσκει πάντοτε τί ἔμπορεῖ γὰ γίνῃ, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ γὰ προῖδη ὁ καθεὶς τὸ μέλλον. Ἡ αἰτία τοῦ γέλοιου μου εἶναι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ ἀφρονεῖς, οἱ πονηροί, οἱ φιλάργυροι, οἱ ἀπληρτοί, οἱ κακοθέεις, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἐγήμευροῦν βολεπλοκίαις μεταξὺ τῶν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ εἶναι τόσον κακοφταγμένη, ὥστε θεωροῦν ὡς ἀρετὴν τὸ γὰ κάνουν τὸ κακόν. Αὐτοὶ οἱ ψευδοί, αὐτοὶ οἱ φιλήθροισι, αὐτοὶ οἱ ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους. Αὐτὴν τὴν ἀφροσύνην καταδικάζει τὸ γέλιο μου, αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε μάτια, οὔτε αὐτιά, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἰδὲν ἔμποροῦν γὰ συναρισμολογήσουν τὴν σκέψιν των, γὰ ἰδοῦν τὸ δίκαιον, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ρίπτονται εἰς πρᾶγματα τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου τοὺς ἀπεγοήτευσαν, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται γὰ ταξιθεύσουν καὶ ὁμῶς ταξιθεύσουν, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὑδρίζουν τὴν γεωργίαν καὶ ὁμῶς καλλιεργοῦν τὴν γῆν, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι διώχνουν τὴν γυναῖκα των διὰ γὰ πάρουν ἄλλην, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι θάπτουν τὰ παιδιὰ των διὰ γὰ γεννήσουν ἄλλα, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εὐχονται γὰ γηράσουν καὶ ὁμῶς ὅταν εὐρεθοῦν εἰς τὸ γῆρας ἀρχίζουσιν γὰ γρινιαῖζουσιν. Οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ βασιλεῖς θεωροῦν εὐτυχεῖς τοὺς ἰδιώτας, οἱ ἰδὲ ἰδιῶται ἐπιθυμοῦν γὰ γίνουσι βασιλεῖς. Ὁ πολιτευόμενος ζηλεύει τὸν τεχνίτην καὶ ὁ τεχνίτης τὸν πολιτευόμενον, διότι εἶναι πανίσχυρος. Οἱ ἄνθρωποι ἰδὲν βλέπουν τὸν εὐθὺν ὁρόμον τῆς ἀρετῆς, τὸν ὁρόμον τὸν ἐλεύθερον, τὸν συνεχῆ εἰς τὸν ὅποιον ἰδὲν ἰσχυρόταται κανεῖς εὐκόλα. Ρίπτονται εἰς τὸ δρόμον τὸν ἀνώμαλον, ὀλισθαίνοντες καὶ πολλὰς φορές παραπαίοντες, ἀσθμαίνοντες πάντοτε καταδιώκουν καὶ φιλονικοῦν ἢ μὲ τοὺς προπορευομένους ἢ μὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας.

Ἄλλοι καιόμενοι ἀπὸ παρὰ νόμους ἔρωτας, διολισθαίνουσι εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἄλλου, ἄλλοι δὲ κατατρώγει ἡ φιλαργυρία, τρομερὰ νόσος, ἄλλοι ἀλλήλοεξολοθρεύονται καὶ ἄλλοι παραφερόμενοι ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν των καταπίπτουν εἰς τὸν θυτὸν τῆς καταστροφῆς ὑπὸ τὸ βάρος τῆς κακεντρεχείας των. Κατακρημνίζουσιν καὶ ἔπειτα ἀνοικοδομοῦν. Κάμνουν προσφορὰς καὶ ἔπειτα μετανοοῦν, παραδέλνουν τοὺς θεοσμίους τῆς φιλίας καὶ φθάνουν μέχρι μίσους, ἢ

πολεμοῦν πρὸς τοὺς συγγενεῖς των καὶ ὅλα αὐτὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀγάπης τοῦ χρήματος. Κατὰ τί διαφέρουν ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὰ ὅποια παίζουν καὶ τὰ ὅποια τὸ κάθε τι διασκεδάζει, διότι στεροῦνται κρίσεως; Εἰς τὰ πάθη, τί ἀφήκαν εἰς τὰ παράλογα ζῶα, παρὰ μόνον τὸ ὅτι τὰ ζῶα συκρατοῦνται εἰς ὅτι τοὺς ἱκανοποιεῖ; Τῇ ἀληθείᾳ, ποῖος λέων ἔκρυψε τὸν χρυσὸν εἰς τὴν γῆν, ποῖος ταῦρος ἔθεσε τὰ κέρατά του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πλεονεξίας του, ποῖα πάρδαλις ἐδείχθη ἀπληστος; Ὁ ἀγριόχοιρος πίνει, ἀλλὰ ὅσον ἔχει ὀρεξῆν, ὁ λύκος ἀφοῦ καταξέσχισεν τὴν λείαν του, ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀναγκαίαν του τροφήν, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας δὲν χορταίνει. Ἡ τάξις τῶν ἐπιθυσιῶν ἐποχῶν καταπαύει τὸν ὄργανισμὸν τῶν ζώων, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος διαρκῶς ἔχει τὴν μανίαν τῆς ἀσελγείας. Πῶς ὦ Ἰππόκρατες, γὰρ μὴ γελάσω δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος κλαίει διὰ τὸν ἔρωτα, διότι εὐτυχῶς ἕνα ἐμπόδιον τὸν ἐμποδίζει; καὶ πῶς γὰρ μὴ σκάσω ἀπὸ τὰ γέλοια δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τοὺς κινδύνους, ριψοκινδυνεύει εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ τοὺς θυθοὺς τοῦ πελάγους; δὲν θὰ γελάσω δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος ἀφοῦ θέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πλοῖον του καὶ τὸ φόρτωμά του, κατηγορεῖ ἔπειτα τὰ κύματα, διότι τοῦ τὸ κατέπιον αὐτανδρον; Ὅσον ἀφορᾷ ἐμῆ, νομίζω ὅτι τὸ γέλοιο δὲν εἶναι ἀρκετὸν ἰδι' αὐτοὺς τοὺς τύπους καὶ θὰ ἤθελα γὰρ εὑρίσκα κάτι τι καυστικώτερον, κάτι διὰ τὸ ὅποιον δὲν θὰ ὑπῆρχε οὔτε ἰατρικὴ γὰρ τοὺς θεραπεύσει, οὔτε φάρμακον. Ἄς σοῦ εἶναι παράδειγμα ὁ πρόγονός σου Ἀσκληπιός, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη διὰ γὰρ σῶσιν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁμῶς ἀντὶ εὐγνωμοσύνης τοῦ προσέφεραν τὰ κτυπήματα τοῦ κεραυνοῦ.

Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω τὸ μερίδιόν μου εἰς αὐτὴν τὴν τρέλλαν, ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἀναζητῶ τὴν αἰτίαν τῆς καὶ θουσιάζω τόσα ζῶα, ἐν ᾧ ἔπρεπε γὰρ τὴν ἀναζητήσω εἰς τὸν ἄνθρωπον; Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ κόσμος εἶναι γεμιστός μῖσος διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄφθονα κακὰ ἐμάζευσεν ἐναντίον του;

Ὁ ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἐν καθαρὸν νόσημα. Ὅταν εἶναι ὀρέφος εἶναι ἀχρηστος ἰδιὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ζητεῖ βοήθειαν, ὅταν μεγαλώσῃ γίνεται κακοήθης καὶ ἄφρων καὶ τὸν ἐμπιστεύονται εἰς τοὺς παιδαγωγούς, ὅταν γίνῃ ἔφηβος εἶναι θρασύς, ὅταν γηράσῃ εἶναι ἀξιολύπητος, συλλέγων τὰ κακὰ τὰ ὅποια μὲ τὴν τρέλλαν του ἔσπειρε. Ἴδου ὁποῖος ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς μητρός του. Διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἀπότμοι ἐκ χαρακτήρος, γεμιστοὶ ἀπὸ ἀμέτρητον θυμὸν ζοῦν μέσα εἰς τὰς συμφορὰς καὶ τὰς μάχας, οἱ δὲ εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὴν μοιχείαν, ἄλλοι εἰς τὴν μέθην, ἄλλοι εἰς τὸ γὰρ ἐπιθυμοῦν πάντοτε τὰ ὑπάρχοντα τοῦ ἄλλου καὶ ἄλλοι εἰς τὸ γὰρ χάνουν τὰ ἰδικά των. Ἐπρεπε γὰρ ἔχω τὴν δύναμιν διὰ γὰρ ἀνακαλύπτω ὅλας τὰς οἰκίας, γὰρ μὴν ἀφήνω κανὲν κάλυμμα εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα καὶ γὰρ παρατηρῶ ὅτι γίνεται μέσα ἀπ' τοὺς τοίχους. Θὰ ἐδλέπαμεν ἄλλους γὰρ τρώγουν, ἄλλους γὰρ ξερνοῦν, ἄλλους γὰρ τυραννοῦνται, ἄλλους γὰρ παρασκευάζουν δηλητήρια, ἄλλους γὰρ ἐπιβουλεύονται ἐνέδρας, ἄλλους γὰρ ψηφίζουν, ἄλλους γὰρ χαίρουν,

ἄλλους νὰ ὀλοφύρονται, ἄλλους νὰ γράφουν κατηγορίας τῶν φίλων των, ἄλλους τρέλλους ἀπὸ φιλοδοξίαν. Ἐὰν ἐπηγαίναμεν ἀκόμη βαθύτερα, θὰ ἐφθάναμεν εἰς τὰς πράξεις αἱ ὁποῖα: ὑποθάλλονται: ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ θὰ ἐδoléπαμεν νέους ἢ γέροντας νὰ πένονται, νὰ ἐπαιτοῦν, νὰ καταβάλλονται: ἀπὸ τὴν πείναν, νὰ θυθίζονται εἰς τὴν ἀσωτίαν, ρυπαρούς, δεσμίους, γαυριῶντας διὰ τὰς ἡδονάς, τρέφοντας ἄλλους, σφάζοντας, θάπτοντας, περιφρονοῦντας ὅ,τι ἔχουν, ριπτομένους εἰς κτήσεις ἐλπιδοφόρους, ἄλλους ἀναισχύντους, ἄλλους φειδωλοῦς, ἄλλους ἀπλήστους, ἄλλους ὑπερηφανευομένους καὶ ἄλλους ἐπτοημένους ἀπὸ τὴν κενόδοξίαν. Ἄλλοι: ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν πάθος ἰδιὰ τοῦς ἵππους, ἄλλοι: διὰ τοῦς ἀνθρώπους, τοὺς κύνας, τοὺς λίθους, τὰ ξύλα, τὸν χαλκόν, τὴν ζωγραφικὴν. Ἄλλοι: ἀπ' αὐτοὺς ὑπάρχουν εἰς τὰς πρεσβείας, ἄλλοι: μεταξὺ τῶν στρατηγῶν, ἄλλοι μεταξὺ τῶν ἱερωμένων, ἄλλοι: στεφανοφοροῦν, ἄλλοι: εἶναι: ὀπλισμένοι καὶ ἄλλοι: σκοτώνονται. Πρέπει νὰ τοὺς ἰδῆς πῶς πηγαίνουν ἄλλοι: εἰς τὰς ναυμαχίας, ἄλλοι: εἰς τὰς μάχας, ἄλλοι: εἰς τὴν γεωργίαν, ἄλλοι: εἰς τὴν ἀγοράν, ἄλλοι: εἰς τὰς συγκεντρώσεις, ἄλλοι: εἰς τὸ θέατρον, ἄλλοι: εἰς τὴν ἐξορίαν, ἐν μιᾷ λέξει, ἄλλοι: ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἄλλοι: ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἄλλοι: μὲν διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ἡδονῆς, τῆς ἡδυπαθείας καὶ τῆς ἀκρωσίας, ἄλλοι: δὲ διὰ τὴν ἀργίαν καὶ ραθυμίαν.

Πῶς λοιπὸν ἐν ᾧ βλέπω τόσας ψυχὰς ἀναξίας καὶ δυστυχεῖς, νὰ μὴ γλυτάζω τὴν ζωὴν των, ἢ ὁποῖα περιβάλλεται: ἀπὸ τόσην ἀταξίαν; Καὶ ἡ ἱατρικὴ σου ἀκόμη, εἶμαι: θεοαίότατος, δὲν τοὺς ἀρέσει, διότι: ἡ ἀκαταστασία των τοὺς κάμνει: κατηφεῖς ἰδιὰ ὅλα καὶ τὴν σοφίαν τὴν ὑπολαμβάνουν ὡς τρέλλαν. Καὶ ὑποθέτω ὅτι: τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιστήμης σου καταστρέφεται: ἀπὸ φθόνον ἢ ἀχαριστίαν. Οἱ ἄρρωστοι: μόλις σωθοῦν ἀποδίδουν τὴν σωτηρίαν των εἰς τοὺς θεοὺς ἢ τὴν τύχην, ἄλλοι: ἀποδίδουν τὴν σωτηρίαν των εἰς τὴν φύσιν καὶ μισοῦν τὸν εὐεργέτην των, ἀγανακτοῦντες μάλιστα, ἐὰν τοὺς θεωρῆς ὡς χρεωφειλέτας. Οἱ περισσότεροι: ἀπ' αὐτοὺς μὴ ἔχοντες: καὶ ἰδέα τῆς τέχνης, καὶ ἐστερημένοι: τελείως γνώσεων, καταδικάζουν ἐκείνον ὃ ὁποῖος εἶναι: καλλίτερος, διότι: αἱ ψῆφοι: εἶναι: εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνοήτων, οὔτε δὲ οἱ πάσχοντες θέλουν νὰ ὁμολογήσουν οὔτε οἱ συνάδελφοι: νὰ μαρτυρήσουν, διότι: ὁ φθόνος ἀντιτίθεται εἰς αὐτό.

Βέβαια: κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ αὐτὰς τὰς δυστυχίας ἰδιὰ τὰς ὁποῖας ὁμιλῶ, καὶ σὺ ἀκόμη χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς εἶτε ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ χρῆμα, εἶτε ἀπὸ ἀπλήν ἐπιθυμίαν, ἔλαβες μέρος εἰς αὐτὰς τὰς ἀναξιοτήτας.

Ἐν ᾧ μοῦ ὠμίλει: ἔμευθία καὶ μοῦ ἐφαίνετο, Δημάγηντε, ὡς θεῖον ὄν καὶ ἐλησμόνον ὅτι ἦτο ἄνθρωπος.

Τότε ἔλαβας τὸν λόγον:

*Ὁ Δημοκρίτε, μεγαλόδοξε, θὰ φέρω εἰς τὴν Κῶ τὰς μεγάλας δωρεάς

τῆς φιλοξενίας σου, διότι με ἐγέμισες ἀπὸ θαυμασμὸν διὰ τὴν σοφίαν σου. Ἀναχωρῶ κηρύσσων ὅτι ἀνίχνευσες καὶ κατενόησες τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐλάδον ἀπὸ σέ τὸ φάρμακον τὸ ὁποῖον θὰ θεραπεύσῃ τὴν διάνοιάν μου καὶ ἀναχωρῶ διότι καὶ ἡ ὥρα τὸ ἐπιβάλλει καὶ αἱ φροντίδες τοῦ σώματος, ἀλλ' αὔριον καὶ τὰς ἀκολουθούς ἡμέρας θὰ ἐπανιδρωθῶμεν.

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια ἐσηχώθηγ καὶ ἐκείνος ἐτοιμαζόμενος γὰρ με ἀκολουθήσῃ, ἔδωκε τὰ θιβλία εἰς κάποιον ὃ ὁποῖον δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μέρος ἐξῆλθε. Καὶ ἐγὼ βαδίζων ἀπατάθηγ πρὸς ἐκείνους (τοὺς ἀληθεῖς Ἀδθηρίτας αὐτούς) οἱ ὁποῖοι με ἀνέμενον εἰς τὸ ὕψωμα:

Φίλοι, λέγω, σὰς ὀφείλω πολλές χάριτας ὅτι μ' ἐκαλέσατε κοντά σας, διότι εἶδα τὸν σοφώτατον Δημόκριτον, μόνον ἄξιον γὰρ κάμῃ σοφούς τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ὁ Ἰπποκράτης ἀνεχώρησε. Σκεπτόμενος τὰ διδάγματα τοῦ Δημοκρίτου, ἔβλεπεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἦτο ἀμέτοχος ἀπὸ πολλὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κῶ μελαγχολικός καὶ σκεπτικός. Ἄραγε τὰ συγγράμματά του θὰ ὀφέλουν ἢ θὰ περιέπλεκον περισσότερο τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων; Πρὸς στιγμὴν ἐπεχείρησε γὰρ τὰ καύση καὶ μόνον ἢ αὐτοθυσία τῶν υἱῶν του καὶ τῶν μαθητῶν του τὰ περῆσσαν.

Ἐν ᾧ εὐρίσκατο εἰς τὴν Κῶ, ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

Ὁ Δημόκριτος πρὸς τὸν Ἰπποκράτην
χαίρειν.

Ἦλθες κοντά μου, ᾧ Ἰππόκρατες, ὅπως θὰ ἐπήγαγες εἰς ἓνα τρελλόν, ἔτοιμος γὰρ τὸν ποτίσης τὸν ἐλλέθορον, δίδων πίστιν εἰς ἀνοήτους ἀνθρώπους, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς περνᾷ ὡς τρέλλα. Μὲ εὐρήκαες ἔμως γράφοντα περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ κόσμου, περὶ τοῦ πόλου καὶ περὶ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ.

Γνωρίζεις θεδαίως, με ποῖαν τελειότητα τὸ σύνολον αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἶναι διηυθετημένον καὶ πόσον, ἐκεῖ, εἶναι κανεῖς μακρὰν ἀπὸ τὴν τρέλλαν καὶ τὸ παραλήρημα, καὶ ἱκανοποιήθηκα ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ μυαλοῦ μου, ἔκρινες δὲ ὅλους αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀγρίους καὶ τρελλούς. Ὅλα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα πλανῶνται εἰς τὸν ἀέρα, μᾶς ἀπαντοῦν με εἰκόνας, πράγματα τὰ ὁποῖα ἐλέπονται με τὸν κόσμον μαζὺ καὶ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς μίαν συνεχῆ παλίρροιαν, ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, λέγω, ἐξερευνηθῶν ἐπακριδῶς διὰ τοῦ μυαλοῦ μου τὴν φύσιν, τὰ ἔφερα εἰς φῶς καὶ ἀπόδειξις τὰ θιβλία, τὰ ὁποῖα συνέγραψα ἐπ' αὐτῶν.

Ἄεν πρέπει λοιπόν, ᾧ Ἰππόκρατες, γὰρ πηγαίνης με τέτοιου εἶδους ἀν-

θρώπους καὶ νὰ τοὺς σχετίζεσαι, διότι τὸ μυαλό των εἶναι ἐπιπόλαιο καὶ ἀδέ-
 θαίο. Ἄν ἐμπιστευόμενος εἰς αὐτοὺς μὲ ἐξελάμβανες ὡς τρέλλον καὶ μ' ἐπό-
 τιζες τὸν ἐλλέθορον, ἡ σοφία μου θὰ μετεβάλλετο εἰς τρέλλαν καὶ θὰ σέ κα-
 τηγόρουν ὅτι σὺ ὑπῆρξες ἡ συμπληρωματικὴ αἰτία τοῦ παραληρήματός μου,
 διότι ὁ ἐλλέθορος, διδόμενος εἰς ἄνθρωπον ὑγιᾶ, σκοτίζει τὴν διάνοιαν, ἐν ᾧ
 διδόμενος εἰς τὴν τρέλλαν εἶναι συνήθως σωτήριος.

Ἴδὲ, πράγματι, ἂν μὲ καταλάμβανες, ὄχι γράφοντα, ἀλλὰ ἐξηπλωμένον ἢ
 βαθίζοντα μὲ ὅγματα μετρημένα, ἢ ὁμιλοῦντα μὲ τὸν ἑαυτόν μου, ἄλλοτε θυ-
 μωμένον καὶ ἄλλοτε μειδιῶντα, σύμφωνα μὲ τὰς ἀντιλήψεις ἐκείνης τῆς στιγμῆς
 τοῦ μυαλοῦ μου, χωρὶς νὰ δίδω τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν εἰς τοὺς γνωστούς
 μου ἐκείνους οἱ ὅποιοι θὰ μ' ἐπλησίαζαν, δεσμεύων τὴν προσοχὴν μου καὶ
 θαυμάζων μὲ ἀφοσίωσιν, θὰ ἐσκέπτεσο ὅτι ὁ Δημοκρίτος, ἂν ἐπίστευε κανεὶς
 εἰς τὰ ἴδια του τὰ μιάτια, προσωμοίαζε μὲ τὴν εἰκόνα τῆς τρέλλας. Εἶναι λοι-
 πὸν ἐπάναγκες ὅπως ὁ ἱατρός κρίνῃ τοὺς ἀσθενεῖς, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν
 ὄρασιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, νὰ ἐξετάξῃ ἐν γένει τοὺς ρυθμοὺς τῆς
 ἀσθενείας, ἂν εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἢ εἰς τὴν λήξιν
 τῆς, παρατηρῶν δὲ τὰς διαφοράς, τὴν ἐποχὴν, τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σύνολον
 τοῦ ὅλου σώματος, νὰ ἐφαρμόξῃ τὴν θεραπείαν, διότι ἴδ' αὐτῶν μόνον τῶν
 ἐνδείξεων θὰ ἀνεκάλυπτε εὐκόλως τὴν ἀσθένειαν. Χαίρει.

ΜΕΡΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπέρασαν 25 ἑκατονταετηρίδες. Τὰ ἔργα τοῦ
 Ἱπποκράτους μεταφρασθέντα εἰς διαφόρους γλώσσας, ἀπετέλεσαν ἐπὶ χιλιά-
 δας ἐτῶν τὴν μόνην συστηματικὴν ἱατρικὴν ἐργασίαν. Μόλις ἀπὸ τοῦ 1600
 μ.Χ., αἱ νεώτεροι ἐρευνᾶ ἤρχισαν νὰ ἀνοίγουν νέους δρόμους εἰς τὴν ἱατρι-
 κήν. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τοῦ πατρὸς τῆς ἱατρικῆς ἔμειναν ἀνέπαφοι.
 Ἡ παρατηρητικότης τοῦ μεγάλου σοφοῦ εἶχεν ἐξαντλήσει τελείως τὸ θέμα,
 μολοντόι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἐστερεῖτο τῶν συγχρόνων μας διαγνωστικῶν μέσων.
 Ἄλλα ἀπὸ τὰς ἐργασίας του ἐξηλέγχθησαν ὡς ἀτελεῖς ὑπὸ τὴν σύγχρονον
 ἐπιστημονικὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἐγκατελείφθησαν. Τὸ μόνον ὅμως τὸ ὅποιον οὐτε
 ἔθιξαν οὐτε ἠλλοίωσαν οἱ τόσοι αἰῶνες εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς πρὸς τὸν
 Δημάγητον ἐπιστολῆς.

Τὰ ἴδια πάθη, αἱ αὐταὶ φιλοδοξίαι, παρόμοιαι ἀνοησίαι ἐξακολουθοῦν νὰ
 διέπουν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐπειτα ἀπὸ τόσους αἰῶνας, τὸ περιεχόμενον τῆς
 ἐπιστολῆς ἡμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀνέπαφον εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν. Καὶ
 τὸ ἀνθρώπινον γένος προχωρεῖ τὴν ἐξέλιξίν του, θασιζόμενον ἐπὶ τῶν αὐτῶν
 σαθρῶν θάσεων, αἱ ὅποια δυσχεραίνουσι τὴν ζωὴν καὶ καθίστουσι ἀέφικτον τὴν
 εὐτυχίαν. Ἴσως κατὰ καιροὺς διάφοροι νεώτεροι Δημοκρίτοι μᾶς ὑποδεικνύουν
 τὴν ἐπιπολαιότητα τῆς κοινωνίας. Ἄλλὰ τὸ περιβάλλον εἶναι τόσον σαθρόν,

ὥστε καὶ αὐτοὶ θεωροῦνται ὡς τρελλοί, ὅπως ἐθεωρήθη ὁ παλαιὸς Δημόκριτος ἀπὸ τοῦς Ἀσθηρίτας.

"Ἐως πότε ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν τὸν κακὸν δρόμον; Ἄγνωστον. Ἄνοησῖαι καὶ κακοήθειαι μεταδοθεῖσαι ἐκ κληρονομικότητος τόσων χιλιάδων ἐτῶν, κατήντησαν πλέον αἱ βασικαὶ κατεύθυνσεις τῆς ζωῆς μας καὶ συγχρόνως τῆς κακοδαιμονίας μας. Ἴσως μία ἀλλαγὴ τοῦ κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος νὰ ἤλλαξε τὴν κατεύθυνσιν. Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν αἱ κοινωνικαὶ ἀλλαγαί, αἱ γινόμεναι ἀπὸ τὰ αὐτὰ κοινωνικὰ στοιχεῖα, νὰ στεροῦνται τοῦ σπόρου τῆς κακοδαιμονίας; Βιολογικῶς τοῦλάχιστον εἶναι ἀπαράδεκτον.

ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι Ο Ν

του γλωσσικού ιδιώματος Σωζοπόλεως Βορειοανατολικής Θράκης

Α.

ά = θά (χρησιμοποιείται και θά).

Ἄ πὰ νὰ φέρω. Τ' ἄ κάνεις; Ἐμείς ἄ διαδοῦμε.

ἀδράκωτος - τη - το = ξεθράκωτος.

Τὸ παιδί εἶν' ἀδράκωτο. Οἱ πιὸ πολλές μομίτσες (βουλγάρες χωρικές εἶναι ἀδράκωτες ἴσο κά' πὲ τὰ τσουκιάνια ντους.

ἀδράμηλα (τά) = τζάνερα, μπουμπούτσες.

ἀδραμηλιά (ή) = τὸ δένδρο, ἡ τζανεριά.

Κάτι ἀδράμηλα πού ἔκανε φέτο ἡ ἀδραμηλιά μας! τὰ δικά μας τὰ ἀδράμηλα εἶναι γλυκόζουνα, νόστιμα.

ἀδύζαχτο (ἐπίθ.) = τὸ μὴ θηλασθὲν θρέφο.

Πῶς τ' ἄφηκες ἀδύζαχτο τὸ παιδί; Κλαίει ὁ γυιός σου, γιατί εἶν' ἀδύζαχτος.

ἀμπάδες (οί) (ὁ ἀμπάς) = χωριάτικα ἀνδρικά καλτά, φοδραρισμένα μὲ γούνα ἀπὸ πρόδειο δέριμα.

Πὲ τ' αὐτὸν ντόν ἀμπά πού φορεῖ, πού νὰ κρυώσ' ὁ γέρος! Αὐτοὶ οἱ ἀμπάδες εἶναι γιὰ τὸ πολὺ κρύο.

ἀμπάρι (τὸ) = ἀποθήκη, σιταποθήκη.

Γιόμισανε πάλι τ' ἀμπάρια ντους φέτο. Σὰ διάβηκαμε, ἄφηκαμε ἀμπάρια γιομάτα.

ἀγαπητικός - κιὰ = ὁ ἀγαπημένος καὶ ὁ ἐραστής.

* Ἀφστηνα αὐτὴ ντὴ παστρικά, ἔχει ἓνα σωρὸ ἀγαπητικούς.

Ἄ πάγω νὰ κάνω καντάδα ἴσο κά' πὲ τὸ παράθυρο τῆς ἀγαπητικιάς μου. Ὁ ἀγαπητικός μου θὰ ν' ἔρτη αὔρι σπῖτι μας νὰ μὲ γυρέψη πὲ τοὺς δικούς μου.

ἀγαρμπος - η - ὅ = ἀκομπος - η - ο.

Πολὺ ἀγαρμπος ἦντανε σήμερα. Εἶν' ἡ φορεσιά ντου ἀγαρμπη. Τί ἀγαρμπα παπούτσι εἶν' αὐτά!

ἀγιάζι (τὸ) = ὑγρασία.

Μπέ (ἔμπα) μέσα, ἔχει ἀγιάζι ὄζω. "Ἐχει ὄζω ἐν' ἀγιάζι!

ἀγιάρι (τό) = μέτρο χωρητικότητας, σκεῦος μετρήματος ψαριῶν κλπ, ἔλεγχος με ἀντιπαραβολή.

Πόσα ἀγιάρια τσίρους μέτρησατε; Φέρ' τὸ ἀγιάρι νὰ μετρήσουμε τὰ σκουμπριά.

ἀγιοκέρι (τό) = τὸ κίτρινο κερὶ ἀπὸ μέλισσα.

Νὰ θάλῃς καὶ ἀγιοκέρι στὴν ἀλοιφή πού θὰ κάνῃς. Ἡ μαστίχα μου θέλει κομμά' ἀγιοκέρι νὰ μαλακώσῃ, γιατί ὄδὲ μασιέται.

ἀγιοτικά (τά) = ξηρὰ λουλούδια, φυλαγμένα ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο ἢ ἀπὸ ὅποια-δήποτε ἀγία εἰκόνα.

Κρύψ' τα αὐτὰ τ' ἀγιοτικά μέσ' στὸ εἰκόνημα (εἰκονοστάσι). Τὸ παιδί εἶναι ματιασμένο, νὰ τὸ καπνίσῃς πὲ ἀγιοτικά.

ἀγκιόζης - ζα (ἢ τσακίρης (δλ. λ.) = ἀλλήθωρος.

Αὐτὸς εἶν' ἀγκιόζης. Εἶναι μιὰ ἀγκιόζα, ἐσένα μιλεῖ κι' ἄλλοινα βλέπει.

ἀγκουρα (ή) = ἄγκυρα.

"Αντε, διαβαίνουμε, ἔρριξαν ἀγκουρα. Στὸ ναυτικό μου ντὸ γιακὰ ἀ κεντήσω μιὰ ἄγκουρα.

ἀγκωνή (ή) = γωνία.

Κάτσε κειναπέρα στὴν ἀγκωνή. Ντόν εἶδα πού ξεμπουντάριζε πὲ ντὴν ἀγκωνή κεινουνοῦ τοῦ σπιτιοῦ.

ἀγλείφω (ρ.) = γλείφω.

Μὴν ἀγλείφεις τὸ δάχτυλό σου. "Αγλείφεις τὸ τσακάτι τοῦ παιδιοῦ νὰ τὸ ξεματιάσῃς; "Ὀρες ἡ γάτα κοντὰ στὴ σόμπα ἀγλείφουντανε.

ἀγούμαστος (ὀ) = ἄσπρο σταφύλι: μὲ μεγάλες μακρουλές ρόγες.

"Ἐχουμε φέτο κάτι ἀγούμαστους, ρόγα μετρητή! Πὲ τὰ σταφύλια πού κρέμασαμε φέτο, τὰ πλειότερα ἦνταν: ἀγούμαστοι.

ἀγουρίδα (ή) = ἄγουρο σταφύλι.

Πογάλια - γάλια γένεται ἡ ἀγουρίδα μέλι. Μὲσ' στὰ φασουλάκια, τώρα πού ὄδὲν ἔχει ντομάτα, δάλε κομμά' ἀγουρίδα νὰ νοστιμίσουνε.

ἀγριεύουμαι (ρ.) = φθᾶμαι.

Δέμπορω νὰ κάτω μονάχη μου μέσ' στὸ σπίτι, ἀγριεύουμαι. Γύρισα πολὺ ἀργὰ ντὴ νύχτα κι' ἀγριεύτηκα.

ἀγκανὸς (ὀ) = ἀγκαθιτὸ φυτό.

Μὴ πατεῖς πὰ' στοὺς ἀγκανούς, ἀ τσιμπηθοῦν τὰ ποδάρια σου. Γιωματὸ ἀγκανούς εἶναι δωπέρα, δὲν ἔχει τόπο νὰ κάτση κανεῖς.

ἀγκέμια (τά) = γκέμια, ἡγία.

Πιάσε τ' ἀγκέμια νὰ σταθῇ τ' ἄλογο. "Ἐθαλανε στὰ θουβάλια τὰ καλά ντους τὰ ἀγκέμια γιὰ τὸ τρύγος.

ἀγκίδα (ή) = ἀγκίδα.

Μπήκε μίαν ἀγκίδα μέσ' στὸ χέρι μου. Αὐτὸ τὸ σανίδι θγάζει πολ-
λὲς ἀγκίδες.

ἀγκίζω (ρ.) = ἀκουμπῶ, ἀγγίζω.

Ἄγκίζω στὸ τραπέζι: καὶ κάνω ντὴ δουλειά μου. Μὴ μ' ἀγκίζεις!
Δὲ σ' ἀγκίξα.

ἀγκισμός (ὀ) = ἀκουμπισμα, ἀγγιγμα.

Ἄγκισμὸ δὲν ἔχει. Πονεῖ τὸ χέρι μου, ἀγκισμὸ δὲν ἔχει. (Δηλ.
πονάει ἀνυπόφορα, πού οὔτε γὰ τὸ ἀκουμπήσω μπορῶ).

ἀγκουραμιά (ή) = ἀγγουράκια τουρσί.

Ἔβανα φέτο μιὰ ἀγκουραμιά, ἄλλο πράγμα! Δὲ ξύνισε κόμα ἢ ἀγκου-
ραμιά μου.

ἀγκώνα (ή) = ἀγκών.

Χτύπησα ντὴν ἀγκώνα μου. Ὡχ, πῶς με πονεῖ ἢ ἀγκώνα μου!

ἄδειασα (ρ. ἀόρ.) = τελείωσα τίς θουλειές τοῦ νοικοκυριοῦ μου.

Κόμα δὲν ἄδειασες; Τώρα ἄδειασα. Δὲν ἄδειάζω.

ἀδιάντροπος - η - ο = ἀναιδέης.

Εἶσ' ἀδιάντροπος! Δὲ ντρέπεσαι, ἀδιάντροπη! Εἶναι κι' αὐτὸ ἀδιάν-
τροπο, τέτοια ἀδιάντροπιὰ δὲν ἔβανε τὰ μάτια μου.

ἀδιαφόρετα (ἐπίρρ.) = τοῦ κάκου, μάταια.

Ἄδιαφόρετα παρκίζεις... Ὅτι καὶ γὰ ποῦμε, ἀδιαφόρετα!

ἀδράχτι (τὸ) = ἄτρακτος - σουδλερὸ ξύλινο ἐργαλεῖο, μὲ τὸ ὁποῖο γνέθουν.

Γιόμισε τ' ἀδράχτι μου. Πόσα ἀδράχτια μαλλὶ ἔκλωσες σήμερα;

ἀδρεφός - ἀδρεφή - ἀδρέφι: = ἀδελφός - ἢ - ἀδελφάκι.

Ἦρτ' ὁ ἀδρεφός μου. Ποῦ εἶσαι, μαρ' ἀδρεφή; Ἔχασα τ' ἀδρέφι μου.

Ἄδρέφια εἴμεστε.

ἀδρέφινος (ὀ) = δελφίνι.

Μέσ' στὸ γιालὸ φαίνεται ἕνας ἀδρέφινος. Οἱ ψαράδες ἐπιασανε κι'
ἕνα ἀδρέφινο.

ἀντένα (ή) = μέρος ἰστοῦ πλοιοαρίου.

Ὁ μουτσος ἔπιασε ντὴν ἀντένα τοῦ καρδιοῦ. Ἔσπασ' ἢ ἀντένα.

ἄντερα (τὰ) = ἔντερα.

Γουργουρίζουνε τ' ἄντερα μου. Κρύψ' τε τ' ἄντερα τοῦ γουρουνοῦ γὰ
τὰ κάνουμε λουκάκια.

ἀντέτι: (τὸ) = συνήθεια, ἔθιμον.

Ἔτσι: τῶχουμε ἀντέτι. Τὰ ἀντέτια μας δὲ ντὰ ξεχνοῦμε, παιδί μου.

ἀντζιαμής (ὀ) = ἀδέξιος, ἀτζαμής.

Δὲ ντὰ καταφέρνει, εἶναι ἀντζιαμής, φαίνεται. Ἀντζιαμίδικη δουλειά!

ἀντήλιος (ὀ) = ἥλιος (τὸ φυτὸ) ἡλιοστρόπιον.

Τί ἀψηλὸς πού γένεκε αὐτὸς ὁ ἀντήλιος! Ἔνα χωράφι γιομάτο ἀντή-

λιους. Τὸ ἔσπειρανε γιὰ τοὺς σπόρους τοῦ ἀντὴλίου, πού τοὺς τρῶνε τὰ παιδιὰ.

ἀντιμέθαυρι: (ἐπίρρ.) = ἀντιμεθαύριον, τὴν ἐπομένη τῆς μεθαύριον.

Γιὰ αὐρι, γιὰ μεθαύρι, γιὰ ἀντιμέθαυρι. Ἀντιμέθαυρι θὰ ν' ἔρτη.

ἀντίμι (τὸ) = δρασεκαλιά, θῆμα.

Πόσα ἀντίμιμα μέτρησες; Εἶκοσι ἀντίμιμα εἶναι πὲ θωνὰ ὡς κεινὰ.

ἀντιπατῶ (ρ.) = ἐπιμένω, πατῶ πόδι.

Μὴν ἀντιπατεῖς τόσο. Θ' ἀντιπατήσω νὰ γένη αὐτὸ πού θέλω γ'ὼ.

ἀντιπούγουνο (τὸ) = διπλοσάγωνο, προγοῦλι.

Πάχαινες, ἔκανες ἀντιπούγουνο. Ἔχε, κάτι ἀντιπούγουνα!

ἀντίπροχτέ (ἐπίρρ.) = ἀντιπροχθές, ἡ προηγουμένη τῆς προχθές.

Ἀντίπροχτε πῆγα. Ἀντίπροχτε ἦντανε Κεργιακὴ, προχτέ δευτέρα καὶ ἔχτε τρίτη.

ἀντὶς (πρόθ.) = ἀντί.

Ἀντὶς κέρδος - κέρατα (παροιμ.). Ἀντὶς νὰ τρίξ' ἢ ἄμαξα, τρίξ' ὁ ἄμαξηλάτης (παροιμ.). Τὸ πίνω αὐτὸ ἀντὶς γιατρικό.

ἀντραδρέφος - ἀντραδρέφη (ἀλλὰ καὶ κονιάδος καὶ κονιάδα) = κουνιάδος - κουνιάδα.

Ἦρτανε ὁ ἀντραδρέφος μου κι' ἡ ἀντραδρέφη μου. Παντρεύει ἡ ἀντραδρέφη μου. Ὁ ἀντραδρέφος μου ἠῶρε ντὸ γαιμπρό.

ἀντρας (ὁ) = ἄνδρας, σύζυγος.

Ἀντρα μου, ἀντρίτση μου, καλέ μου καθαλλάρη. Εἶναι μέσα ὁ ἀντρας μου.

ἀντρέσσα (ἡ) = διεύθυνσις.

Γράψε ντὴν ἀντρέσσα στὸ γράμμα. Δὲ ξέρω ντὴν ἀντρέσσα ντης.

ἄζντισε (ρ. ἀόρ.) (ἄζντίζω) = ὀργῶ, ἐρεθίζομαι.

Ἀζντισε τὸ ἀφιλότιμο, δὲν ἡσυχάζει.

ἄζντισμένος - νη - νο = ἀσυγκράτητος, ζωηρός, ἐρεθισμένος.

Ἀζντισμένος εἶναι. Μαρὴ ἄζντισμένη, κάτσε κάτου! Κάνει σὰν ἄζντισμένο ἄλογο.

Ἄης (ὁ) = ἄγιος.

Ὁ Ἄης - Γιώργης ἔκανε τὸ θᾶμα ντου. Ὁ Ἄης - Νικόλας νὰ φυλάη τοὺς θαλασσινοὺς. Πότε εἶναι τ' Ἄη - Γιωργιοῦ, τ' Ἄη Δημητριοῦ, τ' Ἄη - Νικολᾶ;

ἄθάρρετο (τὸ) = ἀναπάντεχο (καθὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον).

Ἀθάρρετο μὲ ἦρτε. Ἀθάρρετο νὰ ντὴν εὔρη. (Κατάρρα).

ἄθρωπος (ὁ) = ἄνθρωπος.

Κατέβα κάτου, σὲ θέλει ἕνας ἄθρωπος. Δυὸ - τρεῖς ἄθρῶποι εἶναι μὲς στὸ σπίτι.

ἀβίδολος (ὁ) = πεζοδόλος - στρογγυλὸ δῆχτυ, ἐπάνω μαζεμμένο καὶ κάτω

πολὺ φαρδῦ, μὲ δαρῦδι: ἀπὸ μολύβι: γύρω.

Ἔρριξε μῆσ' στὸ γιὰλὸ ντὸν ἀθίβολο ντου κι' ἔπειασε κάμποσα ψάρια.

Σὰν ἀθίβολος εἶναι αὐτὲς οἱ φούστες οἱ πολὺ κλόζ.

ἀκατούρητος - η - ο = πού δὲν ἔχει οὐρήσει.

Κόμα ἀκατούρητος εἶσαι; Πὲ τὸ πρωτ' εἶμαι ἀκατούρητη.

ἀκλαδιὰ (ή) (καὶ κελεμέξ (δ)) = ἀκαλλιέργητο ἀμπέλι.

Σκάψτε ντὴν ἀκλαδιὰ καὶ κάντε τηνα μποςτάνι. Ὅλ' αὐτὰ στὴ σειρὰ εἶναι ἀκλαδιές.

ἀκοίμητο καντήλι (τὸ) = ἄσβυστο, δὲν μένει ποτὲ σβυστό.

Ἔταξα τὸ καντήλι ἀκοίμητο, γιὰ ταῦτο τῶχω ὄλο ἀναμμένο. Τ'

ἀκοίμητο καντήλι: δὲ πρέπει νὰ τ' ἀφίνετε νὰ σβύνη.

ἀκρά (τὰ) = ἀνοησίες, χαζομάρες.

Βὰς τί ἀκρά εἶν' αὐτά! Εἶπε ἡ γενὲ νὰ μὴ λέγῃς ἀκρά. Ἐλάτε νὰ παίξουμε «ἀκρά τοῦ τοῖχου» (ἡ παιδὰ τῶν σκιῶν τῶν χειρῶν στὸν τοῖχο).

ἀκράδα (ή) = ἡ ἀνοησία, ἀλλὰ καὶ ἡ τρέλλα.

Ἦγά, σὸί ἀκράδα! Ὅλο ἀκράδες κάνεις. Ἡ ἀκράδα δὲ πάει στὰ βουνά.

ἀκράνια (τὰ) = κράνια (ὁ καρπός).

ἀκρανιὰ (ή) = κρανιὰ (τὸ δένδρο).

Ἦρίμασαν τ' ἀκράνια, ἀρχίζουσι τὰ νυχτέρια. Ἄμα περάσουνε κατσί-
δέλλες καὶ πουλοῦνε ἀκράνια, νὰ γοράσουμε. Ἄνθοῦν οἱ ἀκρανιές;

Ἔκατσε ἔπο κά' πὲ ντὴν ἀκρανιὰ.

ἀκρανόδιτσα (ή) = θέργα ἀπὸ κρανιὰ.

Βίτσα, ἀκρανόδιτσα - ἀκρανοδιρι:ρόδιτσα.

διτσι, ἀκρανοδιτσι - ἀκρανοδιρι:ροδιτσι. (Γλωσσοδέτης). Φέρε με
μὲν ἀκρανόδιτσα νὰ ντόνε χιρίσω στὸ ξύλο.

ἀκρέντζος - ἀκρέντζω (θηλ.) = τρελλοῦτσικος, χαζοῦτσικος.

Εἶσαι κομμάτι ἀκρέντζος. Μὴν ντὴν ἀκούεις αὐτὴ ντὴν ἀκρέντζω.

Σοὺς μπρὲ ἀκρέντζε! Νά, ἀκρέντζω!

ἄκρειφε (ρ.) (ἀόρ. τοῦ ἀκρέβω) = τρελλάθηκε.

Ὀδοὶ πὲ τὸ σὸί ντους ἀκρέβουνε. Ἄκρειφες τί εἶν' αὐτὰ πού λείεις;

Αὐτὸς θὰ μὲ ἀκρέφη πὲ τὰ καμώματά ντου.

ἀκριδοθήρητος - η - ο = πού σπάνια ἐμφανίζεται.

Ποῦ νὰ ντόνε διοῦμε, κείνος γέννε ἀκριδοθήρητος. Πολὺ ἀκριδο-
θήρητος μᾶς γέννεες.

ἀκρός - ἡ - ὀ = τρελλός (καὶ χαζός)

Αὐτὸς εἶναι ὄλωξ διόλου ἀκρός. Κείνος ἀκρός, κείνη ἀκρή, ταίρια-
σανε. Φύγε ἔπο μπροστά μου, ἀκρὸ πρᾶμμα! Μακρὴ ἀκρή!

ἀκρούμια (τὰ) = ἀσθένεια τῶν ὀρεφῶν ἐπώδυνη, πού πιάνονται οἱ ὤμοπλάτες

πρός τὸ μέρος τοῦ λαίμου καὶ δὲν μποροῦν νὰ θηλάσουν, ἐπειδὴ πονοῦν.

Γιατὶ κλαίει τὸ σαλὸ καὶ δὲ θυζαίνει, νὰ μὴν ἔχη ἀκρούμια; * Ἄμα κλαίει τὸ παιδί ντὴν ὥρα πού τὸ θάνεις νὰ θυζάξῃ, θὰ πῆ πού πονοῦνε τ' ἀκρούμια ντου. Φῶνα ντὴ γιάτραινα νὰ τρίψῃ τ' ἀκρούμια τοῦ παιδιοῦ.

ἀλαδάτης - τισσα - τικο = τὰ ζωηρὰ παιδιὰ, τὰ ἀεικίνητα.

ἽΟ γυιός μου εἶναι πολὺ ἀλαδάτης. Μὲ καὶ ἡ θεατέρα μου εἶναι ἀλαβάτισσα. Τὰ σημερινὰ παιδιὰ εἶναι πολὺ ἀλαδάτικα.

ἀλαμπάσι (τὸ) (καὶ καρναμπίτι (βλ. λ.) = τὸ κρομβολάχανον.

Πάρε κι' ἓνα ἀλαμπάσι νὰ τὸ κάνουμε σαλάτα. Ἐγὼ θέλω ἓνα ἀλαμπάσι νὰ τὸ φάγω ἔτσι.

ἀλαμπρατσέτα (ἐπίρρ.) (καὶ μπράτσο) = ἀγκαζέ.

Ντὴνε πῆρε ἀλαμπρατσέτα καὶ διάβηκανε. Σ' ὄλο ντὸ δρόμο ἀλαμπρατσέτα πορπατούσανε. Ντὴνε βάστοῦσε μπράτσο σφιχτά - σφιχτά. Πιάστονα μπράτσο, τί στέκεσαι;

ἀλαμάνες (αἰ) * = πλοίαρα γιὰ τὴν ἀλιεία τῶν παλαμιδῶν.

Πῆγες φέτο στὶς ἀλαμάνες, ἔβγαλες πολλὰ; Τί ἔμμορφα πού φαίνονται ντὴ νύχτα οἱ ἀλαμάνες μέσ' στὴ θάλασσα! Ἦρτανε τὸ πρῶτ' οἱ ἀλαμάνες στὸ λιμάνι, γιομάτες παλαμιδες.

ἀλάνι (τὸ) = πλατεία.

Ἐλάτε κεινὰ στὸ ἀλάνι νὰ παίξουμε. Στοῦ Τσελεμπῆ τ' ἀλάνι.

Πᾶμε στὸ ἀλάνι νὰ διοῦμε τίς «μομίτσες» πού χορεύουνε;

ἀλάργα (ἐπίρρ.) = μακρὰ, σὲ ἀπόστασι γύρω ἀπὸ ἓνα σημεῖο, εὐρέως.

Μὴ στέκεστε δῶ λόγερα, ἀλάργα, ἀλάργα!

ἀλαργάρω (ρ.) = ἀπομακρύνωμα: ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ σημεῖο.

Δέμπορω ν' ἀλαργάρω. Δέ σ' ἀφίνει ν' ἀλαργάρῃς.

ἀλασόνη (ή) = γλυκάνισον.

Βάλε καὶ κομμά' ἀλασόνη μέσ' στὰ παζουμάδια νὰ μοσκοβολήσουνε.

Ἐφερες ντὴν ἀλασόνη νὰ θάλομε μέσ' στὴ ρακὴ;

ἀλμπάντης (ὀ) = πεταλωτής, ναλμπάντης.

Τὸ παιδί πῆγε τ' ἄλογο στὸν ἀλμπάντη νὰ τὸ καλιδώσῃ. Ὁ ἀλμπάντης εἶχε πολλὴ δουλειὰ σήμερα.

ἄλμπουρο (τὸ) = κατάρτι.

Βάστα τ' ἄλμπουρο. Ἐσπασανε τὰ ἄλμπουρα.

ἄλειμμα (τὸ) = πάχος, λίπος (καὶ δλέγκες).

Βάλε κομμά' ἄλειμμα πᾶ' στὸ πετσὶ τοῦ ἀκονοῦ, γιὰ νὰ ἀκονίσῃς τὸ

* Σημειῶνω τὸ ἄρθρον α ἰ, ἀντὶ τοῦ ο ἰ, γιὰ νὰ προσδιορίσω τὰ θηλυκὰ ὀνόματα τοῦ πληθυντικοῦ μ ὀ ν ο πρὸς διχωρισμὸν ἀπὸ τὸ ἀρσενικόν, διότι φυσικὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ θ ἐν χρῆσι μο ποιεῖται: στὸ Σαϊζοπολίτ. γλωσσικόν ἰδιῶμα.

μαχαίρι. Εἶναι ἄρωστος, ἔχει λυσαντερία (δυσεντερία), ντόνε πάγει
αἷμα κι' ἄλεψιμα (θλέγγες).

ἀλέστα (ἐπίρρ.) = πρόθυμα.

"Ἄμα ἀκούσουνε γιά φαί, οὐλοὶ ἀλέστα εἶναι. Γιά περίπατο, θλέπω,
εἶσαι ἀλέστα.

ἀλεσφερίσι (τὸ) — κατανάλωσις, δοσοληψία.

Δέν εἶχε σήμερα πολὺ ἀλεσφερίσι στὸ μαγαζί. Ἄλεσφερίσι πού ἔχου-
νε τὰ ψάρια.

ἄλεσμα (τὸ) = τὸ κοσκινιζόμενον καὶ στελλόμενον στὸ μύλο σιτάρι, γιά ν'
ἀλεσθῆ.

Ἐτοίμασα δυὸ τσουβάλια ἄλεσμα καὶ τῷστειλα στὸ μύλο. Τελείωσε
τὸ ἀλεύρι μας, πρέπει πάλε νὰ κάνω ἄλεσμα.

ἄλευροτσούδαλο (τὸ) = σακκὶ ἀπὸ ἀλεύρι.

"Ἐμπρε ἀλευροτσούδαλο πού τοὺς χρειάζεται! Τίναξε μακρὰ τὰ
ἀλευροτσούδαλα, νὰ μὴν ἀλευροθοῦμε δωπέρα.

ἄλι (καὶ ἄλις) (ἐπιφών.) = ἀλλοίμιονο.

"Ἄλι καὶ τρίς ἄλι! Ἄλι πού τῶχ' ἦ κούτρα ντου νὰ κατεδώξῃ ψεῖρες
(παροιμία). Ἄλις, κεφάλι, τ' ἔπαθες καὶ κόμ' τ' ἔχεις νὰ πάθης!
(Παροιμία).

ἄλικος - η - ο = ζωνηρὸ κόκκινον.

Γένκε, κόκκινος, ἄλικος. Τ' αὐγά μου δάφνηκαν ἄλικα.

ἀλιφασκιά (ἦ) (καὶ φασκομηλιά) — τὸ φασκόμηλον.

Κάνε ἕνα τσάι πὲ ἀλιφασκιά καὶ πιέ. Ἐγὼ πίνω κάθε πρωτὶ ἀλιφα-
σκιά.

ἀλλαξιά (ἦ) — ἀνταλλαγῆ.

ἀλλαξιά (ἦ) = ροῦχα (ἐσώρρουχα).

Κάνουμ' ἀλλαξιά νὰ σέ ἰδώκω τὸ δικό μου, νὰ με δώκῃς τὸ δικό σου;
Ἐκανανε ἀλλαξιά τὰ μολύβια ντους.

Στείλε με μιὰν ἀλλαξιά ροῦχα. Πάρε μαζί σου καναδυὸ ἀλλαξιές.

ἀλλαξομυσιδιάζω (ρ.) = ἀλλάζω ὄφι, παραμορφώνομαι.

Διές τονα πού ἀλλαξομυσιδιάσε, σάν ἄκουσε τίς μπομπές ντου. Μπρέ,
ἐσὺ ἀλλαξομυσιδιάσες, γένκες κίτρινος - φλουρί.

ἄλληνα - ἄλλονα (ἀντων. αἰτ.) = ἄλλην, ἄλλον.

Πὲς ντὴν ἄλληνα νὰ κάτση ἦσυχα. Ντόν ἄλλονα δὲ ντόνε θέλω.

Ντὴν ἄλληνα νὰ φέρῃς. Πῆγε στὸν ἄλλονα;

ἄλτρομούζικο (ἐπίρρ.) = παράξενο, ἀκατανόητο.

Αὐτὸ εἶναι ἄλτρομούζικο. Τί' ἦντανε πάλ' αὐτὸ τὸ ἄλτρομούζικο;

ἄλων: (τὸ) = μέρος, ὅπου ἀλωνίζεται: τὸ σιτάρι (ξεφλουδίζεται ἀπὸ τὰ στά-
χυα).

Πήγαμε σήμερα στ' ἄλων: καὶ ἀλωνίσαμε. Μιὰ ἑβδομάδα τώρα ἄλω-

- νίζουμε και κόμα έχουμε θεμονιές αλώνιστες.
 άμανέτι (τό) = ένέχειρο, άμανάτι.
 "Έδωκα ένα δαχτυλίδι άμανέτι και πήρα θανεικές παράδες, για να κάνω ντή δουλειά μου. Έγώ ά σε δώκω θανεικά, μα έσύ τί άμανέτι θά με δώκῃς;
 άμασκάλη (ή) = μασκάλη.
 Βάλ' τά βιβλία 'πό κά' πέ ντήν άμασκάλη. Με πονεί ή άμασκάλη μου.
 άμερκάνικο (τό) = κάμποτ (χονδρός κρέμ χασές).
 Πήρα είκοσι μέτρα άμερκάνικο, κατέδηκα κά' στο γιאלό, τώδρεξα και τό άπλωσα πά' στις πλάκες να τό λευκάνω στον ήλιο.
 Φώνα ντόπραμματευτή να πάρουμε άμερκάνικο.
 άμετάλαθος - η - ο = άκοινώνητος, μη μεταλαθών.
 Τρία χρόνια έχει άμετάλαθος. Φέρτε ντό παπά να ντήγε μεταλάδη, να μη πεθάνη ή γεναίκα άμετάλαδη.
 άμμουδα (ή) = άμμος.
 "Ο δρόμος είναι όλο άμμουδα. Γιόμισαν τά παπούτσια μου άμμουδα.
 Παράλειψα άμμουδα για κουραφάνι.
 άμνια (ή) = θεία.
 Πγαίνω στην άμνια. "Άμνια, κατέβα κάτω. "Ηρε' ή άμνια μου ή Ζωήτσα.
 άμνος (ό) και έπιτάφιο (τό) = ό έπιτάφιος.
 Να πάῃς να περάσης τρεις φορές 'πό κά' πέ ντόν άμνό. Ντή Μεγάλ' Παρασκευή, ντήν ώρα π' ά περάσ' ό άμνος.
 άμποτε (έπιφ.) = εΐθε.
 "Άμποτε να γένῃ κι' ό γυιός μου σά ντό πατέρα ντου. "Άμποτε να ν' έρτουν όλα καλά. "Άμποτε, Θεέ μου!
 άναδόλι: (τό) = σάθανο - ό καινούργιος άπλυτος χασές, που θάζουν κατάσαρκα στον νεκρό, πριν να τον ντύσουν.
 "Έχεις άπλυτο χασέ για άναδόλι; "Ανάψτε ένα κερί να κάψουμε τό άναδόλι, για ν' ανοίξουμε λαμιόκοψη, δε κάνει να τό κόψῃς πέ φαλίδι.
 Πάνε να γοράσης χασέ για άναδόλι.
 άναγκαίο (τό) (και άπόπατος βλ. λ.) = άποχωρητήριον.
 άνάγκη (ή) — (κάνω ντήν άνάγκη μου) = ένεργοῦμαι.
 άνάγκη (ή) = ή άνάγκη.
 Τί κάνεις τόση ώρα μέσ' στο άναγκαίο; Είμαι στο άναγκαίο, κάνω ντήν άνάγκη μου. Κλείσε καλά τό άναγκαίο.
 Είναι άνάγκη να γένῃ αυτό. "Έχω μεγάλη άνάγκη, πρέπει να με συνδράμῃς.
 άναίσθητος - η - ο = άναίσθητος, άδιάκριτος.
 Είναι όλως βιόλου άναίσθητος. "Αφστηνα ντήν άναίσθητη. Τί άναί-

- στητο παιδί, Θέ μου!
- ἀναροξιά (ή) = ἀναροξία.
 Ἔχεις ἀναροξιά; Μεγάλη ἀναροξιά ἔχω. Τὸ παιδί δὲ τρώγει τίποτε, ἔχει ἀναροξιά. Ἀναροξιά, ἀναροξιά, νὰ δγιοῦμε ποῦ θὰ θγῆ!
- ἀνάφτω (ρ.) = ἀνάφω.
 Ἀνάφτω τὸ καντήλι μου. Θὰ πά' ν' ἀνάψω κανεῖνα κερί. Ἀναψαμε φωτιά. Ἀνάφτω ντὴ μεγάλ' ντὴ σόμπα.
- ἀνέμη (ή) = ἐργαλεῖο, στὸ ὁποῖο παλαιότερα οἱ γυναῖκες παρνοῦσαν τὸν τσιλέ τὸ νῆμα, γιὰ νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τυλίγεται γρήγορα στὸ κουδάρι.
 Πέραν ντὴ θελειά στὴν ἀνέμη, γιὰ νὰ κουδαριάσῃς λιγορώτερα τὸ μαλλί. Δόσε με ντὴν ἀνέμη καὶ τὸ ροῦάν σου (ἄλλο ἐργαλεῖο) νὰ καλαμιάσω. Κόκκινη γλωστὴ δεμένη, στὴν ἀνέμη ντυλιμμένη...
- ἀνεμοδλόι (τό) = ἀνεμοδλογιά.
 Τὰ ἐγκόν:α μου ἔχουνε ἀνεμοδλόι. Πολλὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο ἀρρώστησανε πὲ ἀνεμοδλόι.
- ἀνεμοπύρωμα (τό) = ἐρυσίπελας.
 Ἡ εἰτόνισά μας ἔβγαλε ἀνεμοπύρωμα. Εἶναι πρησμένα καὶ κόκκινα τὰ μοῦτρα ντου, ἔχει ἀνεμοπύρωμα.
- ἀντρετέ = θαντέλλα ἀντραντέ (emette dé), ποῦ τοποθετεῖται στὸ μέσον τοῦ ὑφάσματος.
 Θὰ δάλω ταντέλλα καὶ κουλέ καὶ ἀντρετέ. Τί ταντέλλα πλέκεις ἀντρετέ;
- Ἀντριανοῦ (ή) = ἡ Ἀδριανούπολις.
 Ποῦ ποῦ εἶσαι, πὲ ντὴν Ἀντριανοῦ; Πήγαμε κι' ἐμεῖς στὴν Ἀντριανοῦ.
- ἀνήμπορος - η - ο = ἀδιάθετος - η - ο.
 Ὁ γυιός μου δὲ μπορεῖ κομμάτι, εἶναι ἀνήμπορος. Ἀνήμπορη εἶναι καὶ ἡ θεατέρα μου, ἀνήμπορο καὶ τὸ παιδί ντῆς. Ὅλοι ἀνήμποροι εἴμεστε.
- ἀνήμερα (ἐπίρρ.) = τὴν ἴδια μέρα.
 Στὶς εἰκοστρεῖς τοῦ Ἀπριλιοῦ, ἀνήμερα τ' Ἀη - Γιωργιοῦ... Ἀνήμερα τὸ Πάσχα θὰ πᾶμε. Πότε, τ' Ἀη - Νικολᾶ ἀνήμερα γεννήθηκε;
- ἀνήμερο (ος - η - ο) = ἄγριο, ἀτίθασο.
 Ἐσύ, παιδί μου, εἶσαι ἀνήμερο θηρίο. Μπρέ, τί ἀνήμερο θηρίο εἶν' αὐτός!
- ἀνηφοριά (ή) = ἀνήφορος, ἀνηφόρα.
 Δέμπορω νὰ νεθαίνω ντὴν ἀνηφοριά. Τὸ σπίτι ντῆς εἶναι στὴν ἀνηφοριά.
- ἀνοιγάρι (τό) = ἐργαλεῖο, μὲ τὸ ὁποῖο ἀνοίγει ἡ κλειδαριά, ὅταν τὸ κλειδί εἶναι χαμένο.

Ἔχασα τὸ κλειδί μου, δώστε με ἓνα ἀνοιγάρι: ν' ἀνοίξω τὸ σπίτι μου.

Ἄμα ν' ἔχασες τὸ κλειδί, ἀνοίξε ντὴ πόρτα πὲ τὸ ἀνοιγάρι.

ἀντίδερο (τὸ) (καὶ ἀντίδιωρο) = τὸ ἀντίδιωρον.

Πῆγα νησιτικὴ στήν ἐκκλησιά, γιὰ νὰ πάρω ἀντίδερο. Σήμερα πῆρα τὸ ἀντίδερο πὲ τοῦ παπα τὸ χέρι.

ἀνωκάτου (ἐπίρρ.) = ἀκατάστατο, ἀκαταστασία.

ἀνωκάτου = τὸ ἐπιθ. ἀναποδογυρισμένος - η - ο.

Ἦρτ' αὐτὴ κι' ἔκανε τὸ σπίτι ἀνωκάτου. Κεϊμέσα εἶναι ὄλα ἀνωκάτου. Χύσε τὸ νερὸ καὶ θάλ' τὸ πιάτου ἀνωκάτου στὸ νεροχύτη γὰ στραγκίση.

Ἄο μαστραπάς εἶναι ἀνωκάτου. Γύρνα τὸ παπούτσι σου ἀνωκάτου.

ἀξαδρέφη - ἀξάδρεφος = ἐξαδέλφη - ἐξάδελφος.

Ἦρτανε σήμερα ἡ ἀξαδρέφη κι' ὁ ἀξάδρεφος μου. Εἴμεστε πρῶτ' ἀξαδρέφια. Τρίτα ἀξαδρέφια παίρνουνται.

ἀξανά (ἐπίρρ.) = πάλι.

Ἦρτε ἀξανά. Πές το πάλ' ἀξανά. Πάλ' ἀξανά ἀρρώστησα.

ἀξεμαλλιάρης - α = ἀσκεπής.

Ἔτσι ἀξεμαλλιάρης ἦρτες; Γιατί δὲν ἔβαλες τίποτε στὸ κεφάλι σου, μόνε βγῆκες ἀξεμαλλιάρια;

ἀξόνι (τὸ) = ἄξων.

Ἔσπασε τὸ ἀξόνι τ' ἀμαξιοῦ. Βγῆκε ὁ τροχὸς πὲ τὸ ἀξόνι. Ἔχει γερὰ ἀξόνια ἢ καρρούτσα;

ἀξυπόλητος - η - ο = ξυπόλητος, ἀνυπόδητος.

Βάλ' τίς κάλτσες σου, μὴ πορπατεῖς ἀξυπόλητος. Ἄξυπόλητη βγῆκες ὄξω; Τὸ παιδί εἶναι ἀξυπόλητο, θὰ κρυώσει.

ἀπάκουγος - γη - γο = ἀνυπάκουος - η - ο.

Ἄπάκουγος πού εἶσαι! Μαρὴ ἀπάκουγη, θὰ κάνης αὐτὸ πού σέ λέγω;

ἌΟλα τὰ σημερινὰ παιδιὰ εἶν' ἀπάκουγα. Τί ἀπάκουγο παιδιὰ εἶν' αὐτό!

ἄπαξις (ἐπίρρ.) = ἐξαφνικά.

Ἦρτε ἄπαξις καὶ ντὸν ἄρπαξε. Ἄπαξις ντῆνε δλέπω μπροστά μου.

ἀπαράλλαχτος - η - ο = ὁμοιος, ἴδιος, δλόδιος.

Ἄπαράλλαχτος ὁ μπαμπάς ντου Ἰδία κι' ἀπαράλλαχτη ἡ ἀδρεφή μου. Καὶ τὸ δικό μου τὸ τετράδιο εἶναι ἴδιο, ἀπαράλλαχτο σὰ ντὸ δικό σου.

ἀπίδι (τὸ) = ἀχλάδι.

Ἔχουμε κάτι ἀπίδια φέτο πολὺ μεγάλα. Νόστιμα ἀπίδια κάνουνε οἱ ἀπίδιές μας καὶ μισκερά (μυρωδάτα).

ἀπιστιὰ (ἡ) (καὶ πιλινοχόρταρο) = πελινόχορτο, ἀψιθία.

Βράσε κομμὰ ἀπιστιὰ γὰ πιτῆς γιὰ ντὸ πόνο. Τί εἶν' ἡ ἀπιστιὰ, τὸ πιλινοχόρταρο; — Ναι, πρέπε: γὰ μαζιώξουμε, γὰ τὸ στεγνώσουμε, γὰ

τ' ὄχουμε ντὸ χειμὸ (χειμῶνα) νὰ δάνουμε στὸ κρασί, νὰ κάνουμε πιλίγο (πελίγο).

ἀπλοχωριά (ή) = εὐρωχωρία.

Ἔλα δῶ στὸ σπίτι μας, πού ἔχουμε ἀπλοχωριά. Ἔχουμε δωναπέρα ἀπλοχωριά, ὁμορφιά! (μιά χαρά).

ἀπόπατος (δ) = τὸ ἀποχωρητήριον.

Εἶμαι στὸν ἀπόπατο καὶ κάνω ντὴν ἀνάγκη μου. Τῶχει κλεισμένο τὸ καϋμένο τὸ παιδί μὲς' στὸν ἀπόπατο γιὰ τιμωρία. Χύσε νερό στὸν ἀπόπατο.

ἀπρόκοπος - η - ο = πού δὲν ἔχει προκοπή, ἐργατικότητα.

Ἄπρόκοπος κείνος, ἀπρόκοπη κείνη, ἔκαναν καὶ τὸ παιδί ντους ἀπρόκοπο.

ἀπροῦνα (ή) = προῦνο (μαῦρος σὰν δαμάσκηνο, πολὺ μικρότερος γλυκόξινος καρπός, πού γίνεται σὲ ἀγριοθάμνους τοῦ δάσους, σὰν τὶς θατομουριές).

Πήγαμε στὴν ἐξοχή καὶ ἔφαγαμε ἀπροῦνες. Ἔσὺ ἀρέξεις τὶς ἀπροῦνες;

ἀραδασάκι: (τὸ) = ραδασάκι, ἐρωτικὴ ἐπιστολή.

Κεῖνος ντὴν ἀγαπᾶ, ντὴνε στέρνει: καὶ ἀραδασάκια. Οἱ παλῆροι ἐλέγαν: «Τ' ἂ τὰ κάνουνε τὰ κορίτσια τὰ γράμματα, νὰ γράφουνε ἀραδασάκια;».

Ποιὸς τῶγραψε αὐτὸ τὸ ἀραδασάκι;

ἀραμπάτσες (αἰ) (ἢ ἀμπαράτσες) = τὰ πλαῖνά ὄρθια σανίδια τοῦ δωδάμαξου.

Ἔπεσε ἡ μιὰ ἀραμπάτσα, σήκωσ' τηνα! Οἱ ἀμπαράτσες τ' ἀμαξιοῦ δὲ εἶναι: γερές.

ἀράδα (ή) = σειρά.

Πήγαμε οὐλο: πὲ ντὴν ἀράδα. Πόσες ἀράδες ἐπλεξες; Ἔχω κόμα μιὰν ἀράδα νὰ γράψω.

ἀραδιάζονται: (ρ.) = μπαίνουν στὴν σειρά, στὴν γραμμή.

Κάθε μέρα ἀραδιάζονται καὶ μπαίνουνε μὲς' στὴ τάξη. Κόμα δὲν ἀραδιάστηκετε; Ἀραδιάστητε λήγορα! Παντρεύτηκε καὶ χίρισε ν' ἀραδιάζῃ παιδιά. Ἀράδιασε ἓνα σωρό.

ἀραντίζω (ρ.) = ψάχνω.

Τί ἀραντίξεις; Ἀραντίζω ἓνα τί (κάτι) καὶ δὲ ντὸ θρίσκω. Ἀραντίξεις γιὰ κείνο πού σὲ εἶπα;— Ὁχι, δὲν ἀραντίξαμε κόμα.

ἀράζουν (ρ.) (οἱ πόχες) = στήνονται: τὰ ταλιάνια.

Ἄραξαν οἱ πόχες;— Ὁχι, κόμα, τέλη Ἀπριλίου ἀράζουν οἱ πόχες.

Ἦ δική μας ἡ πόχη ἀράζει: μπροστῆτερα. Θ' ἀράξῃ καὶ φέτο. Ἔστε-ρα πὲ ἓνα μῆνα θὰ εἶναι: ὄλες ἀραγμένες.

ἀραλίκι: (τὸ) = χάσμα.

Ἀνάμεσα στὰ σανίδια ἀφηγανε ἀραλίκι. Πολλὰ ἀραλίκια ἔχει τὸ πανί.

ἀραζοδόλι: (τὸ) = ἡ θέσις, ὅπου ἀράζει, στήνεται: τὸ ταλιάνι.

Ἡ θάρκα εἶναι κοντά στο ἀραξοβόλι. Σ' ἄλλη μπάντα εἶναι φέτο τὸ ἀραξοβόλι τῆς πόχης.

ἀρατίζουμαι (ρ.) = ἐξαφανίζομαι.

Ἄρατίστησε π' ἐδῶ, νὰ μὴ σὲ θλέπουνε τὰ μάτια μου. Ποῦ πῆγ' αὐτό;— Ἐέρω γώ, ἀρατίστηκε, διάβηκε.

ἀργὰ καὶ ποῦ = ἔκφρασις, ποῦ σημαίνει: σπάνια.

«Ἀργὰ καὶ κάπου νὰ θρεθῆ, ἀ ρ γ ἀ κ α ἰ π ο ὺ νὰ λάχη, κόρη πὲ τὰ ξανθιά μαλλιά καὶ μαῦρα μάτια νάχη». Ἔρκεται ὁ γυιὸς σου, σὲ θλέπει;— Ἀ ρ γ ἀ κ α ἰ π ο ὺ ἔρκεται.

ἀργκελές (ὀ) = ναργιλές.

Ὁ παππούς μου ἕνα γκαϊρὸ ὄλο ἀργκελέ ροφοῦσε. Γουζάντιζε πὰ' στο μεντέρι; καὶ ροφοῦσε ντόν ἀργκελέ ντου. Οἱ γέροι κεινονοῦ τοῦ καιροῦ ὄλο ἀργκελέδες ροφοῦσανε, ἀλὰ τούρκα.

ἀρέζω (ρ.) — μ' ἀρέσει.

Πολὺ τὸ ἀρέζω αὐτὸ τὸ φουστάνι σου. Δὲ ντό φορῶ αὐτὸ τὸ καπέλλο, δὲ ντό ἀρέζω καθόλου. Ἐσὺ τὸ ἀρέζεις; Κι' ἐγὼ δὲ ντό ἄρεσα καθόλου.

ἀρίδι (τὸ) = τρυπάνι.

Φέρ' τὸ ἀρίδι ν' ἀνοίξω μιὰ τρύπα. Πῶς ἀ ἀνοίξης τρύπα, ἀφοῦ θένεχεις ἀρίδι; Ἔχουμε σπίτι μας δυὸ - τρία ἀρίδια.

ἀρκαντάσης (ὀ) = φίλος (ἀδελφός) (στὴν Σωζόπολι: ἡ πρώτη ἔννοια).

Ρὲ σύ, ἀρκαντάση, ἔλα δῶ! Ἐἴμεστε ἀρκαντάσηδες, γ ι ἀ δὲν ἤμεστε; Αὐτὸς εἶναι: ἀρκαντάσης μου.

ἀρχόντοι (οἱ) = ἄρχοντες, οἱ προύχοντες, οἱ πλούσιοι.

Μαζώχτηκανε οὐλ' οἱ ἀρχόντοι. Ἔσεις οἱ ἀρχόντοι δὲ μᾶς καταδέχεστε ἐμᾶς τοὺς φτωχοῦς.

ἀρκουδιζεῖ (ρ.) = περπατᾷ μὲ τὰ τέσσερα - μὲ πόδια καὶ μὲ χέρια (συνήθως τὰ θρέψη).

Μεγάλωσε τὸ παιδί σας, χίρισε ν' ἀρκουδιζῆ; Ἀρρώστησε τὸ παιδί καὶ ξαναρκουδισε. Ἄμα ἀρκουδιζοῦνε τὰ μεγάλα παιδιὰ, μουσαφίρης θὰ ν' ἔρτη.

ἀρμέγω (ρ.) = ἀλμέγω.

Ἄρμεξες ντὴ κατσίκια; Ἄ πὰ' νὰ πάρω τὸ γάλα, ἀρμεξανε τὶς ἀγελάδες. Τί ὦρα τὶς ἀρμέγουνε;

ἀρμενίζω (ρ.) — ταξιδεύω, τριγυρνῶ.

Ποῦ ἀρμενίζεις ἐσὺ; Ἄρμενισες ὅλη ντὴ πολιτεία.

ἄρμη (ῆ) (καὶ σαλαμούρα (ὀλ. λ.) = ἡ ἄλμη.

Ἔκανε ἀρμη γιὰ τὸ τυρί; Μὴ ντὴνε κάνεις πολὺ ἀρμυρὴ ντὴν ἄρμη στὰ λάχανα. Τάγκιασε ἡ ἄρμη μέσ' στὰ ψάρια.

ἄρμυρὰ (τὰ) = πικρὰ ψάρια.

Ἐθγάλες ἀρμυρὰ γιὰ τὸ μεσημέρι; Τί ἀρμυρὸ νὰ θγάλω σήμερα.

σκουμπρί, θρίσσα, κέφαλο;

ἀρμυρός - ἦ - ὀ = ἄλμυρός.

Ποῦ ἀρμυρός ὁ μουσακάς σου. Γένκε ἀρμυρή ἢ σούπα. Τὸ φαί εἶναι πολὺ ἀρμυρὸ σήμερα.

ἀρνηστῶ (ρ.) — ἀρνήστηκα (ἀόρ.) — ἀρνηθῶ, ἀρνήθηκα.

Δὲ θὰ σ' ἀρνηστῶ, πάντα θὰ σ' ἀγαπῶ. Ἐγὼ δὲν ἀρنيοῦμαι. Μ' ἀρνήστηκες, πού γὰρ σ' ἀρνηστῆ ἢ μάνα πού σε γένα... (κατάρρα).

ἀρνίθι: (τὸ) = ὀρνίθι, στήν περίπτωσι: — ὁ πετεινός.

Ἦτῃν ὥρα πού λάλησε τὸ πρῶτο τ' ἀρνίθι. Λάλησαν τ' ἀρνίθια;

ἀρπάγι: (τὸ) = ἡ ἀπόχη (στρογγυλὸ τεμάχιο ἀπὸ δίχτυ, στερεωμένο σὲ ξύλινο ἢ σιδερένιο στεφάνι, τὸ ὁποῖο θουτοῦν στήν θάλασσα καὶ πιάνουν καὶ μικρὰ ψαράκια, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γαρῖδες.

Φέρ' τὸ ἀρπάγι: τώρα πού νεσκομπόθηκα καὶ μπῆκα μίεσ' στὸ γιαιλό, γὰρ πιάσω καμπόσα φαρόπλα. Ὁχά, στί καρίδες, γὰρ γ' εἶχαμε ἔνα ἀρπάγι: τώρα γὰρ τίς πιάσουμε!

ἀρπηθόνια (τά) (καὶ ἀρπεθόνια) = τὸ τελευταῖο τμήμα (ἔως 1/2 μέτρο) τοῦ στημονιοῦ πού μένει: στὸν ἀργαλειό.

Μὴ ντὰ ρίχνεις τὰ ἀρπηθόνια, φέρτα δῶ γὰρ τὰ κάνουμε δυὸ κάτια, γὰρ τὰ κλώσουμε καὶ γὰρ γ' ἔχουμε κλωστὲς γιὰ τρούπωμα. Ἄμα κόψης τὸ πανί σου, γὰρ με δώσης ἔμένα τ' ἀρπηθόνια.

ἀρραθώνια (ἦ) = ὁ ἀρραθών, (ἀλλὰ ρεθωνιάζουμε!).

Πήγαμε στήν ἀρραθώνια. Ρεθωνιάστηκε ἡ ἀξαδρέφη μου. Ἐφῆς τελείωσε ἡ ἀρραθώνια. Ἦντασι καὶ ἡ φιλενάδα ντης πὲ ντὸ ρεθωνιαστικό ντης καὶ ὁ ἀδρεφός ντης πὲ ντὴ ρεθωνιαστικὴ ντου.

ἀρτυμή (ἦ) = τὸ μὴ νηστήσιμον.

Τρῶεις ἀρτυμή; Ἐγὼ ἴδεν ἀρτύνομαι, νηστεύω. Ἐσὺ γιὰτὶ ἀρτύθηκες; Τρῶνε σήμερα ἀρτυμή;

ἀρτοπλασία (ἦ) = ἀρτοκλασία.

Ἐχτὲς εἶχε ἀρτοπλασία. Σήμερα, τέτοια μέρα, στήν ἐκκλησία ἔχει ἀρτοπλασία.

ἀρτοῦνι: (τὸ) = ρουθοῦνι.

Οὔτε ἀρτοῦνι: δὲ μιάτωση. Πρήστηχε τὸ ἔνα μου τὸ ἀρτοῦνι.

ἀρχήτερα (ἐπίρρ.) = πρωτήτερα, προηγουμένως.

Πότε ἦρτες; — Ἀρχήτερα. Πήγα ἀρχήτερα καὶ τελείωσα ντὴ δουλειά μου.

ἀρχεύω (ρ.) (καὶ χ:ρίζω καὶ χ:ρινῶ) = ἀρχίζω.

Τώρα ἀρχεύεις ντὴ φανέλλα; — Ἐχτὲς ντὴν ἀρχεψα. Ἀρχεψετε γὰρ τρυγάτε; — Αὔρι: θ' ἀρχέψουμε.

ἀρωρο (ἐπίθ.) = ὄχι: στήν ὥρα του (μόνο γιὰ τ' ἀρνίθι).

Πὲ τώρα λάλησε τ' ἀρνίθι, ἄρωρο εἶναι. Τ' ἀρνίθι πόψα ἦνταν ἄρωρο,
ὁ καιρὸς θ' ἀλλάξη.

ἀσάθβατος (ἐπίθ.) = χωρὶς σάθβατο.

Ντὸ μῆγα ντὸν ἀσάθβατο (παροιμ. φρ.). Ναί, θὰ νῆρτη ντὸ μῆγα
ντὸν ἀσάθβατο.

ἀσάϊντιστος - η - ο = πὸν δὲν σέβεται, δὲν σαῖντίζει.

Ὁ μπαμπὰς ἀσάϊντιστος, ἡ μάγα ἀσάϊντιστη, ἔκανανε καὶ τὸ παιδί
ἀσάϊντιστο. Τὰ σημερινὰ παιδιὰ δὲ σαῖντίζουνε, εἶναι οὐλα ἀσάϊντιστα.

ἀσάλευτος - η - ο = ἀκίνητος - η - ο.

Κεῖνος χόντρανε, γέν'κε ἀσάλευτος. Σήκω πάγου καὶ κάνε ντὴ δου-
λειά σου, πὸν μὲ γέν'κες ἀσάλευτη. Ἄντε, παιδί μου, σάλεφε κομ-
μάτι, μὴ γένεσαι κι' ἐσὺ ἀσάλευτο.

ἀσαράντιστη (ἐπίθ.) = πρὴν σαραντίζει ἢ λεχώ.

Ἄσαράντιστη εἶσαι κόμα; Πότε θὰ σαραντίζης; Δὲ κάνε νὰ ογαίνης
ἀσαράντιστη, πρέπει πρῶτα νὰ πάρης σαραντισμό.

ἀσκημοκομιμένος - η - ο = ἄσκημος - η - ο (ἀσκημομοῦρης).

Ἄσκημοκομιμένε! Σούς, ἀσκημοκομιμένη! Τί ἀσκημοκομιμένο πὸν εἶναι
τὸ παιδί ντους!

ἄσκολουν! (ἐπιφών.) = εὔγε (μᾶλλον εἰρωνικά).

Ἐσὺ τὰ εἶπες αὐτά, ἄσκολουν! Κάθεσαι, ἐσὺ καὶ δὲ σηκώνεσαι νὰ
κάτση ὁ γέρος, ἄσκολουν!

ἀσπασμοὺς (οἱ) = χαιρετισμούς, χαιρετίσματα.

Ἄσπασμοὺς ντὴ μαμά σου. Ἔχεις ἀσπασμοὺς πὲ ντὴν ἀδρεφή μου,

Ἄσπασμοὺς ντὸν ἄντρα σου καὶ τὰ παιδιὰ σου.

Ἄσπρη θάλασσα (ἡ) = τὸ Αἰγαῖον.

Δωπέρα ἡ Ἄσπρη θάλασσα εἶναι πιὸ ἄρμυρὴ πὲ ντὴ Μαύρη θάλασσα.

Κεῖπέρα ἤρχουντασι καὶ Ἄσπροθαλασσίτικα καράβια.

ἀσπρογανιασμένους - η - ο = χλωμός, ὄχι κοκκινισμένος, ἀσπρουλιάρικος.

Τί ἀσπρογανιασμένα ψωμιὰ μ' ἔκανες σήμερα! Καὶ ἡ μιλίνα μου
ἦντανε ὄλωσ διόλου ἀσπρογανιασμένη.

ἀστάρι (τὸ) = φάδρα.

ἀσταρώνω (ρ.) = φοδράρω.

Πῆρες ἀστάρι νὰ ἀσταρώσης τὸ ζακέττο σου; Αὐτὸ τὸ φόρεμα (παλτὸ)

θέλει ἀστάρωμα. Πάρε δυὸ - τρία μέτρα ἀστάρι.

ἀστόχαστος - η - ο = ἄσχετος, ἀιδάκριτος.

Μὴ ντόνε συνερίζεις, αὐτὸς εἶν' ἀστόχαστος. Αὐτὴ ντὴν ἀστόχαστη
ἀκούεις;

ἀσύχιστο (ἐπίρρ.) — γιὰ τὸ ἀσύχιστο = νὰ μὴ φιλονικοῦμε.

Δὲν ἤθελα νὰ πάγω, μὰ γιὰ τὸ ἀσύχιστο πῆγα. Γιὰ τὸ ἀσύχιστο
τὰ πῆρα.

ἄταχτα (τά) = ἄσεμνα, ἄσεμνες πράξεις.

Ἦγταν: ἠοκλεισμένοι μέσ' στὸ κατώι κι' ἔκαναν ἄταχτα. Τοὺς ἔπιασανε πού ἔκαναν ἄταχτα. ἠοκλείστηκανε μέσ' στὸ σπίτι κι' ἔκαναν ἄταχτα.

ἀτζελές (ό) = θία.

Δὲ εἶναι ἀτζελές. Τί γαγκάζεσαι, ἀτζελές εἶναι;

ἄτι: (τό) = ἄλογο ἔξαιρητικό, μεγάλωσωμο.

γῆχει: ἔνα ἄτι! Τὰ ἄτια τοῦ πασᾶ.

ἀτλάξι: (τό) = ὕφασμα μεταξυτό, σατέν.

Πόσα μέτρα ἀτλάξι χρειάζονται: γιὰ ἕνα πάπλωμα; Σήμερα ἔστρωσα ντὴν ἀτλαξένια μου ντὴ κρεβάττόστρωση καὶ τσαρτσάφωσα καὶ τὸ ἀτλαξένιο μου τὸ πάπλωμα. Μὲ χρειάζονται κόμα κάμποσα μέτρα ἀτλάξι.

αὐλίζουμα: (ρ.) = ἔχω εἴσοδο στὸ σπίτι μου.

Πού πού αὐλίξεσαι: πὲ ντὸ δρόμο, γιὰ ἄ πὸ μέσα μεριά; Μὲ ἄμα χίσιης ἐσύ μπροστά μου σπίτι, ἐγὼ πού πού θὰ αὐλίζουμαι;

αὔρι (ἐπίρρ.) = αὔριο.

Γιὰ αὔρι, γιὰ μεθαύρι. Αὔρι ταχυὰ - ταχυὰ θὰ πάγω στ' ἀμπέλι. Ὅχι, δὲ πάγω σήμερα, αὔρι θὰ πάγω.

ἀφαλός (ό) = ὀμφαλός.

ἀφαλός (ό) = ἡ ὄψις τοῦ παπλώματος, τὸ ἐπάνω μέρος.

Ἔπεσ' ὁ ἀφαλός τοῦ παιδιοῦ. Ἔδεσете πὲ μετάξι: ντὸν ἀφαλό τοῦ παιδιοῦ; Αὐτὸ τὸ λαχοῦρι: εἶναι καλὸ γὰ τὸ θάλω ἀφαλό στὸ πάπλωμα καὶ πὸ κάτου γὰ θάλω ἀστάρι. Πάληωσε τὸ πάπλωμα μου, κόπηκε πὸ πάνου ὁ ἀφαλός.

ἀφεγκίτης = ἡ σοφίτα (ὄχι ὁ φεγκίτης).

Νέθηκα πὰ στὸν ἀφεγκίτη. Ὁ ἀφεγκίτης εἶναι: γιομάτος κάσες πὲ βιδλία.

ἀφεντόψαρα (τά) = ἰδιάφορα εἶδη ψαριῶν, σπάνια ἀλιευόμενα στὰ ταλιάνια — χελιδονόψαρα, λαυράκια, κλπ., τὰ ὁποῖα οἱ ψαράδες ἔστελλαν στοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν ταλιανῶν.

Πάρε αὐτὰ τὰ ἀφεντόψαρα καὶ πάντα στ' ἀφεντικά. Μὴ ντὰ φάτε τὰ ἀφεντόψαρα, στείλιτε τα πὲ ντὴ θάρκα στ' ἀφεντικά.

ἀφιόν: (τό) = ὄπιον.

Δὲ πίνεται αὐτὸ τὸ κρασί, εἶναι ξυγὸ, ἀφιόν. Δὲ μιλιέται, εἶναι ἀφισιμένος. Ἀφιόν: ἐπὲ πότισαν;

ἀφορμαῖς (ἐπίρρ.) = ὄθηθεν.

Ἀφορμαῖς κερά, ἀγαπῶ σε καὶ ξυλοφορτῶ σε. (Παροιμ. φρ.).

Ἀφορμαῖς ἦγτανε ἄρρωστος καὶ δὲν ἦρτε.

ἄφ'σε (ρ.) = ἄφες, ἄφισε (προστακτ.).

"Ἀφ'σε, δὲ ντὰ κατάφερα. "Ἀφ'στα κάτου! "Ἀφ'στα αὐτά! "Ἀφ'σε με νὰ φύγω.

ἄφταστο (τὸ) = ἀποτελεσματικώτατο.

Κάνε αὐτὸ τὸ γιατρικὸ πού σέ λέγω ἐγώ, εἶναι ἄφταστο. Νὰ δράσης αὐτὸ τὸ χορτάρι καὶ νὰ τὰ πηῆς, εἶναι ἄφταστο γιὰ ντὸ κοιλιόπονο.

ἄφτρια (ή) = κοληλίθρα.

Χάλασε ἡ ἄφτρια τοῦ καντηλιοῦ. Βάλε μιὰ καινούργια ἄφτρια στὸ καντηλί καὶ θάλε τὸ φυτίλι κι' ἀναψε το.

ἄχαμνὰ (ἐπίρρ.) = ἄσχημα.

"Ἀχαμνὰ συχίστηκα σήμερα. "Ἀχαμνὰ μ' ἔρκεται.

ἄχαμνός - ἡ - ὀ — δύστροπος, κακός.

Εἶναι ἄχαμνός ἄνθρωπος. Καὶ κείνη πολὺ ἄχαμνή. Μὴ ντὸ συνερῖ-
ξσαι αὐτὸ τὸ παιδί, εἶναι ἄχαμνό.

ἄχερα (τὰ) = ἄχυρα.

Γιόμισαν τὰ παπούτσια μου ἄχερα. Κουδανεὶ ἄχερο γιὰ τὰ ζῶα ντου.

ἄχερῶνα (ή) = ἄχ: μόνον ἢ ἀποθήκη γιὰ τὰ ἄχυρα, ἀλλὰ καὶ τὸ καλυδόσπιτο
στὰ ἀλώνια, εἶδος ἐξοχικοῦ σπιτιοῦ τῶν γεωργῶν.

"Ἐμεῖς τὸ καλοκαῖρι κουδανιόμαστε στ' ἀλώνια καὶ στρώνουμε τὰ
κρεβάτια μας καὶ κοιμόμαστε μέσ' στὴν ἄχερῶνα. "Ὅλοι οἱ τσιφτοση-
δες, ὥσπου νὰ θερίσουνε καὶ νὰ ἀλωνίσουνε, θγαίνουνε ὄξω στ' ἀλώ-
νια καὶ ἀθθουνται στὶς ἄχερῶνες.

ἄχνός (ὀ) = ἀτμός.

"Τὸ ζέστανα στὸν ἄχνό. Μὴ θάνεις μέσ' στὰ μύδια νερό, γιὰ νὰ γένουνε
στὸν ἄχνό. "Ἐκανα σήμερα σαρθέλλες ἄχνιστές.

ἄχούρι (τὸ) = ὀ σταῦλος.

Βάλ' ντὸ γάδαρο μέσ' στ' ἄχούρι! Μέσ' στ' ἄχούρι νὰ ποκλείσης καὶ
τὸ μουσάρι.

ἄχταρντίζω (ρ.) = τοποθετῶ κάτι ἀπὸ ἓνα μέρος σὲ ἄλλο.

"Ἐσὺ ὄλο τὰ ἄχταρντίζεις. Δὲ τὰ ἄχτάρντισα κόμα. Θέλω αὐτὲς μέρες
ν' ἄχταρντίσω.

ἄχτι: (τὸ) = πείσμα, θυμός, ἐπιθυμία.

"Ἀχτι: μὲ πόμεινε νὰ κάνω αὐτὸ τὸ πρᾶμα! Ντὸν ἔχω ἄχτι. Αὐτὸ
ἦνταν τὸ ἄχτι μου.

ἄχτός (ὀ) = ἀετός.

"Ἀχτέ μου, τ' ἀντερίτσι μου... (ἔκφρ. ἀπὸ παραμῦθι). "Ἐνας ἄχτός
πετᾶ ἀψηλά.

ἄψηλός - ἡ - ὀ = ὕψηλός - ἡ - ὀ.

καὶ

ἀψηλά (ἐπίρρ.) = ὑψηλά.

Ποῦ ἀψηλὸς θὰ γένη ὁ γυιὸς σου. Φέρτε μιὰ ἀψηλὴ σκάλα νὰ νεδοῦμε στὸ δέντρο, γιὰτὶ εἶναι πολὺ ἀψηλό.

Τί ἀψηλά πού πετᾶ τὸ πετε:ναχτήρι! (χαρταετός). Ὁ γλάρος ἀψηλά πετᾶ...

ἀψήλωσε (ρ.) = ὑψήλωσε.

Τί λήγορα πού ἀψήλωσε αὐτὸ τὸ παιδί! Τώρα τὰ παιδιὰ λήγορα ἀψήλωνουε.

ἀψιά (ἐπίρρ.) — λήγορα κι' ἀψιά = ἄψε - σβύσε.

ἄψυς - ειά - ὕ = ὀξύς, θριμύς, τσουχτερός.

Τᾶκανε ὄλα λήγορα κι' ἀψιά. Λήγορα κι' ἀψιά πήγατε κι' ἤρτατε.

Τὸ κάτουρο ντου εἶναι: πολὺ ἄψυ. Πολὺ ἄψυς ἄνθρωπος, δὲ χωρατεύεται!

B.

Βαδίξει: (ρ) = γαυγίζει.

Ποῦ δαδίξει: πόφα ὁ σκύλος. Τί δάδιαμα εἶν' αὐτό! Δὲ πὰ' νὰ δαδίξη!

Σκύλος πού δαδίξει θὲ δαγκάνει.

βάγια (τὰ) = ἱτιά, τὰ κλαδιὰ τῆς ὁποίας μοιράζουσι στὴν ἐκκλησία τῶν Βαίων.

Τῷ Βαγιῶς μοιράζει ὁ παπὰς βάγια στὴν ἐκκλησιά. Βάγια - Βάγια τῷ Βαγιῶ τρῶνε ψάρι καὶ κολιό...

βαγιωμένος - η - ο = λυγιωμένος - η - ο.

βαγιώνω καὶ (ρ.) = κλίνω, λυγῶ, γέρνω.

Ὁ τενεκέξ εἶναι βαγιωμένος (γερμένος). Βάγιωσε καμιά' τὸ βαρέλι, γιὰ νὰ τρέξη τὸ κρασί. Βάγιωσε, καυμένε, γέρασε!

Βαγιῶς (τῶ) = ἡ ἑορτὴ τῶν Βαίων.

Ντὴ Κεριακὴ, πρὶν πὲ τὸ Πάσχα, εἶναι τῷ Βαγιῶς. Τὸ Βαγιῶς θὰ πάγω στὴν ἐκκλησία.

βαζγκεστίζω (ρ.) = θαρύνωμαι καὶ παραιτοῦμαι ἀπὸ κάτι.

Χίρισα νὰ βαζγκεστίζω. Ἄ, βαζγκεστίσισα πειά!

βαλάνι (τὸ) = θαλανίδι.

Μαζέψαμε θαλάνια νὰ δώκουμε στὸ γουροῦνι. Ἄμα τρώγη θαλάνια τὸ γουροῦνι, κάνει νόστιμο κρέας.

βαντάλι (τὸ) = βεντάγια.

Ζέστη ἔχει σήμερα, ἄς πάρω τὸ βαντάλι μου μαζί μου. Δὲν ἔχεις βαντάλι: νὰ κάνης ἀέρα;

βαπόρι (τὸ) = ἀτμόπλοιο.

Ἔφυγε σήμερα τὸ πρῶτὸ πὲ τὸ βαπόρι. Τί ὥρα ἔρκεται τὸ βαπόρι;

θαράκι (τό) = χρυσόχαρτο.

Πήρε ὁ γαμπρός θαράκι καὶ θαράκωσε τὸ ἀρνὶ πού ἔστειλε στῆς νύφης.

Φέρε κοιμά' θαράκι γὰ θαρακώσουμε αὐτὰ τὰ στολίδια.

θαρθάτα (ἐπιθ.) = μεγαλόσωμα καὶ δυνατά.

"Ἦρτανε κάτι ἀλόγατα θαρθάτα!

θαρβατιασμένος - η - ο = δυνατός, ἀνήσυχος, ἀεικίνητος.

Κάτσε κάτου, θαρβατιασμένη! Βαρβάτιασετε, κακὸ φόφο νάχετε, τὶ θαρβατιασμός εἶν' αὐτός! Διὲς τὰ θαρβατιασμένα τὰ παιδιὰ!

θάρδα και... = μὴ τυχόν, παραμέρισε!

Βάρδα καὶ ντόνε πειράξεις, γένετα: ἔξω φρενῶν. Βάρδα, γὰ περάσουμε!

θαρειὸ (τό) = ὀγκώδης σφύρα, ἢ θαρειά.

Φέρ' τὸ θαρειὸ γὰ χτυπήσουμε αὐτὸ τὸ σίδερο! Αὐτὸ θέλει θαρειὸ γὰ χτυπηθῆ.

θαρειοῦμαι (ρ.) = θαρύνομαι, θαρειέμαι.

"Ὀχ, θαρειοῦμαι γὰ σηλωθῶ! Βαρέθηκα καὶ ὀγγικα. Βαρειοῦμαι ὅλο τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια.

θαρούμενη (ἐπιθ.) (καὶ ἔγκυα) = ἔγκυος.

Καλὰ κατάλαβα ἐγώ, πού εἶνα: θαρούμενη. Ἡ εἰτόνισσα μας πάλε θαρούμενη εἶνα.

θαρυχνάς (ὅ) = βραχνάς, ἐφιάλτης.

Δὲν ἤσυχασα ἐφές στὸν ὕπνο μου, εἶχα θαρυχνά. Δυὸ - τρεῖς νύχτες τώρα ὅλο μὲ πιάνει θαρυχνάς.

θάς! (ἐπιφ.) = μπά!

Βάς, μὲ τί λόγος ἦγτανε πάλ' αὐτός! Βάς, χριστός καὶ Παναγία!

θασαρακακιά (ἐπιφ.) = θάς, ὦρα κακιά!

καὶ

θασαρακαλή (ἐπιφ.) = θάς ὦρα καλή!

Βασαρακακιά εἶν' ἀλήθεια αὐτὸ τὸ πρᾶγμα!

Βασαρακαλή, αἰ' δένεχει χειρότερο!

θάσι (ἦ) = προσοχή (θάλε ἦ δῶσε θάσι = πρόσεξε).

Βάλε θάσι κι' ἀκουσε με. Δὲν ἔβαλα θάσι τί εἶπανε. Δῶσε θάσι σ' αὐτὰ πού θά σέ πῶ. Δῶνω θάσι σ' αὐτὰ πού ἀκούγω.

βασιλές (ὅ) (γεν. τοῦ βασιλέ) = ὁ βασιληάς, τοῦ βασιλεῖ.

Καλημέρα, βασιλέ; — Ποῦ ἦστανε, παιδιὰ μου; — Στοῦ βασιλεῖ ντὴ κάμαρα... παιδιὰ.

"Ἦτανε μὲν φορὰ ἕνας βασιλές... Στοῦ βασιλεῖ τὸ παλάτι Πήγγανε στὸ βασιλεῖ καὶ ντόνε παρακάλεσανε...

βασιλεύει (ρ.) = ὁ βασιλεύς.

» » — ὁ ἥλιος = δύνει.

Ντὴν ὥρα πού θασιλεύ' ὁ ἥλιος. Βασίλεψ' ὁ ἥλιος, Πρίν θασιλέψη ὁ ἥλιος.

θατάμικος χορός (ὀ) εἰδικὸς χορὸς τῶν θατάμων.

θατάμος (ὀ) = ὁ διευθύνων τὴν ἀλιείαν στὰ ταλιάνια.

Ἔφυγ' ὁ θατάμος, πάει στὴν ὑπόχη μαζὶ πὲ τοὺς φαραδες.

Δὲ θὰ χορέψουμε καὶ ντὸ θατάμικο ντὸ χορό;

θγαλτὸ (τὸ) = ἀπόστημα.

Ἔθγαλε ἓνα θγαλτὸ πὰ' στὸ λαϊμό ντου. Εἶναι πρησιμένη ἡ ἀμάσκαλη τοῦ παιδιοῦ καὶ πονεῖ πολὺ, θγαλτὸ θὰ θγάλη, φαίνεται.

θγατῶ (ρ.) = περισσεύω, ἀθγατῶ, φτουράω.

Εἶναι ψιλὴ ἡ κλωστή καὶ δὲ θγατεῖ τὸ πλέξιμα. Πολλὴ ψιλοδουλειὰ ἔχει τὸ κέντημα καὶ δὲ θγατεῖ.

θγιούνε (ρ. μέλλ.) = θγοῦν.

Πότε θὰ θγιούνε αὐτές; Ἵστερα θὰ θγιῶ. Ἔσεῖς δὲ θὰ θγιῆτε, Κι' ἐμεῖς θὰ θγιούμε.

θέλλο (τὸ) = θουαλέτια καπέλλου.

» » = τὸ νυφικὸ πέπλο.

Ἔθαλε καπέλλο καὶ θέλλο καὶ πῆγε στὴ βίζιτα. Τίλογοι θέλλο ἔθαλες στὸ καπέλλο σου; — Ἔτοιμη εἶναι ἡ νύφη μόνε τὸ θέλλο πόμεινε νὰ ντῆγε θάλουνε. Τὸ θέλλο τῆς νύφης ἦντανε πολὺ μακρὺ.

θεργέτες (αἰ) = ὄρες, δαχτυλίδια ἀραθῶνος.

Πῆγανε καὶ τίς θεργέτες, δεμένες πὲ μιὰ κορδέλλα. Μπόσκαινε ἡ θεργέτα μου, φοβοῦμαι μὴ πέση.

θεργί (τὸ) = στεφάνι χαρελιῶ.

Καναδυὸ θεργιὰ θέλουνε ἀλλαγμὰ στὸ χαρέλι. Θὰ πάρω τὸ θεργί μου καὶ θὰ πάγω ἔξω νὰ παίξω. Σήμερα ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε πού θὰ μᾶς θάλη ἄπο ἓνα μεγάλο μηθενικὸ ἴσαμε τοῦ κάδου τὸ θεργί.

θερσιεῖ (ἐπίρρ.) = ἐπὶ πιστώσει.

Δὲν ἔχω παράδες τώρα, πάρτω θερσιεῖ. Οὐλο θερσιεῖ φουνίζει. Ὁ μπακάλης ἔχει πολλὰ θερσιεῖδια. Αὐτὰ τ' ἀκούγω θερσιεῖ (Δηλ. δὲν δίδω σημασία).

θέρκο (ἐπίθ.) = λοξὸ ὕφασμα.

Γιὰ νὰ θάλης μαργέλια στὸ λαϊμό καὶ στὰ μανίκια, πρέπει νὰ κόψης λουρίδες θέρκο. Τὸ ρούχο σου εἶναι θέρκο, δὲ μπορεῖ νὰ κοπῆ ἴσιο.

θιγκλίξω (ρ.) = κρυφοβλέπω.

Ἔσὺ μέσα κάθεται μὰ ὄλο καὶ θιγκλίξεις. Τί θιγκλίξεις καὶ πέρα;

βιδολόγος (δ) = κατσαβίδι.

Φέρ' ντό βιδολόγο γά βιδώσω μιὰ βίδα. 'Ο βιδολόγος είναι: μέσα στο σιρτάρι τῆς μηχανῆς.

βίζιτα (ή) = ονομαστική ἑορτή καὶ ἐπίσκεψις.

Σήμερα τ' "Αη - Νικολᾶ, ὁ Νικόλιος ἔχει βίζιτα. Πότε είναι: ἡ βίζιτα τῆς "Αννας; Θά κάνης βίζιτα; (θά δεχθῆς). "Οχι, δὲ θά κάνω βίζιτα φέτο. Πήγαυε στις βίζιτες. Θέλω γά πάγω γά δώ-κω μιὰ βίζιτα.

βίκος (δ) = Οἱ μαῦροι κόκκοι μέσα στο σιρτάρι.

Αὐτὸ τὸ στάρι εἶναι γιομάτο βίκο. Πολὺ θρώμιο τὸ στάρι φέτο, πολὺ βίκο ἔχει μέσα.

βιὸς (δ) = νοικοκυριὸ περιουσία, χρήματα.

Σὲ ποιόνα θ' ἀφήμη ντό βιὸ ντης; "Εχει βιὸ, σεντούκια ἀπάτητα.

βίτσα (ή) -- βέργα.

Δώστε με μιὰ βίτσα γά ντόνε δείρω. Τώρα κατεβαίνω πὲ ντῆ βίτσα γά σᾶς δείρω. Κατέθηκε κάτου, πήρε ντό τζίγκλη (τσελίκα) καὶ ντῆ βίτσα ντου καὶ πᾶ' γά παίξη.

βιτσι (τὸ) = μικρὴ λεπτὴ βέργα, βεργούλα.

βιτσινό (τὸ) = τὸ χουρινὸ καπνιστὸ μπουτι, ζαμπόν.

Καὶ τὰ δυὸ τὰ πισιγὰ τὰ μπουτία τοῦ γουρουνιοῦ τὰ ἔκανες βιτσινό;

βλάσνικος (δ) = κατσαμάκι.

'Ελάτε πόφα γά νυχτερέφουμε, γά σᾶς κάνω καὶ βλάσνικο. Φέτο δὲν ἔκαναμε κόμα βλάσνικο.

βλογιά (ή) = εὐλογιά (ἀσθένεια).

Νά φυλάγετε τὰ παιδιά σας, σέρνεται βλογιά. Ἀρρώστησε πὲ βλο-γιά, ταῦτο εἶναι τὰ μούτρα ντου ὄλο σημάδια. Ντὴν Ἁγιά Βαρ-βάρα ντῆνε γιορτάζουνε γιά ντῆ βλογιά.

(1) βογκητό (τὸ) = βογγητό.

Τὸ βογκητό ντου ἴσαμε δὴ ἀκούγεται.

(2) βογκίζω (ρ.) = βογγῶ.

Τί βογκίζεις ἔτσι, τί βογκιτὰ εἶν' αὐτά; Ἀφῆστε με γά βογκίξω, γά ξαλαφρώσω.

βοθῶ (ρ.) = βοηθῶ.

Βόθα κι' ἐσὺ κοιμιά? Δωπέρα ὅποιος ἔρει, βοθᾶ. Κι' ἐγὼ σᾶς βοθῶ, μὰ ἔρκεται κι' ἡ ἀδρεφή μου γά σᾶς βοθήση. Κι' ἡ μάννα μου δὲ σᾶς βόθησε ἔχτές;

βολὰ (ή) (καὶ φορὰ) = φορὰ.

Μιὰ βολὰ κι' ἔνα γκαϊρό... Πόσες βολές πήγες; Αὐτῆ ντῆ βολὰ δὲν ἦρτε.

βολάξω (ρ.) = ρίχνω τὰ δίχτυα καὶ περικυκλώνω τὰ φάρια.

"Ἄμα διούνε πὲ τὰ καϊκια μπόλινο φάρι στὴ θάλασσα, τότε βολάξουνε. "Ἄντε, παιδιά, ὦρα νὰ βολάξουμε.

βόλτα (ή) (καὶ μολυδαριά) = ἡ πετονιά.

Πάρε ντὴ βόλτα σου νὰ πὰ' νὰ ψαρέψουμε. Στάσου νὰ θάλω καναδυὸ ἀγκύστρια κόμα στὴ βόλτα μου.

βοτάνι (τὸ) = σκόνη θεραπευτικῆ.

Φέρε με κανεῖνα βοτάνι νὰ πάρω. Αὐτὸ τὸ βοτάνι εἶναι ἄφραστο (ἀποτελεσματικώτατο).

βούδα (ή) = σιωπή.

Βγάλε ντὴ βούδα! (Σώπα!) Δὲν εἶπε τίποτε, ἔδγαλε ντὴ βούδα.

βουδίδι (τὸ) = γωδιὸς (φάρι).

Εἶχαμε σήμερα κάτι βουδίδια, πολὺ νόστιμα. Μᾶς ἔφερανε πολὺ μεγάλα βουδίδια κι' ἔκανα καὶ τηγανιτὰ καὶ σούπα.

βούζουνας (ὁ) = δοθιήν.

"Ἐδγαλα ἓνα βούζουνα, φοβερό! Πῶς μὲ πονεῖ ὁ βούζουνας μου!

"Ὅλο βουζούνοὺς θγάξω αὐτὸ ντὸ καιρό!

βούκα (ή) = μπουκιά.

Δῶμε μιὰ βούκα φυμί! "Ἐκοφα βούκες κι' ἔρριξα μὲσ' στὴ σούπα.

βούλα (ή) = σφραγίς.

Εἶναι καλὸ ἔγγραφο, πὲ ντὴ βούλα ντου. Βάλε καὶ μιὰ βούλα σ' αὐτὸ τὸ χαρτί. Φέρ' ντὴ βούλα σου νὰ πατήσουμε τὸ βουλοκέρι στὸ κολέττο (δέμα).

βουρλίζομαι (ρ.) (καὶ βουρλιούμαι) = παιδεύομαι, τυραγνιέμαι.

Κάθομαι δῶ καὶ βουρλίζομαι. "Αφστονα νὰ βουρλιέται.

βουτι (τὸ) = βυτίο.

Πάρε ἓνα βουτι καὶ κουβάνησε 'πογάλια - γάλια τὰ τσούπυρα. Ντὸν εἶδα πὲ τὸ βουτι στὸ νῶμο.

βούτυρο (τὸ) = βούτυρο.

"Ἐβαλες πολὺ βούτυρο μὲσ' στὸ φαί. Εἶχαμε στὰ μέρη μας νόστιμα βουτούρητα.

βουτσᾶς (ὁ) = βαρελοποιός.

Φῶνα ντὸ βουτσᾶ νὰ μᾶς σιάξῃ τὰ βαρέλια. "Ὅλοι αἱ βουτσᾶδες τῶρα ἔχουνε πολλὴ δουλειά.

βραθακός (ὁ) = δάτραχος.

"Ἐνας βραθακός! Μὲ κείνοι ἔπιασανε ἓνα σιφρὸ βραθακός. Οἱ βραθακοὶ φωνάζουνε ὅλη νύχτα.

βρακί (τὸ) (καὶ πανιελόνι) = ἡ κιλόττα (τὸ ἐσώρρουχον).

"Ἐπεσ' τὸ βρακί ντου. Τᾶκανε μὲσ' στὰ βρακιά ντου. Γιάμισε τὸ

βρακί, θέλει καθάρισμα τὸ παιδί.

βρακοπόδια (τά) = δαντελένια ἢ κεντημένα μπατζάκια κιλόττας παλαιῦ καιροῦ.

Ἔπλεξα πεντέξι ζευγάρια βρακοπόδια. Δὲ θὰ κάνης καὶ καναδὸ ζευγάρια κεντητὰ βρακοπόδια; Φανήκανε τὰ βρακοπόδια ντης.

βρακουζούνα (ή) = βρακουζώνα.

Ἔνα γκαϊρὸ στὰ σῶδρακα ἔβανανε κεντημένες βρακουζούνες

Καὶ στὰ γεναικίεϊκα παντελόνια δὲν ἔβανανε τότε λάστιχο, τὰ ἔκανανε πὲ βρακουζούνες. Κι' εἶχε καὶ μιὰ παρομμία πού ἔλεγε γιὰ κείους, πού δὲ ποχωρίζουνται πὲ τίς γυναῖκες ντους, πού τοὺς ἔχουκε δεμένους στὶς βρακουζούνες ντους

βράκωμα (τὸ) = λωρίδα ἀπὸ μαλακὸ χασέ, πού τοποθετοῦν ἀνάμεσα στὰ σκέλια τοῦ μωροῦ καὶ μετὰ τὸ σπαργανώνουν.

Πρὶν γὰ ἀάλης τὸ βράκωμα στὸ παιδί, ρίξε κομμά' μπούντρα (πούδρα) γὰ μὴ συγκάψη. Πρὶν γὰ τὸ ντυλίξης τὸ παιδί, βάλ' το τὸ βράκωμα.

βράχνα (ή) = σβραχνάδα.

βραχνιάζω (ρ.) ἄρ. βράχνιασα = σβραχνιάζω, σβράχνιασα.

βραχνιασμένος - η - ο = σβραχνιασμένος - η - ο

Ἔχω μιὰ βράχνα, δυσκολεύουμαι γὰ μιλήσω. Κρύωσα καὶ βράχνιασα, εἶμαι πολὺ βραχνιασμένη. Βράχνιασες πὲ τὰ πολλὰ τὰ τραβούδια.

βρεχτοκούκκια (τά) = μουςκαίμενα ξηρὰ κουκκιά.

Ἔβαλα ἴπο βραδὺς γὰ μουςκέψω φάδατα (κουκκιά), γιὰ γὰ φάμε αὔρι - Καθαρὴ Δευτέρα - βρεχτοκούκκια. Γιὰ γὰ κάνης φάδα, πρέπει γὰ μουςκέψης ἴπο βραδὺς τὰ φάδατα, γὰ γένουνε βρεχτοκούκκια, γιὰ γὰ καθαρίζονται εὐκολα.

βροντή (ή) = ἡ βροντή, τὸ κτύπημα, ὁ θόρυθος.

βρόντηξα (ρ.) - ἄρ. τοῦ βροντῶ = βροντῶ, κτυπῶ.

Τί βροντὴ ἦγτανε αὐτή! Μὴ βροντᾶς ἔτσι ντὴ πόρτα. Ἦρτε καὶ βρόντηξε ντὴ πόρτα μου.

βρουλίδα (ή) (καὶ πλεξούδα) (ή) = ἡ πλεξίδα τῶν μαλλίων καὶ ἡποκοριστικόν.

βρουλίδι (τὸ) = πλεξιδάκι

Μὲ τράβηξε πὲ ντὴ βρουλίδα. Πλέξε με τὰ μαλλιά μου δυὸ βρουλίδες καὶ κάνε με καὶ πάγου ἕνα βρουλίδι. Στάσου γὰ σὲ πλέξω τὰ μαλλιά σου πολλὰ βρουλιδιά κι' αὔρι γὰ τὰ ξεπλέξουμε γὰ ν' εἶναι σγουρά. Δῶσε με μιὰ βρουλίδα σκόρδα.

βρουλόκακας (ὁ) = ὁ ἀμαρτωλὸς νεκρός, πού θγαίνει ἀπὸ τὸν τάφο, κατὰ τὴν

λαϊκὴ δεισιδαμονία.

Ἔνα γκαῖρὸ πίστευανε στοὺς βρυκόλακες. Ἐλεγανε πού οἱ ἁμαρτωλοὶ βρυκολακιάζανε κι' ἐθγαίνανε πὲ τοὺς τάφους ντους. Καί γιὰ νὰ μὴ ξαναθγοῦνε οἱ βρυκόλακες, ἔπρεπε οἱ συγγενεῖς ντους νὰ πάρου-νε ντὸ παπὰ νὰ διαβάσῃ στοὺς τάφους ντους.

βρώμιος - α - ο = βρώμικος, ἀκάθαρτος.

Ρίξε ντὸ βρώμο στὸ τενεκέ. Πάρε ντὴ φυλάρα νὰ μαζέψῃς ντὸ βρώμο. Κεῖνο τὸ σπῖτι ντης - βρώμος, ἀνοικσκέρευτη! Τὶ βρώμος εἶν' αὐτό; Οὐφ, βρώμος! Σφύξε ντὴ μύτη σου, νὰ μὴ νεσαίνῃς ν.ὸ βρώμο μέσα. Τὰ χέρια σου εἶναι βρώμια, πὰ' νὰ τὰ πλύνης! Βρώμιο πουκάμισο φορεῖς. Βρώμια εἶναι ἡ ποδιά σου, βρώμος κι' ὁ γιανκάς σου.

βρώμος (ὀ) = τὰ σκοπίδια (καὶ μποκλούκια).

» = βρωμιά, ἀκαθαρσία.

» = ἀσχημὴ μυρωδιά, βρώμια καὶ ἐπίθετο.

βρωμοσκανεῖ (ρ.) = μυρίζει: πολὺ ἀσχημα, βρωμοκοπᾶ.

Βρωμοσκανεῖ ὁ ἀπόπατος. Βρωμοσκάνησε τὸ σπῖτι.

βρωμόσκυλο (τὸ) = θρυσιά.

σκάσε, βρωμόσκυλο! Ἦρτε κεῖνο τὸ βρωμόσκυλο τὸ παιδί ντης.

βρώσες (κί) = σκουπίδια, καταπάτια τοῦ νεροῦ.

Μὴ ντὸ πίνεις τὸ νερό, ἔχει βρώσες, ἄφστο νὰ κατασταλάξῃ. Τὸ νερό μέσ' στὸ μαστραπὰ εἶναι γιανκάτο βρώσες.

βύδρα (ή) = ἐνυδρίς.

Τὶ εἶν' αὐτό, βύδρα εἶναι πού φαίνεται μέσ' στὴ θάλασσα; Κὰ' στὸ γιανλὸ ἔπιασανε μιὰ βύδρα.

βυζάνω (ρ.) - μέλλ. βυζάξω = θηλάζω.

βυζί (τὸ) = μαστός.

Βύζαξες τὸ παιδί σου; Δὲ ντὸ βυζάνω πειά, τὸ ἴκοψα. Ὅλη ντὴν ὄρα τὸ παιδί ντης τῶχει στὸ βυζί. Ἄντε, πείνασε τὸ παιδί, δόστο κομμιά' βυζί! Δὲ ντὸ βυζάνει πιά τὸ παιδί ντης, γιὰτὶ πρήστηχαν τὰ βυζιά ντης.

βύθος (τὸ) = τὸ βάθος.

» = τὸ βύθισμα στὴν ἀναίσθησία ἀπὸ τὸν πυρετό.

Τὶ βύθος ἔχ' ἡ θάλασσα σ' αὐτὸ τὸ μέρος? Ἐχει πολλὴ φλόγα (πυρετό), ἔπασε σὲ βύθος. Εἶναι βυθισμένη, δὲ μιλεῖ.

βῶκος (ὀ) (καὶ βῶδι) = ὁ βοῦς

» = ὁ ἀγροῖκος, ὁ χονδρὸκέφαλος.

Ἐξέφεσε ντὸ κεινούργιο ντὸ βῶκο; Ἐξέφε ἕνα βῶκο κι' ἕνα βου-δάλι. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄλιος διόλου βῶκος, δέξερει τίποτε.

b

μπαμπακάκια (τά) = δαμδακάκια (κλωστή μουλινέ για κέντημα).

Θέλω πολλά μπαμπακάκια και άσπρα και χρωματιστά. Πάρε με κόμα ένα μπαμπακάκι.

μπαμπάκι (τό) = θαμβάκι.

» » = θαμβακερό νήμα.

Βρέξε πὲ σπύρτο (οιγόπνευμα) κομιά' μπαμπάκι: και βάλτο στὸ λαιμό ντου. "Α κατέβω στὰ μαγαζιά νὰ ψουνίσω μπαμπάκια για τὸ πανί νὰ τὰ στείλω στη φάντρια (ύφάντρα). Πάρε και κανα-δυὸ θελιές μπαμπάκι για τίς κάλτσες και μπαμπατσέλο (νήμα για κουβέρτες) για ντή κουβέρτα.

μπαμπακόρραμμα (τό) = εἶδος κλωστής σάν καλτσόνημα.

Αὐτὸ θέλει: ράφωμα πὲ μπαμπακόρραμμα. Πάρε μπαμπακόρραμμα, πὸ εἶναι γερὸ.

μπαμπάς (δ) = μπαμπάς, πατέρας.

"Ἡρτ' ὁ μπαμπάς μου. "Α πάγω στὸ μπαμπά μου. Οἱ μπαμπάδες μας εἶν' ἀδρέφια.

μπαγάζια (τά) = ἀποσκευές.

Κουδάνησαν τὰ μπαγάζια ντους. "Εχουμε πολλὰ μπαγάζια.

μπαγιατικός - η - ο = ὄχι φρέσκος, ὄχι νωπός.

Αὐτὸς ὁ τσίρος εἶναι μπαγιατικός. Καὶ ἡ παλαμίδα μπαγιατική εἶναι. Μ' ἔφερες μπαγιατικό ψωμί.

μπαγντατί (τό) = τὸ ταβάνι, δταν δὲν εἶναι μετόν, ἀλλὰ μὲ πῆχες και ασδέστη.

Τὸ νταβάνι τῶκανε μπαγνταντί; "Ενα γκαυρὸ τὰ νταβάνια τᾶκανε μπαγντατιά.

μπαγκαμπόντης (δ) = παλιάνθρωπος.

Αὐτὸς εἶναι μπαγκαμπόντης. Πὲ μπαγκαμπόντες πάρε - δῶσε δὲ θέλω.

μπάντα (ή) = μέρος, πλευρά.

Μὲ πονεῖ ἡ μπάντα μου. Πάνε πὲ ντήν ἄλλ' ντή μπάντα. Στάσου πὲ ντή μιὰ ντή μπάντα ἐσύ και πὲ ντήν ἄλληνα ἐγώ.

μπαμπακῶνω (ρ) = δουλιάζω στὸ δοῦρκο, στη λάσπη.

"Ἡ λάσπη αὐτὴ σὲ κάνει νὰ μπαμπακῶνης. "Ὤχ, μπαμπάκωσα μὲς' στη λάσπη.

μπανταράκης (δ) = Οἱ κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως

μπαταρακίνα (ή) = » » » »

μπανταρακῆπλο (τό) = » » » »

Εἶδες ντὸ μπανταράκη λόγια πὸ εἶπε; Εἶσα: μπανταρακίνα πικρή,

- τσόλι, κινίνο. Δὲ σὲ εἶπα νὰ μὴ παίξῃς πὲ τὰ μπανταρακόπλα;
Μαζεύτηκανε οἱ μπανταράκηδες κι' οἱ μπανταρακίνες...
- μπαντζάκι (τὸ) = τοῦ παντελονιοῦ, καλύπτου τὴν κνήμην.
Φωτιά στὰ μπαντζάκια σου (παροιμ. φρ.) Σήκωσε τὰ μπαντζάκια τοῦ παντελονιοῦ ντου. Τὸ ἐν' τὸ μπαντζάκι ντου εἶναι πεσιμένο.
- μπαντζανάκης (ὁ) = σύγγαμδρος.
"Ἡρσ' ὁ μπαντζανάκης μου καὶ πᾶ' νὰ ντόνε διῶ. Πὲ ντὸ φίλο μου γένκαμε καὶ μπαντζανάκηδες.
- μπαϊλντῶ (ρ.) (καὶ λιγοθυμῶ) = λιποθυμῶ.
Χάνουμαι, μπαϊλντῶ! Πάει ἔπεσε κάτου, μπαϊλντησε. Τρίψε τηγα νὰ μὴ μπαϊλντήση.
- μπαϊράκι (τὸ) = σημαία. Χρησιμοποιεῖται μόνο στὴν ἔκφρασι: σήκωσε μπαϊράκι δηλ. ἔγινε ἀνεξάρτητος, διευθύνει, κάνει ἔ,τ: θέλει.
Αὐτὴ πειὰ σήκωσε μπαϊράκι, δὲν ἀκούγει κανεῖνανα.
- μπαῖρι (τὸ) = ὕψωματάκι, λοφίσκος. Τὸ ὑποκοριστ. μπαῖρόπλο.
Πρέπει νὰ τὸ νέθουμε αὐτὸ τὸ μπαῖρι. Κουράστηκα νὰ γεδαίνω τὸ μπαῖρι. «Πάνου καὶ στὸ μπαῖρόπλο κά' ται ἕνα βουλγαρόπλο καὶ φορεῖ τὸ καλπακόπλο».
- μπακέττο (τὸ) = πάκο, πακέττο.
Πάνε νὰ μὲ πάρῃς ἕνα μπακέττο καπνὸ. Πόσα μπακέττα μπαμπάκι γὰ πλεμμιομάτια θέλεις; Ἐγὼ ἔπλεξα τρία μπακέττα πλεμμιάτι.
- μπαλένα (ἡ) = μπανέλλα.
"Ἐχει στὸ γινακὰ μπαλένες, γιὰ νὰ στέκεται ὀλόρτος, στοὺς κουρσέδες (κουρσέδες) δάνουνε πολλῆς μπαλένες.
- μπαλέφτρια (ἡ) = πάλη, πάλειμμα.
μπαλεύω (ρ.) = παλεύω.
μπαλέφτανε τὰ παιδιὰ, γένκε ἡ μπαλέστρα ἄλλο πρᾶμμα!
Μπρὲ σεῖς, κόμα μπαλεύετε; Τί μπαλέστρια εἶν' αὐτή!
- μπάλι (τὸ) = μπάλωμα. Μόνο στὴν ἔκφρασι «Πᾶ' στὸ μπάλι - μπάλι!» δηλ. ἐπάνω στὸ μπάλωμα - μπάλωμα χιλιομπαλωμένο.
- μπαλώματα (τὰ) = μπαλώματα στὰ τρύπια ρούχα καὶ
» » = τὰ κουκλόπανα.
μπαλώματα, μπαλώματα, θαρέθηκα νὰ μπαλώνω. Κεῖνα τὰ ρούχα σου γένκαμε πᾶ' στὸ μπάλι - μπάλι. Φέρε ἕνα μπάλωμα νὰ μπαλώσω ντὴν ἀγκῶνα σου. Θὰ φέρω τὰ μπαλώματα μου νὰ παίξουμε. "Ἐλα νὰ σὲ δώκω μπαλώματα νὰ κάνῃς ντὴ κούκλα σου φουστάνι.
- μπαλκάνια (τὰ) = οἱ ὄροσειρές τοῦ Αἰῆμου καὶ γενικὰ ἕλα τὰ ὄρη.
Νεδήκαμε πάνου στὰ μπαλκάνια. Τὰ μπαλκάνια καὶ τὸ καλοκαῖρ' ἔχουνε χιόνι.

μπάλλος (ό) = χορός, χοροεσπερίδα.

Πήγεται στο μπάλλο; Μὲ κείνος δὲ ἦγτανε μπάλλος, ἦγτανε πορδόμπαλλος (= δὲν εἶχε ἐπιτυχία, μᾶλλον οἱ παριστάμενοι ἦσαν κατωτέρως κοινωνικῆς τάξεως). Ντὴν ἀποκριὰ γένουνται καλοὶ μπάλλοι. Πότε θὰ γένη ὁ μπάλλος τοῦ Σταυροῦ; (Οἱ νέοι ποὺ ἔπαφταν στὴν θάλασσα τὰ Θεοφάνεια καὶ ἔπαιρναν τὸν Σταυρό, γυρνοῦσαν μ' αὐτὸν στὰ σπίτια ἄλλης τῆς πόλεως ποὺ τὸν χαιρετοῦσαν καὶ τοὺς ἐδίδαν χρήματα. Αὐτὰ τὰ χρήματα χρησιμοποιοῦνταν, γιὰ γὰ γίνῃ χοροεσπερίδες ὅπου γλεντοῦσαν οἱ νέοι αὐτοὶ μὲ τὶς φιλικές των οικογένειες. Ἡ χοροεσπερίς αὐτὴ λεγόταν ὁ μπάλλος τοῦ Σταυροῦ).

μπαλοστρούκιμα (τὸ) = τρελλὸ πάλεμμα.

Τί μπαλοστρούκιμα εἶν' αὐτό, μπρέ, γιατί μπαλοστρουκῶνεστε; Ἔνα μπαλοστρούκιμα ποὺ ἔκάνανε αὐτὰ τὰ παιδιὰ!

μπάλσαμο (τὸ) = θάλσαμο

Ἔχω φέτο ἕνα κρασί, μπάλσαμο! Ἄχ, αὐτὸ ποὺ ἦπια, σὰ μπάλσαμο μὲ ἦρτε.

μπαλτάς (ό) = τσεκοῦρι.

Φέρ' ντὸ μπαλτά νὰ σχίσουμε τὰ ξύλα. Ποῦ εἶν' ὁ μπαλτάς δὲ ντόνε δρίσκω. Πήρανε τοὺς μπαλτάδες ντους καὶ πήγαγε στὰ ξύλα. Ἔχεις μπαλταδάκι (καὶ σατίρι) γιὰ κιῶμά; Φέρ' τὸ μπαλταδάκι νὰ κάνουμε ντὸ κιῶμά.

μπαλτὸ (τὸ) = ἀνδρικό παλτὸ (τὸ γυναικειὸ λεγόταν φόρεμα).

Φέρ' τοῦ μπαμπᾶ σου ντὸ μπαλτὸ κάτου. Πιάσε νὰ δάλλῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ μπαλτὸ ντου.

μπαλτσιράς (ό) = περονόσπορος.

Ὁ μπαλτσιράς κατὰστρεψε ὄλα τ' ἀμπέλια. Πάει, χάλασε τ' ἀμπέλι, τὸ ἦρε μπαλτσιράς. Ὁ μπαλτσιράς τὰ χάλασε ὄλα τὰ κλήματα.

μπάνγκκα (ή) = τράπεζα.

Αὐτὸς εἶναι πλούσιος, ἔχει παράδες στὴ μπάνγκκα. Μὴ ντὰ ξεδεύεις ὄλα, θάνε καὶ καμπόσα στὴ μπάνγκκα.

μπαξές (ό) (καὶ μπαχτσές) = κῆπος.

Ὁ μπαξές μας εἶναι γιομάτος λουλούδια. Σφάλῃς' τοῦ μπαξέ ντὴ πόρτα. «Ἐλα, ὑπνέ μ' καὶ πάρε τὸ καὶ πάντο στοὺς μπαξέδες...»

μπαξίδι (τὸ) (καὶ μπαχτσίσι) = φιλοδώρημα.

Πήγαγε τὰ παιδιὰ ντὸ μουζντέ (εἶδησι) καὶ ἄδωκανε μπαξίσι. Αὐτὲς μέρες ὄλο μπαξίσια δώνουμε.

μπαραμπάνι (τὸ) (καὶ νταβοῦλι) = τὸ τύμπανο.

Βγήκε ὁ μπάρμπα — Πέτρος πὲ τὸ μπαραμπάνι ντου. Ντόνε γόρα-

σαμε ντὸ γυιό μας ἓνα μπαραμπάνι· καὶ μᾶς ξεκούφανε.

μπαραμπαρίζουε (ρ.) = παραβγαίνουε, συναγωνίζονται.

Ἔλα νὰ μπαραμπαρίσουμε νὰ διοῦμε ποιός ἂ φτάσῃ πρῶτος. Ἄς μπαραμπαρίσουμε στὸ πλέξιμα νὰ διοῦμε ποιὰ θὰ τελειώσῃ πρῶτη ντὴ σειρά ντῆς. Ἐμεῖς κεῖν' τὰ χρόνια στὰ νυχτέρια μπαραμπαρίζαμε ποιὰ θὰ πλέξῃ γιὰ θὰ κλώσῃ πλειότερο.

μπάρμπας (ὀ) = θεῖος.

Ἦρτανε ὁ μπάρμπας ὁ Λέαντρος, ὁ μπάρμπας ὁ Ἀνεγνωστής κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι μπάρμπηδες. Μπάρμπα, ἔλα πάγου, σὲ θέλ' ὁ μπαμπάς μου.

μπαρντζουκλώνω (ρ.) = κάνω κάτι ἄτεχνα βιαστικά.

Κάντ' το καλά, μὴ ντὸ μπαρντζουκλώνεις! Τῶκανε γρήγορα - γρήγορα, τὸ μπαρντζούκλωσε, κι' ἄντε.

μπάρεμου (ἐπίρρ.) (καὶ μπάρμου) = τοῦλάχιστον.

Δῶμε μπάρεμου καμιά ψωμί. Σὲ εἶπε μπάρμου κανεῖνα λόγο;

μπαρκάρω (ρ.) = ἐπιβιδάζομαι πλοίου.

Πότε θὰ μπαρκάρῃς; μπαρκάρῃσε ὁ καπετάνιος;

μπαροῦτι (τὸ) = πυρίτης.

Μὴ πάεις κοντά, παιδί μου, εἶναι γιομάτο μπαροῦτι. Ἄνοιξε τὸ μπαροῦτι· κι' ἔκανε μογάλη ζημιὰ.

μπασάκια (τὰ) = στάχυα.

Μέστωσανε τὰ μπασάκια. Κιτρινίσανε τὰ μπασάκια, καιρὸς νὰ θεωριστοῦνε.

μπασιμπουζούκης (ὀ) = τοῦρκος ἀντάρτης.

Τὶ μπασιμπουζούκης ἄγριος εἶν' αὐτός! Τότες ποῦ ἦρτανε οἱ μπασιμπουζούκηδες μᾶς ἔκανανε μεγάλο κακό.

μπασι (τὸ) = θάρος σὲ παστοκίμενα ψάρια ἢ τουρσιά.

Ἔβαλετε στὰ ψάρια μπασι; Πρέπει νὰ θάλω μπασι στὰ λάχανα.

μπασιμάς (ὀ) (καὶ μπασιμαδάκι) = τὸ τσιτάκι (ὕφασμα).

Πῆρα ἓνα πολυέμορφο μπασιμαδάκι γιὰ φουστάνι. Πρεματευτή, ἔχεις μπασιμάδες;

μπάσταρδος (ὀ) = νόθος (καὶ θρυσιά καὶ σὲ μὴ νόθος).

Ἔκανε κι' αὐτὴ ντὸ μπάσταρντο. Μῶρε μπάσταρδε, κάτσε ἦσυχά!

μπασταρδοῦ (ἦ) = ἡ γεννήσασα νόθον.

Μιὰ κι' αὐτὴ ἦ μπασταρδοῦ! Μαυρὴ μπασταρδοῦ ἔχεις μοῦτρα καὶ δογαίνεις;

μπατάκι (τὸ) = τέλιμα, παχειὰ λάσπη.

Ποῦ ποῦ νὰ περάσῃς, δὴ εἶναι μπατάκι. Ἄδειασε τὸ πηγγάδι, πόμεινε ἔπο κάτου τὸ νερὸ μπατάκι.

μπαταλιάρω (ρ) = πέφτω σε άχρηστία.

μπαταλιάρησε πειά, δέμπορει. Δέεμαι πειά για δουλειά, χίρσια γά μπαταλιάρω.

μπαταχτοής (ό) = καταχραστής.

Σ' αυτό ντό μπαταχτοή έδωκες παράδες; Είναί ούλοι ντους μπαταχτοήδες.

μπαχτεάνης (ό) (και μπαξεδάνης) = λαχανοκηπουρός.

Αυτός ό μπαχτεδάνης έχει ένα μπαχτε, πού έχει μέσα ούλα τά ζαρζαβάτια. Και τά παιδιά ντου μπαχτεδάνηδες γέννακε.

μπαχτεδάνικο γχιουβέτσι (τό) = φαγητό από διάφορα λαχανικά (τό τουρλού), στον φούρνο.

Πεθύμησα ένα μπαχτεδάνικο γχιουβέτσι. Έκανα προχτέ ένα μπαχτεδάνικο γχιουβέτσι ν' άγλείφης τά δάχτυλα σου.

μπέ (ρ.) (και μπές) = έμπα (προστακτ.)

Μπέ λήγορα μέσα! Μπές μέσ' στο σπίτι.

μπεμπές (ό) (και τσίτσης) = έτσι αποκαλείται ό μεγαλύτερος αδελφός από τούς μικρότερους.

Έλένη, Δημητράκη, περνά ό μπεμπές σας. Ά τó πώ ντό μπεμπέ μου νά διής τ' ά σέ κάνη! Άμα ν' έρτουνε οί μπεμπέδες μου πέ ντό πόλεμο...

μπενταβά (έπίρρ.) = δωρεάν.

Τάδωκα πολύ φτηνά, μπενταβά. Άντε, σέ τά δώνω μπενταβά, αφού δένέχεις παράδες.

μπεζιντζήδες (οί) = πρόσφυγες (βούλγαροι).

Μās έβαλανε μπεζιντζήδες στο σπίτι μας. Νά, ένας μπεζιντζής και μιá μπεζιντζέσσα. Οί μπεζιντζέσσες τάκανανε τά σπίτια μας άχούρια.

μπετία (τά) = στιγάκια, δίστιχα, λιανοτράγουδα.

Τά τί μπεΐτι νά σέ πώ, κόρη μου, νά σ' άρέση... Η γιαγιά ή Μαργιορή ξέρει ένα σωρό μπετία.

μπεκρής (ό) = μέθυσος.

Πίνει, πίνει, κατάντησε μπεκρής. Αυτόνα ντό μπεκρή συγερίζεσαι; Άφστους αυτούς τούς μπεκρήδες.

μπελαλίδικος - η - ο = δύσκολος - η - ο

μπελάς (ό) = φροντίδα, δυσκολία.

Πολύ μπελαλίδικος είν' αυτός. Πολύ μπελαλίδικη αυτή ή ταντέλλα, με δυσκόλεψε πολύ. Μπελαλίδικο παιδί, δέν εύχαριστιέται πέ τίποτε.

Τί μπελάς είν' αυτός! Μ' έβαλες σέ μεγάλους μπελάδες.

μπελεντίζουνε (ρ.) = διακρίνονται.

Άσα - Άσα πού χίρσιανε νά μπελεντίζουνε πό μακρυνά τά κατάρτια.

Δὲ βλέπει καλά, καμιά' μπελεντίζει.

μπελλί (ἐπίρρ.) = φανερό.

Δεεῖναι μπελλί. Κόμα δεεῖναι μπελλί τί θά γένη.

μπελοῦκι (τὸ) = μπουλοῦκι.

Κόσμος πολὺς, μπελοῦκι! Γιομάτη ἢ θάλασσα φάρια, μπελοῦκια!

μπελτές (ὁ) = πολτός ἀπὸ κυδώνια ἢ νταμάτες = πελτές.

Φέτο δὲν εἶχα πολλὰ κυδώνια καὶ δὲν ἔκανα μπελτέ γλυκό. Ὁ μπελτές σου εἶναι ἔκτακτος.

μπερμπάντης (ὁ) (βρυσιά) = τιποτένιος.

Σκάσε, μπερμπάντη! Ἄφστονα γτὸ μπερμπάντη.

μπερμπενίτσα (ἡ) = πῆλινα κανάτια.

Πουλούσανε μπερμπενίτσες καὶ πῆρα κι' ἐγὼ μιὰ μπερμπενίτσα. Γιόμισε μιὰ μπερμπενίτσα νερό. Ντὴν ἄλλ' ντὴ μπερμπενίτσα ντὴν ἔχω γιομάτη κρασί.

μπερμπέρης (ὁ) = κουρεύς.

μπερμπερίζω (ρ.) = ξυρίζω.

μπερμπεριὸ (τὸ) = κουρεῖο.

*Ἦρτ' ὁ μπερμπέρης στὸ σπίτι νὰ ντόνε μπερμπερίση. Γιατί δὲ πῆγε στὸ μπερμπεριὸ νὰ μπερμπεριστῆ;

μπερπεκέτι (τὸ) = ἀφθονία.

Σώζονται κόμα στ' ἀμπέλια καὶ στὰ χωράφια. Μπερπεκετλίδικος χρόνος.

μπερέττα (ἡ) = μπλὲ ναυτικὸ καπέλλο, ποὺ φοροῦσαν οἱ μαθητρίες, μπερέ.

Πρέπει νὰ σὲ γοράσω μιὰ μπερέττα. Βάλε ντὴ μπρέττα σου, ἔχει κρύο. Εἶπ' ὁ δάσκαλος ἔλα τὰ κορίτσια νὰ φοροῦμε μπερέττες.

μπεσίκη (τὸ) = κούνια, ξύλινο κουνιστὸ κρεβάτακι μωροῦ.

Βάλε τὸ σαλό (μωρὸ) στὸ μπεσίκι καὶ ἄφστο νὰ τὸ κουνίξω καὶ νὰ τὸ νιανιάξω νὰ κοιμηθῆ. Παράγκειλα ντὸ ντογραματζή νὰ μὲ κἀνη ἕνα καρδένιο μπεσίκι γιὰ τὸ παιδί μου.

μπεσλεμέ (ἡ) = βρυσιά στὶς ὑπερήτριες

Εἶδες τί μ' ἔκανε ἡ μπεσλεμέ μου; Κι' ἐγὼ ντὴν μπιστεούμανε, ἄς στὸ διάβολο, ἡ μπεσλεμέ!

μπετσιάς (ὁ) = σουγιάς (Κολοκοτρωνεῖκος)

Τ'ὰ σὲ κἀνη αὐτὸς ὁ μπετσιάς, δὲ κόφτει. Καλὸς εἶν' ὁ μπετσιάς μου, γιὰ νὰ κόφτω σταφύλια.

μπεχλεβάνης (ὁ) = παλαιστής (καὶ βρυσιά).

Αὐτὸς εἶναι μπεχλεβάνης, τί μπαλεύεις μαζὶ! ντου; Εἶναι ἕνας μπεχλεβάνης! (χοιδράνθρωπος, ἀγροῖκος).

μπαμπίλας (ἡ) = λεπτὴ θελονιά, μὲ τὴν ὁποία στόλιζαν τὸ στρέψωμα στὸ

μπρουντζουκένια πουκάμισα κλπ.

"Έκαναν οί γιαγιές μας ένα γκαιρό κάτι μπιμπίλες! μπιμπίλα και στά πουκάμισα, μπιμπίλα και στά μαντήλια, μπιμπίλα και στά τσεμπέρια. Και ποῦ δὲν ἔκανανε μπιμπίλες!

μπίζ - μπιζέ (ἐπίρρ.) = ἀναμεταξύ μας, ἐν στενῷ οἰκογενειακῷ κύκλῳ, ἔμεῖς κι' ἔμεῖς.

Δὲν εἶχαμε κανεῖνα ξένο, ἤμαστε ὅλοι μπιζ - μπιζέ. "Ἐλα τώρα ποῦ ἤμεστε μπιζ - μπιζέ ν' ἀνοιζοῦμε ντὴν ἑμιλία

μπίζι (τὸ) (καὶ κατσαμπρώκος) = σουθλί, ἐργαλεῖο ὑποδηματοποιῶ.

Δῶμε κομμα' τὸ μπιζι ν' ἀνοιζῶ τρύπες γὰ ράψω τὸ θιθλίο. Γιῦρεφε πὲ ντὸ κουντουρά τὸ μπιζι ντου γὰ κάνουμε ντὴ δουλειά μας.

μπιλέτο (τὸ) (καὶ μπιλέτι) = εἰσιτήριο.

Πῆρες μπιλέτο γιὰ τὸ θέατρο; "Ἐθγαλες μπιλέτα γιὰ τὸ τραῖνο; "Ἐχασα τὸ μπιλέτι μου.

μπιλιούρι (τὸ) = διαυγές, καθαρό ὑγρό.

μπιλιούρι εἶναι τὸ νερὸ μὲς' στὸ μαστραπά. "Ἐθγαλα ἕνα μούστο, μπιλιούρι!

μπινιάς (ὁ) = κτήριο, οἶκημα, οἰκοδομή.

Πά' σ'αὐτὸ ντὸ τόπο (οἰκόπεδο) ἃ σηκώσης ἕνα μπινιά. 'Ο μπινιάς αὐτὸς δεῖναι δικός μου.

μπιρμπιλίδι (τὸ) = μικρὴ κάνουλα τοῦ θαρελιῶ ἢ τρυπούλα στὸ χεροῦλι τῆς στάμνας.

"Ἀνοιξε τὸ μπιρμπιλίδι καὶ ρόφα νερὸ πὲ τὸ λαηνάκι. Πόμεινε ἀνοιχτὸ τὸ μπιρμπιλίδι τοῦ θαρελιῶ καὶ χύθηκε κομμά' κρασί.

μπίρνιας (ὁ) = εἰσπράκτωρ οἰκονομικῆς ἐφορίας.

Πληρώσες ντὸ μπίρνια; Μ' ἔθγαλε ὁ μπίρνιας φέτο ἕνα σωρὸ λογαριασμοῦς γὰ πληρώσω.

μπιστός - ἠ - ὁ = ἔμπιστος.

Ντὸν ἔχω γιὰ μπιστὸ ἄνθρωπο. Ἡ ψυχοπαίδα μου εἶναι μπιστή, δὲ φοβοῦμαι. Καὶ τὰ παιδιὰ ντῆς μπιστά εἶναι.

μπιτζῶ (ρ.) = τελειώνω.

Σήμερα μπιτζῶ τὸ τρύγος. Μπίτισε τὸ ἀλεύρι μας. Πολὺ λήγγορα μπίτισανε οἱ κουμπάνιες μας, "Ὡς τὸ μεσημέρι θὰ μπίτισουνε οἱ δουλειές μου.

μπιτούνιος - α - ο (καὶ μπιτούνιος) = δλόκληρος.

"Ἐφαγε μονάχος ντου ἕνα μπιτούνιο ψωμί. Πῆρα ἕνα μπιτούνιο ἀρνί. 'Ο πατεινὸς ἔτσι μπιτούνιος γὰ μπῆ μὲς' στὸ τζέτζερη γὰ δράση

μπιτσιμί (τό) = σχῆμα, εἶδος.

"Ἐλα νὰ διοῦμε τί μπιτσιμί εἶν' αὐτό. "Ἄλλο μπιτσιμί πάλε!

μπλαστάρι (τό) = βλαστάρι.

"Ἄμα κλαδέψετε τ' ἀμπέλια, νὰ μᾶς φέρετε μπλαστάρια νὰ φαίμε.

Μή ντὰ ρίχνετε τὰ μπλαστάρια, φέρτε τα τὰ τρώνε τὰ παιδιὰ τὰ μπλαστάρια.

μπλάστρι (τό) = ἔμπλαστρο.

Βάλτε τηνα ἓνα μπλάστρι: νὰ περάση μεμιᾶς ὁ πόνος. Ντόν ἔβαλετε κανεῖνα μπλάστρι;

μπλαστρί (ἐπίρρ.) (μ' ἔκανε μπλαστρί = με λέρωσε, με μπλάστρωσε).

Σούς, κάλαλια, γένκα μπλαστρί. Βλέπε μπροστά σου νὰ μὴ ντὸ χύσης πάνου σου καὶ γένεις μπλαστρί.

μπλαστρώθηκα (ρ.) (καὶ γένκα μπλαστρί) = λερώθηκα.

μπλαστρώθηκε 'πὸ πᾶν' ὡς κάτου. μπλάστρωσε τὸ φουστάνι ντης.

μπλιγοῦρι (τό) = θρασημένο, στεγνωμένο καὶ χονδροαλεσμένο σὲ χειρόμυλο σιτάρι.

Στὸ πόλεμο, πού δὲν εἶχει ρύζι, ἔκανουμε μπλιγοῦρι καὶ τὸ ἄλεθουμε στὸ χειρόμυλο. Οὐλὸς ὁ κόσμος τότε ἔκανε μπλιγοῦρι.

μπλοκάρω (ρ.) = πολιορκῶ.

Πᾶνε ἔσὺ πὲ καὶ κ' ἐγὼ πὲ δῶ νὰ ντόνε μπλοκάρουμε. Δὲ μπύρεσα νὰ διαθῶ, με μπλόκαρε.

μπλόκι (τό) = τὸ κάθε ξύλο τοῦ φράχτη.

"Ἐφερα μπλόκια νὰ φράξουμε ντὸ μπαχτσέ. "Ἐνα μπλόκι λείπει πὲ ντὸ φράχτη.

μποῶ (τό) = εἶδος γουναρικοῦ, ἢ ἐτόλ τῆς παλαιᾶς ἔποχῆς.

"Ἐχει κρύο, θὰ θάλω τὸ μποῶ μου. "Ἐβαλες, βλέπω, μποῶ καὶ μαντόν.

μπομπέου (ρ.) = ἐπιπλήττω, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦ.

Μή με μπομπεύεις ἔμένα, δὲ ντῶκανα ἐγὼ. "Ἐφτασα πολλές φορές — με μπομπεύουνα. Μὴν ἀκούεις πού τὸ μπομπεύουνα, εἶναι τίμημο κορίτσι

μπομπές (αἰ) = ντροπές, λάθη.

Δὲ βλέπει τίς μπομπές ντης, μόνε λέει γιὰ τίς ἄλλες. Νὰ ντῆνε πῆς νὰ δλέπη τίς δικές ντης τίς μπομπές.

μπόμπρικες (αἰ) = τὰ ἔναπομείναντα στ' ἀμπέλια μετὰ τὸν τρυγητὸ σταφύλια. (Χρησιμοποιεῖται καὶ σὰν θρυσιά, ὅπως λέμε ἐδῶ κολοκύθια!)

"Ἰστερα πὲ τὸ τρύγος παίγουνε οἱ κατσιδέλλες στ' ἀμπέλια καὶ μαζώνουνε μπόμπρικες. Δὲν ἔχει πειὰ σταφύλια, μόνε μπόμπρικες

πόμεινανε. Τί'είν' αὐτὰ - ποὺ λείεις, μπόμπρικες! Ναί, πῆγγε! μπόμπρικες!

μπογιὰ (ή) = βαφή και

μπογιαντίζω (ρ.) (και θάφω) = θάφω.

Πῆρα μπογιὰ νὰ θάφω τὸ φουστάνι μου. Φώναξα ντὸ μπογιατζή νὰ μὲ μπογιαντίση τὰ ντολάπια μου, πῆρα μπογιὰ και μπογιάντισα τίς γλάστρες μου.

μπόγια - μπόγια = διάφορα μεγέθη.

Πῆραμε γιὰ τὰ κόλλυθα χρυσὰ κουφέτα μπόγια - μπόγια. Ψαλίδισε πετσέτες μπόγια - μπόγια. Ἔχει ἓνα σωρὸ παιδιὰ μπόγια - μπόγια.

μπόγος (ὀ) = μποχτσάς δέμα ρούχων.

μπόγος (ὀ) = μεσάλα, τραπεζομάνδηλο.

Μ' ἔφερε ἓνα μπόγο ρούχα. Ἔστειλε ἓνα μπόγο ρούχα γιὰ πλύσιμα. Φαλίδισα και ἔρραφα ἄυδ - τρεῖς μπόγους - γιὰ τὸ τραπέζι, γιὰ τὰ σεγτούκια.

μποδιζω (ρ.) = ἐμποδιζω.

Ἄφσε με νὰ κάνω ντὴ δουλειά μου, μὴ μὲ μποδιζεις! Κανεις δὲ σὲ μποδιζει. Δέ θελω νὰ σὲ μποδίσω.

μποζάς (ὀ) = ποτό, κατασκευασμένο ἀπὸ κεχρί.

Πίνεις μποζά; Ἔγω ἄν ντὸν ἀρέζω ντὸ μποζά.

μπόι (τὸ) = ἀνάστημα.

Ὅσο μπόι ντὸνε λείπει, τόση ἐξυπνάδα ἔχει. Ἔχουνε τὸ ἴδιο μπόι.

Ἴσαμε τὸ μπόι μου.

μποῖσούζης - α - ικο = χαμηλὸς στὸ ἀνάστημα, κοντούλης.

Ὁ μπαμπάς ντου εἶναι μποῖσούζης και γένκε κι' αὐτὸ μποῖσούζικο.

Μὰ ἡ μάνα ντου δέ εἶναι μποῖσούζα.

μποκλούκια (τὰ) = τὰ σκουπίδια.

Φέρ' ντὴ φκυάρα νὰ μαζώξουμε τὰ μποκλούκια. Ρίξ' το στὰ μποκλούκια.

μπολάκιμου (ἐπίρρ.) — εἶθε.

μπολάκιμου νὰ γένη! μπολάκιμου νὰ ν' ἔρτη λήγορα!

μπόλικα (ἐπίθ.) = ἄφθονα και εὐρύχωρα.

Φέτο ἔχουμε μπόλικα φάρια. Αὐτὸς ὁ γικὰς εἶναι πολὺ μπόλικος.

μπολιὸ (τὸ) (και μπουτούνα) = ξύλινος καδίσκος.

και

μπολομπότσι (τὸ) = ἐπίσης ξύλινος καδίσκος, ἀνοικτὸς ἀπὸ πάνω, ὅπου ἀλατίζουν φάρια ἢ τουρσιά.

Ἔχω ἄυδ μπολιὰ παλαμίδες και μιὰ μπουτούνα τρουσιά. Ἀλάτισα κι' ἓνα μπολομπότσι σκουμπριά.

- μπόμπα (ή) = δόμπα καί
 μπόμπα (ή) = μεγάλο κρασοθάρελο.
 Ἔσκασε μιὰ μπόμπα καί τοὺς ἔκανε στάχτη.
 Γιόμισα τρεῖς μπόμπες κρασί. Ντή μιὰ ντή μπόμπα ντήν ἄφηκα γιά τὰ μέγα καί τίς ἄλλες τίς πούλησα.
- μπομπές (ό) = τὰ φουσκωτὰ γυναικεῖα μαλλιά ἔμπρός - μόδα παλιᾶς ἐποχῆς.
 Ἔκανε ντό μπομπέ ντης κι' ἔκατσε στό παραθύρι. Τὰ μαλλιά σου μὴ ντ' ἄφήνεις ἴσια, κάντα μπομπέ. Ὁ μπομπές σου σήμερα γένγε πολυώμορφος.
- μπομπόνια (τά) = καραμέλλες γυμνές, χωρὶς περιτύλιγμα.
 Κάθε μέρα μπομπόνια τὸ φέρνει: τὸ παιδί. Δώμε καί μέγα κανεῖνα μπομπόνι. Μᾶς τράταρανε καί ἴπο ἕνα πιατάκι μπομπόνια.
- μπονζές (ό) = μεταξωτὸ διαφανές ὕφασμα, σάγμουσελίνα.
 Ἄντις γιά κορδέλλα στό καπέλλο εἶχε μπονζέ. Πῆρα μπόλιχο μπονζέ κι' ἔκανα μιὰ μπονζεδένια σάρπα.
- μπόνουδα (ή) = καναβάτσο.
 Πῆρα μπόνουδα καί κέντησα ἕνα κοβόρι. Τὰ χορταρομέντερα γέ-
 νουντασι πὲ μπόνουδα.
- μπόξ (ἄκλιτον) = εἶδος ἰδρύματος παπουτσιῶν.
 Ἔκανα παπούτσια μπόξ. Γιατί δὲ δάνεις τὰ μπόξ σου τὰ παπούτσια;
- μπόρα (ή) = μπουμπουνητό, βροντή καί
 μποράρει (ρ.) = βροντᾶ, μπουμπουνίζει.
 Ἔρκεται: μιὰ μπόρα! μπόρα, ἀστραπές! Στράφτει καί μποράρει, χαλασμός Κυρίου! Ἔλα, πρεμάζεψ' αὐτανά, γιατί χίρισ' ἢ μπόρα κι' ἢ βροχή.
- μπόρτσι (τό) = χρέος.
 Εἶν' μέσ' στό μπόρτσι δουτημένος. Ἔχουμε μεγάλο μπόρτσι.
- μπόσκο (ος - η - ο) = μπόσικο, χαλαρό.
 Τὸ σκοινὶ εἶναι πολὺ μπόσκο δεμένο. Ἡ ζώνη μου εἶναι πολὺ μπόσκη.
 Βρέθηκα κείν' ντήν ὥρα μπόσκος (μεταφ. ἔννοια).
- μπόσι: (τὸ δεξιὸ καί ἀριστερὸ) = ἡ μέση στὰ δύο πλάγια, ἐπάνω ἀπὸ τίς λαγῶνες.
 Πῶς μὲ πονεῖ τὸ μπόσι μου! Ὡχ, τὸ μπόσι μου!
- μποστάνι (τό) = χωράφι μὲ καρπούζια καί πεπόνια.
 Πήγαινε στό μποστάνι νὰ φορτώσουνε ποπόνια καί καρπούζια. Ἔ-
 λάτε νὰ πάμε στό μποστάνι νὰ φᾶμε τόπ - καθούνια καί ξεράγκουρα
 (ξυλάγγουρα).
- μπότες (αί) = γυναικεῖα ὑψηλὰ παπούτσια.
 Μποτίνια (τά) = ἀνδρική ὑψηλὰ παπούτσια.
 Φέρ' τοῦ μπαμπᾶ σου τὰ μποτίνια καί τίς δικές μου. τίς μπότες.

Κομπώνω τις μπότες μου κι' έρχομαι. Δέσε τα καρδόνια στα μποτίνια σου, παιδί μου.

μπουμπρέκι (τό) = νεφρό.

Δώμε μένα τὸ μπουμπρέκι τοῦ ἄρνοιού γὰ τὸ ψήσω γὰ τὸ φάγω.

Τὰ μπουμπρέκια καὶ τηγανιτὰ εἶναι πολὺ νόστιμα.

μπουγάς (δ) = ταῦρος.

Πήγανε τις ἀγελάδες στὸ μπουγά. Οἱ μπουγάδες θέλουνε πολλή θροφή.

μπουγκί (τό) = πουγγί, σακκουλάκι ὑφασμάτινο, ποὺ δάξαν κέρματα.

Φέρ' τὸ μπουγκί μου γὰ δάλω μέσα τις παραδες μου. Δὲ ντ' ἀνοίγει εὐκολα τὸ μπουγκί ντου, εἶναι τσουγκούνης.

μπουγκιάζει (ρ.) = σακκουλιάζει.

Πγαίνω στὴ μοδίστρα γὰ σιάξη τὸ φουστάνι μου, γιατί μπουγκιάζει. Δὲ στρώνει καλά, μπουγκιάζει.

μπουνταντίζομαι (ρ.) = προσπαθῶ γὰ κάνω κάτι μὲ κόπο.

Τί μπουνταντίζεσαι τόσο; "ὦχ, μπουνταντίστηκα! μπουνταντίστηκα με ὡς ποὺ γὰ τὸ κάνουμε.

μπουντάς (δ) = ἀνόητος, ἡλίθιος, μπουνταλάς.

Μπρὲ μπουντά, κόμα ὄδ ντὸ κατάλαδες; "Αφστονα αὐτὸ ντὸ μπουντά.

μπούντος (δ) = ἐξωτερικὴ γωνία τοῦ σπιτιοῦ.

Εἶναι κεινά. Πίσ' πὲ ντὸ μπούντο τοῦ σπιτιοῦ. Νά τος, πίσ' πὲ ντὸ μπούντο, τὴρα ξεμπουντάρει.

μπούντρα (ή) = πούδρα.

Πά' γὰ δάλης κομμιά' μπούντρα. Φέρε με ἕνα κρινὶ μπούντρα.

Ἡ μπούντρα σου δὲ εἶναι καλή.

μπούζντας - α = φουσκωτός, χονδρός.

Τί μπούζντας εἶν' αὐτός! μπούζντα, βαρέλα, ψωμί καὶ σαρδέλλα.

(Παρατσουκλι στοὺς παραφουσκωμένους).

μπούζι (τό) = παγωμένο καὶ πάγος.

Τὰ χέρια ντης εἶναι κρύα - μπούζι! Τὸ νερὸ δὲ πίνεται, εἶναι πολὺ κρύο - μπούζι. Τὰ μπούζια δὲ νέλησανε κόμα.

μπούζιασα (ρ.) = πάγωσα.

Κρύωσα, μπούζιασα. Μπούζιασαν τὰ χέρια μου. Ἐγὼ δέμπορω οὐ πολὺ κρύο, μπούζιάζω.

μπούζιέρα (ή) = παγωνιέρα.

Βάλε ὅλα τὰ φαγιὰ μέσ' στὴ μπούζιέρα. Θέλω ἕνα ποτήρι νερὸ πὲ ντὴ μπούζιέρα.

μπουκάρω (ρ.) = εἰσορμῶ.

Μὴ μπουκάρεις ἔτσι! Μπουκάρησα μέσα, ποὺ λείεις...

μπουκέτο (τὸ) = ἀνθοδέσμη.

Μ' ἔφερε ἕνα ὥραϊο μπουκέτο. Τοὺς ἔστειλα μπουκέτα.

μπουλαμάτσι (τὸ) = κουρκούτι: (χυλὸς ἀπὸ ὑγρὸ καὶ ἀλευρί).

"Ἔτοιμο τὸ μπουλαμάτσι γιὰ τὰ λαλάγια. "Ἐβαλες καὶ κομμά' γάλα καὶ καναδυὸ αὐγά μίεσ' στὸ μπουλαμάτσι;

μπουνάτσα (ἡ) = γαλήνη.

Πόψα ἔχει μπουνάτσα, θὰ θγιούνε οἱ ἀλαμάνες. "Ἐχει μιὰ μπουνάτσα σήμερα, ἡ θάλασσα εἶναι λάδι.

μπουνέντης (ὁ) = εἶδος ἀνέμου.

Φύσηξε μπουνέντης... καὶ τοῦ μπουνέντη τ' ἄστρο... (στίχ.).

μπουράνι (τὸ) = μπουρίνι.

"Ἀσχημὸς καιρός, χιόνι - μπουράνι. Τί μπουράνι εἶν' αὐτό!

μπουρέκι (τὸ) = εἶδος γλυκίσματος.

Σημίτια, μπουρέκια πουλούμε! Φέρε με ἕνα μπουρέκι!

μπουρντζάκι (τὸ) = ρόδι.

"Ἐσπειρα μπουρντζάκι. Τὰ θώδια καὶ τὰ θουβάλια πολὺ τὸ τρώνε τὸ μπουρντζάκι.

μπουρντζίω (ρ.) = εὐνουχίζω.

Φώνα ντὸ νταή ντὸ Γιώργη νὰ μπουρντζίση τὸ γουρούνι. "Ἐσεῖς τὸ μπουρντζίσετε τὸ γουρούνι σας;— "Ὀχι, μὰ πρέπει νὰ μπουρντζίστῃ.

μπουρί (τὸ) = ὁ σωλὴν τῆς θερμάστρας.

"Ἢ σόμπα μας θέλει κόμα ἕνα μπουρί. Πολλὰ μπουριά ἔβαλετε.

μποῦστο (τὸ) = ὁ μποῦστος, ἡ γυναικεία μπλούζα.

"Ὠραῖα σὲ τῶραφε τὸ μποῦστο σου. "Ἐγὼ θὰ κάνω μποῦστο καὶ φούστα.

μπούτια (τὰ) = οἱ μηροὶ καὶ

μποτόπλα (τὰ) τὸ ὑποκοριστικόν τους = τὰ μπουτάκια.

Κατέδασ' τὸ φουστάνι σου, φαίνονται τὰ μπούτια σου. "Ἀρνὶ μποῦτι νὰ πάρης. Κοκκίνισαν τὰ μπουτόπλα τοῦ παιδιοῦ. Πρήστηκε τὸ μπουτόπλο ντου.

μπουχτίζω (ρ.) = παραχορταίνω καὶ θαρυέμαι.

"Ἐφαγα πολὺ, μπουχτίσα. Δέμπορω, μπουχτίσα πειά. "Ὅλο τὰ ἴδια, μπουχτίζει κανεῖς.

μπράτσο (τὸ) = μπράτσο, ὁ βραχίλιον.

μπράτσο (καὶ ἀλὰ μπρατσέτα) = ἀγκαζέ.

Τὰ μπράτσα ὑμνὰ (γυμνὰ). Βραχιόλι στὸ μπράτσο. Αὐτὸς ἔχει μπράτσα γαρά. Ντὴν ἔπιασε μπράτσο. Οἱ ρεθωνιασμένοι πέρασαν ἀλὰ μπρατσέτα. Πιασμένοι: μπράτσο σφιχτὰ - σφιχτά.

μπρατσολέττα (τὰ) (καὶ βραχιόλια).

"Ἐφερανε καινούργια μπρατσολέττα. "Ἐχασα τὸ μπρατσολέττο μου.

μπρετά (τά) (και περτσές) (ό) = ή φρόντζα τῶν μαλλιῶν στὸ μέτωπο.

Ντὴν εἶδες, ἔκοψε μπρετά. Τὰ μπρετά σου μάκραινανε. Πολὺ ντὴνε πρέπουνε τὰ μπρετά.

μπρόμυτα (ἐπίρρ.) = μπουόμυτα.

Ἔπεσε μπρόμυτα. Μπρόμυτα κι' ἀνάσκηλα...

μπρομυτῶ (ρ.) = κουτουλῶ, γέρνει τὸ κεφάλι μου πρὸς τὰ κάτω, ταλαντεύομαι.

Ἐγὼ νύσταξα, μπρομυτῶ, δέμπορω. Βλέπε μὴ μπρομυτῆσης.

μπροστήνω (ρ.) = τὸν θάζω μπρός, τὸν ἐπιπλήττω.

Ντόν ἄκουσα νὰ ντὴνε μπροστήνη. Ἐγὼ θὰ ντόνε μπροστήνω.

μπρουλιά (ή) = ἀρμαθιά.

μπρουλιάζω (ρ.) = περνᾶω χάνδρες κλπ.

Μ' ἔστειλε δυὸ - τρεῖς μπρουλιές τσίρους. Πόσες μπρουλιές μπρούλιασες; Μπρούλιασα μιὰ μπρουλιά. Ἐγὼ τώρα μπρουλιάζω τὶς χάνδρες.

μπρουμάδες (οἶ) = δραχιόλια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυάλινα, μονοκόμματα ποὺ δὲν ἀνοίγουν.

Στὸ παναῦρι πουλούσανε μπρουμάδες. Πῆρα κι' ἐγὼ ἓνα μπρομά.

μπρουντζούκι (τὸ) = λεπτὸ μεταξωτὸ ὕφαντό.

Ἔνα γκαϊρὸ πὲ τὸ μπρουντζούκι ἔκανανε μπρουντζουκένια πουκάμισα. Μερικὲς ἔκαναν και μπρουντζουκένιες κρεθδατόστρωσες.

Γ

Γαμπρός (ό) = γαμβρός.

Ἔρχετ' ὁ γαμπρός. Εἶδα ντὸ γαμπρὸ μαζὶ πὲ ντὴ νύφη. Αὐτὸς εἶναι γαμπρός μου, ἔχει ντὴ θεατέρα μου. Κι' ὁ ἄλλος εἶναι γαμπρός μου, γιὰτ' ἔχει ντὴν ἀδρεφή μου.

γαμπρουλάς (ό) — γαμβρούλης (ὕποκοριστ. τοῦ γαμπροῦ).

Ἔλα, γαμπρουλά μου. Ἔρχετα: ὁ γαμπρουλάς σου. Τὸ εἶπε θὰ ὁ γαμπρουλάς μας.

γαδάρα (ή) (και γαδούρα) = ἀπὸ ξύλα κατασκευασμένη γιὰ στήριγμα σκάφης και σὲ διαφορετικὸ σχέδιο - γιὰ κόψιμο ξύλων.

Φέρε ντὴ γαδάρα νὰ δάλω πάνου ντὴ κοπάνα (σκάφη), γιὰ νὰ πλύνω. Στήριξε τὸ ξύλο πὰ' στὴ γαδάρα κι' ἐγὼ φέρνω τὸ πιργιόνι νὰ τὸ κόψουμε. Φέρε κι' ἄλλα ξύλα κοντὰ στὴ γαδάρα, γιὰ νὰ κόψουμε κάμποσα σαμπόξυλα.

γάδαρος (ό), ἢ γαδούρα, τὸ γαδουρόπλο = ὁ γαῖδαρος ἢ γαιτῶδα, τὸ γαιδουράκι.

Ἔδεσες ντὸ γάδαρο; Ἀρμεξε και ντὴ γαδούρα, γιὰ νὰ μὴ φάγη ὄλο τὸ γάλα τὸ γαδουρόπλο. Τῆς γαδούρας τὸ γάλα εἶναι ἄφταστο γιὰ ντὸ κουκίτη. Κουκίτη ἔχει τὸ παιδί σου, δῶστω νὰ πιῇ γαδούρας γάλα.

γαδουροκυσιά (ή) = τόπος πολὺ στενός, ποὺ μὲλις χωρεῖ γαῖδαρο νὰ κυλιχθῇ.

Πολύ μικρὸ τὸ μαγαζὶ ντου - μιὰ γαδουροκυλισιά. Αὐτὸ τὸ σπίτι ἔχει πολὺ μικρὴ κουζίνα, δέειναι οὔτε μιὰ γαδουροκυλισιά.

γάλα γλυκὸ (τὸ) = τὸ γάλα.

γάλα ξυνὸ (τὸ) = τὸ γιαούρτι.

Πάρε κάναδυὸ κιὰ γάλα γλυκὸ νὰ πιοῦμε καὶ νὰ μακαρτιάσουμε κι' ἄλα, γιὰ νὰ ν' ἔχουμε τὸ βράδυ γάλα ξυνὸ. Πά' νὰ πάρης μισὸ κιλὸ γάλα ξυνὸ. Ὁ γαλατὰς περνᾷ καὶ φωνάζει: «Γάλα γλυκό!».

γαλαζιάδα (ή) = λουλάκι.

γαλαζιάζω (ρ.) = λουλακιάζω.

Πάνε λίγγορα νὰ γοράσης γαλαζιάδα, γιὰ νὰ γαλαζιάσω τὰ ρούχα.

Πολλὴ γαλαζιάδα ἔβαλες στὰ ρούχα σου. Ἄδειασα ντὴ πλύση μου, τώρα τὰ γαλαζιάζω.

γαλαζούδια (τὰ) = γαλάζιες χάνδρες - τὰ κολιέ τῶν νηπίων νὰ μὴ ματιάζονται.

Φέρ' τὰ γαλαζούδια νὰ τὰ θάλουμε στὸ λαϊμὸ τοῦ παιδιοῦ.

Βάλτο ἓνα γαλαζούδι, νὰ μὴ γτὸ ματιάσουνε.

γαλαντόμος - μαμικο = γενναιόδωρος - η - ο.

Ἄ, εἶναι πολὺ γαλαντόμος. Κι' ἡ γεναῖκα ντου γαλαντόμα καὶ τὸ παιδί ντους γαλαντόμικο.

γαλέτζες (αἱ) (καὶ γαλότζες) = τσόκαρα.

Μὴ πατεῖς ἀξυπόλητη μέσ' στὰ νερά, βάλε γαλέτζες. Ἐηλώθηκε τὸ πετσί τῆς γαλότζας μου.

γάνιασα (ρ.) = δίφασα πολὺ.

Ἄχ κοιμιά' νερό, δίφασα, γάνιασα. Γάνιασ' ἡ γλώσσα μου.

γαράφα (ή) = καράφα.

Ντόν ἔστειλα μιὰ γαράφα κρασί κι' ἓνα γαραφάκι ρακή. Βάλε πά' στὸ τραπέζι: μιὰ γαράφα κι' ἓνα ποτήρι.

γαρμπής (ὁ) = νοτιοδυτικὸς ἄνεμος.

Φύσηξε γαρμπής καὶ ντραμουντάνα.

γαρμπόζος - ζα - ζικο = κοιφός - ἡ - ὁ.

γάρμπος (τὸ) = κοιφότης.

Εἶναι πολὺ γαρμπόζος. Πολὺ γαρμπόζα εἶναι ἡ θεατέρα σου. Αὐτὸ τὸ κορίτσι εἶναι πολὺ γαρμπόζικο. Τὰ παπούτσια δέειναι καθόλου γαρμπόζικα. Ποῦ τὸ δρίσκεις τὸ γάρμπος, εἶναι ἔλωις διόλου ἄγαρμπα.

γάρου (οἶ) = τὰ παστωμένα συκώτια τῶν σκουμβριῶν.

Τοὺς γάρους τοὺς ἀλατίζουνε μέσ' σὲ γλαστρίτσες, γιὰ νὰ χύνονται τὰ ζουμιὰ πὲ ντὴ τρυπίτσα. Καὶ πὸ πάνου σκεπάζουνε τοὺς γάρους πὲ μιὰ καθαρὴ φανέλλα, γιὰ νὰ ροφήξῃ τὰ ζουμιὰ. Ἄμμα γένουνε οἱ γάρου: εἶναι πολὺ νόστιμος μεζές καὶ πουλιοῦνται πολὺ ἀκριδιά.

γαρυβαλτής - τιά - τι = χρώμα μῶδ πρὸς τὸ κόκκινο (φούξια).

Ἔβαφα καὶ γαρυβαλιὰ αὐγά. Πάρε με κάναδυὸ δράμια γαρυβαλιὰ

- μπογιά. "Έκανα στο κορτσόπλο μου ένα γαρυδαλι φουστάνι.
 γατουδόπλο (τό) (και κατουδόπλο) = γατάκι.
 ...ν' αλείψουμε ντή γάτα και τὸ γατουδόπλο... "Έκαν' ἡ γάτα μας
 τρία πολυύμορφα γατουδόπλα.
 γεθεντίστηκα (ρ.) = ξεπατώθηκα, παρακουράστηκα, διαλύθηκα.
 Τίς ἔκανα ὄλες τίς δουλειές, μὰ γεθεντίστηκα. "Αφστα, γεθεντίστηκα
 σήμερα.
 γεία (ῆ) = ὕγεία.
 γεία (ῆ) = μόνο στὴν εὐχή γιὰ κάτι καινούργο — μὲ γεία = (μὲ γεία).
 Γεία και δύναμι. Νὰ ν' ἔχη κανείς ντήν ὕγεία ντου. Ἡ γεία τὰ
 μεγαλώνει τὰ παιδιὰ. Μὲ γεία τὸ φουστάνι σου. "Έκανες και και-
 νούργια παπούτσια; Μὲ γεία!
 γειάνει (θά) (ρ.) = θεραπεύει, θεραπευθεῖ.
 Ἄ γειάνη λήγορα. Φώνα ντὸ γιατρὸ νὰ ντόνε γειάνη. "Εγειανες;
 — Δὲν ἔγειανα κόμα.
 γειτόνιο (τό) (και μουσαφιρλίκι) = ἐπίσκεψις.
 Δὲ εἶναι δῶ, πῆγε στὸ γειτόνιο. Ἐχτές εἶμαστανε στὸ γειτόνιο πὲ
 τίς δουλειές μας (τὰ ἔργόχειρά μας).
 γέλασα (σέ) (ρ.) = σοῦ εἶπα ψέμματα.
 Δὲ εἶναι ἀλήθεια, σέ γέλασε. Δὲ μὲ γελας ἔμένα. Σὲ γέλασα, σέ
 γέλασα! Σήμερα γελοῦνε κι' αὔρι περγελοῦνε.
 γελέκι (τό) = γιλέκι.
 και
 γελέκο (τό) = γιλέκι.
 Φέρε με νὰ δάλω τὸ γελέκι μου. Κόπηκε τοῦ γελεκιουῦ μου τὸ καμπί.
 Τὸ γελέκο σου ξεκαμπώθηκε.
 γεμενιά (τά) = ἀνδρικά χωριάτικα παπούτσια.
 Κεῖνος δέειναι καλὸς κουντουράς, δέξερει νὰ κάνη παπούτσια, μόνε
 γεμενιά κάνει. Ὁ νταῆς ὁ Δημητράκης ἔχασε τὸ ἔν' τὸ γεμενί ντου.
 γεναῖκα (ῆ) = γυναῖκα και σύζυγος.
 Μητέρα, μιὰ γεναῖκα σὲ φωνάζει. "Ηντασι δυὸ - τρεῖς γεναῖκες.
 Γεναῖκα, φέρε με ντὸ καφέ μου. "Ηρτανε τ' ἀδρέφια μου πὲ τίς
 γεναῖκες ντους.
 γεναικίτης (ῆ) = ὁ γυναικωνίτης ἰστίς ἔκκλησιές.
 Ἐγὼ θὰ νέδω πὰ' στὸ γεναικίτη. Θὰ ν' εἶμαι στὸ γεναικίτη, στὸ
 δέκα τέσσερα. (Ἡ καλλιτέρα θέσις ἀπέγαντι στὸ "Ἄγιο Βῆμα, μὲ
 14 στασῶδια, ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα).
 γεναικωτός (ῆ) = πὸυ κάνει δουλειές γυναικεῖτες, θηλυπρεπῆς.
 Αὐτὸς εἶναι καμμά' γεναικωτός. Εἶναι γεναικωτός και ἀρέζει νὰ κάνη
 γεναικίτικες δουλειές.

γενί - μπαχάρι (τό) = μπαχάρι.

Βάλε καὶ κοιμιά' γενί - μπαχάρι στὸ φαί. "Ἐδάλα ἀλάτι, πιπέρι, γενί - μπαχάρι.

γέν'κε (ρ.) = ἔγιγε.

Γένκε τὸ φαί. Δὲ γένκανε κόμα τὰ κουλιουράκια. Γένκες μουτσούνα φέτο; Γένκαμε πλύμα (μούσκαμια).

γέννα (ή) = τοκετός.

Ἡ γεναίκα ντου πέθανε στὴ γέννα. Ντὸ πόνὸ αὐτὸ ντὸν ἔπαθε στὴ γέννα. Φύνα ντὴ μιαιμνή, ἔχουμε γέννα.

γεννήματα (τά) = προϊόντα τῆς γῆς, σιτηρὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Δὲ θὰ ν' ἔχουμε πολὺ γέννημα φέτο. Δὲ γένκανε φέτο τὰ γεννήματα.

γεννησιμὸ (τό) = ἔκ γενετῆς.

Αὐτὸ τὸ κουσοῦρι εἶναι γεννησιμὸ ντης. Αὐτὸ τὸ ἔχει τὸ παιδί γεννησιμὸ ντου.

γένονται (ρ.) = γίνονται.

γένουμαι (ρ.) — ἀόρ. γένκα = γίνομαι - ἔγινα.

Κάθε μέρα τὰ ἴδια γένονται. Γένονται καὶ κείν' ντὸ καιρὸ αὐτὰ; Λῦρι γένουμαι; γαμπρός. "Ἄμα χαρῆ, γένεται ἄλλος ἄνθρωπος. Γένκες μάσκα; "Ἐνα γκαιρὸ γένουμανε κάθε χρόνο μάσκα.

γενωμένος - η - ο = ὄρμιος - η - ο.

Δέειναι γενωμένος κόμα, ἄγουρος εἶναι. Τὰ κεράσια δέειναι γενωμένα. Αὐτὴ ἡ μουντρούνα εἶν' ἄγουρη, δὲ ρίμασε κόμα, δὲ εἶναι γενωμένη.

γεράνι (τό) = γερανός, ἀντλία.

"Ἐδεςανε τὸ ἄλογο νὰ τέρνη τὸ γεράνι. Τὸ νερὸ πὲ τὸ πηγάδι τὸ νεσέρνουε πὲ γεράνι.

γερανίδα (ή) = εἶδος χόρτου γιὰ σαλάτα καὶ μαγεῖρευμα.

Κάνε σαλάτα πὲ τίς γερανίδες πού ἔφερα. "Ὡχά, σὸί μεγάλη γερανίδα.

γερλεσιζῶ (ρ.) = τοποθετῶ, τακτοποιῶ.

Σήμερα γερλεσιζῶ τὸ σπίτι. Γερλέστισα τὰ ρούχα στὰ συρτάρια.

γερνέ (ἐπίρρ.) = εἰς τόπον, ἀντί, δῆθεν.

Πολὺ τὸ κανακεύει τὸ παιδί, μάννα γερνέ. Θύμωσε γερνέ καὶ διάθηκε,

γεροντάματα (τά) = γεράματα.

Τίώρα στὰ γεροντάματα, μάθε, γέρο, γράμματα. Κακά, ψυχρά κι' ἀνάποδα τὰ γεροντάματα.

γιὰ (πρόθ.) = διά.

Πῆγα, γιὰ νὰ ντόνε πάρω. Δέειναι γιὰ τὰ σένα.

γ ι ἄ (σύνη.) = ἦ.

Γ ι ἄ τὸ ἔνα, γ ι ἄ τὸ ἄλλο. Θὰ ν' ἔρτης, γ ι ἄ δὲ θὰ ν' ἔρτης;

γιαγκίνι (τό) = πυρκαϊά.

Γιαγκίνι φοβερό γένεσαι. Ἐχει ἀγέρα καί σί τουλουμπες δυσκολεύονται νά σύσουνε τό γιαγκίνι.

γιάντες (τό) = εἶδος στοιχήματος.

Ἔλα νά θάλουμε γιάντες. Ὅποιος γελάσει ντόν ἄλλονα στό γιάντες, ἀ κάνη ἕνα χαλθά. Βγάλε τό γιάντες τῆς ὄρνιθας νά τό σπάσουμε, νά θάλουμε σί δυό μας γιάντες.

γιακί (τό) = ἐκθόριο πρακτικό.

Μ' ἔκανε ἡ γιάτρινα γιακί κι' ἔβαλα στό χέρι μου, γιατί τῶθλιψα.

Ἐνα γιακί θά σέ κάνη καλά τό σταθρί σου.

γιαλντίζι: (τό) = αμάλτο, ἔμαγέ.

Ἐχασε τό γιαλντίζι ντου, χάλασε. Αὐτά τὰ πράγματα πρέπει νά τὰ φυλάγουμε, νά μὴ χάσουνε τό γιαλντίζι ντους.

γιαλοδρομίζουνε (ρ.) = θγαίνουν ἀπό τὰ ἀνοικτά στήν ἀκροθαλασσιά. Ἦρτ' ἡ ὥρα νά γιαλοδρομίσουνε σί ἀλαμάνες γιατ'εἶναι φορτωμένες παλαμίδες.

Οἱ ἀλαμάνες χίρισαν νά γιαλοδρομίζουνε.

γιαλός (ό) = ἡ θάλασσα, ὁ αἰγιαλός.

Λ κατέδω κά' στό γιαλό. Πάνε κά' στό γιαλό καί φώναξ'τηνα.

Βρώμιος εἶναι σήμερα ὁ γιαλός.

γιάμα (τό) = λεηλασία, διαρπαγή.

γιάματζης (ό) = ἄρπαξ, λεηλατῶν.

Πῆγαν σὲ τσερκέζηδες κι' ἔκανανε γιάμα. Αὐτὸς εἶναι γιάματζης, ὄλ' αὐτὰ πού ἔχει τὰ πῆρε πὲ τὰ γιάματα. Ἐχασα οὐλο ντό θιό μου, μ' ἔκανανε γιάμα.

γιάμπασι (τό) = πέσιμο (ἀνθρώπου).

Ἐκανα ἕνα γιάμπασι, ἔσπασα τὰ μοῦτρα μου. Χτύπησ' ὁ καῦμένος, ἔκαν' ἕνα γιάμπασί.

γιανίσκω (ρ.) = γιατρεύομαι, θεραπεύομαι, γίνομαι καλά.

Ἐγὼ μονάχη μου γιανίσκω, χῶρις γιατρό. Ποιός θά μὲ γιάνη;

Μὴ σταναχωριέσαι, σὲ γιατροὶ ἀ ντόνε γιάνουνε, λήγορα θά γιάνη.

γιαραλαντίζουνε (ρ.) = γεμίζου πηγάς, ἐρεθίζονται.

γιαράς (ό) (καί γιεράς) = πληγή, τραῦμα.

Γιαραλάντισαν τὰ χεῖλα ντου. Γιόμισε ὄλο γιαράδες. Ὁ γιεράς μου ὄσο πάει, μεγαλώνει.

γιαῖς - πούς (γένκε) = σκόρπισε, κατεστράφη, διανεμίσθηκε.

Ὅλος ὁ θιός τους γένκε γιαῖς - πούς. Στάρια, κριθάρια ὄλα γένκανε γιαῖς - πούς.

γιασουμάκι (τό) = κάλιμμα, κουρτίνα ἐπάνω ἐμπρός στό θολωτό μέρος τοῦ τῶακιοῦ.

*Έκανες, βλέπω, καινούργιο γιασουμάκι. Πόμεινε ρούχο πὲ τοὺς περ-
δέδες κι' ἔκανα καὶ ἴδιο γιασουμάκι. Τ' ὀτζάκι δὶχως γιασουμάκι
εἶναι ὕμνῳ (γυμνῳ) καὶ δὲ π ρ έ π ε ! (= καθόλου δὲν φαντάζει,
δὲν εἶναι ὠραῖο).

για τὰ τί; = γιατί;

για ταῦτο (καὶ για τ' αὐτὸ) = γι' αὐτό.

Μὲ για τὰ τί; Για τὰ τί ἤρτες; Για τὰ τί δὲ πήγες; Για ταῦτο ἐσὺ
δὲν ἤρτες! Ἀρρώστησα, για τοῦτο δὲ μπόρεσα νὰ πάγω.

γιατράινα (ή) = γυναίκα ποὺ γιατρεύει πρακτικά.

Φώνα ντὴ γιατράινα νὰ σὲ ὕριση (γυρίση) ντὸν ἀφαλὸ σου. Αὐτὴ
ἢ γιατράινα μ' ἔγιανε καὶ μένα.

γιατρέσσα (ή) = σύζυγος τοῦ γιατροῦ.

γιατρέσσα (ή) = ἐπιστήμων γυναίκα ἱατροῦ.

Εἶναι ἢ γιατρέσσα, ἢ γεναίκα τοῦ γιατροῦ. *Ἦρτανε ὁ γιατρός, ἢ
γιατρέσσα καὶ τὰ παιδιὰ ντους.

*Ἦ θεατέρα μου σπουδάξει γιατρέσσα. Τώρα χίρισανε καὶ τὰ κο-
ρίτσια νὰ γένουνται γιατρέσσες.

γιατρικό (τὸ) = φάρμακο.

Πῆρες τὸ γιατρικό σου; *Ἐγραψ' ὁ γιατρός ἕνα σωρὸ γιατρικά.

Πάρε ντὴ ρετσέτα καὶ πάνε στὴ σπετσαρία νὰ πάρης τὰ γιατρικά.

γιολαντίζω (ρ.) = ἐξαποστέλλω.

Δὲ μποροῦσα νὰ τὴν ὑποφέρω ντὴ δούλα μου καὶ ντὴνε γιολαντίσα.

Δὲ ντοὺς γιολαντίζεις, νὰ ἡσυχάσης.

γιορντάνι (τὸ) = περιθέραιον.

Φοροῦσε ἕνα ὠραῖο γιορντάνι. Ντὴνε τρατάρησε ἢ πεθερά ντης ἕνα
δραχιόλι, ἕνα γιορντάνι....

γιορτερὸς - ἢ - ὀ = γιορτινός, γιορτιάτικος.

Σήμερα, βλέπω, ἔβαλες τὸ γιορτερό σου τὸ φουστάνι. Κάθε μέρα
ἐσὺ τὰ γιορτερά σου φορεῖς; *Ἐκανα δυὸ φουστες - μιὰ καθημερινή
καὶ μιὰ γιορτερή.

γιοῦκι (τὸ) = ἐντοιχισμένη ντουλάπα.

*Ἐβαλα ντὸ σιλτὲ μέσ' στὸ γιοῦκι. Βγάλε πὲ τὸ γιοῦκι ἕνα πάπλωμα
καὶ κλείσε καλὰ τὰ κανάτια τοῦ γιουκιοῦ. Τὰ γιοῦκια χρειάζονται
μέσ' στὸ σπίτι.

γιουλάφι (τὸ) = δρώμη.

*Ἐδωχες στὰ πράγματα (ζῶα) γιουλάφι; Μπίτισε τὸ γιουλάφι, πρέπει
νὰ γοράσης ἄλλο.

γιοουρούκης (ὀ) = ἀξέστος, δάρβαρος.

*Ἀφστονα αὐτόνα ντὸ γιοουρούκη. Διάδα τὸ μπροστά μου, γιοουρούκη!

γιοφύρι (τό) = γεφύρι, γέφυρα.

Τῆς Τρίχας τὸ γιοφύρι. Στὸ ποταμὸ ἔκανανε καινούργιο γιοφύρι.

Τώρα γκρεμοῦνε ὄλα τὰ παλιὰ τὰ γιοφύρια.

γλεμίζω (ρ.) και

γλέμισμα (τό) = πάρσιμο - κόψιμο τοῦ λαιμοῦ και τῆς μασχάλης στὸ ραπτό-
μενο φόρεμα.

Θέλει κόμα λίγο γλέμισμα κι' ὁ λαιμὸς κι' ἡ ἀμιασκάλη. Γέμισε το
κόμα λίγο στὸ λαιμὸ. Μὴ γλεμίζεις ἄλλο τίς ἀμιασκάλες.

γλέπω (ρ.) (σπάνια μεταχειρίζ.) (και βλέπω) = βλέπω.

Κά' (καθόλου) δὲ γλέπω. Γλέπεις τί ἔκανες; Γλέπε τα ἐσύ.

γλυστρίδα (ῆ) = χόρτο τρωγόμενο ὡς σαλάτα, ἀλλὰ και τροφή τῶν χοίρων.

Μάζω τίς πιὸ καλὲς γλυστρίδες και κάντες σαλάτα. "Ὅσες γλυστρίδες
πομείνουνε, δόστες στὸ γουρούνι.

γλυτήρι (τό) = ἐργαλεῖο, στὸ ὁποῖο τυλίγεται τὸ νῆμα και γίνεται τσιλέζ, τὸ

λεγόμενο ἄλλοῦ στήν Θράκη τυλιγάδι.

γλυῶ (ρ.) (ἀόρ. ἔγλυσα) = τυλίγω τὸ νῆμα στὸ γλυτήρι.

Φέρ' τὸ γλυτήρι: νὰ γλύσω τὸ μαλλι πού ἔκλωσα. Μὴ μὲ μιλεῖς, γιατί
γλυῶ τώρα και μετροῶ πάσματα. Ἐξήγητα κλωστὲς γλυεῖς για κάθε
πάσμα;— Ναι, και πὲ δλ' αὐτὰ τ' ἀδράχια τὸ μαλλι ἔγλυσα στὸ
γλυτήρι ἰδώδεκα πάσματα, δηλ. μιὰ θελιά.

γλυτζιάζουν (ρ.) (τὰ χέρια μου) = κολλοῦν.

Γλυτζιάζουν τὰ χέρια μου. Στάσου νὰ πάγω μέσα νὰ σαπουνιστῶ,
γιατί γλυτζιάσαν τὰ χέρια μου.

γλυφός - ῆ - ὀ = ὑφάλμυρος.

Τὸ νερὸ αὐτὸ δὲ πίνεται, εἶναι γλυφὸ. "Ὅλα αὐτὰ τὰ πηγάδια ἔχουνε
γλυφὸ νερό.

γνεύω (ρ.) = νεύω, κάνω νεῦμα.

Δὲ σὲ βλέπω νὰ γνεύῃς! (Κατάρα). Λέγε, μὴ γνεύεις. Ντὴν ἔγνεψε
και κατέθηκε.

γνέψιμα (τό) = νεῦμα.

"Ὅλο γνεψίματα εἶσαι. Δὲ ντὰ καταλαθαίνω ἴγὼ τὰ γνεψίματα, θέλω
λόγια. Γνέψιμα εἶδε και σηκώθηκε.

γόμος (ὀ) = γέμισμα τῶν στρωμάτων μὲ μικροκομμένα μαλλιά ἢ κουρέλια.

γόμος (ὀ) = ἡ γέμισις γλυκισμάτων.

"Ἐδγαλα ὄλο ντὸ γόμο πὲ τοὺς σιλτέδες και τὰ μαξιλάρια και ντὸν
ἐπλυνα. "Ἐχεις γόμο νὰ τὰ γεμίσης ὄλα τὰ μαξιλάρια;

Ἐγὼ θὰ πλάσσω τὰ φύλλα κι' ἐσύ ἐτοίμασε ντὸ γόμο για ντὴ μηλίνα.
Σπάσε καρύδια και κάνε ντὸ γόμο τοῦ σαραγλιοῦ και θάλε και ζάχαρι
και κανέλλα μὲς' στὸ γόμο.

γόνα (τό) = γόνατο.

Ντόμα μου, κοκκώνα μου, κάτσε πά' στό γόνα μου... Πονεῖ τό γόνα μου. Τρέμουνε τὰ γόνατά μου.

Γογατισμοῦ (τοῦ) = ἡ Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς.

Αὔρι: Κεργιακή τοῦ Γογατισμοῦ, μεθαύρι: - Δευτέρα τ' Ἅγιο Πνέμα. Τοῦ Γογατισμοῦ γογατίζουνε στήν ἐκκλησιά καί γιά τοὺς ζουντανούς καί γιά τοὺς πεθαμένους.

γοράζω (ρ.) = ἀγοράζω.

Γοράζεις, γοράζεις, δὲ χαρταίνεις. Θέλω νὰ γοράσω φουστάνι, παπούτσι καὶ ἄλλα πολλά. Πάγε στό μπακάλη νὰ γοράσης τυρί. Γόρασετε ψάρια;

γοραστός (ἦ - ὀ) = ἀγορασμένος - ἦ - ο.

Ἔχεις γοραστό ψωμί; Τὰ γοραστά τὰ ψάρια εἶναι μετρημένα. Ἄμα ν' εἶναι γοραστά, δέμπορεις νὰ ξεδέψης πολλά.

γόφος (ὀ) = γοφός.

Ὁ γόφος μου μὲ πονεῖ πολύ. Πόνεσανε οἱ γόφοι μου.

γούγια (ἦ) = οὔγια.

Μάτισε το (ἐνωσέ το) γούγια πὲ γούγια. Ὁ χασπὲς αὐτὸς ἔχει γερὴ γούγια.

γουδουδός - ἦ - ὀ = στρογγυλεμένος ἦ - ο.

Αὐτὸς δὲ εἶναι μυτερός, εἶναι γουδουδός. Πολὺ γουδουδὴ ἡ μύτη τοῦ παπουτσιοῦ σου.

γουζαντίζω (ρ.) = ζαπλώνω.

Γουζάντισε κοιμιά νὰ ἴσυχάσης. Τώρα ἀ γουζαντίσω. Τωρινὰς γουζάντιζα, γιά ταῦτο δὲ μὲ εἶδες.

γούλα (ἦ) = λαμαργία.

γουλάρης - α - ικο (καὶ λαμάρης) = λαίμαργος.

Τί γούλα εἶν' αὐτή, μπρὲ παιδί μου! Πολὺ γουλάρης ὁ μπαμπάς, γουλάρια καὶ ἡ μάνα, γέννε καὶ τὸ παιδί ντους γουλάρικο.

γουριάζω (ρ.) = οὐρλιάζω.

Σκάσε, μὴ γουριάξεις! Βαρέθηκα νὰ τ' ἀκούγω νὰ γουριάξῃ.

Γούριασε, γούριασε, μέρωσε.

γουρλωμάτης - α = οἱ ἔχοντες γουρλωμένα μάτια.

γουρλωματιάζω (ρ.) = στραβοκυττάζω.

γουρλώνω (ρ.) = ἀνίγω πολὺ τὰ μάτια μου.

Εἶναι μιὰ ἄσκημη, γουρλωμάτα! Τί σ' ἔκανα καὶ μὲ γουρλωματιάξεις; Μὴ μὲ γουρλωματιάξεις ἐμένα, γουρλωμάτη! Δὲν εἶπε τίποτε, γιὰτί ντόνε γουρλωμάτιασε. Σὰ ντ' ἄκουσε, γούρλωσε τὰ μάτια. Γούρλωσε τὰ μάτια, πισταθύθηκα.

γούρνα (ή) = τὸ λούκι, ὑδροροή καὶ ἡ δεξαμενὴ.

Ξεκόλλησ' ἡ γούρνα καὶ τρέχουνε τὰ νερὰ τῆς βροχῆς. Φώνα ντὸ
τενεκετζῆ νὰ κολλήσῃ ντὴ γούρνα. Μαζώχτηκανε νερὰ καὶ γιόμισε
μὰ γούρνα μέσ' στὴ μέστῃ.

γουρσούζης - α - ικο = κακότεπος, στρυφνός.

Σκάσε, μαρὴ γουρσούζα! Εἶναι πολὺ γουρσούζης κι' ἔχει κι' ἕνα
πολὺ γουρσούζικο παιδί. Οὐλοῖ ντους γουρσούζηδες εἶναι, ἰδὲ μπορούμε
νὰ τὰ θγάλοουμε πέρα.

γραμματιζούμενος - η - ο = ἐγγράμματος, μορφωμένος.

Αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος γραμματιζούμενος. Ἡ θεατέρα μου εἶναι πολὺ
γραμματιζούμενη. "Ὅλοι ντους εἶναι γραμματιζούμενοι.

γράντσος (ὀ) = χασμουρητό.

"Ἐκανε γράντζο ἡ γρηά. Μὲ τί γράντσος ἦγταν αὐτός! Πόσους γράν-
τσους ἔκανε ἴσαμε τώρα;

γρίπος (ὀ) = εἶδος διχτύου, τράτα.

Πῆρε ντὸ γρίπο καὶ πὰ' νὰ πιάσῃ φάρια. Γιόμισ' ὁ γρίπος φάρια;

γρόσια (τά) = χρήματα καὶ 1 εἰκοσάλεπτο = 1 γρόσι.

Πέθανε, μὰ ἄφηκε στὰ παιδιὰ ντου γρόσια πολλά. Πέντε γρόσια
κάνουν ἕνα φράγκο, ἕκατὸ γρόσια - ἕνα εἰκοσάφραγκο. Δόμ' ἕνα
γρόσι νὰ πάρω ἕνα ψωμί.

γυρεύω (ρ.) = ζητῶ.

Αὐτὸς τί γυρεύει; ὄμπέρα; Τί γυρεύεις, καθαλλάρη;...

γύρος (ὀ) = κρεδοατόγυρος.

"Ὁ γύρος εἶναι κεντημένος. Ν τ ὀ ν ὕ ρ ο ντόνε κέντησες;— "Ὁχι,
σ τ ὀ ν ὕ ρ ο ἔβαλα ἴδια ταντέλλα πὲ τὰ μαξιλάρια. "Ὁ γ ὕ ρ ο σ,
ἡ κουδέρτα καὶ τὰ μαξιλάρια εἶναι ἴδια.

γωνιάδια (τά) = οἱ κόρες τοῦ ψωμοῦ.

Βγάλε τὰ γωνιάδια καὶ δὸς ντὴ φιχιά νὰ ντῆνε μουσκέψω.

"Ἐγὼ θέμπωρω νὰ φάγω γωνιάδια, δὲν ἔχω ἰδόντια.

ξ

γκαβάζης (ὀ) = κλητήρας προξενείου.

Τὸ εἶπ' ὁ Γιάννης ὁ γκαβάζης. Πῆγα στὸ Προξενεῖο καὶ τᾶδωκα
κτὸ γκαβάζῃ.

γκαθανόζη (τὸ) = ξύλινο ἀγγεῖο.

Βάλ' τὸ ἀλάτι μέσ' στὸ γκαθανόζι. Φέρε μὲ πὲ κειναπέρα τὸ γκα-
θανόζι.

γκάθανος (ὀ) = κἀθαρος.

"Ἐνας γκάθανος πετᾶ. Μαύρισ' ὁ τόπος πὲ τοὺς γκαθάνους.

γκαγκάμη (ή) = ἐργαλεῖο, μὲ τὸ ὅποιο ξεκολλοῦν τὰ μυῖδια ἀπὸ τοὺς θαλασι-
νοὺς βράχους.

Πήγε νὰ δῶ γάλλη μύδια καὶ ξέχασε ντὴ γκαγκάμη. Ἔχεις γκαγκάμη μαζί σου;

γκάξι: (τὸ) = πετρέλαιο.

Πά' νὰ πάρῃς ἓνα τενεκὲ γκάξι. Ἔβαλες γκάξι στὶς λάμπες;

γκαζοπάνι: (τὸ) := τὸ πανί, μὲ τὸ ὁποῖο καθάριζαν τὶς λάμπες, τὰ λαμπογυάλια καὶ κατ' ἐπέκτασιν - τὸ ξεσκονόπανο.

Λέρωσε τὸ γκαζοπάνι. Βγάλε ἓνα καθαρὸ γκαζοπάνι νὰ καθάρῃσω τὸ γυαλί τῆς λάμπας. Δώμε κι' ἓνα γκαζοπάνι νὰ ξεσκονίσω τὸ τραπέζι καὶ τὶς καθέλκες.

γκάϊντα (ἡ) = ἄσκαυλος.

Στὰ βουργάρικα χωρῖα χορεύουνε πὲ ντὴ γκάϊντα. Παίξουνε τὰ νταβούλια καὶ οἱ γκάϊντες καὶ χορεύουν οἱ βουργάρες.

γκάμη (τὸ) (ἔθγαλα γκάμη) = τὸ ἄχτι.

Χόρεψε, πήδηξε, ἔθγαλε τὸ γκάμη ντου. Ντόν ἔδωκα ἓνα ξύλο, πού ἔθγαλα τὸ γκάμη μου.

γκαιντίσω (ρ. μέλλ.) = ἱκανοποιηθῶ.

Ἄ τῆς τὰ πῶ δλα, γιὰ νὰ γκαιντίσω. Πές τα, νὰ γκαιντίσης.

γκαργκαλίζω - γκαργκαλίζουμαι: (ρ.) = γαργαλῶ - γαργαλιέμαι.

Μὴ μὲ γκαργκαλίζεις, δέμπορω. Αὐτὸς γκαργκαλίζεται πολὺ, εἶναι ζουλιάρης.

γκαρδιρόπα (ἡ) = ντουλάπα.

Κρέμασα τὰ φουστάνια μου, γιόμισε ἡ γκαρδιρόπα. Σήκω τὸ φόρεμα σου καὶ κρέμα το μὲς' στὴ γκαρδιρόπα.

γκαρρίζε: (ρ.) = ὀγκανίζε.

Ὁβλη νύχτα ὁ γάδαρος γκάρριζε. Τί γκαρρίζεις σὰ ντὸ γάδαρο!

γκαστρωμένη (ἐπίθ.) = ἔγκυος.

Αὐτὴ πάλε γκαστρωμένη εἶναι. Εἶναι γκαστρωμένη ἡ κατσίκα σας;

γκέτσικα (καὶ γκέτσκα ἐπίρρ.) = ἄργα.

Ἦρτε πολὺ γκέτσικα. Γκέτσκα διάδηκε.

γκιθγκίρι: (τὸ) = οἰκοδομημὲ τοῦδλα.

Γκρέμισε τὸ σπίτι ντου καὶ τῶκανε γκιθγκίρι. Γκιθγκίρι: εἶναι τὸ σπίτι σου;

γκιόλι (τὸ) = ἔλος, τέλημα.

Μαζώχτηκανε θωναπέρα τὰ νερά, γένκανε γκιόλι. Ἔπεσε μὲς' στὸ γκιόλι.

γκιότσι: (τὸ) = τὰ ἔτοψμα πρὸς μετακόμισι εἶδη τοῦ νοικοκυριοῦ.

Διὲς θωναπέρα εἶναι: δλα στιβαγμένα, γκιότσι. Βλέπω ἔχεις γκιότσι.

γκιουδέτσι: (τὸ) = ψητὸ στὸ φούρνο.

γκιουδέτσι: (τὸ) = καὶ τὸ σκεῦος, στὸ ὁποῖο ψήνεται: τὸ ψητὸ.

Ἔχεις κανεῖνα μεγάλο γκιουδέτσι νὰ θάλω τὸ φαί μου νὰ τὸ στείλω στὸ φούρνο; Πά' νὰ φέρῃς τὸ γκιουδέτσι. Ψήθηκε τὸ γκιουδέτσι μας;

γκιουμπρές (ό) = κοπριά, λίπασμα.

Παράγκειλα νά με φέρουνε γκιουμπρέ για ντό μπαχτσέ μου. Είδα πού κουθάνουσανε γκιουμπρέ στο μπαστάνι.

γκιουγιούμι (τό) = χάλκινο ή αλουμινένιο δοχείο για νερό, αντί στάμνας, και δοχείο γά γάλα πού χρησιμοποιούν οί γαλακτοπώλαι.

Φέρε καναδυό γκιουγιούμι νερό. Μή παίρνεις λαήνι, ά τό σπάσης, πάρ' ένα γκιουγιούμι. Πέρασ' ό γαλατάς πέ δυό γκιουγιούμι γάλα.

γκιουρουλιτί (τό) (και πατιρντι) = θόρυβος.

Ού, πολύ γκιουρουλιτί γένεταί κάτω. Τί γκιουρουλιτί και πατιρντι είν' αυτό!

γκλαθανή (ή) = καταπακτή.

"Έχει μέσ' στή κάμαρα μιά γκλαθανή, πού κατεβαίνει στο κατώϊ.

"Έπεσε πέ ντή γκλαθανή.

γκολογκάντζα (ή) (και κολλυθόζιμος) = κολλυθόζιμος.

Τού Χριστού και τό Φωτός 'πό θραδύς κάνουμε γκολογκάντζα και ντήνε δάνουμε κειν' τό θράδυ στο τραπέζι, γιομάτο όλο πέ σαρακοστιανά, πού τό θυμιάζουμε. Γκολογκάντζα κάνουμε και κάθε φορά πού κάνουμε κόλλυθα για τίς ψυχές.

γκουντζούκης (ό) = κολοθός, κοντός.

γκουντζούκινο (τό) = κοντό, έλλιπές.

Αυτός είναι γκουντζούκης. Γκουντζούκινο τό μπαλτό ντου και τά μαγιάνια γκουντζούκια.

γκράχος (ό) = λαθήρι.

"Εσπειρες γκράχο φέτο; Φέρε με και μένα πεντέξ' κιλά γκράχο.

γκρέμος (ό) = γκρεμός.

"Έπεσε πέ ντό γκρέμο. Βλέπε, αυτός ό γκρέμος είναι άψηλός, νά μη πέσης και σκοτωθής.

γκρινιάζω (ρ.) = γρινιάζω.

"Όλο γκρινιάζει αυτό τό παιδί. Τί γκρινιάζεις, όλο γκρίνια είσαι.

γκρυδίτσι (τό) = κρυφούλι (παιδιά).

Παίζουμε γκρυδίτσι; «Τό γκρυδίτσι - δίτσι, ντόν άγελαρίση...».

γκυργύρια (τά) = πλοιάρια άλιείας με ώρισμένο είδος δικτύων, τά γρύ - γρύ.

"Έχει δικά ντου γκυργύρια. Πήγαννε πέ τά γκυργύρια και έπιασανε ένα σωρό (άφθονα) ψάρια.

γκώμια (τά) = χάλια, μπομπές.

Δέ δλέπει τά γκώμια ντης, μόνε κατηγορεί τούς άλλους. "Άς διή πρώτα καινος τά γκώμια ντου, κι' ύστερα νά λέη.

Δ

Δαϊμοναριά (ή) (καὶ λαϊμοναριά) = δυσκῦαμος (βοταν.).

Ντὴ Πρωτομαγιά μερικὲς θάνουνε δαϊμοναριά ἄπο πάν' πέ τις πόρτες, ἀντὶς στεφάνι. Αὐρι εἶναι Πρωτομαγιά, ἄς πὰ' νὰ φέρουμε δαϊμοναριά νὰ δάλουμε στὶς πόρτες μας.

δαμάσκα (ή) = τὸ δαμάσκο (ὑφανμα).

Ντόνε παράγκειλα νὰ μέ φέρη δαμάσκα, γιὰ νὰ κάνω μακάτια καὶ περδέδες. 'Ο καναπὲς κι' οἱ πολυθρόνες εἶναι ντυμένες πέ δαμάσκα. Αὐτὴ ἢ δαμάσκα ποὺ πῆρα τώρα εἶναι πιὸ καλή.

δαχτάνι (τὸ) = γαιτάνι.

«'Ολο τὸ σαραντάμερο κόρη δαχτάνι πλέκει» (παροιμ. γιὰ τίς σιγανὲς στὴν ἰδουλειά τους).

Εἶχε λόγερα - λόγερα δαχτάνι.

δαχτυλήτρια (ή) = δακτυλήθρα.

"Ἐχασα ντὴ δαχτυλήτρια μου. Χωρὶς δαχτυλήτρια δέμπορω νὰ ράψω.

δγιῶ (ρ.) = ἴδῶ.

Θέλω νὰ σὲ δγιῶ. Νὰ δγιῶ τί θὰ κάνω.

δειάφη (ή) = θειάφη, θεῖον.

δειαφιζῶ (ρ.) = θειαφιζῶ.

Φέρε ντὴ θειάφη νὰ πὰ' νὰ δειαφίσω τ' ἀμπέλια. Πόμεινε δειάφη μέσ' στὸ δειαφιστήρι νὰ δειαφίσῃς καὶ ντὴ δράλα; (κλιηματοριά).

δερμόνι (τὸ) — πολὺ μεγάλο κόσκινο.

Φέρ' τὸ δερμόνι νὰ κοσκινίσουμε τὸ σάρι ποὺ ἀλώνισαμε. 'Α πὰ' νὰ φέρω τὸ δερμόνι ἄπο μέσ' πέ ντὴν ἀχερώνα.

δεδάκκι (τὸ) = δισάκκι.

Πῆρε τὸ δεδάκκι πέ τὸ νόμο τοῦ ἀντροῦς ντὴς καὶ ντόνε ξεφόρτωσε.

Τ' ἔχει μέσ' τὸ δεδάκι σου, νταῖ Γιώργη;

Δημόθυρα (τὰ) = Βημόθυρα (θύρα τοῦ Ἁγ. Βήματος).

Γιὰ νὰ σαραντίσῃ ὁ παπὰς τὸ παιδί τὸ θάνει μπροστά στ' Ἁγια Δημόθυρα. Ντὴ Μεγάλ' Παρασκευὴ τὸ θράδου σφαλεῖ ὁ παπὰς τ' Ἁγια Δημόθυρα καὶ τ' ἀνοίγει ντὴ Πρώτ' Ἀνάστασι.

διάδα! (ρ.) = φύγε (προστακτ.).

διαθαίνω (ρ.) = φεύγω, διάθαινα (παρατ.) διαθῶ (μ.), διαθήκα (ἀόρ.).

Διάδα ἄπο μπροστά μου, νὰ μὴ σὲ ἐλέπω! Γιατί διαθαίνεις τόσο λήγορα;

Διάδῃκ' ὁ μπαμπὰς σου; Πότ' ἀδιαθῇ ὁ ἀδρεφός σου;

διαδολοντυλιμμένος - η - ο = πονηρός - ἦ - ὁ.

Μὴ παίζεις πέ τ' αὐτόνα, εἶναι διαδολοντυλιμμένος. Ἡ γεναίκα αὐτὴ εἶναι διαδολοντυλιμμένη.

διαγουμίζω (ρ.) = σπαταλώ, διασκορπώ.

Μή ντά διαγουμίζεις τὰ σταφύλια. Τὰ πιό πολλά τὰ διαγουμίσε.

διάζουμαι (ρ.) = έτοιμάζω, στήνω τὸ στήμονι στὸν ἀργαλειό.

Δέμπορω τώρα, διάζουμαι. Ἐχτές τὸ διάστηκα τὸ πανί. Νεγκάζουμαι νὰ διαστῶ τὸ πανί, γιὰ νὰ δώκω ντὴ θιάστρια (ἐργαλεῖο, μὲ τὸ ὅποιο διάζονται).

διακαμῶς (ὀ) = φωσφορισμὸς θαλάσσης ἀπὸ τὰ φάρια.

Τί ὠραῖα πού φαίνεται ὁ διακαμῶς μέσ' στὴ θάλασσα! Φαίνεται μεγάλος διακαμῶς, πολλὰ φάρια θὰ πιάσουνε.

διαλέγω (ρ.) = ἐκλέγω.

Μή πολυδιαλέξεις! Ὅποιος διαλέξει, παίρνει ντὸ μάγειρα (παρομι.). Ἄντε, ἐγὼ διάλεξα ἕνα.

διανομιούμαι (ρ.), ἀόρ. διανομήθηκα = φροντίζω, φρόντισα.

Κι' ἐγὼ θὲ διανομιούμαι, μὰ κι' ἐσὺ θὲ διανομήθηκες νὰ τὸ στείλῃς.

Πέρασε τόσοσ καιρὸς καὶ θὲ διανομήθηκα νὰ τὸ κάνω.

διασέρνει (ρ.) = ξεφεύγει.

Τῶδαλα γούγια μὲ γούγια, μὰ πάλε θιάσέρνει. Πρόσεξε, τὸ πανί θιάσέρνει.

διαχνί (τὸ) = γιαχνί.

διαχνιστὰ (τὰ) = ἄχνιστὰ.

Μαγέρεφα σήμερα ἰλάρια διαχνί. Κι' ἐγὼ ἐχτές εἶχα ὀρθα διαχνί.

Τὰ μύδια νὰ τὰ κάνῃς διαχνιστὰ. Τίς καρδέλλες τίς κάνουμε διαχνιστέσ μόν' πὲ τὸ λάδι ντου.

διμάρικα (τὰ) = δίδυμα.

Τῶμαθεξ, ἡ Ἑλένη ἔκανε διμάρικα παιδιὰ. Ἐχω πολλὰ παιδιὰ, γιὰτ' ἔκανα δυὸ φορὲξ διμάρικα.

διμισιάρχο (τὸ) = ἐξ ἡμισείας, συντροφικό.

Τὸ χωράφι τῶχουμε διμισιάρχο. Διμισιάρχο παίρνομε ντὸ καρπό.

δίμιτο (τὸ) = εἶδος ὕφαντοῦ, πού ὕφαινεται μὲ 4 πατήτριες.

Ἐχω στὸ λάκκο (ἀργαλειό) δίμιτο πανί. Ἐφανα ἕνα τόπι δίμιτο!

διολί (τὸ) = διολί.

Ἦγτανε κι' ὁ Γιώργηξ πὲ τὸ διολί ντου. Παίξει ὠραῖο διολί.

δισκόπλο (τὸ) = μικρὸς δίσκος, δισκάκι.

Γόρσκα ἕνα δισκόπλο νὰ τρατάρνω ἕνα καφέ. Φέρ' τὸ μικρὸ τὸ δισκόπλο νὰ τρατάρω γλυκὸ στήν εἰτόνιασσα.

δόντι (τὸ) = δόντι.

Ἄχ, πῶξ πονεῖ τὸ δόντι μου! Μάτωσαν τὰ δόντια μου.

δοντιάξει (ρ.) = ἀρχίζει νὰ θγάξῃ δόντια.

Γιατί κλαίει τὸ παιδί σου, νὰ μὴ δοντιάξῃ; Δοντιάξει τὸ παιδί μου κι' εἶν' ἀνήσυχο.

δοντοκοιλιές (αί) = τὰ οὖλα.

Εἶνα: πρησμένες σὶ δοντοκοιλιές σου; Ποιοῦνε πολὺ οἱ δοντοκοιλιές μου.

δόξα (ή) = οὐράνιον τόξον.

Δὲν ἔχει βροχή, φάνηκ' ἡ δόξα στὸν οὐρανό. Τί ώραῖα πούειναι τὰ χρώματα τῆς δόξας!

δοξάγκα (ή) = χαμάλικα, ὅπως λέγεται: ἀλλοῦ στήν Θράκη - τὸ ξύλο, πού στις 2 ἄκρες του στηρίζουν δοχεῖα μὲ νερό καὶ τὸ κουβαλοῦν στὸν ὄμο. Πάρ' ντὴ δοξάγκα καὶ τὰ τσουγούνια (κουβάδες) καὶ φέρε ἓνα δρόμο νερό. Νὰ πάρης ντὴ δοξάγκα. Ν' ἀρπάξῃ κανεὶς ντὴ δοξάγκα καὶ νὰ σ' ἀρχίσῃ!

δούλα (ή) = ὑπηρέτρια.

Διάθηκε ἡ δούλα σου; Ντῆγε γιολάντισα ντὴ δούλα μου, μὰ χωρὶς δούλα δέμπορω.

δουλεύω (ρ.) = ἐργάζομαι.

δουλειά (ή) = ἐργασία.

δουλειά (ή) = τὸ ἐργόχειρο.

Κόμα δουλεύεις; Ἔχω πολλές δουλειές. Νὰ ν' ἔρτετε μὴ μέρᾳ πὲ τίς δουλειές σας. Πάρε ντὴ δουλειά σου κι' ἔλα.

δράλα (ή) = ἑράνα, κληματαριά.

Ἡ δράλα μας εἶναι φορτωμένη σταφύλια. Ἡ ἄλλη ἡ δράλα ξεράθηκε.

δράμιω (ρ.) — νὰ θράμης = νὰ τρέξῃς.

...μὰ τί μπορῶ νὰ κάνω, πού εἶναι τὰ μίλια μακρὰ καὶ δὲ μπορῶ νὰ δράμιω (στίχοι).

«Ὅπ' ἀλλάξες τὰ στέφανα, νὰ θράμης καὶ στὰ λάδια. (Εὐχὴ στήν κουμπάρα στοὺς γάμους).

δρομοῦ (ή) = αὐτὴ πού ἀγαπάει νὰ γυρίζει στοὺς δρόμους.

δρομοπεζάλα ἢ δρομοπαϊζάλα (;) = τὸ ἴδιον.

Εἶναι μὴ δρομοῦ! Ποῦ ντὴν ἡδρες αὐτὴ ντὴ δρομοπεζάλα;

δυό (στὰ δυό καὶ στ' ὄνα) = ἔχει τὴν ἔγνοια ἀμφιβολίας.

Θὰ πάης αὔριον;— Αἶ, στὰ δυό καὶ στ' ὄνα.

Δέειναι σίγουρον, στὰ δυό καὶ στ' ὄνα.

δώκω (ρ.) = δώσω.

δῶμε (ρ.) (προστ.) = ἰδός μου.

Ἄ σὲ δώκω μὴ πατσιά! (μπάτσο). Δὲ θὰ μὲ δώκῃς νὰ φάγω;

Ντὸν ἔδωκα καὶ κατάλαβε.

Δῶμε τὸ χέρ: σου. Δῶμε καὶ μένα κοιμιάτι.

δωνά (καὶ δωναπέρα) = ἰθὺ δά.

Φέρτο δωνά νὰ τὸ διοῦμε. Ἔλα δωναπέρα.

δωπέρα (ἐπίρρ.) = ἐδῶ.

Δωπέρα κάθεσαι; Ἔλα δωπέρα γὰ σέ διοῦμε. Ἦρτα δωπέρα, γιὰ γὰ τὰ ποῦμε.

d

ντὰ (ἄρθρ.) = τὰ (μόνον ὅταν ἔπεται συνδέσμου πού λήγει· εἰς ν (δὲ ντὰ πῆρε) .

Δὲ ντὰ εἶπε ὄλα. Μὴ ντὰ χαρνᾶς. Δὲ ντὸ πῆρε μαζί ντου (ἀλλά· πότε θὰ τὸ φέρῃς; γιατί τὰ ἔγραψες ἔτσι;).

νταβάνι (τὸ) = ταβάνι, ἡ ὄροφή.

Πά' στὸ νταβάνι ἔχει καρφωμένα καρφιά, γιὰ γὰ κρεμάζουμε τὰ σταφύλια. Τὸ σπίτι μας ἔχει πολὺ ἀψηγλὰ νταβάνια.

νταβᾶς (ὁ) = τὸ ταψί.

νταβᾶς (ὁ) = τὸ ρηχὸ καζάνι πού θράζουν τὸ πετιμέζι· (καὶ μελονταβᾶς) .

Ἔκανα ἕνα μεγάλο νταβᾶ μηλίνα καὶ ντὴν ἔστειλα στὸ φούρνο.

Πάνε στὸ φούρνο γὰ φέρῃς ντὸ νταβᾶ πὲ τίς πιπεριές καὶ τίς ντομάτες τίς παραγαμιστές. Ἔχεις μεγάλο μελονταβᾶ; Δώμε ντὸ νταβᾶ σου γὰ θράσω τὸ μέλι μου (πετιμέζι) .

νταβραντίζω (ρ.) = συνέρχομαι, ἀναρρωνύω, ἰδυναμώνω.

Καλὰ εἶσαι τώρα, νταβράντισες, βλέπω. Δόξα τῷ Θεῷ, ἀρχισα γὰ νταβραντίζω.

νταβούλια (τὰ) = νταούλια, τύμπανα.

Ἦρταν οἱ κασιθέλλοι πὲ τὰ νταβούλια. Δὲ σταματοῦνε παιὰ αὐτὰ τὰ νταβούλια, ὄλο παιζοῦνε.

νταμπλάς (ὁ) = δίσκος.

Φέρ' ντὸ νταμπλά γὰ τρατάρω γλυκό. Ἔκανα ἕνα νταμπλά κόλλυθα.

νταγερές (ὁ) — τύμπανο καὶ ὑποσημειτικὴ ἔκφρασις (ἀ σὲ χτυπήσουνε νταγερέ) .

Κάτσε φρόνμα, γὰ μὴ σὲ χτυπήσουνε νταγερέ. Οὐ, θὰ τοὺς χτυπήσουνε νταγερέδες.

νταγιαίκι (τὸ) = στήριγμα.

Δένεχει ἀνάγκη αὐτός, ἔχει γερὸ νταγιαίκι. Βάλε κανεῖνα νταγιαίκι γὰ τὸ βαστάξῃ.

νταγιαντῶ (ρ.) = ὑπομένω, ἀντέχω καὶ υποδαστάζω.

Βάστα, καρδιά μ', νταγιάντα! Ὁχ, δὲ νταγιαντῶ ἄλλο.

ντάγκα (ἡ) = δάγκειος (πυρετός) .

Ἀρρώστησε, ἔχει ντάγκα. Εἶναι συρμὸς (ἐπιδημία) φέτο, σέρνεται πολὺ ἡ ντάγκα.

νταῆς (ὁ) = μπάρμπα - νταῆ Γιώργη = μπάρμπα Γιώργη.

Ὁ πατέρας ἔστειλε ντὸ νταῆ ντὸ Γιώργη γὰ τσαπίση τ' ἀμπέλια μας.

Παράγκειλα ντὸ νταῆ ντὸ Δημητράκη γὰ μᾶς φέρῃ ἕνα ἄβαρέλι νερό.

Ὁ νταῆς ὁ Νικόλας μᾶς ἔφερε ἔχτες κόμα δυὸ ἀμάξια ξύλα.

ντακλάς (ὀ) = ντακλάδες = τοῦμπες, κολοτοῦμπες.

Κάνε ἕνα ντακλά! Κι' αὐτὰ τὰ παιδιά, ὅλο ντακλάδες κάνουνε.

ντάκλες - ντούκλες = ἐπιφάνεια ὄχι· λεία - μὲ θουναλάκια.

Ὁ σιλτὲς τοῦ κρεθόρατιοῦ μου γένκε ντάκλες - ντούκλες.

Δέειναι ἴσιο τὸ λειθάλι, εἶναι ντάκλες - ντούκλες.

νταλάκι (τό) = ἀσθένεια - πρήξιμο σπληνός.

Πρήστηκε ἡ κοιλιάν του, ἔχει νταλάκι. Εἶχε νταλάκι καὶ πέθανε.

νταλντίζω (ρ.) = δουτῶ στή λάσπη ἢ στὸ νερό.

Βλέπε μπροστά σου, μὴ νταλντίσης! Δωπέρα ἔχει λάσπες, θὰ νταλντίσουμε.

νταλεμπροῦντζι (τό) = κάθε ρόφηγμα ἀραιό.

Καφὲς εἶν' αὐτός, νταλεμπροῦντζι! Ἔχανε μιὰ σουπά ἀραιά - νταλεμπροῦντζι.

νταλελό (τό) = ἄμυαλο, ἀνόητο.

Τ' ἄ τὸ κάνης τόσο μικρὸ καρίτσι, αὐτὸ εἶναι ἕνα νταλελό.

Τί τὸ συνερίζεις αὐτὸ τὸ νταλελό!

νταλώνουμαι (ρ.) = ζαλίζομαι.

νταλωσιά (ῆ) — ζάλη.

Νταλώνουμαι, δέμπορω νὰ σταθῶ. Ἔχω μιὰ νταλωσιά! Ἦντανε νταλωμένη, ντὴν ἤρτε νταλωσιά, νταλώθηκε κι' ἔπεσε κάτω.

νταμπλάς (ὀ) = (καὶ ἀποπληξία) = συμφόρησις.

Ντόν ἤυρε νταμπλάς καὶ πόμεινε στὸ τόπο. Νταμπλάς νὰ σ' ἔρτη (κατάρτα).

νταμγκάς (ὀ) = σφραγίδα σὰ ζῶα.

νταμγκάς (ὀ) = εἶδος γλυκίσματος πολὺ ἀφράτου, ποὺ γίνετα· μὲ φόρμα, ποὺ ὀνομάζετα· κι' αὐτὴ νταμγκάς.

Πῆγες τὸ καινούριγο τὸ ἄλογο ποὺ πῆρες νὰ τὸ θάλουμε νταμγκά;

Ὅλα τὰ ζῶα πρέπει νὰ ν' ἔχουνε νταμγκά.

Σήμερα ἀποφάσισα νὰ κάνω νταμγκάδες, γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ δώκῃς ντὸ νταμγκά σου.

Πῶς τοὺς κάνες τοὺς νταμγκάδες ἐσύ;— Χτυπῶ καλὰ τ' αὐγά πὲ ντὴ ζάχαρη, θάνω καὶ κομμά' ἀλεύρ μέσα νὰ γένη μπουλαμάτσι ἔχω ἕνα ντζέντζερη στή φωτιά πὲ ζεματιστὸ θούτουρο, θουτῶ μέσ' σ' αὐτὸ ντὸ νταμγκά (φόρμα), ὕστερα γτόνε θουτῶ μέσ' στὸ μπουλαμάτσι κι' ὕστερα λήγορα - λήγορα πάλε μέσ' στὸ θούτουρο, ὅσο νὰ μισοψηθῆ καὶ νὰ ξεκολλήσῃ πὲ ντὸ νταμγκά τὸ μπουλαμάτσι, ποὺ παίρνει ντὴ φόρμα νσου. Ὑστερα πάλε τὰ ἴδια, ντόνε ξαναθουτῶ ὡς ποὺ νὰ γένουνε ὅλα· οἱ νταμγκάδες· κι' ἅμα κρυώσουνε τοὺς θουτῶ σὲ ψιλοκοπανισμένη ζάχαρη.

νταμουζλίκι (τό) = παραγωγή ζώων, άναπαραγωγή.

Αυτό τό γουρουνόπλο ά τ' άφήνω για νταμουζλίκι. Ή άγελάδα σου είναι καλή, νά ντήνε δαστάξής για νταμουζλίκι.

νταμώνω (ρ.) = ανταμώνω, συναντώ.

και

νταμώνομαι (ρ.) = ανταμώνομαι, συναντώμαι.

Ντάμωσα στό δρόμο μία παληά φιλενάδα μου. Νταμώθηκαμε προχτέ σ' άμπέλι πέ πολλές γνωστές.

ντανάδι (τό) = μοσχάρι και θλάκας, ζώο.

Χώρισ' τό ντανάδι πέ ντήν άγελάδα, νά μη δαστάξη ούλο ντης τό γάλα. Αυτός, παιδί μου, δέξερε: τίποτε, είναι θώδι, ντανάδι!

νταρμαντάνι = άνω - κάτω (τόκανε νταρμαντάνι = τό κατέστρεψε).

Μή φωνάζεις πολύ, νά μη ντά πάρω και τά κάνω νταρμαντάνι.

Μπήκε μέσ' στό σπίτι και τάκανε όλα νταρμαντάνι.

νταυλι (τό) = δαυλί.

Φέρ' ένα νταυλι νά θάλουμε σ' όντζάκι. Κά'ται στό παραγώνι και συνταυλίζει τά νταυλιά.

ντέντζερης (ό) (και ντζέντζερης) = κατσάρολα, τεντζερές.

Ήδρ' ό ντέντζερης τό καπάκι. Ήτριψα σήμερα όλους τούς ντζεντζερέδες μου.

ντελάλης (ό) = τελάλης, κήρυκας.

Βγήκ' ό ντελάλης νά διαλαλήση. Τί φωνάζεις σά ντελάλης;

ντελθές (ό) = κατακάθια τού καφέ.

Πόμεινε πολύς ντελθές μέσ' στό φυλντζάνι. Ξέπλυνε τά φυλντζάνια και ρίξε ντό ντελθές πά' στα λουλούδια' τά κάνει καλό.

ντέλλουμκι (ρ.) = ζητάω κάτι και τό επαναλαμβάνω επίμονα.

Δέμπορω ν' άκούγω, όλο πέ τ' αυτά ντέλλεται. Τί θέλεις και ντέλλεσαι, μπρέ παιδί μου;

ντερεντζίκι (τό) (και σέλι) = στάζει πολύ (πήρε ντερεντζίκι).

Ού, ξεχείλισε, πήρε ντερεντζίκι. Τρέχουμε τά κεραμίδια και πήραν τά ντερεντζίκια πά' στους τοίχους.

ντερές (ό) = ρυάκι.

Κοντά σ' άμπέλι μας τρέχει ένας ντερές. Πάμε παρά κάτου στό ντερέ νά νυφτούμε.

νταρμεντίνα (ή) = τερεδινθίνη (φάρμακο).

Πάμε στη σπετσαρία νά πάρης νταρμεντίνα ν' άλειφής.

Αυτή ή άλοφή έχει μέσα και νταρμεντίνα.

ντέρτι (τό) = μέριμνα, θλίψις, καυμός.

Ντέρτι και μαράζι θές δάνω στη καρδιά. Σάν δέν έρτης, ντέρτι! Τά ντέρτια μου είναι πολλά.

ντζαντάρης (ὁ) (καί στραζάρης) = χωροφύλαξ.

Πήγανε δυὸ ντζαντάρηδες καὶ ντόνε πήρανε. Ἐνας ντζαντάρης χτυποῦσε ντὴ πόρτα ντους.

ντζανφές (ὁ) = μεταξωτὸ ὕφανμα, εἶδους μουαρέ.

Μ' ἔφερε κάμποσα μέτρα ντζανφέ, γιὰ νὰ κάνω φουστάνι. Ὁ δικός μου ὁ ντζανφές κάνει νερά πρασινοκόκκινα. Ὁ ἄλλος ὁ ντζανφές εἶναι γαλαζοκόκκινος.

ντζάρντζαλα (τὰ) (καὶ ντζαρντζαλούδια) = θερύκοκκα.

Φέτο δὲν ἔφαγαμε πολλὰ ντζάρντζαλα. Πέρσυ οἱ ντζαρντζαλουδιές μας ἤντασι φορτωμένες ντζάρντζαλα. Τὰ δικὰ μας τὰ ντζαρντζαλούδια εἶναι πολὺ νόστιμα.

ντζεζθές (ὁ) = μπρίκι τοῦ καφέ.

Τράδα ντὸ ντζεζθὲ πὲ ντὴ φωτιά, φούσκωσ' ὁ καφές. Πόσα φυλτζάνια καφέ θγάξ' ὁ ντζεζθές σου;

ντζελάτης (ὁ) = δῆμος, βασανιστής.

Μπρὲ σύ, σὰ ντὸ ντζελάτη μὲ παιδεύεις. Αὐτὸς εἶναι σωστός ντζελάτης.

ντζερεμές (ὁ) = ἄδικη ζημία.

Βλέπε μπροστά σου, μὴ ντὸ σπάσης καὶ πληρωῶνουμε ντζερεμέδες. Πληρωῶνω ντζερεμέδες.

ντζιγέρι (τὸ) = συκώτι.

Εἶμαι ἄρρωστη, ὑποφέρω πὲ τὸ ντζιγέρι μου. Πάνε στὸ χασαπειὸ νὰ πάρης κοιμιά' μαῦρα ντζιγέρι. Σήμερα εἶχαμε ντζιγεράκια τηγαυιτά.

ντζίγκλης (ὁ) = τσελίκα (παιδικὸ παιχνίδι).

Παίζουμε ντζίγκλη; Τὰ κορίτσια δὲ παίζουνε ντζίγκλη. Ὁ ντζίγκλης εἶναι ἀγορίσιο παιχνίδι.

ντίντζυφα (τὰ) ντζιντζυφιά (ἡ) = (ὁ καρπὸς καὶ τὸ δένδρον) = ζίζυφον.

Ἡ ντζιντζυφιά μας εἶναι φορτωμένη ντζίντζυφα.

ντζίνσι (τὸ) = γένος, φυλή.

Ἀνάθεμα τὸ ντζίνσι σου. Τί ντζίνσι εἶν' αὐτό!

ντζουγάπι: (τὸ) = ἀπάντησις (ἡ πρέπουσα).

Αὐτὴ δώνει στὸ καθέναν ντζουγάπι. Ἡῶρες κι' ἄθρωπο νὰ μὴ δώκῃ ντζουγάπι!

ντζουντζές (ὁ) = νάνος.

Πολὺ κοντὸ αὐτὸ τὸ παιδί, σὰ ντζουντζές. Στὸ τσίρκο εἶδαμε καὶ ντζουντζέςδες.

ντὴν, ντὴνε = τὴν - θηλυκὸ ἄρθρον τῆς αἰτιατικῆς. Τὸ πρῶτον χρησιμοποιεῖται πρὸ λέξεως ἀρχαμένης ἀπὸ φωνῆεν, τὸ δεύτερον - πρὸ λέξεως, ἀρχομένης ἀπὸ σύμφωνον.

Δὲ ντὴν ἄγαπῶ. Γιατί δὲ ντὴν ἔφερεις;

Μή ντήνε ρωτάς. Ἄ ντήνε γράψουμε;
ντηλικάτος (η - ο) = ντελικάτος, λεπτός, λεπτεπίλεπτος.

Πολύ ντελικάτος με γένκας! Ἐχει ἓνα παιδί πολύ ντηλικάτο.
ντίκιασε (ρ.) (τί σέ ντίκιασε;) = τί σ' ἔπιασε, τί σοῦρθε;

Τί τὸ ντίκιασε κι' ὄλο κλαίει. Ἐσένα σέ ντίκιασε τώρα αὐτὸ καὶ δὲ
ντὸ θγάξεις πέ ντὸ νοῦ σου.

ντιμί (τὸ) = μάλλινο ἐγχώριο ὕφασμα γιὰ ἀνδρικά ἐνδύματα, ὑφαιμένο στὸν
ἀργαλειὸ καὶ ντολαπισμένο (κετσιασμένο σὰν σαγιάνι, ποὺ εἶναι
σχεδὸν τὸ ἴδιο ὕφασμα, ἀλλὰ ὑφαιμένο σὲ ἔργαστάσιο).

Ἐφανε ἓνα τόπι ντιμί γὰ ντύση τὰ παιδιὰ ντης. Ἐστειλα τὸ ντιμί
γὰ μὲ τὸ ντολαπιάσουνε.

ντιστηνώρα = πολὺ συχνά .

Ντιστηνώρα ἔρκεται καὶ πίνει νερό. Ντιστηνώρα τρώει.

ντογραματζής (ὀ) = μαραγκός, ἐπιπλοποιός.

Παράγκειλα ντὸ ντογραματζή μιὰ γκαρδιρόπα. Πήγε ὁ ντογραματζής
γὰ πάρη τὰ μέτρα τοῦ πεθαμένου γὰ κάνη τὸ κεδουρι.

ντογροῦ = κατ' εὐθειαν.

Βρέθηκε ντογροῦ κά' στὸ γιολό. Πάει ντογροῦ στ' ἀμπέλι.

ντολάπι: (τὸ) = ντουλάπι, ἐρμάριον.

ντολάπι (τὸ) = τὸ καθουρντιστήρι τοῦ καφέ (καὶ καθουρντιστήρι).

ντολάπι: (τὸ) = μηχανή, ἢ ὅποια σηκώνει τὸ χνοῦδι τοῦ μάλλινου ὕφαντοῦ.

ντολαπιάζω (ρ.) = χτυπῶ στὸ ντολάπι τὸ ὕφαντό.

ντολαπιάστηκε (ρ.) = κέτσιασε, ἔγινε σὰν κετσές.

Ἄνοιξε τὸ ντολάπι καὶ πάρε ψωμί καὶ τυρὶ καὶ φάγε. Σήκω τὸ φαί
καὶ δάλ' το μέσ' στὸ ντολάπι, τὸ τελένο (συρμάτινο) ντολάπι (φανάρι).

Πάνε γὰ πάρης πέ ντὴ γιαγιά σου τὸ ντολάπι γὰ καθουρντίσουμε καφέ.

Φέρ' τὸ ντολάπι τοῦ καφέ γὰ καθουρντίσουμε κουκουνάδες (κα-
λαμπάκι). Ἄ στείλω τὸ πανὶ στὸ ντολάπι γὰ μὲ τὸ ντολαπιάσουνε.

Ἐπλυνα τίς φανέλλες καὶ ντολαπιάστηκανε, χάλασανε, γένκανε σὰ
κετσές.

ντομάνι (τὸ) = ὀμίχλη.

Ἐχει ντομάνι καὶ σφυρίζουνε τὰ θαπόρια. Χάλασ' ὁ καιρός, πέ τὸ
πρωτὶ σήμερα εἴχαμε ντομάνι κι' ὕστερα χάλασε.

ντουθάρι: (τὸ) = τεῖχος.

Γκρέμισε τὸ ντουθάρι μας. Χτίζουμε ντουθάρι λόγερα - λόγερα στὴν
αὐλή μας.

ντούμπα (ή) = ὕψωμα, τούμπα.

Νέβηκα πὰ' στὴ ντούμπα. Στὸ δρόμο ἔχει ντούμπες.

ντουμπουνιά (ή) = γροθιά στὴν πλάτη, μπουινιά.

Ἄ σέ βώκω μιὰ ντουμπουνιά! Ἄφοῦ ἔχασες στὸ παιχίδι, θὰ φάης

εἶκος: ντουμπουνιές πά' στη ράχη σου.

ντούγα (ή) = σανίδα θαρελιοῦ.

Χάλασε μιὰ ντούγα τοῦ θαρελιοῦ. Πάει τὸ θαρέλι, σάπισαν οἱ ντούγες ντου.

ντουζνιζω (ρ.) = τακτοποιῶ, διευθετῶ, ἰσιάζω.

"Άφσε με νὰ τὸ ντουζνιζω. Ταμίμ τὸ ντουζνιζα...

ντουζένια (τά) = τὰ χρεϊώδη τοῦ ἀργαλειοῦ, τοῦ ταλιαμισοῦ κλπ.

Θέλω νὰ δάλω πανί, μὰ δένεχω ὄλα τὰ ντουζένια.

"Έβαλανε μές' στὶς δάρκες ὄλα τὰ ντουζένια τῆς πόχης.

ντουζίνα (ή) = θωδεκάδα.

Γόρασα μιὰ ντουζίνα πιάτα. Ὁ ἄντρας μου μὲ τὰ φέρνει ὄλα πὲ τίς ντουζίνες.

ντουλγκέρης (δ) = κτίστης.

Ὁ μπαμπάς σου ντουλγκέρης εἶναι; Οἱ ἀντικρῆνοι φώναζανε ντουλγκέρηδες καὶ χίριζανε νὰ χιτίζουε τὸ σπίτι ντους.

ντουμντούζικοσ - η - ο = ἴσιος, ἄρθιος, στητόσ.

Τ' ἀπλωμένα ρούχα πάγισανε στὸ σκοινί, γένκανε ντουμντούζικα.

Πιάστηχε τὸ ποδάρι μου, δὲ σκαλεύει, γένκε ντουμντούζικο.

ντουρντούτσα (ή) = τραμπάλα.

Κορίτσα, ἐλάτε νὰ παίζουμε ντουρντούτσα. «Κοκκίνα Ζαφειρίτσα, κατέβα πὲ ντὴ βίτσα, νὰ δείρησ τὰ κορίτσα, πὸν παίζουε ντουρντούτσα».

ντουτι (τό) ντουτιὰ (ή) = μοῦρο, μουριά.

Νέβα πά' στη ντουτιὰ νὰ μαζέψης ντούτια. Πά' νὰ μαζέψουμε ντουτόφυλλα νὰ δάλουμε στὰ μεταξοπούλια.

ντραγάτης (δ) = ἀγραφύλακας, ἀμπελοφύλακας.

Αὐτόσ ὁ ντραγάτης δὲ φυλάει καλὰ τ' ἀμπέλια καὶ τὰ χωράφια.

Οἱ περσανοὶ οἱ ντραγάτες ἤντασι καλλίτεροι. Τί φωνάζεις σὰ ντραγάτης!

ντραμεντζάνα (ή) (καὶ νταμεντζάνα) = μεγάλο μπουκάλι, περιβεβλημένο μὲ θέργες καλαθιοῦ.

Μᾶς ἔστειλε μιὰ ντραμεντζάνα κρασί. Βάλ' ντὴ ρακή μές' στη μικρὴ ντὴ νταμετζάνα.

ντραμουντάνα (ή) = εἶδος ἀνέμου.

Φύσυξε θορειάς, μαῦτροσ, ντραμουντάνα...

Φυσᾶ σήμερα μιὰ ντραμουντάνα!

ντρέτα = κατ' εὐθείαν, ἴσια.

Πέστονα νὰ πάη ντρέτα. Νά, κειπέρα ντρέτα εἶναι.

ντρέχω (ρ.) = θγαίνω, γυρίζω, περιφέρομαι στοὺς δρόμους.

"Όλο ντρέχεις, ἴδὲ κάθεσαι μές' στὸ σπίτι. Ντρέχει ἡ δρομοῦ.

- Ποῦ ἔντρεχες τόση ὥρα;
- ντριζαίνω (ρ.) = ζωηρεύω.
- ντριζός - ή - ό = ζωηρός, σκληρός.
- Ντριζαίνεις, βλέπω. Τὸ λουλούδι μέσ' στὴ γλάστρα ἤντανε μαραγκιασμένο, μὰ τὸ πότισα καὶ ντριζαίνε.
- Πολὺ ντριζὸ στέκεται τὸ καπέλλο σου, Ντριζαίναν τὰ λουλούδια, ὀλόντριζα στέκουνται.
- ντριστύλι (τὸ) = ὑποστήριγμα - ξύλο γερό, στὸ ὁποῖο στηρίζουν, στυλώνουν, τεντώνουν τὰ φυτά.
- ντριστυλώνω (ρ.) = στηρίζω, τεντώνω.
- Φέρε κανεῖνα ντριστούλι νὰ στηρίξουμε τὸ θρανάκι.
- Τί μέ τὸ ντριστούλωσες, αὐτὸ δὲ θέλει: ντριστούλωμα.
- ντραλύκι (τὸ) = ὑδριστικά ἢ τροφή.
- ντρολυκῶνω (ρ.) — παραγεμίζω τὸ στομάχι μου.
- Ντρολύκι: καὶ ψαστίκι. Τί ντρολύκι εἶν' αὐτὸ πού κάνεις!
- Δὲ πὰ νὰ δουλέψῃ, μόνε ἔρχεται κάθε μέρα καὶ ντρολυκῶνε: δωπέρα.
- Πὲ ὄλα ντρολυκῶνονε.
- ντροπική (ή) (ἐπίθ.) = σεμνή, ντροπαλή.
- Πέστετηνα πάλε, γιατί εἶναι πολὺ ντροπική. Πολὺ ντροπική εἶναι ἡ θεατέρα σου.
- ντρουδᾶς (ὁ) (καὶ ντουρδᾶς) = μικρὸς σάκκος.
- Ἦρτε π' ἕνα ντρουδᾶ στὸ νῶμο. Μὴ κλαῖς, γιατί θὰ σὲ πάρῃ ἡ κατσιθέλλα καὶ θὰ σὲ θάλλῃ μέσ' στὸ ντρουδᾶ ντης.
- ντρουδᾶνα (ή) = ξύλινο ὑψηλὸ δοχεῖο, ὅπου χτυπιέται τὸ φρέσκο δούτυρο.
- ντρουδανίζω (ρ.) = χτυπῶ τὸ δούτυρο στὴ ντρουδᾶνα.
- ντρουδανίζω (ρ.) = χτυπῶ τὰ παιδιὰ στὴν πλάτη (ἂ σὲ ντρουδανίσω).
- Ἦλη μέρα ἀκούγεται ἡ ντρουδᾶνα ντης πού ντρουδανίζει τὸ δούτυρο.
- Πάει νὰ πάρῃ ντὴ ντρουδᾶνα πὲ ντὴ θειά ντης νὰ ντρουδανίσῃ δούτυρο. Μὴ φωνάζεις πολὺ - πολὺ, νὰ μὴν ἔρτω καὶ σὲ ντρουδανίσω.
- ντυλιγάδια (τὰ) = οἱ πάνες καὶ οἱ φασιές, μὲ τίς ὁποῖες τυλίγουν τὰ νεογέννητα.
- Κόμα μέσ' στὰ ντυλιγάδια τὸ ἔχεις τὸ παιδί; Ἦσανε πολὺ μικρός, ὄντες ἤρταμε, σὲ εἶχα κόμα μέσ' στὰ ντυλιγάδια.
- ντυλίζω (ρ.) = τυλίγω.
- ντύλιμμα (τὸ) = τύλιγμα.
- ντυλιμμένος - η - ο = τυλιγμένος.
- Θέλω νὰ ντυλίξω τὸ παιδί. Ντύλιξα ἕνα τόπι: πανί. Τί ντύλιμμα εἶν' αὐτό, πού δὲ ξεντυλιζέται! «Κόκκινη κλωστή δεμένη, στὴν ἀνέμη ντυλιμμένη...». Πὲ τ' αὐτόνα βέμπορεῖς νὰ τὰ θγάλλῃς πέρα, εἶναι διαβολοντυλιμμένος.

E

Ἐδοέλλα (ή) = δοέλλα.

Ἐδοχλές ἐδοέλλες; Τὸ αἷμα ντου βέθηκε στὸ κεφάλι, δάλονα καναδυὸ ἐδοέλλες στὸ ζνίχι.

Ἐγκολπώνουμαι (ρ.) = τὸ ἔχω στὴν καρδιά μου, κάτι πού μ' ἀρέσει πολύ.

Βλέπω, τὸ ἐγκολπώθηκα αὐτό. Γένκατε ἀχώριστες, πολὺ ντὴν ἐγκολπώθηκα.

Ἐγλιση (ή) = τὰ ἐντόστια τοῦ χοίρου.

Πάρε ντὴν ἐγλιση καὶ πὰ νὰ ντὴγε πλύνης καλά.

Αὐτὸς πού μᾶς ἔσφαξε τὸ γουρούνι, θὰ πάρη καὶ ντὴν ἐγλιση.

Ἐγνώμη (ή) = γνώμη καὶ φυσικό.

Αἶ, κάντονα κι' ἐσὺ ντὴν ἐγνώμη ντου. Ἄσκημη ἐγνώμη ἔχει.

Ἐγρέκι (τὸ) = στάνη.

Πῆγε στὸ ἐγρέκι ν' ἀρμέξῃ τίς προβατίνες. Διάδηκ' ὁ τσομπάνης, πάει στὸ ἐγρέκι.

Ἐγκλαθές (αί) (καὶ ἔγγραφα) = τὰ προικοσύμφωνα.

Ντὴν ἔγραψανε στὶς ἐγκλαθές... Τὰ ἔγγραφα τὰ λένε καὶ ἐγκλαθές.

Ἐγκόνη (ή) = ἐγγονή.

Ἐγκόνι (τὸ) = ἐγγόνι.

Ἦρτε ἡ ἐγκόνη σου; Ρεθωνιάστηκε ἡ ἐγκόνη μου.

Τὸ ἐγκόνι ντης κλαίει. Ἔχω τρία ἐγκόνια.

Ἐντζέλι (τὸ) = μοιραῖον τέλος, θάνατος.

Τώρα θὰ γένῃ τὸ ἐντζέλι σου! Πῆγε στὸ πόλεμο καὶ κει γένε τὸ ἐντζέλι ντου.

εἰκόνα (ή) (καὶ χάρη) = ἱερὰ εἰκόν.

εἰκόνησιμα (τὸ) = εἰκονοστάσι.

Βάλε ντὴν εἰκόνα στὸ εἰκόνησιμα. Γόρασα μιὰ εἰκόνα τῆς Πανατας.

εἰκοσάρα (ή) = εἰκοσάλεπτο.

Πατέρα, δῶσε με μιὰ εἰκοσάρα. Αὐτὸ κάνει μιὰ εἰκοσάρα.

εἴμεστε (ρ.) = εἴμαστε.

Εἴμεστε τρεῖς νομάτοι. Οὐλο! εἴμεστε ἄρρωστοι.

εἰτονιά (ή) = γειτονιά.

εἰτόνισσες (αί) = γειτόνισσες.

Ὅλες μέσ' στὴν εἰτονιά ντὴν ἀγαποῦνε. Τί κάνετε, εἰτόνισσες;

Πῆγα σὲ μιὰ εἰτόνισσα.

ἔκοφα (ρ.) = πιάσθηκα ἡ μέση μου, νευροκαθαλλίκευμα ἔπαθα.

Ἄχ, ἔκοφα, ἔλα νὰ με τρίψῃς, γιατί δέμπαρω νὰ σαλέψω.

Γιαγιά Μαργιωρή, ἡ μαμά μου ἔκοψε, ἔλα νὰ ντὴγε πατήσης. (Στὸ νευροκαθαλλίκευμα τῆς μέσης τοῦς «πατοῦσαν», δηλ. φώναζαν μιὰ,

πού είχε κάνει: δίδυμα παιδιά, ή οποία ξάπλωνε τήν άρρωστη κάτω στο πάτωμα μπρούμυτα, ξεγαζέε τά παπούτσια της και ανέβαινε και πατούσε επάνω στη μέση της. Η άρρωστη έλεγε: "Ωχ, πονώ!

— Γιατί πονείς;— ρωτούσε ή άλλη.

— Γιατί ξεοψα.— Πώς, γιατί ξεοψες;

— Έσύ γιατί έκανες διμάρικα παιδιά;— Έγώ έκανα και έγιανα.

— Κι' έγώ ξεοψα και πάλ' θά γιάνω.

(Και με 2 - 3 τέτοια «πατήματα» σε 2 - 3 μέρες πίστευαν πώς άπ' αυτό περνούσε τó νευροκαβαλλίκευμα).

ελεύθερο (τό) = έχω τó ελεύθερο — μου επιτρέπεται!.

"Α, κείνος έχει τó ελεύθερο νά μπακινοδογαίγη. Ντόν έδωκε τó ελεύθερο νά περάση. Με δώνεις τó ελεύθερο νά τής τά πώ;

Έλληνικό (στό) = στην Έλλάδα.

Πρίν χρόνια διαθήκανε στο Έλληνικό. "Ηρταμε κι' έμεις στο Έλληνικό.

έλόγου σου (χάρι:ν σεδασμοῦ, σάν σε πληθυντικό) = σεΐς.

έλόγου ντου, έλόγου ντης = χρησιμοποιείται: πάλι χάρι:ν σεδασμοῦ και γιά τρίτο πρόσωπο, όταν παρίσταται.

"Ελόγου σου τί κάνεις; "Ηρτα σ' έλόγου σου νά σε φωνάξω.— Έλόγου ντης ποιά εΐναι; (σάν νά λέμε ή κυρία ποιά εΐναι;) Έλόγου ντου θά ν' έρτη;

έμμορφα (έπίρρ. και επίθ. ος - η - ο).

"Ηντανε πολύ έμμορφα κειπέρα που πήγαμε. "Εμμορφος που εΐναι ó γαμπρός! "Εμμορφη κι' ή νύφη.

ένα τί = κάτι.

"Έχω ένα τί, που δέ μ' άφίνει ήσυχο. Θέλω νά σε πώ ένα τί.

ένουνοῦ = ένός.

Ένουνοῦ παιδιοῦ ό μπαμπάς ήρτε και με φώναξε. Ένουνοῦ άθρώπου τó άλογο φόφησε.

έντελμα (τό) = είδος πάθους, πόνου.

"Έχω ένα έντελμα θωμέσ' στα σωθικά μου, που δέ μ' άφίνει ήσυχο.

"Ένα έντελμα έχω μέσ' στο λαϊμό μου κι' όλο με γκαργκαλίζει.

έξίικιος (ος - η - ο) = έλλ (ε) ιπής, λιποθαρός.

Έξίικιο τής ντόν έδωκανε, δέ ντης ντόν έξγιασανε καλά. Η φακή ήνταν έξίικιη.

έξόν (έπίρρ.) = έκτός.

Έξόν πέ τ' αυτά, θέν έφερε τίποτ' άλλο. Ά ν' έρω, έξόν κι' άν άρρωστήσω.

έπιπλάρω (ρ.) = επιπλώνω.

Θά επιπλάρω τó σπίτι μου όπως θέλω. Γόρασε σπίτι και τó επιπλάρησε.

ἐργαλειό (τό) = τὸ ἀντὶ τοῦ ἐργαλιοῦ.

Φέρε τὸ ἐργαλειό τοῦ λάκκου (ἀργαλιού) γὰ ντυλίξω τὸ στυμόνι.
Θέλω ἓνα καινούργιο ἐργαλειό γὰ θάλω στὸ λάκκο μου, γιὰτὶ τὸ
ἄλλο ἔσπασε.

ἐρχομαι (ρ.) = ἔρχομαι.

Μὴ φωνάζεις, ἐρχομαι. Στάσου κειπέρα, μὴν ἔρκεσαι.

Τώρα ἔρχομίστε.

ἐρμάπορα (τά) (εἰρωνικά) = τέλεια.

Τώρα πειά, ἔκανες τὰ ἐρμάπορα! Κειπέρα π' ἄ πάη ἄ κάνη τὰ
ἐρμάπορα.

ἐρμιος - η - ο = ἔρμιος.

*Ἐρμιος καὶ μοναχός. Μ' ἄφηκε ἔρμη μέσ' στουὺς πέντε ὁρόμους.

ἔσκατος - η - ο = τελευταίος, ἔσκατος.

Κεῖνος ἦρτε ἔσκατος. Ἐσὺ εἶσαι ἔσκατη.

ἐσπερινό (τό) = ὁ ἐσπερινός.

Χτύπησ' ἢ καμπάνα γὰ πάμε στὸ ἐσπερινό. Τελεῖωσε κι' ὅλα τὸ
ἐσπερινό.

ἔτσ' ἐγνοιᾶς = ἔτσι, τοιοῦτοτρόπως.

*Ἐτσ' ἐγνοιᾶς εἶναι; *Ἄμα γ' εἶναι, ἔτσ' ἐγνοιᾶς, γὰ σὲ τὰ πῶ.

εὐχή (ή) = εὐχή.

*Ἐχε ντὴν εὐχή μου, παιδί μου. Φώνα ντὸ παπὰ γὰ πάρη εὐχή ἢ
λεχούσα.

εὐκλιούνται (ρ.) = ἠῦχοντο.

ἀπὸ τὸ

εὐκιοῦμαι (ρ.) = εὐχομαι.

*Ὅλοι εὐκλιούνται: τότε καλορρίζικα. Κι' ἐγὼ σὲ εὐκιοῦμαι εἰς ἔτη
πολλὰ γιὰ τ' *Ἀη - Νικολᾶ.

ἐχτές (ἐπίρρ.) (καὶ ἐχτέ) = χθές.

*Ἐχτές πήγαμε στὸ παναῦρι. Γιὰ ἐχτέ, γιὰ προχτέ.

ἐφές (ἐπίρρ.) = χθές τὸ βράδυ.

*Ἀχ, ἐφές τὸ βράδυ σ' εἶδα στ' ὄνειρό μου... Ἐφές διασκέδασαμε,
ξημερώθηκαμε.



Ζαβίλα (ή) = τὰ χονδρὰ ἄσχημα χεῖλη.

ζαβιλιάρης - α - ικο = ὁ ἔχων χονδρὸ χεῖλος.

*Ἐχε: μιὰ ζαβίλα! Πηρήστηκαν τὰ χεῖλια ντῆς, ἔκανε μιὰ ζαβίλα!

Αὐτόνα ντὸ ζαβιλιάρη ἄ πάρω; Δέμπορω γὰ ντῆνε θλέπω αὐτὴ ντὴ ζα-
βιλιάρα.

ζάκατσας (ὀ) = πειραχτήρι.

Μπρέ, γιὰτὶ εἶσαι τέτοιος ζάκατσας; Εἶναι ἓνας ζάκατσας!

Ζακούσκα (ή) = τὸ κολατσιό.

Πᾶμε στ' ἀμπέλι καὶ πῆραμε μαζί μας ζακούσκα.

Ἐλάτε νὰ κάνουμε ζακούσκα.

Ζαλικώνουμαι (ρ.) = ἰδένω φορτίο στὴν πλάτη μου.

Ζαλικώνεσαι κι' ἐσύ, ζαλικώθηκε κι' ὁ ἄλλος.

Ζαμιάν: (τό) = καιρὸς (συνήθως ἰσὰ παραμύθια).

"Ἐνα καιρὸ κι' ἕνα ζαμιάν: ἤγτανε... Χρόνια καὶ ζαμιάνια ἔχω νὰ σέ διῶ.

Ζαμπαρὰς (ὁ) = γυναικάς.

Ἡ καυμένη ἢ Ἐλένη ἔχει ἕνα ἄντρα ζαμπαρὰ!

Θεὸς φυλάξου, εἶναι ἕνας ζαμπαρὰς!

Ζαμπούκος (ὁ) (βοτ.) = ἄσπρο ἄνθος δένδρου κουφοξυλιάς, φάρμακο γιὰ τὰ μάτια.

Μάζεφε καναδὺ λουλούδια πὲ ντὸ ζαμπούκο καὶ φέρε με.

Γιὰ τὰ μάτια σου θράσε λουλούδια ζαμπούκου καὶ πλύνε τα

Ζαμουκῶνω (ρ.) = χτυπῶ ἔναν στο κεφάλι: καὶ τὸν στρυμῶνω στὴν γωνιά.

Μὴ φωνάζεις πολὺ, νὰ μὴν ἔρτω κειπέρα καὶ σέ ζαμουκῶσω.

Τί τὸ ζαμουκῶνεῖς τὸ παιδί;

Ζαμουρώνω (ρ.) = σφίγγομαι, περιμαζεύομαι, πολλάκις ἀπὸ φόβο.

"Ἐκανε ντὴ ζημιὰ καὶ ζαμούρωσε στὴ κόχη. Τί ζαμουρώνεις κειναπέρα;

Ζαντρίτσα (ή) = μᾶλλον θρυσιὰ γιὰ τίς κοπέλλες τίς πολὺ ζωηρές, τίς πεταχτές.

Εἶδες ντὴ ζαντρίτσα τί ἔκανε! Εἶναι μιὰ ζαντρίτσα!

Ζαργάνα (ή) = εἶδος ψαριοῦ.

Ἡ ζαργάνα ψητὴ γένετα: πολὺ νόστιμη. Σήμερα ἔφαγαμε ζαργάνες.

Ζαρζαβάτι (τό) = λαχανικό.

Τὸ φαί μου εἶναι κρέας καὶ ζαρζαβάτι. Σήμερα θὰ μαγαρέφω ζαρζαβάτι.

Ζαρζαβατσής (ὁ) — λαχανοπώλης.

Περονᾶ ὁ ζαρζαβατσής. Πάνε στὸ ζαρζαβατσὴ καὶ πάρε μελιτζάνες.

Ζαρροφύχτι (τό) = περιεχόμενος μιᾶς χούφτας κλειστής.

Βάλε καναδὺ ζαρροφύχτια ἀλεύρι. Ἐνα ζαρροφύχτι ἀλάτι φτάνει.

Ζαρωματιές (αἱ) = ζάρες καὶ ρυτίδες.

Τὸ φουστάνι σου γένεε ὄλο ζαρωματιές, τσαλακώθηκε.

Ζάρωσανε τὰ μούτρα ντῆς, γιόμισανε ζαρωματιές.

Ζάφτι (τό) = δάμασις, περιορισμός.

Τόσα παιδιὰ πῶς τὰ κάνει ζάφτι! Δέμπορω νὰ ντόνε κάνω ζάφτι.

Ζάχαρης (ὁ) (καὶ ζάχαρη (ή) = ἡ σάκχαρις.

"Ἐλειωσε ὁ ζάχαρης. Ἐπεσ' ὁ ζάχαρης μέσ' στο νερό. Φέρ' ντὴ ζαχαριέρα νὰ θάλουμε μέσα ντὴ ζάχαρη καὶ ντὸ καφέ.

ζαχαριέρα (ή) = τὸ κουτί ζαχαρώσεως καὶ καφέ, ἢ καφετιέρα.

Ἡ ζαχαριέρα δὲν ἔχει μέσα καφέ. Φέρ' ντὴ ζαχαριέρα νὰ κάνουμε καφέ.

ζβάνος (ὀ) (καὶ λαηνάκι) = εἶδος μικρῆς στάμνας.

Κατέθα κάτω καὶ γιόμισω (προστακτ.) ντὸ ζβάνο νερό.

Μόν' ἕνας ζβάνος νερό δὲ φτάνει.

ζβέρκος (ὀ) = αὐχένος.

Πόνεσ' ὁ ζβέρκος μου. Ντὸν ἔδωκε μιὰ πὰ' στὸ ζβέρκο!

ζβιντζινίξει (ρ.) = ἰσχυρίζεται, ἀντηχεῖ.

Ζβιντζινίξει ὁ τόπος πὲ τίς φωνές ντους.

ζβίντζηρας (ὀ) = ζιζικας.

Οὐφ, αὐτὸ τὸ ζβίντζηρα δέμπορω νὰ ντὸν ἀκούγω. Ξέρεις τὸ παραμῦθι τοῦ ζβίντζηρα καὶ τοῦ μίρμηγκα;

ζγάντζος (ὀ) = γάντζος.

Φέρε ἕνα ζγάντζο νὰ τὸ πιάσουμε. Ὁ ζγάντζος ἔσπασε.

ζγαντζουρίδα (ή) = σχηματίζεται στὸ σγουρό, πολὺ κλωσμένο νῆμα.

Αὐτὸ τὸ μπαμπάκι (νῆμα) εἶναι ὅλο ζγαντζουρίδες. Μὴ τὸ κλώθεις πολὺ τὸ μαλλί, γιατί θὰ κάνη ζγαντζουρίδες.

ζγάρα (ή) = ὁ πρόλοβος τῶν πουλιῶν.

Ἡ ζγάρα τῆς ὄρνιθας εἶναι γιομάτη κριθάρι. Οὐ, νηστικὸ εἶναι τὸ καυμένο τὸ πουλί, ἄδεια ἢ ζγάρα ντου.

ζγιάζουμα (ρ.) = ζυγίζουμα.

Κάθε χρόνο τ' Ἄγι - Γιωργίου ζγιάζουμα. Ζγιάστημες, πόσα κιλά ἔχεις; Ἐξγιάστες τὰ σταφύλια;— Δὲ ντὰ ζγιάζω.

ζγουραφίζω (ρ.) = ζωγραφίζω.

ζγουράφος (ὀ) = ζωγράφος.

Αὐτὸς ὁ ζγουράφος ζγουραφίζει πολὺ καλά. Ὁ μεγάλος ζγουράφος - ὁ Γουναρόπουλος εἶναι πατριώτης μας.

Σήμερα ζγουράφισα τὸ σκέδιο, γιὰ νὰ χιρίσω νὰ κεντῶ.

ζεμπίλι (τὀ) = σακκίδιο.

Τὸ ζεμπίλι τῆς κατσιδέλλας εἶναι γιομάτο ἀκράνια καὶ ξυνόμηλα.

Μὰς ἔφερε ἕνα ζεμπίλι τσιράπιδα (ἄγρια ἀχλάδια).

ζεγκί (τὀ) = ἀναβολεὺς τῆς σέλλας τοῦ ἀλόγου.

ζεγκί (τὀ) = μετρώντας τὸ ἔδαφος μὲ δῆματα καὶ πλαγιὸς τὸ πόδι.

Πάτιε καλά στὸ ζεγκί, νὰ μὴ πέσης πὲ ντὴ σέλλα.

Τὸ μέτρησα, εἶναι δέκα πατημασιές κι' ἕνα ζεγκί. Τὸ ἄλλο εἶναι τρεῖς πατημασιές κι' ἕνα ζεγκί.

ζεμπερέκι (τὀ) = ἔλασμα διὰ τὸ κλείσιμον πόρτας.

Κλείσ' τὸ ζεμπερέκι τῆς πόρτας. Κλείσε καλά ντὴ πόρτα πὲ τὸ ζεμπερέκι.

Ζεμπούλι: (τὸ) = ζουμπούλι, ὕακινθος.

Μοσκοβολούνα τὰ ζεμπούλια μὲς στὸ ποτήρι. Τώρα πού ἀνοίξανε τὰ ζεμπούλια μου ἀ σὲ στείλω ἕνα μπουκέττο.

Ζερβιά = ἀριστερά.

Δεξιὰ στέκετ' ὁ βασιλέας, ζερβιά ὁ Πατριάρχης... (δημοτ. τραγ.).
Κάθεται μέσα, ζερβιά μεριά.

Ζερβοκουτάλα (ἡ) = ὁ χρησιμοποιοῦν τὸ ἀριστερὸ χέρι.

Ζερβὺς - ζερβιά - ζερβὺ — ἀριστερός - ἡ - ὁ.

Ζερβὺς (ὁ) = ἀριστερόχειρ.

Ἄφστονα αὐτόνα, εἶναι ζερβοκουτάλα, εἶναι ζερβός.

Πῶς μὲ πονεῖ τὸ ζερβὺ μου τὸ χέρι: κι' ὅλη μου ἡ ζερβιά μου ἡ μίπαντα!

Ζερντεκαντές (ὁ) = νάρκισσος.

Εἶχαμε μεγάλους, πολυώμορφους ζερντεκαντέδες στὰ μέρη μας, πού μοσκοβολούσανε κι' ὅλα ὠραία, ὅχι: σὰν αὐτοὺς τοὺς ζερντεκαντέδες δωπέρα. Ὁ ζερντεκαντές πού μ' ἔδωκες κοντεύει ν' ἀνοίξῃ.

Ζεύω (ρ.) — ἀόρ. ἔξεφα — τὸ ἀρχ. ζευγνύω.

Τί κάνεις, ζεύεις; — Ὅχι, τώρα ἀ πὰ' νὰ ζέφω. Ἐξεφα τὰ θώδια.

Ζέφκι (τὸ) συνεστίασις μεταξὺ παιδιῶν στὸ ὕπαιθρο.

Μαμιά, ἔῶμι' ψωμί, τυρί, τίρους κι' ὅτι: ἄλλο ἔχεις, νὰ πάγω πὲ τὰ παιδιὰ νὰ κάνουμε ζέφκι. Πάνε σπίτι σου νὰ πάρῃς κι' ἐσύ τίποτε νὰ κάνουμε ζέφκι.

Ζημνιά (ἡ) = ζημιά.

Ζημνιοκάτουδο (τὸ) = ζημιαρόγατα.

Ἐκανα σήμερα μιὰ μεγάλη ζημνιά, ἔσπατα ἕνα μεγάλο τζάμι.

Αὐτὸς τίς μέρες ὅλο ζημνιές κάνεις. Μαρή, τί ζημνιοκάτουδο εἶς' ἐσύ, ντίστηνωρα ζημνιές κάνεις.

Ζηχάν: (τὸ) = δρογγιὰ.

Ἐχω ἕνα ζηχάν! Κεῖν' τὰ χρόνια τὰ παιδιὰ πού εἶχανε ζηχάν τὰ θάνανε φανέλλα κατάσαρκα.

Ζιάνι (τὸ) = ζημιά, ἀπώλεια, σκόρπισμα.

Βλέπε μπροστὰ ἐσύ, μὴ χυθῇ τὸ κρασί καὶ γένει ζιάνι. Ζιάνι τῶκανε τὸ στάρι, χύθηκ' ὅλο πὲ τὸ τσουβάλι.

Ζίλα (ἡ) = νεῦρο στὸ κρέας.

Μ' ἔδωκε ἕνα κρέας ὅλο ζίλες. Τὸ ἰσημερινὸ τὸ κρέας ἦγτανε ὅλο ζίλες.

Ζίρτης (ὁ) = παιδικὸ παιχνίδι: - κομπι περασμένο πὲ κλωστή.

Πάρε ἕνα κομπι κι' ἕνα σπάγκο καὶ πέρασε το καὶ κάνε ζίρτη νὰ παίξῃς. Γιὰ νὰ κάνουμε ζίρτη παίρουμε ἕνα μεγάλο κομπι καὶ περνοῦμε μιὰ χοντρή κλωστή, καμμιά πήχου μακρὰ καὶ πὲ τίς δυὸ ντου τίς τρύπες. Νταμώνουμε τίς δυὸ ἄκρες τῆς κλωστῆς, τίς δένουμε μαζί καὶ τίς θαστοῦμε πὲ τὸ ἕν' τὸ χέρι. Τραβοῦμε ντὴ κλωστή πὲ τίς

τρύπεζ τοῦ κομπιού καὶ ντῆνε βαστοῦμε πὲ τὸ ἄλλ' τὸ χέρι καὶ φέρνου-
με τὸ κομπὶ στῆ μέση τῆς κλωστής. "Ἰστερα λήγορα καὶ πὲ τὰ δύο
μας τὰ χέρια γυρίζουμε πολλές φορές ντῆ κλωστή κι' ἔτσι κλώθεται.
Μετὰ σαλεύουμε τὰ χέρια μας μιὰ πρὸς τὸ κομπὶ, μιὰ πρὸς τὰ ὄξω
καὶ ὁ ζίρτης, δηλ. τὸ κομπὶ γυρίζει: σὰ τρεχὸς πάνου στῆ γλωστή.
ζμέουλα (τά) = καρποὶ θάμινων, σμέουρα.

Πάμε νὰ μαζέψουμε ζμέουλα. "Ἐχουμε στ' ἀμπέλι μας καναδυὸ ζμεου-
λιές, πού εἶναι φορτωμένες ζμέουλα.

ζνίχι (τὸ) = αὐχὴν.

Πιάστηκε τὸ ζνίχι μου. Ντόνε πονεὶ τὸ ζνίχι ντου.

ζόρι (τὸ) = θία, ἴδυσκολία.

Ζόρ' μπαμπά, τὰ γράμματα. Τί ζόρι θρίσκεις; "Αντε πάνε, γιατί
θὰ σὲ στείλω πὲ τὸ ζόρι. Πὲ τὸ ζόρι παντρεϊάδὲ γίνεται.

ζορλαντίζω (ρ.) = ζορίζω.

Μὴ ντόνε ζορλαντίζεις πολὺ - πολὺ. Μὲ ζορλαντίζουν τὰ παπούτσια
μου.

ζουντανεύω (ρ.) = ζωντανεύω.

ζουντανὸς - ἦ - ὀ = ζωντανὸς - ἦ - ὀ.

Ζουντάνεφες, δλέπω, σηκώθηκες. "Ἦντανε κόμα ζουντανὸς ὁ μπαμπάς
μου. Δὲ εἶναι ζουντανῆ ἢ κατσίκια, φέφησε.

ζούλεια (ῆ) = ζήλια.

ζουλιὰ (ῆ) (σὲ παιδιές) = ἡ μὴ συμμόρφωσις μὲ τοὺς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ.
Τί ζούλεια εἶν' αὐτῆ, μπρὲ παιδί μου, ὄλος ὁ κόσμος μᾶς ζουλεύει.
Δὲ παιζω, κάνεις ζουλιές. "Ἐσένα δὲ σὲ παίζουμε, γιατί κάνεις ὄλο
ζουλιές.

ζουλιάρης - α - ρικο = ζηλιάρης - α - ρικο.

Εἶναι πολὺ ζουλιάρης, ζουλεύει ντῆ γεναῖτα ντου. Δὲ ντῆνε θέλω
μέσ' στὸ σπίτι μου, εἶναι πολὺ ζουλιάρα, ὅ,τι ὄλέπε: τὸ ζουλεύει.

Αὐτὸ τὸ παιδί εἶναι πολὺ ζουλιάρικο, ζουλεύει: τ' ἄδρεφάκι ντου
κι' ὄλο τὸ δέρνει.

ζουμάρι (τὸ) = ζύμη.

"Ἐτοίμασε τὸ ζουμάρι κι' ἐγὼ θὰ τὸ πλάσω. Νέδηκε τὸ ζουμάρι.

ζουμαροῦ (ῆ) = παρατσοῦκλι: γιὰ κείνην πού ἀνακατεύεται σὲ ὄλα.

"Ἡ ζουμαροῦ, δέμπορε: νὰ μὴ νεκατωθῆ! Παντοῦ νεκατώνεται ἡ
ζουμαροῦ.

ζουμαρίδα (ῆ) = εἶδος ψαριού, ἡ μαρίδα.

Οἱ ζουμαρίδες πού τηγάνισα σήμερα ἦντασι πολὺ νόστιμες.

"Ἐλειψε μιὰ ζουμαρίδα πὲ ντὸ Γαλατὰ (παρομφ. φρ.).

ζουνάρι (τὸ) = ζωνάρι - φαρδεϊὰ ὕφαντῆ ζώνη στοὺς χωρικούς.

Φοροῦσε ἓνα κόκκινο ζουνάρι: φαροῦ - φαροῦ 'πὸ πάν' πὲ τὸ ποτοῦρι:

- ντου και ντυλιμμένο πολλές φορές λόγερα στη μέση ντου.
Ξεντυλίχτηχε τὸ ζουνάρι ντου.
- ζουπούνι (τὸ) = κορσάξ, σουτιέν τοῦ παληοῦ καιροῦ.
"Ἐρραφα καναδυὸ ζουπούγια πὲ μαγκάκι: γιά ντό χειμώνα.
Ξεκομπώθηχε τὸ ζουπούνι ντης.
- ζουπουνόπλο (τὸ) = ζουπουνάκι: τῶν βρεφῶν.
Πόσα ζουπουνόπλα τῶκαγες τὸ παιδί; Πάρε γὰ σιδερώσης τοῦ παι-
διοῦ τὸ ζουπουνόπλο.
- ζουρνὰς (ὁ) = κλαρινέττο.
"Ἦρταν αἱ κατσιθέλλοι πὲ τοὺς ζουρνάδες. Μ' ἔφερε ἡ γιαγιά μου
πὲ τὸ παναῦρι ἕνα ζουρνά.
- ζουρῶ (ρ.) = φθίνω, μαραζώνω, εἶμαι: καχεκτικός.
"Ὅλο τὸ καλοκαιρι ζουρῶ. Αὐτὸ τὸ παιδί χρόνια τώρα ζουραῖ.
- ζούτουλας (ὁ) = ζητιάνος.
"Ἦρτ' ἕνας ζούτουλας κάτου και γυρεύει βοήθεια. Ἐσὺ ἔτσι πού
πάεις ἀ καταντήσης ζούτουλας. Μὴ κάνεις σὰ ζουπουλόπλο.
- ζυμώτρια (ἡ) (κοπάνα) = σκάφη τοῦ ζυμώματος.
Θεῖα Δάφνη, δῶμε ντή κοπάνα σου ντή ζυμώτρια. Πάνε γὰ ξύσης
ντή κοπάνα ντή ζυμώτρια και πάρε τὰ ζουμάρια γιά προζύμι.
- ζωντοκρίνουμαι (ρ.) = εἶμαι: πάντα φιλάσθενος.
"Αφσε, δέ εἶμαι καλά, ζωντοκρίνουμαι. Ἡ γεναίκα ντου ζωντοκρίνεται.
- ζωντόχηρος - ζωντοχήρα = διεξευγημένος - διεξευγημένη.
Δέειναι: παλληκάρι, εἶναι ζωντόχηρος. Εἶναι ζωντοχήρα, ἔμπλεξε
και πὲ ἕνα ζωντόχηρο.
- ζωχάδες (οἱ) = αἰμορροῖδες.
"Ὁ μπαμπάς μου εἶναι στὸ κρεοδάτι, ἔχει ζωχάδες. "Ἐχω ἕνα ζωχά,
πού θγαίνει ντιστηγώρα και μὲ πονεῖ. "Αγριώθηχε πάλε ὁ ζωχάς μου.
Αὐτὸ τὸ χορτάρι εἶναι γιατρικὸ γιά τοὺς ζωχάδες, γὰ τὸ θράσης
και γὰ πιῆς τὸ ζουμί ντου.

Η

- ἡγγῆ (ντήν) = γῆ (μόνο στήν αἰτ., χάριν εὐφωνίας).
"Ἐθρεξ' ὁ Θεὸς και πότισε ντήν ἡγγῆ. «Τέτοις μοῖοι κυπαρίσσι, τέτοι'
ἀγγελικὸ καρμὶ πῶς γὰ σκάψω γὰ τὸ δάλω μέσ' στή μαύρη ντήν
ἡγγῆ» (λιανοστράγουδο - μοιρολόγι).
- ἡγτανε (ρ.) = ἦταν, ἦτο.
"Ἦγτανε κι' ἡ ἀδρεφή σου στή χαρά; "Ἦγτανε μιὰ φορά κι' ἕνα
γκαιρὸ ἕνας θασιλές... (Ἀρχὴ παραμυθιοῦ).
- ἡγτασι: (ρ.) = ἦσαν (τὸ ἕδιο ρῆμα στὸν πληθυντικό).
"Ἦγτασι οὗλο: κειπέρα. "Ἦγτασι πολλοὶ στὸ παναῦρι.

ἤμανε (ρ.) = ἤμουν (παρωχ. χρ. τοῦ ρ. εἶμαι).

"Ἦμανε κι' ἐγὼ κειπέρα. Κεῖν' γτὸ καιρὸ ἤμανε μικρή.

"Ἐχτὸς ἤμιαστανε ὄλοι στ' ἀμπέλι. Ἐσεῖς ἦστανε;

ἦπατα (τά) — κόπηκαν τὰ ἦπατά μου = τρόμαξα ἢ κουράστηκα.

Βὰς Χριστὸς, φοδῆθηκα, κόπηκαν τὰ ἦπατά μου. Πολὺ κουράστηκα ὡς πού νὰ ν' ἔρω, κόπηκαν τὰ ἦπατά μου.

ἦσκα (ή) = μέρος τοῦ τσακμακιοῦ (ἀναπτῆρος).

Χάλασ' ἢ ἦσκα τοῦ τσακμακιοῦ μου καὶ ἰδὲν ἀνάφτει. Πάνε γὰ μέ γοράσης μιὰ ἦσκα γιὰ τὸ τσακμάκι μου.

ἦσκιο (ὀ) = σκιά.

Φαίνετ' ὁ ἦσκιος γτου. "Ἐλα γὰ κάτσουμε δωναπέρα στὸν ἦσκιο.

ἦτεμα (τὸ) = γητειά.

ἦτεύω (ρ.) = γητεύω.

Τὸ παιδί εἶναι ματιασμένο, θέλει ἦτεμα. Φώνα ντὴ γιαιγιά ντὴ Μαριωρή γὰ τὸ ἦτέψη. Κι' ἐγὼ μπορῶ γὰ τὸ κάνω τὸ ἦτεμα. Φέρτε ἕνα ὄαθὸ πιάτο πέ γερὸ καὶ κομμιά' λάδι μέσ' σ' ἕνα κουτάλι γὰ τὸ ἦτέψω.

⊖

θάλασσα (ή) = θάλασσα.

θάλασσα (ή) = τὸ θαλασσινὸ νερό.

"Ἡ θάλασσα εἶναι φουρτουνιασμένη. Κρύα εἶναι σήμερα ἢ θάλασσα.

Κατέθηκε κά' στὸ γιάλὸ κι' ἔφερε ἕνα τσουγοῦνι (κουδὰ) θάλασσα.

"Ἐμεῖς φέρνουμε θάλασσα καὶ ζυμώνουμε, μιὰ πρέπει γὰ ν' εἶναι καθαρή.

θάμμια (τὸ) = θαῦμα.

"Ἀκουσεσ τὸ θάμμια πού ἔκανε ὁ "Ἄγις Γιώργης; "Ἐνα γκαιρὸ γενούντασι πολλὰ θάμμιατα. Μὲ κείνη ἔκανε πράμμιατα καὶ θάμμιατα.

θανατικό (τὸ) = θανατηφόρα ἐπιδημία.

Κεῖν' γτὸ χρόνο ἔπασε θανατικό καὶ πέθανε ἕνα σωρὸ κόσμος.

Πέθανε καὶ κείνος τότε στὸ θανατικό.

θανή (ή) = θάνατος καὶ κηδεῖα.

Στὴ θανή δὲ μοιράζουνε κόλλυθα. Στὴ θανή ἦγτανε, μὰ ἰστὸ μνημόσυνο δὲν ἦρτε.

θαρρῶ (ρ.) = νομίζω.

θαρροῦσα (ρ.) = νόμιζα.

"Ἦρτε θαρρῶ. Ντὸν ἔφερε θαρρῶ κι' ἕνα ὄωρο. Θαρροῦσα πού δὲ θὰ ν' ἔρωτῆς. Θαρροῦσε πού ἤμανε στὸ ταξίδι.

θάφτω (ρ.) = θάβω.

Τί θάφτεις κειπέρα; Πότ' ἀ γτόνε θάψουνε; Τώρα γτόνε θάφτουνε.

- θεατέρα (ή) = θυγατέρα, θεατεριά (είρωνικά), θεατερί = τὸ θυγάτριον.
 Ἦρτε ἡ θεατέρα σου; Ἦντανε κι' ἡ ἀδρεφή μου πὲ ντὴ θεατέρα ντῆς.
 Αὐτὰ μὲ εἶπε ἡ θεατεριά μου. Δὲ ντὸ μαζῶνεις κομμιά' τὸ θεατερί σου;
- θείτσα (ή) = θειά - τίς ξένες γυναῖκες μόνον φωνάζουν ἔτσι, ὄχι τίς συγγενεῖς.
 Θείτσα Δέσποινα, (κυρά Δέσποινα), ἔλα μιὰ στιγμή, σὲ θέλ' ἡ μαμά μου. Θείτσα Μαριόγκα, σ' ἔφερα καμπόσους τσίρους.
- θειλιά (ή) = τσιλὲς κλωστής.
 θελιά (ή) = κουμπότρυπα.
 Πά' νὰ γοράσω μιὰ θελιά μαλλί. Πόσες θελιές μπαμπάκι ἔδωκες ντὴ φάντρια (ὕφαντρα).
 Ἦ τὸ τελείωσα τὸ πουκάμισο, μὰ ἰδὲν ἔκανα κόμα τίς θελιές.
 Ἦχω ἕνα σωρὸ θελιές νὰ κάνω. Κι' ἡ ποδιά τῆς θεατέρας μου θέλει καὶ κείνη θελιές καὶ κομπιά.
- θειλοντῆς (ὀ) = ἔθειλοντῆς.
 Ὁ γυιὸς μου πῆγε θειλοντῆς στὸ Ἑλληνικό. Κι' ἕνα σωρὸ ἄλλα παιδιὰ πῆγανε θειλοντῆς.
- θειμούρια (τά) - ος - α - ο = πελώρια, θεώρατα.
 Εἶχε κειπέρα θειμούρια ὀέντρα. Ἦντανε στημένος ἕνας θειμούριος στύλος.
- θειμωνιά (ή) = σωρὸς ἀπὸ θερισμένα στάχυα - θημωνιά.
 Εἶχαμε πολὺ στάρι: νὰ θερίσουμε - ἔκαναμε ἕνα σωρὸ θειμωνιές.
 Πόσες θειμωνιές ἔχετε; Κουδάνησαμε τὸ θερισμένο τὸ στάρι ἰστ' ἁλώνι καὶ τῶκαναμε θειμωνιές.
- θειούσα (ή) = θρήσκα.
 Αὐτὴ εἶναι θεούσα, κάθε μέρα πγαίνει: στὴν ἐκκλησιά.
 Βλέπω, γένκες κι' ἔστὸ πολὺ θεούσα.
- θειριακή (ή) = ἀλοιφή, φάρμακο, ἀντίδοτο σὲ δηλητήριο ἀπὸ φαρμακερὸ φίδι.
 Ἦλεφετονα κομμιά' θειριακή. Πάνε στὴ σπετσαρία νὰ πάρης θειριακή.
- θειριαμπεύω (ρ) = χαίραμαι, ἀπολαμβάνω, θριαμβεύω.
 Τυραννήστηκε ὅσο ἦντανε νέος, μὰ τῶρα θειριαμπεύει. Ἦγὼ δουλεύω καὶ τυραννισῶμαι κι' ἔστὸ θειριαμπεύεις.
- θειριὸ (τὸ) = θηρίο.
 Γένκε θειριὸ μονάχο. Φοδᾶτ' ὁ Γιάννης τὸ θειριὸ καὶ τὸ θειριὸ ντὸ Γιάννη (παρομι. φρ.).
- θέρμη (ή) = ἔλγνοσια, πυρετός.
 Θέρμη, θέρμη, κάθε μέρα, ντόνε κιτρινιάσε, ντόν ἀδυνάτησε. Μὲ πιάνει θέρμη. Σ' ἔπιασε ἔσένα θέρμη; Ἦμᾶς ὄλους μᾶς ἔπιασε θέρμη ὄω πὸν ἤρταμε.
- θέρως (τὸ) = ὁ θειριαμός.
 Πῆγανε ὄλοι στὸ θέρως. Αὐτὲς τίς μέρες θὰ χιρίσουμε τὸ θέρως.

θεσιό (τό) = θυσία.

Γένηκε τὸ θεσιό ντης (παρακουράσθηκε ἀπὸ τὴν δουλεία). Τώρα θὰ γένη τὸ θεσιό σου! (Θὰ σὲ σκοτώσω).

θηλικώνω (ρ.) (καὶ καμπώνω) = κουμπώνω.

Ἔλα νὰ μὲ θηλικώσης. Θηλικώσε τὸ γαλέκι σου.

θηλικώση (ή) = κλείδωσις.

Μὲ πανεῖ τὸ χέρι μου ἰωπέρα στὴ θηλικώση. Πρήστηκε τὸ δάχτυλό μου στὴ θηλικώση.

θλίβω (ρ.) = ἐξαρθρώνω, στραγγουρίζω.

Ἔθλιψα τὸ ποδάρι μου καὶ δέμπορω νὰ πορπατήσω. Μὲ κι' ἐγὼ ποὺ ἔθλιψα τὸ χέρι μου! Ἐσὺ πειὰ ὅλο τὰ θλίβεις καὶ τὰ χέρια σου καὶ τὰ ποδάρια σου.

θόλη (ή) (καὶ θολάδα) = ἡ θολάδα.

Ποιοῦνε τὰ μάτια μου, ἔχω μὰ θόλη. Σήμερα θένεχει ἥλιο, εἶναι θόλη.

θολόσταχτη (ή) = σταχτόνερο.

Νὰ δάλης στὰ κουλιουράκια κι' ἕνα ποτηρι θολόσταχτη. Ἔνα γκαιροὶ τὰ πιάτα τᾶπλυνανε πέ ντὴ θολόσταχτη.

θρέφω. (ρ.) = τρέφω.

Ἔμεις ντόνε θρέφουμε. Κεῖνη μᾶς φέρνει ντὴ θροφή καὶ τὰ θρέφουμε.

θρήνος (τό) = ὁ θρήνος.

Γένηκε τὸ θρήνος! Πήγαμε στὸ λείψανο καὶ γένηκε τὸ θρήνος, ἄλλο πράγμα!

θρίβω (ρ.) = τρίβω, ψιχουλιάζω.

Θρίψε κομμά' φωμὶ καὶ δῶσ' τὰ πουλιά. Ἔθριψες ντὸ τραχανό σου; Μὴ ντὸ θρίβεις τόσα τὸ τυρί.

θριμπιστός - ή - ό = τριφτός.

Ἄραϊος ὁ χαλδᾶς σου θριμπιστός. Οἱ κουραμπιέδες μου γένηκανε ὠραῖοι, θριμπιστοί. Ἄραϊο ἦντανε τὸ φύλλο τῆς μηλίνας, πολὺ θριμπιστό.

θρίσσα (ή) = μεγάλο σὰν παλαμιδα φάρι (ἀλλὰ πιὸ νόστιμο), τοῦ γένους τῶν σαρδελλῶν.

Ἔπιασανε οἱ δικοὶ μας ἐφές μιὰ βάρκα θρίσσες. Οἱ θρίσσες καὶ οἱ φρέσικες εἶναι νόστιμες, μὰ καὶ οἱ ἀρμυρὲς (παστές) οἱ θρίσσες βὲ πάνε πίσου.

θρονί (τό) = ἐκκλησιαστικὸ κάθισμα.

Τὰ θρονιά τῆς ἐκκλησίας νοικιάστηκανε πάλε φέτο. Τὸ δικό μου τὸ θρονί εἶναι ἀντίκρου στὸ Ἱερό, στὰ δεκατέσσερα.

θρονιάστηκε (ρ.) = κλοκάθησε (εἰρωνικά).

Πῆγε καὶ θρονιάστηκε. Τί μὲ θρονιάστηκες καὶ δὲ σηκώνεσαι νὰ φύγης.

θρουμουςπουδιά (ή) = χόβολη.

"Εσθυσ' ή φωτιά, πόμεινε θρουμουςπουδιά. Βάλ' τὰ κάστανα μέσ' στὴ θρουμουςπουδιά νὰ ψηθοῦνε.

θροφή (ή) = τροφή.

"Ισα - ἴσα πού δγαζουμε ντὴ θροφή μας. "Εχουμε κόμα θροφή γιὰ τὶς ὄρνιθες;

θρύμπος (ὀ) = εἶδος ἀρωματικοῦ ἀγριόχορτου, θρούμπι.

"Αμα πάης στ' ἀμπέλι νὰ μαζέψης θρύμπος, γιὰ νὰ δάλουμε στὸ νερό πού θὰ λουθοῦμε. Ντὸ Μάϊο μαζεύουνε ντὸ θρύμπος πὲ τὰ λουλούδια ντου, ντόνε στεγνώνουνε καὶ ντόνε κρύβουνε νὰ ν' ἔχουνε ὄλο ντὸ χρόνο νὰ δάνουνε στὸ νερό πού λούγουνται, γιὰ νὰ μωκίζουνε τὰ μαλλιά.

θρύμμα (τὀ) = πολὺ ὀλίγο (ἔνα θρύμμα).

Δόσε με καὶ μένα ἔνα θρύμμα. Μὲ κείνο εἶναι ἔνα θρύμμα, δέεἶναι πολὺ. Βάλε με δωκαπέρα ἔνα θρύμμα λάδι.

θρυψίδια (τά) = φίχουλα.

Βλέπε μπροστά σου, μὴ κάνεις θρυψίδια. Κόφ' τὸ ψωμί πὰ' στὸ τραπέζι; νὰ μὴ πέσουνε κάτω θρυψίδια. Μάζεψε τὰ θρυψίδια καὶ ρίξ' τὰς τὶς ὄρνιθες. "Ἐνα θρυψίδι μπῆκε μέσ' στὸ ὄροχι; μου.

θύμηση (ή) = ἐπέτειος θανάτου.

Μεθαύρι εἶναι ἡ θύμηση τῆς μητέρας μου. Προχτὲ ἔκανε ντὴ θύμηση τοῦ πεθεροῦ ντης.

θυμητικό (τὀ) = μνήμη, μνημονικό.

Οὐ, αὐτὴ ἔχει γερό θυμητικό. "Οντες ἤμκανε νέα εἶχα θυμητικό, τώρα δέν ἔχω.

θυμιάμα (τὀ) = θυμιάμα, λιθάνι.

Πά' νὰ πάρης κομμά' θυμιάμα νὰ θυμιάσουμε. "Εχεις θυμιάμα;

θυμιατὀ (τὀ) = θυμιατήρι.

Φέρ' τὸ θυμιατὀ νὰ δάλουμε φωτιά καὶ θυμιάμα νὰ θυμιάσουμε. Νέβα στὸ εἰκόνομα (εἰκονοστάσι) καὶ κατέβασε τὸ θυμιατὀ.

θύρα (ή) = θυρίς, οἱ λεπτὲς χαραμίδες ἀνάμεσα στὰ ξυλάκια στὸ χτένι τοῦ ἀργαλειοῦ.

Πῶς τὸ μπρούλιασες τὸ στομῶνι; γιὰ ντὴ τσέργα σου στὸ χτένι;— Μιὰ στὴ θύρα. Μὲ γιὰτὶ μιὰ στὴ θύρα, γιὰτὶ δὲ ντὸ πέρασες μιὰ καὶ καγκαμμιά;

θώρετρα (τά) = τὰ δῶρα τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴ νύφη τὶς παραμονὲς τοῦ γάμου.

"Ἐλάτε, ἔλάτε νὰ δγῆτε πού πᾶνε τὰ θώρετρα ντὴ νύφη. Σήμερα ἔστειλ' ὁ γαμπρὸς τὰ θώρετρα.

I

Ἰμπρίκι (τό) = ὑδροχόγι.

"Ἐλα δωνά στή λεγένη γὰ σέ χύσω νερό πέ τό Ἰμπρίκι γὰ νιφτήξ.
Κάθε νύφη παίρνει στή προίκα νηῆς μπρούντζινο γιὰ μπακιρένο
Ἰμπρίκι καί λεγένη, γιὰ γὰ χύση νερό ντό γαμπρό ντή δευτέρα τό
πρωί γὰ νιφτήξ.

Ἰμπρισίμι (τό) = μεταξωτή κλωστή γιὰ κομπότρυπες.

Πάρε καί κομμιά Ἰμπρισίμι γὰ κάνουμε τὰ ὄξω τὰ γαζιά καί τίς θελιές.
"Ἐνα γχαιρό τό μαργατάρι τό περνούσανε σέ Ἰμπρισίμι, πούεινα:
γερή κλωστή.

Ἰδρος (ὀ) = ἰδρώτας.

Τί Ἰδρος εἶν' αὐτός! Τρέχει ὁ Ἰδρος 'πό πάγου μου.

Ἰδρωτούρια (τά) = σπιριά, προξενηθέντα ἀπό τόν ἰδρώτα - ἰδρωτήρια.

Γιόμισαν τὰ μούτρα νηῆς ἰδρωτούρια. Βάλε κομμιά' μπούντρα στό
λαγμό τοῦ παιδιοῦ, πού γιόμισε ἰδρωτούρια.

Ἰνταρές (ὀ) (καί ἄφτρια) = κανδηλίθρα.

Βάλε καλά τό φυτιλάκι πά' ἰσόν Ἰνταρέ, γὰ μὴ πέση μέσ' στό λάδι
καί σβύσει τό καντήλι. "Ἐπλωνα τό καντήλι καί ἄλλαξα καί Ἰνταρέ.

Ἰερό (τό) = τό "Ἄγιο Βῆμα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ κορίτσια θὲ κάνει γὰ μποῦνε μέσ' στό Ἰερό. Ὁ παπάς εἶναι μέσ'
στό Ἰερό καί ψάλλει.

Ἰκάντο (τό) = δημοπρασία.

Τὰ φάρια κάθε πρωί τὰ θγάζουνε στό Ἰκάντο. Τό καφενεῖο τό ἔθγα-
λανε στό Ἰκάντο αἰ' ὅποιος δώσει τὰ πιό πολλά, κείνος θὰ τό νοικιάση.

Ἰκράμι (τό) = φιλοφρόνησις, περιποίησης.

Μᾶς ἔκανανε ἕνα σωρό Ἰκράμια. Μὴ γτόνε κάνεις πολλά Ἰκράμια.

Ἰλάρια (τά) = εἶδος φαριῶν - μικρὰ κεφαλόπουλα (τὰ μεγάλα - κεφαλοί).

Μ' ἔφερανε ἕνα σωρό Ἰλάρια ἰήμερα. "Ἐκανα καμπόσα τηγανιτά
Ἰλάρια καί τ' ἄλλα ὄλα τ' ἄλάτιστα γὰ γ' ἔχω ντό χειμῶνα καί Ἰλάρια
ἀρμυρά (παστά).

Ἰλλοῦ (ή) = (δρυσιά πρὸς γυναῖκα) = τέρας.

Σούς, κάλαλια, Ἰλλοῦ! Δέ ντήνε θέλω γὰ γ' ἔρκεται στό σπίτι μου
αὐτὴ ντήν Ἰλλοῦ.

Ἰναντινά = πεισματικά.

"Οτι γτόνε πῆς, ὄλο Ἰναντινά πγαίνει. Κάνε αὐτό πού σέ λέγω, μὴ
πγαίνεις Ἰναντινά.

Ἰνάτι (τό) = πείσμα.

"Ἐχει ἕνα Ἰνάτι αὐτό τό παιδί! Τό Ἰνάτι θγάζει μάτι. (Παραμ. φρ.):

Ἰνατσῆς - Ἰνατσοῦ - Ἰνατσίδικο = πεισματάρης - ρα - ρικο.

Κείνος Ἰνατσῆς καί κείνη Ἰνατσοῦ, γέννε καί τό παιδί ντους Ἰνατσί-

ιδίκο. Ποῦ μπορῶ νὰ τὰ θγάλω πέρα ἐγὼ πὲ τὰ σένα ντὴν Ινατσοῦ!
 ἴσαμε (ἐπίρρ.) = ἔως.

Ἰπὸ πάνου ἴσαμε κάτου. Πὲ δῶ ἴσαμε δῶ. Μ' ἔφερε ἴσαμε ἕκατὸ
 τσίρους. Ἰσαμε πέρσου ἤμαστανε καλά.

ἴσάνι (τὸ) = σκοπευτική δεινότης, στόχος.

Ἵ ἄδρεφός μου ἔχει ἕνα ἴσάνι! Ἐβάλανε ἴσάνι ντὴ θάρκα καὶ ντὴγε
 πετροβολούσανε.

ἴσαρισμένος - η - ο = ἀπλωμένος, ἀνυψωμένος.

Ἐχει ἴσαρισμένα τὰ ποδάρια γτου πὰ' στὸ μεντέρι. Τί μὲ τὰ ἴσάρισες
 κειπέρα; Βγήκε δῆξω καὶ ἴσάρισε ντὴ παντέρα.

ἴστάχι (τὸ) = ἀρεξίς, πόθος.

Πέρασε τὸ ἴστάχι: ντου. Δέθελω παιὰ νὰ κάνω ἄλλα, πέρασε τὸ
 ἴστάχι μου.

ἴστιντάκι (τὸ) = ἡ ἀνάκρισις.

Μ' ἔκανε ἡ θειά μου ἴστιντάκι νὰ τῆς τὸ πῶ, μὰ δὲ ντῆς τὸ εἶπα.

Μέρες τώρα τὸ κάνω ἴστιντάκι, μὰ κεῖνο θγάξει ντὴ θούδα.

ἴφκας (ὀ) (καὶ ἔφκας) = γιοφτκάς, χυλοπίττες.

Σήμερα εἶχα δουλειά, ἔκανα ἴφκά. Ἐσὺ πότε θὰ κάνης ντὸν ἴφκά σου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΘΡΑΚΑ ΠΟΙΗΤΗΝ Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ (1)

Παραθέτομεν απόσπασμα από την ομιλίαν του Κωστή Παλαμά στο φιλολογικόν μνημόσυνο τῆς 29ης Ἀπριλίου 1930 διὰ τὸν μέγαν Θράκα ποιητὴν Γεωργίου Βιζυηνόν.

«Ἵστερ' ἀπὸ χρόνια καὶ καιρούς, καὶ σὰν ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἐκείνους τόπους πού τοὺς ἐπικαλεῖται ὁ Σενιέ (2) ἀκούεται μιὰ φωνή, ὡς νὰ τὴν ἔφεραν ὀρφικῆ τὰ ρεύματα τοῦ Ἑβρου. Στὸ λάλημά της, ὅσο κι' ἂν εἶναι σύντομο καὶ μὲ τὴν ἀφελῆ μανοτονία της, ξεδιπλώνεται: γοργὰ ἢ Θράκη ἀκέραια, ἢ πανάρχαια, μητέρα τῆς μητέρας, ἢ Θράκη ἢ κοσμογονική: εἶναι τοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ τὸ «Θρακῶν Ἄσμα»:

Ἐπὶ τῇ Θράκῃ, βρὲ παιδιά,
ἀπὸ τὴν Πιερία
ἔβγῃκεν ἡ θρησκεία.
Κ' ἐσπείραν αὔρες τοῦ Θρακιᾶ
ἀπ' τῇ χρυσῇ της δάδα
μιὰ σπείρα στὴν Ἑλλάδα.
Καὶ τὴν ἐσπείραν κοντὰ
στὴν παλαιὰν Ἀθήνα.
στὴν πρώτην Ἑλευσίνα.
Κ' ἐγένη φῶς στὰ σκοτεινά!...
Γι' αὐτὸ καθεὶς ἄς προσπαθᾶ,
τὸ φῶς νὰ φέρῃ τώρα
στὴν πρώτην του τὴ χώρα!

Κι' ἐξακολουθεῖ ὁ σοφὸς τραγουδιστής, ὅσο ἄσοφα κι' ἂν πολεμᾶ νὰ μᾶς

1) Τὴν Κυριακὴν 5 Μαΐου 1974 ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετητῶν τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ. Τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποῖου, ὅρα κατωτέρω.

2) (ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: πρόκειται διὰ τὸν Γάλλον ποιητὴν ANDRE CHENIER, καταγόμενον ἀπὸ Ἑλληνίδα Θρακιώτισσα, μητέρα, πού σὲ κάποιο χειρόγραφό του ἔγραψε τ' ὄνομά του Ἑλληνικά: Ἄ ν δ ρ έ α ς ὁ Θ ρ ξ ε!).

τραγουδήσῃ τὸ τραγούδι του:

Ἀπὸ τῆ Θράκx ἕρῃ παιδιᾶ,
 ἀπ' τὸν Ὀρφέα ἐγένῃ
 ἢ πρώτη φαλτωσύνη.
 Καὶ τῆς Μαρίτσας τὰ νερά
 τῆ σύραν γάλ: γάλ:
 ὡς κάτου στ' ἀκρογιάλι.
 Καὶ τὴν ἐπῆγαν στὰ νησιᾶ
 μὲ τῆ δική μας λύρα
 τῆ νιόπαντρη καὶ χήρα.
 Κι' αὐτὴ παντρεύτηκε ξανά
 καὶ γέννησε στὰ ξένα
 τραγοῦδια ξακουμένα.
 Γι' αὐτό, τὸ μέτωπο ψηλά,
 Θρακόπουλα καυμένα,
 καὶ φάλλετε μ' ἐμένα».

Στὸ λυτότατο ντυμένο μικρὸ στιχοῦργημα τοῦτο, σὰν ἕνα τραγοῦδι ποῦ συνοδεύει λαϊκὸ χορὸ, ποῦ δὲ λέγεται: χορευέται μόνον, κάλει τὴν παρέλασή της ἢ ἱστορία τῆς πρωτόγονης Θράκx. Δόστε στὸ ἐκθαμβωτικὸ ἀπὸ πνευματικὸ φῶξ φαινόμενο τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ δύο θαυότερα καὶ μαζὶ πλατύτερα γνωρίσματά του: Θρησκεία καὶ Ποίηση. Αἱ Πιερίδες. Ἡ ὄρφικὴ λύρα. Ἀπὸ τῆ Θράκx μᾶς ἦρθαν. Ἡ Θράκx π η γ ἦ τ ο ὕ Ἑ λ λ η ν ι σ μ ο ὕ. Ὁ ἀπὸ τῆ Θράκx νεόφερτος ποιητὴς τὰ παιδιὰ τῆς Θράκx καλεῖ νὰ ἐπαναφέρουν μίαν ἀναγέννηση στὴν πολυσύμμαντη μικρὴ πατρίδα των ποῦ εἶναι ἢ Ἑλλάδα, πρωταρχικὴ. Ὑπάρχει μιὰ μυστικὴ στιγμή στὴν ἔμπνευση τῶν ποιητῶν ποῦ χωρὶς ἐκείνη δύσκολα θὰ ἤμπορῆ νὰ κρατηθῆ στὸ ὕψος ποῦ τοῦ πρέπει: τὸ τραγοῦδι των. Ὁ ποιητὴς, ἀνάγκη καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, νὰ πιστέψῃ πῶς εἶναι ἐ ν τ ε τ α λ μ ἐ ν ο ς. Τέτοιος ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Γευργίου Βιζυηνοῦ καθορίζει, δίνει σχῆμα καὶ περίγραμμα στὴν Ἑλληνικὴ καταγωγή του. Τῆς περιορίζει τὸ πλάτος, γιὰ νὰ τῆς μεγαλώσῃ τὸ βάθος. Εἶναι: κ' ἐκεῖνος Θραξ. Τοῦ χρησιμεύει ἢ καταγωγή του γιὰ νὰ τὴν ἐκδηλώσῃ στὴν ποίησή του. Ἡ ποίησίς του φιλοδοξεῖ, ἀγωνίζεται: νὰ τὴν δυναμώσῃ τῆ νεοελληνικὴ λύρα: κάποια χορδὴ νὰ τῆς προσθέσῃ, θρακικὴ. Τῆς πρέπει. Γιατὶ ἀπὸ τῆ Θράκx πρῶτα - πρῶτα μᾶς ἦρθαν καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ ποίησις. Ὅσο κι' ἂν ἄλλαξαν οἱ κx:ροὶ ἀπὸ τὴν ὄνειρεμένην Ἐπτάλοφον ἕως τῆ φτωχῆ Βιζῶ ποῦ τῆς πήρε καὶ τὸ πατρωνυμικὸ του ὄνομα ὁ Γεώργιος Βιζυηνός, δανείζεται: καὶ ξαναδημιουργεῖ τοὺς ὑποδλητικoὺς μύθους, σωματῶνει μαρτυρικὰ ἐπεισόδια τῆς ἱστορίας της. Καὶ παίρνει καὶ μᾶς φέρνει: στὰ χέρια του χῶματα θρακικὰ αἱματοζυμωμένα, ἀπὸ τὸ πέρασμα τῆς ὁσμανικῆς καὶ τῆς ἀλλόφυλης τυραννίας».

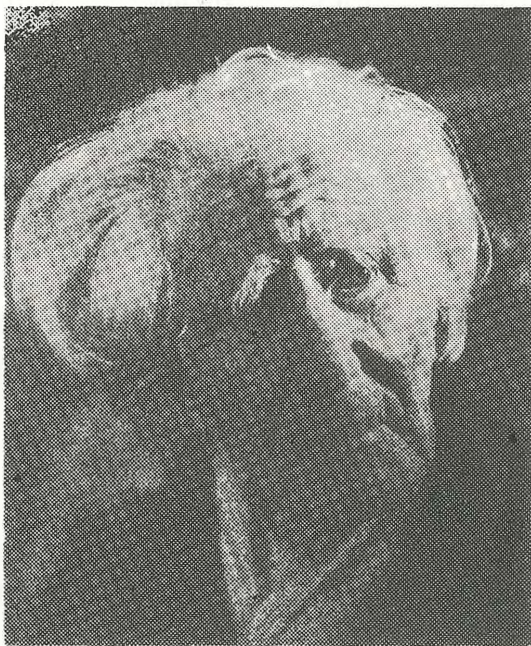
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΣ

Ὁ Θράξ ποιητής

Ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Ἑρακικῶν Μελετῶν ἐτελέσθη τὴν 29ην ᾠ-
πριλίου 1974 εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ «Παρθενόου» τιμητικὴ ἐκδήλωση
διὰ τὸν Θράκα ποιητὴν Γεώργιον Δελῆν.

Ἐπρολόγησε δὲ ταύτην ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας, κ. Δημ. Ἰ.
Μαγκριώτης, ὡς κατωτέρω:

Ἡ Ἑταιρία Ἑρακικῶν Μελετῶν θεωροῦσα ὑποχρεωσίν της ὅπως
ἀποτίη φόρον τιμῆς εἰς τοὺς διακρινόμενους εἰς τὰ γράμματα, τὰς Ἐπιστή-
μας καὶ τὰς Τέχνας διαπρεπεῖς Θράκας, αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν τὴν
τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν ὅπως ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 20)ετίας ἀπὸ τοῦ



θανάτου τοῦ ἀειμνήστου τέκνου τῆς Βορείου Θράκης ποιητοῦ ΓΕΩΡ-
ΓΙΟΥ ΔΕΛΗ, τιμῆση τοῦτον διὰ τῆς ὀργανωθείσης ἀναμνηστικῆς
ταύτης ἐκδηλώσεως.

Παρακλήθησαν δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας

μας ὅπως συμβάλωσιν διὰ τῆς πνευματικῆς των προσφορᾶς οἱ ἐκλεκτοὶ διανοούμενοι καὶ λογοτέχνη καὶ διακεχωρισμένοι ὁμιληταί, ὡς ὁ καθηγητὴς καὶ Ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν κ. Δ. Τσάκωνας, ὁ τ. ὑπουργὸς κ. Χρ. Σολομωνίδης καὶ ὁ ποιητὴς κ. Παναγιωτοῦνης λαμπρύνοντες διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς πνευματικῆς των προσφορᾶς τὴν ἀναμνηστικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, ὡς ἐπίσης οἱ ἐκλεκτοὶ καλλιτέχνη τοῦ Θεάτρου, κ. Μιράντα, Νίκος Παπακωνσταντίνου καὶ Αἴμ. Μεσσιδῆς, οἵτινες θ' ἀπαγγείλουν ποιήματα τοῦ τιμωμένου.

Λόγῳ ὅμως ἐκτάκτου ἀπουσίας τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν κ. Τσάκωνα, ὁ ὁποῖος προσεφέρθη νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν σημερινὴν τιμητικὴν ἐκδήλωσιν, ὁ ἐπιστημονικὸς συνεργάτης αὐτοῦ κ. Γεωργίος Λιμπεράκης θὰ μᾶς μεταφέρει τὰς σκέψεις του ἐπὶ τοῦ τιμωμένου ποιητοῦ.

Μολονότι ὁ ἀείμνηστος Γ. ΔΕΛΗΣ, εἶχε σπουδάσει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τὴν Ἱατρικὴν Ἐπιστήμην καὶ εἶχεν ἐξασκήσει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη τόσον εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἡμεδαπὴν, ἐν τούτοις προικισμένος μὲ πηγαῖον ποιητικὸν τάλαντον καὶ μὲ ἑξαίρετον ποιητικὴν εὐαισθησίαν, ἀφιέρωσε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου του εἰς τὸ νὰ θεραπεύῃ τὴν ποιητικὴν Μοῦσαν καὶ νὰ λούεται εἰς τὰ νάματα τῆς Κασταλλίας Πηγῆς.

Τὸν ἀείμνηστον ΔΕΛΗΝ, ποὺ ἐπωνομάζεται καὶ ἐρημίτης τῆς Κηφισίας, ἐνῶ τὸν ἐθαύμαζον καὶ ἐγκωμιάζον διὰ τὴν μεγαλόανον ποιητικὴν του δημιουργίαν ποιηταὶ τοῦ ἀναστήματος τοῦ Παλαμᾶ καὶ Σικελιανοῦ, ἐν τούτοις τὸ πολὺ κοινὸν τῆς Πατρίδος μας τὸν ἀγνοεῖ σχεδὸν ἐντελῶς.

Δι' ὃ ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ προβληθῇ ἡ ποιητικὴ δημιουργία τοῦ ΔΕΛΗ ἀπὸ διακεχωρισμένους λογοτέχνας τῆς Πατρίδος μας διὰ νὰ τιμηθῇ οὕτως ἐπαξίως.

Διὰ τὸν βίον καὶ τὸ ποιητικὸν ἔργον ἐν γένει τοῦ τιμωμένου ποιητοῦ, θὰ μᾶς ὁμιλήσουν ἀπόψε οἱ προμνημονευθέντες εὐφραδεῖς ὁμιληταί, τοὺς ὁποίους μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ἐπιθυμοῦμεν νὰ παρουσιάσωμεν.

Εὐχαριστοῦμεν δὲ θεομῶς ἐκ μέρους τῆς Ἐταιρίας Θερακικῶν Μελετῶν πάντας τοὺς εὐγενῶς προσφερθέντας νὰ ὁμιλήσουν ὁμιλητὰς ὡς καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς καλλιτέχνας τοῦ Θεάτρου διὰ τὴν πολύτιμον συμβολὴν των.

Παρακαλῶ λοιπὸν ὡς πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας τὸν ἀξιότιμον κ. Λιμπεράκη νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ λάβῃ τὸν λόγον.

ΔΗΜ. ΓΡ. ΤΣΑΚΩΝΑ

Τακτ. Καθηγητοῦ τῆς Κοινωνιολογίας τῆς Παντείου Ἀνωτάτης
Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν

ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ Γ. ΔΕΛΗ

Ὅταν ὁ φυσικός ἐπιστήμων ἀτενίζει τὸ ἄπειρο κινδυνεύει νὰ καταστῇ ποιητής. Ὁ γεννημένος ποιητής Δεληῆς γίνεται ἐπιστήμων καὶ ἀντικρῶζει τὸ ἄπειρο τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Νοιώθει ἔτσι περισσότερο τὴν παντοδύναμη παρουσία καὶ τὸ θέλλγητρο τῆς ποιήσεως. Ὀντολογικὸ ἦταν τὸ ξεκίνημά του. Ποιὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ κόσμου; Τί ὑπάρχει μετὰ θάνατον; Ὁ Δεληῆς βασανίστηκε ἀπ' τὸ «ἀγεφύρωτο μυστήριον τοῦ θανάτου». Οἱ μύριες ὅσες ἀπορίες πού ἔθετε ἢ φυσικὴ ἐπιστήμη διευρύνθησαν μέσα του μετὰ τὴν συνείδησι τοῦ ποιητοῦ. Μόνον ἓνας φυσικοεπιστημονικὰ σκεπτόμενος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προσπελάσῃ πάνοπλος στὴν μεταφυσικὴ ἀγωνία. Ἰδίως ὅταν εἶναι γόνος μιᾶς Φαναριώτισσας μάνας ἀπ' τὸ γένος τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ ἔχει περάσει τὰ γόνυμα χρόνια τῆς ἐφηβείας του στὴς πάλαι ποτὲ Παρίστριες ἡγεμονίες. Τοῦτοι οἱ μοντέρνοι Φαναριώτες ἔχουν βρῆ τὸν τρόπο κλιμακώσεως τῆς Φαουστικῆς ψυχῆς τῆς Δύσεως.

Ἀφελληνίζόμενοι ἐξελληνίζουν τὴν Δύσι. Καθὼς λοιπὸν ὁ κοινωνικός του περίγυρος ἦταν ἀριστοκρατικός ἔτσι καὶ ἡ ποίησί του ἦταν ἐκλεκτικὴ, ποίησι τῆς εὐπάθειας, ὑψηλόφρων, προσπαθεῖ ν' ἀνοίξῃ νέους δρόμους στὴν μεταφυσικὴ. Σὰν μοντέρνος Φαναριώτης τῶν Παριστρίων χωρῶν δὲν εἶναι τυπικά, δογματικὰ ὀρθόδοξος.

ΔΕΝ ΞΕΡΩ τ' ὄνομά σου. Εἴτε ἕμως Θεὸ εἴτε Φύση,
Νοῦ, Νόμο, Αἰτία, εἴτε Ρυθμὸ τοῦ κόσμου
σὲ καλοῦνε δὲ ρωτῶ γὰ μάθω.
Ξέρω μονάχα καὶ καθιὰ τὸ νοιώθω
πῶς χαμμιὰ ποτὲ
δύναμη ἢ σοφία δὲ θὰ καταλύσει
τὸ Νὰὸ Σου ἐντός μου

Καί ξέρω ἀκόμα πῶς ἂν μὲ καλέσεις
 κάποτε μπροστά Σου
 καί μὲ ρωτήσεις γιὰ τὰ κρίματά μου,
 θαριὰ καὶ μύρια θὰ σοῦ πῶ πῶς εἶταν μὰ δὲν τὰ θυμᾶμαι
 Δὲν τὰ θυμᾶμαι, γιὰτὶ πάντα κι' ὅσον
 καιρὸ πορεύτηκα στὴ Γῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους
 σὲ χῶρες ὅποιες κι' ὅποιους τόπους,
 κοντὰ Σου πάντα πάσχισα ἐγὼ νᾶμαι.

Τούτη ἡ κοινωνικὰ στεγαστικὴ του προσέλευσι, ἡ συνανάμειξι του μὲ τὴν Δύσι, οἱ σπουδές του στὴν Βιέννη, οἰκοδομοῦν μέσα του ἕναν ὑψηλῆς ἀλληλεγγύης χριστιανισμό, χριστιανισμό ἀρχοντικῆς μεγαλοδοξίας τοῦ αἰσθήματος καὶ ὑψιπετοῦς εὐγένειας.

.....

Ξανοίγω τὴν Ἀγάπη πάλι
 τὴν πρώτη τὴν παλιά μου γνώρα,
 Μητέρα τώρα μαυροφόρα
 μὲ ὑπέρυλα ὑπερούσια κάλλη,
 ὡσὰν ἱτιά πανογερμένη
 στὰ πόδια ἐνὸς Σταυροῦ πελώριου
 καὶ στοῦ Σταυροῦ τὰ ὑπέραστρα ὕψη
 ὦ χάριμα οὐράνιο, ὦ τοῦ Ἄδῃ θλίψη,
 ὦ κόσμου νέου ἢ χρυσαυγὴ —
 ἕνα Θεό, Θεὸ πανώριο
 καθηλωμένο νὰ πεθαίνει
 καὶ τοὺς δημίους του νὰ εὐλογεῖ.

Εἶναι εὐλογο τὸ ὑψιπετὲς αὐτὸ αἰσθημα τοῦ ποιητοῦ γιὰτὶ ἡ ψυχὴ του ἀργοδιαθαίνει στὰ Λαμαρτίνεια Πάρκα νοσταλγὸς τῆς μεταφυσικῆς δδύνης τοῦ ἀπειροῦ.

ΜΟΙΑΖΕΙ ἡ ψυχὴ μου τὰ παλιά τοῦ φθινοπώρου πάρκα
 στ' ἀπόδραχο ὅταν ἔργμα σταλάζουκε τ' ἀπόστια
 κι ἀντιφεγγύζουν ξέφυλα μὲς στίς λιμνιές τὰ κιόσκια
 μὲ τὴ βουδὴ στὴν ἄκρη τους λησιμονημένη δάρκα.

Μά κι όσο νά σᾶς πόθησα, τῆς μοναξιάς μου ταίρια,
ὦ πάρκα μελαγχολικά τοῦ φθινοπώρου, σάμπως
μέ τὴν ψυχὴ μου πιότερο νά πάει ὁ μαῦρος κάμπος,
ποῦ ἀπλώνει στὴν ἀστροφεγγιὰ τὴν ἐρημιὰ τοῦ πλέρια

Ποῦ εἶναι τὸ τέρμα τοῦ κόσμου; Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς; Γιατί
πρέπει νὰ πολεμήσουμε ὥστε νὰ καταξιωθοῦμε;

.....

Καὶ μὴν ἀράξεις πουθενά· σὲ φούχτα τὸ τιμόνι
κράτα ἀτσαλένια, εἴτε καράβι κυβερνᾷς ἢ σκάφη,
τί· ναι τ' ἀράγματα ὅλα μνήματα καὶ τάφοι,
κι εἶναι δικός σου ὁ κόσμος ὅσο δὲν τ ε λ ε ι ὦ ν ε ι.

Ἄλλὰ τελικὰ νικάει μέσα του ὁ Ἕλληνας. Νεοπαλαμικός ὁ στίχος του,
ἐλληνοκεντρικὴ ἡ ματιά του. Θέλει νὰ ζήσει ὅλες τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς σὰν
παιδί τῆς ἠλιόλουστης Μεσογείου θαλάσσης. Μπορεῖ τὸν θρίσκου συνεχῶς.
Ἄλλ' ὁ Καζαντζακισμός του εἶναι συμμετρικός, ὅπως καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ
πρόσωπο εἶναι γαλήνιο μέσα στὴν ἀνησυχία τῆς, ἀνήσυχο μέσα στὴν γαλή-
νη τῆς.

Χάρη καμμιὰ, Ζωή, δὲ σοῦ διακόνεψα
μηδ' ἔγειρα τὴ γνώμη ταπεινά
στὸ διάδα σου. Σ' ἀπόσκεπα δὲν κόνεψα
μηδὲ σ' ἀραξοβόλια γαληνά.

Πλούσιός σου γιός, τὰ πλούτη μου σπατάλεψα
σ' ὠραία ταξίδια μ' ὅλους τοὺς καιρούς,
κυνήγησα στοιχιά, μὲ Χάρους πάλεψα
κι ἔστησα μ' ὅλα γλέντια καὶ χορούς.

Καὶ τὸ κρασί μου σύψυχο τὸ κέρασα
τῆς Πλάσης, καὶ μαζί σου στὸ χορό,
γῆς κι ἄστρα κι ἡλίους σέρνοντας, ἐπέρασα
καὶ χάθηκα μ' ἐρθάνοιχτο φτερό.

Μετὰ τὸν Διονύσιου Σολωμοῦ ὁ Δελὴς δίπλα στὸν Παλαμᾶ καὶ τὸν Σικελιανὸ προβάλλει στίχους ποῦ ἐκφράζουν συνοπτικὰ θεμελιώδεις ρήσεις τοῦ πολιτικῶν μας.

Χαροντοπάλεφα μιὰ νύχτα καὶ στὸν Παρθενῶνα.

Μιὰ νύχτα - κι εἶταν γιὰ ἔλους τοὺς αἰῶνες.

Καὶ τὸν γονάτισα. Μὰ ἀφῆκε τὸν ἀγῶνα

καὶ μοῦπε: Στοιχειωμένοι εἶν' ὁ θράχος

καὶ σὲ βοηθοῦν, μὲ πολεμοῦν μαζί σου κι οἱ κολόνες

Νὰ δικαιομετρηθοῦμε,

καὶ γιὰ τοῦ κόσμου τὴν κορόνα,

στοῦ κάμπου κάτω ἔλα τ' ἀλώνια ἐσὺ μονάχος

καὶ θὰ δοῦμε!

Καὶ τοῦ ἀποκρίθηκα: Ἡ γενιά μου Χάρε, ἐμένα,

μοῦ μοίραγε μὲ σένα γὰ παλέβω αἰῶνια,

στὸν οὐρανὸ, στὴ γῆ, στὰ καταχθόνια,

καὶ γιὰ κορόνα καὶ στεφάνι,

κι ἓνα ἀγριλιᾶς κλωνάρι γὰ μοῦ φτάνει.

Κι εἶτε στ' ἀλώνια δῶ τοῦ Νοῦ τὰ μαρμαρένια,

ψηλά στὸ θράχο τῆς ἡλιόθρονης Ἀθήνας,

ἢ, κάτω ἐκεῖ, ψ η λ ό τ ε ρ α στὰ χωματένια

τοῦ Μαραθῶνα καὶ τὰ ὄγρα τῆς Σαλαμίνας,

σιμίζαμε, Χάρε, οἱ δυό, θυμῆσου

πὼς στέκω μπρὸς Σου ὁ Διγενῆς ὁ νικητῆς Σου!

Αὐτοὶ οἱ στίχοι ἐκφράζουν τὴν ὑψηλόφρονα ἐλληνικότητα τοῦ ποιητῆ. Ὁ ψυχολογικὸς του ἴτιναιμὸς ταυτίζει τὸ ἐλληνοκεντρικὸ πρὸς τὸ πανανθρώπινο. Δὲν εἶναι φορμαλιστικὸς ἐθνικισμὸς ἢ συνείδησι τοῦ ποιητῆ. Γιατί μέσα στοὺς στίχους αὐτοὺς χαροντοπαλεύει τὸ αἰῶνιο κάλλος τῆς συμμετρίας τοῦ Παρθενῶνος μὲ τίς στοιχειωμένες καὶ καταχθόνιες δυνάμεις τῆς ἀδικίας στὸ μαρμαρένιο ἄλῶνι τῆς αἰωνιότητος.

Χάρε, θυμῆσου

πὼς στέκει μπρὸς Σου, ὁ Διγενῆς ὁ νικητῆς Σου

"Ἄσεβος Τάνταλος τῆς εὐσέβειας στὴν συμμετρία πὺν εἶναι κάλλος ἀποκαλύπτεται ὁ κορυφαῖος ποιητῆς. "Ὅσο κι ἂν στάθηκε.

νυμφίος κι ἐγὼ μαρτυρικῶν ἐρώτων

τὰ ἡδονικά σας ἔχω δοκιμάσει ρίγη

ἐν τούτοις τεντώνει τὸ τόξο του πρὸς τὰ ὑπερούσια, τὰ μεγάλα, τὰ μεταφυσικά καὶ τὰ αἰῶνια.

.....

αλάργα, στ' ανοιχτά προτοῦ λιμάνι
δεχτεί τή σκάφη μου γιά πάντα νεκροφόρα,
τή νύχτα, κι ὅσο δόγχει γύρω ή μπόρα,
ἄς γίνει τάφος μου τό κύμα, ὁ ἀφρός στεφάνι,

Ἐο Δελῆς στάθηκε μόνος κι ἔφυγε σιωπηλός. Ὅπως ὁ Σολωμός ἔτσι κι ὁ Δελῆς ἔμεινε ὁ ἔγκλειστος τῆς Κηφισσιᾶς. Ἐρωμητήριο ἔγινε ή ψυχή του μπροστά στήν ἀνακάλυψη τοῦ κόσμου.

Μοῦ τόχεις τάχο μυστικό τόσον καιρόν, ὦ Φύση,
ἔτσι τό δεῖλι ἐστάλαξε μέσ στήν ψυχή μου ἀπόψε:
Ὅχι, ή ζωή μου ἐγώ καρπός δέ θέλω νά κυλήσει,
ρόδο ὅσο λάμπει, στόν ἀνθό ή ἀφάνισέ με ή κόψε.

Καί μήτε θέλω σέ χρυσό ν' ἀργαμαδῆσω βάζο.
Στῆς νύχτας τό βασίλειο
σύφωτος θέλω ἐγώ νά μπῶ, κι ἔτσι, ὡς ὀρθός κοιτάζω
κατάματα τόν ἥλιο!

Μέ αἰσθητική πληρότητα Σολωμική, μέ μεταΠαλαμική γιγαντωσύνη ἑλληνικότητος καί παρόχθιος τοῦ Σικελιανοῦ στήν μεταφυσική, ἔκλεισε τά μάτια του ὁ ἐρημίτης τῆς Κηφισσιᾶς ὡς εὐσεβιστής τοῦ ἀγνωστου Πιερωκίμου καί τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Ἦταν ἑλληνικός ἔπος θάλεγε καί ὁ Καβάφης. Ἀλλ' ἑλληνικός τῆς εὐπρέπειας, πιστός στά ἄδυτα τῆς εἰμαρμένης. Ὄντας συμμετρικός κατὰ τήν λογική του ἐπένδυσ: ἐζήτησε νά σπάσει τά ὄρια τοῦ λογικοῦ ἄστεως καί ν' ἀναμετρηθῆ μέ τό χάος, ἔπος ἀκριθῶς καί ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ ἐμπειρία του ἦταν ἀποκαλυπτική. «Κι εἶναι δικός σου ὁ κόσμος ὅσος δέν τελειώνει». Ἄν ὁ Ἀσιάτης ἔταν δρίσκειται μπροστά στό χάος διαλύεται μέσα σ' αὐτό, ὁ Ἕλληνας, ὁ Δελῆς στέκει σάν ἄνδρας ἀπέναντι στό χάος καί ὀργανώνει τό χάος γιατί αὐτή εἶναι ή δημιουργική δύναμη τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Ἐο νεοέλληνας Δελῆς ἀπό τήν σκοτεινή μεταφυσική τοῦ ἀπέιρου ξαναπλάθει ὡς μεταίχμιος τοῦ Σολωμοῦ—Παλαμά—Σικελιανοῦ τήν συμμετρία τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τήν εἰμαρμένη τῆς εὐγένειας, τόν λυρισμό τῆς αἰσθητικῆς πληρότητος.

ΜΑΤΙΑ μεγάλα, ἀδάκρυτα τῶν πόνων τῶν μεγάλων
δυο μάτια κάπου ἀγάπησα κι ἐγώ μιᾶς Ὀφηλίας,
κι εἶταν σάν ἄστρα, κι εἶτανε σάν κόσμοι: αἰθέρων ἄλλων
καθρεφτισμένα στά θατιά νερά μιᾶς Κασταλίας.

Τῶν ζωντανῶν ἀπαρνητής, τῶν ἰσκιῶν κυνηγάρης,
ἀκίμα γέρνω διφερὰ τὰ μύτια στὸ εἶδωλό τους,
περνᾶ ἢ ζωὴ βασίλισσα, κι ἐγὼ τρελλὸς λυράρης
ταιριάζω τὰ τραγοῦδια μου στὸ γέλιο τὸ τρελό τους.

Μὰ τάχα νάναι ἡ Ὅμορφιά πού ἀζύγιωτη μοῦ βάζει
πνίχτρας ἀγάπης δόλωμα στὰ βάθη νὰ μὲ σύρει,
γιὰ νάν' τὸ γέλιο τῆς ζωῆς πού ἀτρύγιτη χλευάζει:
τ' ἄδεια μου χέρια στῆς χαρᾶς τὸ πλούσιο πανηγύρι;

Ἐξῆ ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ ἁρμονία τῆς ποιήσεώς του ὁ Δελῆς εἶναι ἕνας νεοελληνας πού ἐννοεῖ γὰ πολιτεύεται στὰ ἔθρια τῆς λογικῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγνωσίας τοῦ ἀλόγου. Μέγας ἔ ἔριος τοῦ πρὸς τὸ ἀγνώστου, τὸ μεταφυσικόν, τὸ οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἄλλ' ὁ φόβος τῆς ἀσυμμετρίας τοῦ ἀγνώστου τὸν ἐπαναφέρει θίαια καὶ ἔμμεσα στὰ περιωρισμένα ἔθρια τῆς λογικῆς. Αὐτὴ ἢ ταλάντευσις δείχνει καὶ τὸ δράμα του. Ὁ εὐγενὴς ἱππότης τοῦ ἀγνώστου ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἄλλο ὄργανο ἀπ' τὴν λογικὴ συνεβιβάσθη μὲ τὸν ἀνθρώπινο λόγο ἀφοῦ τοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸν θεῖον ἢ μεταφυσικόν. Ὁ Δελῆς μᾶς ἐδίδαξε ὅτι ἡ κλασσικὴ συμμετρία συλλαμβάνεται ἀκόμη καὶ διὰ τῆς μεταφυσικῆς. Τούτῃ ἦταν ἡ ὀδυνηρὴ ἐμπειρία του. «Τοὺς ἀρραβῶνες του μὲ τὸ ἄπειρο γιροτάζει».

Ἄεναη ἢ κίνησις του πρὸς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑψηλά. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀράζει, εἶν' ἀγνώστο γι' αὐτὸν τὸ ἀραξοδόλι. Ἄλλ' οἱ ὅποιοιδήποτε μπόρες μὲ τὴν ἀεναη κίνηση: κάθε ἄλλο παρὰ τὸν κᾶνον «θλιθερό». Γιατὶ ὁ Δελῆς μέσα στὸν θάνατο βλέπει τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἀντιμετωπίζει ἀντίκρια ὡς Διγενῆς Ἀκρίτας. Πολέμαρχος γιὰ τὸ ἔνθεο ἰδανικὸ τῆς ζωῆς καθὼς ἦταν ντυμένος μὲ τίς φανταστικὰς ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ μας, Ἕλληνας πού ἀντικρύζει σὰν ἄντρας τὸ χάος μὲ ὀντολογικὴ σύλληψι τοῦ κόσμου φυσικὸ ἦταν νὰ κατηγορηθῇ ὡς μὴ προσιτὸς ἀπ' ὅσους ἔχουν μιὰ ἐπιδερμικὴ σύλληψι τοῦ κόσμου. Κι ὅμως ὁ λυρικὸς Δελῆς συγκινεῖ ἀπέραντα καὶ ἱκανοποιεῖ ποιητικὰ ὄχι: μόνο τοὺς αἰσθητικατοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Πορφύρα, ἀλλὰ κι αὐτοὺς ἀκίμα, τοὺς ὀπαδοὺς τῆς βαθυστόχαστης ποιήσεως τοῦ Παλαμᾶ. Εἶναι προσιτότερος τοῦ Σικελιανοῦ καὶ τοῦ Παλαμᾶ καὶ κατὰ πολὺ θαυότερος τοῦ Πορφύρα. Γιατὶ ὁ Δελῆς εἶναι πολὺ πιὸ ἀνθρώπινος ἀπ' ὅλους καὶ κατὰ τοῦτο ἐλληνικότερος. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θέσις του στὴν νεοελληνικὴ λογοτεχνία εἶναι πανύψηλη. Ἀνήκει στὶς κορυφές μας. Ὁ Νεφεληγερέτης ποιητῆς ἀνῆκε στὸ δωδεκάθεο τοῦ νεοελληνικοῦ Ὀλύμπου γιὰτὶ διασταυρῶνει αἰσθητικὰ τὴν ὀρθοφροσύνη τῶν Παρνασσικῶν μὲ τὸ ἐκχυλίζον αἰσθημα τῶν λυρικῶν καὶ τὴν μεταφυσικὴ ὀδύνη τῶν ὀντολόγων, οἰκοδομῶντας ἔτσι μιὰ σύνθετη δική του, ὀλότελα προσωπικὴ «Κι εἶναι δικός σου ὁ κόσμος ὅσο δὲν τελειώνει».

ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΣ

Ὁ ἔρημίτης ποιητής τῆς Κηφισιάς

Διπλοπεθαίνουν οἱ νεκροὶ πού ἡ λησμονιά βαραίνει
κι' ἀγθοὶ τῶν τάφων ἡ χαρὰ στὴ θύμησή των πάνω

Γ. ΔΕΛΗΣ

Κάποια τελευταία μέρα τοῦ Αὐγούστου 1954 ὁ Γεώργιος Δελῆς ἔφυγε ἀπὸ κοντά μας.

Ὁ θάνατος λυτρωτικά ἔπαιρνε τὴν ψυχὴ τοῦ μεγάλου ποιετῆ τῶν «Λυρικῶν».

Ὁ Κύριος τὸν καλοῦσε στοὺς οἴκους τ' Οὐρανοῦ ἀντικρου στὸ θεϊκὸ φῶς.

Ἦνας μικρὸς τάφος, στὸ γραφικὸ Κοιμητήρι τῆς Κηφισιάς, δεχόταν τὸ ἀσκητικὸ κορμὶ τοῦ ποιητῆ κι ἡ ἀττική γῆ ἀγκάλιαζε γιὰ πάντα τὸ μεγάλο Θράκα λογοτέχνη.

Οἱ Μοῦσες, τὴ μέρα ἐκείνη, ἦσαν θαρραλέες. Θρηνοῦσαν τὸν χαμὸ ἐνὸς ἀκάματου ἐργάτη τοῦ ἐντεχνου λόγου, ἐνὸς ἥρωα τῆς σκέψης, ἐνὸς ξεχωριστοῦ ἀνθρώπου, ἀπ' ἐκείνους, πού πλουτίζουν τὴν πνευματικὴ κληρονομιά τοῦ τόπου μας.

Ἀπόψε, μὲ τὴ συμπλήρωση εἴκοσι χρόνων ἀπὸ τὸν χαμὸ του, συγκεντρωθήκαμε, χάρις στὴν εὐγενεὴ πρωτοβουλία τῆς Ἑταιρίας Ὁρακικῶν Μελικῶν, γιὰ νὰ τιμήσωμε τὴ μνήμη ἐκείνου, πού ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του στὴν ὑψηλότερη ἐκδήλωση τῆς Τέχνης, τὴν Ποίηση.

Ἡ σημερινή μας συγκέντρωση ἀποτελεῖ ἔκφραση ἀγάπης καὶ προσφορά λατρείας πρὸς τὸν Γεώργιο Δελῆ, πού φώτισε σὰν μετέωρο τὸν πνευματικὸ χῶρο, ἀφήνοντας τὸ φέγγος του στὸν οὐρανὸ τῆς ἐλληνικῆς Ποίησης.

Καὶ φορέας τῆς προσφοράς αὐτῆς ὁ ἰσοφὸς Καθηγητῆς καὶ Ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ Δημήτριος Τσάκωνας καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Πάνος Παναγιωτοῦνης. Ὁ δικός μας λόγος ἀμυδρὰ σκιαγραφία τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ, καὶ σύντομη ἀναφορά στὸ πλούσιο κι ἐμπνευσμένο ἔργο του.

Ὁ Γεώργιος Δελῆς γεννήθηκε στὰ 1870 στὴ Βράιλα, ὅπου εἶχαν καταφύγει οἱ γονεῖς του, ἐγκαταλείποντες τὴν πανέμορφη μαυροθαλασσίτικη πόλη τῆς Μεσημβρίας, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀπηνεῖς διωγμούς, πού ὑπέστη ἐκεῖ τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο ἀπὸ τὸν ἀνελέητο δυνάστη.

Γιὰ τὴν Θρακικὴ πατρογονικὴ του καταγωγὴ, ὁ Γεώργιος Δελῆς ὑπερφανευόταν πάντοτε κι ἡ ἀγάπη του γι' αὐτὴν ὑπῆρξε, ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἐνθερμη.

Τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του ἔλαβε στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Βράιλας καὶ τοῦ Γαλατσίου, τὰ δὲ γυμνασιακὰ στὸ Βόλο, ἀπ' ὅπου ἀποφοίτησε στὰ 1888.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἔρχεται στὴν Ἀθήνα κι ἐγγράφεται στὸ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιο, ἀλλὰ σύντομα, στὰ 1890, μετεγγράφεται στὴν ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, ἀπ' ὅπου καὶ ἀποφοιτᾷ. Παράλληλα μὲ τὶς σπουδῆς του, τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὶς Τέχνες καὶ νὰ παρακολουθήσῃ μαθήματα φιλοσοφίας, πού ἰδιαίτερα ἀγαπῶσε.

Στὸν ἄτυχο Ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1897 ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα καὶ λαμβάνει μέρος ὡς ἑθελοντής. Τὸ ἄδοξο τέλος τοῦ πολέμου ἐκείνου τὸν ἀποκαρδιώνει κι ἐπιστρέφει στὴ Βιέννη. Μὲ πικρία, γράφει:

Τὴν κουρσεμένη σου τὴ γῆ ἀφίνοντας πατρίδα,
 ἃς ἦταν νᾶλεγα ὄνειρο κακόνυχ-ο πῶς εἶδα...

Στὴ Βιέννη ἀσκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, χωρὶς ὅμως νὰ παύῃ ν' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίηση καὶ τὴ δημοσιογραφία. Διατελεῖ τακτικὸς ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος «Ἀκρόπολις» τοῦ Βλάση Γαβριηλίδου καὶ τοῦ «Ἄστου» τοῦ Κουσουλάκου.

Στὴν πρωτεύουσα τῆς Αὐστρουγγαρίας γνωρίζεται μὲ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ξένους συγγραφεῖς καὶ μὲ τὸν Κωνσταντῖνο Χρηστομάνο, πού παρακινεῖ τὸ Δελῆ νὰ ἐκδόσῃ τοὺς στίχους πού εἶχε γράφει στὰ Γερμανικά. Ὁ Δελῆς δὲν εἰσάκουει τὴν προτροπὴ τοῦ Χρηστομάνου οὔτε καὶ δημοσίευσε τίποτε τὰ ἔτη τῆς νεότητάς του, φρονώντας πῶς οἱ στίχοι του δὲν ἦσαν ἄξιοι νὰ τύχουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητάς.

Στὰ 1908 ὁ Δελῆς ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐγκαθίσταται μόνιμα. Λαμβάνει μέρος, ὡς ἐφεδρὸς ἱατρὸς στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο, μετέχει στὸ Κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, τὸ 1916, καὶ πολεμᾷ στὴ Μικρασία κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸ τῆς ἀγῶνα 1919—1922.

Φλογερὸς πατριώτης ἀγωνίζεται γιὰ τὸ λυτρωμὸ τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν τῆς Ἰωνίας. Ὅλος, τῶρα, ὁ Μικρασιατικὸς κάμπος ἀντηχεῖ ἀπὸ ἑλληνικά τραγούδια. Παντοῦ ἡ Νίκη στεφανώνει τὰ ἑλληνικά ἄπλα.

Καί φτάνει ἡ μεγάλη ὥρα τῆς Θράκης, τῆς πατρίδας τοῦ ποιητῆ. Τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ κρίκου τῆς ἐλληνικῆς Ἱστορίας. Τῆς λύρα, τώρα, τοῦ Δελῆ δονοῦν οἱ παλμοὶ τῆς καρδιάς του ἀπ' ὅπου ἀναβλύζουν οἱ στίχοι του :

Καί τώρα ἐμπρός! Γιά τῆ Θράκη μας ὄλοι!
 τὸ χακί τῆς τιμῆς νυφοστόλι!
 Ἑλλαδίτες, Σμυρνηοί, Μακεδόνες
 κι ὄσοι, πέρ' ἀπ' τὰ ρέπια τὰ Πόντια,
 καί μέ μπαλντάδες καί μέ σφεντόνες
 καί μέ τὰ δόντια!

Κάτω τὰ μίσση, κάτω τὰ πάθη,
 τ' ἄρματα κάτω τῆς προδοσίας,
 σκούζουν οἱ τάφοι περ' ἀπ' τὰ δάθη
 τῆς Μικρασίας.

Τὰ κόκκαλά μας γι' ἄρματα ἀδράχτε,
 ἀητοὶ πετᾶχτε,
 γενήτε Χάροι,
 ἕνας ὁ ἐχτρός:
 ὁ Τοῦρκος μπρός
 πίσω οἱ Βουλγάροι...

Σ' ὄλα τὰ πολεμικά προσκλητήρια τῆς Πατρίδας ὁ Δελῆς πάντα παρών. Πρόσφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες καί τιμῆθηκε μέ πολλὰ παράσημα καί μεταλλία. Ἀρνήθηκε ὅμως, παρὰ τίς ἐπίμονες προτάσεις, πού τοῦ ἔγιναν, νὰ μονιμοποιηθῆ ὡς ἀξιωματικός.

Στὰ 1921 ὁ Δελῆς ἐκδίδει τὴν πρώτη ποιητικὴ του συλλογὴ «Ἀπάνωμα Βράδου», «προσθέτοντας μιὰ νέα χορδὴ στῆ νεοἐλληνικὴ λύρα», ὅπως σημείωσε ὁ Παῦλος Νιρφάνας.

Μετά ἕξη χρόνια, στὰ 1927, κυκλοφορεῖ τὴν ποιητικὴ του συλλογὴ «Τὰ σύννεφα στὸ Γέμμα», πού θραθεύεται ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, μέ εἰσήγηση τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ. Ἡ ποίησή του, παρουσιάζεται τώρα, «γαμιάτη κυματισμούς καί ρώμη». Αἰσθημα θερμότητος μεταδίδει ὁ φιλοσοφικός του στοχασμός καί ἡ λυρική του πνοή.

Ἀκολουθεῖ ἀργότερα ἡ ποιητικὴ συλλογὴ του «Ἄλλοτινὰ κι Ἄλλόχοτα» γιὰ τὴν ὁποία τιμῆθηκε ὁ Δελῆς μέ τὸ ἔπαθλο Παλαμᾶ. Τὴν Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχαν ἀποτελέσει οἱ Σικελιανός, Βάρναλης, Ξενοπούλος καί Κλέων Παράσχος.

Τὴ θραθευθεῖσα συλλογὴ ἐπακολουθοῦν τὰ «Συμφωνικά Παράφωνα» (1949), τὰ «Πασχιζόντας» καί τέλος τὰ «Λυρικά» (1953), πού ἀποτελοῦν

συγκέντρωση τῆς προηγουμένης ἐργασίας του, μὲ προσθήκη κι ἄλλων ποιημάτων του. Τὰ «Λυρικά», πού προλογίζει ὁ Ἅγγελος Σικελιανός, ἐξεδόθησαν μὲ τὴν ἀποκλειστικὴ φροντίδα τῆς στενῆς κι ἀφωσιωμένης φίλης τοῦ ποιητῆ ἐκλεκτῆς ζωγράφου Ἄννας Καλλία—Βιτάλη.

Ὁ Δελῆς ἔκρουσε ὅλες τὶς χορδὲς τῆς πλούσιας λύρας του καὶ τραγούδησε τὴ ζωὴ σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς. Ἄνετα, φυσικά, ἰδημιουργεῖ μέσα του, λυρικές καταστάσεις καὶ ὅτι ἡ ζωὴ ἀντικατροπίζει: στὴν ψυχὴ του, γίνεται αἴσθημα, ἔμπνευση, μελωδία.

Εἶναι ποιητῆς γνήσια λυρικός μὲ μιὰ φιλοσοφικὴ διάθεση. Τὸ λυρικό του αἶσθημα εἶναι ἡ ἀπόκρυφη δόνηση τῆς μουσικῆς του ἰδιοσυγκρασίας.

Ἄπ' ὅλους τοὺς στίχους τοῦ Δελῆ ἀναδύεται ἔντονη μελαγχολία, πού πηγάζει ἀπὸ τὴν «πικρὴ γεύση τῆς ζωῆς».

Ἄλλ' ἡ μελαγχολία, κατὰ τὸ λόγο τοῦ Πόε, εἶναι ὁ πιὸ νόμιμος ἀπ' ὅλους τοὺς ποιητικούς τόνους, ὁ τόνος τοῦ φανερώματος τῆς ἁμορφιάς, ἀπὸ ἡ Ὅμορφιά, ὅποιοῦδήποτε εἶδους, στὴν ὑπέρτατη βαθμίδα τῆς κινεῖ πάντα τὴν αἰσθητικὴ ψυχὴ στὸ δάκρυ...

Κι ἡ μελαγχολία, «ἡ καταχνιά αὐτὴ τῆς ψυχῆς», πού πλημμυρίζει τὴν ψυχὴ τοῦ Δελῆ ἐξιδανικεύεται στίς ποιητικὲς του συνθέσεις: «Πλούσια ἡ θλίψη μου καὶ δὲν ψηφῶ τοῦ δάκρυου τὴ σπατάλη», τραγουδᾷ.

Κι' ἄλλοῦ:

... Βιολὶ κι ἔμὲ νυχτόλαλο μ' ἐρημοπαίζει ὁ πόνος
 μὲ τὸ δοξάρι τὸ ἄπεινο,
 μ' ἀπὸ τὰ στήθια μου βαθὺς πετάει κάθε μου τόνος
 κι ἁρμονικὸ παράπονο.

Στὰ τραγούδια τοῦ Δελῆ ἀντικρίζεις τὴν καλόρρυθμη δεξιωσύνη τῆς στροφῆς, τὴ στιχογραφικὴ ἁρμονία καὶ τὴν αὐστηρὴ αἰσθητικὴ τῶν λέξεων. Τὰ καλοδιαλεγμένα ἐπίθετα δίνουν χροῦμα καὶ παλμὸ καὶ ζεστσιαὰ στοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ:

«Δροσοδιαμάντια», «ἀστροσυννεφιά», «σπιθολαλιά», «κρινοπλούμιστη», «θησαυρόχαρη», «οὐρανόλαμπη», «ὀρθοπλόκαη», «ἠλιοκέραιστη» κ.ἄ.

Ὁ Δελῆς πνευματικὸς ἀσκητῆς, ἔζησε ἐπὶ χρόνια ἀποτραδηγμένος ἀπὸ κάθε κοσμικὴ κίνηση στὸ ἐρημητήριό του τῆς Κηφισιάς. Ἡ μοναξιά ἦταν γι' αὐτὸν μιὰ ζεστὴ σιωπηλὴ συντροφιά. Σ' αὐτὴν εὗρισκε τὴ «δροσιὰ τῆς ζωῆς» του καὶ κάθε εὐτυχία:

Μονάχος σὰν καὶ χθὲς καὶ προχθὲς,
 σύντροφοί μου τὰ βιβλία κι ἡ συλλογὴ μου

Κι ἄλλοῦ:

Μοναξιά, πνεῦμα τοῦ ἀπείρου, τοῦ ἐνείρου πηγαμένα
τῆς γαληνιάς βασίλισσα, τοῦ στοχασμοῦ παλάτι.

Ἄκόμη θὰ γράφει:

Μοιάζει ἡ ψυχὴ μου τὰ παλῆὰ τοῦ φθινοπώρου πάρκα
στ' ἀπόβροχο ὅταν ἔρημα σταλάζουνε τ' ἀπόσκια,
κι ἀντιφεγγίζουν ξέφυλλα μὲς στὶς λιμνιές τὰ κιόσκια
μὲ τὴ θουθὴ στὴν ἄκρη τους λησιμονημένη δάρκα.

Μὰ κι ὅσο νὰ σᾶς πόθησα, τῆς μοναξιάς μου ταίρια,
ὦ πάρκα μελαγχολικά τοῦ φθινοπώρου, σάμπως
μὲ τὴν ψυχὴ μου πιότερο νὰ πάει ὁ μαῦρος κάμπος,
ποῦ ἀπλώνει στὴν ἀστροφεγγιὰ τὴν ἐρημιὰ του πλέρια.

Ἡ ἀγάπη τοῦ ποιητῆ στὴ μοναξιά, ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος σὲ μιὰ σκληρὴ δοκιμασία ποῦ πέρασε. Γιὰ καιρὸ εἶχε τυφλωθῆ καὶ μόνο χάρις σ' ἐπατυχῆ ἐγχείρηση τοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονα Ἰωάννη Χαραμῆ ξανα-ὄρῃκε τὸ φῶς του.

Ὁ Δελῆς ὑπῆρξε μοναδικὸ φαινόμενο σημανότητας καὶ ταπεινοφροσύνης. Ποτὲ δὲν ἐπιζήτησε κότινους, δάφνες καὶ δόξες. Μισοῦσε θανάσιμα τὴ φήμη καὶ τὸ λεβανωτό. «Μισῶ τὴ δόξα, τὴ δύναμη καὶ τῶν τραυῶν τὸ στέμμα», ἔλεγε. Γι' αὐτό:

Δὲν στόλισαν δάφνες τὸ μέτωπό μου,
μηδὲ στεφάνι: νικητῆ μπορεῖ νὰ δεῖξω.

Γιὰ κείνον ἓνα ἀπλὸ ἀγριλιᾶς κλωνάρι τὸν ἀρκοῦσε.

Ἄλλ' ἂν ἡ «Φήμη ἢ μωρισάλλιγγη δὲν ἔφερε τ' ὄνομά του στὰ πέρατα τῆς Γῆς», δὲν παύει ὁ Δελῆς νὰναὶ ἐσῶτιμος μὲ πολλοὺς κορυφαίους Ἑλληνας ποιητές.

Ὁ Παλαμᾶς σὲ ποίημά του γράφει, πῶς ἀνάμεσα στοὺς μετρημένους διαλεχτοὺς δόθηκε στὸ Δελῆ ἡ χάρη νὰ γνωρίσῃ τοῦ μουσικοῦ βουνοῦ, τοῦ Παρνασσοῦ, τὰ ὄψη.

Ὁ Δελῆς ἔγραψε καὶ δραματικὰ ἔργα, ὅταν ἦταν νέος, ἀλλὰ καὶ στὰ προχωρημένα του χρόνια, ὅπως τοὺς «Γάμους τῆς Πεντάμορφης», τὸν «Περίανδρο» κ.ἄ.

Τὰ ἔργα αὐτὰ ὅπως κι ἄλλα «γραπτὰ καιμάρια τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς

του, ὅπως αναφέρει, ἐμείναν στὸ βάθος τοῦ ἀγγλίστατου συρταριοῦ του ἀκμήδευτα, θαμμένα».

Ἐπίσης ὁ Δελῆς ἔγραψε περισοῦδαστὴ μελέτη γιὰ τὸν Γκαίτε, δοκίμια καὶ μελέτες. Πολλὰ ποιήματά του μεταφράσθηκαν στὰ γερμανικά, ἀγγλικά καὶ τὰ περιέλαθαν διάφορες ἀνθολογίες.

Ὁ Δελῆς, γέρος πιά, κλεισμένος κι ἀπομονωμένος στὸ ἐρημητήρι τῆς Κηφισιάς, ἀναλογίζεται τὸν θάνατο. Προσεγγίζει πιά ἡ ὥρα γιὰ τὸ Κάλεσμα ἀπὸ Ψηλά. Μὲ βαθεῖα θλίψη, ἀλλὰ καὶ στωϊκότητα δίνει στίς στερνές του παραγγελίες. Δὲν θέλει στὸν τάφο του νὰ καίη «ἀκοίμητο καντήλι, οὔτε λιθάρι, τοῦ ἐφημεροῦ τοῦ διάβα θυμιατάρι», οὔτε τ' ὄνομά του «νὰ σκαλιστῆ σὲ μπρούτζου ἢ σὲ μάρμαρου πλάκα ἀπάνω».

Τὸ μνήμα μου ἐγὼ θέλω δίχως νεκροστόλι
καὶ ἀνάγκελα καὶ φράχτες καὶ περβόλι
νὰ αἰγίη μὲ τὴν πλάση ἀπέραντο ὄλη.
Καὶ μήτε κυπαρίσσια, ἱτιές, κισσοὶ
καὶ πένθιμες φωλιές γιὰ νυχτοπούλια
νὰ μοῦ νερώνουν τοῦ ὕπνου τὸ κρασί.
Τὸν ἥλιο θέλω πλάκα μου χρυσῆ
στρωτῆ μὲ σπάρτα, μύρτα κι ἄγρια φούλια
καὶ σὰ θὰ πέφτει ἀγάλι ἢ νύχτα πάλι
γι' ἀκοίμητο καντήλι μου τὴν Πούλια...

Καὶ στὸ μνήμα αὐτὸ «δίχως νεκροστόλι» εἶχαμε τὸ βλιθερὸ προνόμιο. ὡς Ὑπουργὸς τότε Προνοίας, νὰ καταθέσωμε ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἓνα ἀπέριττο δάφνινο στέφανο.

Κιες καὶ Κοι.

Ὁ Γεώργιος Δελῆς, τοῦ ὁποίου τὴ μνήμη τιμοῦμε ἀπόψε, ὑπῆρξε ὁ,τι ἀκριβῶς σημαίνει ἡ λέξη ποιητής. Νοῦς καὶ αἴσθημα, τέχνη καὶ σκέψη, ρυθμὸς καὶ ἀρμονία. Ἡ ποίηση ἦταν γι' αὐτὸν κάτι τὸ ὕψηλό, τὸ ἀνώτερο, τὸ ἱερό.

Τὰ τραγοῦδια του, τὰ λευκὰ τῶν στοχασμῶν του λουλούδια θὰ μένουν ἀμάραντα καὶ θὰ σκορποῦν πάντα τὸ ποιητικὸ τους μῦρο.

Ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ποίηση, «τὴν ἐπίγεια αὐτὴ ἀδελφὴ τῆς οὐράνιας θρησκείας», θὰ σταματοῦν μπρὸς στὸ ἔργο τοῦ Ποιητῆ τῶν «Λυρικῶν» καὶ κάποιον δάκρυ εὐγνωμοσύνης θὰ κυλάει στὴ μνήμη τοῦ τραγουδιστῆ καὶ δουλευτῆ τοῦ Ὠραίου, τοῦ Γεωργίου Δελῆ.

ΠΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥΝΗ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΚΟΠΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΕΑΣ

Ο Μεγάλος ποιητής "Αγγελος Σικελιανός, αναφερόμενος στο έργο του Γεωργίου Δελή, γράφει: «ή ποιητική του έχει τις ρίζες της στο έδαφος μιας τραγικότητας και από το έδαφος αυτό αντλεί την καθαρότερη αλλά συγχρόνως και την πιο συγκεκριμένη έκφρασή της.

Διαβάζοντας ξανά την ποίησι του αξέχαστου αυτού Έλληνα ποιητή στάθηκα για άλλη μια φορά με θαυμασμό στο λυρικό άδρσ και τραγικό συγχρόνως στοιχείο της ποιητικής του γραφής.

Ο Δελής στάθηκε μιά από τις κορυφές στιγμές της Έλληνικής ποίησης. Έκείνο που μπορεί κανείς να σημειώσει εϋθύς άμέσως μελετώντας το έργο του είναι πού θα το δοϋμε παρακάτω, εκτός από τή λυρική του επίδοση και τήν φιλοσοφική του έρεση είναι: και ή Έλληνοκεντρικότητα της ποίησής του πού τήν εκφράζει τότε άμεσα και άπερίφραστα, και τότε έμμεσα υμνώντας λυρικά τόν Έλληνικό χϋορο, τήν Έλληνική φύση, τόν Έλληνισμό και ότι τελικά τήν εκφράζει.

ΣΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗ ΧΩΡΑ

— Και στών Έλλήνων τή χϋορα
της γής έφήμερος περάτης
μέ τ' άκρογία με τούς θράχους, τά νερά της,
των άθανάτων όλα μοίρασα τά δϋορα.
Και τήν καλύδα μου έστησα εκεί κάπου
στης θάλασσας κοντά τά φλουσβοχάδια
στην παραδείσια γύμνια των δουνών άγνάντια,
μέ τ' άσημένα θράδια, τά χρυσά λισϋρία...
Κι' ήπια τόν ήλιο άκράτο
στά πλούσια της αύγής ξεφάντια
και τó αστροκέραστο κρασι
στης νύχτας τά ζαφείρινα ποτήρια.

Κι' ἔγινε Θεός ὁ πόνος μου στή χώρα ἐκείνη,
 Θεός κι' ὁ θάνατος, ὠραῖος. Κι' ἔγινε κρήνη
 γλυκολαλοῦσα μέ τή Νιόβη, ἀηδόνι μέ τή Φιλομήλα
 καί μέ τὸ Νάρκισσα λουλούδι,
 καί γίνηκα ὄλος ὁμορφιά φῶς καί τραγούδι.

Νά ἔνας ὕμνος τοῦ Γεωργίου Δελῆ στόν ἑλληνικό χώρο πού ὠστόσο, κι' εἶναι: λυπηρό αὐτό, σχεδόν ξέχασε τὸν ποιητὴ του, τὸν ποιητὴ πού τὴ ζωὴ του καί τὸ ἔργο του, ἂν καί ἔζησε τόσα χρόνια μακριὰ τῆς, τὰ ἀντλήσε ἀπὸ τοὺς λυρικούς ἀνθούς τῶν περιβολιῶν τῆς, ἀπὸ τὰ πεντακάθαρα νερά τῆς ἀθάνατης γῆς τῆς.

Κι' ὁ ἑλληνοκεντρισμὸς τοῦ Δελῆ δὲν εἶναι οὔτε ἐπιφανειακὸς οὔτε ἐθνικιστικὰ ἐπιπόλαιος, εἶναι ἕνας ἑλληνοκεντρισμὸς βάθους τέτοιος πού θά μπορούσε γὰ σταθῆ δίπλα στόν ἑλληνοκεντρισμὸ τοῦ Κωστή Παλαμά κι' ἴσως ἦταν δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῆ καί ποῖο οὐσιαστικὸς ἀκόμη.

“Ὅλο σχεδὸν τοῦ ἔργο τοῦ ποιητῆ συγκεντρώθηκε τὸ 1953 σ' ἕνα ὀγκώδη τόμο μέ τὸν τίτλο «ΤΑ ΛΥΡΙΚΑ».

“Ὁ Δελῆς ἀγκαλιάζει μέ τὴν ποίησή του ὁλόκληρο τὸν κόσμο μέ τὰ ὄραματά του καί τὴν ἀγάπη του στόν ἄνθρωπο, γίνεται ποιητῆς πανανθρώπινος.

Σηκωθῆτε, ξυπνήσαν οἱ σκύλοι
 Στὰ παλάτια χιμῆζαν οἱ δρόμοι
 Ταμπουρώστε τίς πόρτες τὴν πύλη
 καί χτυπάτε, δικοί μας οἱ νόμοι
 καί τὸ κράτος ἐμεῖς.

Θά μᾶς πεῖ στὸ ποίημά του «Οἱ λίγοι», πού μαζί μέ τὰ ποιήματά του «Οἱ Ἀντίμαχοι» εἶναι: ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ του τραγούδια μέ κοινωνικὸς προσανατολισμούς.

Ἀκόμη ὁ Δελῆς εἶχε συλλάβει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του τὰ μελλούμενα, τὸ ποίημά του «Ὁ Χιονάνθρωπος» εἶναι προφητικό.

“Ὁ μεγάλος μας Σικελιανὸς ἀγάπησε καί τὸν ποιητὴ Γ. Δελῆ καί τὸ ἔργο του καί τὸν ἀγάπησε αὐτὸς ὁ μεταφυσικὸς λυρικός μας γιατί στὸ βάθος διεπίστωσε τὴν ταύτιση τοῦ ποιητῆ μέ τὸ ἔργο του εἶδε πῶς ὁ Δελῆς, ὅπως καί αὐτὸς σὰν μόνη ἀπόλυτη ἀξία τῆς ὑπαρξῆς του θεωροῦσε τὴν ποίηση κι' ὁ ἀληθινὸς ποιητῆς ἀπὸ αὐτὸ διακρίνεται ἀπὸ τὴν ταύτιση μέ τὸ ἔργο του ὥστε μέ λέξεις καί ὄραματα ν' ἀποκαλύπτει τὴν ἀπόλυτη ἀξία τῆς ζωῆς, μέσα ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ἀξία τῆς ποίησης.

Νά τί γράφει: ὁ Σικελιανὸς στόν πρόλογο τῶν Λυρικῶν τοῦ Γ. Δελῆ.

«Ὑπάρχει: δέβια καί μιὰ κάποια φυσιοκρατικὴ κληρονομιά στήν πιὸ στενὴ

ἐριμνεῖα τοῦ ὄρου, ποῦ κι' αὐτὴ χρωστᾶμε νὰ τὴ θάλομε στὴ ζυγαριά μας, ὅταν πρόκειται νὰ κρίνουμε τὸν ὁποιοδήποτε πνευματικὸ καρπὸ μιᾶς ὠρτισμένης γεωγραφικῆς καὶ χρονικῆς καὶ ἱστορικῆς γενεαλογικῆς καταβολῆς, ἐνὸς ξεχωριστοῦ ἀτόμου». Ἡ πληροφορία πῶς ὁ Δελῆς κατάγεται ἀπὸ τὴ Θράκη, ἔχει κι' αὐτὴ ἀσφαλῶς τὴ σημασία της καὶ τὸ θάρρος της, ἀλλὰ στὸ σύνολο μιᾶς παραμένει κάπως σκοτεινὴ. Δὲν εἶναι καθὼς ἡ περίπτωση τοῦ Παλαμᾶ, ὅπου ἡ Μεσολογγίτικη καταγωγή τοῦ Ποιητῆ καθὼς κι' ἡ ὅλη γενεαλογικὴ γι' αὐτὸν ἀναδρομὴ μας, μᾶς φωτίζει καὶ λεπτομερειακὰ ἀκόμα τὴν περίπτωση τῆς ψυχικῆς του καὶ διανοητικῆς κληρονομιάς.

Γιὰ τὸ Δελῆ, καὶ μάλιστα ἔρθουμε σὲ κάποια ὑπεύθυνη ἐπαφὴ μὲ τὴ ζωὴ του καὶ μὲ τὸ ἔργο του, διαπιστώνουμε ἓνα πρᾶγμα. Ἡ ποίησι γι' αὐτὸν εἶναι μιᾶ ἀπαιτήση ἀμεση, ὀργανικὴ, ἀπόλυτη, ἓνα ὕψιστο κριτήριον, ἡ μόνη ἀσυζήτητη ἀξία. Κι' ἡ τελευταία αὐτὴ διαπίστωσι τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ τὸ Δελῆ καὶ τὸ ἔργο του, ἔχει νομίζομε μεγάλη σημασία στὴν ὑπαρξιακὴ σύνδεση ἀνθρώπου καὶ ποιητῆ.

Ὅλοι ὅσοι εἶχαν τὴν τύχη νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὸν ποιητὴ Γεώργιο Δελῆ, συμφωνοῦν μὲ τὴν ἀπόλυτη ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ποιητῆ ποῦ ζοῦσε μακριὰ ἀπὸ τὴν πολύδοξη ἀγορὰ τῶν πνευματικῶν ἀγοραπωλησιῶν, ἀπὸ τοὺς θορύβους καὶ τίς τυμπανοκρουσίες.

Στὴ μοναξιά ὅπως καὶ στὴν ποίησι ὁ ποιητῆς ἔδινε τὴν σημασία τῆς ἀπόλυτης ἀξίας.

Στὴν Κηφισιά, στὴν ἀπέριττη ἐπαυλὴ του ὀργάνωσε τὸν ποιητικὸ του κόσμον καὶ ἐπικαλέστηκε τὸ ὄνειρον, νοστάλγησε πόνεσε καὶ ἔγραψε.

Ἐγραψε ἔργο σημαντικό ποῦ σταματᾶ στὶς μέρες μας κι' ἐμᾶς τοὺς κάπως νεώτερους, ποῦ ἔχομε ταυτίσει τὴ σχέση μὲ τὴν ποίησι, στὴν μοντέρνα μορφὴ της, μὲ τὸ μεστὸ λόγο καὶ τὸ λυρικὸ θάθος μὲ τίς ἀναζητήσεις στὸ βαθύτερον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, στοὺς χώρους τοῦ σύγχρονου ὑπαρξιακοῦ εἶναι καὶ γίνεσθαι.

Ὁ ποιητῆς πιστεύει στὴν ἀπόλυτη ἀξία τῆς ζωῆς καὶ στὸ θάθος τὴν ἀγαπᾶ μὲ πάθος.

ΤΕΤΕΛΕΣΤΑΙ ΜΗΝ ΠΕΙΣ

ΑΝ ΤΩΝ ἀγώνων σου δεῖς ὅλα τὰ παλάτια
 δίσεχτοι ἀντίδρομοι καιροὶ νὰ τὰ σωριάξουν
 καὶ κουρσεμένα τὰ φτερά καὶ τὰ ὄνειρά σου
 στὸν ἄνεμο τῆς νύχτας νὰ σκορπάνε,
 τ ε τ έ λ ε σ τ α ι μὴν πεῖς, μὴ σὲ δαμάσει
 τοῦ νικημένου ἢ πίκρια. Ὁκνή ἢ βλαστήμια
 μὴ σοῦ μολέψει: κι' ἀναντρη τὰ χεῖλη.
 Σχύψε στὰ συντρίμια.

Σκάψε στα ρημάδια.

Ψάξε βαθιά παντού κι ως της ψυχής σου τ' άδει:α.

κάποιο κάπου θά'ορες αντιτύλι

για ένα ακόμα δῆμα πρὸς τὸ φῶς σὰν πρώτα.

Κι' ἴσως και μιά σπίθα στην άθάλη

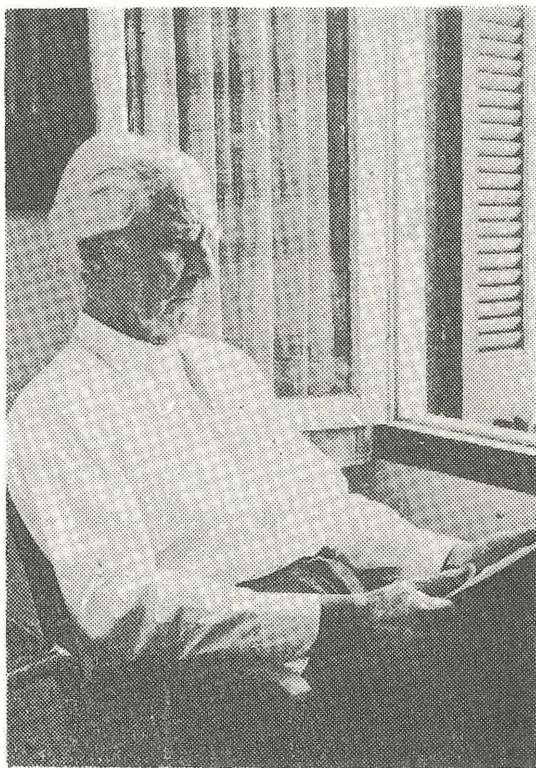
ἀπὸ τὴν παλιά τὴ φωτιά τὴν πλάστρα

για ν' ανάψεις πάλι

τὰ σῆσιμένα σου ἄστρα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ ἔτσι ὅπως μᾶς ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο του. Λόγος λυρικός και φιλοσοφικά καρτερικός, λόγος μεγάλος ἐνὸς ποιητῆ πὺ γνώρισε σὲ βάθος τὴ ζωὴ και τὴν ποίηση, πὺ συνταίριασε τὴν ποίηση μὲ τὴ ζωὴ.

Ὁ ποιητῆς Γιώργος Δελῆς μπορεῖ ἀκόμα μὲ τὴ σημαντικὴ λυρικὴ φωνή του και σήμερα νὰ μιλά ζεστὰ στὴν καρδιά μας.



Η ΠΡΟ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ*

Ἴνα κατανοηθῆ δεόντως ὅποια ἐθνολογικὴ καὶ ὀλικὴ ζημίαι προσεγένετο εἰς τὸν Ἑλληνισμόν τῆς βορείου Θράκης διὰ τῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν 16ην Ἰουλίου 1906 διοργανωθέντων διωγμῶν καὶ καταστροφῶν καὶ ὅποια ἡ δύναμις αὐτοῦ καὶ ὁ σύνδεσμος πρὸς τὴν χώραν, ἣν ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων κατοικεῖ, παραθέτομεν ὧδε ἀκριβῆ πίνακα τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῆς λοιπῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, ὡς καὶ στατιστικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ τῆς χώρας πληθυσμοῦ.

**

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Φιλιππουπόλεως, ἀριθμώσῃ ἐν ὅλῳ περὶ τὰς 23 χιλιάδας Ἑλλήνων, συμπαγεῖς ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εὑρίσκοντο κυρίως ἐν ταῖς πόλεσι Φιλιππουπόλει καὶ Στενγμάχῳ. Ἐπίσης ἑλληνικαὶ Κοινότητες ὑπῆρχον ἐν ταῖς κωμοπόλεσι Περιστερᾷ καὶ Τατάρ Παζαρτζηκίῳ, ἑλληνικὰ δὲ ἦσαν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Ροδόπης χωρία Κούκλαινα καὶ Ἄνω Βοδενά.

Ἡ κοινοτικὴ κατάστασις τῶν μερῶν τούτων, πρὸ τῆς συντελεσθείσης κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος καταστροφῆς, ἦτο ἐν γενικαῖς γραμματαῖς ἡ ἑξῆς:

Α' Φιλιππούπολις

Ἔδρα Ἑλληνος μητροπόλεως.

Ἔιχεν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν 71)2—8 χιλιάδων ψυχῶν.

Ἡ βουλγαρικὴ στατιστικὴ ὑπεδίθαζε τὸν πληθυσμὸν τοῦτον μόνον εἰς 4 χιλιάδας, ἡ δὲ ἐλάττωσις αὐτῆ, ὡς ἴδωμεν κατωτέρω, ἐγένετο σκοπύμως, διὰ τὴν μειωθῆ ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς πόλεως.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης Φιλιππουπόλεως διετήρει τὰς ἑξῆς ἑλληνικὰς σχολεῖται:

1ον) Ἐν Γυμνάσιον ἀρρένων ἐκ 5 τάξεων (4 γυμνασιακῶν καὶ μιᾶς προ-γυμνασιακῆς, ἀντιστοιχοῦσης πρὸς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου) μετὰ 110—120 μαθητῶν καὶ 12 καθηγητῶν.

Ὡς παράρτημα τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου ἔθεωρεῖτο τὸ Ζαρίφειον Δι-

* Περιοδικὸν «ὁ ἑλληνισμός».

δασκαλείον τῶν ἀρρένων, περιλαμβάνον κατ' ἔτος 40—50 ἐσωτερικοὺς μαθητάς.

2ον) Ἐν παρθεναγωγείῳ ἢ ἡμιγυμνάσιον θηλέων ἐκ τριῶν γυμνασιακῶν τάξεων μετὰ 65 μαθητριῶν καὶ 9 καθηγητῶν.

Παράρτημα τοῦ Παρθεναγωγείου ἦτο τὸ Ζαρίφειον Διδασκαλείον τῶν θηλέων, ἔχον κατ' ἔτος 15—20 ἐσωτερικὰς μαθητριάς.

3ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων ἐξ 6 τάξεων (4 δημοτικῶν καὶ 2 ἑλληνικῶν) μετὰ 250 μαθητῶν καὶ 7 διδασκάλων.

4ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν θηλέων ἐξ 6 τάξεων (4 δημοτικῶν καὶ 2 ἑλληνικῶν) μετὰ 235 μαθητριῶν καὶ 6 διδασκαλισσῶν.

5ον) Τρία μικτὰ νηπιαγωγεία, περιλαμβάνοντα ἐν ὅλῳ 270—280 νήπια, ἄρρενα καὶ θήλεια, μετὰ 6 νηπιαγωγῶν.

Ὡς οἰκήματα τῶν σχολείων τούτων ἐχρησίμευον, διὰ μὲν τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον καὶ τὴν ἀστικήν Σχολὴν τῶν ἀρρένων τὸ δαπάναις τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Κοινότητος Γρ. Μαρασλῆ ἀνεγεροθὲν πρὸ ἐπταετίας μεγαλοπρεπὲς κτίριον, διὰ δὲ τὸ Παρθεναγωγεῖον, τὰ Οἰκοτροφεία, τὴν ἀστικήν Σχολὴν τῶν θηλέων καὶ τὰ Νηπιαγωγεία ἰδιαίτερα οἰκήματα. ἀνήκοντα εἰς τὴν ἑλληνικὴν Κοινότητα Φιλιππουπόλεως. Πρὸς συντήρησιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἔδαπανῶντο κατ' ἔτος περὶ τὰς 80 χιλιάδας φράγκων, ἐκτὸς τῶν ἐκτάκτων ἐξόδων καὶ τῶν ἄλλων ἐξαιρετικῶν δαπανῶν.

Κατὰ συνέπειαν ἐν Φιλιππουπόλει ὑπῆρχον τὸ ὅλον 7 ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ 2 οἰκοτροφεία μετὰ 950 μαθητῶν καὶ 35—38 διδασκάλων. Ἐκ τῶν μαθητῶν τούτων ἐλάχιστον σχετικῶς μέρος προήρχετο ἕξ ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ τῆς λοιπῆς Θράκης· ἦσαν δὲ οὗτοι μαθηταί, φοιτῶντες ἰδίως εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου. Οἱ ἐπίλοιποι μαθηταί τῶν νηπιαγωγείων, τῶν ἀστικῶν σχολῶν καὶ ἐν μέρει τῶν Γυμνασίων, ἀνερχόμενοι εἰς 850 περίπου, ἦσαν Ἑλληνόπαιδες καταγόμενοι ἐξ αὐτῆς τῆς Φιλιππουπόλεως.

Προκειμένου λοιπὸν περὶ τῆς βουλγαρικῆς στατιστικῆς, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, ἐκ τῶν ἐνταῦθα παρατιθεμένων ἀκριβεστάτων ἀριθμῶν γεννᾶται ἀμέσως ἡ ἀπορία, πῶς ἦτο δυνατόν ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως νὰ ἀνῆρχετο μόνον εἰς 4 χιλιάδας, ἀφοῦ τὸ ἐν τέταρτον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου παρουσιάζετα· ἐν τῇ πραγματικότητι ὡς μαθητικὸς πληθυσμὸς; Ἐκτὸς τούτου ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μητροπόλει ὑπῆρχε πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐκλογικὸς κατάλογος, ἀναθεβάτων εἰς 800 καὶ ἐπέκεινα τοὺς Ἑλληνας ψήφοφόρους, εἶνε δὲ γνωστὸν, ὅτι ἐν Βουλγαρίᾳ δικαίωμα ψήφου εἶχον μόνον οἱ Ἑλληνες ἰθαγενεῖς καὶ ὑπήκοοι τοῦ τόπου καὶ ὅτι ἐκτὸς αὐτῶν ἐν Φιλιππουπόλει ὑπῆρχε καὶ μέγας ἀριθμὸς ὁμογενῶν, ἐχόντων ἑλληνικὴν, ὀθωμανικὴν ἢ ἄλλην ξένην ὑπηκοότητα.

Ἡ Φιλιππούπολις εἶχεν 7 ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, ἀπέναντι 4 βουλγαρικῶν, καὶ ἐκ τούτων ἀνηκουσῶν ἄλλοτε τῶν δύο εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι ἦσαν τελευταίως: 1ον) ἡ τῆς Ἁγίας Μαρίας, χρησιμεύουσα καὶ ὡς μητροπολιτικὸς ναός, 2ον) ἡ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, 3ον) ἡ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, 4ον) ἡ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, 5ον) ἡ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 6ον) ἡ τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος καὶ 7ον) ἡ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, ἡ μὲν τῆς Ἁγίας Κυριακῆς εἶχε καταληφθῆ πρὸ δεκαετίας περίπου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, αἱ δὲ λοιπαὶ ἔξ διηρπάγησαν τὴν 16ην προπαραελθόντος Ἰουλίου, ἀπεδόθη δὲ μετὰ τινὰς ἡμέρας μόνον ἡ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, διότι αὐτὴ ἦτο ἰδιοκτησία ἀτομικῆ Ἑλληνόσ τινος.

Ἐκτὸς τῶν ἐν Φιλιππουπόλει σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν ὑπῆρχον εὐδοκίμως ἐργαζόμενα τὰ ἑξῆς ἑλληνικὰ σωματεία:

1ον) Ὁ ἑλληνικὸς φιλαρμονικὸς Σύλλογος «Ὀρφεὺς», περιλαμβάνων ἐκτὸς τοῦ Μουσικοῦ τμήματος, φιλολογικὸν καὶ φιλασθραπικὸν τοιοῦτον.

Ὡς παράρτημα τοῦ Συλλόγου τούτου ἐθεωρεῖτο τὸ Συσσίτιον τῶν ἀπόρων μαθητῶν, ἐν τῷ ἑποίῳ καθ' ἑκάστην ἐτρέφοντο δωρεὰν 10—110 ἄποροι μαθηταὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων.

Ὁ φιλαρμονικὸς Σύλλογος εἶχεν ἰδιαίτερον κατάστημα μετὰ νέου παραρτήματος, χρησιμεύοντος διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Συσσιτίου.

2ον) Ὁ ἐθνικὸς Σύλλογος «Ὀμόνοια», σωματεῖον τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, τοῦ ὁποίου παράρτημα ἦτο ἡ ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ Λέσχη, εὐρισκομένη ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ τῆς πόλεως ὁδῷ.

3ον) Ἡ Ἀδελφότης τῶν Ἑλληνίδων κυριῶν «Εὐρυδίκη», συντηροῦσα ἴδιον νηπιαγωγεῖον.

4ον) Ὁ ἑλληνικὸς λαϊκὸς Σύλλογος «Ἀλληλοδοθήθεια».

καὶ 5ον) Ὁ ἑλληνικὸς γυμναστικὸς σύλλογος «Ἡρακλῆς».

Ἐν Φιλιππουπόλει ἐξεδίδοντο δύο ἑλληνικαὶ ἑφημερίδες καὶ ἐν μηνιαῖον περιοδικόν: α) ἡ «Φιλιππούπολις», ἐθνικὸν δημοσιογραφικὸν ὄργανον, ἐπὶ τριακονταετίαν σθεναρῶς ἀγωνισθὲν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου δημοσιογράφου κ. Δημ. Κουμαριανοῦ, β) αἱ «Εἰδήσεις τοῦ Αἴμου», ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Σ. Κωνσταντινίδου καὶ γ) τὸ μηνιαῖον οἰκογενειακὸν περιοδικὸν «Υγεία», ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ἀχιλ. Ἀρμυδίου.

Τὴν 16ην Ἰουλίου 1906, ἡμέραν τῶν ταραχῶν τῆς Φιλιππουπόλεως, κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἢ κατεστράφησαν ἐν μέρει:

1ον) Τὸ μέγαρον τοῦ Ἑλληνος μητροπολίτου, λαμπρὸν οἶκγμα, ἀνεγερθὲν πρὸ δεκαετίας δι' ἐξόδων τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος.

2ον) Αἱ ἔξ ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι, τῶν ὁποίων διηρπάγησαν τὰ πολῦτιμα

ἀντικείμενα, τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη, ἐκάησαν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία.

3ον) Ἡ ἑλληνικὴ Σχολὴ Μαρσλῆ, ἐσωτερικῶς καταρειπωθεῖσα.

4ον) Τὸ ἑλληνικὸν Παρθεναιωγεῖον, ὑποστὰν τὴν αὐτὴν τύχην, μετεβλήθη εἰς παράρτημα τοῦ βουλγαρικοῦ Γυμνασίου τῶν θηλέων.

5ον) Τὰ τρία νηπιαγωγεῖα, καταληφθέντα ἄνευ καταστροφῆς, ἐχρησίμευσαν τὸ μὲν ἕν ὡς βουλγαρικὴ ἐπαγγελματικὴ Σχολή, τὸ ἕτερον ὡς αἰθουσα συνεδριῶν διαφόρων βουλγαρικῶν σωματείων καὶ τὸ τρίτον ὡς δημοτικὸν σχολεῖον.

6ον) Τὰ δύο Ζαρίφεια Οἰκοτροφεῖα, ἀφοῦ ὑπέστησαν σημαντικὰς δάβας ἐγκαταλείφθησαν κατόπιν καὶ μένουσι σήμερον κενά.

7ον) Τὸ κατάστημα τοῦ ἑλληνικοῦ φιλαρμονικοῦ Συλλόγου, τοῦ ὁποῦ διηρπάγησαν ὅλα τὰ ὄργανα, ἡ μουσικὴ βιβλιοθήκη, τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ διάφορα σκεύη τοῦ Σουσιτίου, ὅπερ χρησιμεῖει σήμερον ὡς κατάστημα τοῦ βουλγαρικοῦ μουσικοῦ σωματείου τῆς πόλεως.

8ον) Ἡ ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ Λέσχη, μεταδληθεῖσα εἰς ἐρείπιον.

9ον) Αἱ δύο παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἑλληνικαὶ Μοναί, ἡ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, αἱ ὁποῖαι, ἀρπαγείσαι τὴν 19ην καὶ 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός, περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων μεθ' ὧν τῶν κτημάτων.

10ον) Ὀλόκληρος ἡ κτηματικὴ περιουσία τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος, καταληφθεῖσα μετὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν.

11ον) 50—60 ἑλληνικὰ μαγαζεῖα, ἐργαστᾶσια καὶ διάφορα καταστήματα, τὰ ὅποια, λεηλατηθέντα, διηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ ὄχλου.

Αἱ ὀλικαὶ ἀπώλειαι τῆς Κοινότητος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀρπαγέντων κτημάτων, καὶ αἱ ζημίαι τῶν ἰδιωτῶν ἀνέρχονται εἰς 6—7 ἑκατομμύρια φράγκων.

Β' Στενήμαχος

Ἡ ἑλληνικωτάτη αὐτὴ πόλις, δίωρον ἀπέχουσα τῆς Φιλιππουπόλεως, ἀπετέλει μετ' αὐτῆς τὸ σπουδαιότερον ἑλληνικὸν κέντρον ὅλης τῆς περιφερείας.

Ἐπὶ ὀλικῷ ἀριθμοῦ 14 χιλιάδων κατοίκων εἶχε συμπαγῆ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν 11½ περίπου χιλιάδων Ἑλλήνων, ἔναντι 2 μύλις χιλιάδων Βουλγάρων καὶ τινῶν ξένων.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης Στενημάχου διατῆρει τὰ ἐξῆς ἑλληνικὰ σχολεῖα:

1ον) Μίαν ἀστικὴν σχολὴν ἐκ τριῶν τάξεων μετὰ 95 μαθητῶν καὶ 3 διδασκάλων.

2ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν θηλέων ἐξ 6 τάξεων μετὰ 410 μαθητριῶν καὶ 6 διδασκαλισσῶν.

3ον) Τρία δημοτικά σχολεῖα ἐκ 4 τάξεων ἕκαστον μετὰ 525 ἐν ὅλῳ μαθητῶν καὶ 9 διδασκάλων.

καὶ 4ον) Τρία νηπιαγωγεῖα, περιλαμβάνοντα 540—550 νήπια, ἄρρενα καὶ θήλεα, μετὰ 7 νηπιαγωγῶν.

Ἐπομένως ἐν Στεννήμαχῳ ὑπῆρχον τὸ ὅλον 8 ἑλληνικά Σχολεῖα μετὰ 1575 μαθητῶν καὶ 25 διδασκάλων. Πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων τούτων ἔδαπανῶντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος τῆς πόλεως ὑπὲρ τὰς 60 χιλιάδας φράγκων.

Ἡ Στενήμαχος εἶχεν ὀκτὼ ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, ἦτοι: 1ον) τὸν Ἅγιον Γεώργιον, 2ον) τὴν Ἁγίαν Τριάδα, 3ον) τὸν Ἅγιον Νικόλαον, 4ον) τὴν Ἁγίαν Μαρίναν, 5ον) τὴν Παναγίαν τοῦ Μεσοχωρίου, 6ον) τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον, 7ον) τὸν Ἅγιον Γεώργιον τοῦ Μετοχίου καὶ 8ον) τὴν Παναγίαν Βαλακλή. Ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων αἱ τρεῖς τελευταῖαι εἶχον καταληφθῆ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, αἱ δὲ λοιπαὶ διηρηπάγησαν τὸν προπαρελθόντα Ἰούλιον, ἐπεστράφησαν δὲ μετὰ ταῦτα μόνον ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῆς Ἁγίας Μαρίνης καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεσοχωρίου, αἱ ὁποῖαι μένουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων.

Ἐπίσης πρό τινων ἑτῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ ἔκτοτε ἔμεινεν εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν, ἡ παρὰ τὴν Στενήμαχον ἀρχαία καὶ πλουσιωτάτη σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Βατοκόδου μεθ' ἕλης τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου αὐτῆς περιουσίας.

Ἐκτὸς τῶν σχολείων, ἐν Στεννήμαχῳ ὑφίστατο καὶ εἰργάζετο εὐδοκίμως λαμπρὸν ἑλληνικὸν σωματεῖον, ὃ ἑλληνικὸς φιλαρμονικὸς Ὀμιλος, τοῦ ὁποίου παράρτημα ἦτο τὸ ἑλληνικὸν Ἀναγνωστήριον τῆς πόλεως.

Ἡ καταστροφή

Τὴν 23 Ἰουλίου 1906, ἡμέραν τῶν ταραχῶν τῆς Στεννήμαχου, διηρηπάγησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἢ κατεστράφησαν ἐν μέρει:

1ον) Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῶν μετεβλήθησαν ὀμιέτως εἰς βουλγαρικὰς.

2ον) Τὰ κοσμήματα τὰ πολυτίμητα ἀντικείμενα, τὰ βιβλία, τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη ὧν ἄλλων ἑλληνικῶν ναῶν, συληθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ὄχλου.

3ον) Αἱ ἀστικάι σχολαί, τὰ δημοτικά σχολεῖα καὶ τὰ νηπιαγωγεῖα τῆς πόλεως τὰ ἑποῖτα παρανόμως, κατέλαβεν ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσως περιφύμιου βουλγαρικοῦ νόμου.

4ον) Τὸ κατάστημα τοῦ φιλαρμονικοῦ Ὁμίλου, ὑποστάν μεγάλην φθοράν, καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ ἀναγνωστηρίου, τῶν ὁποίων διηρπάγησαν τὰ ἐπιπλα, τὰ μουσικὰ ὄργανα, ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἔλα τὰ ἄλλα πράγματα.

5ον) Ἡ ἐπὶ τῆς Ροδόπης καὶ παρὰ τὸ χωρίον Ἄνω Βοδενᾶ ἑλληνικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Κηρύκου, ἣ ὁποία περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων τὴν 21ην Ἰουλίου μεθ' ἔλων τῶν κτημάτων αὐτῆς.

6ον) Ἡ κτηματικὴ περιουσία τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος, καταληφθεῖσα μετὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς,

καὶ 7ον) Ὑπὲρ τὰ 80 ἑλληνικὰ καταστήματα, ἀποθήκαι ἐμπόρων καὶ μικρότερα μαγαζεῖα, τὰ ὅποια, λεηλατηθέντα, διηρπάγησαν ὑπὸ τοῦ ὄχλου.

Αἱ ἑλκεταὶ ἀπώλειαι τῆς Κοινότητος Στεννημάχου καὶ αἱ ζημίαι τῶν ἰδιωτῶν ἀνέρχονται εἰς 5½ ἑκατομμύρια φράγκων, ἐκτὸς τῶν ἀνυπολογίστων ζημιῶν, τὰς ὁποίας ὑπέστη καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ὑφίσταται τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιδηληθέντος ἀθροῦς ἐκπατρισμοῦ.

Γ'. Ἄνω Βοδενᾶ, Κουκλαῖνα

Τὸ ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἀμιγὲς ἑλληνικὸν χωρίον Ἄνω Βοδενᾶ κατωκίετο ὑπὸ 350 περίπου οἰκογενειῶν, ἤτοι 2.175 Ἑλλήνων.

Ἡ Κοινότης τοῦ χωρίου συνετήρει διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πόρων:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἐκ 4 τάξεων μετὰ 150 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

2ον) Ἐν μονοτάξιον σχολεῖον θηλέων μετὰ νηπιακοῦ τμήματος, 80 μαθητριῶν καὶ μιᾶς διδασκαλίσης.

καὶ 3ον) Μίαν ἐκκλησίαν (τῆς Παναγίας) καὶ ἓνα τοπικὸν Σύλλογον. Πρὸ διετίας τὸ χωρίον εἶχε καταστροφῇ κατὰ τὸ ἔμμισθον ἐκ μεγάλης πυρκαϊᾶς, ἀποτεφρωσάσης τὸ σχολεῖον καὶ 125 οἰκίας, ἀνεκτίσθη δὲ μόλις πρὸ ὀλίγου μεθ' ἔλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρενέβαλεν ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, χωρὶς νὰ παράσχη οὐδεμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς καταστραφέντας. Οἱ φιλότιμοι χωρικοὶ ἔσπευσαν δι' ἐράνων νὰ κτίσωσι νέαν σχολήν, δι' ἣν ἐδαπανήθησαν 20 χιλιάδες φράγκων καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια ἐπρόκειτο νὰ γίνωσιν ἐπισήμως τὸν προπαραελθόντα Σεπτέμβριον.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἀνθελληνικὰς ταραχὰς τὸ χωρίον δὲν ὑπέστη εὐτυχῶς οὐδεμίαν ἐπιδρομήν, ἐν τούτοις ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις κατέλαβεν αὐτὸ καὶ διώρισε δύο Βουλγάρους διδασκάλους, ἐπανειλημμένους ἐκδιωχθέντας ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Σήμερον ἡ σχολὴ εἶνε βουλγαρικὴ ἄνευ μαθητῶν, ἐνῶ ἡ ἐκκλησία μένει ἀκόμη εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν Κουκλαίνῃ, ὑπῆρχε σύμμικτος ἑλληνικὸς καὶ ὀθωμανικὸς πληθυ-

αὐτὸς μετ' ὀλιγίστων Βουλγάρων ὑπῆρχον 1.500 περίπου Ἕλληνας, διατηροῦντες:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἐκ 3 τάξεων μετὰ 115—120 μαθητῶν καὶ ἐνὸς διδασκάλου.

2ον) Ἐν μονοτάξιον σχολεῖον θηλέων μετὰ νηπιακοῦ τμήματος, 82 μαθητριῶν καὶ μιᾶς διδασκαλίσης.

3ον) Δύο ἑλληνικὰς ἐκκλησίας.

Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1906 κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολεῖα τοῦ χωρίου τούτου, μένουσι δὲ εἰσέτι ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ἕλληνας ἔπαθον καὶ ἀρκετὰς ζημίας.

Ὅστω τὰ δύο αὐτὰ χωρία εἶχον ἑμῶ ἑλληνικὸν πληθυσμὸν 3.675 κατοίκων, 3 ἑλληνικὰς ἐκκλησίας καὶ 4 σχολεῖα μετὰ 430 ἐν ὄλῳ μαθητῶν καὶ 5 διδασκάλων.

Δ'. Δερμὲν — Δερὲ

Εἰς τὸ παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν μικρὸν χωρίον Δερμὲν—δερὲ ὑπῆρχον 250 Ἕλληνας, συντηροῦντες ἄλλοτε, μεθ' ὄλην τὴν ὀλιγαριθμίαν καὶ τὴν γλισχρότητα τῶν πύρων αὐτῶν, ἴδιαν ἐκκλησίαν καὶ μονοτάξιον σχολεῖον Ταῦτα κατέλαβον οἱ Βούλγαροι πρό τινων ἑτῶν.

Ε'. Περιστερὰ καὶ Τατάρ Παζαρτζήκιον.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης Περιστερᾶς, ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 550 Ἕλληνας, εἶχε:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἐκ 5 τάξεων μετὰ 30—35 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

2ον) Ἐν μονοτάξιον σχολεῖον θηλέων μετὰ νηπιακοῦ τμήματος, 45 μαθητριῶν καὶ μιᾶς διδασκαλίσης.

καὶ 3ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Πάντα ταῦτα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὴν 22αν Ἰουλίου, ἐλεηλατήθησαν δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰ ἑλληνικὰ καταστήματα καὶ τινεὶ σελίαι.

Ἡ μικρὰ Κοινότης Παζαρτζηκίου, ἄλλοτε ἀκραιότερα, περιελάμβανε σήμερον μόλις 400 Ἕλληνας, διετήρει δέ:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἐκ 5 τάξεων μετὰ 26 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

2ον) Ἐν μικτὸν νηπιαγωγεῖον, περιλαμβάνον 52 νήπια, ἄρρενα καὶ θήλια, μετὰ μιᾶς νηπιαγωγού.

καὶ 3ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ ὑπάρχουσα ἐκεῖ παλαιότερα ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἦτο ἐπίσης ἑλλη-
νική, ὀηρηπάγη ὅμως ὑπὸ τῶν οὐβουλγάρων πρό ἀρκετοῦ χρόνου. Μετὰ τὴν κα-
τάληψιν αὐτῆς οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως ἀνήγειραν δι' ἰδίων ἐξόδων νέον γαόν,
τιμηθέντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος καὶ περατωθέντα πρό τριακονταετίας.

Ἡ νέα αὐτῆ ἐκκλησία καὶ τὰ σχολεῖα τῆς Κοινοῦτητος περιήλθον εἰς τὴν
κατοχὴν τῶν Βουλγάρων τὴν 19ην Ἰουλίου 1906.

Κατὰ συνέπειαν εἰς τὰς δύο αὐτὰς κομποπόλεις ὑπῆρχον 950 Ἕλλη-
νες, ἔχοντες 2 ἐκκλησίας καὶ 4 σχολεῖα μετὰ 158 μαθητῶν καὶ 6 διδασκά-
λων.

Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι ὁ Ἕλληνισμὸς ἐν τῇ περιφερείᾳ Φιλιππου-
πόλεως, ἂν καὶ ἦτο συγκεντρωμένος εἰς δύο μόνον πόλεις, παρουσίαζε σπου-
δαίστατην ἀριθμητικὴν, ἐκπολιτιστικὴν καὶ ἠθικὴν δύναμιν, διότι ἐξεπρο-
σωπεῖτο ὑπὸ 23—25 χιλιάδων Ἑλλήνων, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ 20 ἐκκλησίας, 4 μο-
νάς, 7 κοινοτικὰ σωματεῖα, 23 σχολεῖα, 3.115 μαθητὰς καὶ 70 διδασκάλους,
ἦτο δὲ κάτοχος σημαντικῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς περιουσίας, ἀφοῦ ἐδα-
πάνα κατ' ἔτος πρός συντήρησιν τῶν σχολείων του ὑπὲρ τὰς 200 χιλιάδας
φράγκων καὶ ἀφοῦ μόνον ἐκ τῆς ἀμέσου διαρπαγῆς καὶ λεηλασίας τοῦ βουλ-
γαρικῷ ὄχλου ἔπαθε ζημίαν 20 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Ὁ ἑλληνικὸς οὗτος πληθυσμὸς ἐπλήρωσεν ἐτησίως εἰς τὴν βουλγαρικὴν
Κυβέρνησιν φόρους 4 ἑκατομμυρίων φράγκων, προσέφερε δὲ κατ' ἔτος εἰς
τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν 1.700 ἀγκάμιους, εὐφρεῖς καὶ ἀνεπτυγμένους νέους.
Τὸ 21ον καὶ τὸ 9ον πεζικὸν σύνταγμα τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπετελοῦντο κα-
τὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ Ἑλλήνων Στεγνημαχητῶν, Φιλιππουπολιτῶν, Βοδενιωτῶν,
Κουκλαινωτῶν καὶ ἄλλων κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Ἡ ἐπαρχία Καβακλή, ἐκκλησιαστικῶς ὑπαγόμενη εἰς τὴν Μητρόπολιν
Φιλιππουπόλεως, κατφεῖτο ὑπὸ 29.250 Ἑλλήνων, εἶχε δὲ ὡς ἑλληνικὰ
κέντρα τὴν πόλιν Καβακλή, καὶ τὰ περίξ αὐτῆς εὐρισκόμενα 12 χωρία. Τοι-
αῦτα χωρία ἦσαν αἱ Καρυαί, τὸ Μέγα Μοναστήριον, ἡ Δράμα, τὸ Τσεκούρ-
κισαί, τὸ Ἄκ—Βουνάρ, τὸ Σιναπλή, τὸ Δογάνογλου, τὸ Μέγα Βογιαλῆκιον,
τὸ Μικρὸν Βογιαλῆκιον καὶ τὸ Μουρανδανλή.

Κατὰ τὰς ἀνθελληνικὰς ταραχὰς τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ἡ ἐπαρχία
αὐτῆ ἔμεινεν σχετικῶς ἡσυχος καὶ θέν ὑπέστη τὴν τύχην τῶν ἄλλων μερῶν τῆς
Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, διότι κατὰ τὸ βουλγαρικὸν σχέδιον ἡ καταστροφή
αὐτῆς εἶχεν ἀφεθῆ τελευταία, προκειμένου δὲ νά γίνῃ ὀραδύτερον, κατόπιν
ἔμως ἀνεδόληθη ἐπ' ἀόριστον ἔνεκα τῆς κακῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὀποίαν προῦ-
ξένησαν εἰς τὸν ἔξω κόσμον οἱ βουλγαρικοὶ βανδαλισμοὶ καὶ μάλιστα ἡ με-
γάλη τραγωδία τῆς Ἀγκιάλου.

Παρὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, ὀχυρομένη ὀπι-
σθεν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ψηφισθέντος νόμου,

διέταξεν ὅπως καταληφθῶσι τὰ ἑλληνικά σχολεῖα καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἐπαρχίας. Ἐκτοσε δὲ οἱ κάτωκοι, αὐτῆς ἤρχισαν σωρηδὸν γὰ ἐκπατρίζωνται, ἀφίκοντες τὰ κτήματα καὶ τὰς περιουσίας των εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Βουλγάρων. Οὕτω κατωρθώθη, εἰρηρικῶ τῷ τρόπῳ, γὰ καταστραφῶσι καὶ ἐρημιωθῶσι τὰ μέρη ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ κοινοτικὴ κατάστασις εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἦτο ἡ ἐξῆς:

α' Καθακλῆ

Ἡ πόλις αὕτη, εὐρισκαμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς ἀπόστασιν μόλις 5 ὠρῶν, ἀπέχετο τῆς Φιλιππουπόλεως 14 καὶ πλέον ὥρας, περιελάμβανε δὲ πληθυσμὸν 10.250 Ἑλλήνων καὶ ἦτο πάντοτε ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ κέντρον ὅλης τῆς ἐπαρχίας. Ἐντούτοις ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις, ἀγασμένη ἐκ πολιτικῶν λόγων ἢ μᾶλλον ἐπιδιώκουσα φυλετικὸς σκοπός, μετέφερε πρὸ τινῶν ἐτῶν τὴν ἐπαρχιακὴν ἔδραν εἰς παρακείμενον μικρὸν καὶ ἄσημον βουλγαρικὸν χωρίον, ὀνόματι Καζήλ—Ἀγάτς, οὕτω δὲ παρέβλαψε σημαντικῶς τὰ ζωτικώτερα συμφέροντα τῆς πόλεως καὶ ὅλης τῆς ἄλλης ἑλληνικῆς περιφέρειας.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης Καθακλῆ συνετήρει διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πόρων:

1ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων ἐξ 7 τάξεων μετὰ 530 μαθητῶν καὶ 8 διδασκάλων.

2ον) Ἐν μονοτάξιον σχολεῖον θηλέων μετὰ νηπιακοῦ τμήματος, 200 περίπου μαθητριῶν καὶ 2 διδασκαλισσῶν.

3ον) Τρεῖς ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, τὴν τῆς Παναγίας, τὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὴν τοῦ Προφήτου Ἡλία

καὶ 4ον) Τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωστήριον «Πρόοδον».

β' Καρυαί

Χωρίον, ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Καθακλῆ καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 800 οἰκιῶν. Κατοικεῖτο ὑπὸ 4.580 Ἑλλήνων καὶ εἶχε:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων ἐκ 4 τάξεων μετὰ 160 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

2ον) Ἐν μικτὸν νηπιαγωγεῖον, περιλαμβάνον 65 νήπια, ἄρρενα καὶ θήλας, μετὰ μιᾶς νηπιαγωγοῦ.

3ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

καὶ 4ον) Ἐν φιλανθρωπικὸν σωματεῖον «Καρυαῖτις Ἄρτεμις».

γ' Μέγα κα Μικρὸν Μοναστήριον

Τὸ Μέγα Μοναστήριον, κατοικούμενον ὑπὸ 1.860 Ἑλλήνων, εἶχεν:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 140 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

καὶ 2ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ δὲ Μικρὸν Μοναστήριον, ἀπέχον μίαν ὥραν τοῦ προηγουμένου, περιελάμβανε 1.200 Ἑλλήνας καὶ διετῆρει:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 90 μαθητῶν καὶ 2 δημοδιδασκάλων.

2ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

δ' Δραῖμα, Τσεκούρ - κισί, Ἄκ - Βουνάρ

Τὰ χωρίδια Δραῖμα, καὶ Τσεκούρ—κισί ἀπετέλουν μετὰ τοῦ Μικροῦ Μοναστηρίου ἓνα ὄμιον, εἶχον δὲ τὸ μὲν πρῶτον 45 οἰκίας ἢ 250 Ἑλλήνας, τὸ δὲ δευτερον 52 οἰκίας ἢ 285 κατοίκους καὶ ἀνὰ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ Ἄκ—Βουνάρ (Ἀσπραπήγαδον), εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καθακλῆ—Γαμπόλεως, ἦτο ἄλλοτε ἀμιγῆς ἑλληνικὸν χωρίον· τελευταίως εἰσεχώρησαν ἐκεῖ 30—35 βουλγαρικαὶ οἰκογένεαι, αἱ ὅσαι: ἔβρυσαν ἰδίαν σχολὴν καὶ μετέβαλον πῶς τὴν ὄψιν τοῦ χωρίου. Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον:

1ον) 150 ἑλληνικαὶ οἰκογένεαι ἢ 980 Ἑλλήνες.

2ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 3 τάξεων μετὰ 70 μαθητῶν καὶ 1 διδασκάλου.

καὶ 3ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

ε' Σιναπλῆ, Δογάνογλου

Τὸ πρῶτον χωρίον, ἀπέχον δύο ὥρας τοῦ Καθακλῆ, ἀπετελεῖτο ἐκ 320 οἰκιῶν καὶ περιελάμβανε 2 χιλιάδας Ἑλλήνων διετῆρει δέ:

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 145 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

καὶ 2ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Μεταξὺ Σιναπλῆ καὶ Καρυῶν ὑπῆρχε τὸ χωρίον Δογάνογλου, κατοικούμενον ὑπὸ 1.000 περίπου Ἑλλήνων, περιλαμβάνον δὲ ἓν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 3 τάξεων μετὰ 50 μαθητῶν καὶ ἑνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

ζ' Μέγα καὶ Μικρὸν Βογιαλήκιον, Μουρανδαλή

Τὸ Μέγα Βογιαλήκιον, ἀπέχον 8 ὥρας τοῦ Καθακλή καὶ κείμενον μίαν ὥραν μακρὰν τῶν συνόρων, κατωχεῖτο ὑπὸ 275 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἤτοι 1.700 Ἑλλήνων, διετῆρει δέ,

1ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 165 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

καὶ 2ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ Μικρὸν Βογιαλήκιον ἀπετελεῖτο ἐξ 125 οἰκογενειῶν ἤτοι 950 Ἑλλήνων καὶ εἶχεν ἓν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 3 τάξεων, μετὰ 70 μαθητῶν καὶ ἑνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Ἐκ τῶν ἄλλων μεσογειῶν μερῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τῶν εὐρισκαμένων μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ ἐπαρχίας Καθακλή, ἡ πόλις Χάσκοδον, εἶχεν ὁπωσδήποτε ἄρκετὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν. Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης τῆς πόλεως ταύτης διετῆρει ἴδιον σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ἀρπαγεῖσαν μετὰ τοῦ σχολεῖου πρό τιμῶν ἐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ἐπίσης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χάσκοδου, παρὰ τὴν πόλιν Χαριμανλή, ὑπῆρχον δύο μεμονωμένα ἑλληνικὰ χωρία, τὸ Οὐρούμ—κισὶ καὶ ἡ Κοζλουτζᾶ, συντηροῦντα δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ἀνὰ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐπανειλημένως ἐστειλεν εἰς τὰ χωρία αὐτὰ Βουλγάρους, τοὺς ὁποίους ἀπέμπεμπον οἱ χωρικοί, διορίζοντες Ἑλληνας τοιοῦτους μέχρι τοῦ προπαραελθόντος Σεπτεμβρίου, ὅτε κατελήφθησαν αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολεῖα.

Κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπαρχία Καθακλή μετὰ τῶν περίξ μεμονωμένων ἑλληνικῶν χωρίων περιελάμβανε περὶ τὰς 30 χιλιάδας Ἑλλήνων, εἶχε δὲ 17 ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, δύο κοινοτικὰ σωματεῖα καὶ 14 σχολεῖα μετὰ 1.750 μαθητῶν καὶ 27 διδασκάλων. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ἦσαν ἀκραιφνεῖς φιλοπάτριδες, φιλήσυχοι δὲ καὶ ἐργατικοὶ πολῖται, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἀμπελοουργίαν καὶ τὴν κηπουρικὴν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ὑπῆρχον 6—7 χιλιάδες Ἑλλήνων, διεσκορπισμένων εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ μάλιστα εἰς τοὺς μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Πύργου σιδηροδρομικοὺς σταθμούς. Οὕτω ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι εὗρισκοντο ἐν Κατουνίστη, Παπαζλή, Κερμενλή, Μπορίσοβγραδ, Καρὰ Μπουναρ, Σύρονοθ—Σεϊμέν, Χαριμανλή, Νόδο Ζαγόρα, Ἰαμπόλει, Ἀετῶ κ.τ.λ. αἱ ὁποῖαι ἕμως ἔνεκα τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς δισκοπίας αὐτῶν δὲν ἠδύναντο νὰ συντηρήσωσιν ἴδια σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας.

Τὰ παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον παράλια τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἦσαν κατ' ὄλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν ἑλληνικώτατα, περιελάμβανον δὲ τὰς πόλεις Πύργον, Ἀγχάλιον, Σωζούπολιν καὶ Μεστημβρίαν, ὡς καὶ ἄρκετὰ χωρία, τῶν

ὁποίων τὰ κυριώτερα ἦσαν τὸ Εὐσταθοχώριον, ὁ Αἴμος, ὁ Ἅγιος Βλάσιος, ὁ Ἄσπρος, τὰ Μπάνια κ.τ.λ. Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ὅλης τῆς περιφέρειᾶς ἀνήρχετο εἰς 27 περίπου χιλιάδας ψυχῶν.

Α' Πύργος

Ἐπὶ ὀλίκοῦ ἀριθμοῦ 12 χιλιάδων κατοίκων ἢ πόλις αὕτη εἶχεν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν 7 χιλιάδων ψυχῶν.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης Πύργου συνετήρει διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πόρων:

1ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων ἐξ 7 τάξεων μετὰ 225—230 μαθητῶν καὶ 6 διδασκάλων.

2ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν θηλέων ἐξ 9 τάξεων μετὰ 150 μαθητριῶν καὶ 6 διδασκάλων.

3ον) Ἐν μικτῶν νηπιαγωγείων, περιλαμβάνον 135 νήπια, ἄρρενα καὶ θήλεια, μετὰ 2 νηπιαγωγῶν.

4ον) Μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν

καὶ 5ον) Τὸ ἑλληνικὸν φιλαρμονικὸν σωματεῖον «Πρόδοον».

Κατὰ συνέπειαν ἐν Πύργῳ ὑπῆρχον τὸ ὅλον 3 ἑλληνικά σχολεῖα μετὰ 615 μαθητῶν καὶ 13 διδασκάλων.

Ἡ ἐκκλησία καὶ τὰ σχολεῖα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὴν ἡμέραν τῶν παραχῶν καὶ ἔκτοτε μένουσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἐπίσης πρό τινος καιροῦ εἶχε διαρπαγῇ καὶ ἡ παρά τὸν Πύργον ἑλληνικὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Ἀγαστασίας.

Τὰς - Τεπέ — Εὐσταθοχώριον

Εἰς τὴν περιφέρειαν Πύργου εὕρισκοντο τὰ δύο ἑλληνικά χωρία Τὰς — Τεπέ καὶ Εὐσταθοχώριον, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον περιελάμβανε 500 Ἑλληνας, εἶχε δὲ ἐκκλησίαν καὶ δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 60 μαθητῶν καὶ 1 διδασκάλου.

Τὸ Εὐσταθοχώριον κατωκεῖτο ὑπὸ 1070 Ἑλλήνων, διετήρει ἰδὲ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 5 τάξεων μετὰ 55 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων.

Τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων κατέλαβον οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμου.

Β' Ἀγχιάλος

Ἔδρα Ἑλληνος μητροπολίτου

Κατοικουμένη ὑπὸ 5850 Ἑλλήνων καὶ ἔχουσα περὶ τὰς 1.200 οἰκίας,

ἦτο ἐν τῶν ἀξιολογωτέρων ἑλληνικῶν κέντρων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ διετέθει:

1ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων ἐξ 6 τάξεων, μετὰ 285 μαθητῶν καὶ 6 διδασκάλων.

2ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν θηλέων ἐξ 6 τάξεων μετὰ 300 μαθητριῶν καὶ 5 διδασκαλισσῶν.

3ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ 4 τάξεων μετὰ 135 μαθητῶν καὶ 3 διδασκάλων.

4ον) Τρεῖς ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ἡ τῆς Παναγίας, εὐρισκαμένη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως εἰς περιόλεπτον μέρος, ἦτο νεόδμητος καὶ μεγαλοπρεπεστάτη. Ἐκτὸς αὐτῶν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν εὐρίσκατο ἡ ἑλληνικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἐπομένως ἡ Ἀρχιάλως εἶχεν ἐν ὅλῳ 4 ἑλληνικά σχολεῖα μετὰ 985 μαθητῶν καὶ 17 διδασκάλων.

Τὴν 30ὴν Ἰουλίου 1906 ἡ πόλις ἐπυρπολήθη ἐκ τεσσάρων μερῶν ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ Κομιτάτου. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς 950 περίπου οἰκίαι, ἐκάη ἐν μέρει ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἔφονεύθησαν μερικοὶ ὁμογενεῖς καὶ διηρπάγησαν αἱ περιουσίαι καὶ τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων, ἀμυνθέντων κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ ὄχλου.

Ἡ πόλις, μεταδληθεῖσα εἰς ἑρείπια, ὁμοιάζει σήμερον πρὸς χωρίον διότι ἐκ τῶν ἑξακισχιλίων περίπου κατοίκων 3½ χιλιάδες ἐξεπατρίσθησαν ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν, βραδύτερον δὲ ἔφυγον καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οὕτως μένουσιν ἐκεῖ μόνον 70—80 ἑλληνικαὶ οἰκογένεια.

Δαουτλή. — Ἀληκαρυά

Τὰ χωρίδια ταῦτα, περιλαμβάοντα ἀμφότερα περὶ τοὺς 500 Ἑλληνας, διετέθειρον ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐν δημοτικὸν σχολεῖον ἐκ τριῶν τάξεων μετὰ 25 μαθητῶν καὶ ἐνὸς διδασκάλου.

Γ' Σωζούπολις

Ἡ πόλις αὐτὴ, ὅπως καὶ ἡ Ἀρχιάλως, κατωκεῖτο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, εἶχε πληθυσμὸν 3.650 κατοίκων καὶ ἀπετέλει μετὰ τῆς ἐν τῷ τοπικῷ ἔδαφει εὐρισκαμένης Ἀγαθουπόλεως ἰδίαν μητροπολιτικὴν ἔδραν.

Ἡ ἑλληνικὴ Κοινότης τῆς πόλεως διετέθει:

1ον) Μίαν ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων ἐκ 5 τάξεων μετὰ 210 μαθητῶν καὶ 3 διδασκάλων.

2ον) Μίαν δημοτικὴν σχολὴν θηλέων ἐκ 4 τάξεων μετὰ 80 μαθητριῶν καὶ 2 διδασκαλισσῶν.

3ον) Ἐν μικτὸν νηπιαγωγεῖον, περιλαμβάνον 205 νήπια, μετὰ 2 νηπιαγωγῶν, ἤτοι ἐν ὄλῳ 3 σχολεῖα μετὰ 405 μαθητῶν καὶ 7 διδασκάλων.

4ον) Τρεῖς ἑλληνικὰς ἐκκλησίας

καὶ 5ον) Τὸ φιλανθρωπικὸν σωματεῖον «Δήμητρα».

Χωρία περίξ τῆς Σωζουπόλεως δὲν ὑπῆρχον, ἐκτὸς ἐνὸς βουλγαρικῶ.

Δ' Μεσημβρία

Ἐδρα Ἑλληνος μητροπολίτου

Ἡ πόλις, κεκμένη ἐπὶ μικρᾷ τινος χερσονήσου, εἰς ἀπόστασιν 12 μιλίων ἀπὸ τοῦ Ἀκρωτηρίου τοῦ Αἴμου, εἶχε 2.250 κατοίκους, πάντας σχεδὸν Ἑλληνας, πλὴν τινῶν Ἀθιγγάνων.

Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον:

1ον) Μία ἀστική σχολὴ ἀρρένων ἐκ 5 τάξεων μετὰ 140 μαθητῶν καὶ 3 διδασκάλων.

2ον) Ἐν δημοτικὸν σχολεῖον θηλέων ἐκ 4 τάξεων μετὰ 95 μαθητριῶν καὶ 2 διδασκαλισσῶν.

3ον) Ἐν μικτὸν νηπιαγωγεῖον μετὰ 130 νηπίων καὶ 2 νηπιαγωγῶν, ἤτοι ἐν ὄλῳ 3 ἑλληνικὰ σχολεῖα μετὰ 365 μαθητῶν καὶ 7 διδασκάλων.

4ον) Δύο ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι, τῶν ὁποίων ἡ μία εἶχε καταληφθῆ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Ἅγιος Βλάσιος, Αἶμος, Ραβδᾶς, Ἄσπρος, Μπάνια

Εἰς τὴν Μητρόπολιν Μεσημβρίας ὑπῆρχον τὰ χωρία Ἅγιος Βλάσιος, Αἶμος, Ραβδᾶς, Ἄσπρος καὶ Μπάνια.

Ἐν Ἅγιος Βλάσιος, ἀπέχων $1\frac{1}{2}$ ὥραν τῆς πόλεως, κατοικεῖτο ὑπὸ 80 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ εἶχε μίαν ἑλληνικὴν καὶ ἓν μικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 45 μαθητῶν καὶ ἐνὸς διδασκάλου.

Τὸ χωρίον Αἶμος, εὐρισκόμενον εἰς ἀπόστασιν 4 ὥρων ἀπὸ τῆς Μεσημβρίας, περιελάμβανεν 150 ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἤτοι 910 κατοίκους, διετῆρει δὲ δημοτικὴν σχολὴν ἐκ 4 τάξεων μετὰ 85 μαθητῶν καὶ δύο διδασκάλων καὶ μίαν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ χωρίον Ραβδᾶς, ἀπέχον $\frac{1}{2}$ ὥραν τῆς Μεσημβρίας, εἶχε 50 ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἤτοι 400 Ἑλληνας, ἡ κώμη Ἄσπρος κατοικεῖτο ὑπὸ 400 οἰκογενειῶν ἢ 2.050 Ἑλλήνων, τὸ δὲ χωρίον Μπάνια περιελάμβανεν 950 κατοίκους. Τὰ τρία αὐτὰ χωρία, ἂν καὶ ἦσαν ἑλληνικά, διετήρουν δημοτικὰ σχο-

λεῖτα μετὰ Βουλγάρων διδασκάλων, διότι ἡ Κυβέρνησις ἐκεῖ πρό πολλοῦ εἶχεν ἐφαρμοσῆ τὸ 11ον ἄρθρον τοῦ περὶ ἐκπαιδεύσεως νόμου.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εὐρίσκοντο καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ χωρία, ὅπως ὁ Τσίμος μετὰ 250 κατοίκων, ὁ Κόζιακος μετὰ 225 κατοίκων, τὸ Κουρί μετὰ 230 κατοίκων, τὰ ἑποῖα ἄμως ἔμενον ἄνευ σχολείων.

Οὕτω εἰς τὰ παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον παράλια μέρη ὑπῆρχον 27 περίπου χιλιάδες Ἑλλήνων 15 ἐκκλησίαι, δύο μοναὶ καὶ 3 κοινωτικὰ σχολεῖα μετὰ 2.630 μαθητῶν καὶ 50 διδασκάλων. Ἐκτὸς τούτων πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς ἐπαρχίας ὑπῆρχον περὶ τὰς 3 χιλιάδας ὁμογενῶν, διεσκαρπισμένων εἰς ὅλας τὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία.

Ἀνακεφαλαίωσις

Συμφώνως πρὸς τὰς ἄνω ἐκτεθείσας στατιστικὰς πληροφορίας ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἠδύνατο νὰ κατανεμηθῆ ὡς ἀκολουθῶς.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Φιλιππουπόλεως 25 χιλιάδες Ἑλλήνων.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καβακλῆ 30 χιλιάδες Ἑλλήνων.

Κατὰ τὴν παραλίαν Εὐξεινίου Πόντου 27 χιλιάδες Ἑλλήνων καὶ ἕτεροι 12—15 χιλιάδες διεσπαρμένοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐπαρχίας, ἦτοι: ἐν ἔλφ 94—97 χιλιάδες Ἑλλήνων, ἐχόντων 52 ἐκκλησίας, 6 μονὰς καὶ 12 κοινωτικὰ σωματεῖα, διατηρούντων δὲ 55 σχολεῖα μετὰ 7.470 μαθητῶν καὶ 148 διδασκάλων.

Ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ καὶ τῇ κυρίως βουλγαρικῇ ἡγεμονίᾳ ὑπῆρχον 135 περίπου χιλιάδες Ἑλλήνων, 72 ἑλληνικὰ σχολεῖα, 8970 μαθηταὶ καὶ 180 διδάσκαλοι.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΑΜΑΡΙΑΝΑΚΗ

Καθηγητού

ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Μαζί με τους ήρωας, τους μάρτυρας και τους πνευματικούς της Άνδρας, η Θράκη ἐγέννησε και πολλούς ἐθνικούς εὐεργέτας. Ἐκ τῶν φιλογενεστάτων τούτων ἀνδρῶν τῆς Θράκης, οἱ ὅποιοι διακρίθεντες ἰδιά τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν των πνεῦμα καὶ πλουτίσαντες διὰ τῆς σκληρᾶς καὶ ἐντίμου ἐργασίας των ἰδέθησαν τὰ πλούτη των εἰς ἔργα εὐποιίας καὶ πατριωτισμοῦ, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰ σχετιζόμενα ἐκ τούτων μετὴν πνευματικὴν καὶ ἐν γένει πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόσδοον τοῦ ἔθνους, μερικῶν μὲν ἐξισταρεῖται, εὐθὺς κατωτέρω, ἐκτενέστερον ἢ δρᾶσις, ἄλλων δὲ γίνεται σύντομος μόνον μνεία τῆς ἐθνικοκοινωνικῆς προσφορᾶς των, εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΣΛΗΣ

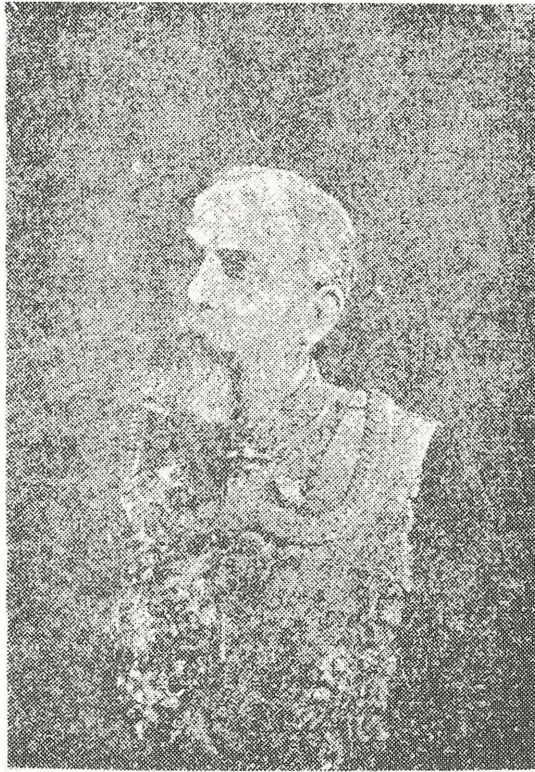
Ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, ὁ Πανελληνίως γνωστός ἐθνικός εὐεργέτης διὰ τὰ ἰδρύματα καὶ ἐν γένει τὰ ἔργα φιλανθρωπίας καὶ πνευματικῆς πρόδου, τὰ ὅποια ἐχάρυσεν εἰς τὸ ἔθνος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Ὀδησσὸν τὸ 1831, ἀλλὰ κατήγετο ἐκ Φιλιππουπόλεως τῆς Θράκης.

Γόνος ἀρχοντικῆς, πλουσίας καὶ ἐκ παραδόσεως φιλογενοῦς οἰκογενείας, ἣ ὅποια ὄχι μόνον ἐδοθήθησεν οἰκονομικῶς πολλοὺς Ἕλληνας κατὰ τοὺς χρόνους ἰδίᾳ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀλλὰ καὶ εἶχε δώσει προηγουμένως εἰς τὸν ἱερὸν τῆς Πατρίδος δωμὸν τὸν πάππον του Χατζῆ Σκᾶρλον, ἀπαγχονισθέντα κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1769 διὰ τὴν ἐθνικὴν του ἰδρᾶσιν (1), ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς ἀπεδείχθη ἀντάξιος τοῦ μεγάλου ὀνόματος τὸ ὅποιον ἔφερε. Προικισμένος μεσωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς σπανίας καὶ λαβῶν ἐπιμελημένην ἀνατροφὴν καὶ μὲν ἄρτιαν εἰς τὸ ὀνομαστὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του Γαλλικὸν Λύκειον Ρισσελιέ τῆς Ὀδησοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς του, πρῶτος εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, ἐδικαίωσε πλήρως τὰς προσδοκίας τῶν γονέων του, τῶν ὁποίων ἡ λαχτάρα ἦτο νὰ τὸν καμαρώσουν μίαν ἡμέραν ὡς διακεκριμένην προσωπικότητα καὶ πολύτιμον ἐθνικὸν καὶ κοινωνικὸν παρά-

1) Πολ. Παπαχριστοδούλου, Πνευματικοὶ Ἄνδρες τοῦ 19' καὶ Κ' αἰῶνος, Ἄθηναι 1966 (Ε.Θ.Μ.), σελ. 81.

γοντα μὲ φρονήματα καὶ ἔργα γενναῖα καὶ Ἑλληνικά.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του, τὸ 1850, διεψῶν διὰ κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν ὁρᾶσιν καὶ προσφορὰν, προσήλθε κατὰ πρῶτον μεγάλως ἀρωγὴς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος Ὀδησσοῦ, ὅπου ἐσπούδασε παιδιὰ, ἐβοήθησε χήρας καὶ πτωχοὺς, ἐχάρισε σπίτια καί, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔργων του κοινῆς ὠφελείας, ἱδρυσε νοσοκομεῖον, ὅπου εὗρισκον δωρεὰν περίθαλψιν καὶ παρηγορίαν οἱ ἀπο-



Γρηγόριος Μαρσλῆς

ροὶ καὶ οἱ ἰδυστυχεῖς τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας.

Ἡ κατ' ἐξοχὴν ὁμῶς εὐεργετικὴ διάθεσις καὶ ὁρᾶσις τοῦ Γρηγορίου Μαρσλῆ, ἐξεδηλώθη ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς ἔπρεπε: εἰς τὸν ὑπόδουλον κατὰ πρῶτον Ἑλληνισμόν, ὅπου κατὰ κύριον λόγον τὸν ἐκάλει τὸ ἐθνικὸν καθήκον, καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐλευθέρως Πατρίδος, αἱ ὁποῖαι φυσικὸν ἦτο νὰ εἶναι ἀάμπολαι τῶρα, καθὼς εὗρισκετο εἰς τὰ πρῶτα δῆματα τῆς ἀναδημιουργικῆς τῆς προσπαθείας.

Φρογῶν καὶ ὀρθῶς, ὁ φύσει οὕτως προικισμένος μὲ ἰεξόχους πνευματικᾶς

ἀρετὰς ἔθνικὸς εὐεργέτης, ὅτι ἡ παιδεία εἶναι ἡ κυρία ἀρτηρία διὰ τῆς ὁποίας συντηρεῖται ἡ Ἐθνικὴ παράδοσις καὶ τροφοδοτεῖται ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἔθνους καὶ ὅτι διὰ τῆς Ἑλληνοπρεποῦς μορφώσεως τῆς νεότητος τῶν ὁμογενῶν δημιουργοῦνται οἱ χριστοὶ πολῖται, οἱ σκαπανεῖς τῆς Ἑλληνικῆς προόδου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ ἥρωες τῆς ἔθνικῆς ἐλευθερίας, διέθεσε, μὲ ὄλην τὴν ἀγάπην τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς ψυχῆς του, περιουσίαν ὀλόκληρον εἰς χρῆμα διὰ τὴν ἀνέγερσιν εἰς τὴν γενέτειράν του Φιλιππούπολιν μεγαλοπρεποῦς τριωρόφου σχολικοῦ μεγάρου, εἰς τὸ ὅποιον ἀπὸ τῶν Σεπτέμβριον τοῦ 1900 ἐστεγάσθησαν ὅλα τὰ σχολεῖα ἀρρένων τῆς Φιλιππουπόλεως, τῆς ἀπὸ αἰώνων ὀλοκλήρων πνευματικῆς αὐτῆς ἐστίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Θράκης. Εἰς λόγον τὸν ὅποιον ἐξεφώγησε τὴν 9ην Μαρτίου τοῦ 1908, κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν συνέλευσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος Φιλιππουπόλεως, ὁ τότε πρόεδρος τῆς ἐφοροδημογεροντίας, ἱατρός Σωτήριος Ἀντωνιάδης, διαβάζομεν... «Ἡ ἐφοροδημογεροντία ἀπεφάσισεν νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Κοινοῦτητος πρὸς τὸν ἐρίτιμον καὶ φιλογενέστατον ἄνδρα κ. Γρηγόριον Μαρασλήν, τὸν μέγαν αὐτῆς εὐεργέτην, ὅστις ἠυδόκησεν ἐν τῇ μεγαλοφροσύνῃ αὐτοῦ νὰ ὑδύρῃ ἐν τῇ γενετείρᾳ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ μεγαλοπρεπῆ σχολήν, τὸ καλλιπρεπὲς μέγαρον τῶν Μουσῶν. Τῇ δὲ 10ῇ Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (τοῦ 1900) ἐτελέσθησαν ἰδημοτελεῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σχολῆς, ἐν ἧ ἐγκατεστάθησαν πάντες οἱ ἄρρενες μαθηταὶ τῆς ἡμετέρας Κοινοῦτητος, ἐνῶ πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν μαθητριῶν μετεβλήθη τῇ δαπάνῃ τοῦ φιλογενεστάτου συμπολίτου ἡμῶν κ. Κοσιᾶ Κατσίγρα ἀνακαινισθὲν καὶ ἐπὶ τὸ ὑγιεινότερον μεταρρυθμισθὲν τέως γυμνάσιον τῶν ἀρρένων εἰς παρθεναγωγεῖον»⁽²⁾.

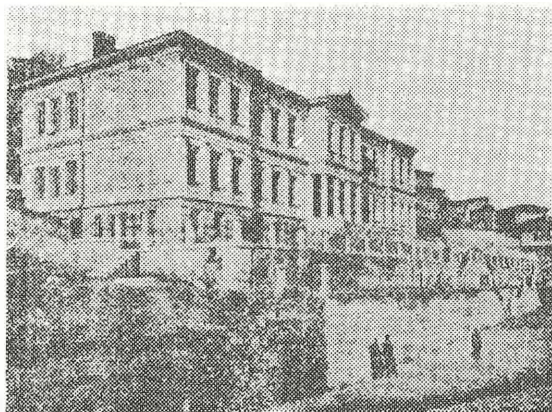
Ἐπίσης ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τότε, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1900, εἰς τὴν μεγάλην καὶ καλλιμάρμαρον Μαρασλείον Σχολήν, ἡ ἐκδιδομένη εἰς Φιλιππούπολιν ἐφημερὶς «Ἐ ἰ ὁ ἦ σ ε ἰ ς τ ο ὕ Α Ἦ μ ο υ» ἐξέδωκε πανηγυρικὸν εἰκονογραφημένον τεῦχος, εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ ὁποίου ἐτέθη ἡ εἰκὼν τοῦ μεγάλου Ἐθνικοῦ εὐεργέτου καὶ κάτωθι αὐτῆς δεκατετράστιχον ποίημα τοῦ τότε καθηγητοῦ καὶ παιδαγωγοῦ εἰς τὰ Ζαρίφεια διδασκαλεῖα Φιλιππουπόλεως Μυρτίλου Ἀποστολίδου, εἰς τὸ ὅποιον αὐτος, παρομοιάζων τὰς εὐεργεσίας μὲ «λουλούδια μυρωμένα» καὶ ἐξυμνῶν τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν ὡς θεῖαν ἀρετὴν, ἔγραφε:

Εἶνα: θαμάντι: τοῦρανοῦ, ἡλιόφεγγη ἀχιτίδα,
 πνοή Ζεφύρου ἄσβεστη στὸν κόσμον ἢ καλωσύνη
 κι ἄν ξηστή γῆ, τὴ θεία τῆς θάχῃ ἄλλοῦ κοιτίδα.
 Μέσα σ' αὐτὰ τὰ λούλουδα κι ὁ Μαρασλῆς προσάλλει.
 Πόσο τοῦ πρέπουν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ τὰ κάλλη.

2) Βλ. Ἀρχεῖον Θρακ. Λογογρ. καὶ Γλωσσ. Θεσ., τόμος ΣΤ' (1939 - 40), σελ. 83.

Τὸ περικαλλῆς ὁμῶς ἐκπαιδευτήριον τῆς Μαράσλειου Σχολῆς ἐλειτούργησε καὶ ἔβωσε τὰ φῶτα εἰς τὴν Θράκην τῆς Ἐθνικῆς μας παιδείας ἐπὶ ἐξαετίαν μόνον περίπου. Διότι τὸ 1906, ὅτε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικωτάτην Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, κατόπιν αἰματηροῦ πραξικοπήματος τῶν πανσλαβιστῶν, ὁ Ἑλληνοσμός, ὁ κατοικῶν ἐκεῖ καὶ ζῶν ἀπὸ θιόμισυ χιλιάδες χρόνια, ἐξεπατρίσθη βιαίως καὶ ἀπώλεσε τὰς προαιωνίας ἐστίας του καὶ τὰς μεγάλας περιουσίας του, ἰδιωτικὰς καὶ Κοινοτικὰς, τότε καὶ ἡ περίφημος καταστάσα Μαράσλειος Σχολὴ διέκοψε τὴν Ἑλληνικὴν πνευματικὴν τῆς ἀκτινοβολίαν.

Τότε ὁ Γρηγόριος Μαράσλης, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε δαπανῆσει μὲν γὰρ χρηματικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἀνάγεσιν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀκόμη σώζεται, εἰς τὸ ἱστορικὸ Φανάρι, τὸ πελώριον κτίριον τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς του, μετέφερε, τότε, τὴν ἔθνικὴν του δράσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἐλευθέρου Ἑθνοῦς.



Μαράσλειος Σχολή

Εἰς τὸ κλεινὸν καὶ ἰστέφανον ἄστυ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου τὰ ἀθάνατα πλαστοουργήματα τοῦ πνεύματος, τοῦ λόγου καὶ τῆς τέχνης τῶν προγόνων μας, ἐδημιούργησαν ὄχι μόνον αἰωνίαν ἔθνικὴν παράδοσιν πολιτιστικῆς δημιουργίας, ἀλλὰ καὶ ἱερὸν συγχρόνως ἔθνικὸν χρέος διὰ τοὺς νεωτέρους Ἑλληνας πρὸς συνέχισιν καὶ περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτῆς, ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶρα ὅπου ἡμιλλᾶτο εἰς αὐτὸ ἡ ὑπέροχος Ἑλληνικὴ φιλοτιμία ὄλων τῶν μεγάλων ἔθνικῶν εὐεργετῶν τῆς Πατρίδος μας. Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία, ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Ἀρσάκειον Διδασκαλεῖον, ἡ Βαρβάκειος Σχολή, ἡ Ριζάρειος Σχολή, τὸ Ἐθνικὸν Πολυτεχνεῖον, τὸ Ζάππειον, καὶ τόσα ἄλλα πνευματικὰ, ἐκπαιδευτικὰ καὶ κοινωφελῆ ἰδρύματα, εἶχον ἤδη κοσμήσει τὴν πρωτεύουσαν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, ὅπως ἔπρεπε, ὡς μαρτύρια ἀρίθμηλα καὶ ἀπτά τῆς συνειδήσεως τοῦ πρὸς τὸ Ἔθνος χρέους καὶ ἀποδείξεις περίτρανοι συγχρό-

νως τῆς φιλεργίας, τῆς εὐφυΐας, τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ δαιμονίου καὶ τῆς μεγάλης καρδίας ἐκλεκτῶν τέκνων τῆς Πατρίδος μας.

Καὶ ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ νεανικά του ἀκόμη χρόνια εἶχε τάξει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, δὲν ἦτο ἰδυνάτων νὰ ὑστερήσῃ καὶ εἰς τὸ νέον χρέος, ὅπου ἐνωθεῖ ὅτι ἡ Πατρίς τὸν ἐκαλοῦσε. Ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, με̄ ἕξοδα ἰδικά του ἐσπούδαζον πολλὰ παιδιὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὸ Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν. Τὸ Πανεπιστήμιον εἶχε ἤδη ἀποκτήσει ἐπιβλητικὸν τὸ διδασκῆτήριόν του, ὅχι ὅμως καὶ τὸ Διδασκαλεῖον Ἀρρένων. Καὶ ὕψωσε τότε καλλιμάρμαρον τὸ Μαρασλείον Διδασκαλεῖον του, τὴν σημερινὴν Μαρασλείον Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν, εἰς τὴν πλαγιὰν τοῦ Λυκαῆτοῦ, ὅπισθεν τοῦ θεραπευτηρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, διδασκῆτήριον μεγάλοπρεπον πού συγκεντρώνει ἅλα τὰ προσόντα διὰ τὰς ἀπαιτήσεις ἐνὸς συγχρόνου ἀνωτέρου ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος.

Ὁ Μαρασλῆς, ὅμως, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶχε σπουδάσει εἰδικὴν ἐπιστήμην, συνεδύαζεν μεγάλην μόρφωσιν καὶ πνεῦμα πρακτικόν, ἀντελήφθη ἐκ τῶν πρώτων ἴσως εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι, παραλλήλως πρὸς τὴν θεωρητικὴν, ἔπρεπε νὰ παρέχεται εὐκαιρία καὶ ἰδιὰ πρακτικὴν μόρφωσιν εἰς τοὺς νέους, καί, πρὸς τοῦτο, ἐκτὸς τῆς Παιδαγωγικῆς του Ἀκαδημίας, ἔκτισε καὶ ἐμπορικὴν Ἀκαδημίαν, κτῆμα καλλιμάρμαρον ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισίας, διὰ νὰ σπουδάζουν οἱ νέοι πρακτικὰς ἐπιστήμας καὶ ἐμπόριον.

Ὅμως, ὡς τὸ μεγαλύτερον ἔργον τοῦ Μαρασλῆ, θεωρεῖται ἡ «Μ α ρ ά σ λ ε ι ο ς Β ι β λ ι ο θ ῆ κ η» του, ἡ ὁποία θεοκρίως δὲν εἶναι κανένα οἰκοδόμημα, ἀλλὰ μία σειρά ἀπὸ ἐκλεκτὰ ἐπιστημονικὰ καὶ λογοτεχνικὰ βιβλία, κατὰ τὸ πλεῖστον μεταφράσεις δοκίμοι ἀπὸ σπουδαῖα ἔργα ξένα, τὰ ὅποια ἐτύπωσεν ὁ Μαρασλῆς ὡραία με̄ ἕξοδα ἰδικά του εἰς χιλιάδας ἀντιτύπων καὶ ἐπωλήθησαν πολὺ φθηνά, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὰ ἀποκτήσουν καὶ νὰ μορφωθοῦν οἱ πτωχοὶ σπουδασταί, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων. Ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσης εἰς τὴν «Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ» καὶ πολλὰ πρωτότυπα Ἑλληνικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ «Παροιμίαι» καὶ αἱ «Παραδόσεις» τοῦ Ν. Γ. Πολίτου, τὰ «Ἀπαντα» τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου κ.ἄ.

Ὁ Συγγρός, ὁ ἐπίσης μεγάλος ἐθνικὸς εὐεργέτης, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε τὸν Μαρασλῆν, νὰ τί γράφει διὰ τὸν μέγαν συναθλητὴν του εἰς τὸ εὐγενές στάδιον τῆς ἐθνικῆς δράσεως καὶ προσφοράς: «Ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, ὁμήλικός μου σχεδόν, διέτρεχε τότε — ὅταν τὸν ἐγνώρισε ὁ Συγγρός — τὸ 32ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Δὲν εἶχε σπουδάσει εἰδικῶς ἐπιστήμων, ἀλλὰ εἶχε παιθεύσιν καὶ μόρφωσιν ὅχι τυχαίαν, κοινωνικῶς ἰδὲ ἦτο τέλειος. Εὐγενέστατος εἰς τὴν συμπεριφορὰν, λεπτός καὶ προσεκτικός νὰ μὴ φανῆ δυσάρεστος καὶ εἰς τὸν πολὺ κατώτερόν του, φιλόφρων καὶ φιλόξενος, εἰς τὸ ἄκρον γενναϊόδωρος καὶ ἐνίοτε ὑπερβολικός».

Καὶ ὁ Πολύδωρος Παπαχριστοδοῦλου, ὁ μεγάλος ἐρευνητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς τῆς Θράκης, γὰρ τί συμπληρώνει, καθὼς ἀξιολογεῖ μὲ προσοχὴν τὸ ἔργον τοῦ Μαρασλή καὶ τοποθετεῖ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους. «Τὸ ἔργον — τοῦ Γρηγορίου Μαρασλή — εἶναι τόσον τεράστιον, γράφει, ὥστε οὔτε εὐκόλα χάνεται, οὔτε εὐκόλα λησμονιέται» ἔτσι: «ποῦ ἀποπνέει τόση μεγαλοπρέπεια, τόση εὐγένεια ψυχῆς καὶ τόση φιλοπατρία. Οἱ Θράκες οὐδέποτε θὰ λησμονήσουν τὸν μεγαλόδωρο συμπατριώτη τους καὶ ἡ Θράκη θὰ σφαινύνεται: γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ καρδιά, ποῦ τόσο εὐεργετικὰ μεταχειρίστηκε τὸν πλοῦτον τῆς» (3).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ

ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεώργιος Ζαρίφης καὶ ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος συγκαταλέγονται ἐπίσης μεταξὺ τῶν Πανελληνίων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς Θράκης, οἱ ὁποῖοι, εὐδοκίμησαντες μεγάλως εἰς τὸν ἰδιωτικὸν των βίον, διὰ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς των ἰκανότητος, καὶ πιστεύοντες εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καὶ τὸν μέγalon προορισμὸν τοῦ Ἔθνους, προσέφερον μὲ ὄλην τὴν ψυχὴν των τὰ ἀγαθὰ των, διὰ γὰρ στηρίζουν τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς δυσκόλους καιροὺς καὶ γὰρ ἐνισχύουν τὴν ἀναδημιουργικὴν του προσπάθειαν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς του ἀγῶνας.

Ὁ Γεώργιος Ζαρίφης ἐγεννήθη τὸ 1806 εἰς τὸ Μέγα - Ρεῦμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ πατέρα ἔμπορον, τὸν Ἰωάννην Ζαρίφην, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον διεκρίθη ἐπίσης διὰ τὰς ποικίλας εὐεργεσίας του πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καί, ἐπὶ πλέον, ἔκτισε, εἰς τὰ 1780, δύο ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι ἐσώζοντο μέχρι τελευταίως εἰς τὴν Προκλήνησον, ἀλλ' ἐμυήθη καὶ εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Φιλικῆς Ἑταρίας, ὀρκισθεὶς γὰρ ἐργασθῆ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἔθνους μὲ ὄλην του τὰς δυνάμεις, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐπραξε, πολλὰς ὑπομείνας ταλαιπωρίας, ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους, ὅταν ὁ Καποδίστριας ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ γὰρ ὀργανώσῃ τὸ νέον Κράτος, ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰωάννου Ζαρίφην, ἐξηγνημένη τῶρα οἰκονομικῶς, εὐρίσκατο εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τότε ὁ Γεώργιος Ζαρίφης, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε περατώσει λίαν εὐδοκίμως τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ ὀνομαστὸν Γαλλικὸν Λύκειον Ρισσελιὲ τῆς Ὀδησσού, διωρίσθη ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην, ὡς μορφωμένος ποῦ ἦτο, βοηθὸς τοῦ Διοικητοῦ εἰς τὴν Καρύταιναν. Ὅμως ὁ νεαρὸς τότε Ζαρίφης, ὁ προικισμένος μὲ

3) Πολ. Παπαχριστοδοῦλου, ἔ.ἀ., σελ. 84.

σπανίαν ευφυΐαν και με κληρονομημένον από τον πατέρα του το εμπορικόν δακμόνιον, ένωσθε διά τον εαυτόν του ότι δεν ήτο ο άνθρωπος που θα ήμπορούσε να ευδοκιμήσῃ ως υπάλληλος και το εξωμολογείτο με ειλικρίνειαν ο υἱός. «Έγώ, έλεγε, δεν είμαι πλασμένος για γραφιάς. Νοιώθω να με τραβά το εμπόριο και όχι ή καρτέλα του γραφείου». Και ή κλίσις του τον ώδήγησε σύντομα εις την απόφασίν του. Υπέβαλε την παραίτησίν του και χωρίς χρονοτριβήν, αλλά και χωρίς κανένα άλλο έφόδιον, εκτός από την μόρφωσίν του, ανεχώρησεν από την Πελοπόννησον διά την Κωνσταντινούπολιν, την γενέτειράν του, εκεί όπου ο θιορατικός του νοός έβλεπε ευρύ το πεδίον δι' εμπορικήν και επιχειρηματικήν θρασυηριότητα. Η αρχή του, εν προκειμένω, την οποίαν διετύπωνε με χαρακτηριστικήν φράσιν ο υἱός, ήτο «μεγάλη γκιόλα, μεγάλα ψάρια», που σημαίνει «μεγάλος τόπος, μεγάλες έλπίδες».

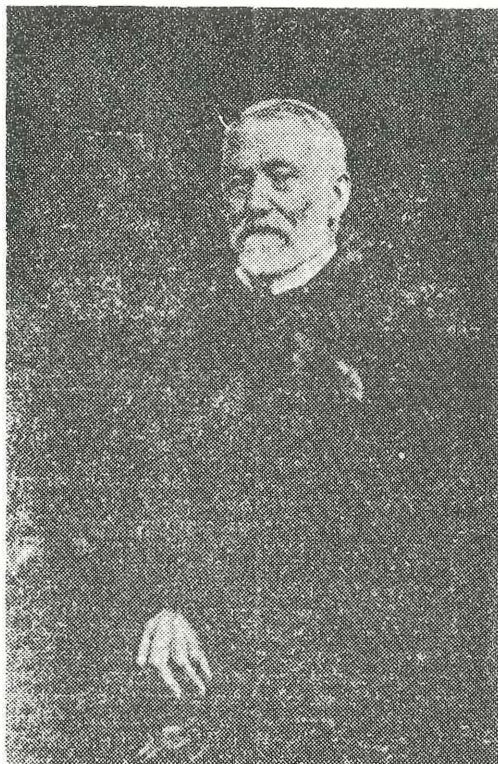
Και αι έλπίδες, θεθαίως διά τον Ζαρίφηγ δεν ήτο βυνατόν να μείνουν μόνον έλπίδες, αλλά σύντομα έγιναν πραγματικότης, μεγάλη πραγματικότης.

Απλώς υπάλληλος εις την αρχήν εις τον μεγάλον Έμπορικόν οίκον του Δημητρίου Ζαφειροπούλου, με την εργατικότητα, την εντιμότητα, την ευφυΐαν και την μόρφωσίν του και πρό παντός την μεθοδικότητα και την εκθλιον οργανωτικήν του ικανότητα, ο Ζαρίφης εκέρδισε πολύ γρήγορα την εκτίμησιν και την αγάπη του προϊσταμένου του και μάλιστα τόσοσ που του έδωσε και την κόρην του διά σύζυγον.

Και τότε, παρά το γεγονός ότι εκείνην ακριβώς την εποχήν αι επιχειρήσεις του Ζαφειροπούλου είχαν κυριολεκτικώς καταποντισθῃ, ο Ζαρίφης όχι μόνον δεν τα έχασε, αλλά τότε ακριβώς έδειξε όλην την επιχειρηματικήν του ικανότητα. Μορφωμένος και δημιουργικός νοός, όπως ήτο, κατέστρωσε ένα ευρύ πρόγραμμα εργασίας με τους υιούς του καταποντισμένου προϊσταμένου του, ή προσεκτική και συστηματική εφαρμογή του οποίου ανέδειξε τον Ζαρίφηγ, και πλησίον του τους υιούς Ζαφειροπούλου, εις οικονομικούς παράγοντας πρώτου μεγέθους, οι οποίοι έγιναν γνωστοί και επεβλήθησαν όχι μόνον εις την Κωνσταντινούπολιν και όλόκληρον την Τουρκίαν, αλλά και εις τα μεγαλύτερα εμπορικά κέντρα της Ευρώπης, το Λονδίον, την Μασσαλίαν, την Όδησσόν, το Γαλάτσι κλπ., όπου εν τῷ μεταξύ είχαν ιδρύσει μεγάλα υποκαταστήματα του εμπορικού των οίκου.

Επί σαράντα όλόκληρα χρόνια ο Ζαρίφης ήτο ή ψυχή κάθε επιχειρήσεως εις την Κωνσταντινούπολιν, επιδειξας βίαιότερας ικανότητας εις τα Τραπεζιτικά, τα συναλλαγματικά και τα δάνεια. Τα πλούτη του ήσαν πλέον άμέτρητα: αλλά και αι ευεργεσίαι του όχι όλιγώτεραι και αι δωρεαί του δι' έργα εθνικής ωφελείας πραγματικώς ήγεμονικάί. Τριάντα χιλιάδες λίρες εξώδευε κάθε χρόνο διά δωρεάς εις σχολεία, εις παιδιά που έσπούδαζον, μεταξύ των οποίων και το καύχημα της Θράκης και ή δόξα της Ελλάδος όλόκληρου, ο Γεώργιος Βιζυηνός, εις Έκκλησίας, εις δυστυχείς και αναξιοπαθούσας οικογενείας, εις

Κοινότητος τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὰ Πατριαρχεῖα. Πλείστα κοινωνοφελῆ διὰ τοὺς ὁμογενεῖς ἰδρύματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ μεγάλα ἐθνικὰ φιλοanthρωπικὰ καταστήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος εἰς τὸ Μπαλουκλῆ Κωνσταντινουπόλεως, εὐηργετήθησαν μὲ γενναϊότητα ἀπὸ τὸν Γεώργιον Ζαρίφη. «Κάνε τὸ καλὸ, μὴ κρύβῃς τὰ πλούτη σου, γὰρ αἱ πλούσιος στήν καρ-



Γεώργιος Ζαρίφης

διά καὶ στὸ φτωχὸ ἀνοιχτοχέρης», ἦτο ἡ ἀπαρέγκλιτος ἠθικὴ ἀρχὴ του, τὴν ὁποίαν ἐφῆρμιζε ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς περιπάτους του εἰς τὸν Βόσπορον, δίδων ἀπειθῶς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. «Παρομιώδης παρέμεινεν ἡ γενναιοδωρία αὐτοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναξιοπαθοῦντας, οὐχὶ μόνον τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀρμενίους, Ἑβραίους καὶ ἄλλους, διὸ καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του (τὸν Μάρτιον τοῦ 1884) ἐθρηγήθη ὡς ἀληθῆς πατὴρ τῶν πτωχῶν», γράφει ὁ Ν. Μοσχόπουλος (1), ὁ δὲ Π. Παπαχρυστοδοῦλου, ἀναφερόμενος εἰς τὸ φιλοanthρωπικὸν ἔργον καὶ τὰς ἐθνικὰς εὐεργεσίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀπήχησιν τὴν

1) Ν. Μοσχόπουλου, Ζαρίφης Γεώργιος, Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπ., τόμ. 11ος σελ. 915.

ὅποιαν εἶχον αὐταί εἰς τὸν ἀλύτρωτον Ἑλληνισμόν, σημειώνει τὰ ἀκόλουθα: «Στὰ χρόνια — καὶ ἔθεν εἶναι μακρυνὰ — πού τὸ Ἑλληνικὸ Γένος ἀπλωνότανε ἀπὸ τὸ Δούναβη καὶ τὶς ἀκτὲς τῆς Μαυροθάλασσης γύρω ὀλόγυρα ὡς τὴν Κασπία καὶ ἀνθοῦσε στὴ σημερινή Βουλγαρία ἔλη ἀπὸ τὴ Βάρνα καὶ τὴ Σόφια καὶ ἀπὸ τὸν Πύργο ὡς τὴ Φιλιππούπολη καὶ τὴ Στενίμαχο καὶ φάνταζε στὴ Θράκη ἔλη ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ὡς τὴν Ἐάνθη καὶ ἀπὸ τὶς Σαράντα Ἑκκλησιές ὡς τὴ Ραιδεστό, καὶ λαμποκοποῦσε στὴ Μικρασία..., εἴτε διάβαινες ἀπὸ τὴν Προῦσα, εἴτε περνοῦσε ἀπὸ τὴ Φιλιππούπολη, εἴτε σταματοῦσε στὴν Πόλη, εἴτε στῆς Σμύρνης τὰ σοκάκια, ἕνα ὄνομα ἄκουε νὰ θγαίνῃ ἀπὸ τὰ χεῖλια τῶν Ἑλλήνων μὲ σεβασμὸ: ΖΑΡΙΦΗΣ. Καὶ τῶνομά του ξεπερνοῦσε καὶ τὰ πῖθ μακρυνὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, γιὰ τὴν τὰ μεγάλα καλὰ πού ἔκαμε στὸ γένος, σκορπώντας ἀλύπητα τὸ χρῆμα, πού ὁ Θεὸς σὰ ὄροχὴ τοῦστελνε στὸ ἐμπόριό του, ξεπερνοῦσαν καὶ αὐτὲς τὶς συνηθισμένες καλωσύνες» (2).

Ἡ μεγάλη ἀγάπη καὶ ὁ κύριος στόχος τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Ζαρίφη, ὅπως καὶ τοῦ ἄλλου μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου ἀπὸ τὴν Θράκην, τοῦ Γρηγορίου Μαρασλή, ἦτο ἡ παιδεία. Διὰ τὴν ἱεράν αὐτὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ὁ Ζαρίφης διέθεσε κατὰ πρῶτον τὰ ἐγγέα δέκατα τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ, τὸ ὅποιον ἀπηχτήθη διὰ τὴν ἀνέγερσιν, εἰς τὸ ἱστορικὸν Φανάρι, μεγαλοπρεποῦς κτιρίου τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς γεραρᾶς αὐτῆς διὰδόχου τοῦ περιφήμου Βυζαντινοῦ Πανδιδακτηρίου, διὰ νὰ φωτίξῃ πάντα ὡς φάρος τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων. Ἔργα ἔξ ὀλοκλήρου ἰδικὰ του εἶναι: ἐπίσης τὰ σχολικὰ κτίρια τῶν νηπιαγωγείων τῆς Προῦσης καὶ τῶν Θεραπειῶν. Καὶ τὸ μεγάλο του ἔργο, τὰ περίφημα Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα, τὰ ὅποια ὄρυσεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν τὸ 1876, προικοδοτήσας αὐτὰ μὲ ἐτησίαν ἑωρεῖαν χιλίων λιρῶν. Ἀπὸ τὰ Διδασκαλεῖα ἀντὶ ἀπεφοίτων ἐπὶ δεκαετηρίδας οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι, οἱ ὅποιοι μετέδιδον τὸ φῶς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας εἰς τὰ Ἑλληνόπουλα τῶν σχολείων τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ γενικώτερον τῆς Θράκης. Διὰ τὸ πόσον πολῦτιμος ὑπῆρξεν ἡ ἐθνικὴ καὶ πνευματικὴ προσφορὰ τῶν ἐν λόγῳ ἀνωτέρας μορφώσεως ἐκπαιδευτηρίων, εὐγλώττως ὁμιλεῖ καὶ σχετικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐκθέσεως πεπραγμένων τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφοροδημογεροντίας ἱατροῦ Σωτηρίου Ἀντωνιάδου, κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν συνέλευσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως τῆς 9ης Μαρτίου 1903, τὸ ὅποιον καὶ παραθέτομεν: «Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1901, γράφει ὁ ὡς ἄνω Πρόεδρος τῆς Ἐφοροδημογεροντίας, ἐπανηγύρισεν ἡ ἡμετέρα κοινότης τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν Ζαρίφειων διδασκαλειῶν μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἐπισημότητος, ὡς ἤρμυζεν εἰς τὰ εὐεργετικώτατα ταῦτα διὰ τὸν ἀνὰ τὴν Θράκην Ἑλληνισμόν καθιδρύματα, ἅτινα ὄρυσεν ἡ φιλογένεια τοῦ μεγάλου τῆς ἡμετέρας

2) Πολ. Παπαχριστοδούλου, Πνευματικοὶ Ἄνδρες τοῦ 19' καὶ Κ' αἰῶνος, Ἀθήναι: 1966 (Ε.Θ.Μ.), σελ. 74.

κοινότητος εὐεργέτου, τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Ζαρίφη, ὅστις διαφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς φιλοπατρίας ἔγνω νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐθνικὴν ὑπαρξίν καὶ πρόοδον τῶν κατὰ τὴν Θράκην ὁμογενῶν, διὰ τῶν ὁμωνύμων αὐτοῦ διδασκαλείων, ἅτινα ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ὡς τηλαυγεῖς φάροι ἐξακλόουθοῦσι διαδίδοντα τὰ φῶτα τῆς παιδείας μέχρι τῆς τελευταίας καλύψεως τῶν Ἑλλήνων καὶ παρέχοντα ἄφθονα τὰ νάματα τῆς προγονικῆς μορφώσεως. Προικοδοτηθέν-



Προτομή τοῦ Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Γεωργίου Ζαρίφη εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ζαριφείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἀλεξανδρουπόλεως.

τα δ' ἀρμοδίως θέλουσι λειτουργεῖ εἰς τὸ διηγεκὲς καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν μὴ παρακωλυθῇ ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως καὶ θὰ παρουσιάζωσι πολίτας χρηστοὺς καὶ ἀξιόους τῶν ἐλπίδων τοῦ ἴδρυτοῦ αὐτῶν»³⁾. Καὶ τὰ Ζαρίφεια, ὅμως, διδασκαλεῖα, μετὰ τὸ ἀνθελληνικὸν πραξικόπημα τῶν πανσλαυιστῶν τοῦ 1906 εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμιλίαν, εἶχον τὴν βίαν τύχην μετὰ τὴν Μαράσλειον Σχολὴν Φιλιππουπόλεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγινε λόγος εἰς τὴν οἰκειάν θέσιν.

3) Βλ. Ἀργεῖον Θρακ. Αζογραφ. καὶ Γλωσσικὸς Θησαυρὸς, τόμ. ΣΤ' σελ. 83.

Σήμερον τὰ Ζαρίφεια ζοῦν ἐπανιδρυμένα εἰς τὴν Ἀλεξανδρούπολιν, μὲ τὴν Ζαρίφειον Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν τῆς.

Τὸ εὐεργετικὸν ἔργον τοῦ Ζαρίφη συνεχίσθη καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του ποὺ ἄφησε εἰς τὴν σύζυγόν του κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς του. Ἔτσι, ἡ χήρα Ζαρίφη, καὶ ὁ ἀδελφός της Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἱδρυσαν τὸ κεντρικὸν Παρθενγωγεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἠγόρασαν εἰς τὴν Πρίγκηπον τὸ μεγάλο οἰκισθῆμα, ὅπου ἐστεγάζετο μέχρι πρό τινας τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Συγγρός, ὅπως ἀπλᾶ καὶ ἐπιγραμματικὰ ἔκρινε τὸν Μαρασλῆν, ὅπως εἶδαμε, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶχε μνημονεύσει προηγουμένως καὶ τὸν Γεώργιον Ζαρίφην, τὸν ὁποῖον εἶχε γνωρίσει πολὺ καλὰ καὶ εἶχε συνδεθῆ μάλιστα διὰ φιλίας μετ' αὐτοῦ. Νὰ τί εἶπε: «Ὁ καθένας ποὺ τὸν γνώρισε ἀπὸ κοντὰ — τὸν Γεώργιον Ζαρίφην — καὶ μπόρεσε νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ μποροῦσε καὶ νὰ θεβαιώσῃ πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε ἀπέραντη καλωσύνη, εὐλιχρίνεια, καὶ γενναιότητα ψυχῆς καὶ ἦταν πολὺ σπουδαῖο στοιχεῖο εἰς τὴν Πόλιν, στὸ Ἀσνδῖνο καὶ εἰς τὴν Μασσαλία» (4).

Ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος εἶναι ἀδελφός τῆς συζύγου τοῦ Γ. Ζαρίφη. Κληρονόμος καὶ αὐτὸς τῆς μεγάλης ἀρετῆς τῶν ἔθνικῶν μας εὐεργετῶν, νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς διαχειριστὰς μόνον τοῦ πλοῦτου, ποὺ τοὺς ἐχάρισεν ὁ Θεός, καὶ νὰ διαθέτουν τοῦτον εἰς ἔργα εὐποιίας καὶ πατριωτισμοῦ, εἶδειξε μεγάλην εὐαισθησίαν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν συνανθρώπων του καὶ θαυτάτην συνειδήσιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα χρέους του. Αἱ ὄψεις του πρὸς τὸ ἔθνος φθάνουν τὸ ἕν ἑκατομμύριον τρακοσίας πενήντα χιλιάδας χρυσᾶ φράγκα. Τὸ τεράστιον αὐτὸ χρηματικὸν ποσὸν ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος διέθεσε ἀφ' ἑνὸς μὲ διὰ τὴν ἰδρυσιν μεγάλου Νοσοκομείου εἰς τὴν Μασσαλίαν, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς κοινότητος, ὅπου καὶ ὁ ἴδιος θιέμεινεν, ὡς διευθυντῆς τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἑταιρείας «Ζαρίφη - Ζαφειροπούλου», ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν σχολείων, ἐκκλησιῶν, νοσοκομείων, τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Χάλκης, τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα, δι' Ἑλληνόπουλα νὰ σπουδάζουν εἰς τὰ Γαλλικὰ σχολεῖα τῆς Μασσαλίας κλπ. Εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος εἶνα: ἐπίσης κατατεθειμένη μία μεγάλη περιουσία του δι' ἔθνικοὺς σκοποὺς, τὴν ὁποίαν διαχειρίζεται εἰδικὴ ἐπιτροπή.

Εἰς τὴν διαθήκην του, ὅπως μᾶς γνωρίζει ὁ Πολύδωρος Παπαχριστοδούλου, ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος συμβουλεύει τοὺς συμπατριώτας του νὰ ἔχουν τὸ «γνώθι σαυτόν», νὰ ἀγαποῦν τὴν Πατρίδα των, νὰ σπουδάζουν τὴν γλῶσσαν των, νὰ ἀλληλοβοηθοῦνται εἰς τὰ ξένα καὶ νὰ ιστέλνουν τὰ παιδιὰ των νὰ μαθαίνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν θείαν των γλῶσσαν καὶ νὰ εἶναι ἐνωμένοι (5).

4) Βλ. Πολ. Παπαχριστοδούλου, ἔ.ἀ., σελ. 78.

5) ἔ.ἀ., σελ. 90.

Τόσον ὁ Γεώργιος Ζαρίφης, ὅσον καὶ ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, ἀνήκουν, ὅπως καὶ ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν τῆς φυλῆς μας, οἱ ὅποιοι θεωροῦντες τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκον των ὡς τὸ ὑπέρτατον πάντων καὶ συγχρόνως τὸν πλοῦτον πού τοὺς ἐχάρισεν ὁ Θεὸς ὡς εὐκαιρίαν δι' ἔργα μᾶλλον παρά διὰ ματαιὰν ἐπίδειξιν, ὅπως λέγει ὁ Περικλῆς, εἰς τὸν Ἐπιτάφιόν του λόγον, ἄφησαν εἰς τὸ Ἔθνος διὰ τοῦ ἔργου των ὕψηλά καὶ αἰώνια παραδείγματα Ἑλληνικῆς Φιλοπατρίας καὶ ζωντανῆς καὶ ἐμπράκτου χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡ Θράκη πού τοὺς ἐγέννησε εἶναι ὑπερήφανη δι' αὐτούς, ὅπως καὶ ὀλόκληρον τὸ Ἔθνος, τὸ ὅποτον μεγάλως εὐεργέτησαν.

ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ

Ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἔθνικοῦ εὐεργέτου, ὁ ὁποῖος διαθέσας τὴν περιουσίαν του καὶ δι' ἄλλας εὐεργεσίας, ἀλλὰ κυρίως εἰς ἐκπαυδευτικὰ ἱδρύματα, πρὸς φωτισμὸν τοῦ Γένους, προσέφερε, μαζὶ μὲ τὸν πλοῦτον του, καὶ ἔλην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συνεχῆ μέριμναν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτά, ὡς εὐαίσθητος διδάσκαλος καὶ μέγας ἐπιστήμων πού ὑπῆρξε συγχρόνως ὁ ἴδιος.

Γενέτετρα τοῦ Ἀρχιγένη εἶναι ἡ γραφικὴ κωμόπολις τῶν Ἐπιβατῶν ἐπὶ τῆς Προποντίδος, εἰς ἀπόστασιν ἰδέκα περίπου χιλιομέτρων ἀνατολικῶς τῆς Σηλυβρίας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὑπήγετο διοικητικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς πρὸ τῆς ἐκκένωσως τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Εἰς ἡλικίαν 12 μόλις ἔτων ὁ Σαράντης ἔχασε τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος ἀδικασκοτώθηκε ἀπὸ ἓνα ἀλλόθρησκον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, μέσα εἰς τὸ μικρὸν κατάστημά του, τὸ ὅποτον διετήρει, ὡς ἐμπορευόμενος, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1).

Ἔτσι ὁ Σαράντης, μικρὸ παιδί ἀκόμη, ἔχει μόνον ἔμεινε χωρὶς τὴν πατρικὴν προστασίαν, ἀλλ' ἔπρεπε ὁ ἴδιος νὰ προστατεύῃ καὶ τὴν οἰκογενεῖάν του, τὴν χήραν μητέρα του καὶ τὴν μικρὴν του ἀδελφὴν, καὶ μάλιστα χωρὶς κανένα οικονομικὸν στήριγμα, ἰδίῳ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς του ἠκολούθησε εὐθὺς ἀμέσως καὶ ἡ διαρπαγὴ τῆς περιουσίας του. Καὶ ἂν εἰς τὸν ἀπορραφισμὸν καὶ τὴν οικονομικὴν ἔνδειαν ἀντιπαραθέσωμεν τώρα τὴν ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ τὴν κλίσιν εἰς τὰ γράμματα τοῦ μικροῦ Σαράντη, εὐρισκόμεθα θεθαίως πρὸ τῆς συγκινητικῆς πάντα περιπτώσεως ἐνὸς δυνάμει ταλαντούχου ἰδιὰ τὴν ζωὴν νέου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι ὑποχρεωμένος ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ περιορίσῃ πολὺ τὸν ὀρίζοντα τῶν φιλοδοξιῶν του εἰς αὐτήν, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὸν μικρὸν Σαράντην, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀρχήν.

1) Βλ. Μιλτ. Σαράντη, Σαράντης Ἀρχιγένης, Ἑρκικὰ, τόμ. Α' (1928), σελ. 483.

Μαθητής ακόμη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, διακρινόμενος ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐπίδοσίν του εἰς τὰ μαθήματα, εὗρισκεν ὁ Σαράντης τὸν χρόνον διὰ νὰ ἐργάζεται συγχρόνως καὶ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ ἐξόδα τῆς οἰκογενείας του. Μετὰ τὸ σχολεῖον του ἔτρεχε εἰς τὴν ἀγοραλιάν τῆς χαρωπῆς κωμοπόλεως τῶν Ἐπιβατῶν καὶ ἐκεῖ ὄχι μόνον ἐβόηθουσε τοὺς ψαράδες συμμετέχων εἰς ὅλας τὰς φάσεις τῆς σκληρῆς ἐργασίας των, ἀλλ' ἐγένετο συγχρό-



Ὁ Ἀρχιγένης καὶ ἡ σύζυγός του

ως καὶ ὁ μικρὸς σοφὸς διδάσκαλός των, διηγούμενος εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς των, κεφάλαια ὁλόκληρα ἀπὸ τὰ Ὀρθοκρευτικά καὶ τὴν μακραιώνα Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, τὰ ὅποια ἐμάθαινε εἰς τὸ σχολεῖον. Ἄς μὴ ξεχνῶμε ὅτι τὴν περίοδον ἐκείνην ἀκριβῶς διεδραματίζοντο εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεάν τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐθνικῆς μας Παλιγγενεσίας καὶ ἡ ἀναφορά, ὡς ἐκ τούτου, ἦ συγκινητικὴ καὶ καταλυκτικὴ, τοῦ μικροῦ, ἀλλ' ἐμπνευσμένου διδασκάλου, εἰς τὸ ἥρωϊκὸν καὶ ἐνδοξὸν ἐθνικὸν παρελθόν, τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Τροίαν καὶ ὀραδύτερον ἐναντίον τῶν Περσῶν, τὴν

θηριμιδευτικήν εἰς τὴν Ἀσίαν πορείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τὸ ἡρωϊκὸν μεγαλεῖον τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἀναθεὶ μεγάλους πόθους μέσα εἰς τὰ θαλασσοδαρμένα στῆθη τῶν ἀπλῶν ἐκείνων ἀνθρώπων.

Τὰς γνώσεις, ὅμως, καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ μικροῦ ὄρφανοῦ δὲν ἔμεινε νὰ θαυμάζουν μόνον οἱ ταπεινοὶ καὶ καλοκάγαθοι φαράδες τῶν Ἐπιδατῶν. Ἡ ἐξαιρετική ἐπιμέλεια καὶ ἐπίδοσις του, ποὺ τὸν ἔφεραν πρῶτον μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, προσεΐλκυσε κάποτε τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν ἐνὸς ἑμπείρου καὶ ἀνωτέρου μορφώσεως διδασκάλου, τοῦ καθηγητοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Λογάδης, ὁ ὁποῖος ταξιθεύων ἔτυχε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ σχολεῖον τῶν Ἐπιδατῶν καὶ συγκινηθεὶς ἀπὸ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ ἦθος τοῦ παιδιοῦ, συνέστησεν εἰς τοὺς διδασκάλου του νὰ φροντίσουν διὰ τὴν συνέχισιν τῶν σπουδῶν των εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (2).

Ὁ Λογάδης εἶχε προβλέψει τὸ λαμπρὸ μέλλον τοῦ προικισμένου μὲ ἰδιαιτέρα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα μαθητοῦ, ἀλλ' ἡ ἀνέχεια καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ ὑποχρεώσεις ἠνάγκασαν τὸν Σαράντην, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου, ἀντὶ τῶν σπουδῶν νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ναυτικοῦ καὶ προσληφθεὶς ὡς ναυτόπαις εἰς τὸ πλοιάριον ἐνὸς ἐκ τῶν συμπατριωτῶν του ἐταξίδευσεν ἀπὸ τοὺς Ἐπιδατάς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετέφερον καὶ ἐπώλουν διάφορα ἐπιτόπια προϊόντα.

Μίαν, ὅμως, ἡμέραν τὸ πλοιάριον προσωρμίσθη εἰς τὴν Ἐηροκρήνην, ὅπου τότε ἐλειτούργει ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἡ ὁποία βραδύτερον μετεφέρθη εἰς τὸ Φανάρι. Εἰς τὴν Ἐηροκρήνην ἐδίδασκεν ἀκόμη ὁ Λογάδης, ὁ ὁποῖος συναντήσας τυχαίως εἰς τὴν παραλίαν τὸν ναυτόπαιδα τὴν ἄνεγκνῳρισε καί, μετὰ σύντομον μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν, τὸν ἔπεισε νὰ ἀφήσῃ τὸ καράδι καὶ νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ὀνομαστὴν Σχολὴν τῆς Ἐηροκρήνης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σαράντης ἐστερεῖτο τῶν ἀπακτουμένων μέσων τὸν συνέστησεν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν γνωστὴν διὰ τὴν φιλογένειαν καὶ τὰς φιλανθρωπικὰς τῆς πράξεις οἰκογένειαν τοῦ Χατζῆ - Κώστα, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς ὁποίας παρηκολούθησε ὅλα τὰ μαθήματα εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην ἑθνικὴν Σχολὴν τῆς Ἐηροκρήνης, ὅπου καί, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ ἐδόθη κατὰ τὴν κρατοῦσαν τότε συνήθειαν, τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ἐπίθετον Ἀρχιγένης.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του, ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης, ἀποδεικνύων ἐμπράκτως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ἡ ὁποία τὸν εὐηργέτησε, εἰργάσθη κατὰ πρῶτον ὡς οἰκοδιδάσκαλος τῶν τέκνων τοῦ Χατζῆ - Κώστα. Ἐν συνεχείᾳ ἐδίδαξεν εἰς τὰ σχολεῖα διαφόρων Κοινοτήτων καὶ τελευταῖον,

2) ἔ. ἀ. Ἐπίσης Πολ. Παπαχριστοδούλου πνευματικοὶ ἄνδρες τῆς Θράκης, Ἀθήναι 1966 (Ε.Θ.Μ.) σελ. 87.

ἐπὶ τριετίαν, εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, εἰς τὴν Σχολὴν τῆς ὁποίας ἐδώρησε καὶ τὴν βιβλιοθήκην του, ἀναχωρῶν, τὸ 1836, εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν, διὰ τὸ Παρίσι, προκειμένου νὰ σπουδάσῃ ἱατρὸς.

Ἐξ ἡ χρόνια διήρκεσαν αἱ σπουδαί του εἰς τὸ Παρίσι, διὰ τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαρκέσουν αἱ οἰκονομίαι τῆς μητρὸς του, οὔτε τὰ τυχόν περισεύματα ἐκ τῆς συντόμου ἄλλωστε διδασκαλικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἰδίου, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν φίλων, πρὸς τοὺς ὁποίους βραδύτερον ἀναπέδωσε καὶ πάλιν τὴν εὐεργεσίαν, ὄχι μόνον ἐπεράτωσεν εὐδοκίμως τὰς σπουδὰς του, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων, ἀλλὰ καὶ ἐτελειοποίησεν αὐτὰς εἰς τὰ καλλίτερα νοσοκομεῖα καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων τόσον, ὥστε ἐπιστρέψας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἰδιωρίσθη καθηγητῆς τῶν μαθημάτων τῆς Παθολογίας καὶ Χειρουργικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὰ ὁποία ἐδίδαξεν ἐπὶ 25 συναπτά ἔτη, ἐνῶ συγχρόνως, ὡς ἔχων φήμην καὶ ἀξίαν μεγάλου ἐπιστήμονος, ἦτο καὶ ὁ ἱατρὸς τῶν ἀνακτόρων.

Αἱ τιμαὶ ὅμως καὶ ἡ δόξα, ὡς καὶ τὰ ἄφθονα πλούτη, τὰ ὁποία φυσικὸν ἦτο νὰ κερδίζῃ μὲ τὴν ἀναμφισβήτητον ἱκανότητά του καὶ τὰς ἐπιτυχίας του ὡς ἐπιστήμων, ὄχι μόνον δὲν ἐπείραξαν τὸν ἀδαμάντινον χαρακτήρα τοῦ ὄρφανου τῶν Ἐπιδατῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐγίναν τὰ ἰσχυρὰ μέσα, εἰς τὰ χέρια του, διὰ πλουσιωτάτην φιλανθρωπικὴν καὶ ἐθνωφελῆ δράσιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν παραινίει συνεχῶς ἡ θερμὴ φωνὴ τῆς θαυμάσια Ἑλληνοχρυστιανικῆς ψυχῆς του. Ἔτσι ὄχι μόνον παρείχεν ἐντελῶς δωρεὰν τὴν ἱατρικὴν του βοήθειαν εἰς τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐσχόριζε ἀφειδῶς χρηματικὰ βοηθήματα εἰς αὐτούς, φροντίζων μάλιστα νὰ μὴ θίγῃ τὴν ἀξιοπρέπειάν των, τοποθετῶν αὐτὰ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν των κατὰ τὰς ἐπισκέψεις του κατ' οἶκον (3).

Φυσικὰ τὰς φιλανθρωπίας του αὐτὰς ὁ Ἀρχιγένης ἐθεώρει ἀπλῶς ὡς ἐκπληρωσιν ἐνὸς στοιχειώδους καθήκοντος τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἐνδεεῖς ἀδελφούς του. Πέραν τούτων ὑψηλότερον καὶ ἐπιτακτικώτερον ἤσθάνετο ἓνα ἄλλο καθήκον, ὡς ἰδιδάσκαλος μάλιστα, ποῦ ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος καὶ ἐξηκολούθει φυσικὰ νὰ εἶναι, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του τοῦ Πανεπιστημιακοῦ τώρα καθηγητοῦ ἱατρικῶν μαθημάτων. Ἦτο τὸ ἐθνικόν του ὡς Ἕλληνας καθήκον νὰ φροντίσῃ καὶ αὐτός, ὅσον τοῦ ἦτο δυνατόν, διὰ τὴν ἑλληνοπρεπῆ μὀρφωσιν καὶ ἀγωγὴν τῶν νέων τοῦ ὑποδοῦλου Γένους. Ὁ ἄνθρωπος ἀφήνει εἰς τὴν ζωὴν ὅ,τι κυρίως ἔχει ἢ καρδιά του. Ὅταν ὁ ταπεινὸς καὶ πτωχὸς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως ἐχάριζε, ὅπως εἶδομεν, τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν Σχολὴν αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του δι' ἀνωτέρας σπουδὰς εἰς τὴν Εὐρώπην, δὲν ἦτο δυνατόν ὁ ἴδιος τώρα, ὡς πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος, φημισμένος ἱατρὸς καὶ μὲ πλοῦτον ἄφθονον εἰς τὰ χέρια του, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀντιληφθῇ θεόντως καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ ἀναλόγως

3) ἔ. ἀ., σελ. 488 καὶ σελ. 88 ἀντιστοιχῶς.

τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέος του, προσερχόμενος γενναιοδωρῶς ἀρωγὸς εἰς τὴν ἱερὰν ἔθνικὴν ὑπόθεσιν τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ φρονηματοπισμοῦ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Εὐτυχῆσας μάλιστα γὰρ συνδεθῆναι μὲ σύζυγον ὄχι μόνον ἐνάρετον καὶ ἀγαθοεργόν ἐπίσης, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς καλλιεργημένην καὶ συμμερίζομένην τὰ ἰδανικά του, τὴν ἐκ Φαναρίου Ἑλένην Κωστάκη Φενερλή, εὗρεν εἰς αὐτὴν ὁ Ἀρχιεγένης πολυτίμον σύμβουλον καὶ συμπαραστάτην θερμόν, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν σκοπῶν του.

Ἔτσι, μὲ τὴν σύμπραξιν καὶ τὴν ὁμόφωνον γνώμην ἐκαίνης, ὁ Ἀρχιεγένης ἰδρυσεν εἰς τοὺς Ἐπιθάτας τὸ 1857 κατὰ πρῶτον, τὰ περιώνυμα καταστάνατα Ἀρχιεγείνεια Διδασκαλεῖα Θηλέων, τὰ ὁποῖα ἐπροικοδότησε συγχρόνως μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των ἀκίνητα καὶ εἰς μετρητὰ μὲ χρηματικὸν ποσὸν ἀπὸ «δύο χιλιάδας πουγγιὰ γροσίων», κατατεθειμένον εἰς τὴν Τράπεζαν, ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην του.

Τὸ μεγαλοπρεπές, ἐπὶ μεγάλης δενδροφυτευμένης ἐκτάσεως, διδαστήριον τῶν Ἀρχιεγείνων κατ' ἀρχὰς ἐχρησιμοποιήθη ὡς εἶδος Οἰκοκυρικῆς Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτων καὶ ἐσιτίζοντο ἰδιωτῶν ἄπορα καὶ ὄρφανὰ, κατὰ κύριον λόγον, κορίτσια, ἀλλὰ μεταβληθὲν συντόμως εἰς ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον θηλέων ἐλειτούργησε συνεχῶς ὡς τοιοῦτον ἐπὶ ἐξήντα καὶ πλέον ἔτη, μέχρι τοῦ 1922, καὶ ἐχρησίμωσεν, ὅπως γράφει ὁ Μιλτιάδης Σαραντῆς, «ὡς φυτῶριον τολμηρῶν διδασκαλιστῶν, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἄλλαι ἱεραπόστολοι τῆς Ἑλληνικῆς μας γλώσσης καὶ τῶν ἰδανικῶν τῆς φυλῆς, ἐξώρμουν εἰς τὰ θάθη τῆς Ἀνατολῆς, ἵνα διδάξωσι τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τοὺς Ἕλληνας μετ' ἀληθοῦς αὐταπαρνήσεως» (*).

Μὲ πόσην χαρὰν καὶ εὐγνωμοσύνην ἐδέχθησαν τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρχιεγένη οἱ συμπατριῶται τοῦ Ἐπιδατηνοῦ, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων, μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονός: ὅτι τὸν Μάϊον τοῦ 1860, ὅταν ὁ Ἀρχιεγένης μὲ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Κύριλλον Β' ἀνέδωκεν εἰς τοὺς Ἐπιθάτας, διὰ γὰρ παραστοῦν εἰς τὰς πρῶτας ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τῶν Ἀρχιεγείνων, προσέτρεξε τόσον πλήθος ἀπὸ τοὺς Ἐπιθάτας καὶ τὰ περίχωρα, ὥστε διὰ γὰρ μὴ κρημνισθῆναι τυχὸν ἢ μεγάλη ἀΐθουσα τελετῶν, ἀπὸ τὸ θάρος τοῦ πλήθους, ἐχρειάσθη γὰρ τὴν ὑποστηρίξουν. Κατὰ τὴν μεγάλην ὑποδοχὴν, ἣ ὁποία ἐπεφυλάχθη τότε εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Ἀρχιεγένην, αἱ μαθητῆραι ἔψαλαν καὶ τὸ ἐξῆς ᾄσμα, τὸ ὁποῖον εἰδικῶς διὰ τὴν περίστασιν συνέθεσε ἢ τότε διδασκάλισσά των Κυριακὴ Σακαδάκη, Ἀρσακειάς, διὰ τὸν μέγαλον εὐεργέτην τῆς Πατρίδος των:

Ὡς ὁ ἥλιος ποῦ προβαίνει καὶ ζωογονεῖ τὴν γῆν
καὶ θερμαίνει καὶ εὐφραίνει τῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν,

4) Μιλτ. Σαραντῆ, ἔ.ἀ., σελ. 189.

ἦλθεν, ὁ ἡμῶν προστάτης, τῆς Πατρίδος ἡ χαρά,
 κ' ἐπληρώθη ἡ καρδιά μας, ὑπ' ἐλπίδος καὶ χαρᾶς.
 Διαφύλαξον, ὦ Ἄναξ, ἀπὸ πάντων τῶν δεινῶν
 τὸν Σαράντην Ἀρχιγένην καὶ προστάτην τὸν ἐμόν,
 τῶν Ἐπιδατῶν τὴν δόξαν, τῶν μουσῶν τὸν ἐραστὴν
 καὶ τὸν μόνον ἀρχηγέτην, τῆς Σχολῆς τὸν Ἴδρυτήν (5).

Ἡ ὑποδειγματικὴ, ὅμως, ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἑλένης Ἀρχιγένη, λειτουργία τῆς Ἀρχιγενείου Σχολῆς θηλέων εἰς τοὺς Ἐπιδατάς, ἐτόνιζεν, ὡς ἦτο φυσικὸν νὰ συμβῇ, τὴν ἔλλειψιν ἀναλόγου ἐκπαιδευτικῆς μονάδος καὶ διὰ τοὺς ἄρρενας τῆς περιοχῆς, ἔλλειψιν τὴν ὅποιαν δὲν ἦτο δυνατόν φυσικὰ νὰ παραβλέψῃ τὸ ἐκλεκτὸν ζεῦγος τῶν εὐεργετῶν. Ἔτσι, ἀφοῦ κατὰ πρῶτον ἀνήγειρων τὸ 1863 κομφότατον γασόν, πλησίον τῆς Σχολῆς, τιμηθέντα ἐπ' ὀνόματι τῶν 40 Μαρτύρων, διὰ τὸν ἐκκλησιασμὸν τῶν τροφίμων τοῦ Παρθεναγωγείου, ὕψωσαν ἐν συνεχείᾳ τὸ 1868 καὶ δύο ἄλλα μεγαλοπρεπῆ καλλιμάρμαρα κτίρια, διὰ τὸ Γυμνάσιον Ἀρρένων. Τὰ δύο νέα κτίρια, κείμενα εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων ἀπὸ τὸ διδασκαλεῖον θηλέων, ἐντὸς περιφράκτου διὰ τοίχου περιοχῆς 40 στρεμμάτων, καὶ ἐν μέσῳ «παντοίων ὀπωροφόρων δένδρων, φυτῶν καὶ ἀνθῶν, ἀπετέλουν χάριμα ὀφθαλμῶν καὶ πραγματικὸν τέμενος τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Σοφίας» (Ἄδαμ. Ταμβακίδης). Τὸ νέον τοῦτο ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον προετοίμαζε τοὺς ἄρρενας ἐπίσης διὰ διδασκάλους, ὁ Ἀρχιγένης τὸ ὠνόμασε, πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του, «Ἑλένειον» ὑπὸ τὸν κοινὸν τίτλον «Ἀρχιγένεια Διδασκαλεῖα». Ἐν συνεχείᾳ ἴδρυσε τὸ 1873, ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Διδασκαλείου Θηλέων, τὸ Ἀρχιγένειον Νηπιαγωγεῖον καὶ τὸ Ἀρχιγένειον Ὀρφανοτροφεῖον καὶ ἐν τῷ μεταξύ δημοτικὴν σχολὴν εἰς τὸ Οἰκονομεῖον, χωρίον εὐρισκόμενον πλησίον τῶν Ἐπιδατῶν (6).

Οὕτω, συμπληρωθέντα καὶ ἐπεκταθέντα τὰ Ἀρχιγένεια, διὰ τῆς σειρᾶς αὐτῆς ὅλης τῶν ἐκπαιδευτικῶν καθ' ἰδρυμάτων, κατέστησαν ἡ φωτοδόλος πνευματικὴ ἔστις, ἐκ τῆς ὁποίας λαμβάνοντες, ἐπὶ δεκαετηρίδας ὀλοκλήρους, τὸ καθαρὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν φῶς οἱ λειτουργοὶ τῆς Παιδείας, μεταλαμπάδευον τοῦτο ὄχι μόνον εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολικὴν, τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν Βορείαν Θράκην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸν Πόντον, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Αἴγυπτον ἀκόμη, φωτίζοντες ἔτσι, ὡς νέοι προμηθεῖς, τὴν φυχήν, τὸ πνεῦμα καὶ προπαντὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἀπὸ αἰώνων ἐκτεινομένου εἰς τὰς τρεῖς ἡπείρους Ἑλληνισμοῦ καὶ παρασκευάζοντες τοῦτον διὰ τὴν ἐθνικὴν

5) Βλ. Ἑλπιν. Σταμούλη, Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, Ἀθήναι 1956, τόμ. Α', σελ. 362 - 3.

6) Μιλτ. Σαραντῆ, ἔ.α., σελ. 489 - 490, Πολ. Παπαχριστοδούλου, ἔ.α., σελ. 88 καὶ Ἄδαμ. Ταμβακίδου, Ἱστορικὰ τῶν Ἀρχιγενείων ἐν Ἐπιδατάσις ἐκπαιδευτηρίων Θρακικὰ, τόμ. Β' (1959), σελ. 377 - 380.

καὶ πολιτιστικῇ του ἀναγέννησιν.

«Ἡ σημασία τῶν Ἀρχιγενείων, λέγει ὁ ἐργασθεὶς εἰς αὐτὰ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1920 - 21 καὶ θραδύτερον Γυμνασιάρχης Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀδαμάντιος Ταμδακίδης, εἶναι τόσοσ μεγαλυτέρα καὶ ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν ὠφέλεια τόσοσ ἀξιολογωτέρα, καθ' ὅσον, ὡς Διδασκαλεῖον Θηλέων παραγαγὸν ἄφθονον ὕλικὸν ἀμεσώτατα, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ φύλου σχετιζόμενον μὲ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, συνετέλεσεν εἰς τὴν θριαμβευτικὴν πρόσοδον τοῦ Γένους διὰ τῶν ἀπανταχοῦ ἰδισπαρμένων τροφίμων αὐτοῦ καὶ συνδεθὲν μὲ τὸν πρῶτον καὶ σπουδαιότατον ἐκπολιτιστικὸν παράγοντα, τὴν μητέρα, συνετέλεσε εἰς καιροῦς ἐξόχως σπουδαίους εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἐθνικὴν προκοπὴν καὶ παρσκευάσε τὰς μεταγενεστέρας γενεὰς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς μᾶλλον ἰσχυράς, ἀκμαιοτέρας καὶ καταλλήλως ἐφωδιασμένας» (?), διὰ τὰ μεγάλα πεπρωμένα τοῦ Ἔθνους.

Σήμερον, μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τὸν ἀθηρότατον Ἑλληνησμιόν τῆς, δὲν ὑπάρχουν πλέον τὰ ὀνομαστά τῆς Ἀρχιγενεία. Ὑπάρχει μόνον ἡ ἀνάμνησις των καὶ μαζί ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ἐλευθεροῦ Ἔθνους διὰ τὸν μεγάλον εὐεργέτην, ὁ ὁποῖος τόσοσ πολὺ ἠγάπησε τὸ ἐθνικὸν του ἔργον, τὸ ὁποῖον εἰς μίαν ὀλόκληρον ζωὴν μὲ τὴν σύζυγόν του ἐδημιούργησε, ὥστε ἀποθνήσκων, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1874, ὅχι μόνον τὸ μεγαλύτερον μέρος καὶ τῆς ὑπολοίπου περιουσίας του, διὰ τὴν συνέχισιν τῆς λειτουργίας τῶν Ἀρχιγενείων του ἄφησε, ἀλλὰ καὶ τὸν νεκρόν του πλησίον αὐτῶν γὰ ἐνταφιασθῆ εἰς τὴν ἀγαπημένην σύζυγόν του ρητὴν ἐντολήν ἔδωσε, περιληφθεῖσαν καὶ εἰς τὴν διαθήκην του, ὡς ἀκολούθως: «Παρακαλῶ τὴν φιλότατην μου σύζυγον γὰ λάβῃ πᾶσαν πρόνοιαν, ὥστε ἡ κηδεῖα μου γὰ γίνῃ ἀπλουστάτη καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς πολυτελείας, γὰ βοθῶσι ἰδὲ τῇ ἀρχιερεῖ Σηλυβρίας γρόσια χίλια. Μετὰ τὴν κηδεῖαν γὰ μετακομισθῆ ὁ νεκρός μου ἐν Ἐπιβάταις καὶ ἐνταφιασθῆ ἐν τῇ κηπαρίῳ ἀπέναντι τῆς θορείου πλευρᾶς τοῦ Ἀρχιγενείου Παρθεναγωγείου» (°).

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης. Συναθλητὴς καὶ αὐτὸς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων εὐεργετῶν εἰς τὸ εὐγενὲς στάδιον τῆς ἐθνικῆς δράσεως καὶ προσφορᾶς, ἄφησε, διὰ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του, φωτεινὸν καὶ αἰώνιον παράδειγμα συνειδήσεως τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέους, ὅπως ἀκριδῶς καὶ οἱ ἄλλοι: ἐκ τῆς Θράκης μεγάλοι τοῦ Ἔθνους εὐεργέται, ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, ὁ Γεώργιος Ζαρίφης καὶ ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, τοὺς ὁποῖους ἐμνημονεύσαμεν προηγουμένως.

Ἡ τετράς τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν τοῦ Ἔθνους καταλαμβάνει ἐπαξίως τὴν πρώτην σειρὰν μεταξὺ ὄλων τῶν ἐκ τῆς Θράκης ἐθνικῶν εὐεργετῶν καὶ ἀποτελεῖ τὸ σέμνωμα τοῦ Θρακικοῦ Ἑλληνησμοῦ.

7) Ἐ. ἂ., σελ. 372 - 373.

8) Μιλτ. Σαρωντῆ, Ἐ. ἂ., σελ. 490.

ΑΛΛΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Κλείνοντας ἐδῶ τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν τῆς Θράκης θὰ μνημονεύσωμεν, δι' ὀλίγων, μερικῶς ἀκόμη ἐκ τῶν φιλογενῶν ἐκείνων Θρακῶν, οἱ ὅποιοι, ἐπίσης, ἀνήκουν διὰ τοῦ ἔργου των εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐεργετῶν τῆς Πατρίδος.

Ἐκ τούτων πρῶτον σημειώνομεν τὸν ἐκ τῆς Μακρᾶς Γεφύρας (Οὐζοῦν - Κισπροῦ) τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καταγόμενον Ἀ ν θ ρ έ α γ Ν : κ ο λ ά ο υ Λ α μ π α δ α ρ ί δ η ν, ὁ ὅποιος, καίτοι ἀγράμματος ὀιδίος, πλουτίσας, ὡς ἔμπορος καπνῶν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου καὶ διέμενεν εἰς τὸ Κάϊρον, ἐδαπάνησε καὶ τελικῶς διέθεσε ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὑπολογιζομένην εἰς τριάντα περίπου χιλιάδας λίρας Ἀγγλίας, διὰ τὰς ἐκπαιδευτικὰς, κατὰ κύριον λόγον, ἀνάγκας τῆς Ἰταλιτέρας του Πατρίδος, ἐπιθυμῶν καὶ ἔχων ὡς μόνον τῆς ζωῆς του σκοπὸν, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος εἰς τὴν διαθήκην του, νὰ φανῆ ὠφέλιμος, ὡς καὶ οἱ πρόγονοί του, εἰς τὴν Πατρίδα του Μακρὰν Γέφυραν καὶ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του.

Τὴν εὐεργετικὴν ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς γενετέρας του δράσιν ὁ Λαμπαδαρίδης ἤρχισε ἀπὸ τὸ ἔτος 1901 καὶ συνέχισεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάνατα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1907, ἄλλοτε ἐνισχύων τὸν προϋπολογισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Μακρᾶς Γεφύρας πρὸς ἀντιμετώπισιν σχολικῶν ἀναγκῶν, ἄλλοτε δὲ συνεισφέρων μὲ γενναϊότητα διὰ τὴν ἀνάγερσιν νέων σχολικῶν κτιρίων.

Ἔτσι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπιχορηγήσεών του, προσέφερε σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν κατὰ πρῶτον τοῦ διδαστηρίου Ἀρρένων τῆς γενετέρας του, ἐν συνεχείᾳ δὲ θιέθεσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς θαπάνης διὰ τὴν ἀνάγερσιν εἰς αὐτὴν καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου (1).

Διὰ τὴν φιλογενῆ αὐτὴν δράσιν του ὁ Λαμπαδαρίδης ἀνεκηρύχθη ἐν γενικῇ τῶν συμπατριωτῶν του συνελεύσει, κατὰ τὸ ἔτος 1903, μέγας εὐεργέτης τῆς Κοινότητος Μ. Γεφύρας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἐπισήμως ἀπὸ μέρους του δοθεῖσα ὑπόσχεσις, ἀνακοινωθείσα διὰ στόματος τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Γρηγορίου, ὅτι ἀνελάμβανε ἐφεξῆς, διὰ πάντα, τὴν συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Πατρίδος του, ὑπόσχεσιν τὴν ὁποῖαν καὶ πιστῶς ἐτήρησε, ὡς τοῦτα προκύπτει ἀπὸ τὴν διαθήκην του, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναφερόμενος εἰς τὸν σκοπὸν του, νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του, καὶ εἰς τὴν ἀξίαν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ὡς φρουροῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἔθνους εἰς τὸν ἀλύτρωτον Ἑλληνισμὸν, λέγει: «Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξέπληρῶσα ἤδη ἐν μέτρῳ τι νί

1) Μιλτ. Σαραντῆ, περὶ κληροδοτήματος Ἀνδρέου Λαμπαρίδου, Ἀθῆνα: 1966 (Ε.Θ.Μ.), σελ. 8.

καὶ θὰ ἐξακολουθῶ γὰ ἐκπληρῶ ἐν ζωῇ διὰ τῆς διὰ χρηματικῶν ἐπιδομάτων συντηρήσεως τῶν Λαμπαδαριδῶν Ἐκπαιδευτηρίων ἀρρένων καὶ θηλέων τῆς ἰδιαιτέρας μου Πατρίδος Οὐζοῦν - Κισπρού, τὰ ὅποια ἔχω ἤδη προικοδοτήσῃ διὰ κτημάτων προσοδοφόρων ἀγορασθέντων ὑπ' ἐμοῦ καὶ μεταβιβάσθέντων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα Μακρᾶς Γεφύρας, εἰς τὴν ὅποιαν κατ' ἔτος χορηγῶ περὶ τὰς 160 λίρας πρὸς τὸν ἴδιον σκοπόν. Τὸ ἔργον μου τοῦτο διὰ τῆς παρούσης μου διαθήκης συμπληρῶ καὶ ἐπεκτείνω φρονῶν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευσις, τῆς ὁποίας ἐστερήθη κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, ἔνεκεν ἐλ-



Ἄνδρας Λαμπαδαρίδης

λείψεως σχολείων ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ αἱ πρακτικαὶ γνώσεις ἐν τῷ βίῳ εἶναι οὐ μόνον ἔθνικαὶ ἀσπίδες τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ φρουροὶ τῶν ἀπαραγράπτων ἐκδικαιωμάτων τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἐν τῷ ὑποδόλῳ «Ἑλληνισμῷ» (2).

Ἐν συνεχείᾳ καθορίζω τὴν τελευταίαν θέλησίν μου περὶ τῆς μετὰ θά-

2) Βλ. Μ. Σαραντῆ, Εὐεργέται Μακρᾶς Γεφύρας, «Θρακικά» τόμ. Γ', σελ. 389 - 390.

νατον διαθέσεως τῆς περιουσίας του, διαλαμβάνει, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα εἰς τὴν διαθήκην του: «Τὰ ἐν Καίρῳ κτήματά μου ἀφίνω εἰς τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ διατάσσω νὰ μείνωσι πάντοτε ἀπώλητα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ πώλησις αὐτῶν θεωρηθῆ συμφέρουσα ὑπὸ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης μου, ὅποτε τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν κτημάτων μου χρήματα νὰ κατατεθῶσι ἐντόκως εἰς οἰανδήποτε μεγάλην Τράπεζαν ἐγκρίνουσι οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης μου καὶ ἐκ τῶν τόκων 85% νὰ διατίθενται πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐν τῇ πατρίδι μου Μακρᾷ Γεφύρᾳ Λαμπαδαριδείων Ἐκπαιδευτηρίων, 10% νὰ μείνῃ κατατεθειμένον εἰς τὴν ἰδίαν Τράπεζαν, πρὸς αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου καὶ 5% νὰ χρησιμοποιῶνται τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον δι' ἰδίας αὐτοῦ ἀνάγκας».

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ Λαμπαδαρίδης ὥρισε νὰ διατεθῆ καὶ ἡ εἰς μετρητὰ ἢ εἰς τίτλους περιουσία του, διὰ τῶν περισσευμάτων δὲ τῶν τόκων καὶ τῶν προσόδων τῶν καταθέσεων καὶ τῆς κτηματικῆς του περιουσίας, ἀφίγει ἐλευθέρους τοὺς ἐκτελεστάς τῆς διαθήκης του νὰ ἰδρῦσουν εἴτε ἐμπορικὴν, εἴτε ἐπαγγελματικὴν Σχολήν, ὡς παράρτημα τῶν φερωνύμων Ἐκπαιδευτηρίων του, εἰς τὸ ὅποιον παράρτημα «νὰ φοιτῶσι, ὅπως ὁ ἴδιος λέγει, τὰ ἄπορα ὁμογενῶν παιδία δωρεάν, ὡς καὶ εἰς τὰ Λαμπαδαριδεῖα Ἐκπαιδευτήρια παρεχομένων ἐπίσης δωρεάν τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ ὀργάνων».

Μετὰ τὴν, θάσει τῆς περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν γνωστῆς συνθήκης, ἐκκένωσιν τῆς Μ. Γεφύρας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς πληθυσμοῦ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1922, ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ κληροδοτήματος Λαμπαδαρίδου, ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς διαθέσεως ἕκτοτε τῶν ἐξ αὐτοῦ προσόδων, ἀπετέλεσε θέμα πρὸς ταχτοποίησιν τοῦ Ταμείου Ἀνταλλαξίμων, τὸ ὅποιον καὶ προέβη κατὰ καιροὺς εἰς σχετικὰ διαθήματα, ἀλλὰ τὸ θέμα παρουσίασε ἄρκετὰς δυσκολίας, τυπικῆς κυρίως φύσεως, μὲ ἀποτέλεσμα μέχρι πρό τινος νὰ εὕρισκεται ἐν ἐκκρεμότητι, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Μιλτιάδης Σαραντῆς εἰς σχετικὴν ἐπ' αὐτοῦ ἔρευνάν του, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ προτείνει σειράν μέτρων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ λάβῃ τὸ Ἑλληνικὸν Ταμεῖον Ἀνταλλαξίμων, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος τοῦ Λαμπαδαρίδου, τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ τέκνου τῆς Θράκης, τοῦ ὁποῦ ἐξεδηλώθη ἐμπράκτως ἡ φιλογένεια καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν παιδεῖαν τῆς πατρίδος του.

Διὰ τὰς ἐθνικὰς τῶν εὐεργεσίας ἰδιαιτέρως ἐπίσης διεκρίθησαν καὶ οἱ ἐκ τοῦ Σαμιμακόδου τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καταγόμενοι: ἁ δ ε λ φ ο ἱ Ξ ε γ ο κ ρ ἄ τ α ἰ, ὁ Θεόδωρος, ὁ Πασχάλης, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἀθανάσιος, οἱ ὅποιοι ἀπόδημήσαντες περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας ἐδημιούργησαν ἐκεῖ, διὰ τῆς ἐντίμου ἐργασίας των καὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ των πνεύματος, τεραστίαν περιουσίαν. Ἐξ αὐτῶν ὁ Πασχάλης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐσπευσαν ἐκ τῶν πρώτων

κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 νὰ καταταγοῦν εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον καὶ ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην γενναϊότητα εἰς τὸ Δραγατσάνι καὶ τὸ Σκουλένι, ὅπου καὶ ἐφονεύθη ὁ Πασχάλης. Εἰς τὸ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν σώζεται σήμερον ἀκόμη ἡ φωτογραφία τοῦ Κωνσταντίνου, μὲ τὴν μαυρόχρωμη στολή τοῦ ἱερολοχίτου, ἡ μάχαιρά του, τὰ δύο πιστόλια μὲ τὴν χρυσὴν σκανδάλην καὶ λαβήν, καθὼς καὶ ἡ σφραγὶς του. Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν οἱ ἀδελφοὶ Ξενοκράται διέθεσαν ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν περιουσίαν των, διὰ νὰ βοηθήσουν



Κωνσταντῖνος Ξενοκράτης

εἰς τὴν ἀνέγερσιν ἢ τὴν λειτουργίαν ἱερῶν ναῶν, ἐκπαιδευτηρίων καὶ ἄλλων πνευματικῶν καὶ φιланθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ἰδιαίτερος δὲ ἐκ τῶν δωρεῶν των εὐηργετήθησαν ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Ἀδελφότης Ἐηροκρήνης. Δαπάναις τῶν ἰδίων κατὰ κύριον λόγον ἐκτίσθησαν ἐπίσης τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ὁ ἱερὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου εἰς τὸ Σαμιάκισσον, ἔργον δὲ ἐξ ὁλοκλήρου ἰδικόν των ἦτο τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ «Ξενοκράτειον Νοσοκομεῖον», τὸ ὅποσον ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1921, ὡς καὶ τὸ «Ξενοκράτειον Παρθεναγωγεῖον»

εις τὸ Μεσολόγγιον, τὸ ὅποσον ἀνήγειραν ἐκεῖ εἰς ἔνδειξιν τοῦ μεγάλου θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ των πρὸς τὴν Ἱερὰν Πόλιν τῶν Ἑλλήνων (3).

Ἐπίσης, εἰς τὴν χορείαν τῶν ἔθνικῶν εὐεργετῶν ἐκ Θράκης συγκαταλέγονται ὁ Ἀδριανουπολίτης Χ ρ ῖ σ τ ο ς Π α π α θ ὀ π ο υ λ ο ς, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἄφησε ὅλην τὴν περιουσίαν του εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, ὁ Φιλιππουπολίτης Σ ω τ ῆ ρ ι ο ς Ἀ ν τ ω ν ῖ ο υ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ Ἰωάννου Καποδίστριας προσέφερεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν δεκατέσσαρας χιλιάδας φιορίνια Λύγουστης καὶ βραδύτερον ἄλλας δέκα χιλιάδας «πρὸς διατήρησιν», ὅπως ἔγραψεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν Κυβερνήτην, νοσοκομείου καὶ σχολείου εἰς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν», οἱ Παιδευτηνοὶ Σ τ α ὕ ρ ο ς Γ ε ω ρ γ ι ᾶ δ η ς καὶ Κ ω ν ν ο ς Θ ε ο δ ω ρ ῖ δ η ς, οἱ ὁποῖοι ἔκτισαν εἰς τὴν πατρίδα των τὰ ὁμώνυμα διδασκτήρια Ἀρρένων, ὁ πρῶτος, καὶ Θηλέων, ὁ δευτέρος, ὁ Καλλιπολίτης Ἰ ω α κ ε ῖ μ Σ α ρ λ α τ ῖ δ η ς, ὁ ὁποῖος διέθεσεν ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ νοσοκομείου Σμύρνης, ὁ Ἀ ν τ ῶ ν ι ο ς Λ ε ο ν τ α ρ ῖ δ η ς, ἀπὸ τὴν Μαρώνεια, ὁ ὁποῖος διέθεσε χιλίας χρυσᾶς λίρας διὰ τὴν ἀνάγεσιν ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῆς «Λεονταριδεῖου Ἀστικῆς Σχολῆς Ἀρρένων», χρησιμοποιοιμένης μέχρι σήμερον διὰ τὴν στέγασιν τοῦ Γυμνασίου Θηλέων, καὶ κατέλιπε διὰ τῆς διαθήκης του ἑτέρας ἑὺς χιλιάδας λίρας καὶ ἐν ἀκίνητον διὰ τὰ ἔξοδα λειτουργίας τῆς Σχολῆς, ὁ ἐκ Διδυμοστειχοῦ καταγόμενος ἱεροπλίστης Ε ὕ γ ε ν ι ο ς Ε ὕ γ ε ν ῖ δ η ς, ὁ ὁποῖος ἄφησε διὰ τῆς διαθήκης του μέγα μέρος τῆς περιουσίας του, συμπεριλαμβανομένων τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὑπερωκεανίων «Ἀτλαντικῶν», «Ὀμηρικῶν» καὶ «Ἰταλιᾶ» τῆς «HOLELINES», διὰ τὴν ἱδρύσιν ἐν Ἀθήναις κοινωφελούς ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἰδρυμα Εὐγενίδου» — ὅπου καὶ τὸ περίφημον Πλανητάριον Ἀθηνῶν — σκοπὸς τοῦ ὁποῖου εἶναι, ὡς ἀναφέρεται εἰς σχετικὸν δημοσίευμα τοῦ Ἰδρύματος, «ἡ διὰ παντὸς τρόπου καὶ μέσου ἐνίσχυσις τῆς Τεχνικῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι», καὶ ἀκόμη, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων (4), ὁ Ἀ γ γ ε λ ῆ ς Β ᾶ λ λ η ς Κ α μ ι ν ᾶ ρ η ς καὶ ὁ Β α σ ῖ λ ε ι ο ς Ἐ λ ε υ θ ε ρ ὀ π ο υ λ ο ς Δ ο γ σ θ ἑ τ η ς, ἀπὸ τοὺς Ἐπιβάτας, ὁ Φ ῶ τ ι ο ς Ἀ ν α σ τ α σ ι ᾶ δ η ς, ἀπὸ τὰς Μέτρας, οἱ Καλλιπολίται Γ ῆ σ ε φ ρ ῆ ς Ἰ ω ᾶ ν ν ο υ, Ν ι κ ὀ λ α ο ς Ζ ω γ ρ α φ ῖ δ η ς καὶ Δ η μ ῆ τ ρ ι ο ς καὶ Π η ν ε λ ὀ π η Κ ῶ σ τ α, ὁ Δ η μ ῆ

3) Βλ. Θεοδ. Π. Κιακίδου, Ἱστορία Σαμνακοβίου καὶ περιχώρων, Θρακικὰ τόμ. 32ος, σελ. 227 - 238. Ἀποστ. Εὐθυμιάδου, Θρακικαὶ Ἐθνικοὶ Εὐεργεταί, εἰς Ἀφιέρωμα ἐπὶ τῇ Ἑθνικῇ 150ετηρίδι, Ἀλεξάνδρ. 1971, σελ. 328 - 329 καὶ Μνημόσυνα εἰς Γ' τόμον τῶν Θρακικῶν σελ. 393 - 395.

4) Βλ. Θρακικὰ Γ' τόμ. (1932), σελ. 372 - 407. Ἐπίσης Πολ. Παπαχριστοδοῦλου, τὰ χρόνια τῆς δουλείας στὴ Θράκη, Ἀθήναι 1966 (Ε.Θ.Μ.) σελ. 22 - 24.

τριος Δοδόπουλο», ἀπὸ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, ὁ Παναγιώτης Στάλιος, ὁ Μιχαήλ Ματσίνης καὶ ὁ Θεόδωρος Ζαλάχας, ἀπὸ τὴν Ἐάνθη, καί, τέλος, ὁ Φιλιππουπολίτης Μιχαήλ Γκιουμουσγεράνης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τὸ καύχημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ὅχι μόνον διὰ τὰ πλοῦτη του καὶ τὰς θωρέας του ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰσχυρὰν προσωπικότητά του καὶ τὴν πολιτικὴν του δύναμιν, διὰ τῶν ὁποίων, ὅπως εἶδαμεν εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον, ἐκράτησεν ἠνωμένον τὸν Ἑλληνισμὸν γύρω του καὶ ἠγωνίσθη σθεναρῶς μετ' αὐτοῦ ὡς δυναμικὸς ἡγέτης του ἐναντίον τῶν ραδιουργιῶν τῶν Βουλγάρων πανσλαβιστῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Βορείαν Θράκην.

Ἄλλοι αὐτοὶ αἱ ἐκλεκτοὶ Θράκες, αἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ ἑθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τῶν ἔργου ἔδωσαν ὑψηλὸν παράδειγμα συνειδήσεως τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν πλησίον χρέους, καταλαμβάνουν βικαίως θέσιν πλησίον τῶν ἡρωϊκῶν καὶ πνευματικῶν μορφῶν τῆς Θράκης καὶ τοποθετοῦνται οὕτω μετ' αὐτῶν εἰς τὸ πάλθεον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ Ἔθνους.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΧΑΤΣΗΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Καθηγητοῦ

Σ Α Μ Ο Θ Ρ Α Κ Η

Α'

Ἡ μελέτη αὐτῆ ἀναφέρεται σὲ ἓνα νησί τοῦ Βορείου Αἰγαίου, τὴν ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ. Γράφθηκαν καὶ εἰπώθησαν γι' αὐτὸ πολλὰ καὶ πολλῶν τὴν προσοχὴν ἀπέσπασε κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ δικῶν μας καὶ ξένων, ἀλλὰ καὶ ἐξέχουσαν σημασίαν πρέπει νὰ ἔχουν πάντοτε, ὅσα καὶ ἂν εἴπη καὶ γράψῃ κανεὶς. ἀναδιφώντας τὴν φωτεινὴν μας ἀπὸ χιλιετηρίδων ἱστορίαν καὶ φέρνοντας στὸ προσκήνιο παλιὰ μεγαλεῖα καὶ δόξες ἀξέχαστες. Τὰ ὅποια ἐννοεῖται κανεὶς οὔτε πρόχειρα μπορεῖ νὰ τὰ ἔχῃ ἀλλὰ καὶ ἴσως δὲν ἐκέντρισαν καὶ τὴν ἀπασχόλησίν του.

Δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι λησμονημένο νησί ἡ Σαμοθράκη. Ὡπως θὲν πρέπει νὰ νομίζεται οὔτε ἡ Ἰμβρος, οὔτε ἡ Τένεδος, τὰ γειτονικά της. Καὶ αὐτὰ τόσα ἔχουν νὰ ἀνιστορίσουν μὲ τὴν παράδοσίν τους τὴν ἑλληνικὴν, ἔστω καὶ ἂν ἀνατρέξωμε καὶ μόνο ὡς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Καὶ ἡ Ἀθήνησ ἔχει τὴν σημασίαν της. Διότι, ὅπως μᾶς διασώζει ὁ Αἰσχύλος στὴν τραγωδίαν του «Ἀγαμέμνων» στίχ. 280—315 ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων Ἀχαιῶν «λαῶν τῆς θαλάσσης» ὅπως τοὺς λέγε τὰ Αἰγυπτιακὰ χειρόγραφα, ἐναντίον τῆς θρυλικῆς Τροίας, μὲ φρυκτωρίας, τηλεγράφησε στὶς Μυκῆνας (ἀνάδοντας φωτιὰς σὲ διάφορα ἐπίκαιρα σημεῖα) τὸ σημαντικὸ γεγονός τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας, ἀπὸ τὸ δουνὸ Ἐρμιαίου τῆς Ἀθήνησ.

Ἐκίνησα μὲ θάσιν τὴν πρόχειρην βιβλιογραφίαν μου, ὅσα βοηθήματα μπόρεσα καὶ συνέλεξα, καὶ κυρίως τὴν ἀτομικὴν μου ἔρευνα — ἀπὸ ἀπλούστατο καὶ μόνον ἐνδιαφέρον, γιὰ τὴν ἱστορίαν μας καὶ οὐδὲν πλέον — Καὶ τὴν ἀφορμὴν μου ἔδωσε ἡ παρακάτω ἐπιγραφὴ, ἐντοχισμὴν δεξιὰ μας, ἀνεβαίνοντας τίς σκάλας στὴ σημερινὴ Ὑποδιοίκησιν Χωροφυλακῆσ στὸν νότιο τοῖχο τοῦ Πύργου τῶν Γατελούζων, στὴ σημερινὴ Σαμοθράκη, χτισμένον τὸ 1392.

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΝ ΑΝΗΓΕΙΡΕΝ ΕΚ ἥ ΒΑΘΡΩΝ ΠΥΡΡΟΝ ΜΕΓΑΣ ἥ
ΑΡΙΣΤΕΥΣ ΦΙΛΟΠΟΛΙΣ ἥ ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΔΙΝΟΥ ΔΑΜΠΡΑΣ ἥ ΠΟΛΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕ ΝΗΣΟΥ || ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ ΕΝΔΟΞΟΣ || ΓΑΤΕΛΟΥΧΟΣ || ΩΣ
 ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΝ ΕΥΨΗΡΕΝ ΕΝ ΧΡΟ || ΝΟΙΣ/... ΤΟΝ ΤΕΤΡΑΚΙΣ ΛΣΚΟ ||
 ΟΙΠΗΠΕΥΟΥΣΙ ΠΡΟΣ ΤΕ ΕΝΝΑΚΟΣΙ || ΟΙΣ ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΙΣ ΕΞΑΚΙΣ
 ΦΕ || ΒΡΟΥΑΡΙΟΝ Ο ΔΑΜΠΡΟΣ ΦΡΟΥ || ΡΙΟΝ ΠΟΛΕΜΙΟΙΣ/.

Πολέμοι: έννοούνται οί λησται πειραται, οί όποιοι έλιμαίνοντο από τοῦ 1275 τήν Σαμοθράκην και τὸ Αἰγαῖον γενικώτερα.

Ἡ έπιγραφὴ αὐτὴ άφραά φυσικά άνανέωσιν τῶν φρουρίων από τὸν Παλαμῆδη Διοικητὴ τῆς Αἴγιο (1403—5). Φρούρια στήν Σαμοθράκην, ἔδρυσαν οί Γατελούζοι: τὸν 14ον αἰῶνα (1392) διὰ πρώτην φοράν.

Οἱ Γ α τ ε λ ο ῦ ζ ο ι εἶναι οί Ἴταλοί ήγεμόνες τῆς Μυτιλήνης, εἰς τοὺς όποίους υπήγοντο ή Ἰμβρος, ή Αἴμνος και ή Σαμοθράκη. Ὁ οἶκος τοῦ Ἴταλοῦ Φραγκίσκου Γατελούζου δοήθησε τὸν Ἰωάννη Ε' Παλαιολόγο σέ μιὰ φιλονεικία του με τὸν Ἰωάννη ΣΤ' Καντακουζηνό, εἰς τὸ ποῖός θά γίνῃ αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς προῖκα έπειδὴ έπειτα παντρεύηκε τήν Μαρία, κόρη Ἰωάννου τοῦ Ε' πήρε τὸ νησί Λέσβον και τήν Αἴγο υπό τήν ήγεμονία του.

Και μετά τὸν θάνατό του τὸ 1401 προσετέθησαν και τὰ ἄλλα τὰ νησιά Ἰμβρος, Θάσος και Σαμοθράκη. Στήν Μυτιλήνη ήγεμόνευε ὁ υἱός τοῦ Γατελούζου, Δώρια, ένῶ στήν Αἴγο και τὰ ἄλλα νησιά ὁ ἀδελφός του ὁ Παλαμῆδης, ὁ ἀνακαινιστής τοῦ φρουρίου Σαμοθράκης. Ὅταν τὸ 1457 προσεβλήθη ή Σαμοθράκη από τὸν σουλτάνο Μωάμεθ Β' τὸν Φατίχ (Πορθητής), γιά νά μεταφερθοῦν ὅλοι οί κάτοικοι δι' έπικουσίμὸν τῆς καταστραφείσης Κωνσταντινουπόλεως, διαίως, ὁ Δώρια κατέφυγε στήν Ἀνδριανούπολη. Και άφού δέν μπόρεσε νά μεταπέιση τὸν σουλτάνο, έφυγε στήν Νάξο, πού τήν κατεἶχον οί Βενετοί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Τὸ γενικὸν διάγραμμα πού ακολουθήσα εἶναι: Ὀνομασίες τῆς Σαμοθράκης άπ' τοὺς άρχαίους, ή Σαμοθράκη σήμερα, τὸ μουσεῖο και ή Νίκη τῆς Σαμοθράκης, τὰ ντολμὲν δραχεῖα ιστορία, ὁ κατακλυσιμὸς και τὰ Ζγόραφα, τί λέει ή μυθολογία, τὸ λιμάνι «Δημήτριος», οί μεγάλοι Θεοί και τὰ Καθεύρια μυστήρια, πολιτευμα και άποικισμός τῆς Σαμοθράκης, τὰ Θέρμα.

REISE AUF DEN INSULEN DES THRAKISCHEN MEEBES
 HANNOBER 1860.

Βασικό βιβλίο γιά τή Σαμοθράκη θεωροῦ ὅτι εἶναι οί δύο αὐτοί τόμοι τοῦ Κόνσζε Αὐγούστου.

Αὐτός έχει καταγράψει πολλά κείμενα και έχει ασχοληθεῖ κάπως με τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς τότε έβθια και σήμερα ακόμη Σαμοθράκης. Νεώτερη έρευνα γιά τή γλώσσα έχει κάνει και ὁ σοφός γλωσσολόγος τοῦ

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, καθηγητής κ. Νικ. Ἀνδριώτης. Καί ἀρκε-
τὲς πληροφορίες μᾶς δίνει ὁ Κόντζε γιὰ τὶς τότε (1873) ἀνασκαφὲς στὴ
Σαμοθράκη.

Πλήρεις πληροφορίες σήμερον, κυρίως γιὰ τὸν χώρον
ἀνασκαφῶν στὴν Παλιόπολη (συμπρόφερε), μᾶς δίνει τὸ διβλίο τοῦ καθη-
γητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Νέας Ὑόρκης, Καρόλου Λέμαν,

SAMOTHRACE THE ALTER COUBT BY KABL LEMAN
PANTHEON BOOKS CERIES — 1χ — 4 — II

τὸ ὅποιο μπορεῖ νὰ τὸ ἔρῃ κανεὶς ἐπισκεπτόμενος τὸ μεγάλης σημασίας ἀπὸ
ἀπόψεως ἀρχαιοτήτων μουσεῖο τῆς Σαμοθράκης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Σαμοθράκη στοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εἶναι γνωστὴ μὲ τὶς ἑξῆς
ὀνομασίες: Σάμος Θρηϊκίη ("Ομηρος), Λευκανία (Ἡρακλείδης: ἐκ Πίνου),
Σαόνησος (Διόδωρος), Δαρδάνια (Παυσανίας), Σάμος, Μελίτη (Στράβιον).

Γιὰ κείνον πού ἐπισκέπτεται σήμερον τὴν Σαμοθράκη, διότι τὸ τώρα μᾶς
ἐνδιαφέρει εἶπαμε, τὸ ΣΗΜΕΡΑ, εἶναι ἓνα νησί μὲ ἀξιοθαύμαστη γραφικό-
τητα καὶ μεγάλης σημασίας ἱστορικὴ τοποθέτηση. Δὲν εἶναι μόνο ζηλευτὸ
μέρος, εἰς τὸ ὅποιο κανεὶς ὀρίσκει τὸν ἀπλοϊκὸ, ἀφελέστατο καὶ γνήσιο Ἑλ-
ληνα ἀπὸ ἐθνικῆς πλευρᾶς, μὲ τὴν ὑποβλητικὴν του στολὴν καὶ τὴν γραφικὴν
νησιώτικην «θράκα» καὶ τὴν ἡμερότητα, ἀλλὰ συγκεντρώνει: τόσα πολλὰ τὰ
χαρίσματα, πού ἢ πέννα δύσκολο θὰ ἦταν νὰ παραστήσῃ σ.τ.η ἀκριβεία, ἔ-
ναντι τῆς πραγματικότητος, τὴν ὅποια ἀκριβῶς τὸ ἴδιον τὸ μάτι προσωπικῶς
θὰ εἶχε νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ τοποθετήσῃ, σὲ ἓναν καλῆς πίστεως προσεκ-
τὸ ἐπισκέπτη, πού μπορεῖ πολλὰ νὰ ἀν-λήσῃ καὶ νὰ τὰ εὐχαριστηθῇ καὶ νὰ
τὰ θαυμάσῃ.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, πού γράφονται οἱ γραμμὲς αὐτές. Διότι, ἴσως
παρισσότερον ὠραιότερα καὶ ἐξαιρετικῆς σελίδος, θὰ ἔγραψαν καὶ ἄλλοι πα-
λαιότερα. Ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ μας ὅμως θὰ προσπαθήσουμε καὶ ἡμεῖς, νὰ δώ-
σουμε λίγες καλῆς γραμμὲς γιὰ κείνους πού ἐνδιαφέρονται: καὶ ἀγαποῦν τὸν
τόπον μας, γενικῶς ἐρα τὴν Ἑλλάδα μας, καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἱστο-
ρίαν μας, τὴν τόσο μεγαλειώδη καὶ θαυμασίαν.

ΜΑΓΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ ΚΑΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ

Ἡ Σαμοθράκη εἶναι ἓνα νησί, ὅπως τὸ ξέρουμε, τοῦ Βορείου Αἰγαίου, καὶ
κυρίως ἀνήκει: στὸ πασίγνωστο Θρακικὸ Ἀρχιπέλαγος, μὲ τοὺς πολλοὺς ἀνέ-

μους, πού ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, ἀπὸ τὶς ἀνώμαλες καιρικές μεταλλαγές της, πού ξεφρνιάζουν πολλές φορές, καὶ πού δημιούργησαν τὸν περίφημο μῦθο τοῦ ἄσκου τοῦ Αἰόλου (Ὀδυσσεΐας Ὀμήρου, Ραφιδία —Κ—) Θουκυδ. Γ, 88) τὸν ὁποῖον παρέδωσε ὁ Θεὸς ἰστὸν Ὀδυσσεά, ἀναχωροῦντα γιὰ τὴν πολυπόθητη Ἰθάκη, τὴν Ἰθάκη τοῦ νοσταλγικοῦ ξαναγυρισμοῦ τοῦ καθενὸς μας, ὁ ὁποῖος ποθεῖ, «καὶ καπνὸν ἀπὸ θρώσκοντα ἰέμενος περ θανέειν ἡμείρετα», νὰ πολιννοστήσῃ, ὕστερα ἀπὸ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀποδημία σὰ ξένα μέρη, τὰ ἴσω ἀφιλόξενα γιὰ τὴν κάθε ἰδιοσυγκρασία, τὰ μέρη τῆς λησιμονιάς, ὅπως λέει ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ μεγάλος διηγηματογράφος μας.

Μία ἐπίσκεψις στὸ ὑπέροχο Μουσεῖο της κτισμένο μὲ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ν. Ὑόρκης, φροντίδι τοῦ καθηγητοῦ ἀρχαιολόγου Πανεπιστημίου τῆς Ν. Ὑόρκης, ἀειμνήστου Καρόλου Λέμαν, θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ, νὰ μεταφερθοῦμε, ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα ὡς καὶ τὴν ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ καὶ νεοελληνικὴ ἐποχὴ ἀκόμα, γιὰ νὰ μελετήσουμε τὰ τόσα, μεγίστης ἀξίας, εὐρήματα καὶ ἔργα σπανίας τέχνης, θαυμάσιας καὶ ἀριστουργηματικῆς (ἀνθρωπίνης χειρὸς δέδαια). — Μερικὰ τῶν ὁποίων ἤδη εἶχε ἀνακοινώσει εἰς τοὺς σοφοὺς τῆς Γερμανίας, ὁ εὐρυμαθέστατος Σαμοθρακίτης λόγιος γραμματοδιδάσκαλος στὴν Κορσικὴ καὶ θαυστόχαστος ἐρευνητὴς καὶ μελετητὴς Νικ. Φαρδύς, ὁ πολυγραφώτατος αὐτὸς καὶ δημιουργικὸς μέγας ἄνδρας τοῦ τόπου, μὲ τὶς καινοταμίαις του γιὰ τὴν νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ πολλὰ μοχθήσας γιὰ τὴν γενέτειρά του — ὅποτε, καὶ ἐν συνεχείᾳ, προκάλεσε τὶς ἀνασκευές τῶν CONZE, RIEMAN, τῶν Γάλλων ἔπειτα καὶ τοῦ ΚΑΡ. ΛΕΜΑΝ, μέχρι σήμερα.

Ἡ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Κεῖνο πού ἔχει ἀκουσθεῖ καὶ προκαλεῖ συχνὰ τὴν ἔρευνα καὶ πολλές φορές συζητήσεις, εἶναι ἡ Νίκη τῆς Σαμοθράκης. Πραγματικὴ της φωτογραφία εἰς τὸ Μουσεῖον Λούβρου, τὸ ὁποῖο καὶ στολίζει σήμερα, δλέπε εἰς A. MALET — J. ISAAC. L' ORIENT ET LA GRECE σελίς 311 — περίφημο ἔργο τῆς γλυπτικῆς ἰκανότητος τῆς σχολῆς τοῦ μεγάλου Σκόπα. Καλλιτέχνημα γλυφέν εἰς τὴν Ρόδο τὸ 305 π.Χ. πρὸλ. Ἡμερολόγια Βρεττοῦ 1903. σελ. 260 1914 σελ. 86. Ὑπάρχει ἀντιγλυπτὸ του μέσα στὸ μουσεῖο τῆς Σαμοθράκης— Τὸ πρωτότυπο τὸ μετέφερε στὸ Λούβρο τὸ 1863 ὁ Γάλλος Σαμποναζώ. Τὸ ἄγαλμα εἶχε στήσει ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς εἰς πρύμνην πλοίου διὰ νὰ σαλπίζεται ἢ κατὰ τοῦ Πτολεμαίου νίκη εἰς τὴν Κύπρον.

Ἀλλὰ τοῦτο ἀφίερωσε ὁ Ἀντίγονος Γονατῆς, στοὺς θεοὺς τῶν Καθεύρων Σαμοθράκης, (δλέπε παρακάτω), ὡς εὐχαριστήριον ἀφίερωμα τῆς κατανικῆ-

σεως εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τοῦ στόλου τοῦ Βασιλέως Πτολεμαίου Β' τῆς Αἰγύπτου (258 π.Χ.) παρὰ τὴν νῆσον Κῶ.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Ἡ ἱστορία τῆς Σαμοθράκης ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Νεολιθικὴ ἐποχὴ. Μᾶς τὸ πιστοποιοῦν εὐρήματα ντολμέν, τρία τὸν ἀριθμὸν, στὴ θέσῃ Γεραλιόμαντρα. Ἐβημοσίευσεν τὸ 1929 ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς κ. Νικ. Ἀνδριώτης σχετικᾶ. Αὐτὰ σώζονται ὡς σήμερα καὶ μπορεῖ νὰ τὰ ἐπισκεφθῆ κανεὶς.

Τὸ ἀγαλμα τῆς Νίκης ὁρέθηκε στὰ 1863 στὸ νησί κατὰ χώραν—Καὶ παριστάνει ἕνα πλοῖο νὰ τρέχῃ γρήγορα—Ἡ θεὰ—Νίκη κατέρχεται: ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τὸ ὀδηγεῖ γρήγορα πρὸς τὴν νίκην (ἢ εἰκόνα φέρεται καὶ σὲ νομίσματα) — Τὰ φτερά τῆς φαίνετα: νὰ παρασέρνουν τὸ πλοῖο — Ἐνῶ ὁ πνέων ἄνεμος κάνει στὴν ἐσθῆτα τῆς σωρείαν πτυχῶν.

ΠΟΤΕ ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ.

Ὁ Ὅμηρος, Ἰλιάδος Ν, 13 —Ω— 78, 753, ἀναφέρει: «Καὶ γὰρ ὁ (Ποσειδῶν) θαυμάζων ἦστο πτόλεμόν τε μάχην τε, ὕψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὀληέσσης (δασώδης). Θρηϊκίης ἔγθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἰδη φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.

Δηλαδή ὅτι ἐπάνω στὴν κορυφὴ Φεγγάρι, τοῦ δασώδους νησιοῦ, καθήμενος ὁ προστάτης τῶν κατὰ τῆς Τροίας ἐπιδραμόντων Ἑλλήνων, Ποσειδῶν, παρακολουθεῖ τὰς δυνάμεις τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ μακριά, ἀπὸ τὴν ἀντίπερα καὶ ἐνισχύει τὸ φρόνημα τῶν γενναίων μαχητῶν πολιορκητῶν, ἔτοιμος ν' ἀναταράξῃ βαθεῖα μὲ τὴν πρίαινά του τὸ Θρηϊκίον Πέλαγος τῇ βοήθειά καὶ συνεργεία τοῦ Θεοῦ Αἰόλου, ἂν θὰ ἐπακολουθοῦσε κἄποιο ἀντίθετο ἀποτέλεσμα στὴν ἐκβαστὴ τῆς μάχης (Θουκυδ. Γ, 88).

Τὸ 356 π.Χ. ἔρρισε καὶ στὴ Σαμοθράκῃ τὸν Φίλιππο Β' ἔπως μᾶς τὰ διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, τὸ νεαρὸ πριγκιπέπουλο τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας, (Ἀλεξ.2), τὸ μαιράκιον νὰ παραθερίξῃ. Ἐκεῖ ἐρωτεύεται, τὴν «κρουαζιέρα του», τὴν Ἡπειρώτισσα Ὀλυμπιάδα, μεμυημένην στὰ Καθεῖρια μυστήρια. Αὐτὴ εἶναι ὄρφανὴ γονέων. Τὴν ἀγάπησε περιπαθῶς ἀνέπτυξε εἰδύλλιον, ἀφοῦ σὲ εἰδυλλιακὰ μέρη καὶ μαγευτικὰς τοποθεσίας παραθέριζε καὶ ἀποφάσισε νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον. Ἐπεισε τὸν ἀδελφὸ τῆς Ἀρύμβαν. Ὀμίονυμός του εἶναι καὶ ἕνας θεῖος τῆς Ὀλυμπιάδος, ἀδελφὸς τοῦ πατέρα τῆς, ὁ ἀδελφὸς τῆς εἶναι βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν 390 π.Χ. (Πλούταρχος Ἀλεξ. 2).

Στὸ ὅς περσιχοὺς πολέμους, ἔπως μᾶς διηγεῖται ὁ

Ἡρόδοτος «Βιβλ. Η 90, ἐτι τούτων ταῦτα λεγόντων (τῶν Φοινίκων, διότι κατηγορήσαν τοὺς Ἴωνας οἱ Ἀθηναῖοι) ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηκίῃ νηῦς. Ἦ τε δὴ Ἀττικὴ καταδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναικὴ νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηκίων τὴν νέα: ἄτε δὲ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρηκῆες τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάτης νεὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἐπέδησαν τε καὶ ἔσχον αὐτήν», ὁρίσκομε συμμάχους μὲ τὸν Ξέρξη τοὺς Σαμοθράκες, τὸ 480 π.Χ.

Διατρέχοντες τὴν Βυζαντινὴν ἑποχὴν, διαπιστώνουμε νὰ στέλλωνται πολιτικοὶ ἐξόριστοι ὡς κατάδικοι εἰς τὴν Σαμοθράκην. Μᾶς τὰ λέει ὁ Καντακουζηνὸς Α, 470. Λέγεται μάλιστα, ὅτι: εἰς τὴν Σαμοθράκην πέθανε καὶ ὁ Θεοφάνης ὁ Ὀμαλογητής, συγγραφεὺς, χρονογραφίας ἀπὸ (Διοκλητιανοῦ μέχρι Μιχαὴλ Ραγκαδῆ (284—813 μ.Χ.) ἴσως κατὰ τὸ 817 μ.Χ. Οἱ Βυζαντινοὶ μᾶς ἀφησαν καὶ 999 ξωκλήσια, ἐγκατεσπαρμένα ὀλόγυρα τοῦ νησιοῦ, σὺν ἀνάμνησιν ἀπ' τὸ πέρασμά τους καὶ σὺν κόρῃ ὀφθαλμοῦ γιὰ τὴν ἀσθῆστη φλόγα νὰ διατηρηθῆ ἢ Ὀρθοδοξία.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὸ 1457, ὁ Ζαγανὸς πασᾶς —Βυζαντινὸς ἐξωμότης— Διοικητὴς Καλλιπόλεως καὶ ἀρχιναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου, προερχόμενος ἀπὸ τὴν Ἰμῶρο μαζὶ μὲ τὸν Κριτόβουλο τὸν Ἰμῶριο, (Σάθας τουρκοκρατία σελὶς 6) συγγραφεὴ τῆς ζωῆς Μωάμεθ Β' τοῦ Φατῆχ (διότι ἦταν γιὰτρός του), μεταφέρει ὅλους τοὺς Σαμοθράκες γιὰ νὰ ἐποιήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ σουλτάνου, ὁπότε καὶ ἀνάγκασε, εἶπαμε, τὸν Γατελούζο διοικητὴ τῆς Δωρίαι, νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Νάξο.

Ἀπ' τὴν ἑποχὴ τῆς Ἐνετοκρατίας τῶν Γατελούζων μᾶς ἔμειναν γιὰ λείψανα τρεῖς Πύργοι, σὲ διάφορα μέρη, εἰς τὴν Χώρα (πρωτεύουσα κοινότητος), εἰς τὴν Παληάπολιν (ἐξακολουθοῦν οἱ ἀνασκευαεῖς τοῦ 1873, 1928 καὶ 1948) καὶ εἰς τὸν Φονηᾶ.

Η ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ ΤΟ 1821

Φθάνοντας εἰς τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1821 διαπιστώνουμε μὲ λυπηρὰν ἀκρίβειαν, ὅτι τὸ 1823 ὅλοι οἱ Σαμοθράκες μεταφέρονται εἰς τὴν δουλεμπίρην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ ἤδη καμμιά ἑκατοστιαία (ὁ Φίνλεϋ λέει: ἐβδομηδέκα, Ἱστορία Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως, σελὶς 272, καὶ δώδεκα τοὺς ἀποκεφάλισαν) ὄρθησαν τραγικὸν θάνατον εἰς τὴν Ἐφῆν (ἐφῆτα — ἐφτακόσιοι). Τὴν τοπικὴν αὐτὴν σῆσιν τὴν δείχνουν σήμερον καὶ λένε οἱ γτόπιοι: ὅτι πῆρε τὸ ὄνομα, διότι ἐφτακόσιοι ἐσφάγησαν, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἀναληθές ἴσως, ἂν λάβουμε τὴν ἱστορίαν ὑπ' ὄψιν, ὁ Πουκεβὶλ τόμος 3 βιβλ. 6 σελὶς 465 Καρ. 7 «Περιγράφει φρικτὰ ἔργια τῶν Τούρκων». Ἄλλοι πάλι γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸ

μένος και την αγριότητα των Τούρκων, ανέθηκαν και κρύφτηκαν στα φιλότερα σημεία και τα δασώδη μέρη του βουνού Φεγγάρι, για να γλυτώσουν και να ξαναπαρουσιαστούν με το γλυκό άγγελμα της ελευθερίας της Ελλάδος (όπως το έκαναν και στον κατακλυσμό που μας ιστορεί ο Διόδωρος).

Ήνά πως μιάς τῆς ἀφηγήθηκε και ἕνα σεβάσιμο γεροντάκι τὰ γεγονότα — ἕνας ντόπιος πατριώτης, ὁ Μπάρμπα - Στρατῆς Μαριμαρᾶς (1958) — τὰ καταγράφω αὐτολεξεῖ:

«Εἶχε μάζωξη (πολύ κόσμο) — Μάναμ Κουσμᾶκι. Γυέθαν δοσίματα κειν τν' ἀποχή — Δέν εἶχαν παράδες και εἶχαν εἶδος νὰ δώσουν (στή Σαμοθράκη) — Μπαρούτ. κι σκάγια ἀπήνησαν. Ταίριασε νὰ βρεθοῦν και δώδεκα Σ α μ ι ῶ τ ε ς, (Αὐτὰ γίνονται τὸ 1821) στή Χώρα (πρωτεύουσα). Κι' ἀπ' ἀφτνούς, κι' ἔτσι ἔμαθαν, ἀπ' τοῖ κ υ ν η γ ο ῖ, ὅτι ἔγινε ἐπανάσταση στήν Πελοπόννησο. Οἱ Σαμοθράκες.

«Σφάξε μ' Ἀγάμ' ν' ἀγιάσω» λέγαν. Ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό και τὸν φιλελευθερισμό τους.

Ἀπ' τὸν Κοῦκο (τοπωνύμιο) ἔρριξε ἕνας σ' ἕαν Τούρκο, π' ἀνέβαινε στή Χώρα ἀπ' τὴν Καμαριώτισσα και τὸν κατέστρεψε τὰ δάχτυλα, δὲν τὸν χάλασε (δὲν ἐφονεύθη).

Γυέθαν μόνο τὸν τσορμπατζή (πρόεδρο). Κατσίρτσε (ἐξαφανίστηκε) και πήγε στοῦ Γιάλι. Κρύφκε σ' ἕνα Βράχο και τὸν πήγαιναν τροφή.

Ἐπειδὴ δὲν βρῆκαν τὸν τσορμπατζή, τότε ἄρχισαν σφαγή. Οἱ Λιάπηδες σφάζαν τὸν κόσμο.

Ἐχει ἕνα μέρος Μαυρούλι, δῶθε ἀπ' τ' Παληάπολη. Ἐρχόταν (οἱ Τούρκοι) γιὰ τὸν τσορμπατζή. Πεντέξη καλληκαράδες ἔκει στοῦ Μαρούλι κράτησαν τὸν τουρκικὸ στρατό.

Ἐν τῷ μεταξὺ παραδόθηκαν κι' αἱ Σαμιώτες και τοῖ σφάζαν. Ὁ κόσμος σκόρπισε στὰ θινὰ και στὰ κοσόρια (θάση) και διάφορα μέρη, ὅπου μπορούσε νὰ κρυφτῆ.

Μετά, ἀπ' τὸ Μαυρούλι, ὁ τουρκικὸς στρατὸς σκόρπισε, γιὰ νὰ κάνη ἔρευνα ν' ἀποκαλύψουν Ἕλληνες.

Μετά 3—4 μῆνες ἕνα καράβι γαλλικὸ μάζεψε τὸν κόσμο τρομαγμένο. Ὁ στρατὸς, σὺν εἶδε κι ἀποεῖδε τραβήχτηκε στήν Τουρκία. Ἦρθαν ἀπ' τὴ Νίμπρο (Ἴμβρος) οἱ Λιάπηδες. Ἐνα - δύο χρόνια ἤρχοντο συνέχεια και παίρναν ζῶα κατσίκια, πρόβατα. Εἶχε πολλὰ ζῶα ἢ Σαμοθράκη. Γδύσαν τὸν κόσμο.

Ὅσοι γλύτωσαν ἀπ' τὴ σφαγή τοὺς λεηλατοῦσαν οἱ Λιάπηδες. Ἀπ' τὴν αἰτία που δὲν βρέθηκε ὁ τσορμπατζής, μάζεψαν τὸν κόσμο στὸν Ἐφκὰ (τοπωνύμιο) και τοῖ σφάζαν. Ἡ Σαμοθράκη δὲν πλήρωσε φόρους και ἐξαφανίστηκε ὁ τσορμπατζής.

Ἡ Ἴμβρος παραδόθηκε και τὸν πιάσαν τὸ τσορμπατζή μὰ ἄφκε ἀμανάτ

(ἐνέχυρο) τὴν γυναίκα του, γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος.

Οὔτε Ἄλωνα, οὔτε Κουρμπέτι, οὔτε ἄλλα χωριά, τὸ '21 ὑπῆρχε μονάχα ἢ Χώρα, καὶ χωμέν' μέσ' τὰ δάση, ἀπ' τὸ φόβον, ἀπ' τοὶ πειραταὶ.

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Νάτην κι' ἡ ἱστορία γιὰ τοὶ πέντε μάρτυρες Σαμοθράκης. Τοὺς πῆραν οἱ τούρκοι μικρὰ παιδιὰ, ἡλικίας 3—5 ἐτῶν. Τὰ πῆγαν στὴ Μάκρη. Τὰ μεγάλωσαν. Κονουστήκαν (συνδιελέχθησαν) ἀναμεταξύ σο' καὶ κατασπιντήσαν (τὸ σκάσανε), ὅταν ὄρθηκαν καιρό. Θὰ ἦταν 20 ἴσως 25 χρονῶν.

Τὸ μάθαν οἱ τούρκοι. Ἦρθε στρατὸς (στὴ Σαμοθράκη). Βάναν ντελάι (κῆρυκα) «ἄνθρωπος ζωντανός, ὄλοι ν' ἄρθοῦν στὸ χωριὸ (στὴ Χώρα). Μαζεύτηκαν ὄλοι μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Ἀγᾶ. Ἔδω κάνομε μιὰ παρένθεση.

Τοὺς 5 μάρτυρας τιμᾶ ὡς τοπικούς ἁγίους ἢ Σαμοθράκη 6 Ἀπριλίου καὶ φάλλεται: εἰδικὴ Ἀκολουθία. Τὸ ἀπολυτικίό τους ἔχει: ὡς ἐξῆς κατὰ τὸ ὄρος τῆς «θείας πίστεως».

«Πέντε μάρτυρες ἐκ Σαμοθράκης || γόνου πέλοντες καὶ ἐν τῇ Μάκρῃ || τοῦ μαρτυρίου τὸν δρόμον ἀνύσαντες, || καὶ κατασχύναντες πλάνην τὴν βέδηλον, || καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύξαντες, || Τοὺς τὴν πάμφοτον μνήμην ἡμῶν γεγαίροντας. || λυτρώσασθαι, ἐκ πάσης περιστάσεως».

Συνεχιζοῦμε τὴν ἀφήγησιν τοῦ γέροντος.

Οἱ τρεῖς (ἀπ' τοὺς 5 μάρτυρες) ἦταν ἀπ' τὴν ἀπάν' Μεριὰ (χωριό). Πῆγαν νὰ ξεκουραστοῦν στὸ Βλάσι.

Τί συμβαίνει; εἶπε ἕνας. Καὶ τοὺς λέει ἕνας ἄλλος. Ἀναστάσης τὸ ὄνομα, ἄλλοι λέν Κυριάκος «αὐτὸ εἶναι: γιὰ σᾶς». Ἐνας λέει θὰ παραδοθῶ. Ἀρχισε μετὰξύ τους λογομαχία.

Ἦρθαν στὸ χωριὸ (στὴ Χώρα), ἔρθηκαν καὶ τοὺς ἄλλους δύο. Στὴ θέσιν ποῦ εἶναι τὸ σημερινὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο, ἢ παλαιὰ Ἀστική, ἦταν ἀμαλιά (ἢ λῶν) τότε. Μάζεψαν ἐκεῖ τὸν κόσμον, γιὰ ν' ἀναγνωρίσουν τοὺς πέντε (μάρτυρες). Οἱ πέντε ὅμως ἦταν στίς μακριές ἀρέσες (ταράτσες) καὶ παίζαν ἀμάδες καὶ χάντρα (παιχνίδια). Εἰδοποίησαν. «Ἀφῆτε τὸν κόσμον, ἔδω (ἐδῶ) εἴμαστε αὐτοὶ π' γυέδετε (αὐτοὺς ποῦ γυρεύετε)». Πῆγαν οἱ τούρκοι καὶ τοὺς συνέλαθαν. Τοὺς πῆραν καὶ τοὺς πῆγαν στὴ Μάκρη τοὶ φόνεψαν. Τὸν ἕναν τὸν χποῦσαν δῶ καὶ κεῖ μὲ τὸ μαχαίρι (μαχαίρι) κι ἔλεγε: «οὐνὰ (ἐδῶ νὰ) χτύπα, π'νάγιτ' (ποῦ νὰ γυρίσῃ) τοῦ χέρσ' κλουπίσνα, (ὀπισθᾶγκωνα)». «Χτύπε πνὰ γυίτ' τοῦ κφάλσ' κατακέφαλα» ἔλεγε ὁ ἄλλος.

Ὅπως λένε, μέρες ἢ μῆνες, κατέβηκε κερασολένι (οὐράνιον τόξον), τὸ ἅγιο φῶς, καὶ σκέπαζε τὸ μέρος ποῦ τοὶ θάψαν στὴ Μάκρη. Τὰ ὀνόματά τους εἶναι: Μιχαήλ, Γεώργιος, Γεώργιος, Μανουήλ, Θεόδωρος.

Οι κάρες τους βρίσκονται στον ναό της Κοιμήσεως, στη Χώρα. Οι κάρες τους έπιασαν. του ενός τούρκου το χέρι πήγε πίσω, του άλλου το κεφάλι άνεστράφη, αυτών που τους τυράννησαν, έπως ή παράδοσις μās διέσωσε.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Και λίγη μυθολογία την οποία θγάζουμε από τις μαρτυρίες του Διοδώρου του Σικελιώτου, Βιβλιοθήκης Ιστορικής, βίβλος πέμπτη, κεφάλαια 47, 48 και 49.

Για τους αυτόχθονες προελληνικούς κατοίκους της Σαμοθράκης κανέναν από τους αρχαίους συγγραφείς δέν μās παραδίδει στοιχεία. Έτσι λέει ο Διόδωρος. Και είναι σωστό. Πιθανόν να είναι Θράκες ή άλλοι λαοί. Πάντως μάρτυρες της ύπάρξεώς των είναι τά διατηρούμενα μέχρι σήμερα τρία ντολμην (μεγαλιθικά μνημεία). Έν συνεχεία μās μαρτυρεί ο Διόδωρος ότι σ τ ο ι χ ε ι τ α τ η ς ι δ ι α ι τ ε ρ α ς διαλέκτου των αυτόχθόνων αρχαίων διετηρούντο εις τις θυσίαι και τά τελούμενα μυστήρια, μέχρι της εποχής του. Συνεχίζω αφήγείται ο Διόδωρος ότι έγινε ένας μ ε γ α ς κ α τ α κ λ υ σ μ ο ς και μάλιστα πιστεύουν λέει οι Σαμοθρακες, ότι αυτός ο δικός τους κατακλυσμός είναι διαφορετικός και συνέθη προητέρα από κάθε άλλον κατακλυσμόν. Και σ' αυτόν τον κατακλυσμόν κατεποντίστη ή περιοχή του νησιού που ως σήμερα οι κάτοικοι την ξέρουν με το όνομα Ζγόραφα. Φαίνεται έγινε στο σημείο εκείνο μεγάλη καθίζησις εδάφους. Άλλοις λέγει ο Διόδωρος, κατά καιρούς απέσπασαν λίθινα κιονόκρανα από τον βυθόν και λείψανα απέκάλυψαν «κατακεκλυσμένων οικιών» και πόλεων. Σπίτια και χαλάσματα, στη σημερινή θέση Άγία Παρασκευή, πέρα απ' τον Φονηά, Φαίνονται μέσα στη θάλασσα σε βάθος 50—100 μέτρα.

Όσοι απ' τους κατοίκους διασώθηκαν και εναπέμειναν κατέφυγαν στους ύψηλοτέρους τόπους του νησιού. Και επειδή βλο και ανέβαιναν τά ύδατα, ευχήθηκαν για την σωτηρία τους στους εγγχώριους Θεούς. Και έδρυσαν όλόγυρα του νησιού βωμούς, δείγματα της έσαςί προς τους Θεούς ευγνωμοσύνης και ευχαριστίας των για την σωτηρία «Κύκλω περι όλην την νήσον έρους θέσθαι και βωμούς ιδρύσασθαι, έφ' ών μέχρι του νυν θύειν».

Και λίγη μυθολογία την οποίαν θγάζουμε από τις μαρτυρίες του Διοδώρου του Σικελιώτου, βιβλιοθήκης Ιστορικής, βίβλος πέμπτη, κεφάλ. 47, 48 και 49.

Για τους αυτόχθονες προελληνικούς κατοίκους της Σαμοθράκης κ.λπ..

Συνεχίζει πάλι ο Διόδωρος, ότι ο Σάων, παιδί του Διός και κάποιας Νύμφης ή παιδί του Έρμου και της Ρήνης, συγκέντρωσε τους ανθρώπους, κατατρομαγμένους από το συμδάν του κατακλυσμού, «σποράδην οικουοντας» και

τοὺς ἔβαλε νόμους, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς χώρισε σὲ πέντε φυλές.

Καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Δίας, τοὺς ὑπέδειξε τὴν τελετὴ τῶν μυστηρίων» εἰς τὰ ὅποια οὐδεὶς ἐπιτραπέοταν νὰ παρακολουθήσῃ, ἂν δὲν ἦταν μυημένος, ὅπως δαίχνει δεξιὰ στὸ βάθος, μόνις μπαίνομε στὸ Μουσεῖο Σαμοθράκης, (ἀνεγερθὲν δαπάναις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης — 1939) μιὰ ἐπιγραφή εἰς ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν.

AMYHTON MH EISIENAI DEORUM SACRA
QUI NON ACCEPERUNT NON INTRANT

Συνεπῶς τὰ ἐπὶ μέρους τῆς τελετῆς φαίνεται ἦταν ἀπόρρητα.

Ἐπικράτησε ἕνωσις ἢ φήμη ὅτι ἐπιφαίνονται οἱ θεοὶ καὶ ὅτι βοηθοῦν εἰς τοὺς κινδύνους, παραδόξως καὶ θαυματουργῶς, αὐτοὺς πού τοὺς ἐπικαλοῦνται.

Καὶ φυσικὰ αὐτοὶ πού τοὺς ἐπικαλοῦνται εἶναι καὶ μυημένοι καὶ ἔτσι ἀπολαμβάνουν καὶ τῆς Θείας χάριτος τῶν Μεγάλων Θεῶν. ὅπως διεσώθη ἀπὸ παραδόσεως.

Καὶ ὅτι ἀκόμα ὅσοι συμμετεῖχαν εἰς τὰ μυστήρια, γίνονταν εὐσεβέστατοι καὶ δικαιότεροι καὶ κατὰ πάντα καλύτεροι. Τὴν Σαμοθράκην τὴν πιστεύουν ὡς «Ἱερὰ Νῆσο». Ἔτσι τὴν ὠνόμασε ἡ Μύρινα, βασίλισσα τῶν Αἰαχίδων. Διεσώθη κάποτε εἰς τὸ νησί τῆς Σαμοθράκης καὶ σὰν εὐχαριστήριον θυσία, τῇ ὁδηγία ὀνείρου τῆς, ἴδρυσε δωμῶδες καὶ ἔκανε καὶ μεγαλοπρεπεῖς θυσίας.

Συγχέζοντα ἀκόμα τὴν ἀφήγησί του ὁ Διόδωρος μᾶς γράφει: ὅτι οἱ Ἄργοναῦται, ὅταν ἀπέπλευσαν ἀπὸ τὴν Τροία ἔφθασαν στὴν Σαμοθράκην καὶ ἀφιέρωσαν φιάλες, ἀφοῦ προσευχήθησαν στοὺς μεγάλους Θεούς. Αὐτὴ ἡ πληροφορία μᾶς πιστοποιεῖ καὶ τὸν θαλασσινὸ ὁρμό, πού ἀκολουθοῦσαν αἱ προπάτορές μας οἱ ἀρχαῖοι, στὰ ταξίδια τους τὰ ὑπερπόντια, βάζοντας ἀντικειμενικῶς τους στόχο κάποιον λιμάνι, πού θὰ τοὺς ἦταν ὁδηγὸς — καταφύγιο, σὲ καιρικὴ ὀρατότητα, προτοῦ ξεκινηθῶν. Ἡ σὲ περίπτωσι κακοῦ καιροῦ ἢ καιρικῆς μεταβολῆς.

Ὁ Τίτος Λίβιος, Λατίνος ἱστορικός Β. 40, 45, Ε. 6. μιλῶντας γιὰ τὴν Σαμοθράκην ἀναφέρει ὅτι εἶχε λιμάνι μὲ τὸ ὄνομα «Δημήτριος Λιμὴν». Φαίνονται σήμερα τὰ ἔχνη του στὴν Παληάπολη, ἢ προκυμαῖα καὶ οἱ ἄρμοι κάτω ἀπὸ τὸν Πύργο. (κεφ. 42 παραγ. 25 καὶ 50 κεφ. 45 παραγ. 5 καὶ κεφ. 44 παραγ. 45, 46 ΤΙΤΟΣ ΛΙΒΙΟΣ —σελίδες 149, 172, 252, 253, 257).

Ἐκδ. WEISSENBORN — 1870, ὁ Πλίνιος ἕνωσις ἄλλοις Λατίνοις, στὸ βιβλίον του «DE RERUM NATURA» Φυσικὴ Ἱστορία, τὴν Σαμοθράκην τὴν γράφει ὡς «ἀλίμενον».

Ο Ι Κ Α Β Ε Ι Ρ Ο Ι

Οί μεγάλοι θεοί της Σαμοθράκης οί Κάθειροι, ὅπως τοὺς λέγανε οί ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς Σαμοθράκης, εἶχαν τὰ ἐξῆς ὀνόματα:

Ἄξιερος, Ἄξιόκερσα, Ἄξιόκερσος, Καθμίλος, δύο δαίμονες.

Κάθειροι (Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης).

Καὶ ἂν πάρουμε τὴν ἑλληνικὴ ἀναλογία ταυτίζοντα: ὡς ἐξῆς μὲ διαφορετικὰ ὀνόματα.

Ἄξιερος εἶναι ἡ Δήμητρα, ἡ μεγάλη Μήτηρ Θεά.

Ἄξιόκερσα εἶναι ἡ Περσεφόνη.

Ἄξιόκερσος εἶναι ὁ Ἄδης.

Καθμίλος εἶναι ὁ Ἐρμῆς.

Καὶ οί δύο δαίμονες Κάθειροι ἀντιστοιχοῦν μὲ τοὺς Διόσκουρους, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ὅπως μᾶς γράφει καὶ ὁ Τίτος Λίβιος ὅτι: τοὺς τιμοῦσαν ὡς προστάτες τῶν ναυτιλιωμένων οί Σαμοθρακες, (μὴ ξεχνᾶμε ὅτι: ἀπ' ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ οί Ἕλληνες εἶναι θαλασσοκράτορες). Καὶ μάλιστα εἶχαν καὶ τὰ ἀγάλματά τους λέει πάνω σ' ἓνα ἀκρωτήριο τοῦ λιμανιοῦ «Δημήτριος».

Ὡς γιὰ τὸ πολίτευμα καὶ τὴν ἐσωτερικὴ κατὰστασὴ τῆς Σαμοθράκης τίποτα δὲν διασώθηκε σὲ ἀρχαίους συγγραφεῖς. Μόνον ὁ θαθὺς ἐρευνητὴς καὶ σύγχρονος ἱστορικὸς Γάλλος Γκλότζ ἀναφέρει: τὴν πληροφορία ὅτι ἡ Σαμοθράκη ἀποικίσθηκε κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἀπὸ Σαμίους πιθανὸν περὶ τὸ 650 π.Χ..

Ἡ μυστηριακὴ αὐτὴ Θρησκεία τῶν Κάθειρων, ὅπως θὰ ποῦμε καὶ πιὸ κάτω, ἐπικρατοῦσε στὴ Σαμοθράκη προτοῦ ἐμφανισθῆ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ μάλιστα γιὰ νὰ εἴμαστε πιὸ συγκεκριμένοι προτοῦ περάσει ἀπὸ τὸ νησί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ 53 μ.Χ. (πράξ. ἰστ' — II), πηγαίνοντας γιὰ τὴν Καβάλα, γιὰ νὰ φέρῃ τὸ νέο μήνυμα τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κηρύγματος, περὶ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως Θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ.

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ, ΣΤΑ ΘΕΡΜΑ

Στὰ Θέρμα εἶναι τὰ ἱαματικὰ λουτρά τῆς Σαμοθράκης. Σήμερα, κάθε χρόνο καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴς 20 Μαΐου καὶ πέρα ἢ καλύτερα ἀπὸ τῆς Ἀναλύσεως καὶ ἔπειτα, γιὰ νὰ εἴμαστε πιὸ σαφεῖς, πλήθος κόσμου ταξιδεύει ἀπὸ Ἄλεξ) πολὴ πάσης κατηγορίας καὶ ἀπὸ παντοῦ τῆς Ἑλλάδος προερχόμενοι, γιὰ τὸ μαγευτικὸ τοπίο, τὰ Θέρμα. Γιὰ τὰ θαυματουργὰ ἱαματικὰ λουτρά τοῦ νησιοῦ. Μηδὲ καὶ οί Τούρκοι: τῆς Κομοτηνῆς ἐξαιροῦνται.

Δὲν ἔχω πρόχειρα τὸ πῶς ἀκριβῶς ἔχουν τὰ συστατικὰ συνθέσεως τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ μπορῶ, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, νὰ πιστοποιήσω ὅτι: τὰ ἐπάνω λου-

τρό, γνωστά μὲ τὸ ὄνομα «φαρόθερμα» εἶναι τὰ ἰδεωδέστερα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀσφαλτοῦς λαματικά νερά, γιὰ ὄσους κυρίως υποφέρουν ἀπὸ ρευματοαρθριτικά κ.λπ. Δὲν ἀπολείπει φυσικά καὶ τὸ πόσιμο νερό, γιὰ ψαμμίασι, χολολιθίαση, νεφρά, ἕλκτα κ.λπ.

Ἄλλὰ τὸ ὠραιότερο ἐξ ὅλων εἶναι ὅτι ὄχι μόνο συνδιάζει κανεὶς εὐχάριστη διαμονή καὶ τοποθεσία γραφικὴ, μιὰ ἀντίθεση βουνὸ μὲ θάλασσα, ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴν ἀπόλυτη ἀνεσὴ του. Βρίσκει ὅ,τι δὲν πρέπει νὰ λείπει σὲ μιὰ ἔξοχή καὶ συνδιάζεται πάντοτε «τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου», ὅπως, λέει ἡ κοινὴ παροιμία.

Τοποθεσία πού δὲν πληρώνεται καὶ δὲν ἐξαγοράζεται. "Ὅσοι ἐπιθυμοῦν ἀνακούφιση τὴν ἀναζητοῦν ἐπιμόνως. Καὶ ὅσοι γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐπισκέφθηκαν τὴν ἐπομένη χρονιά ἔφεραν καὶ τρεῖς φίλους των. Θέλει κανεὶς ὅ,τι φρέσκο, ὑπάρχει. Θέλει: λίγη ψυχαγωγία καὶ τὴν ἐκδρομὸν του. Οἱ εὐχάριστες συντροφίαι δὲν ἀπολείπουν. "Ὅπως καὶ τὰ ἀξιοθέατα τοπωνύμια καὶ οἱ ἱστορικὲς τοποθεσίαι, μὲ τὰ ἀπομεινάρια τῆς Βυζαντινῆς ἢ παλιαοτέρας καὶ νεωτέρας περιόδου. Θέλει ὁ εὐθυμὸς τὸν χορὸ του, καὶ τὴν καθημερινὴ ἀπασχόλησι. Τὰ ἔχει ἀπειδῶς καὶ ἀνιδιοτελῶς. Διασκεδάζεται ἢ μοναξιά καὶ ἢ πληξί: ἀπανταχοῦ ἀνέξοδα. "Ὅχι μόνον γι' αὐτοῦς, πού κατὰ κάποιο λόγο ἐρέθησαν κοντὰ στὰ μπάνια τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν καθένα, πού εἶναι: ἀπλός, ὄνειροπόλος ἐπισκέπτης, θαυμαστής τῆς ὀμορφιάς καὶ τῆς φυσικῆς καλλονῆς. Καὶ τὰ ὅσα γράφονται φυσικά εἶναι: λίγα, γιὰ νὰ δώσουν μιὰ εἰκόνα, καὶ ἀπ' ὅσα ὁ ἴδιος κανεὶς μὲ αὐθεντικὴ αὐτοφία θὰ ἀντικρύση καὶ θὰ ἀποκρυσταλλώση σὲ μορφὴ γνώμης.

Οἱ παραθερισταὶ θὰ εἶναι πάσης κατηγορίας καὶ κοινωνικῆς θέσεως. Καὶ ἡ συρροή γίνεται ὑπὸ τύπον κοσμοπλημμύρας.

Συνάντησις καὶ γνωριμία σὲ σπάνια σύνθεση. Καὶ χωρὶς ὑπερβολῆς. "Ὅλοι ἐξ ἴσου σύνταμα γίνονται κοινοὶ καὶ μὲ τὸν καθένα ὀμιλητικοί. Διότι ἡ ὀργιάζουσα φύσις τὸ προκαλεῖ νὰ εἶναι κανεὶς εὐχάριστος στὴν συναστροφὴ καὶ ἐντυπωσιακὸς γιὰ τὴν γνωριμία του.

Νὰ πῶς μ' ἔνα ποίημα ἐξωτερικεύει τὸν ἐσωτερικὸ του λυρισμὸ ἕνας περαστικὸς, σὲ ἀκροστιχίδα μάλιστα: (Βατούσης).

Ρίξε διαβάτη μιὰ ματιὰ
στοῦ πλάτανου τὴ ρίζα
ἕνας λεβέντης μὲ θρακί
πρῶτη φορὰ τὸν εἶδα
"Ἐχει λεβέντικο κορμί,
πάντα χαμογελάει,
σφάζει κατσίκια διαλεχτὰ

καὶ ἔλα τὰ πουλάει.
 Ἦ ἀρέσει σὺν χαμογελᾷ,
 ἔχει περίσσια χάρη,
 τὴ μαύρη θράκα πὺ φορᾷ,
 θόστου καὶ τὴν κουνάει.
 Πάρτε κατσίκι διαλεχτό,
 ἀπ' τὸ θουνὸ φερμένο,
 κατσίκι ὀλοκάθαρο
 καὶ μοσχοβολημένο.
 Ὅλοι πηγαίνουνε σ' αὐτόν,
 γὰ πάρουν τὸ ψητό τους,
 μὲ τὰ λεφτὰ στὰ χέρια τους,
 μὲ τὸ χαμόγελό του.
 Ἵστερα ἀπὸ τὸ πούλημα
 ἔλο χαρὰ γεμάτος
 γιὰ νέα σφάγια τραβά,
 εἰς τὸ θουνὸ, τρεχάτως.
 Τὰ ξημερώματα ξανά,
 στοῦ πλάτανου τὴ ρίζα,
 φρέσκα κρέατα πωλεῖ,
 ἐρίφια καὶ γίδια.
 Ζήτηση ἔχει περισσὴ
 τὸ τυρερὸ κατσίκι,
 γιατί ἢ γίδα ἢ παληὰ
 δὲν θράζει, εἶναι φρίκη.
 Ἴσως γιὰτ' εἶναι τίμιος,
 γι' αὐτὸ τὸν προτιμοῦνε,
 καὶ νέοι, γέροι, στὸ χωριό,
 ὅλοι τὸν ἀγαποῦνε.
 Ἄκούραστος, καὶ πάντοτε
 εἶναι γεμάτος κέφι,
 καὶ προπαντὸς ὅταν τοῦ πῆς
 γὰ κἀνη κοχορέτσι.
 Στὰ πεταχτὰ ἔχ' ἔτοιμο,
 τὸν κόπο δέχως φράγκα,
 κι' ὅταν τὸ φέρνει τραγουδᾷ,
 κουνώντας καὶ τὴ θράκα.
 20—8—1959

Ὁ τοπικός εἰδωλλιακὸς χορὸς «γιάρα» ἀπαλύνει καὶ τὴν πιὸ σκληρὰς καρδιὰς ἄδολα καὶ τιθασσεύει καὶ τὰ πιὸ ἄγρια ἔνστικτα, μὲ τὸν παθητικὸ τοῦ εἰρμὸ καὶ τὴν ἀλλεπάλληλες στροφὰς καὶ τὰ τσακίματά του. Μέχρι τοῦ σημείου πού κανεὶς νὰ ξεχνιέται καὶ ν' ἀφιερώνεται ψυχῇ τε καὶ σώματι στὴ φύση, στὴν ἀπλή, τὴν ἀπονήρευτη καὶ τὴν ἀνεπιτήδευτη.

ΣΑΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ἡ Σαμοθράκη παλαιότερα διατηροῦσε καὶ συντήρησε 70 χιλιάδες κατοίκους, ὅπως λένε. Φαίνεται κάποιος ἄλλοι πόροι θὰ ὑπῆρχαν καὶ σήμερον χάθηκαν, ἄγνωστο γιὰ πιὸ λόγο.

Ἐχει Γυμνάσιο καὶ Ἐκκλησία Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπου φυλάγονται ἐπιμελῶς καὶ μὲ πᾶσαν εὐλάβειαν καὶ εὐσέβειαν καὶ οἱ κάρες τῶν πέντε νεομαρτύρων Σαμοθράκης, πανόμοιον στὸν ἀρχιτεκτονικὸ τῆς ρυθμὸ μὲ τὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ γὰρ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Κων) πόλεως.

Οἱ κ α τ ο ι κ οί: εἶναι περὶ τοὺς 5 χιλιάδες σήμερον. Καταγίνονται μὲ ὅτι περὶ ἀπ' τὸ χέρι. Εἶναι δὲ τόσο ὑπαμονετικοί, φιλήσυχοι, φιλόξενοι καὶ πανέξυπνοι, ὥστε παντοῦ ἔχουν σταδῶδρομῆσαι εὐθαρσῶς. Ἀκόμη καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια πάνω ἀπὸ χίλιες ψυχὰς ἔχουν μεταναστεύσει στὴν Γερμανία (Δυτικὴ) καὶ ἔχουν ἀποκατασταθῆ ὑπέροχα καὶ ὑπερηφανεύονται διότι εἶναι Σαμοθρακεῖς.

Σὰς ἀναπτύσσῃ ἕνα πρόσφατο μικρὸ δείγμα τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς προνοητικότητός των. Στὴν νοτιανατολικὴ πλευρὰ, ὅπου τὸ χωριὸ Λάκωμα, φύτεψαν κοκοῦτσια καὶ ἀνέπτυξαν περίφημες πορτοκαλιὰς Μέρλιγ. Κάτι τὸ ἅποιο καὶ ἡ γεωπονικὴ ἀκόμη δὲν θὰ ἐρῆ νὰ δώσῃ τὴ λύση τῆς, νομίζω.

Ὁ γ ὁ ρ ο ς τ ο ὕ ν η σ ι ο ὕ: εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ θαυματικώτερα ἐπιτεύγματα τῆς καλοκαιρινῆς περιόδου, γιὰ τοὺς παραθεριστὰς καὶ λουομένους. Κυρίως, ὄχι τόσο γιὰ ν' ἀπολαύσουν μέρη γραφικὰ, ἀλλὰ ν' ἀποθαυμάσουν, πῶς ἀγκιστρώνονται πραγματικὰ στὰ βράχια, στὴ θέση Ἀγκιστρο, τὰ ἄγρια κατσίκια, πού κι' αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι τὰ θαύμαζαν.

Τὰ ὅσα γράψαμε εἶναι εἰλικρινῆς πρόθεσις καὶ ἀγνόητη διάθεσις. Ἐνας τίμιος ὕμνος, γιὰ ἕναν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ πού δὲν ἔσθῃσε καὶ πολλὰ φέρναι στὴ θύμισί μας.

Τὸ νησί μπορεῖ νὰ ἄλλαξε πολλοὺς ἀφέντες. Ἡ θρησκεία τῶν Μεγάλων Θεῶν μπορεῖ νὰ ἔσθῃσε γιὰ τὸ νησί. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ ἀλλάξῃ οὔτε τὸν ἔθνησμό, οὔτε καὶ τὸν πολιτισμὸ τὸν ἑλληνικὸ, τὸν ὑπέροχο.



— Η Χώρα — Σαμοθράκης —

B'

1. Τὰ ΜΥΣΤΗΡΙΑ τὰ ΚΑΒΕΙΡΙΑ

Τὰ μυστήρια πού γίνονταν στήν Σαμοθράκη εἶναι μία λατρεία τῆς φύσεως, τήν ὁποίαν θεοποίησαν, μή μπαρώντας νά δώσουν μέ τις ἐπιστημονικές γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, λύσεις στίς φυσικές δυνάμεις (βλάστησις ἀναπαραγωγή, λουλούδια κ.λπ.) ἤ καί στά διάφορα φυσικά φαινόμενα (ἀστραπές, ἔβροντές, σύννεφα, θύελλες, τρικυμίες, κακοκαιρίες κ.λπ.).

Ἔχουν σχέσιν μέ τὰ Ὀρφικά μυστήρια πού τὰ πῆραν ἀπό τή Μικρά Ἀσία, ὅπως πῆραμε ἑμεῖς ἀπό τοὺς Ἑβραίους τὸν Χριστιανισμό.

2. Οἱ θεοὶ τῆς Σαμοθρακῆς

Ἦταν:

1.) Ἡ Μεγάλη Μητέρα—Γῆ. Πού τή λέγαν στή Μικρά Ἀσία Κυβέλη, στήν Σαμοθράκη Ἀξίερος καί στήν Ἑλλάδα Δήμητρα.

2.) Ὁ Κασμήλοξ. Ὁ σύζυγος τῆς θεᾶς τῆς γονιμότητος. Στήν Ἑλλάδα λέγεται Ἐριής. Γ' αὐτὸ καί βλέπουμε σύμβολο κηρύκειο στίς ἐπιγραφές.

3.) Οἱ Κάθειροι. Δύο γυμνοὶ νέοι, μέ τὰ ὀνόματα στήν Ἑλλάδα Διόσκουροι — Κάστωρ καί Πολυδεύκης.

4.) Ἀξιόκερσοξ. Ἀξιόκερσα — ἡ σύζυγός του ἢ Ἀρμονία. Στήν Ἑλλάδα λέγονται Ἀδης καί Περσεφόνη. Οἱ θεοὶ οἱ ὑποχθόνιοι, τοῦ Κάτω Κόσμου.

Συμπέρασμα. Ὑπάρχουν θεοὶ ἀπὸ πάνω μας, θεοὶ στὸν Κάτω Κόσμο καί διευθύνουν ἐπὶ αὐτῆ τὴν ἁρμονία στή φύση. Μᾶς παρακολουθοῦν καί μᾶς βοηθοῦν.

Τὸ δέος πρὸς τις ἀθάνατες δυνάμεις ἐξαναγκάζει τὸν ἄνθρωπο νά λατρεύη θεοὺς καί νά δημιουργήσῃ τελετὲς καί Ἀκολουθίες γι' αὐτούς.

3. Η ΠΟΜΠΗ

Ὅλη αὐτὴ ἡ μυστηριακὴ τελετουργία, ὅπως τὰ Παναθήναια, ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν Παληάπολη, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Πύργο τῆς Παληάπολης καί τὰ τείχη. Περνοῦσε τὴν μεσαία Πύλη ἀπὸ τὰ τείχη, κατέβαινε στὰ Πρωπύλαια, πού εἶναι τὸ μέρος πού φαίνεται κάτω ἀριστερὰ μας ἀνάμεσα νεκρόπολη καί τείχη μέ μιὰ ἀψιδωτὴ καμάρα, γιὰ νά φεύγουν τὰ νερά τῆς βροχῆς ἀπὸ τὸν χεῖμαρρο, καί κατέληγε στὰ Ἴερά Κτί-

ρια στον ΙΕΡΟ ΧΩΡΟ των κτισμάτων.

Βέβαια γινόνταν ΝΥΧΤΑ με λυχνάρια, ἔλη αὐτὴ ἡ τελετουργία, ὅπως ἡ δική μας ἔξοδος τοῦ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ, καὶ ἐπειδὴ τὴν Ἀκολουθία τὴ λέγανε Ὁργια, ἐνομήθη, ὅτι, κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν καμάρα, ποὺ τὴ λένε φυλακὴ σὺν Σαμόθρακες, ὅτι γινόντουσαν καὶ πραγματικά ὄργια στὸ σκοτάδι, ὅπως τὰ νομίζαμε ἐμεῖς σήμερα «τὰ σκάνδαλα».

4. ΟΙ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ — ΚΑΒΕΙΡΟΙ

Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ Θεοὶ—Δημιουργήματα τῶν ναυτιλομένων—Προστάτες τους, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τους ἦταν ναυτική. Ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τους, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἦταν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ναυτική, ἔπρεπε καὶ κάποιος θεὸς νὰ τοὺς δίνῃ καὶ θύναμη καὶ προστασία ἀπὸ τρικυμίες, ναυάγια κ.λπ.. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Κάβειροι ἢ ὅπως τοὺς εἶπαν Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἢ ὁ ἐλληνικὸς Πισσειδῶνας καὶ στοὺς χριστιανοὺς ἔπειτα ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Γιὰ τοὺς Ἀθηναίους εἶναι καὶ ἡ Ἀθηνα Πρβλ. «σὺν Ἀθηναῖ καὶ χεῖρα κίνει».

5. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὰ πλατάνια τῆς Παληάπολης, ὅπως βλέπομε ἀκριβῶς στὸ βάθος τοῦ βουνοῦ, ἔχαμεν ἀριστερά μας τὸν Πύργο τῆς Παληάπολης, (κάτω ἐδῶ βγῆκε τὸ 53 μ.Χ. γιὰ πρώτη φορά, προσερχόμενος ἀπὸ τὴν Τροία, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (ΠΡΑΞ. ΙΣΤ') καὶ κήρυξε. Δεξιὰ μας ἀρχίζουν τὰ ΤΕΙΧΗ ἀπὸ τὴν ἀρχαία πόλη καὶ φθάνουν ὡς τὸ βουνό.

Στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ πρέπει νὰ εἶχαν τὴν ΑΚΡΟΠΟΛΗ τους οἱ παλαιοὶ κάτοικοι. Ἐδῶ ὁ χώρος ἦταν λιμάνι στὰ παλιὰ χρόνια μετὰ τὸ ὄνομα Δημήτριος λιμὴν. Δεξιὰ μας, ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἔξω ἀπ' τὰ τείχη θρίσκειται ὁ Ἱερὸς χώρος μετὰ τὰ Κτίρια.

Τὸ Ἀνάκτορο.

Τὸ Ἀρσινόειο.

Τὸν Ναὸν τῶν Καβείρων.

Τὸ Θέατρο.

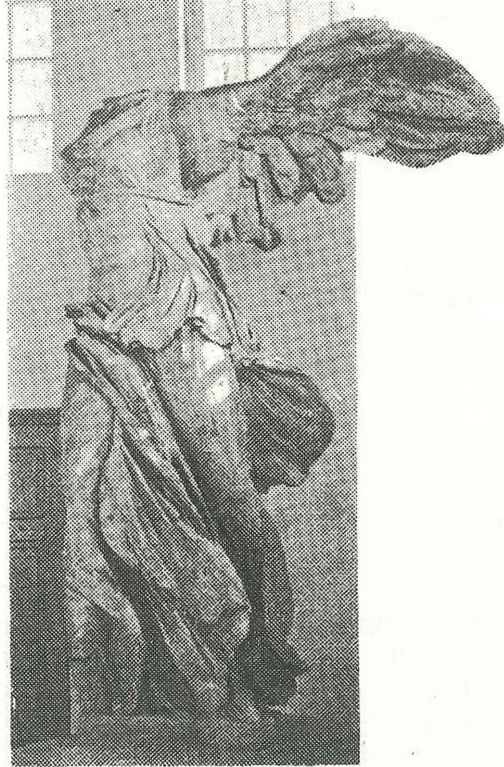
Τὴ Νίκη τῆς Σαμοθράκης.

Καὶ τὰ Κυκλώπεια τείχη.

6. Η ΙΕΡΗ ΠΟΜΠΗ

Ἄν βρεθοῦμε στὴν ἄλλη περιοχὴ, ἔξω ἀπ' τὰ τείχη δυτικὰ καὶ ἀνεβούμε ἀπὸ τὸ Ἀρσινόειο ἀριστερά μας—ἔνα ὄρομάκι

— ὅπως θὰ προχωρήσει γιὰ τὸ Νεὸ τῶν Καθεύρων μὲ τὶς κολόνες, θὰ ὀοῦμε ἀπὸ τὸ ὕψωμα, ἀκριβῶς ἀπέναντί μας ΤΑ ΤΕΙΧΗ πού ἀνεβαίνουν ὡς τὸ θουνό. Στὴν πιθανὴ ΑΚΡΟΠΟΛΗ τους. Μπροστά μας γίνονται ἀνασκαφές καὶ βγήκε ἕνα κυκλικὸ κτίριο (ἴσως τὰ Προπύλαια). Κάτω στὴ λάκκα δεξιά φαίνεται μιὰ καμάρα καὶ ἀπὸ πάνω κτισμένες κουφόπετρες. Φαίνεται αὐτὸ τὸ μέρος θὰ εἶχε καὶ κολόνες καὶ θὰ ἦταν ὅπως τὰ Προπύλαια στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν.



Τὸ περίφημον ἄγαλμα Νίκης τῆς Σχιοθράκης.

Ἄπ' τὰ ἀπέναντι τείχη, πρὸς τὰ δεξιότερα λίγο ὅπως ἀνεβαίνουν αὐτὰ καὶ διευθύνονται πρὸς τὸ θουνό, ὑπάρχει μιὰ μεγάλῃ Πύλη. Ἄπὸ κεῖ θγαίναν οἱ μύστες τὴ νύχτα, κρατώντας τὰ λυχνάρια τους καὶ ἔρχοταν πρὸς τὰ κτίρια, ἀφοῦ περνοῦσαν πρῶτα ἀπ' τὰ Προπύλαια, ἀπ' τὴν κάμαρα, πού φαίνεται ἰσὴν γέφυρα.

Ἄλλὰ πρέπει τὸ μέρος αὐτὸ γὰ τὸ φαντασθῶμε μὲ κολόνες, (ὅπως εἶναι καὶ τὰ προπύλαια στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν). γιὰ γὰ τὸ καταλάβουμε.

Ἄπ' τῆ μεσαία πόρτα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ναοῦ τῶν Καθείρων, ἔχει ἓνα ὁρομάκι καὶ ἀνεδαίνεις ἀριστερά γιὰ τὸ ἀπέραντο νεκροταφεῖο.

Ἐχει ἓνα κτίσμα ἐκεῖ πάνω Βυζαντινῆς ἐποχῆς, πού φαίνεται σάν παρεκκλήσι. Ἐκεῖ ἀπάνω γίνονται οἱ καινούργιες ἀνασκαφές, πού βρέθηκε τὸ κυκλικὸ κτίριο, καὶ ἀπέγαντε στὰ Τείχη, κοντὰ σὲ κάτι μικρὲς ἐλλείψεις, φαίνεται ἡ Πύλη ἀπ' τὴν ὁποία ἔδρανε ἡ Πομπή καὶ ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο γιὰ κτίρια (τὰ Προπύλαια), ὅπως ἡ πομπὴ τῶν Παγληναίων ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα πρὸς τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκρόπολης τῶν Ἀθηνῶν.

Φωτογραφίες πού μποροῦμε νὰ πάρουμε
ἀπ' τίς Ἀνασκαφές

- 1) Τὸ Ἀνάκτορο τῆς ἐξοχῆς, τὸ Φοῦργο, τὴν Ἱερὰ Οἰκία.
- 2) Τὸ Ἀρσενόειο τὴν ἐπιγραφὴ τῆς Ἀρσινόης, τὸ ἐσωτερικὸ, τὰ κυκλώπεια Τείχη, τὸν Ἱερὸ γρανιτένιο δρόμο, τὸ πλακόστρωτο, τίς σκάλες, τὴν πηγὴ.
- 3) Τὸ Νὰὸ τοῦ Καθείρων τὴν εἴσοδο μὲ τίς κολόννες, τὸ σκεπασμένον μὲ τὰ κεραμίδια, τὴν καμένη ΕΣΤΙΑ, τὴν ἀψιδωτὴ γωνία — ΚΡΥΠΤΗ —, τὸ μάρμαρο μὲ τὴν τρύπα σάν μισὸ αὐγὸ, τίς κολόννες — ἔξη μπροστὰ ἔξη πίσω.
- 4) Τὸν μαρμαρένιο πιάγκο, πού βρίσκεται ἀριστερά μας, ἔπως μπαίνομε ἀπ' τὰ κάγκελα στὶς ἀνασκαφές. Ὅπως μπαίνομε γιὰ τίς ἀνασκαφές, ἔδειξιά μας, πὰ μάρμαρα ἔλα εἶναι στυλοβάτες, θάσεις δηλαδὴ πάνω στὶς ὁποῖες στηρίζονταν οἱ κολόννες ἀπὸ τὰ διάφορα κτίρια. Φωτογραφία τοῦ Μουσειοῦ ἀπὸ τὴ χώρα, φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς τῶν Γατελούζων καὶ μιὰ ἐπιγραφὴ πού ἔχει πίσω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας σὲ ἓνα πεταμένο μάρμαρο.

Σημειώσεις —

Χωρὶς Χάρτη πού νὰ σὲ κατατοπίζη, δὲν μπορεῖς νὰ προχωρήσης καὶ νὰ μελετήσης τίς ἀνασκαφές — Γιὰ νὰ καταλάβης Ἀρχαιολογία πρέπει νὰ ἔχης φαντασία — Πρέπει νὰ φέρης στὴν φαντασία σου, πῶς περίπου εἶναι τὸ ἀρχικὸ σχέδιον γιὰ νὰ τὸ νοιώσης καὶ νὰ τὸ ζήσης τὸ Κτίριο.

Καλὸτερο εἶναι νὰ θῆς πρῶτα τὰ Κτίρια ἐπὶ τόπου, καὶ ἔπειτα νὰ πᾶς στὸ μουσεῖο, νὰ θῆς καὶ τὴν ἀναπαράσταση τῶν Κτιρίων καὶ τὰ διάφορα ἀντικείμενα, πού βρέθηκαν ἐπὶ τόπου στὶς ἀνασκαφές — Ἔτσι ἔλα τὰ καταλαβαίνεις καλλύτερα —



Παλαιάπολις — Ναός Καθειρών.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Χώρας πάνω ἀπ' τὴν πόρτα ἔχει τὴν ἐπιγραφή:

Α + Ω
 Ο Ν Α Ο Σ Ο Υ Τ Ο Σ
 Τ Η Σ Κ Ο Ι Μ Η Σ Ε Ω Σ
 Α Ν Η Γ Ε Ρ Θ Η Ε Κ Β Α Θ Ρ Ω Ν
 Δ Α Π Α Ν Η Τ Η Σ Ε Ν
 Τ Α Υ Θ Α Κ Ο Ι Ν Ο
 Τ Η Τ Ο Σ Ε Ν
 Ε Τ Ε Ι 1 8 7 5

7. ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

1.) Η Μ Ε Γ Α Λ Η Μ Η Τ Η Ρ — Η Γ Η, ἡ ἔπως τὴν λέγαν ἢ Μ Η Τ Ε Ρ Α τ ῶ ν β ρ ά χ ω ν — Η Δ Η Μ Η Τ Ρ Α —. Γι' αὐτὸ καὶ λατρεύουν ἕναν Ι Ε Ρ Ο Β Ρ Α Χ Ο πού βρίσκεται δεξιὰ μας, κάτω - κάτω σὰ θεμέλια ἔξω τοῦ Ἀρσινοεῖου. Ἡ θεὰ αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομα Α Ξ Ι Ε Ρ Ο Σ στὴν Σαμοθράκη. Στὴν Μ. Ἀσία Κυδέλη.

Στὴν Ἑλλάδα Δήμητρα, ἔχει καὶ ἄλλα ὀνόματα:

Ἡλέκτρα, Λαμπρή, Στρατηγίδα, Ἡγέτιδα (ἀρχηγίνα).

Ὅπως καὶ ἡ δικὴ μας ἢ Παναγία ἔχει ἕνα σωρὸ ἐπιθέτα:

Λαοδηγήτρια, Σκέπουσα, Δακρυρροοῦσα, Γοργοεπήκοος, Παντάνασσα, Ἐκατονταφυλιανή, Καμαριώτισσα κ.λπ.

2.) Ὁ Κ α δ μ ή λ ο ς

Ἴδιος μὲ τὸν Ἑρμῆ — θεὸς τῆς γονιμότητος. — Εἶναι ὁ σύζυγος τῆς ΜΗ-ΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ. Σύμβολο ἔχει ἕνα Κ η ρ υ κ ε ι ο μὲ δύο κεφάλια φιδίσινα, ὅπως εἶναι ἡ πατερίτσα τοῦ Δεσπότη,

Αἰθουσα Α.: ἀναπαραστάσεις Κτιρίων.

Στὸ βάθος δεξιὰ κολόνα μὲ ἐπιγραφή δίπλα στὴν ἀναστήλωση τοῦ ἄρσινοεῖου ἔχει:

Σ η μ ε ί ω σ ι ς

σ τ ὸ Μ Ο Υ Σ Ε Ι Ο Ν

Αἰθουσα Β —

Προθήκη Ι — ἐπάνω ράφι — ἔχει μιὰ γυάλινη δαχτυλιδόπετρα. Ἀνάμεσα σὲ δύο λιοντάρια καὶ κεφάλι χριανοῦ εἶναι ἡ Μ η τ έ ρ α τ ῶ ν β ρ ά χ ω ν.

Αἰθουσα Γ —

Προθήκη ΙΘ — ἐπάνω ράφι — Μὲ τὸ ὄνομά της, στὸν Ἱερὸ Βράχο κάτω ἀπ' τὸ Ἀρσινόειο, λά τ ρ ε υ α ν κ α ι τ ῆ θ ε α Ἐ κ ά τ η ἢ Κήρηγθία Ἀφροδίτη.

Πάνω στην απαγορευτική επιγραφή:

DEORUM SACRA
QUI NON ACCEPERE—
RUNT NON INTRANT
ΑΜΥΗΤΟΝ ΜΗ ΕΙ
CΙΕΝΑΙ

3.) Κ ά θ ε ι ρ ο ι .

Δύο γυμνοί νέοι, όρειχάλκινα αγάλματά τους, με ύψωμένα τὰ χέρια, ύπήρχαν στην Ανατολική είσοδο του Ναού των Καθεύρων, άπ' τὸ δεξί μας χέρι, και στὸ Ἀνάκτορο, μπροστά στὸ φούρνο, άπ' τὸ δεξί μας χέρι. Στην Ἑλλάδα λέγονται Κάστωρ και Πολυδεύκης. Προστάτες τῶν ναυτιλομένων. Σύμβολά τους: άστρα, φίδια.

Αἴθουσα Β.

Προσθήκη Ι. Ἐπάνω ράφι φωτογραφία άσημένου δαχτυλιδιοῦ.

4.) Ἄ ξ ι ό κ ε ρ σ ο ς = Ὁ Ἄδης.

Ἄ ξ ι ό κ ε ρ σ α = ἡ Περσεφόνη, λέγεται και Ἄρμονία. Θεοὶ τοῦ κάτω κόσμου.

Σ υ μ π έ ρ α σ μ α : Ὑπάρχουν θεοὶ στὸν Οὐρανό, πὸν φτιάξαν ὄλο αὐτὸ τὸ Στερέωμα και τὸ Παρακολουθοῦν με τάξη και Ἄρμονία, Θεοὶ στὸν Ἄδη. Αὐτοὶ διευθύνουν τίς τύχες μας, τοὺς καιροὺς τῆ δλάστηση κ.λπ. Πρέπει νά τοὺς λατρεύουμε άπό φόβο και σέβας, άφοῦ αὐτοὶ οἱ θεοὶ μᾶς δίνουν ὄλα τὰ καλά μας και ζῶμε και ἔχομε τὴν εὐτυχία μας.

8. Ο Ι Γ Ι Ο Ρ Τ Ε Σ — Τ Α Π Α Ν Η Γ Υ Ρ Ι Α

Γινόταν πάντα νύκτα και στὸ διάστημα άπό τὸν Ἰούλιο ἔως τὸν Σεπτέμβριο, ὅπως γίνεται και σήμερα τὸ Πανηγύρι τῆς Ἄγίας Παρασκευῆς 26 Ἰουλίου στην Παληάπολη. (χορὸς, τραγούδια, γλέντια, τσιδριμέ—κοκορέτσι) και ἡ γιορτὴ τῆς Παναγίας 15 Αὐγούστου στὰ Θέρμα Πρὸβλ.

Τὸ Δεκαπενταύγουστο στην Τῆγο κ.λπ.

Διότι οἱ καιρικὲς συνθήκες (τὰ μελτέμια) δὲν επιτρέπουν νά γίνουν σὲ ἄλλες ἑποχὲς αὐτὲς οἱ γιορτές.

9. Λ Ι Γ Α Γ Ι Α Τ Η Ν Τ Ε Λ Ε Τ Η Κ Α Ι Τ Ο Υ Σ Μ Υ Σ Τ Ε Σ

Ὅπως οἱ χριστιανοὶ λέγονται μεταξὺ τους Π ι σ τ ο ἶ , ἔτσι και οἱ μύσται λεγόταν Ε Ξ Ε Β Ε Ι Σ .

Αἴθουσα Β.

Προθήκη 3. Κάτω ράφι. Ἦχει μιὰ στήλη ἀπὸ τὸ Ἄρσινόειο πού τὴν ἀφιέρωσαν Κ υ ξ ι κ η ν ο ι, καὶ φαίνεται αὐτό.

ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ ΙΕΡΟΠΟΙΟΙ ΚΑΙ
ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΕΥΣΕΒΕΙΣ
ΕΠΙ ΑΝΤΙΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΕΡΜΑΓΟΡΟΥ
Ι Π Π Α Ρ Χ Ε Ω
Σ Α Μ Ο Θ Ρ Α Κ Ε Σ Ε Π Ι Β Α Σ Ι Α Ε Ω Σ
Α Ρ Ι Δ Η Μ Ο Υ
Ι Χ Ο Υ Π Α Ρ Μ Ε Ν Ι Σ Κ Ο Ι Μ Α Ρ Ι Σ Τ Ε Ω
Ξ Ε Ν Ο Σ Φ Ι Λ Ο Ξ Ε Ν Ο Υ . .
Α Ι Τ Α Ι Ε Υ Σ Ε Β Ε Ι Σ Α Σ Κ Λ Η Π Ι Α . . . Ι Σ
Α Γ Α Λ Ο Υ Θ Ε Ρ Σ Ι Ω Ν — Π Ρ Ο Γ Ε Ι Τ Η Σ
Κ Υ Β Ε Ρ Ν Η Τ Η Σ Μ Η Ν Ο Φ Ι Λ Ο Υ

Ἦ μ ύ η σ η. Γινόταν ὅποτεδῆποτε.

1) ἢ σ τ ὸ Ἄ ν ά κ τ ο ρ ο, πού γινόταν καὶ ΕΠΙΔΕΙΞΙΣ συμβόλων μετὴ τῆ σημασία πού εἶχαν, Κηρύκειο, Φίδια, ἄστρα, δαχτυλίδι κέρατο, συμβόλιζαν τὸν Οὐρανὸ καὶ τὴ Γῆ.

ἢ 2) γινόταν μιὰ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ἐνὸς ἱεροῦ μύθου, ἰσὴν τὴν ἀρπαγὴ τῆς Περσεφόνης, πού ἔξη μῆνες ἦταν πάνω ἀπὸ τὴ γῆ (λουλούδια, βλάστηση) καὶ ἔξη μῆνες ἦταν κάτω στὸν Ἄδη (πέφτουν τὰ φύλλα, Φθινόπωρο—Χειμῶνας).

Αὐτὸ γινόταν στὸ ἀψιδωτὸ μέρος τοῦ Ναοῦ τῶν Καθεύρων, μετὶς κολόνες. Ο ἰ τ ε λ ε τ ε ς, γινόταν τὴ νύχτα μετὰ δάδες καὶ λυχνάρια.

Αἴθουσα Β.

Προθήκη 1. Χαμηλότερο ράφι.

Αἴθουσα Γ.

Προθήκη 6.

Τ ἦ ν ύ χ τ α κρατοῦσαν ὅλοι στὰ χέρια τους λυχνάρια — ἀπὸ ἓνα κύπελλο — Κήλυκες — Κοῦπες — Κύαθους — καὶ Ψαρόπιατο μαῦρο, γιὰ τὸ Δεῖπνο. Στὸ τέλος τὰ ἔσπαναν. Ἐμεῖς στὴν Ἀνάσταση κρατᾶμε λαμπάδες καὶ Κεριά. Καὶ κόκκινα αὔγα, πού τὰ σπάνουμε.

Τ ἄ λ υ χ ν ἄ ρ ι α εἶχαν μονογράμματα. Ὅπως ἐμεῖς ἔχαμε στὶς εἰκόνας.

Μ Ρ	Θ Ο Υ
Ι Σ	Χ Ρ
Ν Ι	Κ Α

Αἴθουσα Γ.

Προθήκη 6

Προθήκη II.

Δ ε ἰ π ν ο Κάναν μετὰ τὴν Ἱεροτελεστία καὶ τρώγαν τὰ σφαχτά.
Τ ἄ λ υ χ ν ἄ ρ ι α στὴν ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἀπὸ πῆλινα γίνηκαν γ υ ἄ λ ι ν α.
Αἴθουσα Γ.

Προθήκη 10—11.

10. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ — ΑΝ ΓΙΝΟΤΑΝ ΜΥΣΤΗΣ — Χριστιανὸς — ὅπως λέμε—μετὰ τὴ Βάπτισι τοῦ μωροῦ.

Με τὴν ἐπικοινωνία τοῦ με τὸν Θεὸ ὁ μύστης, ἐξασφάλιζε τὰ ἐξῆς Π ρ ο -
ν ὀ μ ι α .

1) Ἐλπιζε:

Νὰ εὐνοηθῆ ἀπὸ τὴν τύχη.

2) Νὰ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς κινδύνους στὴ θάλασσα.

3) Νὰ ἔχη εὐτυχῆ μεταθανάτιο ζωὴ. Πρὸβλ. Μουσειο — Αἴθουσα Β. ἀρι-
στερά μας εἶναι: ὁ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ — Ὁ Προστάτης στὴ μετὰ θάνατο ζωὴ — Ὁ
πᾶς στὸν παράδεισο. — Ὅπως πιστεύομε οἱ Χριστιανοί.

Αἴθουσα Α.

ἄγαλμα ἀριστερά μας μπαίοντας.

4) Αὐτὴ ἡ μύση ἐβεβλίωσε ἠθικὰ τὸν ἄνθρωπο.

Φ υ λ α χ τ ἄ .

1) Στὴν ἀρχὴ τῆς τελετουργίας, τοὺς δίδαν ἓνα σ ἄ λ ι κ ὀ κ κ ι ν ο ,
τὸ ὅποιο δὲν ἐπιστρεφόταν — ζουνάρι—Τὸ ἔδεναν στὴ μέση τοῦς. Καὶ αὐτὸ
προστάτευε κάθε ναυτικὸ καὶ ταξιδιώτη ἀπὸ κινδύνους .

Αἴθουσα Β.

Προθήκη 3. Κάτω ράφι.

2) Ἄλλο φυλαχτὸ ἦταν τ ἄ θ α χ τ υ λ ἰ θ ι α ἀπὸ μαγνητισμένα λίθο,
ὅπως θάζουν οἱ μάνες μπλὲ μάτια, γιὰ νὰ μὴ τὰ θασκάνουν τὰ μωρά.

Αὐτὰ εἶχαν θεία δύναμη. (Βρίσκονται τώρα στὴν Αἴθουσα Δ.).

Ἦταν ἄλλοτε στὴν Αἴθουσα Β.

Προθήκη 5.

Προθήκη 9. Τρίτο ράφι.

Προθήκη 1. Πάνω ράφι.

Αἴθουσα Δ.

Προθήκη 1.

11. ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΥΣΗ.

Οἱ θαυμοὶ ἦταν δύο.

1) Προπαρασκευὴ

2) Ἐποπτία.

Ἡ Προπαρασκευὴ γινόταν σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο, στὸ Ν. μέρος τοῦ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ, πού τὸ λέγαν ΙΕΡΟΝ ἢ ἴσως —ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ— στὸ δάθος τοῦ Ἀνακτόρου στὴν Ν.Α. γωνία ἔχει ἓνα χωριάτικο φοῦρνο— Ἐκεῖ δίπλα στὰ δεξιὰ μας εἶχε ἓνα π ά γ κ ο.

Αἶθουσα Γ.

Καὶ μπαίνοντας στὴς ἀνασκαφές ἔχει ἓναν ἀριστερὰ μας.

Αἶθουσα Β.

Ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ ποδάρια τοῦ π ά γ κ ο υ, μὲ λεοντοπόδαρα γὰ πατᾶνε.

1) Σ' αὐτὸν τὸν πάγκο καθόταν ὁ δόκιμος. Ἐρχόταν ὁ παπᾶς καὶ τοῦ εἶδνε ἓνα λυχνάρι καὶ τὸ ζωνάρι τὸ κόκκινο, τὸ σάλι. Ἦταν ὑποχρεωμένος ὅμως γὰ ἔχη μαζὶ του καὶ ὁ ἴδιος λυχνάρι, Κύπελλα, Κήλικες, Κούπες, Κύαθους καὶ Ψαρόπιατο γιὰ τὸ δεῖπνο.

2) Ὁ παπᾶς τοῦ φοροῦσε ἓνα λευκὸ χιτῶνα καὶ τὸ κόκκινο σάλι.

Οἱ θεαταὶ τὸ ἐκκλησίασμα

Ὅπως λέμε. Ἐμειναν σὲ μιὰ πελώρια αἶθουσα στὸ Ν. μέρος τοῦ κτιρίου, στὴν ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ, καὶ κάθονταν σὲ ξύλινους πάγκους, γιὰ νὰ παρακολουθοῦν αὐτὰ πού θὰ γινόταν σὲ κέντρο τῆς Αἰθούσης.

Ὁ Ἰ Π ρ ο ν ο μ ο ὦ χ ο ι. Ὁ Δήμαρχος, ὁ Νομάρχης. Οἱ ἀρχεῖς, ὅπως λέμε, καθόταν σὲ μιὰ ξύλινη ἐξέδρα πού ἦταν στὸ Ἀνάκτορο, κατὰ μῆκος στὴν Α καὶ Β πλευρὰ του.

12. Π ῶ ς γ ι ν ὶ τ α ν ἡ μ ῦ σ η σ τ ᾶ Κ α θ ε ἰ ρ ῖ α μ υ σ τ ῆ ρ ῖ α —
Π ῶ ς τ ο ῦ ς ἔ θ α ρ ζ α ν μ ἔ σ α τ ο ῦ ς ὕ π ο ψ η φ ῖ ο υ ς μ ῦ σ τ ε ς.

1) Ἀπὸ τὸν δεξιὸ τοῖχο, τὸ ΑΝΑΚΤΟΡΟ εἶχε τρεῖς πόρτες. Ἀπὸ τὴ μεσαία τοὺς ἔφερναν στὴν ΑΙΘΟΥΣΑ, στὰ δεξιὰ μας, πρὸς τὴν Ν.Α. γωνία, εἶναι ἐκεῖ πού εἶναι ὁ Φοῦρνος.

Αὐτὴ ἡ πόρτα κάτω στὸ πάτωμα ἔχει μιὰ χάλκινη θάση γιὰ νὰ στρίβη ἡ πόρτα.

Φαίνεται ὅτι δίπλα στὸν Φοῦρνο, σ' αὐτὴ τὴ Ν.Α. γωνία θὰ εἶχε μιὰ λεκάνη, γιὰ Ἰεροτελεστία καθαρισμοῦ, γιὰ τὸν κατηχούμενο. Κάτι θὰ φέλναν ἐδῶ. Εὐχές ἴσως. Ἐπικλήσεις θεῶν.

2) Ὁ μουόμενος ἀνέβαινε ὕστερα σ' ἓνα κατώφλι καὶ

3) Ἔχυνε κάτι μέσα στὸ πηγάδι γιὰ νὰ κάνη ΣΠΟΝΔΗ, κάτω στὸν πάτο.

Στὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ πρέπει νὰ ἔχη μιὰ ἰερή πέτρα, ὅπως εἶναι αὐτὴ ἔξω ἀπ' τὸ Ἀρσινόειο.

4) Σ τ ή ν τ ε λ ι κ ή φ ά σ η: ὁ μυσούμενος στεκόταν, ἢ ἴσως καθόταν, σ' ἓνα στρογγυλὸ ξύλινο θάθρο, ἀπέναντι στήν κυρία εἴσοδο τοῦ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ.

5) Γ ύ ρ ω τ ο υ χ ό ρ ε υ α ν.

Γινόταν τελετουργικοί χοροί. "Ὅπως κάνομε ἐμεῖς στὸν γάμο τὸ «Ψαῖτα χόρευε», ἢ ἴσως χορεύουν στὸ ἱερὸ οἱ παπάδες ὅταν γίνεται καμιά χ ε ι ρ ο τ ο γ ί α παπαῖ ἢ διακίου.

6) Μ ε τ ἄ τ ῆ μ ύ η σ η.

Πλησιάζοντας τὸν μυσούμενο σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς δύο πόρτες, θὰ τοῦ δείχναν τ ἄ ἱ ε ρ ἄ σ ύ μ θ ο λ α.

Αἴθουσα Β.

Προθήκη 1. Πάνω ράφι.

Κέρατο, φίδια, ἄστρα τοῦ συμβόλιζαν τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ (βλ. σελ.

18. Σ' αὐτὴ τὴν ΙΕΡΗ ΚΑΜΑΡΑ ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ.

Σὲ κανένα θ ἔ ν ε π ι τ ρ ε π ὅ τ α ν ἢ εἴσοδος. "Ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὸ δικό μας ΙΕΡΟ ΒΗΜΑ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μπαίῃ ὅποιοσδήποτε, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς παπάδες. ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Βλέπε Αἴθουσα Α.

Δεξιὰ μας στὸ βάθος ἡ μαρμάρινη στήλη.

7) Ὑστερα ὁ μύστης γύριζε π ἰ σ ω σ τ ὸ Ι Ε Ρ Ο καὶ ἔπαιρνε κάτ' ἄντιδωρο. ἄν Κοινωνία, ὅπως γίνεται μετὰ τὴ Βάφτιση, ἴσον = Π ε ι σ τ ῆ ρ ι ο, ὅτι μυσήθηκε. (ἴσως κανένα δακτυλίδι μὲ μαγικὴ πέτρα, ἄν Χαϊμαλί, ἄν φυλαχτό, ὅπως βάζουν «μ ἄ τ ι α» στὰ μωρά, γιὰ νὰ μὴ τὰ βασκάνουν).

13. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ. Η ΕΠΟΙΤΕΙΑ

Αὐτὴ ἡ τελετὴ γινόταν στὸν ΝΑΟ τῶν ΚΑΒΕΙΡΩΝ μὲ τὶς Κολόνες. Στὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, ὁ πρῶτος μὲ τὸν δεύτερο βαθμὸ, γιὰ νὰ τὸν πάρῃς, ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἓνας χρόνος. Στὴ Σαμοθράκη δὲν εἶχε καμμιὰ σημασία αὐτό. Μποροῦσες καὶ ἀμέσως καὶ ὅποτεδήποτε νὰ πάρῃς τὸν δεύτερο βαθμὸ.

Γιὰ νὰ πάρῃς τὸν δεύτερο βαθμὸ. Ἔβαζαν ἄρους. Κυρίως ἡ ἠθικὴ ἔπαιξε ρόλο. Ἐπρεπε νὰ εἶσαι ἄγιος ἄνθρωπος καὶ πολὺ ἠθικός. Ὁ ὑποψήφιος, ἔξω δεξιὰ μας ἀπὸ τὴν Α. πόρτα τοῦ Ναοῦ τῶν Καβείρων, ἔκαμνε μιὰ Π ρ ο φ ο ρ ι κ ῆ Δ Η Λ Ω Σ Η—Ε Ε Ο Μ Ο Λ Ο Γ Η Σ Η τῶν Α Μ Α Ρ Τ Ι Ω Ν του.

1) Ἐξω ἀπ' τὸ ΝΑΟ τῶν ΚΑΒΕΙΡΩΝ, ἀπ' τὴν εἴσοδο τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς, δίπλα δεξιὰ μας, ἔχει ἓνα μέρος σκεπασμένο μὲ σανίδια. Εἶχε ἐκεῖ δύο μαρμάρινες πέτρες, σ ἄ ν σ κ α λ ο π ἄ τ ι α. Στὴν μιὰ ἀνέβαινε ὁ ἱερέας καὶ στὴν ἄλλῃ ὁ κατηχούμενος.

2) Στή μέση είχαν μιὰ ἀναμένη δ α δ α. Φαίνεται ἡ βάση της ἀπὸ κεραμίδια.

Αἶθουσα Β.

Προθήκη 1. Δίπλα στὸ ἀγαλμα τῆς Περσεφόνης.

3) Ὡφείλε νὰ ἐξομολογηθῆ τίς σοβαρότερες ἁμαρτίες του καὶ ἔπαιρνε ΚΑΘΑΡΣΗ (ἄφεση ἁμαρτιῶν) ἀπὸ κάθε ἐνοχή. Ἴσως γινόταν τελετὴ καθαρώσεως καὶ ἐξαγνισμοῦ. Ἴσως ἰθλαδὴ θὰ φέλναν τίποτε ΕΥΧΕΣ.

Οἱ Παράτηρητές. Αὐτοὶ ἦταν μειωγμένοι. Εἶχαν συγκεντρωθεῖ μέσα στὸ κτίριο τοῦ Ναοῦ τῶν Καθεύρων μὲ τίς κολόνες. Ὅπως δὴποτε αὐτοὶ θὰ εἶχαν τὸ δεῦτερο θαμνὸ τῆς μνήσεως.

Ἐπόπται. Οἱ παρατηρηταὶ κάθονταν. Εἶχε πάγκοις στὶς δύο στενὲς πλαϊνὲς πτέρυγες τοῦ Ναοῦ τῶν Καθεύρων, Β καὶ Ν.

Ἡ τελετή.

Ὁ μύστος ὁδηγεῖτο ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ναοῦ τῶν Καθεύρων, ἀπ' τὴν κεντρικὴ πόρτα, μέσα στὴν ἐκκλησία.

2) Ἀκολουθοῦσαν ὕστερα δύο διαδοχικὲς Θυσίαι. Αὐτὲς γίνονταν στὴν Κεντρικὴ πτέρυγα τοῦ Ναοῦ, στὸ μεσαῖο κλίτος, ὅπως λέμε. Ἐκεῖ θὰ πρέπει νὰ ὑπῆρχαν δύο ἱερεῖς ΕΣΤΙΕΣ. Ἡ μία φαίνεται, σὰν καμίνες πέτρες. Ἡ θέση τῆς ἄλλης ἐστίας πρὸ πέρα, σ' ἓνα ἄδειο μέρος, πού ἔχει τὸ πάτωμα.

3) Τὰ θύματα.

Καὶ τὰ σύνοργα τῆς θυσίας τὰ ἔβαζαν ἀπὸ τίς δύο πλαϊνὲς πόρτες. Αἶθουσα Γ.

Προθήκη 3.

4) Ὁ μύστος πλησίαζε στὸ πίσω μέρος τοῦ κτιρίου, γιὰ νὰ δῆ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια μιὰ Ἀποκάλυψη.

5) Ἐκεῖ στὸ ἤμικυκλὸ ἀψιδωτὸ ἄκρο, πού ἦταν τὸ ψηλότερο ὁ μύστος ἢ ἓνας ἱερέας, ἀνέβαινε καὶ ἔκαμνε ΣΠΟΝΔΗ, ἔχυνε δηλαδὴ κάτι ἀπὸ μιὰ Τρύπα τοῦ δαπέδου (πάτωμα), σὲ ἓναν πορφυρίτη δράχο. Ἡ τρύπα αὐτὴ μοιάζει σὰν μισὸ αὐγὸ.

6) Μετὰ ἡ κατὶ θὰ ἔβλεπε ἢ θὰ κατέβαινε ἀπὸ πλαϊνὰ σκαλιὰ σὲ μιὰ Κρύπη, γιὰ νὰ γίνῃ ἐκεῖ ἢ Ἀποκάλυψη. Ἡ Ἀποκάλυψη ἦταν ὅτι παίζανε μιὰ ἀναπαράσταση. Ἐκαμναν ἓνα σουμεθολικὸ γάμο ἱερὸ γάμο Καδμήλου καὶ Ἀρμονίας ἢ ἔπως θὰ λέγαμε Περσεφόνης καὶ Ἄδη.

Αἶθουσα Γ. Μπροστὰ μας φαίνεται ἓνας πάγκος, προτοῦ μποῦμε:

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ὑπάρχουν δύο πλάκες μὲ τίς χοροεγέρσεις. Φαίνεται νὰ εἶναι ἡ συνέχεια ἀπὸ τὸν ἱερὸ γάμο τοῦ Καδμήλου, ἔχῃ ἢ ἀριστερὴ ἀλλὰ οἱ δύο δεξιὲς πλάκες.

14. ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ

Χτίστηκε γύρω στο 500 π.Χ.. Γινόταν ἐδῶ οἱ τελετές γιὰ τὴν πρώτη μύηση, τὴν Π ρ ο π α ρ α σ κ ε υ ή. Σὼζεται ἡ Ν. πλευρὰ σὲ ὕψος 4 μ. Στὴ θέση του ἦταν π α λ α ι ὄ τ ε ρ ο ς σ η κ ὸ ς (τετράγωνη ἐκκλησία). Στὰ πόδια του, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀρσινοείου, φαίνονται τὰ θ ε μ ἔ λ ι α ἀπ' τὸν παλιὸ σηκό. Γιὰ νὰ τὸ χτίσουν ἔκοψαν τὴν πλαγιὰ τοῦ λόφου. Καὶ χτίστηκε ἀπὸ Β.Δ. πρὸς Ν.Α.

Ἐπιχώμα τῶσαν μὲ τείχος τὸ ποτάμι ἀπὸ Ν. πρὸς Β.Δ.

Ἦταν χωμένα στὸ χῶμα ἡ Β. ἢ Ν. καὶ Α. πλευρὰ.

Δεύτερος τοίχος Α. καὶ Β. πλευρὰ γιὰ νὰ π ρ ο σ τ α τ ε ὑ ἦ τὸ κτίριο ἀπὸ τὴν ὑγρασία. Κτίστηκε σὲ ἀπόσταση 50 ἑκατοστά. Καὶ μερικά σκαλοπάτια ἀπὸ ἀσβεστόλιθο.

Τὸ σ ύ σ τ η μ α χτισίματος εἶναι τὸ λ ε σ θ ι α κ ὸ. Ἀνακατεμένες πέτρες.

Ἐνῶ τὸ Κ υ κ λ ῶ π ε ι ο γ εἶναι κατὰ τὸν ἰσοδομικὸ τρόπο.

Σὼ ζ ο ν τ α ι σ ἡ μ ε ρ α. Ἡ Β.Δ. γωνία. Ἐνας μ προύγτζινο ς δ ῖ σ κ ο ς στὴν ἀριστερὴ θύση, γιὰ τὸ ἀριστερὸ φύλλο τῆς κεντρικῆς πόρτας. Διαστάσεις 27X11,58 μ.

Σ κ ε π ή, κεραμίδια, δάπεδο, + χῶμα, ὕψος καὶ παράθυρα, ἄγνωστον, ἴσως 6—8 μ. Τὰ ἀριστερά μας χ ω ρ ῖ σ μ α τ α, οἱ ἐξοχὲς στὸν ἀνατολικὸ τοίχο δείχνουν πόσα δωμάτια εἶχε τὸ Ἀνάκτορο. Εἶναι τὰ χωρίσματα.

Τὸ π ῖ σ ω ἱ ε ρ ὸ. Τὸ Ἅγιο Βῆμα ὅπως λέμε, χωριζόταν μὲ ἓνα τέμ-
πλο, ἀ ν α λ η μ μ α τ ι κ ὸ ς τ ο ῖ χ ο ς. Καὶ ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ ὑπῆρχαν
δ ὶ ο ἂ γ ἄ λ μ α τ α Κ α θ ε ἱ ρ ω ν. Καὶ μετὰ θὰ ἦταν ἡ ΕΙΣΟΔΟΣ ἀπὸ
τὸ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ πρὸς τὴν ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ. Ἀπὸ πάνω στὸ οἶκημα, εἶναι ἡ
ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ. Στὴν ἱερὰ οἰκία μπαίνομε ἀπὸ τὸ θόρειο τοίχο του ἀπὸ πάνω
ἀπὸ τὸ φεῦρνο τοῦ Ἀνακτόρου.

Σκαλοπάτια, δύο πόρτες, ἓνας ὄγκος —θράχος πορφυρίτης μιὰ τρύπα γιὰ
νὰ μπαίνη δοκάρι.

Ὁ φ ο ὦ ρ ν ο ς στὴν Ν.Α. γωνία. Ἐχει ἓνα στρογγυλὸ πηγᾶδι γεμι-
σμένο μὲ χῶμα. Στὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἡ ἱ ε ρ ῆ π έ τ ρ α,
ὁ π ο ρ φ υ ρ ῖ τ η ς. Ὅταν κάναν τελετές, σὲ αὐτὸ τὸ πηγᾶδι χύναν ΣΙΟΝΔΗ.
Κοντὰ στὸν Α. τοίχο ἔχει μιὰ στρογγυλὴ ἐξέδρα φαίνεται τὸ καμένο ξύλο.

15. ΙΕΡΑ ΟΙΚΙΑ

Κτίρια ἐλληνιστικῶν χρόνων. 289—281 π.Χ.. Εἶναι ἓνα κτίριο κολη-
μένο, ἀνάμεσα στὸ λόφο καὶ τὸ Ν. τοίχο τοῦ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ. Ἀπὸ κάτω

εἶχε προηγούμενο κτίριο τοῦ 500 π.Χ.. Ἡ Α. του ἀκρι, εἶναι χωμένη στην πλαγιά. ΕΙΣΟΔΟ ἔχει ἀπ' τὸ Δ. τοῖχο, ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀρσινοείου. Εἶχε εἴσοδο καὶ ἀπ' τὸ Ν. μέρος, ἀνάμεσα ντουβάρι καὶ Ἀρσινοείου.

Οἱ τοῖχοι τοῦ ἦταν με ἀσβεστόπετρες. Χρῆσιμοι με μαρμαρόσκονη (μαρμαροκονίαμα). Εἶχαν ἐντοιχισμένες μυήσεις. Ὅπως π.χ. τῶν Κυζικηνῶν, δάπεδο χωματένιο, πάγκοι μαρμάρينوι ὑπῆρχαν κατὰ μῆκος τῶν τοίχων. Ἡ στέγη ἦταν ξύλινη, με κεραμίδια φαρδεῖά, τετράγωνα. Πρὸλ.

Ἀΐθουσα Α.

Δεξιὰ μας, στὸ δάθος.

Ἀΐθουσα Γ., γὰ πάγκους προθήκη 6 γὰ τὰ λυχνάρια.

Ἀΐθουσα Β., προθήκη 2. Τὰ κεραμίδια.

16. ΑΡΣΙΝΟΕΙΟΝ

Τὸ ἀφιέρωσε ἡ Ἀρσινόη, ὡς γυναίκα τοῦ βασιλεῦς τῆς Θράκης, Λυσιμάχου (289—281 π.Χ.). Ὁ σκοπὸς τοῦ Κτιρίου ἦταν γὰ θεοῖες καὶ σάν τόπος ποὺ γίνονται ἐπίσημες συγκεντρώσεις πρεσβευτῶν καὶ ἄλλων ἱερῶν ἀποστολῶν (Ἀμφικτυονίων), κατὰ τίς ἐτήσιες πανηγυρικές τελετές τοῦ καλοκαιριοῦ ἀπὸ τὸν Ἰούλιο ἕως τὸν Σεπτέμβριο. Ἀνάμεσα στὴν πόρτα θὰ εἶχε δύο λυχνοστάτες.

Ἀΐθουσα Β.

Προθήκη Υ.

Ἔχει μιὰ κεραμιδένια θάση.

Ἐπίσης καὶ στὸ κέντρο τοῦ κτιρίου θὰ εἶχε ἓνα λυχνοστάτη. Μπροστὰ στὸ Β. τοῖχο ἔχει μιὰ θάση ἀπὸ θωμό. Τὸ κτίριο λέγεται ΘΟΛΟΣ. Διότι εἶναι τὸ μεγαλύτερο στρογγυλὸ κτίριο τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, διάμετρος 20 μέτρα. Ἔχει θεμέλια γιγάντια ἀπὸ ἀσβεστόλιθο.

Τὰ μάρμαρα ποὺ δλέπομε στὴ θάση τοῦ τοίχου ὀλόγυρα, εἶναι ἀπὸ τὴν οἰκοδομὴ τὴν ὑπερκείμενη καὶ ἔπεσαν ἀπὸ σεισμό. Ἄν θὰ τὰ τοποθετήσουμε στὴ θέση τους, τότε τὸ κτίριο θὰ δεῖξη εὐλη του τὴ μεγαλοπρέπεια.

Στὴν ὁμορφιὰ συναγωνίζονταν αὐτὸ καὶ ὁ ΝΑΟΣ τῶν ΚΑΒΕΙΡΩΝ. Τὰ δύο μεγαλοπρεπέστατα κτίρια.

Αὐτὰ τὰ μάρμαρα εἶναι ἀπὸ τὴ Θάσο, — δάπεδο — χωματένιο, πάγκους ξύλινους εἶχε γύρω - γύρω στοὺς τοίχους.

Διάμετρος — πιάνεται ἀπέξω — 20 μέτρα.

Βάσεις τοῦ τοίχου, γύρω - γύρω πλάτος 2,50 μέτρα, τὰ ντουβάρια του. Ἡ Ἄνατολικὴ πλευρά, ἔχει δύο σκαλοπάτια καὶ ἓνα ὀρθοστάτη. Καὶ βάσταζαν τοίχους με ὕψος 7 μέτρα.

Πάνω στὸν τοῖχο, εἶχε ταινία με ἀνάγλυφα ἀνθέμια.

Περιγραφή του Ἀρσινόειου.

Γύρω - γύρω τὸ Ἀρσινόειο ἦταν ἓνα στρογγυλὸ ὑπόστεγο οἰκοδόμημα, μὲ παραστάδες (τετράγωνες κολόνες ἀπέξω πού εἶχαν ὕψος 2,85 μέτρα. Οἱ παραστάδες ἀρχίζαν πάνω ἀπ' τὴ ζωφόρο. Τὸ χαμηλότερο μέρος τοῦ ὑποστέγου εἶχε ρόθακες (στόλισμα σὰν χαμομήλι) καὶ δοκράνια (κεφάλια δοδίσια). Τὸ μπροστινὸ μέρος στὴν ΑΙΘΟΥΣΑ Α δεξιὰ μας φαίνεται στὴν ἀναπαράστασι.

Τὸ ἀπόμεινα μέρος τοῦ Ἀρσινόειου, φαίνεται στὴν πίσω μεριὰ στὴν ἀναστήλωσι.

Αἶθουσα Α. δεξιὰ μας.

Ἡ μέσα μεριὰ. Ἀπὸ πάνω ἀπ' τὰ Θωράκια, πού εἶχαν ρόθακες καὶ δοκράνια, εἶχε ἡμικίονες κορινθιακούς.

Πάνω ἀπ' τὰ Κιονόκρανα εἶχε Θρηγχοθωρικὸ. Καὶ χεῖλωμα (ξεχειλωμα πρὸς τὰ ἔξω) ἰωνικό.

Ἡ στέγη. Ἦταν πάνω ἀπὸ τὸ γείσον (τὸ ὑπόστεγο πού ἐξεῖχε) καὶ ἡ σίμη (ὕδρορροή).

Εἶχε: Περὶ πλοκάδες καὶ λεονταρόμορφες ὕδρορροές, γιὰ νὰ τρέχουν ἀπ' τὴ στέγη τὰ νερά τῆς βροχῆς. Καὶ ἀνθεμιτοῦς καλυπτοῦρες (καλύπτρες πού ἐξεῖχαν σὲ ἀνθέμιο).

Αἶθουσα Α. Τελείως δεξιὰ μας.

Τὰ Κεραμίδια τῆς στέγης ἦταν σὰν λέπια ψαριῶ.

Ἡ κορυφὴ τῆς στέγης ἦταν στολισμένη μὲ φύλλα δάφνης.

Ἡ κορωνίδα (ἡ κορυφὴ) τῆς στέγης, ἡ καπνοδόχος.

Ἦταν σὰν Παγόδα Κινέζικη, γιὰ νὰ φεύγῃ ὁ καπνὸς ἀπ' τὶς θυσίες.

Ἡ Εἰσοδὸς ἦταν ἀπ' τὸ Ν. μέρος. Πάνω ἀπ' τὴν πόρτα εἶχε τὴν ἐπιγραφὴ τῆς Ἀρσινόης.

Πολε) ΜΑΙΟΥ ΘΥΓΑΤΗΡ
ΘΕΟΙΣ ΜΕΓΑΛΟΙΣ
(σὲ δύο σειρές)

Σὲ δύο σειρές, μὲ μεγάλα, ὠραία γράμματα.

Τὸ ὑπόλοιπο μέρος τῆς ἐπιγραφῆς θρίσκειται στὴν Αὐλὴ τοῦ Μουσείου, ἀπ' τὴν πλευρὰ πού κἀθεταὶ ὁ φύλακας καὶ πού θρίσκειται τὸ ἐργαστήριον συγκολλήσεων. (ὁ Κοντογιώργης) μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ μουσείου, ἔχει τεράστια Κιούπια, Πιθάρα. Ἐχει καὶ ἓνα ἀπὸ ἀλάβαστρο, σὰν αὐτὸ πού ἔχει στὴν Ἀγία Σοφία Κων) πόλεως.

Π α ρ α θ ο λ ή κ τ ί ρ ι ο υ

Πολύ ώραία μπορούμε νά παραβάλουμε σήμερα τὸ μνημείο τοῦ Λυσι-
κράτους, γιὰ νά πάρουμε μιὰ ἐξωτερικὴ ἰδέα, πῶς ἦταν περίπου τὸ Ἄρσινόειο.

Σημείωσις Ὁ ρ ο λ ο γ ί α Πρὸλ. σελίς 43.

Θ Ρ Ι Γ Κ Ο Σ

Τὸ μέρος πάνω ἀπὸ τοὺς κίονες. Εἶναι τρία μέρη τριγ—χός

θρ:ν—χός

θρ:γ—χός

ἐπιστύλιο, τρίγλυφα (ΔΙΑΖΩΜΑ) στέγη με ὑδρορροή (ΓΕΙΣΟΝ)

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ

1) Ἐπιστύλιο, εἶναι ἕνας ὀριζόντιος ἴσοκός πάνω ἀπὸ τοὺς ἄθ-
α κ ε ς τῶν κίωνων.

2) Ζωφόρος, στὸν Ἰωνικὸ ρυθμὸ ἢ τρίγλυφοὶ καὶ μετόπες
στὸν δωρικὸ ρυθμὸ εἶναι πάνω ἀπ' τὸ ἐπιστύλιο.

3) Κορωνίδα, εἶναι ἡ στολισμένη ἄκρη τῆς στέγης ποὺ ἔχει ρό-
δακας καὶ ἀνθέμια.

16. Ο Ι Ε Ρ Ο Σ Χ Ω Ρ Ο Σ

Ἄπ' ἔξω ἀπ' τὸ Ἄρσινόειο δεξιὰ μας, ἄμα κοιτάξῃς κάτω, φαίνεται
μονοκόμμη πέτρα, Π ο ρ φ υ ρ ί τ η ς γαλαζοπράσινος. Εἶναι ὁ Ἰ ε ρ ὸ ς
Β ρ ἄ χ ο ς ἕως αἰῶν π.Χ..

2) Καὶ παραδίπλα φαίνονται κατ' π λ α κ ἄ κ ι α ἀπὸ πάτωμα πηγαδιοῦ
(πιωρόλιθος). Αὐτὸ τὸ τετράγωνο Φ ρ έ α ρ χρησίμευε γιὰ Σ π ο ν δ έ ς
στοὺς ὑποθόνιους, στοὺς θεοὺς δηλαδὴ τοῦ Κάτω Κόσμου. Στεκόταν ἕνας ὄρ-
κος, πατώντας σ' αὐτὲς τίς πλάκες καὶ ἔκαμνε Σ π ο ν δ ῆ (ἔχυνε κάτω).

3) Ἀριστερὰ του φαίνονται δύο ἑομῶν τὰ Θ ε μ έ λ ι α.

4) Ὁ Τ ο ῖ χ ο ς ποὺ φαίνεται ἔξω ἀπ' τὸ Ἄρσινόειο, στὰ δεξιὰ μας,
λίγο μακρύτερα, πρὸς τὸ ποτάμι, Νότιο Δυτικά, ἀπὸ πέτρες συγκολλημένες
μὲ ἄμμο, εἶναι τοῦ π ρ ῶ τ ο υ α ἰ ῶ ν ο ς π.Χ.. καὶ χτίστηκε γιὰ νά ὑπο-
στηρίξῃ νά μὴ πάθῃ τὸ Ἄρσινόειο καμμιὰ κ α θ ί ζ η σ η, ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ
ποταμοῦ.

5) Τ ἄ σ κ α λ ι ἄ ἀπ' τὸ ποτάμι, ἀνέδαζαν στὸ Ἄρσινόειο.

6) Ὑ π ἄ ρ χ ε ι κ αὶ ἄ λ λ ο ς τ ο ῖ χ ο ς, Ν.Α. καὶ Α. ἐπίσης χρεια-
ζόταν γιὰ νά μὴ πάθῃ κ α θ ί ζ η σ η τὸ Ἄρσινόειο.

17. ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Αΐθουσα Γ.

Προθήκη 4 και 6, έχει θάζα και λυχνάρια που βρέθηκαν στο Ἀρσινόειο.

7) Τὰ θεμέλια που φαίνονται μέσα στον κύκλο του Ἀρσινόειου είναι από τον ἀρχαϊκὸ περιθώλο 7ου αἰῶν π.Χ..

8) Κυκλώπεια τείχη, ἔχει ἀπ' τὴν ἀνατολική μεριά του Ἀρσινόειου, ἀπ' τὴ μέσα μεριά και προχωροῦν. Εἶναι τῆς 2ας χιλιετηρίδας π.Χ..

Ὅλο δεξιὰ ἀπ' τὸν Ἱερὸ Βράχο, πρέπει νὰ ἦταν: ἕνας στρογγυλὸς Φοῦρνος 6ου αἰῶν π.Χ.. Χρειαζόταν τὰν λάκκος, γὰ νὰ χύνεται τὸ αἶμα ἀπ' τὴ θύση.

Πιθέρια πρέπει νὰ ἔχη μιὰ πηγὴ νεροῦ (ἀγίασμα).

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΑΙΘΟΥΣΑ Β.

Προθήκη 1.

18. Τ Ο Τ Ε Μ Ε Ν Ο Σ

Μέσα 4ου αἰῶνος π.Χ.. Ἦταν ἕνας χώρος με πολλοὺς θωμους και κει μέσα γιγόντουσαν Θύσεις. Χῶρος τῶν Θυσιῶν. Εἶναι τὸ κτίριο, που φαίνονται τὰ θεμέλια του, μπροστὰ στὶς κολόνες του Ναοῦ τῶν Καθεύρων. Εἶναι: ἕνας σηκὸς (κτίριο) ὀρθογώνιο —μακρόστενο— τὸ μῆκος ἀπὸ Ν.Α. πρὸς Β.Δ. εἶναι: 24μ., πλάτος 10μ., ὕψος 4μ. Ἔχει μιὰ σκάλα, γι' ν' ἀνεβῆς. Ἡ ΕΙΣΟΔΟΣ ἦταν ἀπ' τὸ μέρος που βλέπει πρὸς τὸ Ἀρσινόειο. Τὰ μάρμαρα, που βλέπουμε εἶναι ἀπὸ τὸ Πρόπυλο πλάτους 10 μ., ὕψος 5μ. Εἶχε Ἴωνικὲς κολόνες. Ὁ Ἐχίνοσ ἦταν με φοινικόφυλλα.

Ἐχίνοσ, εἶναι τὸ προσκέφαλο, πάνω στο ὁποῖο στηρίζεται τὸ κιονόκρανο. Στὸν Ἴωνικὸ ρυθμὸ, εἶχε δύο ἑλικες.

Αΐθουσα Β.

Προθήκη 1.

Ὁ Θρηγάς, ἀπὸ τὸ Τέμενος, εἶχε ἐπιστύλιο—ἡ μετόπη— εἶχε διακόσμηση, μπρούτζινα ἀγάλματα, γαισίποδες. Εἶναι ἐξοχὲς ἀπ' τὰ δοκάρια.

Γεῖτον και ὕδρорρόη, = εἶναι τὰσημερινὰ ὑπόστεγα —μαρκίζα— ἦταν μαζί ἐνωμένα.

Οἱ τοίχοι τοῦ Τεμένους, ἀπ' τὴν ἔξω μεριά. Στὸ ὕψος ἐνὸς ἀναστήματος, εἶχαν ζωφόρο, τὴς 18 κόρες νὰ χορεύουν. Εἶναι

οι πλάκες του χοροῦ (δάνειο ἀπ' τὸ Λουῆρο) ποὺ βρίσκονται δεξιὰ καὶ ἀριστερά μας, προτοῦ νὰ μποῦμε στὴν ΑΙΘΟΥΣΑ Γ., τοῦ Μουσείου. Εἶναι ὅλες **π ι α σ μ ἔ ν ε ς χ ἑ ρ ι - χ ἑ ρ ι**, ἀπ' τὸν καρπὸ, καὶ ὅπως καὶ νὰ τίς κοιτάξῃς, καὶ ἀπ' τίς δυὸ μεριεὶς ἔρχοντα: χορεύοντας, μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν πόρτα, εἶναι θρησκευτικὸς **λ ε ι τ ο υ ρ γ ι κ ὸ ς χ ο ρ ὸ ς**.

Οἱ μουσικοὶ τοῦ χοροῦ, εἶναι μιὰ καθαρίστρια στὴν ἀριστερὴ πλάκα καὶ ἓνας τυμπανιστὴς (ὁ τέταρτος) καὶ ἓνας αὐλητὴς στίς δεξιέες δύο πλάκες.

Ι Ε Ρ Η Ε Σ Τ Ι Α, ὑπῆρχε στὴ μέσῃ τοῦ Τεμένου, δίπλα στὴν **Ε Σ Τ Ι Α**, θὰ ὑπῆρχε ἓνα **σὺ μ π λ ε γ μ α ἄ γ α λ μ α Ἄ φ ρ ο δ ῖ τ η** καὶ **Π ὅ θ ο ς**.

Μ π ρ ο σ ἄ σ τ ὸ Π ρ ὸ π υ λ ο, ἔχει ἓνα ἴσιωμα. Ἐκεῖ εἶχε ἐξέδρα, γιὰ νὰ ἀπολαμβάνῃς ὄσσερὸ ἀέρα καὶ νὰ ἀγναυτεύῃς καὶ τὴ θάλασσα. Καὶ νὰ **θ α υ μ ἄ ζ η ς** καὶ τὴν ὁμορφίαν τοῦ Ἄρσινοεῖου.

Ε ἰ χ ε καὶ **π ἄ γ κ ο υ ς**, τὸ Τέμενος, μέσα, γιὰ νὰ κάθεται ὁ κόσμος.

Ἡ ὄροφὴ του — τὸ ταβάνι:— (ὅπως ἔμελλε ἔχομε στὴν ἐκκλησίαν ζωγραφιῆς καὶ τὸν Παντοκράτορα) εἶχε **π ρ ο φ ῖ λ ἄ π ὸ ἄ γ ἄ λ μ α τ α Θ ε ὠ ν**.

ΑΙΘΟΥΣΑ Β.

Προθήκη 1., μπροστινὴ ὑδρορροή. Στὸ Κέντρο τῆς προθήκης ἔχει ἓνα ὑποστήριγμα γιὰ ἄγαλμα.

Ἀΐθουσα Γ.

Προθήκη 1 καὶ **3** ἔχει ἀγγεία 7ος αἰῶν π.Χ..

19. ΤΟ ΙΕΡΟΝ Ο ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ

300 π.Χ. Οἰκοδόμημα ποὺ συναγωνίζοντα: στὴν ὁμορφίαν τὸ Ἄρσινοεῖο.

Τ ἄ μ ἄ ρ μ α ρ α. —καμιὰ 800— πάνω στὰ θεμέλια, εἶναι: ἀπ' τὴν οἰκοδομή. **Χ ρ η σ ῖ μ ε υ ε** τὸ **κ τ ῖ ρ ι ο** γιὰ τὴ μύηση στὸν δεῦτερο βαθμὸ στὴν **Ἐ π ο π τ ε ἰ α**. Δὲν εἶναι: Νὰὸς τοῦ Ποσειδῶνα ὅπως τὸ νόμισε ὁ Κυριάκος, ἀπὸ τὴν Ἀγκόνα τῆς Ἰταλίας, ποὺ ἤρθε τὸ 1444. **Ἡ π ρ ὸ σ ο ψ η**, εἶχε διπλὴ κιονοστοιχία, 6 κολόνες ἢ πρώτη σειρὰ καὶ 6 κολόνες ἀπὸ πίσω ἢ δεῦτερη σειρὰ.

Τ ὸ Ἄ ἑ τ ὼ μ α, τὸ πρῶτο πάνω ἀπ' τίς κολόνες, ποὺ ἔχουν κάνει ἀναστήλωση, εἶχε **ἄ γ ἄ λ μ α τ ἄ κ ι α γ λ υ π τ ἄ**.

Ἀΐθουσα Β.

Προθήκη 4.

Τ ὸ ἄ λ λ ο Ἄ ἑ τ ὼ μ α, τὸ πίσω, τοῦ ἱεροῦ, **δ ἑ ν ε ἰ χ ε γ λ υ π τ ἄ**. **Μ ἄ κ ρ ο ς** 40μ. **π λ ἄ τ ο ς** 13μ..

Μ π ρ ο σ τ ἄ σ τ ῆ ν Π ρ ὸ σ ο ψ η ἔχει ἓναν **τ ρ ι γ ω ν κ ὸ χ ῶ ρ ο**.

Ἐδῶ εἶχε ὄμοιο. Τὸ πίσω μέρος, τὸ Νότιο, κοντὰ στὴν ἀψίδα τοῦ Ἱεροῦ. Φαίνεται ἕνας ἀνλημιματικὸς τοῖχος, γιὰ ὑποστήριγμα, ἀπὸ πορφυρίτη. Καὶ ἕνα περίεργο Κύρτωμα μὲ Σταυρό.

Ἀπὸ κεῖ μπροστὰ ἀπ' τὴ θάλασσά τοῦ Θεάτρου, ἀριστερά σου ὁ δρόμος, ἀνεβάζει στὸ ὕψωμα ἐπάνω, πού θά ἔρῃς τὴ Στέρνα—Δεξαμενὴ μέσα στὴν ὁποία ἦταν τὸ καράδο: μὲ τὴ ΝΙΚΗΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ.

Δεξιὰ θά δῆς στὸ ὕψωμα, τὸ Πτολεμαίειον.

Στὴν Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ναοῦ τῶν Καθερίων δίπλα στὰ θεμέλια, ἔχει ἕναν ὀγκόλιθο μὲ τρύπα, θά ἦταν ἴσως στήριγμα γιὰ λυχνοστάτη. Εἶχε σχῆμα δαδῶς μὲ φίδι.

Ἀἴθουσα Β.

Προθήκη 1.

Δύο θαθμίδες (σκαλιὰ) πέτρινες, ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ.

Γιὰ νὰ στέκωνται ὁ κατηχούμενος, ἐξομολογούμενος καὶ ὁ ἱερέας.

Τὸ σκεπασμένο μέρος μὲ κεραμίδια.

Εἶναι τὸ μέρος πού γινόταν ἡ προεισαγωγικὴ, γιὰ τὴ μύηση, προφορικὴ δὴ λωπή καὶ ἐξομολόγησι τοῦ Κατηχούμενου (κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς δαδῶς).

Ἡ πρόσοψη. Πάνω ἀπ' τὶς κολόνες εἶχε θριγὰ δωρικό.

Ἀἴθουσα Α.

Καὶ γείτων, (ὑπόστεγο μὲ λεονταρόμορφες ὑδραρρόες). Καὶ ἀπὸ πάνω καλυπτήρες μὲ φοινικόφυλλα.

Ἀἴθουσα Β.

Προθήκη 4.

Ἡ σκεπὴ θά εἶχε ἀπὸ γύρω - γύρω στολισματά, φοινικόφυλλα, κάλυκες καὶ λουλούδια.

Ἀἴθουσα Γ.

Τὸ πάτωμα στίς κολόνες.

Ἦσαν γεμισμένο μὲ σπασμένη πέτρα.

Ἀἴθουσα Β.

Προθήκη 1.

Ὁ Πρῶτος τοῖχος τοῦ προναοῦ—πίσω ἀπ' τὶς κολόνες—ἐσωτερικὰ εἶχε πόρτα μὲ μπρούντζινα στολίδια.

Ἀἴθουσα Γ.

Προθήκη 2.

Κοντὰ ἐκεῖ ἦταν ἡ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

DEORUM SACRA

QUI NON ACCEPE —

RUNT NON INTRANT
AMYHTON MH EI
OYENAI

Αἴθουσα Α.

Δεξιὰ μας στὸ θάθος ἡ κολόνα, οἱ τοῖχοι ἀπ' ἔξω εἶχαν ζω-
γαφίες, μα: ἀνδρους. Αὐτὰ τὰ τετράγωνα μάρμαρα ποὺ
βλέπομε ἄδῶ, εἶναι: δοκάρια, ἀπ' τὴν ὄραφή. Τὰ ζῶα τὰ θάζαν μέσα,
γιὰ νὰ τὰ θυσιάσουν, ἀπ' τὶς πλαϊνὲς πόρτες.

Οἱ τοῖχοι ἀπὸ μέσα τοῦ Ναοῦ ἦταν χρωματιστοί, μὲ ἄσπρο,
κόκκινο, πράσινο, κίτρινο, χρῶμα (πομπήϊον σύστημα, σὰν τὴν Πομπηία).

Εἶχε πάγκους μὲ νύχια ἀπὸ πόδια λεονταριοῦ.

Αἴθουσα Β.

Στὴ μέση ἔχει ἓνα πόδι ἀπὸ πάγκο.

Στὴ μέση τοῦ Ναοῦ ἔχει ἓνα καμμένο ἀσβεστολιθικό
πλαίσιο, ἀπὸ ΕΣΤΙΑ.

Τὸ πίσω μέρος τοῦ Ναοῦ, φαίνεται ἓνα ἀψιδωτὸ ἡμι-
κύκλιο (σὰν τὸ δικό μας ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας) 50 π.Χ. θὰ ἦταν Κρόπη.

Μπροστὰ-μπροστὰ ἔχει ἓνα μεγάλο μάρμαρο μὲ μιὰ τε-
ράστια τρύπα, ποὺ μοιάζει: σὰν τὸ μισὸ αὐγοῦ. Θὰ εἶχε ὀπωσθή-
ποτε καὶ καπάκι ξύλινο αὐτό. Ἀπὸ δῶ χύναν ΣΠΟΝΔΕΣ. Στὸ θάθος
τοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχει κανένας κόκκινος ἱερὸς ὄραχος, ποὺ πῆγαινε
ἡ Σπονδή.

Εὐλινη σκάλα φαίνεται ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ κατέβαιναν μύσται στὴν
Κρόπη.

Ἐκεῖ παίζαν κάποιο δρᾶμα, ποὺ παρακολουθοῦσαν, Περσεφόνη καὶ
Ἄδης ἢ Ἀξιόκερτος, Ἀξιόκερτα, Ἀρμονία, (ὑπόθεση ἀπ' τὴν Ἀνοξή καὶ ἀπὸ
τὴ βλάστηση στὴ φύση, τὰ λουλούδια κ.λπ.).

20. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Πρὸς. σελίδα 34.

Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ (ἀρχαϊκὴ) ἔχαμε δύο ρυθμούς: Ἰωνικός —
δωρικός,

Διαφέρουν στοὺς κίονες καὶ στὸν θριγκό.

Θριγκός. Εἶναι τὸ ἀνώτερο μέρος τῆς οἰκοδομῆς.

Ἡ δωρική κολόνα ἴδὲν ἔχει ξεχωριστὴ βάση, πατάει στὸν στυ-
λοβάτη, ἔχει 16—24 ραβδώσεις κανονικά ἔχει 20. Λεπτύνει ἀπὸ τὰ
πάνω. Ἐχει μιὰ—δυὸ ἐντομέες, εἶναι τὸ ὑποτραχήλιο καὶ πάνω
τοῦ ἀρχίζει τὸ Κιονόκρανο.

Αυτό έχει δύο μέρη, τὸν ἐχίνο στρογγυλὸ καὶ τὸν ἄδακα.

Πάνω ἀπὸ τὰ Κιονόκρανα. Εἶναι τὰ Ἐπίκρανα ἀλλὰ ὅταν ἔχομε παραστάδες καὶ ὄχι Κίονες.

Τὰ δοκάρια, πού πατάνε στὴν κολόνα, λέγονται ἐπιστύλιον.

Ὡστε, ἔχομε:

1) Κολόνα μονοκόμιατη μὲ τὸ Κιονόκρανο.

2) Ἐπιστύλιο, εἶναι τὰ ὀριζόντια τετράπλευρα δοκάρια. Ἀπὸ κάτω ἔχουν πῆχες, τοὺς κανόνες καὶ ξεπετιένται σὶ σταγόνες.

Τύμπαυο, λέγεται τὸ βάθος στὸ Ἀέτωμα, πού ἔχει τὰ γλυπτά.

Σίμη, λέγεται ἡ ὑδρορροή.

Γεῖσον, εἶναι τὸ ὑπόστεγο. Μετὰ τὸ γεῖσον ἔρχεται τὸ Ἀέτωμα καὶ ἡ ὑδρορροή, μὲ τὰ ἀκρωτήρια· στὶς δύο ἄκρες.

Ἡ Ἰωνικὴ Κολόνα

ἔχει βάση.

1) Τὸν τροχίλο ἠσχοτία σὰν κοῖλο θαρσαλίκι.

2) καὶ τὴν σπείρα, σὰν μαξιλάρι.

Τὸ κιονόκρανο τὸ ἰωνικὸ ἔχει ἐχίνο καὶ δύο ἔλικες.

Ζωφόρος, λέγεται τὸ διάζωμα, διότι πολλὲς φορές εἶχε καὶ παραστάσεις. Ἡ Ζωφόρος στὸν Παρθενῶνα εἶναι ἀπ' τὴ μέσα μεριά. Ἀπ' ἔξω δὲν φαίνεται τίποτα.

Γεισῆποδες, λέμε τὶς ἄκρες ἀπ' τὰ καθρόνια τῆς στέγης, πού ἐξεῖχον πρὸς τὰ ἔξω καὶ κατέληγαν σὲ ἓνα Ἀνθέμιο (ἀνθεμωτοί).

Ἀκρωτήρια, εἶναι τὰ ἀγάλματα τῆς Νίκης, πού τὰ ἔστεγαν, πάνω, στὶς γωνιές τῶν Ἀετωμάτων.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΑΡΤΥΡΙΚΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

Ἡ ἀγανδρῆ, καὶ ἀπάνθρωπη ἐπιδρομὴ ἐναντίον τῆς Κύπρου, ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, καὶ ἡ κατάληψις τοῦ ἡμίσεος σχεδὸν ταύτης, ὡς καὶ ἡ συστηματικὴ καὶ αἰμοδόρος θηριωδία καὶ γενοκτονία εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεδόθη ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὰ αἰματοβαμένα ἐδάφη τῆς, συνεχλόγισαν βαθύτατα κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴν.

Ἡ Ἑταιρία Ὀρακικῶν Μελετῶν, κατεχομένη ἀπὸ βαθύτατον πόνον διὰ τὴν συνεχιζομένην ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν... Χριστιανικῶν Κρατῶν, Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης, ἐγκληματικὴν καὶ αἰμοδόρον θηριωδίαν τῶν... κατακτητῶν Τούρκων τῆς Ἑλληνικῆς Μεγαλονήσου, ἐναντίον ἀόπλων καὶ ἀθῶων κατοίκων τῆς, ἀναμνησχομένη δὲ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολ. Θράκης, Μ. Ἀσίας καὶ Πόντου ὑπὸ τῶν ἰδίων αἰμοδόρων ἀπογόνων τοῦ Ἀττίλα, συμμετέχει μετὰ βαθυτάτης ὀδύνης καὶ ἐθνικοῦ ἄλγους εἰς τὸ δράμα τῶν Κυπρίων προσφύγων καὶ καλεῖ ὅλους τοὺς Θράκας, ἵνα μετάσχωσιν ἐνεργῶς εἰς τὴν Πανελληνίον σταυροφορίαν διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ σωτηρίαν τῶν δεινοπαθούτων Κυπρίων προσφύγων.

Δι' ὃ ἡ Ἑταιρία Ὀρακικῶν Μελετῶν ὑποβάλλει τὴν παράκλησιν, ἰδίως εἰς τὰ μέλη τῆς, ὅπως σπεύσωσι νὰ καταθέσωσιν ἢ ἀποστείλωσι δι' ἐπιταγῆς τὴν ὕλικήν των συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ ἀνωτέρω Ἐθνικοῦ σκοποῦ, εἰς τὴν Ἑταιρίαν Ὀρακικῶν Μελετῶν (Γραφεῖα Μητροπόλεως 38, Κον Σταμάτιον Παναγιώτου, Γραμματεῖα τῆς Ἑταιρίας), παρ' ὅθ' ἂν χορηγηθῇ σχετικὴ διπλότυπος ἀπόδειξις).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ

Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν σφαγιασθέντων τὸ 1922
καὶ τελετὴ διὰ τὶς «χαμένες» καὶ ἀξέχαστες
Πατρίδες μας.

Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου καὶ ὥραν 10.45 π.μ. ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τελετῶν τῆς Ν. Σμύρνης πρωτοβουλία τοῦ Πνευματικοῦ τούτου Σωματείου, καὶ τοῦ Δήμου Ν. Σμύρνης, ἐγένετο Μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν σφαγιασθέντων κατὰ τὸ 1922 καὶ μετὰ τὴν Εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς Ἑστίας κ. Π. Χαλδῆζου, ὁμίλησαν ὁ Ὑπουργὸς καὶ Ἱστορικός Λογοτέχνης κ. Χρ. Σολομωνίδης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν κ. Δημ. Ι. Μαγκριώτης, ὁ ἐκ Πόντου Καθηγητῆς κ. Σ. Λιανίδης, ὁ Πρόεδρος τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Ἄλ. Μακρίδης κ.λπ.

Κατωτέρω παραθέτομεν ἀποσπάσματα τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Δημ. Ι. Μαγκριώτη.

«ΧΑΜΕΝΕΣ «Ἡ ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ» ΠΑΤΡΙΔΕΣ»

Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης

Ἵπάρχουν διάχυτοι στὴν Ἱστορίαν τῶν λαῶν καὶ τῶν Ἐθνῶν δύο μεγάλαι πνευματικαὶ δυνάμεις ποὺ ἀντιμάχονται ἢ μία τὴν ἄλλην. Εἶναι δὲ αἱ δυνάμεις αὐταί, ἡ ΜΝΗΜΗ καὶ ἡ ΛΗΘΗ.

Ἄλλοίμονον ὅμως εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους καὶ στὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ δευτέρα, ἢ ἡ Λήθη, ἐπισκιάζει τὴν πρώτην, ἢ ἡ Μνήμη.

Τότε παραμελοῦνται ὅλα τὰ μεγάλα Ἐθνικὰ Ἰδανικὰ, τότε λησμονοῦνται αἱ λαμπραὶ σελίδες τῆς Ἐθνικῆς Ἱστορίας. Τότε ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δόξα ἀμιαρῶνται.

Διὰ τοῦτο, ἔχομεν ἱεράν ὑποχρέωσιν, νὰ διατηροῦμεν ἄσβεστη τὴν Μνημοσύνην, ὄχι μόνον τῶν λαμπρῶν καὶ δοξασιμένων ἡμερῶν τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ τῶν θυσαρῆστων καὶ θλιβερῶν, ποὺ ἔχουν ἐπισκιάσει τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἐθνους μας.

Διὰ τί ἄραγε; Διὰ νὰ διδασκώμεθα καὶ νὰ φρονηματιζώμεθα ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Διὰ νὰ μᾶς δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ ἐμβραθύνωμε στὰ αἴτια ποὺ τὰ ἐπροκάλεσαν καὶ ὠδήγησαν στὰ καταστρεπτικὰ αὐτά γεγονότα.

Ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τὸ ἀποσοθήσωμε καινούργιες καταστροφές, ἀλλὰ, καὶ ἀπὸ διδαχθῶμε ἀπὸ τὰ θλιβερὰ αὐτὰ γεγονότα, νὰ γίνωμε ἱκανοὶ νὰ προσθέσωμε καὶ νέες σελίδες δόξας στὴν πολὺ δοξασμένην Πατρίδα μας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος ποὺ τελεῖται κατ' ἔτος ἢ σεμνὴ αὐτὴ πάνδημος ἀναμνηστικὴ τελετὴ τῶν ἀξέχαστων Πατρίδων μας.

Κι ἐπειδὴ κατὰγομαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ εἰπῶ ὀλίγα λόγια διὰ τὸ ἀλησιμόνητο αὐτὸ μαργαριτάρι τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος μας.

Πολλοὶ ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν αἱ Ἐθνικαὶ περιπέτειαί τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, λόγῳ τοῦ ὅτι εὕρισκεται εἰς τὸ καίριον σταυροδρόμι, μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἀνεκδιήγητα ὑπῆρξαν τὰ θάσανά του. Ληλασάσαι, παντοσείδεις καταστροφαί, διωγμοί, αἰχμαλωσίαι, φόνοι, ἀπὸ τοὺς διαφόρους βαρβάρους λαοὺς ποὺ κατὰ καιροὺς εἶχαν ἐπιδράμει· ἐναντίον τῆς. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλα τὰ θασανιστήρια αὐτὰ ποὺ ὑπέστη ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης διετήρησε πάντοτε ἀκμαῖο καὶ ἀδούλωτο τὸ Ἐθνικὸν του φρόνημα.

Ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξε τὸ προπύργιον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Βασιλείδος τῶν πόλεων. Οἱ θάρβαροι ἐπιδρομαεῖς ποτὲ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀλλοιώσουν τὸν Ἑλληνικὸν τῆς χαρακτῆρα, παρ' ὅλας τὰς καταπιέσεις καὶ τοὺς διωγμούς των.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἡ ὁποία ἄς τὸ σημειώσωμεν καλὰ, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἤττας τοῦ στρατοῦ μας, διότι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπολέμησε γενναίως, ὡς πάντοτε τὸ πράττει καὶ οὐδέποτε ἐνίκηθη, ἀλλὰ ἦτο ἡ καταστροφὴ αὐτὴ συνέπεια τοῦ καταραμένου διχασμοῦ καὶ τῆς ὑποουλῆς προπαγάνδας ποὺ ἐπροπαγάνδιζε συστηματικῶς καὶ μὲ κάθε μέσον νὰ ρίψουν τὰ ὅπλα οἱ στρατιῶται καὶ νὰ ἐπιστρέψουν «οἰκαδε». Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ Μετώπου καὶ εἰδικώτερον μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Μουδανιῶν, ὑπεχρεώθη ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῆς Θράκης, ὁ ὁποῖος ἦτο ἕτοιμος νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων, καὶ νὰ τὴν καταλάβῃ ὑπεχρεώθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐξ αὐτῆς. Καὶ ἔτσι, διὰ δευτέραν φορὰν ἐντὸς μιᾶς 20ετίας, ὁ θασανισμένος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ ἐκπατρισθῇ καὶ νὰ καταφύγῃ στὴν μεγάλην μας Μάννα, τὴν Ἑλλάδα μας.

Καὶ ὅπως γράφει διὰ τὸ ξερρίζωμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, ὁ ἀείμνηστος θάρβος τῆς, ὁ Π. Παπαχριστοδοῦλου, ὁ μεγάλος καὶ ἀγνὸς αὐτὸς Θρακιώτης, εἰς τοὺς Ὀρφικοὺς Δρυμῶνας, μὲ τὸν τίτλον «Ἡ θλιβερὴ πορεία», «...Ἐνας κόσμος ἀμέτρητος ἰστέναξε καὶ θρηγολόγησε καὶ μοιρολόγησε θαρειά.

Κλάματα, μοιρολόγια, θρηγολογήματα, κατάρεις ἀνήκουστες γεμίζουν τὸν ἄερα, Στιχοῦργησε ὁ λαὸς μοναμιᾶς, ὁ ποιητὴς λαός»...

Καὶ ὁ λαὸς τῆς Θράκης ἐθρήνησε μὲ λαϊκὰ τραγούδια τὸν μέγαν αὐτὸν ξερριζωμόν...

«Ἀρχισε χάρε μ' ἄρχισε καὶ γράφε μὲ μολύδι, γράψε σὲ μελανὸ χαρτί, τὴ θλιθερὴ μου μοῖρα...».

Ἐπέρασαν ἕκτοτε ἀπὸ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν 50 ὀλόκληρα χρόνια...

Βαρειά, πολὺ βαρειά εἶναι ἡ μνήμη τῆς μαύρης ἐκείνης ἡμέρας ποὺ χιλιάδες ἄνδρες, γέροι, νέοι, γυναῖκες, παιδιά, μὲ κάθε μέσον ἔφευγαν σὰν τὰ κνηγιμένα πρόβατα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μεγάλης μας Μάννας.

Γίνεται ἕμως πιδὸ βαρειά καὶ πιδὸ ἀβάσταχτη ἡ μνήμη τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου ξερριζωμοῦ, ὅταν τὸν ξαναζοῦμε καὶ πάλι νοερώς.

Αὐτὴ δὲ ἡ τόσο πειστικὴ κατὰθλιψις τῆς ψυχῆς μας, ποὺ τόσο βαθειὰ τὴν νοιώθουμε ὅλοι μας, μαρτυρεῖ ὀλοφάνερα ὅτι ἡ ματωμένη πληγὴ τοῦ ἔθνους μας ἀπὸ τὸ θάϊον ἐκεῖνο ξερριζωμα καὶ τὴν τραγικὴ καταστροφὴ, δὲν ἔχει κλείσει ἀκόμη, μολονότι ἔχουν περάσει ἕκτοτε 50 χρόνια.

Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξεχάσῃ ὁ Θρακιώτης καὶ ὁ Μικρασιάτης γνήσιος Ἕλληγ, τὸν τόπον ὅπου ἐγεννήθηκε κι' ἐμεγάλωσε; Πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαρνηθῇ τὴν γλυκειὰ του ἐστία καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων του;

Καὶ νομίζω ὅτι θὰ ἦτο πολὺ ἐπίκαιρον νὰ ἐπιναλάβωμεν τὰ τόσο ἐκφραστικὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ ψαλμωδοῦ, ποὺ ἀναφέρονται στὴν αἰχμαλωσίᾳ τῶν Ἰουδαίων τῆς Βαβυλώνας. «Ὅταν οἱ αἰχμαλωτίσαντες αὐτοὺς τοὺς ἐξήτουσαν λόγους ἀσμάτων καὶ νὰ φάλουν τὴν ὁδὴν τῆς Σιών, τοὺς ἀπαγοῦσαν:

«Πῶς νὰ φάλωμεν τὴν ὁδὴν τοῦ Κυρίου εἰς ξένην χώραν;

«Ἐὰν σὲ λησμονήσω Ἱερουσαλήμ, ἅς λησμονήσῃ ἡ δεξιὰ μου.

«Ἄς κολληθῇ ἡ γλῶσσα μου εἰς τὸν οὐρανίσκον μου, ἔὰν δὲν σὲ ἐνθυμηθῶ.

«Ἄν δὲν προστάξω τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς εὐφροσύνης μου.

Ἄλλὰ, μολονότι οἱ ξερριζωμένοι ἀπὸ τὰ πάτρια ἐδάφη Θρακιῶτες καὶ Μικρασιᾶται ἀδελφοί μας ἄφισαν ὅλα τ' ἀγαθὰ τους, εἰς τὰς ἐστίας των, ἐν τούτοις ἅμως δὲν ἄφισαν ὀπίσω τους οὔτε τὸ θάρρος τῆς ζωῆς οὔτε τὴν φιλεργία τους, οὔτε τὴ δημιουργικὴ τους φλόγα. Τὰ ἔφεραν ὅλα τὰ πνευματικὰ αὐτὰ ἀγαθὰ τῆς πατρῴας πνευματικῆς κληρονομίας μαζί τους. Καὶ τὰ ἀξιοποίησαν μὲ τὸ παραπάνω.

Ἐφεραν μαζί τους τὰ μεγάλα ἔθνικὰ καὶ πνευματικὰ Ἰδανικὰ μὲ τὰ ὁποῖα εἶχαν ζυμωθῇ καὶ εἶχαν μεγαλώσει. Ἐφεραν τὸν πολιτισμὸν τους, τὰ ἀγνά τους ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν φιλοπονία τους, τὴν ζωγτάνια τους.

Κι' ἐνῶ ἀκόμη οἱ φλόγες τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἔλαμπαν στὸν ὀρίζοντα, κι' ἐνῶ χιλιάδες ἐγκαταλελειμμένων νεκρῶν ἕμειναν ἄταμοι στὰ χέρια τῶν βαρβάρων, κι' ἐνῶ ἀκόμη τὰ δωδάμαξα τῶν Θρακιωτῶν ἐσύροντο μὲ κόπο καὶ μόγθο μέσα στὸν ὄρομο τῆς προσφυγιάς, οἱ ξερριζωμένοι πρόσφυγες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου, μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν συμπαράστασι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τῆς τότε Ἐπαναστάσεως

τοῦ 1922, ἤρχιζαν τὸ δημιουργικὸν τὸν ἔργον. Ἐρρίχθησαν μὲ πάθος στὴν ἐργασία τους. Ἐξεχέρσωσαν ἀγριόβουνα καὶ τὰ μετέβαλαν σὲ χωράφια καὶ σὲ ἀνθόκηπους καὶ σὲ καρποφόρα δάση. Μετέβαλαν τοὺς ἄγονους καὶ χέρσους τόπους σὲ πράσινους παραδείσους. Ἀπεξήραναν θάλασσας καὶ τέλματα...

Κι' ἔτσι μὲ πάρα πολὺν μόχθον ἐπολλαπλασίασαν τὸν πλοῦτον τῆς καινούργιας των πατρίδος. Ἐγιναν οἱ παράγοντες τῆς σημερινῆς εὐημερίας τῆς. Καὶ ἀνταπέδωκαν πλουσιοπάροχα τὴν στογὴν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους μας. Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν ἐργατικότητά των, τὴν εὐψυχίαν των, τὴν δημιουργικὴν των αἰσιοδοξίαν ἢ Ἐλλάς προώδευσεν, ἀνέδηκε τὸ θιωτικόν τῆς ἐπίπεδον κι' εὐημέρησεν....

Ὁ κόσμος κατάπληκτος ἔβλεπε τὸ θαῦμα αὐτὸ καὶ δὲν ἐπίστευε τὰ μάτια του. Πῶς ἐγιναν ὅλ' αὐτά; Ποῦ ὀφείλεται αὐτὴ ἡ ἀκατάβλητη ζωτικότητα τοῦ ξερριζωμένου Ἑλληνισμοῦ;

Ποῦ ἄλλοῦ; παρὰ εἰς τὴν ἀδούλωτην, τὴν ὑπερήφανην καὶ γεμάτην ἀπὸ πίστην ψυχὴν, τοῦ Ἑλλήνος.

Ἀπὸ τὴν εὐψυχίαν του αὐτῆν, ποῦ εἶνα: μία ἀστείρευτη πηγὴ δραστηριότητος, ξεχύνεται ἓνα ὀρμητικὸν ρεῦμα ζωῆς μία ἀκατάβλητη πνοὴ δημιουργίας, μία ἀγωνιστικὴ διάθεσις...

Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν ἴδιαν πηγὴν πηγάζει ἐπίσης ἡ θαθεῖα πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν καὶ ἡ ἀσίγαστη ἐλπίδα ὅτι: θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα, ποῦ οἱ ξερριζωμένοι: ἀπὸ τίς πατρίδες των θὰ ξαναγυρίσουν καὶ πάλιν στὰ μέρη των.

Θὰ μ' ἐρωτήσετε ὅμως. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τὸ ἀπίστευτο αὐτὸ γεγονός, ποῦ φαίνεται ὅσον θαῦμα;

Ναί, εἶναι θαῦμα.

Ἄλλὰ, μήπως καὶ τώρα, στὴν ἐποχὴν μας, δὲν γίνονται θαύματα;

Γίνονται, ἀλλὰ δὲν τὰ βλέπομεν.

Μήπως, ὁ θρακίων τοῦ Κυρίου, ἐσμικρύνθη; Ὅχι, ἀσφαλῶς.

Μήπως ἡ Ἱστορία τοῦ Ἔθνους μας ἔδεν εἶναι κατάσπαρτη ἀπὸ θαύματα;

Ἄν τὸ Ἔθνος μας ἐξακολουθῇ νὰ ἐπιζῇ, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ μεγαλουργῇ, ὕστερ' ἀπὸ τόσους αἰῶνας σκλαβιάς, φτώχειας καὶ ἀγώνων δὲν τὸ ὀφείλει: στὸ θαῦμα καὶ στὴν ἀσθεστὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστὸν, ποῦ καίει ἀδιάκαπα στὴν ψυχὴν τοῦ κάθε Ἑλλήνος; Εἶναι δὲ πολὺ εὐλογημένη ἡ σπιθαμὴ αὐτῆ τῆς πίστεως, ἡ ὁποία ἀψηφεῖ τίς φρόνιμες συμβουλές τῆς λογικῆς καὶ πιστεύει: στὰ ἀδύνατα, στὸ θαῦμα, στὸν Θεόν;

Ἄς μὴ λησμονοῦμε δέ, ὅτι: ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους μας ἦσαν ἀγῶνες τοῦ πνεύματος ἐναντίον τῆς ὕλης, τοῦ σκότους, τῆς θαρραρότητος καὶ ὅτι: ζοῦμεν σήμερον σὲ μίαν καινούργιαν ἐποχὴν, ὅπου νέοι ὀρίζοντες ἀνοίγονται ἐμπρὸς μας, ὅπου συνεχίζονται μὲν οἱ ἀγῶνες, πλὴν ὅμως ἔχουν προσλάβει καινούργια

μορφὴν καὶ διαφορετικὰ μέσα ἐπικρατήσεως, πρὸς τὰ ὅποια ὀφείλομεν νὰ προσανατολισθοῦμε.

Διὰ τοῦτο χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν, νὰ εἶναι ὁ Ἑλληνο-καὶ ἐνωμένος καὶ ἰσχυρὸς, νὰ εἶναι ἐμποτισμένος ἀπὸ τὰ Ἑλληνο-Χριστιανικά ἰδεώδη.

ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ

ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΒΙΖΥΗΝΟΥ

Ἡ ΕΤΑΙΡΙΑ ΘΡΑΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ στὶς 5 τοῦ μηνὸς Μαΐου, Κυριακῆ, ἐκάλεσε τοὺς φίλους τῆς ποιήσεως νὰ τιμήσουν τὴ μνήμην τοῦ Θρακιώτη ποιητῆ Γ. Βιζυηνοῦ, στὸν τάφο του, στὸ Α' νεκροταφεῖο τῆς Ἀθήνας.

Καὶ ἔτρεξαν πολλοί. Τὸ τρισάγιον προσφέρθηκε νὰ ψάλῃ ὁ Ἐκθιότης Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀναθίμος, ποῦ ἔκανε χρόνια στὴν Καβάλα καὶ τώρα εἶναι στὴ Μητρόπολη τῶν Ἀθηνῶν.

Τὸν ἐπιμνημόσυνο λόγο τὸν εἶπε ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρίας κ. Β. Φωτιάδης.

Νὰ τί εἶπε περίπου ὁ κ. Φωτιάδης.

Ἀπὸ τὴ Βιζύη κι' ἐγὼ Γεώργιε Βιζυηνέ, ἀπὸ τὴ Βιζύ, ποῦ πολὺ ἀγάπησες καὶ τραγουδήσες νοσταλγικά μὲ τὴ Θρακιώτικη λύρα σου, ἦρθα σήμερα στὸν τάφο σου προσκυνητῆς νὰ καταθέσω λίγα λουλούδια τῆς Ἀττικῆς γῆς ποῦ σὲ κράτησε γιὰ πάντα στὴν ἀγκαλιά της. Λίγα λουλούδια ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν ποῦ ἀπὸ κάμποσα χρόνια καθιέρωσε τὴ σεμνὴ αὐτὴ θρησκευτικὴ τελετὴ, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴ μνήμην σου, τὴ μνήμην τοῦ μεγάλου Θρακιώτη ποιητῆ, ποῦ κατέλαβε ἐξέχουσα θέση μεταξὺ τῶν κορυφαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων μὲ τὸ πλούσιον σὲ πνευματικὴ ἀκτινοβολία ἔργον σου.

Τὸ ἔργον αὐτὸ ἢ ἀδυσώπητη μοῖρα δὲν σ' ἀφήκε νὰ τὸ ολοκληρώσῃς. Σοῦ στέρησε τὴ ζωὴ στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας σου καὶ τῆς πνευματικῆς σου δημιουργίας, ἀφοῦ πρῶτα ἀχρήστευσε τὸ ρομφαλαῖο μυαλό σου μὲ τὴ σκληρὴν κι' ἀθεράπευτη ἀρρώστεια, ποῦ τελικὰ σὲ δδήγησε στὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου σου, στὸ Δρομοκαίτειον.

Μὰ κι' ἔχει ἀκόμα στὸ κρεββάτι τοῦ πόνου, ὅταν ὅπως γράφεις στὸ ποίημά σου, «μέσ' στὰ στήθεια, ἢ συμφορὰ, σὰν τὸ κύμα πλημμυρᾶ» σ' ἕνα διάλειμμα ἐχεφροσύνης, σὲ μιὰ ἀναλαμπή, ὅταν μιὰ ἀχτίδα ἀπὸ φῶς φώτισε τὸ σκοτεινισμένο ἀπὸ τὴν ἀνελέητη ἀρρώστεια μυαλό σου, μπόρεσες νὰ προσθέσῃς ἀκό-

μα ἓνα μαργαριτάρι στὴν πλούσια ποιητικὴ σου συλλογὴ. Ἐγραψες ἓνα ἀπὸ τὰ ωραιότερα ποιήματά σου, πὺν μέσα στοὺς στίχους του πλημμυρίζει ὁ πόνος κι' ὁ σπαραγμὸς τῆς εὐγενικῆς καὶ ὑπερευαίσθητης ψυχῆς σου.

«Σὰν μὲ ἀρπάχτηκε ἡ χαρὰ μέσα σὲ μιὰν ὥρα
μέσ' σ' αὐτὴ τῆ χώρα ὅλα ἀλλάξαν τώρα.
Κι' ἀπὸ τότε πὺν θρηγῶ, τὸ ξανθὸ καὶ γαλανὸ
καὶ οὐράνιο φῶς μου μετεδλήθη ἐντὸς μου
κι' ὁ ρυθμὸς τοῦ κόσμου.
Μέσ' στὰ στήθεια ἡ συμφορὰ σὰν τὸ κύμα πλημμυρᾶ
σέρνω τὸ θαρὺ μου ὄμμα σ' ἓνα μνημια».

Αἰωνία σου ἡ μνήμη Γεώργιε Βιζυηνέ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐγεννήθη εἰς Σουφλί — Θράκης τὸ ἔτος 1897. Ἐφοίτησε ἀρχικῶς εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπεράτωσεν ὁμῶς τὰς Γυμνασιακάς του σπουδὰς εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων.

Διορίσθεις ὡς διδάσκαλος ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπηρέτησεν ὡς Καθηγητῆς εἰς πλείστας πόλεις τῆς Βορείου Ἑλλάδος, ἐπὶ σειρὰν δὲ ἐτῶν προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ Β' Γυμνάσιον Θηλέων Θεσσαλονίκης, ἀπ' ὅπου καὶ ἐτερμάτισε κατὰ τὸ ἔτος 1956 τὴν σταδιοδρομίαν του εἰς τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Κλάδον.

Ζήσας εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ταραχώδεις ἐποχὰς τῆς Ἱστορίας, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς ὅλους τοὺς Ἐθνικοὺς Ἀγῶνας τῆς Πατρίδος. Ἐδιώχθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐφόρεσε τὸ τιμημένον χακὶ τοῦ Ἑλληνος Στρατιώτου ἐπὶ 7 ἔτη, ἀπὸ τὸ 1917 καὶ ἐξῆς.

Ὁ δευτερος Παγκόσμιος πόλεμος τὸν εἶδε πάλιν στρατιώτην καίτοι ἦτο πατὴρ ἑμελοῦς οἰκογενείας, ἠναγκάσθη δὲ λόγῳ εἰσβολῆς τῶν κατακτητῶν (Γερμανοβουλγάρων) νὰ διέλθῃ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα τὰ Τουρκικὰ σύνορα τῆς Θράκης μὲ σκοπὸν τὴν ἔνωσιν των μὲ τὰ ἕτερα Ἑλληνικὰ στρατεύματα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Παραλλήλως μὲ τὸ Ἐκπαιδευτικὸν του ἔργον ἔδρασεν ἐπιφανῶς καὶ εἰς ἄλλους ἐνδιαφέροντας τομεῖς τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος.

Ἡ πηγαία ἀγάπη του πρὸς τὴν Πατρίδα ὤθησεν αὐτὸν νὰ συμπληρώσῃ τὴν πρὸς τὸ Ἔθνος προσφορὰν του διὰ τῆς συγγραφῆς ἀξιολόγων Θρακικῶν μελετῶν καὶ συγγραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ἤδη ἐβραβεύθησαν καὶ κοσμοῦν σήμερον τὰς βιβλιοθήκας τῶν Στρατιωτικῶν Μονάδων, τῶν Σχολείων κ.ἄ.

Λόγῳ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου του τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1970 ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὸ νέον του σύγγραμμα «ΘΡΑΚΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ (1453) ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΘΝΟΓΕΡΣΙΑΣ (1821)» παρέμεινεν ἡμιτελές, θέλει δὲ συνεχισθῆ ὑπὸ τῶν τέκνων του ἅτινα σήμερον προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὸν Στρατιωτικὸν — Δικαστικὸν — Ἐκπαιδευτικὸν καὶ Οἰκονομικὸν Τομέα τοῦ Ἔθνους.

Ὁ ἐκλιπὼν ἐτερμάτισε τὸν βίον του τιμῆρας τὸ λειτούργημά του, τὴν ὑψηλὴν του ἀποστολὴν ὡς ἐκπαιδευτικοῦ, ὡς χρηστοῦ οἰκογενειάρχου, ὡς Ἑλληνος Πολίτου, ὡς Πνευματικοῦ Ἀνθρώπου καὶ ὡς Ἐθνικοῦ Ἀγωνιστοῦ.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ



Γεώργιος Εἰδοταθίου.

Ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ἐξεδέθησαν
τὰ κάτωθι περὶ ΘΡΑΚΗΣ βιβλία:

- 1) ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΘΡΑΚΙΚΑ ΑΒΔΗΡΑ. (Ἀρχεῖον Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ τῆς Ἐταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν, ἀνάτυπον ὑπ' ἀρ. ΙΙΙ τοῦ ὑπ' ἀρ.θ. 29 τόμου, Ἀθήναι 1963).
- 2) Η ΘΡΑΚΗ ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΥΘΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ: (Ἀρχεῖον Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, Ἐταιρίας Θρακικῶν Μελετῶν, ἀνάτυπον τοῦ ὑπ' ἀρ.θ. 31 τόμου, Ἀθήναι 1965).
- 3) Η ΘΡΑΚΗ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΑΝΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΑΥΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ: (46 μ.Χ.) Θεσσαλονίκη, 1966.
- 4) Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΛΑΝΩΝ: Θεσσαλονίκη, 1968.
- 5) ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821, Θεσσαλονίκη, 1969.

Σημειώσεις:

Δι' ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω βιβλία ἐγένοντο αἱ καλλίτεραι κριτικαί.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α 37ου Τόμου

ΔΗΜ. ΔΙΟΝ. ΖΑΓΚΑΝΗ Στρατιηγού έ.ά.	
Θρακικά Φυλαί	1 - 38
ΣΤΙΑΠΩΝΟΣ ΚΥΤΡΙΑΚΙΔΟΥ Καθηγητού	
'Ο Έλληνισμός των συγχρόνων Θρακῶν	39 - 52
ΒΑΣΙΛ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	
'Ο 'Ορφενς καὶ ἡ Θράκη ὡς πνευματικὴ τροφὴ τῆς 'Αρχαίας 'Ελλάδος	53 - 65
ΚΩΝΣΤ. ΧΑΣΑΠΗ ἄστρονόμου	
'Ορφενς -- ὄρφικὰ ἔπη καὶ ὄρφικοὶ ἔμνοι	66 - 74
ΔΗΜ. Γ. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ	
'Η ἐπιβίωσις τοῦ ξεροζωμένου 'Ελληνισμοῦ τῆς 'Ανατολικῆς Θράκης	75 - 78
ΝΙΚ. Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ τ. 'Υπουργοῦ	
Τὰ Θρακικά 'Επιλήνια	79 - 90
ΓΩΑΝΝΟΥ Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
'Ο 'Ιπποκράτης καὶ ἡ τρέλλα τοῦ Δημοκρίτου	91 - 106
ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ	
Γλωσσάριον τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Σωζωπόλεως Βορειοανατολικῆς Θράκης	107 - 176
'Ο ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ	
Διὰ τὸν Θρακὰ ποιητὴν Γεώργ. Βιζυηνόν	177 - 178

	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΣ ὁ Θράξ ποιητής	179 - 180
α)	ΔΗΜ. ΓΡ. ΤΣΑΚΩΝΑ Κοσμοθεωρία τοῦ Γ. Δελῆ	181 - 186
β)	ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΟΥ	
	Ὁ ἐρημίτης ποιητής τῆς Κιχρσιᾶς	187 - 192
γ)	ΠΑΝΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ	
	Ὁ ποιητής Γ. Δελῆς ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς νέας γενεᾶς.	193 - 196
	Ἡ πρό τῶν καταστροφῶν δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ	197 - 211
ΕΥΑΓ. ΚΑΜΑΡΙΑΝΑΚΗ Καθηγητοῦ		
	Ἐθνικοὶ ἔργατα	212 - 235
1)	Γρηγόριος Μαρασλῆς	
2)	Γεώργιος Ζαφίρης καὶ Στέφανος Ζαφειρόπουλος	
3)	Σαράντης Ἀρχιγένης	
ΑΛΛΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΤΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ		
1)	Ἀνδρέας Νικ. Λαμπαδαρίδης	
2)	Ἀδελφοὶ Ξενοκράται (Θεόδωρος - Πασχάλης - Κωνσταντῖνος - Ἀθανάσιος).	
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΧΑΤΖΗΦΙΛΙΠΠΙΔΗ Καθηγητοῦ		
	Σαμοθράκη	236 - 272
	Διὰ τὴν μαρτυρικὴν Κύπρον	273 - 274
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΡΑΚΩΝ	275 - 284
1)	ΧΑΜΕΝΕΣ ἢ ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ	
2)	Τρισάγιον στὸν τάφο τοῦ Βιζυηνοῦ	
3)	Γεώργιος Εὐσταθίου	

5900-94



Small, illegible text or markings on a white rectangular label in the bottom right corner.